JO. LAURENTII
BERTI
FLORENTINI
FRATRIS EREMITÆ AUGUSTINIANI

OPUS
DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

Nunc primum septem voluminibus comprehensum, & præter uberrimum, generalemque rerum indicem ad calcem appositum,

INTEGRA ADVERSARIORUM IN AUCTOREM OPUSCULA, QUÆ HACTENUS PRODIERUNT,

Necnon Apologeticas omnes ejusdem Dissertationes complectens.

EDITIO NOVISSIMA

Ab Auctore recognita, Scholiis perpetuis ac novis quibusdam Dissertationibus illustrata, atque ad usum quoque Scholæ Ægidianæ accommodata.

TOMUS QUINTUS

CONTINENS

ANONYMI SCRIPTORIS OPUSCULUM INSCRIPTUM, BAJANISMUS REDIVIVUS, EJUSQUE CONFUTATIONEM.

VENETIIS,

MDCCLX.

Ex Typographia Remondiniana.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

BENEVOLO, ATQUE DISCRETO LECTORI

AUCTOR LIBRORUM

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS.

COMPLECTUNTUR tria hæc, quæ sequuntur, Theologicarum Dissertationum Volumina præcipuas quorumdam Adversariorum nostrorum oppositiones, atque nostra ad ipsas responsa. Priorem tenet locum liber, cui Titulus, *Bajanismus Redivivus*, ab Anonymo Auctore conscriptus, typisque furtivis in lucem editus, ea styli acerbitate, animique amaritudine, quam ab unoquoque vellem adnotari, ne quis arbitretur primam *Vindiciarum* mearum partem, quam immerito vehementerque lacessitus repono, limites justæ defensionis excedere. Utrumque enim perlegi debet, & unum alteri comparari, ut quod æquum rectumque sit dignoscatur. Illud prætera quisque animadvertat necessum est, nos, dum Vindiciis illis exornandis impendimus operam, Auctorem Operis, quod refutandum erat, penitus ignorasse; tametsi seipsum postea vel incaute, vel confidenter, ratus fortassis suo nobis nomine timorem incutere, palam prodidit: quum ipsum latere nullatenus posset, meos, & *Fulgentii Bellelli* viri longe doctissimi libros in Urbe Roma fuisse procusos, adprobantibus Theologis & Censoribus sapientissimis, quorum judicium Romani Pontifices plurimi faciunt, adeo, ut illorum aliquos amplissima dignitate, atque Vaticana Purpura condecoraverint; nec idem Delator ignoraret, vetitum esse decretis Summorum Pontificum quempiam traducere invidiosa *Jansenismi* nomenclatura, nisi prius legitime, re scilicet discussa apud Ecclesiasticum Tribunal, constiterit tradidisse illum scienter, ac pervicaciter, quinque proscriptas propositiones, aut saltem ex istis aliquam. Atque idem prorsus judicium de iis, quæ consequuntur, insimulationibus, seu accusationibus, proferendum esse nemo unus non videt. Comprehendunt itaque, ut ajebam, tria ista Volumina I. Librum Anonymi inscriptum, *Bajanismus Redivivus*. II. Systematis Augustiniani *Vindicati* partem primam, qua *Bajanismus Redivivus* refellitur. III. Alterum Conviciatoris opus, *Jansenismi Redivivi* præferens inscriptionem. IV. Hujus Operis Confutationem, scilicet, Systematis nostri *Vindicati* secundam partem. V. *Judicium* contra nos prolatum ab Archiepiscopo Senonensi. VI. Ejusdem *Judicii* discussionem, *Expostulationis* vocabulo nuncupatam. Utantur, si lubeat, Adversarii Sententiarum, quas Augustinensium Schola propugnat, primæ, tertiæ, & quintæ partis objectamentis, dicteriis, clamoribus; nihil enim nostra refert. Adhibeant Nostrates secundæ, quartæ, ac sextæ Res-

ponsionum nostrarum, si idonea aptaque sint, munimentis atque præsidiis: & ii, qui neutri addicti sunt parti, expendant absque præjudicio, absque personarum acceptatione, an adversariorum, an potius nostra melior sit causa. Cunctis namque in hac dispersarum lucubrationum Collectione morem gerere existimavimus, jacula subministrando hostibus ut feriant, clypeum sodalibus ut se protegant, conflictum exhibendo spectatoribus ut devictos, victoresque secernant. Gratanter itaque, lubenterque, sive nobis inferre bellum excogites, sive pugnantibus nobis adhæreas, sive nullius geras solicitudinem, has, quas modo exhibeo, excipies, *Candide Lector*, Dissertationes.

TYPOGRAPHI
AD LECTOREM
ADMONITIO.

IN hoc, ceteriſque duobus, quæ ſequuntur, voluminibus, cum Lector ad Opus de Theologicis Diſciplinis amandatur, ſæpe Tomus, Tomique paginæ indicantur; verum animadvertendum eſt citari paginas illas juxta Editionem primam Romanam, quæ octo in quarto volumina continebat. Cum vero in Apologeticis Diſſertationibus Adverſariorum Opuſcula, nempe *Bajaniſmus*, & *Janſeniſmus Redivivi*, citantur, eorumque paginæ indicantur; ſciendum eſt eſſe illas Editionis cujuſdam in 4. typis furtivis elaboratæ, an. 1744. ac propterea huic noſtræ minime reſpondere poſſe. Nos intactas illas relinquendas putavimus, ne quidpiam in primigenio Auctorum textu immutaretur. Ceterum locupletiſſimi rerum Indicis ope, quem in fine totius Operis nunc primum adjecimus, facile quiſque poterit in Editione quoque noſtra loca illa adinvenire. Hoc te monitum voluimus, ne paginas illas in Editione hac noſtra quærens oleum & operam perderes. Vale.

INDEX

CAPITUM, ET ARTICULORUM,

Quæ in Bajanismo Redivivo continentur.

ARTI-

ARTI-

ARTICULUS IV.

ARTICULUS V.

ARTICULUS VI.

ARTICULUS VII.

BA.

BAJANISMUS
REDIVIVUS
In Scriptis PP. FF. BELLELLI & BERTI, *Ordinis Eremitarum S. Augustini.*

QUAM absurda, quotque censuris digna fuerit doctrina Baji, nulli Theologo ignorare licet. Emersere enim e tali doctrina propositiones, quas S. Pius V. stricto coram se examine, ut ipse expressis verbis declarat, ponderatas, tamquam hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, & in pias aures offensionem immittentes respective damnavit Bulla data die 1. Octobris 1567. quæ incipit, *Ex omnibus afflictionibus*.

I.

Hanc S. Pii V. Constitutionem, qua Bajani errores reprobantur, strictæ, ut vocant, Facultatis Lovaniensis Academiæ significandi cura Morillonio Vicario Generali Archiepiscopi Mechliniensis demandata fuit. Iste, ut partes suas exequeretur, convocatæ strictæ Facultati Bullam legit ac intimavit, die 29. Decembris ejusdem anni 1567. qua lectione facta Decanus de consensu cæterorum Magistrorum, & Sacræ Facultatis nomine respondit, se omnesque alios unanimiter dictam Bullam, & singula ac universa quæ in ea continentur reverenter acceptare, atque eidem Bullæ se Doctoresque alios velle in omnibus & per omnia, uti decet veros obedientiæ filios, religiose parere ac obtemperare.

Attestatio Decani, quæ extat in nova Edit. Operum Baji, part. 2. pag. 66

II.

Ibid. pag. 79

Die tamen 8. Januarii anni 1569. Bajus doctrinæ suæ Apologiam misit ad summum Pontificem, exorans eum, ut ea perlecta dispiciat ac judicet utrum dictam Constitutionem tamquam legitimam ac sufficienter discussam habere velit, an tamquam subreptitiam, & importunitate magis ac arte, quam ratione obtentam. Sed Bajo rescripsit S. Pius V. 13. Maji ejusdem anni, quod quamvis non sine matura deliberatione edita fuerit Bulla, tamen ut ipsi satisfieret, mandaverit, ut & Libri & ipsæ Propositiones, & scripta Apologetica novo & maturo examine expenderentur. Deinde addit Summus Pontifex; *Quæ super hoc ipso jam decreveramus, nisi antea a nobis decreta fuissent, eadem, prout facimus, de integro decernenda statuendaque esse judicavimus. Itaque tibi & cæteris prædictarum propositionum assertoribus ac defensoribus pro earum assertione & defensione perpetuum silentium imponimus.*

Ibid. pag. 140.

III.

Hujusce Brevis Apostolici auctoritas, quæ Bajum in officio suo retinere debuisset, non retinuit. Quin imo audacior factus a docendis propugnandisque erroribus damnatis non destitit. Hinc nova inter Lovanienses excitata sunt jurgia, & veritatis studium ita exarsit inter Catholicos, ut quidam in privatis colloquiis, alii vero in publicis lectionibus, alii denique in sacris Concionibus ad novos errores refellendos certatim incumberent. Ut tandem pax diu desiderata inter Doctores conciliaretur, tres Episcopi, nimirum Yprensis, Silvæ-Ducensis, & Gandavensis, anno 1570. ei consuluerunt, ut in Scholis mentem suam palam aperiret circa proscriptos articulos, sicque a se omnem suspicionem removeret. Verum tantum abest ut eorum consiliis paruerit, ut e contra in publicis Scholis, oratione habita, diebus 17. & 19. Aprilis declarare non sit veritus, quod ex proscriptis articulis, quamvis nonnullos fateretur esse falsos, & recte damnatos, plures tamen fuerint male intellecti, alii a collectoribus non recte collecti; denique quod alii sint tantum odiosi, eo quod in eis servatus non sit consuetus usus loquendi Scholæ, cum tamen, inquiebat, aliquoties Patres reperiantur eodem modo loquuti.

IV.

Ut tamen Bajanæ audaciæ infaustos præverterent exitus, Episcopi totius Provinciæ Belgicæ, qui eodem anno Mechliniæ pro Nationali Synodo habenda congregati erant, Lovanium miserunt eundem Morillonium, ut Bullam S. Pii V. in Scholis publicis promulgari curaret, quod feliciter successit: nam convocatis omnibus Doctoribus, Pianam Bullam, quam prima vice coram stricta dumtaxat facultate legerat, in Scholis Theologicis, adstantibus omnibus etiam Theologiæ Candidatis, publico ac solemni ritu, die 16. Novembris 1570. promulgavit, simulque petiit ab omnibus Theologis, an Litteris Apostolicis a se ipso prolatis vellent obtemperare; & tunc omnes ad id se esse paratos clamaverunt.

V.

Ineunte anno 1579. cum Gregorius XIII. S. Pii V. Successor rescivisset nonnullos esse Lovanii Doctores, qui Bullam suspectam haberi vellent, tamquam suppostitiam, & quosdam alios qui eam contenderent obreptione obtentam, & brevi revocandam, & cum ii omnes sub ementito tali prætextu articulos in Piana Constitutione damnatos asserere & pertinaciter defendere pergerent, ut hunc quorundam Lovaniensium errorem depelleret, & ut ipsis vanam illius futuræ revocationis spem adimeret, Bullam edidit, die 29. Januarii ejusdem anni 1579. quæ incipit his verbis: *Provisionis nostræ*, & in qua S. Pii V. Bullam verbo ab verbum inseruit, sicque illam sua ipse quoque auctoritate confirmavit.

Hæc ut intelligerent Lovanienses, misit ad ipsos Franciscum Toletum Societatis Jesu, qui sacra fuit deinceps Purpura insignitus. Illi Bullam tradidit Summus Pontifex, ut Lovanium deferret, ibique eam promulgaret, & ab omnibus, ea qua par erat reverentia, recipiendam sedulo ac diligenter curaret. Quam faustus felixque fuerit Toleti successus in negotio ipsi demandato nemo, ut opinor, ignorat. Lovanium pergit Toletus, & convocatis ibi, die 20. Martii 1580. Academiæ Lovaniensis, non solum Doctoribus Theologis atque Licentiatis, sed etiam Baccalaureis & Candidatis, Bullam in plenis Comitiis tradidit Conrado Sylvio Universitatis Notario legendam, atque alta voce recitandam: qua palam recitata Toletus convertit sese ad Bajum, petitque ab eo, anne agnosceret in ea Bulla multos articulos damnari, qui in Libellis quibusdam ejus prius editis continerentur, etiam in eo sensu quo in Bulla damnantur. Quo agnoscente & respondente

quod sic, rogavit ex eo deinde anne eosdem & reliquos omnes ibi comprehensos & lectos damnaret: tum ille, *Damno*, inquit, *secundum Bullæ ipsius intentionem & sicut Bulla damnat*. Dehinc præfatus Toletus ad reliquos Doctores Theologiæ conversus interrogavit, anne eosdem articulos omnes damnarent & Bullam reverenter susciperent: qui omnes uno ore responderunt eos articulos simpliciter se damnare, & Bullam religiose habituros & observaturos. Eadem fuit vox omnium Licentiatorum, Baccalaureorum & Studiosorum, omnibus consona voce conclamantibus, *Articulos damnamus, & Bullam reverenter suscipimus, atque obedientiam pollicemur*. Hæc continentur in actis Facultatis Theologicæ Lovaniensis.

Opera Baji novæ Edit. part. 2. pag. 189. & 190.

VI.

Paulo post suasit Bajo Toletus, ut quæ viva voce damnaverat, instrumento publico manu propria subscripto agnosceret ac declararet. Toleti consiliis cessit ac paruit Bajus, & die 24. ejusdem mensis retractationem, quam ab ipso postulabat, emisit Bajus. En ipsamet retractationis verba.

Ibid. pag. 152.

Ego Michael de Bay Cancellarius Universitatis Lovaniensis, & in eadem Professor sacræ Theologiæ agnosco & profiteor me ex variis colloquiis & communicationibus habitis cum R. P. D. Francisco Toleto Concionatore suæ Sanctitatis, & ad hanc rem specialiter misso, super diversis sententiis & propositionibus jam olim a Sanctissimo Domino nostro Pio V. fel. Record. sub data Cal. Octobris 1567. & nuper a Gregorio XIII. moderno Pontifice Maximo, sub data quarto Cal. Februarii anno 1579. iterato damnatis & prohibitis, ita motum & eo perductum esse, ut plane habeam mihi persuasum earum omnium sententiarum damnationem atque prohibitionem jure meritoque, ac non nisi maturo judicio ac diligentissima discussione præmissis, factam atque decretam esse. Fateor insuper plurimas ex eisdem sententiis in nonnullis Libellis a me olim, & ante emanatam Sedis Apostolicæ super eis censuram conscriptis, & in lucem editis, contineri & defendi, etiam in eo sensu in quo reprobantur. Denique declaro me impræsentiarum ab iis omnibus recedere, & damnationi a S. Sede factæ acquiescere, neque posthac ullam earum docere aut defendere velle. Actum Lovanii die 24. Martii Anni 1580. Michael de Bay.

VII.

Anno 1585. ut Lovaniensis Academia, non solum ab articulis damnatis abstineret, sed etiam Doctrinam contradictoriam amplecteretur & doceret, jussa est a Nuntio Apostolico edere certum aliquod opus doctrinale, in quo exponeretur quid circa damnatos articulos sentiendum esset. Hujus expositionis concipiendæ & elucubrandæ cura demandata est Doctori Lensæo; & postquam descripta, & reliquis Doctoribus ad id requisitis prælecta, ab iisque probata est, tradita fuit Nuntio Apostolico qui eam benigne suscepit, & eo procurante Facultas Duacena, sicut & Lovaniensis, hoc corpus doctrinale acceptavit. Hujus Titulus sic est: *Doctrinæ ejus, quam certorum articulorum damnatio postulare visa est, brevis &, quoad fieri potuit, ordinata & cohærens explicatio a veneranda facultate Sacræ Theologiæ in Lovaniensi Academia, Reverendissimi Illustrissimique D. Joannis Bonhomi Vercellensis Episcopi, & Apostolici per utramque Germaniam Nuntii voluntate ac jussu concepta.*

VIII.

Defuncto deinde Bajo, anno 1589. prodiere nonnulli qui Baji causam defendendam suscepere, inter quos, ut alios taceam, Cornelius Jansenius, strenuus ille ac acerrimus Bajanæ Doctrinæ propugnator, qui in talis Doctrinæ defensionem Librum edidit sub titulo, *Augustinus*, Bajanis, variisque aliis erroribus refertum. Pestiferum hunc librum damnavit Urbanus VIII. in Bulla quæ incipit, *In eminenti*, die 6. Martii 1641. tamquam continentem & renovantem articulos, opiniones, & sententias reprobatas atque damnatas in Constitutionibus S. Pii V. & Gragorii XIII. simulque dictas Constitutiones perpetuo confirmat & approbat.

Hæc Urbani VIII. Constitutio publicata fuit Romæ die 19. Junii anni 1643. ac deinde, post varias moras multaque impedimenta a Novatoribus interjecta, fuit tandem, saltem quantum ad doctrinam, ab omnibus Catholicis recepta, ejusque summa auctoritas variis in Conciliis Cleri Gallicani declaratur atque commendatur.

IX.

Ex his omnibus liquet Baji propositiones a prædictis Summis Puotificibus, & ab Ecclesia universa esse rejectas, proscriptas, atque damnatas. Sed quia nonnulli Bajanum systema non satis perspectum habuere, aut quarumdam propositionum damnatarum germanum ac legitimum sensum non sat probe intellexerunt, vel intelligere noluerunt, inde accidit ut quidam ex illis, inscienter fortasse, alii vero mala fide atque ausu temerario erroneam doctrinam amplexi sint. Nec a tali mala fide liberandus videtur Pater Frater Fulgentius Bellelli Ordinis Eremitarum Sancti Augustini, quem suus Augustinus nisi ut filium haud dubie spurium inter suos Eremitas annumerare nequit. E tenebris nescio quibus novus iste exiit homo, qui Bajanam doctrinam jam pluries proscriptam, dum ipsemet proscribere simulat, eam fere extinctam, aut saltem quasi consopitam, in lucem revocat. Opera conscripsit ad Bajanos errores insectandos, & reipsa nihil docuit Bajus, quod Auctor ille non doceat; atque ita dum Bajum simulate insequitur, studiosissimum ac acerrimum se præbet Bajanæ Doctrinæ defensorem. Hoc aperte patet, tum in Libro, quem edidit, & cui titulus est, *Mens Augustini de statu Creaturæ rationalis ante peccatum*: tum in opere altero in duos tomos diviso, & quod sic inscribitur, *Mens Augustini de modo reparationis humanæ naturæ post lapsum*. His enim in Libris temerarios ille Scriptor per varios atque varios sensus prorsus extraneos, ac doctrinæ Baji mendaciter affictos, non quasdam dumtaxat Baji propositiones, sed totum fere ipsius systema tuetur ac propugnat. Nec Baji doctrinam tantum, dum illam fraudulenter insectari videtur, defendit; sed varios dolos, artes varias, variaque effugia, quibus usi sunt Baji Discipuli, & præsertim Jansenius, ut Constitutionum Apostolicarum auctoritatem eluderet, & ipse adhibet ad obnubilandos errores suos, ut sic, si fieri queat, Ecclesiæ judicium atque censuram effugiat.

Memorandum hunc virum jamdiu æmulatur P. Frater Berti ex eodem Ordine Eremitarum S. Augustini F. Bellelli Religione conjunctus, sed errorum societate illi multo conjunctior. Sodalem suum totius sane posteritatis oblivione dignum, si jam non superet F. Berti, illum saltem æquat earumdem opinionum pravitate, atque suo in hæreticas novitates studio. In quatuor volumina distributum conscripsit Librum, cui titulus est, *De Theologicis disciplinis*, & in quo easdem init vias, eademque adhibet artificia ad renovandam Baji ipsiusque Discipulorum doctrinam. Priusquam tamen quid in scriptis utriusque Auctoris sit reprehensione ac censura dignum inquiramus, operæ pretium erit totum Baji systema legentium oculis subjicere, quod in prima hujus Operis parte consequemur: In altera vero FF. Bellelli & Berti Bajanismi reos evincemus.

PARS PRIMA BAJANI SYSTEMATIS EXPOSITIO.

UT ad exponendum Bajanum Systema aliquo ordine procedamus, juvabit 1. Nonnulla hujus Novatoris referre Principia. 2. Omnes & singulas Propositiones, cum secundum ordinem materiarum digestæ ad clariorem ajusdem Systematis intelligentiam plurimum conferant, recensebimus. 3. Denique sinuosos ac detortos quarundam propositionum sensus, quibus præcipue abutuntur hujusce temporis Novatores, ad Bajanam doctrinam ab omni hæreseos labe repurgandam, singillatim confutare non pigebit: & ideo sit

ARTICULUS I.

Quæ sint Baji Doctrinæ principia.

ANtequam Bajanum Systema candide enodemus, atque ut illius clariorem intelligentiam assequamur, quædam sunt præmittenda.

I.

Supponendum est 1. Propositiones a S. Pio V. stricto, coram ipso, esamine, ut ipse asserit, ponderatas *in rigore & proprio verborum sensu ab Assertoribus intento* fuisse damnatas, quanquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent. Neque audiendi sunt Baji Sectatores, qui per fictam unius commatis, seu virgulæ, transpositionem falso contendunt S. Pium V. agnovisse nonnullas propositiones sustineri posse in rigore & proprio verborum sensu ab Assertoribus intento; nam hæc eorum expositio, non solum contradicit tenori Bullæ & menti Summorum Pontificum, sed etiam a Summis Pontificibus sæpius improbata fuit, atque rejecta. Nec est cur immoremur in his refellendis Bajanistarum cavillationibus, quæ centies a Catholicis Doctoribus fuerunt in pulverem redactæ.

Cum ergo Baji propositiones damnatæ sint in rigore & proprio verborum sensu ab Assertoribus intento, ut certius detegatur quis sit damnatus sensus, investigari debet potissimum quis sit rigorosus singularum propositionum sensus, atque etiam quis sit sensus ab Assertoribus illarum propositionum intentus.

II.

Supponendum 2. inter Propositiones damnatas, quasdam solummodo enuntiare doctrinam Auctoris, quasdam vero inurere censura aliqua sententiam Adversariorum. Disceptatur autem inter Theologos, an propositiones quæ adversariorum sententias censura aliqua inurunt, damnatæ sint, non solum propter censuram qua afficiunt sententias adversariorum, sed etiam propter doctrinam Auctoris quam enuntiant; v. g. Propositio 28. *Liberum Arbitrium sine gratia Dei adjutorio non nisi ad peccandum valet*, enuntiat solummodo doctrinam Auctoris. Propositio autem 29. *Pelagianus est error dicere quod liberum Arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum*, inurit censura Pelagianismi adversariorum sententiam; & de hac, sicuti de similibus, controvertitur, an damnata sit solummodo propter censuram, qua oppositam sententiam afficit, nimirum quia de Pelagianismo arguit eos qui dicunt, liberum arbitrium valere ad ullum peccatum vitandum; non autem propter doctrinam Auctoris quæ in ea enuntiatur, nempe quod liberum arbitrium non valeat ad ullum peccatum vitandum; ita ut prohibitum sit solummodo incusare Pelagianismi eos qui asserunt liberum arbitrium valere ad aliquod peccatum vitandum; non autem prohibitum sit, vi damnationis hujus propositionis, asserere liberum arbitrium non valere ad ullum peccatum vitandum.

Dixi, *vi damnationis hujus Propositionis* 29. nam si in eadem Bulla damnatæ sint aliæ propositiones doctrinam Auctoris super eadem materia solummodo enuntiantes, ut in propositione 28. *Liberum arbitrium sine gratia Dei adjutorio non nisi ad peccandum valet*; tunc fateantur omnes necesse est, quod non liceat tueri propositionem 29. nec quantum ad acerbitatem censuræ, nec quantum ad substantiam dogmatis.

III.

Supponendum est 3. non omnes propositiones esse damnatas quasi Bajum habeant Auctorem; nam in Procemio Bullæ sic ait Summus Pontifex: *Magno mærore afficimur, quod plerique, spectatæ alioquin probitatis & doctrinæ, in varias sententias offensionis & periculi plenas, cum verbo, tum scriptis, prorumpant, deque eis etiam in scholis invicem controversantur, cujusmodi sunt sequentes*, &c. Et post hæc verba immediate sequuntur propositiones quæ damnantur.

IV.

Supponendum est 4. quod damnatæ a S. Pio propositiones, quæ a quibusdam Theologis Lovaniensibus omnes delatæ fuerant Summo Pontifici, non omnes tamen ipsi Bajo adscriberentur; sed quædam tribuebantur aliis Doctoribus ac Magistris qui eas in Scholis suis tamere propugnabant: attamen quod Bajus fuerit illarum fera omnium propositionum Auctor, atque cæterarum præcipuus saltem defensor, licet ipsius nomen S. Pius V. in Bulla sua consulto tacuerit, constat, tum ex ejus Opusculis in quibus multæ continentur, saltem quoad sensum, tum ex Apologia propositionum, quam post earum damnationem edidit & obtulit Summo Pontifici, tum denique es iis omnibus quæ in hoc negotio gasta sunt ad obtinendam a solo Bajo, non ab aliis, eam retractationem quam tandem ipse, ut jam vidimus, tradidit die 24. Martii 1580. in qua profitetur habere sibi *persuasum earum omnium sententiarum damnationem atque prohibitionem jure meritoque, ac non nisi maturo judicio, & diligentissima discussione præmissis, factam atque decretam esse*. Fatetur insuper, *plurimas ex eisdem sententiis in nonnullis Libellis a se olim, & ante emanatam Sedis Apostolicæ super eis censuram conscriptis & in lucem editis, sustineri & defendi, etiam in eo sensu in quo reprobantur.* Denique *declarat se ab iis omnibus recedere, & damnationi a Sancta Sede factæ acquiescere*, &c.

V

Supponendum est 5. in Bulla Baji sententias in globo & indistincte, etiam quoad numerum, damnatas fuisse; sed multi deinceps Theologi eandem Bullam transcribendo, Bajanas propositiones singulas in sua specie & numero determinare censuerunt, ut seorsim possent facilius ac commodius citari: in eo tamen non omnes consensere, ut eandem cuique propositioni tribuerent latitudinem: unde fit ut in aliquibus exemplaribus major, in aliis vero minor reperiatur propositionum numerus; & consequenter ut in eis referendis aliqua varietas deprehendatur apud Theologos. Hic secuti sumus numerum propositionum, quem secutus est Editor Operum Baji, Typis mandatorum Coloniæ Agrippinæ 1696. apud quem extant propositiones numero 76.

VI.

Supponendum est denique, quod S. Pius V. in Bulla sua non hunc ordinem sibi præscripserit, quem ordo materiarum postulare videbatur, sed eum quem habebant propositiones in variis Libellis a Bajo editis, ita ut viginti primæ desumptæ sint ex Libris duobus de meritis Operum, quatuor sequentes ex Libro primo de prima hominis justitia; deinde sex aliæ ex Libro secundo de Virtutibus Impiorum: Octo ex libro de Charitate: tres ex Libro de Libero Arbitrio: tres ax Libro de Justitia: una ex Libro de Sacrificio: Octo ex Libro de Peccato originis: Duæ ex tractatu de Oratione pro defunctis: Duæ ex tractatu de Indulgentiis. Reliquæ non habentur in editis Opusculis, sed fuere in Scholis, vel verbo, vel scripto traditæ. Iste forsan fuit ordo in quo Summo Pontifici delatæ fuerunt propositiones, & ejus judicio submissæ.

VII.

His præsuppositis, si quis cum debita attentione damnatas a S. Pio V. propositiones perlegere velit, is profecto facile percipiet præcipuum Bajanæ Doctrinæ Dogma,

ma, cæterorum fere omnium errorum in Bajo damnatorum caput atque principium illud esse; scilicet, quod omnis amor, quo Creatura rationalis fertur in aliquod objectum, est, aut vitiosa cupiditas qua mundus, & ea quæ in mundo sunt, diligitur; aut laudabilis illa charitas qua Deus amatur, atque ideo omnis amor Creaturæ rationalis habet pro fine, vel Deum charitate amatum, & est laudabilis; vel mundum, & est culpabilis atque vitiosa cupiditas.

Si autem omnis actio Creaturæ rationalis procedat semper, vel ex motivo charitatis, vel ex motivo cupiditatis, ideoque nullum sit inter hæc duo medium, sequitur necessario quod homo non potuerit creari sine charitate, vel saltem sine auxilio aliquo actuali, quo potuerit in primo instanti suæ creationis diligere Deum ex motivo charitatis, ac proinde quod charitas, vel saltem auxilium illud actuale fuerit debitum homini ante peccatum, & consequenter non fuerit gratuitum & supernaturale; sed naturale ac debitum. Deus enim creare non potuit hominem cum necessitate peccandi; non potuit ergo, si verum esset illud Baji principium, creare hominem absque charitate, vel saltem absque facultate diligendi Deum ex motivo charitatis.

VIII.

Ad stabiliendum suum systema, altero Bajus innititur principio, nempe quod malum sit homini carere iis, quæ ad integritatem Creaturæ rationalis pertinent: ad integritatem autem Creaturæ rationalis pertinere ait, quod destinetur ad visionem intuitivam Dei in cælis aliquando obtinendam, & quod Deo adhæreat per charitatem, adeo ut misera esset, si ad hanc beatitudinem non destinaretur, vel si Deo per charitatem non adhæreret. Et quia ad integritatem illius pertinere contendit quod careat omni miseria; hinc sequitur, non solum quod Deus non potuerit creare hominem, quin eum destinarit ad visionem intuitivam, eique contulerit media necessaria ad illam obtinendam; sed etiam quod nec eum creare potuerit obnoxium, ut nunc nascitur, morti, ignorantiæ, concupiscentiæ, aliisque hujus vitæ miseriis.

IX.

Sicuti Bajus statum hominis ante peccatum nimium erexit, ita plus æquo depressit statum illius post peccatum. Cum enim nullum medium agnoscat inter opera ex charitate, & opera ex cupiditate facta, docet hominem charitate & justitia originali spoliatum tamdiu subjacere cupiditati, tamdiu ex motivo cupiditatis operari ac proinde peccare, donec charitas intuitu meritorum Christi infundatur in corde illius per Spiritum Sanctum. Unde necessario sequitur liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio nonnisi ad peccandum valere. Et quoniam Infideles qui carent fide, quandiu tales sunt, agere nequeunt ex motivo charitatis, Deum enim, quem non norunt, diligere non possunt; consequens est quod omnia Infidelium opera sint peccata.

Quia autem homo charitate destitutus transgrediens præcepta peccat, ideo hanc propositionem, *Deum scilicet nihil præcipere impossibile*, reprobat tanquam Pelagii sit, non Augustini.

Et ut hoc suum systema concilient cum libero hominis arbitrio, quod aperte negare ausus non est, contendit, illud omne quod voluntarie fit, etiamsi necessitate fiat, libere tamen fieri.

X.

Hæc sunt præcipua Bajani systematis capita, ad quæ reducuntur, ut mox videbimus, fere omnes a S. Pio V. damnatæ propositiones. Hæc omnia Cornelius Jansenius Yprensis Episcopus in suo libro, cui titulus est, *Augustinus*, exponenda, probanda, atque latius pertractanda suscepit. Nullum admittit, sicuti Bajus, medium inter laudabilem charitatem & culpabilem cupiditatem, & hanc doctrinam plenius explanando asserit voluntatem semper obtemperare, nec unquam posse resistere, sive charitati quam vocat cælestem delectationem, sive cupiditati quam vocat delectationem terrestrem, secundum quod una gradibus alteram superat; unde sequitur voluntatem humanam nunquam resistere gratiæ, nec illi posse resistere: præcepta Dei esse impossibilia omnibus illis qui non ea adimplent: Christum pro salute solorum Prædestinatorum mortuum esse, atque ut salvum sit, saltem quoad nomen, liberum hominis arbitrium, addit Jansenius cum Bajo, non requiri in homine ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ libertatem a necessitate, sed sufficere libertatem a coactione.

Ut autem a proposito nostro non discedamus, referre operæ pretium est omnes Baji propositiones, cum mentem ipsius circa sua dogmata clare enuntient.

ARTICULUS II.

Recensentur omnes Baji Propositiones, secundum Ordinem materiarum digestæ.

Quamvis Baji Discipuli non omnes Magistri errores amplexi sint, eos tamen omnes referemus, ex iis enim simul collectis & ad certa capita revocatis facilius & melius patefiet doctrina hujus Novatoris. Illi autem errores ad tria puncta revocari possunt. Primum complectitur propositiones, quarum doctrina vel eadem est omnino cum doctrina propositionis 38. nullum admittentis medium inter charitatem & cupiditatem, vel eam exponit, vel saltem cum ea evidenter connectitur. Secundum erit de Propositionibus, quæ spectant statum naturæ innocentis. Tertium de Propositionibus, quæ pertinent ad statum naturæ lapsæ, quæ tria tribus subsequentibus Paragraphis breviter exponemus. Itaque sit

§. I.

Expositio Propositionis 38. & aliarum quæ cum illa aliquo nexu doctrinæ cohærent.

Quod omnis amor, quo Creatura rationalis fertur in aliquod objectum, sit aut vitiosa cupiditas, qua mundus, & ea quæ in mundo sunt, diligitur; aut laudabilis illa charitas, qua Deus amatur, atque ideo quod actio Creaturæ rationalis habeat pro fine vel Deum charitate amatum, sitque tunc laudabilis, vel mundum, sitque tunc culpabilis atque vitiosa cupiditas, docet Bajus propositione 38. quæ sic habet:

Omnis amor Creaturæ rationalis, aut vitiosa est cu- Prop 38.
piditas, qua mundus diligitur, quæ a Joanne prohibetur, aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur.

Eandem doctrinam enuntiat propositio 16. his ter- Prop 16.
minis: *Non est vera Legis obedientia, quæ fit sine charitate.*

Hinc fit quod rejiciat, tanquam commentitiam, distinctionem illam Theologorum docentium Divinæ Legis Mandata bifariam impleri: altero modo quantum ad substantiam operum præceptorum tantum: altero quantum ad certum quendam modum, videlicet secundum quem valeant operantem perducere ad regnum æternum.

Celebris illa Doctorum distinctio, Divinæ Legis mandata Prop. 58.
bifariam impleri: altero modo quantum ad præceptorum operum substantiam tantum; altero quantum ad certum quendam modum, videlicet secundum quem valeant operantem perducere ad Regnum æternum, hoc est, ad modum meritorium, commentitia est & explodenda.

Rejicit quoque illam distinctionem, qua opus dicitur bifariam bonum, propositione 59. his verbis:

Illa quoque distinctio, qua opus dicitur bifariam bonum, Prop. 59.
vel quia objecto & omnibus circumstantiis rectum est & bonum; (quod moraliter bonum appellari consuevit) vel quia est meritorium regni æterni, eo quod fit a vivo Christi membro per spiritum charitatis, rejicienda est.

II.

Quid autem intelligat nomine charitatis ipsemet ex- Bajus opusc. de Charit. C. 3. & 4.
ponit dicens, quod ea sit *Ipse animi motus quo Deum diligimus & proximum*. Charitatem autem illam asseri non esse ex nobis, sed ex Deo: diffundi per Spiritum Sanctum in cordibus nostris: non nisi a Patre per Jesum-Christum accipi: non ortum ducere ex libero hominis arbitrio, &c.

III.

Ne quis autem existimet ab eo admitti aliquod medium inter laudabilem illam charitatem, quæ per Spiritum Sanctum diffunditur in cordibus nostris, & vitiosam cupiditatem, rejicit distinctionem illam amoris Dei, quam vulgo tradunt Theologi, in amorem naturalem, & in supernaturalem.

Ex quibus etiam manifestum evadit, inquit, *quam vana* Bajus ib.
sit eorum distinctio, qui, ut Scripturis Sacris, & jam dictis, C. 4.
aliisque plurimis Veterum testimoniis illudant, sine ulla traditione contendunt duplicem esse Dei dilectionem: alteram qua Deum, tanquam futuræ beatitudinis largitorem diligimus, quæ per Spiritum Sanctum diffunditur in cordibus nostris, & charitas nuncupatur: alteram vero, qua Deum tanquam Creatorem amamus, quæ ortum ducat ex libero hominis arbitrio. Et infra: *Nec mirum videri debet, juxta Augustinum, amorem Creatoris non minus diffundi in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, atque in Scripturis Sacris charitatem nuncupari, quam amorem Beatificatoris.*

Et Cap. 5. loquens de Theologis aliquem Dei amorem ex solo libero arbitrio procedentem admittentibus, sic habet: *Sicut juxta mundi sapientiam, sub nomine Philosophiæ, nostræ elationi persuadet humana præsumptio.*

Ex

Ex his duobus capitibus Opusculi de charitate desumptæ sunt Baji propositiones 34. & 36.

Prop. 34. Propositio 34. *Distinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur ut auctor naturæ, & gratuiti, quo Deus amatur ut Beatificator, vana est & commentitia, & ad illudendum Sacris Litteris, & plurimis Veterum testimoniis excogitata.*

Propositio 36. *Amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur, ex sola Philosophia per elationem præsumptionis humanæ, cum injuria Crucis Christi defenditur a nonnullis Doctoribus.*

IV.

Conc. Tri. Sess. 6. Can. 7. & Can. 8. Quamvis definierit Concilium Tridentinum, charitatem Dei diffundi in cordibus eorum qui justificantur, atque ipsis inhærere; Bajus tamen solam illam charitatem admittere videtur, quæ est actualis animi motus, quo Deum diligimus & proximum: unde sicut hunc actualem animi motum contendit esse charitatem illam quæ diffunditur in cordibus nostris, ita & justitiam, qua justificatur impius, ait consistere formaliter in obedientia mandatorum, non autem in gratia aliqua animæ infusa, ut patet ex propositionibus sequentibus.

Prop. 42. Propositio 42. *Justitia, quo justificatur per fidem impius, consistit formaliter in obedientia mandatorum quæ est operum justitia, non autem in gratia aliqua animæ infusa, qua adoptatur homo in filium Dei & secundum interiorem hominem renovatur, ac divinæ naturæ consors efficitur, ut sic per Spiritum Sanctum renovatus, deinceps bene vivere & Dei mandatis obedire possit.*

Prop. 66. Propositio 66. *Justificatio impii fit formaliter per obedientiam legis, non autem per occultam communicationem & inspirationem gratiæ, quæ per eam justificatos faciat implere legem.*

Prop. 60. Propos. 60. *Similiter & illa distinctio duplicis justitiæ, alterius quæ fit per spiritum charitatis inhabitantem, alterius quæ fit ex inspiratione quidem Spiritus Sancti cor ad pœnitentiam excitantis, sed nondum cor inhabitantis & in eo charitatem diffundentis, qua Divinæ Legis justificatio impleatur, odiosissime & pertinacissime rejicitur.*

Prop. 61. Propos. 61. *Denique & illa distinctio duplicis vivificationis, alterius qua vivificatur peccator, dum ei pœnitentiæ & vitæ novæ propositum & inchoatio per Dei gratiam inspiratur, alterius qua vivificatur qui vere justificatur, & palmes vivus in vite Christo efficitur, commentitia judicatur, & Scripturis minime congruens.*

V.

Dum contendit Bajus justificationem impii consistere in obedientia mandatorum, fateatur necesse est impium justificari ante Baptismi vel absolutionis Sacramentalis receptionem, tunc scilicet quando incipit mandatis obtemperare, illudque docet Propos. 43.

Prop. 43. Prop. 43. *in hominibus Pœnitentibus ante Sacramentum absolutionis, & in Catechumenis ante Baptismum est vera justificatio, separata tamen a remissione peccatorum.*

Et consequenter docet charitatem reperiri in peccatoribus ante remissionem peccatorum.

Prop. 31. Prop. 31. *Charitas perfecta & sincera, quæ est ex corde puro, & conscientia bona & fide non ficta, tam in Catechumenis, quam in Pœnitentibus potest esse sine remissione peccatorum.*

Prop. 32. Prop. 32. *Charitas illa, quæ est plenitudo Legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.*

Prop. 33. Prop. 33. *Catechumenus juste, recte, & sancte vivit, & mandatum Dei observat ac legem implet per charitatem ante obtentam remissionem peccatorum, quæ in Baptismi lavacro demum percipitur.*

Prop. 67. Prop. 67. *Homo existens in peccato mortali, sive in reatu æternæ damnationis, potest habere veram charitatem; & charitas etiam perfecta potest consistere cum reatu æternæ damnationis.*

VI.

Eidem etiam inhærens principio docet operibus plerisque quæ a fidelibus fiunt, ut mandatis Dei pareant, justificari quidem homines, non tamen iis obtinere incrementa virtutum.

Prop. 44. Prop. 44. *Operibus plerisque quæ a fidelibus fiunt ut Dei mandatis pareant, cujusmodi sunt obedire Parentibus, depositum reddere, ab homicidio, a furto, a fornicatione abstinere, justificantur quidem homines, quia sunt legis obedientia, non tamen iis obtinent incrementa virtutum.*

VII.

Peccata autem, extra casum necessitatis, aut martyrii, non remitti sine actuali susceptione Sacramenti, docet Prop. 68. his verbis:

Prop. 68. Prop. 68. *Per contritionem, etiam charitate perfectam, & cum voto suscipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen extra casum necessitatis, aut martyrii, sine actuali susceptione Sacramenti.*

VIII.

Contendit quoque quod in Sacramento Baptismi, & in Sacerdotis absolutione proprie dumtaxat tollatur reatus peccati, & quod ministerium Sacerdotum solum liberet a reatu pœnæ.

Prop. 54. *In peccato duo sunt, reatus & actus: transeunte autem actu nihil manet nisi reatus, seu obligatio ad pœnam. Unde in Sacramento Baptismi, aut Sacerdotis absolutione, proprie reatus peccati dumtaxat tollitur, & ministerium Sacerdotum solum liberat a reatu.* Prop. 54.

Prop. 55. *Peccator pœnitens non vivificatur ministerio Sacerdotis absolventis, sed a solo Deo, qui pœnitentiam suggerens & inspirans vivificat eum & resuscitat, ministerio autem Sacerdotis solum reatus tollitur.* Prop. 55.

IX.

Quod si nomine peccatoris intelligas eos omnes qui non operantur ex motivo charitatis, consequens est, juxta principium Baji in propositione 38. enuntiatum, quod peccator semper agat ex motivo cupiditatis, ac proinde quod semper peccet. Illud diserte docet in propositionibus sequentibus.

Prop. 35. *Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.* Prop. 35.

Prop. 40. *In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati.* Prop. 40.

Itaque mirum non est, Bajum nomine peccatoris non intelligere illum, qui quamvis nondum obtinuerit remissionem peccatorum, operatur tamen ex motivo charitatis, cum contendat in propositionibus modo allatis, quod vera justificatio, separata a remissione peccatorum, sit in tali peccatore; atque ideo quod in eo sensu non amplius sit peccator. Sic enim exponit ipse istas duas propositiones in Apologia sua.

Nunc autem quo se se extulerit Bajana temeritas nemo est qui non videat. Nec mirum; effrænatus enim ac furens hæreseos impetus modum habere non consuevit. Sed ad alia properemus.

§. II.

Propositiones circa statum Angelorum & primi hominis ante peccatum, & aliæ quæ cum iis quandam habent connexionem.

Consequenter huic principio, ratione cujus nullum admittitur medium inter laudabilem charitatem, & culpabilem cupiditatem, docent Bajanistæ, quod, cum Deus non potuerit creare hominem cum necessitate peccandi, non potuerit quoque illum creare sine charitate, vel saltem sine auxilio quodam actuali, quo potuerit in primo instanti suæ creationis diligere Deum ex motivo charitatis, ac proinde quod charitas, vel saltem auxilium illud actuale fuerit debitum homini ante peccatum, & consequenter fateri debent cum Bajo, quod illud non fuerit gratuitum & supernaturale, sed naturale ac debitum, quod docuit Bajus Prop. 21. 23. 24. & 27.

Prop. 21. *Humanæ naturæ sublimatio & exaltatio in consortium Divinæ naturæ debita fuit integritati primæ conditionis, & proinde naturalis dicenda est, non supernaturalis.* Prop. 21.

Prop. 23. *Absurda est eorum sententia, qui dicunt hominem ab initio dono quodam supernaturali & gratuito supra conditionem naturæ fuisse exaltatum, ut fide, spe, & charitate Deum supernaturaliter coleret.* Prop. 23.

Prop. 24. *A vanis & otiosis hominibus, secundum insipientiam Philosophorum, excogitata est sententia, hominem ab initio sic constitutum, ut per dona naturæ superaddita fuerit largitate conditoris sublimatus, & in Dei Filium adoptatus; & ad Pelagianismum rejicienda est ista sententia.* Prop. 24.

Prop. 27. *Integritas primæ Creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio.* Prop. 27.

I.

Ut genuinus harum propositionum sensus facilius aperiatur, præmittendum est ex Concilio Tridentino, Adamum, antequam peccasset, constitutum fuisse in sanctitate & justitia. Nomine sanctitatis in qua constitutus fuerat Adamus, antequam peccasset, (sive in ea creatus fuerit, ut communiter docent Theologi, sive illam acceperit a Deo, postquam creatus fuit, & antequam mandatum ejus transgrederetur, ut nonnulli alii docuerunt) intelligitur gratia illa, qua qui præditus est formaliter Deo gratus constituitur. Justitia vero originalis, prout a gratia sanctificante distinguitur, certam quandam includit, tum animæ, tum corporis rectitu- Conc. Trid. Sess. 5. Can. 1.

dinem

dinem ac perfectionem, quæ in tribus potissimum consistit, quibus homo secundum omnes suas facultates efficiebatur rectus. 1. Præditus erat in intellectu, non tantum naturali rerum omnium cognitione conditioni suæ consentanea, sed & supernaturali per fidem Mysteriorum notitia, ac præsertim Dei ut finis ultimi per visionem intuitivam, ac amorem fruitivum possidendi; in voluntate vero virtutibus & donis omnibus, quæ gratiam sanctificantem comitantur, ornatus erat. 2. Pars inferior animæ superiori plane subjecta erat, ita ut nunquam contra, vel præter ejus præscriptum insurgeret; & sic nulla erat omnino in hoc statu interior tentatio, sive carnis, sive spiritus, nullusque animæ aut corporis indeliberatus motus. 3. Corpus speciali quadam Creatoris beneficentia immortale erat, atque non solum a morte, sed etiam a morbis, doloribus, & a cæteris hujus vitæ miseriis & molestiis prorsus immune; & in hoc donorum complexu justitiam originalem positam esse vulgo docent Theologi.

II.

Docent præterea donum illud quo humana natura sublimatur & exaltatur in consortium Divinæ naturæ, ut Deum fide, spe, & charitate colat, & quo homo in filium Dei adoptatur, uno verbo, sanctitatem & justitiam originalem fuisse primo homini indebitam, ideoque potuisse creari Adamum absque illa: item sanctitatem & justitiam illam fuisse supernaturalem eo sensu, quod humanæ naturæ conditio eam non requirebat. Hanc Theologorum Orthodoxorum doctrinam rejicit Bajus in Propos. 21. 23. 24. & 27. supra citatis, & contendit integritatem primæ creationis, ac consequenter sanctitatem & justitiam, in qua Adamus a Deo fuerat constitutus, fuisse naturalem humanæ naturæ conditionem, fuisse illi debitam, primumque hominem creari non potuisse sine illa. Quæ doctrina damnata est in propositionibus supra allegatis.

III.

Docent etiam Theologi Orthodoxi, quod ad hoc ut quis mereatur bonis operibus vitam æternam, requiratur eum esse in statu gratiæ, seu opera illa proficisci a persona quæ sit justa & grata Deo per spiritum adoptionis in illa habitantem; Concilium enim Tridentinum Sess. 6. Cap. 16. & Can. 32. supponit meritoria esse solummodo opera hominum justificatorum. Bajus tamen contendit opera bona a filiis adoptionis facta non recipere rationem meriti ex eo quod fiant per spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, sed tantum ex eo quod sunt conformia Legi, ut patet ex sequentibus propositionibus.

Prop. 13. Propos. 13. *Opera bona a filiis adoptionis facta non accipiunt rationem meriti ex eo quod fiunt per spiritum adoptionis inhabitantem corda Filiorum Dei, sed tantum ex eo quod sunt conformia Legi, quodque per ea præstatur obedientia Legis.*

Prop. 12. Propos. 12. *Pelagii Sententia est, opus bonum citra gratiam adoptionis factum non esse regni cælestis meritorium.*

Prop. 15. Propositio 15. *Ratio meriti non consistit in eo quod qui bene operatur habeat gratiam & inhabitantem Spiritum Sanctum, sed in eo solum quod obedit divinæ Legi.*

Prop. 17. Propositio 17. *Sentiunt cum Pelagio, qui dicunt esse necessarium ad rationem meriti, ut homo per gratiam adoptionis sublimetur ad statum Deificum.*

Et consequenter contendit omne opus quo obeditur legi, etiam sine gratia sanctificante factum, ex se vitæ æternæ esse meritorium.

Prop. 2. Prop. 2. *Sicut opus malum ex natura sua est mortis æternæ meritorium; sic opus bonum ex natura sua est vitæ æternæ meritorium.*

Prop. 4. Prop. 4. *Vita æterna homini integro & Angelo promissa fuit intuitu bonorum operum; & bona opera ex lege naturæ ad illam consequendam per se sufficiunt.*

Prop. 5. Prop. 5. *In promissione facta Angelo & primo homini continetur naturalis justitiæ constitutio, qua pro bonis operibus, sine alio respectu, vita æterna Justis promittitur.*

Prop. 6. Prop. 6. *Naturali Lege constitutum fuit homini, ut si in obedientia perseverasset, ad eam vitam pertransiret, in qua mori non posset.*

Prop. 11. Prop. 11. *Quod pie & juste in hac vita mortali usque in finem conversati vitam consequamur æternam, id non proprie gratiæ Dei, sed ordinationi naturali, statim initio creationis constitutæ justo Dei judicio deputandum est; neque in hac retributione bonorum ad Christi meritum respicitur, sed tantum ad primam institutionem generis humani, in qua lege naturali constitutum est, ut justo Dei judicio obedientiæ mandatorum vita æterna reddatur.*

Prop. 14. Prop. 14. *Opera bona justorum non accipiunt in die Judicii extremi ampliorem mercedem, quam justo Dei judicio mereantur accipere.*

Prop. 18. Prop. 18. *Opera Catechumenorum, ut fides, & pænitentia ante remissionem peccatorum facta, sunt vitæ æternæ merita, quam vitam ipsi non consequentur, nisi prius præcedentium delictorum impedimenta tollantur.*

IV.

Ex qua doctrina sequitur quod, juxta eundem Bajum, merita, sive bonorum Angelorum, sive primi hominis ante peccatum, dici non debeant gratia, & similiter quod gratia dici non debeat felicitas æterna concessa bonis Angelis & promissa Adamo, si in justitia perseverasset, quod asserit idem Auctor in propositionibus sequentibus.

Prop. 1. *Nec Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita recte vocantur gratia.* Prop.

Prop. 3. *Et bonis Angelis, & primo homini, si in statu illo perseverasset usque ad ultimum vitæ, felicitas esset merces & non gratia.* Prop.

Prop. 7. *Primi hominis integri merita fuerunt primæ creationis munera, sed juxta modum loquendi Scripturæ Sacræ, non recte vocantur gratia; quo fit ut tantum merita, non etiam gratia debeant nuncupari.* Prop.

Prop. 9. *Dona concessa homini integro & Angelo forsitan non improbanda ratione possunt dici gratia; sed quia secundum usum Sacræ Scripturæ, nomine gratiæ ea tantum munera intelliguntur quæ per Jesum-Christum male merentibus & indignis conferuntur, ideo neque merita, neque merces quæ illis redditur, gratia dici debet.* Prop.

V.

Sequitur etiam quod Deus non potuerit hominem creare, secluso peccato, obnoxium morti, & aliis hujus vitæ miseriis, ignorantiæ, concupiscentiæ, &c. ut asserit Bajus in propositionibus sequentibus.

Prop. 75. *Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis conditio.* Prop. 75.

Prop. 76. *Falsa est Doctorum sententia, primum hominem potuisse a Deo creari & institui sine justitia naturali.* Prop. 76.

Prop. 53. *Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur.* Prop. 53.

Prop. 69. *Omnes omnino justorum afflictiones sunt ultiones peccatorum ipsorum; unde Job & Martyres, quæ passi sunt, propter peccata sua passi sunt.* Prop. 69.

Hæc docuit Bajus circa statum Angelorum, atque primi hominis ante peccatum. Nunc videndum quid dixerit de statu hominis post peccatum Adami.

§. III.

Propositiones circa statum hominis post peccatum, & alia quæ cum iis quandam habent connexionem.

HIc recensendo quasdam Baji propositiones circa statum hominis post peccatum, & alias quæ cum iis quandam habent connexionem, satis patebit eundem Novatorem, non minus de homine lapso hæretice sensisse, quam de innocente, ut jam vidimus, hæretice senserit. Eidem semper adhærens principio quod continetur in propositione 38 juxta quam nullum admittitur medium inter charitatem laudabilem, & culpabilem cupiditatem, novos statuit errores, non perniciosos minus atque damnandos, quam cæteros quorum jam mentionem fecimus.

I.

Quis enim non videat quod ex doctrina propositionis 38. evidenter sequatur. 1. Omnia Infidelium opera esse peccata; nam Infideles qui carent Fide, quandiu tales sunt, agere nequeunt ex motivo charitatis; Deum quem non norunt diligere non possunt, ergo agunt semper ex motivo cupiditatis.

Prop. 25. *Omnia opera Infidelium sunt peccata.* Prop. 25.

Prop. 26. *Et Philosophorum virtutes sunt vitia.* Prop. 26.

Prop. 22. *Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Rom. 2.* (Gentes quæ legem non habent, naturaliter, quæ Legis sunt, faciunt) *intelligunt de Gentibus fidei gratiam non habentibus.* Prop. 22.

II.

Sequitur quoque liberum hominis arbitrium, cum non possit absque divinæ gratiæ adjutorio agere ex motivo charitatis, agere semper, absente gratia, ex motivo cupiditatis, ac proinde fieri non posse, quin homo gratiæ Dei adjutorio destitutus peccet in omnibus actibus suis. Hunc errorem asserit in sequentibus propositionibus.

Prop. 28. *Liberum arbitrium sine gratia Dei adjutorio non nisi ad peccandum valet.* Prop. 28.

Prop. 29. *Pelagianus est error dicere, quod liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum.* Prop. 29.

Propos. 30. *Non solum fures sunt ii & latrones, qui* Prop. 30.

Chri-

Christum viam & ostium veritatis & vitæ negant, sed etiam quicumque aliunde quam per ipsum in viam justitiæ (hoc est aliquam justitiam) conscendi posse dicunt, aut tentationi ulli sine gratiæ ipsius adjutorio resistere hominem posse, sic ut in eam non inducatur, aut ab ea non superetur.

Prop. 37. Prop. 37. *Cum Pelagio sentit qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex naturæ solis viribus ortum ducit, agnoscit.*

Prop. 62. Prop. 62. *Non nisi Pelagiano errore admitti potest usus liberi arbitrii bonus, sive non malus; & gratiæ Christi injuriam facit qui ita sentit & docet.*

III.

Vult tamen peccare eos qui transgrediuntur mandata, quamvis, absente gratia, sint ipsis impossibilia, unde sic mentem suam aperit.

Prop. 52. Prop. 52. *Diffinitiva hæc sententia, Deum homini nihil impossibile præcepisse, falso tribuitur Augustino, cum Pelagii sit.*

IV.

Ut autem hoc suum systema conciliet cum libero hominis arbitrio, docet libere fieri illud omne quod fit voluntarie, etiamsi necessitate fiat; & ut hunc errorem astruat, asserit primum duobus modis intelligi posse (Bajus in Opusc. de lib. arbitr. C. 4. & 5.) quod voluntas sit libera: altero, quia qui vult quippiam habet in sua potestate ut quod vult etiam possit nolle; quæ libertas vulgo e necessitate dicitur: altero modo, quia in eis quæ vult, aut facit, nulli servituti est obnoxia, & dicitur libertas a servitute; sicque prosequitur cap. 7. *Huic libertatis modo impertinens est utrum id quod libere fieri dicitur, etiam possit non fieri, quia voluntas juxta hunc modum, ob id duntaxat libera dicitur, quia neque invita quoquam trahitur, neque sub aliqua hostili potestate sponte captiva tenetur, sed prompte & libere id quod debet facit, & cui subesse debet, lubens obsequitur.*

Non reprehenditur Bajus ex eo quod hanc duplicem distinxerit libertatem, scilicet e necessitate & a servitute, neque ex eo quod asseruerit impertinens esse libertati a servitute, utrum actio sit in voluntatis potestate: sed illius error consistit in eo quod idem asseruerit de libertate ad merendum & demerendum necessaria, de libero hominis arbitrio, videlicet quod libertas illa consistere potest cum necessitate agendi. Quod autem Bajus loquatur de libertate ad merendum & demerendum necessaria, patet, quia de ea agit in toto hoc Opusculo, quod inscribitur, *de libero hominis arbitrio, ejusque potestate*, de quo ait cap. 1. plures quæstiones extitisse contra Catholicam fidem, refertque Stoicos, Manichæos, Lutherum, Calvinum, &c. qui omnes erraruut circa libertatem necessariam ad merendum & demerendum, & postquam in capitibus sequentibus asseruit voluntatem dici liberam, vel quia libera est a necessitate, vel quia libera est a servitute, addit cap. 8. liberum arbitrium idem esse quod libera voluntas, & intelligendum esse de libero arbitrio illud omne quod superius dixerat de libera voluntate: deinde hæc addit, *Augustinus secutus Evangelium, etiam liberum arbitrium in eo intellexit, quod nullius extraneæ potestatis servituti esset obnoxium, sive in potestate haberet id quod agit omittere, sive non.* Ex quibus evidenter colligitur docuisse Bajum quod liberum hominis viatoris arbitrium consistere possit cum necessitate operandi, vel, ut fert tertia Jansenii propositio, quod *ad merendum vel demerendum in statu naturæ lapsæ non requiratur in homine libertas a necessitate, sed sufficiat libertas a coactione.* Quod ad hoc punctum attinet, propositiones Baji sunt istæ.

Prop. 39. Prop. 39. *Quod voluntarie fit, etiamsi necessitate fiat, libere tamen fit.*

Prop. 63. Prop. 63. *Sola violentia repugnat libertati hominis naturali.*

Prop. 64. Prop. 64. *Homo peccat, etiam damnabiliter, in eo quod necessario facit.*

Prop. 41. Prop. 41. *Is libertatis modus qui est a necessitate, sub libertatis nomine non reperitur in scripturis, sed solum nomen libertatis a peccato.*

Prop. 65. Prop. 65. *Infidelitas pure negativa, in his in quibus Christus non est prædicatus, peccatum est.*

V.

Docet insuper in propositionibus infra scriptis, motus concupiscentiæ, quos homo invitus patitur, prohibitos esse Lege divina, licet in peccatum non imputentur.

Prop. 72. Prop. 72. *Motus pravi concupiscentiæ sunt, pro statu hominis vitiati, prohibiti præcepto,* Non concupisces: *Unde homo eos sentiens & non consentiens transgreditur præceptum,* Non concupisces; *quamvis transgressio in peccatum non deputetur.*

Prop. 48. Prop. 48. *Prava desideria, quibus ratio non consentit, & quæ homo invitus patitur, sunt prohibita præcepto,* Non concupisces.

Prop. 49. *Concupiscentia, sive lex membrorum, & prava ejus desideria quæ inviti sentiunt homines, sunt vera Legis inobedientia.* Prop. 49.

Prop. 73. *Quamdiu aliquid concupiscentiæ carnalis in diligente est, non facit præceptum,* Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Prop. 73.

Prop. 71. *Concupiscentia in renatis relapsis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur, peccatum est, sicut & alii habitus pravi.* Prop. 71.

VI.

Contendit quoque nullum peccatum ex natura sua esse veniale.

Prop. 20. *Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur pœnam æternam.* Prop. 20.

VII.

Quod autem attinet ad peccatum originale, plura de illo statuit non minus reprehensione digna. Docent Theologi quod peccatum originale sit voluntarium, partim voluntate Adami, partim voluntate singulorum, eo sensu quod voluntas Adami, considerata in ratione capitis totius generis humani, erat quodammodo voluntas posterorum ejus, ita ut quidquid ille sic vellet, ipsi etiam vellent, non quidem propria & personali sua voluntate, sed communi voluntate, nimirum sui capitis. Adamus autem fuerat constitutus a Deo caput in esse, tum naturali, tum morali, omnium eorum qui ab eo descensuri erant seminaliter; & præceptum non comedendi de ligno scientiæ boni & mali fuerat datum Ademo, non ut singulari duntaxat homini, sed ut stipiti & capiti totius naturæ humanæ, ita ut ipso illud servante, ejus posteri censerentur servare, ipso autem transgrediente, censerentur transgredi. Sic satis communiter explicant Theologi propagationem originalis peccati. Huic doctrinæ contradicit Bajus in propositionibus quæ sequuntur.

Prop. 46. *Ad rationem & definitionem peccati non pertinet voluntarium; nec definitionis quæstio est, sed causæ & originis; utrum omne peccatum debeat esse voluntarium. Unde peccatum originis vere habet rationem peccati, sine ulla ratione ac respectu ad voluntatem a qua originem habuit.* Prop. 46.

Prop. 47. *Peccatum originis est habituali parvuli voluntate voluntarium, & habitualiter dominatur parvulo, eo quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium. Et ex habituali voluntate dominante fit, ut parvulus decedens sine regenerationis Sacramento, quando usum rationis consecutus est, actualiter Deum odio habeat, Deum blasphemet, & Legi Dei repugnet.* Prop. 47.

Prop. 50. *Omne scelus est ejus conditionis, ut suum auctorem & omnes posteros eo modo inficere possit, quo infecit prima transgressio.* Prop. 50.

Prop. 51. *Quantum est ex vi transgressionis, tantum meritorum malorum a generante contrahunt qui cum minoribus nascuntur vitiis, quam qui cum majoribus.* Prop. 51.

VIII.

Docent Theologi Orthodoxi hominem per peccatum Adami fuisse quidem spoliatum gratia originali, amisisse jus quod illi competebat ad Regnum Cælorum, iis donis factum fuisse indignum, atque ideo recte dici quod Redemptionis gratiæ data est indignis atque male merentibus; sed simul docent quod in statu naturæ lapsæ homo per merita Christi in gratia sanctificante constitutus, operibus bonis, non solum mereatur augmentum gratiæ atque vitam æternam, sed etiam quod iis donis dignus sit. Erravit itaque Bajus contrarium asserendo propositione 8.

Prop. 8. *In redemptis per gratiam Christi nullum inveniri potest bonum meritum, quod non sit gratis indigno collatum.* Prop. 8.

IX.

Eodem fundamento nixus docet hominem justum per opera satisfactoria non mereri de condigno relaxationem pœnæ temporalis, cujus remanet debitor post remissionem peccatorum.

Prop. 10. *Solutio pœnæ temporalis, quæ peccato dimisso sæpe remanet, & corporis resurrectio proprie non nisi meritis Christi adscribenda est.* Prop. 10.

Prop. 56. *Quando per eleemosynas aliaque pœnitentiæ opera Deo satisfacimus pro pœnis temporalibus, non dignum pretium Deo pro peccatis nostris offerimus, sicut quidam errantes autumant; (nam alioquin essemus aliqua ex parte redemptores) sed aliquid facimus, cujus intuitu, Christi satisfactio nobis applicatur & communicatur.* Prop. 56.

Prop. 74. *Satisfactiones laboriosæ justificatorum non valent expiare de condigno pœnam temporalem restantem post culpam condonatam.* Prop. 74.

Congruit iisdem principiis propositio quæ sequitur.

Prop.

Prop. 57. Prop. 57. *Per passiones Sanctorum in Indulgentiis communicatas non proprie redimuntur nostra delicta, sed per communionem charitatis nobis eorum passiones impertiuntur ut digni simus qui pretio Sanguinis Christi a pœnis pro peccatis debitis liberemur.*

X.

Tres supersunt propositiones in Bajo damnatæ, quæ eandem cum cæteris connexionem non videntur habere.

Prop. 70. Prop. 70. *Nemo præter Christum est absque peccato originali. Hinc Beata Virgo mortua est propter peccatum ex Adam contractum, omnesque ejus afflictiones in hac vita, sicut & aliorum Justorum, fuerunt ultiones peccati actualis, vel originalis.*

Prop. 19. Prop. 19. *Opera justitiæ & temperantiæ, quæ Christus fecit, ex dignitate personæ operantis non traxerunt majorem valorem.*

Prop. 45. Prop. 45. *Sacrificium Missæ non alia ratione est sacrificium, quam generali illa qua omne opus quod fit ut sancta societate Deo homo inhæreat.*

XI.

Hactenus de Propositionibus a Piana Bulla damnatis. In quo sensu infaustus illarum Parens eas pepererit ac defenderit, ex iis quæ diximus jam potest facile intelligi; sed ut reprobus ille sensus ab auctore intentus clarius adhuc pateat, consulenda sunt ejus Opuscula, atque etiam Apologia illa, quam ipse post editam Bullam conscripsit, quamque Summo Pontifici examinandam obtulit: nam licet in ea aliquando errorem suum fucatis verbis obvolvere atque contegere tentet, sæpius tamen mentem suam satis dilucide aperit, & quid revera ipse de damnatis propositionibus sentiat variis expressionibus exponit. Reperitur hæc Apologia in Editione jam citata Operum Baji Coloniæ Agrippinæ 1696. part. 2. pag. 79. Item Breve Apostolicum Bajo consequenter datum, ibidem pag. 140.

XII.

Illud præterea haberi potest (nimirum quis fuerit sensus Bajanarum propositionum) ex doctrinæ explicatione, quam circa propositiones damnatas ordinavit, ut jam diximus, Facultas Lovaniensis, jubente & promovente Nuntio Apostolico. Scopus enim Lovaniensium in hoc Opusculo fuit, juxta Nuntii Apostolici mandata, ut definirent sententias propositionibus damnatis contradictorias; ac proinde certo erui potest ex ea expositione propositionum damnatarum germanus sensus.

XIII.

Illud ulterius certo detegi potest (nempe quis fuerit Bajanarum propositionum sensus) ex damnatione Cornelii Jansenii Yprensis Episcopi, qui plurimos, eosque præcipuos Magistri sui errores renovavit in libro, cui titulus est, *Augustinus*; quem librum Summus Pontifex Urbanus VIII. anno 1641. in Constitutione quæ incipit, *In Eminenti*, (ut initio hujusce operis observatum est) proscripsit, tanquam continentem & renovantem articulos, opiniones, & sententias in Bulla S. Pii V. reprobatas atque damnatas. Unde inferre licet sensum in propositionibus Bajanis a S. Pio V. damnatum illum eundem esse quem approbat atque tuetur Jansenius in suo libro, cui titulus est, *Augustinus*; ac proinde erui posse ex libro Jansenii germanum sensum propositionum in Bajo damnatarum.

Sed cum mens nostra non sit in hoc tractatu omnium & singularum Baji propositionum germanum & genuinum sensum aperire, sed nonnullarum dumtaxat illegitimum confutare sensum, earum scilicet quas Novatores hujus temporis studiosius renovare affectant, easque in errorum suorum subsidium ad sensus extraneos detorquere; futurum ut hoc assequamur in articulo sequenti, confidenter speramus.

ARTICULUS III.

Confutantur alieni ac distorti quarumdam Propositionum sensus, quibus præcipue hujus temporis Novatores abutuntur.

Cum jampridem intellexerint Novatores nullum ipsis superesse locum Baji doctrinam Ecclesiæ fulminibus subducendi, novos excogitarunt sensus Auctori propositionum prorsus ignotos, quos tamen quibusdam propositionibus astute ac dolose tribuunt. Has propositiones referemus, & quam a mente Auctoris alienus sit sensus a Novatoribus iis propositionibus affictus, totidem Paragraphis ostendemus.

§. I.

Confutantur alieni ac detorti sensus Bajanæ Propositionis 38. & aliarum quæ cum illa aliquo nexu cohærent.

Præcipuum totius Bajani Systematis caput, ac quasi totius doctrinæ basis est Propositio 38. prout jam observatum est. Hanc propositionem tot fulminibus sauciatam, ut illæsam efficiant, nihil non moliuntur Novatores. Sed quo fundamento? Nullo prorsus, ut mox demonstrabitur.

Propositio autem illa superius relata, & hic iterum recensenda, sic habet. *Omnis amor Creaturæ rationalis, aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, quæ a Joanne prohibetur: aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur.*

I.

Novatores ut censuram illius Propositionis effugiant, contendunt illam intelligi debere de charitate & cupiditate habituali, non autem de actuali; ideoque illius sensum esse quod omnis Amor habitualis sit aut vitiosa cupiditas, aut laudabilis charitas, ita ut omnis actio hominis justi sit laudabilis, & omnis actio peccatoris vitiosa, quam fatentur in eo sensu jure merito fuisse damnatam.

Si hæc propositio intelligeretur de charitate & cupiditate, non actuali, sed habituali, liceret adhuc post Bullam S. Pii V. asserere quod omnis actio fit aut ex motivo charitatis, & est laudabilis; aut ex motivo cupiditatis, & est culpabilis; & quod nullum sit inter ea duo medium: sicque dici posset quod omnia Infidelium opera sint peccata: quod liberum arbitrium absque gratiæ Dei adjutorio non valeat nisi ad peccandum: quod homo non potuerit creari absque charitate, in actu, vel in potentia: quod non potuerit non destinari ad æternam beatitudinem in Cælo possidendam: quod omnis actio quæ fit, vel timore pœnæ, vel spe retributionis, nisi habeat pro fine ulteriori Deum charitate amatum, sit peccatum &c. quæ omnia rite & evidenter eruuntur e principio, ratione cujus nullum admittitur medium inter opera ex motivo charitatis, & ex motivo cupiditatis facta.

Itaque ut hanc explicationem a Baji Discipulis confictam, & a mente Magistri certe alienam penitus evertamus, ostendendum est hanc propositionem 38. damnatam esse in sensu charitatis & cupiditatis, non habitualis, sed actualis; & cum propositiones Baji damnatæ sint in sensu ab assertoribus intento, nobis probandum incumbit, ab ipsomet Bajo sic intellectam esse illam propositionem.

II.

Desumpta est hæc propositio ex Opusculo, cui titulus est, *De Charitate*. Ut autem clarius patescat quis sit sensus illius a Bajo intentus, præmittenda videtur brevis hujus Opusculi Analysis.

Quærit primum in hoc Opusculo Bajus, quid sit charitas, duplicemque distinguit, unam quæ est Deus ipsa, de qua Joannes, *Deus Charitas est*; & de hac ibi non agitur: alteram quæ est Dei donum, & est, inquit, ut jam annotavimus, *ipse animi motus quo Deum diligimus & proximum, qui accidens est & qualitas, de quo dicitur*, Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis.... *An vero*, addit, *præter hunc animi motum qui charitas dicitur, alia quædam habitualis atque accidentalis qualitas in voluntate ponenda sit, quæ etiam charitas nuncupetur, non magnopere contendendum existimo*. De ea igitur charitate habituali non curat Bajus, & eam quasi subdubitans & anxius charitatem appellat; *quæ etiam charitas nuncupetur*, inquit, *non magnopere contendendum existimo*. Quo ergo fundamento, ne dicam, qua audacia, asserunt Novatores in propositione 38. agi de charitate habituali, non vero de actuali, cum charitatem habitualem rejicere videatur Bajus, vel saltem hoc genus charitatis non admittere? Bajus Opusc. de Charit. c. 1. & 2.

III.

Quæ deinde in hoc Opusculo subjungit non minus contradicunt huic adversariorum effugio. *Nunc dicamus*, inquit, *de origine charitatis, quæ in animi motu consistit*. Charitas igitur, juxta Bajum, in animi motu consistit; de actu ergo loquitur, & nullatenus de habitu. Charitas habitualis consistit in aliquo permanente, intrinseco, & animæ inhærente, non vero in motu qui transit: cum ergo Bajus doceat charitatem illam de qua ipse loquitur esse animi motum, eamque consistere in motu, evidens est quod de charitate actuali, & non de habituali loquatur.

Præterea cap. 4. rejicit duplicem quam Theologi distinguunt dilectionem Dei, *alteram qua Deum tanquam futuræ Beatitudinis largitorem diligimus, qua per Spiritum*

San-

Sanctum diffunditur in cordibus nostris, & charitas nuncupatur: alteram vero qua Deum tamquam Creatorem amamus, quæ ortum ducat ex libero hominis arbitrio; contenditque, *amorem Creatoris nonminus diffundi per Spiritum Sanctum in cordibus nostris, atque in Scripturis Sacris charitatem nuncupari, quam amorem Beatificatoris;* & consequenter hæc addit cap. 6. *Imo si quis diligenter supra dicta Augustini testimonia consideret, forsitan comperiet, juxta ipsius sententiam, omnem creaturæ rationalis amorem, aut vitiosam esse cupiditatem qua mundus diligitur, quæ a Joanne prohibetur, dum ait,* Nolite diligere mundum neque ea quæ in mundo sunt; *aut laudabilem charitatem, qua Deus amatur, quam nisi Deus ipse non donat, nec aliter nisi per Mediatorem Dei & hominum Jesum Christum.*

Quod igitur ibi quæstio sit, non de charitate habituali, sed de charitate damtaxat actuali, qua Deum aut mundum diligimus; nullus potest esse ambigendi locus ad Bajana verba paulisper attendenti, cum ipsa sint meridiana luce clariora.

IV.

Ne itaque amplius affirmare præsumant Novatores propositionem 38. de charitate habituali, & non de actuali intelligendam esse. Hunc profecto sensum præfatæ propositioni nunquam tribuit illius Auctor, cum e contra huic manifeste contradicat. Quod adhuc confirmari potest ex sua, quam olim S. Pio V. obtulit, Apologia. Fatetur primum hanc magna ex parte desumptam esse ex modo laudato cap. 6. Libelli de Charitate, & conqueritur solummodo, quod Collector propositionum, loco verborum illorum quæ in Libello leguntur, *Charitas qua Deus amatur, quam nisi Deus ipse non donat*, posuerit ista; *Charitas qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur.* Sed immerito de hac immutatione expostulat; cum in anterioribus capitulis eadem hæc verba ipsemet usurpaverit, quæ hic a Collectore inserta sunt, præsertim cap. 2. ubi sic habet. *Altero modo dicitur charitas, ipse animi motus quo Deum diligimus & proximum, qui accidens est & qualitas, de quo ait Apostolus,* Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.

Deinde sic prosequitur Bajus: *Hac igitur sententia nihil aliud dicitur & significatur, quam quod omnis amor, ratione finis in quem tamquam ultimum dirigitur, aut est amor mundi tamquam ultimi finis, qui vitiosus est & prohibetur, dum dicitur:* Nolite diligere mundum: *aut est amor Dei qui laudabilis est, quem mundus dare non potest, sed Deus. Et certe cum nullus finis reperiri possit, quin aut Deus sit, aut ad mundum pertineat, miror cur iste sensus reprobatur.* Non significat ibi Bajus quod omnia opera hominis peccatoris sint peccata, & opera hominis justi laudabilia; sed quod omnia opera quæ non fiunt ex motivo charitatis, fiant ex motivo cupiditatis, & ita sint vitiosa. Loquitur ergo de charitate & cupiditate actuali, prout sunt motiva actionum nostrarum, non autem de charitate & cupiditata habituali.

V.

Hic sensus, non solum est sensus ab ipsomet Bajo intentus in allata propositione 38. ut ex ejus Scriptis modo laudatis patet, sed est etiam sensus proprius & rigurosus verborum, ac consequenter sensus a Summo Pontifice damnatus. In ea enim mentio fit de Amore Creaturæ rationalis, quo vel Deus, vel mundus diligitur; ergo de amore actuali potius quam habituali.

Dainde si quis exponere vellet hanc propositionem de amore habituali, non autem actuali, in illo scilicet sensu quod nullum detur medium inter habitualem, vel charitatem, vel cupiditatem; certissima in eo sensu, imo de fide esset propositio. Cum ergo Summus Pontifex, nec damnavit, nec damnare potuit propositionem sic intellectam, profecto fatendum est, hunc non esse sensum in illa damnatum.

VI.

In eodem sensu eam etiam intellexisse Lovanienses (de charitate scilicet & cupiditate actuali) patet ex explicatione 76. articulorum superius laudata, jussu Apostolici Nuntii concepta, atque ab eo approbata, ubi sic loquuntur. *Siquidem omnino hoc a vero abhorrere censemus, omnem Creaturæ rationalis amorem, aut vitiosam cupiditatem esse qua mundus diligitur, quæque a D. Joanne prohibetur; aut laudabilem illam, quo per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur, charitatem. Est indubie medius quidam amor, quem natura Auctor inseruit, quo, non modo beatitudinem omnes expetimus, sed & Parentes, amicos, liberos & conjuges, & quocumque alia ratione propinquos irreprehensibiliter, ipsaque natura impellente, diligimus.*

Agnoscunt ergo Lovanienses, impugnandæ doctrinaro propositionis Bajanæ 38. opera quæ ex motivo amoris cujusdam medii sint facta, ac consequenter quæ, neque ex motivo charitatis, neque ex motivo cupiditatis vitiosæ procedant. Intellexerunt ergo eandem Baji propositionem in eo sensu quem ei tribuimus, nempe quod omnes actiones Creaturæ rationalis fiant aut ex motivo charitatis, & sunt laudabiles; aut ex motivo cupiditatis, & sunt vitiosæ.

VII.

In eodem quoque sensu eandem intellexit Jansenius, cujus Librum proscripsit Urbanus VIII. tamquam continentem & renovantem doctrinam in Bajo damnatam; nam expresse docet nullam dari medium inter charitatem & cupiditatem, in eo sensu quod omnis actio quæ non fit ex motivo charitatis, fiat ex motivo cupiditatis, ac proinde sit peccatum. *Cum enim*, inquit, *Creatura rationalis ad aliquod necessario sua voluntate tamquam pondere inclinetur, alterutrum necesse est sit id in quo motus voluntatis requiescat, aut Creator, aut Creatura, aut mundus, aut Deus..... Quod si in Creatura diligenda requiescat, vitiosus, reprehensibilis, adeoque culpabilis amor sit, fons, fomes & radix omnium peccatorum: est enim illa vitiosa cupiditas quæ in omnibus peccatis dominatur, cui contraria est sola charitas Dei; nullum quippe medium inter ista duo datur, aut dari potest.* Quænam sit autem illa charitas, ipse exponit his verbis: *Augustinus igitur*, inquit, *charitatem accipere plerumque solet pro dilectione, qua vere, sincere, gratis, & omnino propter se ipsum, ac illius creaturæ, sed ipsius solius intuitu diligitur Deus, sive ad illam pertingat perfectionem ut supra omnia creata diligatur, sive in simpliciori & inferiori affectu hæreat; nam talis amor, quantumcumque remissus, exilis, ac tenuis, est verissimus & castissimus fructus charitatis Dei, sive dilectionis amicitiæ, nulla concupiscentia ad se reflexa pravitate distortus.* Nihil clarius dici potest. Idem quoque docet lib. 3. de statu naturæ lapsæ, a cap. 14. usque ad cap. 17. lib. sequentis. Ibi enim totus est Jansenius, ut probare conetur omnia Infidelium opera esse peccata; quia cum agere non possint ex motivo charitatis, seu ex motivo amoris Dei quem non cognoscunt, necesse est ut agant ex motivo cupiditatis, & ideo peccent.

Jansf. Lib. 5 de Grat. Chr. cap. 2.

Jansf. ibid. cap. 7.

VIII.

Et quidem tantum abest ut Jansenius velit nullum esse medium inter charitatem habitualem, & cupiditatem, ut e contra doceat expresse sententiam contradictoriam, nempe quod inter charitatem justificantem, & cupiditatem datur amor aliquis medius, scilicet charitas imperfecta, qua Deus diligitur quidem gratis & propter se, & tamen non diligitur super omnia. *Falsum est autem*, inquit loquens de illa charitate qua justificatur homo, *inter istam laudabilem charitatem vitiosamque mundi cupiditatem nullum amorem Creaturæ rationalis esse medium, datur enim & alius amor bonus, qui nec est ista charitas, nec ista cupiditas, quo videlicet incipit bene Deo peccator affici ante justificationem per charitatem.*

Jansf. Lib. 4 de Ration. lapsæ cap. 17.

Et alibi, postquam asseruit nullum dari medium inter charitatem atque culpabilem cupiditatem, addit; *Charitatem, inquam, non illam proprie dictam, qua Deus super omnia diligitur, sed illam generalem, qua Deus gratis & propter se, sive super omnia, sive nondum super omnia, diligitur. Nam hoc sensu accepta charitate nihil dicitur aliud quam nullum esse medium inter amorem Dei amoremque Creaturæ; omnis enim affectus animi in alicujus rei amore, velut cardine, versatur, qui cum non possit esse alius, nisi vel Creatoris, vel Creaturæ, & illa bonus, hic culpabilis sit, utpote amor mundi ab Apostolo vetitus & juxta Augustinum ipsa ratio peccati, qua in omni malefaciendi genere dominatur, profecto liquet omnem amorem, præter istam charitatem, esse illam culpabilem cupiditatem.* Ita Jansenius, cujus Librum reprobavit Urbanus VIII. tamquam continentem & renovantem Bajanas propositiones, & cujus consequenter doctrinam eandem esse cum doctrina Baji satis aperta declaravit.

Jansf. ibid. cap. 19

IX.

Stet ergo & inconcussum maneat, non solum ex ipsomet Bajo in Opusculo de charitate, & in Apologia sua Summo Pontifici S. Pio V. oblata, sed etiam ex explicatione propositionum Baji data Nuntio Apostolico a Theologis Lovaniensibus, & ex Libro Jansenii, quem sane non alio consilio ac mente conscriptum fuisse compertum est, quam ut doctrinæ Baji Apologiam ac defensionem susciperet: ex his, inquam, constat sensum propositionis 38. esse, quod Bajus nullum agnoscat medium inter laudabilem charitatem, & culpabilem cupiditatem, ita ut omnis actio quæ non fit ex motivo charitatis, fiat ex motivo cupiditatis, atque ideo sit peccatum.

X.

Objiciet aliquis, & probare conabitur charitatem illam de qua agitur in propositione 38. esse charitatem habitualem, quia ibi agitur de charitate illa quæ diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, atque ideo de charitate habituali, de qua sola, non autem de charitate actuali, dici potest quod diffundatur in cordibus nostris.

Respondeo 1. hanc propositionem intelligi non posse, ut jam dictum est, de charitate & cupiditate habituali, cum Summus Pontifex nec damnaverit, nec damnare potuerit propositionem in eo sensu, in quo verissima est, nempe quod in hac vita omnes homines justi sunt, vel peccatores: nullum enim inter hæc duo datur medium; & sic omnis amor habitualis, vel est vitiosa cupiditas quæ in omnibus peccatoribus regnat, vel laudabilis charitas qua præditi sunt omnes homines justi.

Si autem ut falsa & damnanda reddatur ista propositio 38. velint adversarii eam intelligi debere in eo sensu, quod omnis actio peccatoris sit vitiosa, & omnis actio hominis justi sit laudabilis, falsa quidem & reprehensibilis esset in eo sensu proposito; sed ille non est germanus & legitimus illius sensus: non enim in ea dicitur de actionibus hominis justi, quod sint omnes laudabiles, vel de actionibus hominis peccatoris, quod sint omnes peccaminosæ. Perperam itaque adduntur hæc vel similia verba propositioni damnatæ, ut illi affingatur sensus omnino extraneus, sicque eludatur censura Pontificia.

Respondeo 2. Bajum per charitatem illam, quæ diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, intelligere charitatem actualem: de ea enim sæpe sæpius asserit, & præsertim in loco quodam jam laudato quod sit *ipse animi motus, quo Deum diligimus & proximum, de quo dicitur*, charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis. (Bajus de Charit. c. 2.) Unde licet Bajus in propositione 38. loquatur de charitate illa, *qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur*, ex eo inferri nullatenus potest exponendam esse propositionem de charitate habituali; imo patet eam exponi debere de charitate actuali, quoniam de ea sola ibi agit Bajus.

Præterea illa diffusio charitatis per Spiritum Sanctum, in mente Baji, non indicat charitatem habitualem, cum, ut jam superius dictum est, se ibi de ea non loqui expressis verbis asserat.

XI.

Instabunt, quod si Bajus non loquatur de charitate habituali, loquitur saltem de charitate actuali perfecta, quæ hominem justum reddit: falsum autem est, præter istam charitatem perfectam non dari, nisi illicitam cupiditatem. Datur nimirum & alia charitas, utique vera, sed minor, qua cor hominis interdum ardere incipit, ut pedetentim ad justificationem perducatur.

Sed respondetur 1. propositionem 38. loqui de charitate generatim sumpta, scilicet, sive perfecta sit, sive solummodo imperfecta. Gratis igitur restringi eam volunt adversarii ad charitatem perfectam & justificantem; licet forsan aliæ quædam afferri possent Baji propositiones, in quibus mentio fit de charitate perfecta.

Respondetur 2. quod si hæc adversariorum expositio haberet locum, fatendum esset Summum Pontificem definisse solummodo dari medium aliquod inter cupiditatem & charitatem perfectam, videlicet charitatem imperfectam. Quis autem ita desipiat, ut hanc fuisse Summi Pontificis mentem sibi vel aliis suadere velit?

Respondetur 3. Jansenium, ut jam observatum est, (Vide supra n. 8.) ad eludendam S. Pii V. Bullam, hanc distinctionem charitatis perfectæ & imperfectæ adhibuisse, neque tamen minus illius Librum ab Urbano Papa VIII. fuisse censura notatum, utpote tamquam renovantem errores a S. Pio V. damnatos in Bajo.

Respondetur denique, propositiones Baji fuisse damnatas in sensu illius. Porro Bajus inter charitatem perfectam & cupiditatem admisit medium aliquod, nempe charitatem imperfectam: agnoscit enim in Catechumenis, & aliis pœnitentibus ante remissionem peccatorum aliquod charitatis initium, & simul negat perfectam charitatem in iis reperiri. Hæc sunt illius verba in Apologia sua prop. 31. *Adversus eos, qui in Catechumenis & aliis pœnitentibus ante remissionem peccatorum contra Concilium Tridentinum nullum omnino charitatis initium agi sinunt ..... quanta potui diligentia conatus sum ostendere, bonum animi motum qui ante remissionem peccatorum ex Christi dono in peccatoribus reperitur etiam in Scripturis Sacris nomine dilectionis seu charitatis intelligi .....* Et infra, *quasi videlicet unquam*, inquit, *somniaverimus perfectam caritatem ex corde puro & conscientia bona perfectam in iis reperiri, qui peccatorum remissionem nondum sunt consecuti.* Distinguit itaque Bajus charitatis initium quæ præcedit remissionem peccatorum a charitate perfecta quæ illam remissionem comitatur vel subsequitur. Admittit ergo inter cupiditatem & perfectam charitatem aliquod medium, nempe charitatem imperfectam. Qua Baji Apologia perlecta & mature considerata Summus Pontifex doctrinam Baji iterum reprobat atque proscribit. Damnata est igitur doctrina nullum admittens medium inter cupiditatem, & charitatem, sive perfectam, sive imperfectam; non autem illa alia quæ falso tribuitur Bajo, quasi nullum admiserit medium inter cupiditatem & perfectam charitatem.

XII.

Forsan novo quodam argumento, aut potius nova quadam ineptia, obstinate reponent adversarii sensum propositioni 38. a nobis adscriptum esse illegitimum ac prorsus rejiciendum, cum ex propositionibus 35. & 40. aperte constet propositionem 38. de charitate actuali non posse intelligi, sed de charitate habituali dumtaxat. Propositiones autem illæ sic habent.

Prop. 35. *Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.* (Prop. 35.)

Prop. 40. *In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati.* (Prop. 40.)

Respondeo 1. quod cum propositiones a S. Pio V. damnatæ non omnes ex eodem Auctore sint excerptæ, ut dicitur in proœmio Bullæ, erui non potest certo ex una propositione seorsum sumpta sensus alterius, præsertim si constet eas non ab eodem Auctore fuisse prolatas. Atqui Bajus, qui fatetur propositionem 38. desumptam esse ex Opusculo suo de Charitate cap. 6. propositiones tamen 35. & 40. non agnoscit tamquam suas, imo expresse asserit non reperiri in Opusculis suis: Ergo ex propositionibus 35. & 40. erui non potest quis sit sensus in propositione 38. a Bajo intentus.

Respondeo 2. ut certius dignoscatur quis sit sensus in his propositionibus a Bajo intentus, ac proinde quis sit sensus damnatus, nihil convenientius fieri posse quam si consulatur Apologia quam Bajus Summo Pontifici obtulit, & quam Summus Pontifex accurate perlectam, rejiciendam judicavit. Bajus itaque in Apologia sua propositionem 35. *Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est*, diffitetur, imo hæreticam pronuntiat, quatenus *etiam illum peccatorem comprehendit, qui a Deo juvatur ut credat, & de præteritis sceleribus doleat*: & in eo solum sensu defendi posse ait, si intelligatur de eo, *qui ita Diaboli servus est, ut ab auxilio gratiæ Dei sit prorsus alienus, quem cum Augustino existimat*, addit Bajus de sancto Fulgentio loquens, *quamdiu talis est, non posse nisi peccare.* Non ergo voluit Bajus omnes actiones hominis existentis in statu peccati mortalis esse peccata, imo hanc doctrinam reprobat tamquam hæreticam: non ergo in eo sensu damnavit eam Summus Pontifex, sed in eo sensu quod omnes actiones quæ non fiunt auxilio gratiæ ex motivo charitatis sint peccata.

Et non solum in Apologia sua, verum etiam in his Opusculis quæ Bullam S. Pii V. præcesserunt expresse asserit Bajus omnia opera ejus, qui nondum adeptus est remissionem peccatorum, non esse peccata. *In Catechumenis*, inquit, *ante remissionem peccatorum, invenitur aliquod bonum opus, quod non est peccatum.* (Bajus Opusc. de Charit. c. 7. n. 16.)

XIII.

Arguet iterum aliquis, quod omnis actio, quæ non fit ex amore justitiæ, non fit propter bonum finem, & ideo non caret peccato, juxta communiorem Theologorum sententiam, qui nullos admittunt actus indifferentes in individuo.

Fatemur quidem, quod, juxta Theologorum illorum sententiam, omnis actio quæ non fit propter debitum finem, & in eo sensu quæ non fit ex amore justitiæ, mala sit: sed amor ille justitiæ, in operibus solum moraliter bonis, nihil aliud est quam amor congruentiæ, quam habet aliquis actus cum recta ratione. Quisquis ergo actum moraliter bonum exercet, diligit illam honestatem, quam lex naturalis ei dictat esse diligendam; sed non propterea dicendus est diligere Deum, vel agere ex motivo charitatis, cum Infideles, qui non norunt, nec diligunt Deum, agere possint aliquando ex eo amore justitiæ & honestatis illius moralis, quæ elucet in quocumque actu moraliter bono.

XIV.

Cum Bajanas omnes propositiones vindicare, atque a censura eximere nullo modo possent adversarii, propositionem saltem 38. quam salvam habere voluissent, & quam, ut cæteras, tot anathematibus confixere Pius

V. Gre-

V. Gregorius XIII. & Urbanus VIII. fraudulenter aliena forma induere tentaverunt. Mutatis igitur quibusdam terminis aliam contexere propositionem ausi sunt; sed si non eadem habet verba, eundem sane exprimit sensum, imo errorem damnatum clarius enuntiat. Sic habet illa propositio: *Omnis humana actio deliberata est Dei dilectio, vel mundi: si Dei, charitas Patris est: si mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est.* Hanc propositionem fere ab ortu suo proscripsit Alexander VIII. & inter damnatas septima enumeretur.

XV.

Eundem errorem in propositione 44. suum fecit & renovavit Quesnellius; quem errorem iterum damnavit Clemens XI. Constitutione, *Unigenitus*, data die 8. Septembris, anno 1713. Quæ propositio damnata sic habet: *Non sunt nisi duo amores, unde volitiones & actiones omnes nostræ nascuntur. Amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor quo nosipsos ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum est, non refert, & propter hoc ipsum fit malus.*

Propositioni jam recensitæ quasdam alias ejusdem Auctoris addere liceat, cum eundem sapiant & præ se ferant errorem.

Prop. 45. *Amore Dei in corde peccatoris non amplius regnante, necesse est ut in eo carnalis regnet cupiditas, omnesque actiones ejus corrumpat.*

Prop. 46. *Cupiditas aut charitas usum sensuum bonum, vel malum faciunt.*

Prop. 47. *Obedientia legis profluere debet ex fonte, & hic fons est charitas. Quando Dei amor est illius principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum est quod apparet exterius, alioquin non est nisi hypocrisis aut falsa justitia.*

Prop. 48. *Quid aliud esse possumus, nisi tenebræ, nisi aberratio, & nisi peccatum, sine fidei lumine, sine Christo, & sine charitate?*

Prop. 49. *Ut nullum peccatum est sine amore nostri, ita nullum est opus bonum sine amore Dei.*

Prop. 50. *Frustra clamamus ad Deum, Pater mi, si spiritus charitatis non est ille qui clamat.*

Prop. 51. *Fides justificat quando operatur, sed ipsa non operatur nisi per charitatem.*

Prop. 52. *Omnia alia salutis media continentur in fide, tamquam in suo germine & semine: sed hæc fides non est absque amore & fiducia.*

Prop. 53. *Sola charitas christiano modo facit actiones christianas per relationem ad Deum & Jesum Christum.*

Prop. 54. *Sola charitas est quæ Deo loquitur: eam solam Deus audit.*

Prop. 55. *Deus non coronat nisi charitatem: qui currit ex alio impulsu, & ex alio motivo in vanum currit.*

Prop. 56. *Deus non remunerat nisi charitatem, quoniam charitas sola Deum honorat.*

Prop. 57. *Totum deest peccatori, quando ei deest spes, & non est spes in Deo, ubi non est amor Dei.*

Prop. 58. *Nec Deus est, nec religio, ubi non est charitas.*

Hæc effutire, atque in his delirare non erubuit Quesnellius, Baji ac Jansenii vestigiis semper insistens. Magistrorum errores plures ab Ecclesia profligatos renovavit: cum iis hæretice sensit: cum iis hæretice scripsit; sed cum eis pœnas hæreticæ pravitati debitas non effugit.

XVI.

Ex his omnibus luce meridiana clarius est harum omnium damnatarum a Summis Pontificibus propositionum sensum non esse, quod omnia opera hominis peccatoris gratia sanctificante destituti sint peccata, & hominis justi sint laudabilia; sed sensum esse, quod omnia opera, quæ non fiunt ex motivo charitatis, sint peccata. Unde sequitur eos contradicere Constitutionibus Summorum Pontificum, & consequenter errare qui docent omnes actiones hominis, quæ non fiunt ex motivo charitatis, fieri ex motivo cupiditatis, & esse peccaminosas: sequitur quoque eos favere erroribus damnatis, qui propositionem 38. Baji, aliasque similes exponunt de charitate habituali & sanctificante.

Cum Bajus nullum admittat medium inter opera quæ procedunt ex motivo charitatis, & ea quæ procedunt ex motivo cupiditatis, evidenter sequitur omnem veram Christi gratiam esse charitatem, aut ejus inspirationem; nam Christi gretia non potest inclinare ad actus peccaminosos; atqui juxta Bajuro peccaminosus est omnis actus qui non procedit ex motivo charitatis; ergo Christi gratia non potest inclinare ad alios actus præter eos qui procedunt ex motivo charitatis.

Erroneam autem esse illam gratiæ definitionem patet præsertim ex eo quod actus fidei, timoris & spei, quibus peccatores ad justificationem disponuntur, ex Patribus Tridentinis, sess. 6. cap. 6. non oriantur ex

motivo charitatis, cum præcedant initium dilectionis Dei ut Auctoris justitiæ: actus tamen illi procedunt ex gretia, utpote qui ad justificationem disponunt. Ergo non omnis gratia est charitas, aut charitatis inspiratio.

Hoc Bajanæ doctrinæ consectarium admittunt Baji discipuli; ideoque arbitrati sumus illud hic obiter proponendum, quamvis eorum Magister illud conceptis verbis non asseruerit.

§. II.

Exponitur germanus sensus Bajanæ Propositionis 27. & aliarum quæ cum illa aliquo nexu doctrinæ cohærent.

INtegritatis, seu justitiæ originalis Beneficium primævo Parenti non fuisse olim a Conditore gratuito concessum, sed ipsi fuisse debitum, docuerunt Lutherus, atque Calvinus. Horum hæresiarcharum perniciosa doctrina infectus idem docuit Bajus propositione 27. his verbis: *Integritas primæ creationis*, inquit, *non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio.* Ut hanc propositionem, quam sapienter excogitatam putavit, in scriptis suis honorifice collocaret, eam apposuit in titulo 1 cap. 4. libri de prima hominis justitia. Ad eandem hujusce propositionis doctrinam accedunt etiam Propositiones 21. 23. & 24. Vide supra pag. 5.

I.

Nunc vero quid circa propositionem suam 27. senserit ipse Bajus dilucide, quantum fieri poterit, enodemus. Eam propositionem ut veram semper habuit Doctor noster, neque eam retractat in sua Apologia, neque eam ad sensus alienos & distortos inflectit, aut diverticula quærit ut eam defendat; sed queritur solummodo quod ejus falsitas non ipsi ostendatur. *Si probatio libelli*, inquit, *deprehendatur non esse legitima, & pars opposita convenientibus argumentis statuatur, merito hæc sententia vetatur: sed quia hoc Dominus mihi non ostendit, ideo supplico collectori, aliisque qui hanc sententiam damnandam obtulerunt, ut sua eruditione me aliosque ...., juvare dignentur.*

Suam igitur propositionem, licet a Summo Pontifice damnatam, ut veram agnoscit, donec ipsi falsam esse demonstretur.

II.

Quid autem intelligat per integritatem primæ creationis audiamus cum cap. 1. ejusdem libri de prima hom. justit. ubi mentem suam hac in parte dilucidat, declaratque *primum hominem conditum esse plenum sanctificatione spiritus ..... hancque fuisse naturalem ejus conditionem.* Et cap. 3. *Consistebat autem*, inquit, *prima rectitudinis integritas, quam initio homini datam credimus, non tantum in hoc quod mente per integram legis notitiam, & voluntate per plenam obedientiam suo Creatori adhærebat ..... sed etiam in eo quod inferiores animæ partes superioribus, & omnia corporis membra voluntatis imperio ad nutum serviebant.* Bajus Opusc. de prima hom. justit. c. 1. Bajus ibid. c. 3.

Et cap. 4. Postquam asseruit Beatum Thomam & alios fateri *hominem sic initio conditum esse rectum, et justitia, pietate, & cæteris Spiritus Sancti charismatibus repletus fuerit*, addit, *cæterum quod hæc fuerit naturalis ejus conditio, cujus semper necessario sit absentia malum, & non potius indebita quædam humanæ naturæ exaltatio .... non facile sibi persuaderi patientur.* Deinde hanc suam sententiam, quam confitetur contrariam esse Theologorum omnium sententiæ, probare contendit, & post allata quædam D. Augustini testimonia, addit: *Sicut ergo cum vitium oculorum dicitur cæcitas, id ostenditur quod ad naturam oculorum pertinet visus; & cum vitium aurium dicitur surditas, ad earum naturam pertinere demonstratur auditus; ita cum vitium Creaturæ Angelicæ dicitur quod non adhæret Deo, hinc apertissime declaratur ejus naturæ ut Deo adhæreat convenire: sed non minus hominum quam Angelorum vitium est, &c. ..... Et eadem est de reliquis primæ integritatis partibus demonstratio.* Ex hoc capite desumpta est prop. 21. Bajus ibid. c. 4.

Quod ut ulterius ac fusius demonstret, sic loquitur cap. 6. *Audi quod ait* (Augustinus) ..... *& facile intelliges primæ creationis imaginem, non supernaturalem & indebitam fuisse humanæ naturæ dignitatem (sicut nonnulli ex Aristotele aut Pelagianis autumant) sed potius naturalem hominis sanitatem ad integritatem ejus pertinentem.* Ibid. c. 6.

Et cap. 7. *Nisi quis forte tam absurde sentiat, ut putet statim initio creationis rerum, non tantum hominem dona quodam supernaturali & gratuito supra naturæ suæ conditionem fuisse exaltatum, ut fide, spe, & charitate Deum supernaturaliter coleret, sed etiam serpentem* &c. Ibid. c. 7

Hæc profecto dilucida atque perspicua sunt. Hic est autem obiter observandum proscriptam propositionem Baji numero 23. ex illo loco desumptam esse.

Sed Doctorem nostrum mira semper enarrantem (Ibid. c. 8) iterum audiamus. Capite enim 8. sic ait. *Verum qui Philosophorum insipientiam sequentes nihil aliud quam consuetudinem naturæ jam currentis attendunt, neglecta Scriptura Sacra .... id solum homini naturale putant quod jam nascentes a parentibus trahunt, cæteras vero quas ex Scripturis Sacris didicimus nos in Adam accepisse .... non ad humanam naturam, aut primam ejus institutionem, sed ad superadditam postea Creatoris liberalitatem referunt, putantes primum hominem ex inferiori quadam conditione, in qua creatus erat, largitate Creatoris per dona naturæ superaddita fuisse sublimatum & in Dei filium adoptatum ..... quasi vero homo non fuerit naturaliter ad hoc conditus ut soli Deo serviret, & postea beatitudinem possideret; sed ut in naturali quadam vivendi ratione, qua neque peccatum esset, neque regni cœlestis meritum, vita sua cursum transigens, tandem naturalem quandam beatitudinem reciperet, cujus neque locus, neque ratio in Scripturis Sacris invenitur, sed a vanis & otiosis hominibus, juxta Pelagii sensum, ex Philosophia confingitur.* Desumpta est ex eo loco Propositio Baji 24.

Ex his omnibus locis patet integritatem primæ creationis, quam Bajus asserit fuisse primo homini naturalem atque debitam, nihil aliud esse quam sanctificationem Spiritus Sancti, seu donum illud supernaturale, quo Adamus in filium Dei adoptatus fuit, ut Deum fide, spe, & charitate coleret, & postea beatitudinem possideret. Ex his patet etiam justitiam originalem positam esse, juxta Bajum, in subjectione intellectus & voluntatis ad Deum, partium inferiorum animæ ad superiorem, & membrorum corporis ad rationem, quod idem satis communiter asserunt Theologi. Sed nunc superest inquirendum in quo sensu & quo titulo hæc integritas primæ creationis, hæc justitia originalis fuerit, juxta Bajum, primo homini naturalis & debita.

III.

Illud alicui naturale appellat quod ad integritatem ejus pertinet, & cujus carentia est malum, cap. 4. & 6. jam citatis. Illud etiam naturale appellat c. 6. quod ita naturæ convenit, ut sine illo natura sanitate & perfectione sibi debitis careret; (Bajus ibid c 6) *nam quemadmodum*, inquit, *sanitas corporis primarum est proportio qualitatum, quæ quando contra naturam vitiatur, statim nascitur infirmitas: sic naturalis animæ sanitas legitima est omnium partium ejus obedientia, quæ si, vel in una vel in pluribus partibus, aliquo affectu malo perturbetur, is affectus rectissimo passio, perturbatio, & animi ægritudo dicitur, naturalis ejus sanitati contraria, quæ, ut dixi, consistit in legitima omnium ejus partium obedientia*. Non tamen censet justitiam originalem ita esse homini naturalem ut ex ipsius naturæ principiis oriatur & fluat; sed eo tantum sensu quod ad naturalem ejus integritatem pertineat, sitque ejus absentia (Ibid. c. 11.) malum; *naturale enim*, inquit, *non causæ aut originis suæ comparatione dicitur, sed rei cui sic inest, ut ad naturalem ejus integritatem pertineat, sitque ejus absentia malum, sive ex ejus principiis tamquam efficientibus causis oriatur, sive aliunde accedat ..... Quapropter sive ex naturæ principiis tamquam efficientibus causis orta fuerit prima hominis justitia, sive a Deo illi immediate collata ..... adhuc tamen illi naturalis fuit, quia sic ad ejus integritatem pertinebat, ut sine ea non posset salva consistere, miseriaque carere*. Et inferius. *Quidquid*, inquit, *ad rei integritatem pertinet, sic ut sit ejus absentia malum, a quacumque causa fiat, id omnino a Deo fieri, & naturale esse dicendum est*.

Quanam autem ratione in statu naturæ reparatæ (Bajus ibid. c. 10.) nunc dicatur supernaturalis, ipse exponit dicens; *Quando tamen justitia semel peccato perdita ..... per Christum nobis misericorditer redditur, tunc quod alioqui naturale est, non naturaliter secundum vires in humana natura sitas, sed mirabiliter secundum rationes in Deo absconditas nobis redditur ..... & ea ratione nunc justitia nostra supernaturalis dici potest .....: non quod res sit supernaturalis, aut naturali hominis integritati superaddita, sicut prophetia, gratiæ sanitatum, & alia multa quibus sine malo caremus; sed quod ipse efficiendi modus atque ratio secundum nativam operandi consuetudinem in rebus creatis non inveniatur, sed ex superiori quodam & insolito atque occulto divinæ sapientiæ consilio proveniat*.

IV.

In eodem sensu Bajus docuit justitiam originalem fuisse debitam humanæ naturæ, in quo docuit eam fuisse naturalem, nempe quia ad integritatem illius pertinebat, quia hujus absentia erat malum Creaturæ, & quia sine ea non posset humana natura salva consistere, miseriaque carere. Unde sequitur quod cum, juxta Bajum, Deus non potuerit hominem, si non peccasset, creare absque perfectionibus ad ejus integritatem pertinentibus, quarum scilicet absentia esset malum illius, sine quibus miser foret, nec posset salvus consistere; sequitur, inquam, quod Deus non potuerit condere Creaturam rationalem absque justitia originali. Idque patet ex toto Libro de prima hominis justitia, & præsertim ex cap. 11. ubi pluries asserit & probare conatur illi fuisse debitam originalem justitiam.

V.

Idem quoque sequitur ex altero Baji principio, ex illo scilicet quod nullum admittit medium inter laudabilem charitatem, & culpabilem cupiditatem: nam si nullum sit medium inter charitatem & cupiditatem, si omnes actiones hominis, quæ non fiunt ex motivo charitatis, fiant ex motivo cupiditatis, ut dicitur in propositione 38. Deus qui non potuit hominem creare cum necessitate peccandi, illum nec creare potuit absque charitate, vel saltem absque auxilio quodam actuali, quo sibi charitatem & justitiam comparare posset. Sic ex eodem principio ratiocinatur, ut mox dicetur, Jansenius.

VI.

Et quoniam quod debitum est, & quod Deus denegare non potest, gratuitum non est, nec gratiæ nomen sibi potest vindicare; ideo justitia originalis, in systemate Bajano, dici non debet gratia, saltem proprie, sicut nomen gratiæ accipitur in Scripturis Sacris. Dixi, *proprie*; quia justitia originalis dici potest, etiam juxta Bajum, in aliquo sensu, gratia. *Dona concessa homini integro, & Angelo*, inquit propos. 9. *forsitan non improbanda ratione possent dici gratia, sed quia, secundum usum Scripturæ Sacræ, nomine gratiæ ea tantum munera intelliguntur quæ per Jesum-Christum male merentibus & indignis conferuntur, ideo neque merita, neque merces quæ illis redditur, gratia dici debet*.

Tripliciter enim accipi potest nomen gratiæ. Primo, latissime pro quocumque beneficio gratis collato. In eo sensu creatio primi hominis vocari potest gratia, cum sit beneficium gratuito concessum a Deo, utpote quod potuisset non concedere. In eo etiam sensu omnia bona Creaturæ rationali annexa vocari possunt gratia, licet debita, quia una cum natura gratuito concessa sunt, sicut & ipsa natura. Strictius gratia etiam dici potest omne beneficium indebitum, Creaturæ concessum, etiamsi ordinem naturalem non excedat. Strictissime autem atque proprie appellatur gratia donum supponens naturam illique indebitum, & aliunde pertinens ad nostram sanctitatem & salutem supernaturalem; & in eo sensu accipitur, tum in Scriptura Sacra, tum in Conciliis, & apud Sanctos Patres, cum adversus hæreticos explanant & definiunt dogmata gratiæ.

Quoniam vero Bajus contendit justitiam originalem, cæteraque dona ad salutem æternam ordinata, fuisse debita homini innocenti, ejusmodi donis in statu naturæ lapsæ collatis non potuit tribuere nomen gratiæ proprie dictæ, nisi in quantum conferuntur indignis & male merentibus, quod tamen falsum est. Ad hoc enim ut alicui dono ad salutem nostram ordinato competat nomen gratiæ proprie dictæ, sufficit quod fuerit indebitum, & collatum homini nihil merenti, nempe neque bene, neque male.

VII.

Et non solum juxta eundem Bajum justitia originalis, sed etiam merita, sive bonorum Angelorum, sive primi hominis ante peccatum dici non debent gratia; sicuti nec felicitas æterna concessa Angelis & promissa Adamo, si in justitia perseverasset, ut jam diximus, quando recensuimus propositiones 1. 3. & 7. Vide pag. 6.

VIII.

Præterea ex eodem Bajo prop. 69. *Omnes omnino justorum afflictiones sunt ultiones peccatorum ipsorum*. Et hoc ipse confirmat in Apologia sua, dicens, *quod omnis pœna justa sit, eo quod pro peccato aliquo impendatur ..... Et quod semper præsupponat peccati meritum*. Unde in Propos. 75. asserit quod *immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis conditio*. Et huic doctrinæ consentaneum est quod scribit in Apologia sua loquens de homine, si conditus fuisset in puris naturalibus, sine beneficio gratiæ; quod tamen fieri potuisse non existimat. *Miror*, inquit, *an lege naturæ sine ullius culpæ merito mortuus fuisset*. Et prop. 6. sic ait: *Naturali lege constitutum fuit homini, ut si in obedientia perseverasset, ad eam vitam pertransiret in qua mori non posset*.

His omnibus consentanea est doctrina propos. 53. *Deus non potuisset ab initio creare hominem qualis nunc nascitur*. Et propos. 76. *Falsa est Doctorum sententia, primum hominem potuisse a Deo creari & institui sine justitia naturali*.

Tota

IX.

Tota hæc Baji doctrina circa naturalem primi parentis conditionem, omnesque errores qui ex ea necessario fluunt, & quos expressius ac audacius renovare tentant ipsius discipuli, ad tria possunt capita revocari. 1. Deus non potuit creare hominem ante peccatum absque justitia originali, nec illi denegare alia media ad adipiscendam æternam salutem necessaria. 2. Non potuit illum creare, quin eum destinaret ad visionem sui ipsius intuitivam obtinendam. 3. Non potuit creare illum obnoxium morti, concupiscentiæ, ignorantiæ, cæterisque hujus vitæ miseriis: Et hi tres errores in hac unica propositione includuntur, quæ sic solet a Theologis enuntiari, *Impossibilis est status puræ naturæ*.

X.

Observandum est tamen quosdam Theologos docuisse quod non potuerit Deus creare hominem, si non peccasset, obnoxium motibus concupiscentiæ, saltem quales nunc experimur. Ut autem hi secernantur a Bajanistis, visum est aliquibus duos status, qui nunquam extiterunt, distinguere, videlicet statum naturæ puræ in quo homo obnoxius esset concupiscentiæ motibus; & statum naturæ sanæ & integræ in quo homo esset quidem sine peccato & sine gratia ordinante ad finem supernaturalem, sed non sine auxilio quodam naturali, indebito tamen naturæ, quo immunis redderetur a deordinatis concupiscentiæ motibus. Verum quamvis impossibilitas naturæ puræ in eo sensu (licet admittatur possibilis status naturæ sanæ & integræ) asseratur a quibusdam Theologis numero paucissimis, nobis tamen videtur quod non effugiant censuram a S. Pio V. latam, qui hanc damnavit Baji propositionem 55. *Deus non potuisset ab initio talem creare hominem qualis nunc nascitur*. Ergo definivit quod potuisset Deus hunc creare talem qualis nunc nascitur, scilicet obnoxium concupiscentiæ, sicut & cæteris hujus vitæ miseriis.

Deinde sic habet propositio 76. *Falsa est Doctorum sententia, primum hominem potuisse a Deo creari & institui absque justitia naturali*. Quamvis autem Theologi non conveniant omnes de legitimo sensu hujus propositionis, seu in quo sensu definitum sit primum hominem potuisse creari sine justitia naturali, attamen videtur hunc assignari posse, videlicet quod Deus potuerit primum hominem creare sine justitia naturali, hoc est, neque justitiæ habitu præditum, neque injustitiæ vitio laborantem, sed utriusque capacem; item destitutum auxilio illo naturali quo immunis redderetur ab inordinatis concupiscentiæ motibus; hoc enim auxilium naturale complectitur justitia naturalis, sicuti justitia originalis complectebatur eandem immunitatem, cum hoc solum discrimine, quod illa immunitas in statu innocentiæ esset supernaturalis, & e contra naturalis in statu naturæ sanæ & integræ.

Non desunt tamen qui per justitiam naturalem, de qua agitur in hac propositione 76. intelligunt eam quam Bajus censet & asserit esse naturalem, quamvis revera sit supernaturalis.

Quidquid sit autem de hac expositione propositionis 76. non minus certum esse videtur S. Pium V. definiisse quod Deus potuerit hominem creare obnoxium concupiscentiæ, sicut illum creare potuit absque justitia originali, & cæteris donis quæ ex illa consequuntur, ubi enim lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. Quia tamen illud in controversiam vertitur apud quosdam Theologos, ideo huic agitandæ quæstioni supersedemus.

XI.

Hunc errorem de impossibilitate status naturæ puræ innovaverat Quesnellius in propositionibus sequentibus damnatis a Clemente XI. in Bulla quæ incipit, *Unigenitus Dei Filius*.

Prop. 35. *Gratia Adami est sequela creationis, & erat debita naturæ sanæ & integræ.*

Prop. 70. *Nunquam Deus affligit innocentes; & afflictiones semper serviunt, vel ad puniendum peccatum, vel ad purificandum peccatorem.*

XII.

Ad eludendam autem hanc de impossibilitate status puræ naturæ censuram Pontificiam varii varias commenti sunt cavillationes, variaque effugia; & iis omnibus præivit, viamque paravit Jansenius, qui licet totam hanc, sine ulla exceptione, Baji doctrinam circa impossibilitatem status naturæ puræ revera amplexus sit, ab ea tamen in modo loquendi aliquatenus recedere videtur. Quod autem velit statum puræ naturæ esse impossibilem nemini dubium esse potest, cum tres Libros ediderit *de statu puræ naturæ*, in quibus totus est ut probare conetur hunc statum repugnare pene omnibus D. Augustini principiis.

Docet enim 1. Creaturam rationalem non potuisse produci a Deo destitutam dilectione Dei, vel saltem talibus subsidiis, ut in Deum natura suæ voluntatis convertere, vel ab eo avertere possit. *Quia*, inquit, *creatura rationalis non potest produci cum distorta, perversa, maloque voluntate, nec voluntas ejus recta, & justa, & bona esse potest, nisi Deum finem ultimum suum..... diligat*. (Jans. lib. 1. de statu puræ nat. c. 1.) Hanc autem dilectionem contendit esse charitatem inter quam & vitiosam cupiditatem nullum admittit medium: asserit enim, *Omnem amorem Creaturæ rationalis esse, vel charitatem, vel cupiditatem, eo quod necesse sit creaturam rationalem in omni actione voluntaria, vel in Deo, vel in creatura ultimo conquiescere..... hoc autem ultimum*, inquit, *in quo conquiescitur, necessario est, vel Deus, vel creatura: si Deus, jam secundum Augustinum, est charitas: si creatura, cupiditas. Porro charitatem in hac divisione nullam Augustinus agnoscit aliam nisi quæ inspiratur ac diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum; neque aliam cupiditatem, nisi quæ corrumpit & vitiat creaturam rationalem*. Hunc errorem astruere contendit Jansenius toto Libro primo & duobus capitibus primis Libri secundi de statu puræ naturæ, eodem semper innixus principio nullum admittendo medium charitatem inter & cupiditatem. Quantum autem hoc principium a vero abhorreat declaravit, ut jam vidimus, Facultas Theologica Lovaniensis in scripto jam alibi laudato; (Vide supra §. 1. nu. 6.) sed & illud idem principium anathemate perculerunt Summi Pontifices S. Pius V. Gregorius XIII. Urbanus VIII. Alexander VIII. & Clemens XI.

Docet 2. Jansenius Regnum Cælorum non posse puræ naturæ denegari sine injustitia, eo quod *Nemo*, inquit, *beatus esse possit, nisi habeat quod velit; ideoque quamdiu non habeat quod vult certissime miser est..... creaturam autem rationalem non posse miseriis quantumvis minimis affici a Creatore sine culpa.....* (Jans. ibid. lib. 2. c. 3.) non vult tamen *quod Deus immediate Regnum Cælorum, seu claram visionem in Regno suo debeat creaturæ rationali innocenti*, sed *hoc tantummodo*, inquit, *quod eam non possit condere cum illa phantastica beatitudine & Philosophica, quæ ei in statu naturæ puræ attribuitur, & vera miseria est, sed vel immediate in beatitudine perfecta Regni Dei, vel certe, quod ordinatius ipsemet judicavit, in quadam beatitudine decoloratiore, sine omni vitio tamen & miseria, a qua deficere possit, & in qua manere, si voluerit, utrumlibet habens in sua potestate, sine ulla interna concupiscentiale tentatione ad malum*. (Jans. ibid. c. 4.)

Verum hanc Jansenii ratiocinationem reprobant omnino atque rejiciunt Theologi Lovanienses in scripto jam pluries laudato, Nuntii Apostolici jussu exarato. *Illa*, inquiunt, *gratia fuit (quia gratuitum munus & indebitum naturæ beneficium) qua primus homo usque adeo in naturæ divinæ consortium evectus est, ut Dei per adoptionem filius esset, ideoque & illius beati & cælestis regni hæres*. Deinde sic prosequuntur. *Nam & servili conditione facere hominem potuit, qui pro suis obsequiis aliam nullam mercedem expectaret; ac tametsi non potuisset alicujus suæ felicitatis fine frustrari, longe minoris tamen beatitudinis inseri potuit appetitus, ut sublimiore illa, nulla molestia, careret*. (Brevis explicatio cap. 3. Extat in parte 2. operum Baii pag. 163.) Et in cap. seq. *Ex quibus*, inquiunt, *non difficulter intelligi potest ipsam æternam vitam, quæ Angelo & homini in perseverantiæ suæ præmium promissa fuit, non tantum mercedem justitiæ, sed & gratiam dici debuisse..... quod ea divini consortii filiationisque dignitas ..... plene gratuito, sicuti antea dictum est, indebitoque divinæ erga hominem dignationis beneficio homini, cum crearetur, fuit attributa..... supernaturalem omnino legem gratuitamque ordinationem e munificentiæ divinæ erga creaturam suam fonte manantem asserimus eam, qua effectum initio est ut homini ad tam ineffabilem tamque eximiam suæ mercedis excellentiam aspirare liceret*. His validissimis momentis in antecessum evertunt Theologi Lovanienses omnia Jansenii sophismata.

Docet 3. Jansenius & infert ex eodem illo principio, nimirum quod creatura rationalis non possit miseriis quantumvis minimis affici a creatore, nisi peccaverit, infert, inquam, non posse condi cum necessitate moriendi, vel obnoxiam motibus concupiscentiæ. (Jans. ibid. c. 5. & 7.) Denique transit ad miserias corporis, & probare contendit toto lib. 3. injustum fore Deum, si eas creaturæ innocenti imponeret. (Ibid. c. 11. & seq.)

Et hunc quoque errorem arguunt Lovanienses. *Talis enim*, inquiunt, *fieri potuit (homo) qualis nunc nascitur, non quod peccator, aut vitiosus pravusque, qualis modo nascitur, institui a Deo potuerit, sed quia corpore quidem fragili & mortali, quod necesse esset temporum lapsu veterascere, infirmari, ac emori; animo vero tardo he-* (Brevis explicatio c. 4. Extat in 2. parte operum Baii pag. 261.)

do hebeti, atque ad percipiendam veritatem difficili, facili autem ad errorem, & in voluptatem seu oblectamenta sensuum pendulo pronoque.

Omissa itaque hujus Jansenianæ doctrinæ ampliori censura (nam eam refellere hic non aggredimur) ex allatis illius Novatoris testimoniis colligere est, quod renovet Baji errores a S. Pio V. damnatos circa impossibilitatem status naturæ puræ, quæ ad tria capita revocari posse jam diximus: nempe hominem ante peccatum non potuisse creari sine amore charitatis, 2. Non potuisse non destinari ad visionem intuitivam & æternam beatitudinem ex ea consequendam, 3. Nec potuisse subjici necessitati moriendi, concupiscentiæ motibus, ignorantiæ, cæterisque hujus vitæ miseriis. Quoniam autem Summus Pontifex, damnando Baji propositiones, quibus asseritur justitiam originalem fuisse homini innocenti naturalem atque debitam, nec illi competere nomen gratiæ, definit esse supernaturalem ac indebitam & nomen gratiæ illi competere; Jansenius, ut ab hac censura se expediat, eamque eludat, contendit justitiam originalem dici posse naturalem, & supernaturalem, debitam simul & indebitam, ac tribui posse illi vocabulum gratiæ; sed hac loquendi ratione discrepat quidem a Bajo, quantum ad verborum formulam, non autem quantum ad substantiam doctrinæ.

XIII.

Sic enim loquitur lib. 5. De statu puræ naturæ, c. 15. ubi sic habet, *Prima & gravis in ipso limine hic occurrit difficultas, cujusmodi amor seu charitas dici debeat, naturalis, an supernaturalis ..... mihi videtur juxta S. Doctoris principia, utrumque de illo amore Dei, sine quo Creatura rationalis recta & bona esse nequit, citra contradictionem posse dici, & naturalem, & supernaturalem. Quod supernaturalis sit, nulla inter Catholicos controversia est; nam uti beatitudo sempiterna, ita via ad illam charitas Dei omnes vires naturæ superat..... non esse in eo sensu naturalem, quia sit pars naturæ, nimis manifestum est: Dilectio enim, sicut & fruitio, hoc est, beatitudo Creaturæ, tam imperfectæ, quam perfectæ sunt actiones; unde non possunt esse partes Creaturæ rationalis. Perinde perspicuum est non esse naturalem, quod ex principiis naturæ, seu facultatibus naturalibus Creaturæ rationalis fiat.....dicendum arbitror, dilectionem Dei dici posse Creaturæ rationali naturalem, primo ex parte rationis, quia ratio naturalis hominem dictat Deum solum super omnia creata diligendum .....secundo naturalis dici potest iste amor Dei ex parte appetitus..... quia natura ipsa ad hoc appetendum condita est, & naturaliter inclinatur, etsi..... quod appetit sibi ipsa dare non possit.* Non negat ergo Jansenius justitiam originalem fuisse naturalem in sensu Baji, nempe in eo sensu quod ad integritatem naturæ humanæ pertineret, quodque primo homini denegari non potuisset, imo expresse asserit, ut jam diximus, eam homini innocenti non potuisse denegari: sed negat solummodo fuisse naturalem, (quod & Bajus ipse docuit) in eo sensu quod sit pars naturæ, & quod ex principiis naturæ, seu facultatibus naturalibus creaturæ rationalis fiat. Asserit quoque eam fuisse naturalem in alio etiam sensu, quem Bajus ipse non rejicit, scilicet quia ratio naturali lumine illustrata dictat Deum solum super omnia diligendum, & quia *natura ipsa ad hoc appetendum condita est, & naturaliter inclinatur, etsi quod appetit sibi ipsa dare non possit.* Hæc sunt verba Jansenii jam allata.

Præterea Bajus non negat justitiam originalem fuisse supernaturalem in eo sensu quod vires naturæ superet, seu quod natura humana eam sibi propriis viribus procurare non possit. Idem ergo sentiunt Bajus & Jansenius, quamvis in verbis eorum sit quædam discrepantia.

Secundo, nec debitam fuisse primo homini justitiam originalem negat Jansenius in sensu Baji, nempe in eo sensu quod Deus eam illi non potuisset denegare, utpote quæ ad illius integritatem pertineat; in singulis enim fere paginis asserit sine amore supernaturali Dei non posse creaturam rationalem innocentem condi. In quo ergo sensu docere potest Jansenius illam fuisse indebitam? In eo sensu scilicet quod non debebatur jure creaturæ (ut mox videbitur in loco infra laudando.) Non debebatur autem jure creaturæ, juxta Jansenium, quia Deus est ens omnino independens a creaturis suis, & consequenter nulla creatura jus ullum habet, vel habere potest in illum. Bajus autem, sicuti & Jansenius, nunquam in hanc impietatem prolapsus est, ut voluerit Deum pendere in aliquo a suis creaturis, ideoque vult solummodo Deum suis attributis debuisse, quod condi non potuerit creatura rationalis absque justitia originali. In hoc itaque verbis etiam solummodo, non reipsa, Bajus & Jansenius differunt.

Tertio, nec a doctrina Baji recedit Jansenius, quamvis gratiæ nomen tribuat justitiæ originali; quod aperte eruitur ex lib. 1. de statu puræ nat. c. 20. ubi sic mentem suam detegit. *Considerandum est primo*, inquit *gratiæ proprissime dictæ non repugnare debita qualibet seu connaturalitates, decentias, & congruentias, & æquitates quæ oriuntur ex aliis capitibus quam jure creaturæ..... sæpe namque contingit ut aliquid sibi ipsi suisque attributis Deus debere dicatur, non solum justitiæ, sed etiam clementiæ, fidelitati, magnificentiæ, sapientiæ, cæterisque attributis omnibus, ipsi denique misericordiæ & liberalitati, quæ quam maxime gratuitæ sunt operationes: subinde namque secundum immutabiles rationes divinæ sapientiæ contingit, ut omnino deceat & æquum sit, Deum clementer, & magnifice, & misericorditer cum creaturis suis agere; quod si non faceret, nihil omnino faceret contra jus justitiæ in creatura, sed contra sapientiam suam, quam Deus non minus quam justitiam suam præterire non potest ..... impossibile est enim Deum inconvenienter, indecenter, insipienter, contra ratioinem, inclementer, immisericorditer agere. Quod si ex hujusmodi attributorum decenti cadat effectus aliquis in creaturam, nil omnino de gratiæ ratione decedit ..... secundo, considerandum est gratiæ proprissime dictæ solummodo, secundum doctrinam scripturarum & Augustini, repugnare opus creaturæ cui ista debeantur ..... hinc est quod Augustinus non minus confidenter gratiam vocet id quod alteri deus Dei connaturaliter in rebus, sive naturalibus, sive supernaturalibus, debetur ..... quam ipsum primum cui alterum connaturale est, dummodo nullum operis aut voluntatis creatæ meritum interveniat, per quod beneficentiæ donantis provocatæ ratio gratuitæ gratiæ perimatur.* Docet itaque Jansenius justitiam originalem naturæ creatæ fuisse duobus titulis indebitam: primo scilicet, non fuisse debitam jure creaturæ: secundo, neque merito aliquorum operum præcedentium: sed contendit præterea eandem justitiam originalem fuisse alio titulo naturæ creatæ debitam, titulo scilicet divinæ justitiæ. Jam vero cum impossibile sit Deum præstare aliquam quod divinis suis attributis repugnet; impossibile quoque erit Deum creare hominem sine justitia originali. quæ ipsi quidem esset debita, non jure creaturæ, aut merito aliquorum operum præcedentium, sed ratione dumtaxat divinæ justitiæ, vel aliorum attributorum; & in hoc sensu licet justitia originalis esset homini adventitia ac extranea, esset tamen ipsi necessario ac inevitabiliter debita, cum Deus non possit immutabilia suorum attributorum jura violare: Et hæc doctrina sic exposita in Bajo proscripta fuit; nam ut jam vidimus, Bajus numquam docuit quod justitia originalis debita fuerit jure creaturæ; nec etiam asseruit, aut asserere potuit debitam fuisse merito operum præcedentium, cum nulla præcessissent, nec præcedere potuerint opera naturæ nondum creatæ. Eadem et ergo quoque in hoc puncto Baji atque Jansenii sententia.

XIV.

Instabunt forsan factatores Jansenii constare saltem ex allato illius Auctoris testimonio, nomen gratiæ propriissime dictæ competere justitiæ originali.

Sed responderi potest, primo, quod quamvis Jansenius justitiæ originali tribuat nomen gratiæ propriissime dictæ, non ideo tamen effugiat censuram Pontificiam, si simul asserat, quod & asserit, illam fuisse debitam homini innocenti, nec potuisse illi denegari a Deo: nam Summus Pontifex damnavit propositiones Baji, non solum in eo quod nomen gratiæ recuset justitiæ originali, sed etiam in eo quod debitam fuisse asseruerit primo homini, nec potuisse illi a Deo denegari. Deinde Bajus gratiæ nomen non omnino denegat justitiæ originali; asserit enim propos. 9. quod *dona concessa homini integro & Angelo forsan non improbanda ratione possint dici gratia*; nec tamen sic evasit censuram a Summo Pontifice latam.

Respondetur 2. Quod quamvis Jansenius justitiæ originali tribuat nomen gratiæ, recusat tamen illi rem illo nomine significatam: nomine enim gratiæ intelligitur donum gratis datum, donum gratuitum: nihil autem magis opponitur dono gratuito, quam donum debitum. Debitam autem fuisse primo homini docet justitiam originalem; ergo non censet esse gratuitam; ergo nomen gratiæ propria dictæ non illi revera competit in systemate Jansenii.

XV.

Suadere tamen conatur nomen gratiæ, etiam in suo systemate, competere justitiæ originali, quamvis creationi naturæ dicatur annexa & debita; idque primo quia licet debita fuerit, supposita in Deo voluntate creandi hominem, debita tamen non est præveniendo voluntatem condendi Creaturam rationalem, & consequenter in eo sensu gratuita est, & vocabulum gratiæ illi competit.

Sed Summus Pontifex definiendo integritatem primæ

mæ conditionis fuisse indebitam naturæ humanæ exaltationem, loquitut de naturam humana, prout jam condita fuerat a Deo, & consequenter definiit integritatem primæ conditionis, etiam præsupposita voluntate illam creandi, fuisse ei indebitam. Deinde Bajus nunquam docuit Deum non potuisse abstinere a creando homine, vel creationem fuisse primo homini debitam, vel justitiam originalem fuisse debitam primo homini, præveniendo voluntatem in Deo creandi illum. Damnata ergo non est propositio Baji in eo sensu quod debita fuerit primo homini creatio, vel quod debita ei fuerit justitia originalis, etiam præveniendo voluntatem in Deo illum creandi, quod absque maxima insania dici non posset: ergo damnata fuit in eo sensu quod integritas primæ conditionis, supposita in Deo voluntate hominem creandi, debita erat primo homini. Non ergo a censura in errores Baji lata immunes esse possunt illi qui cum Jansenio fatentur concessa primo homini dona, in sensu quem ille Novator exposuit, fuisse gratuita, quia cum nihil extra se facere potuisset, si nihil extra se facere voluisset, ac proinde non creare hominem, creatio fuit gratuita, gratuita quoque fuere dona quæ ex illa consequuntur; illi, inquam, a censura immunes esse non possunt si simul velint cum Bajo & Jansenio, quod, creatione hominis supposita, Deus non potuerit illa denegare.

XVI.

Enititur probare 2. Jansenius vocabulum gratiæ competere proprie justitiæ originali, etsi debitæ primo homini; quia, ut videre est in loco superius laudato, (Jan. Lib. 1. de statu puræ nat. c. 20.) debitam esse ait, non jure Creaturæ, sed solummodo attributis divinis, vel, ut in eodem capite ejusdem Libri loquitur, quia debita est, *non tam ipsi naturæ rationali, quam ordini Dei naturali, ne natura innocentis Imaginis Dei creetur misera, antequam miseriam mereatur.*

Verum hic turpiter allucinatur Jansenius; nam si debitum, de quo agitur, oriatur ex eo cui donum confertur, tunc illud non confertur gratuitum, ac proinde non est gratia proprie dicta. Porro debitum quod oritur ex exigentia creaturæ, quale est, juxta Bajum, donum originalis justitiæ, oritur ex eo cui confertur donum, ac proprie nec est gratuitum, nec meretur nomen gratiæ. Si autem debitum oriatur ex conferente donum, tunc ratio gratuiti potest illi competere, v. g. Deus debet sibi ipsi, & suæ fidelitati promissa adimplere: promisit autem gratiam auxiliantem, & gratiam sanctificantem in certis quibusdam circumstantiis, & virtute promissionis debitæ sunt illæ gratiæ homini in illis circumstantiis posito; in illo casu gratuita promissio, quæ præcessit, nullatenus destruere potest rationem gratiæ, quia debitum illud nullo modo oritur ex exigentia creaturæ, nullo modo oritur ex homine cui conferri debet, sed solummodo ex liberali ac gratuita promissione divina, ac consequenter ex eo qui liberaliter confert donum.

Similiter debita sunt homini ordinato ad finem supernaturalem media sufficientia ad illum consequendum; alioquin injustus esset Deus, si ab homine impotente exigeret supernaturalium præceptorum observantiam, eumque pro eorumdem transgressione supplicio addiceret æterno: sed illud debitum oritur ex gratuita ordinatione hominis ad finem supernaturalem; cumque indebita sit naturæ rationali talis elevatio & ordinatio ad finem supernaturalem, indebita quoque ipsi sunt auxilia sufficientia, ideoque sunt gratuita.

Non est quod objicias sententiam Jansenii & Baji non differre a sententia Theologorum Orthodoxorum docentium ea auxilia deberi naturæ ad finem supernaturalem ordinatæ. Respondetur maximum intervenire discrimen: nam in systemate Bajano justitia originalis debetur ipsi naturæ rationali, in quantum est natura rationalis, ideoque illi non confertur gratuito. Auxilia autem sufficientia, juxta Theologos Orthodoxos, conferuntur gratuita, sicut gratuito facta est ordinatio ad finem supernaturalem. Uno verbo, justitiæ originalis debitum oritur, in systemate Bajano, ex exigentia ipsius creaturæ rationalis: Debitum autem gratiæ sufficientis oritur solum ex ordinatione illius ad finem supernaturalem; quæ ordinatio, cum sit juxta Theologos Orthodoxos gratuita, gratuita quoque est ea quæ confertur creaturæ rationali gratia sufficiens, quia non est illi debita quatenus est creatura rationalis, sed solum quatenus est gratuito ordinata ad finem supernaturalem.

Alia quoque afferri possunt exempla, in quibus quamvis reperiatur aliquod debitum ex parte Dei, illud tamen de ratione gratiæ nihil detrahere potest, quia non est debitum nisi valde improprie. Dicitur enim aliquando quod Deus aliquid debeat suis attributis, ratione cujusdam decentiæ & congruentiæ, vel quia illud est, secundum nostrum concipiendi modum, æquius aut conformius uni attributo potius quam alteri, vel quia illud decet unum attributum divinum potius quam alterum. Sic v. g. remissio peccati decet misericordiam potius quam justitiam, illique est congruentior, atque etiam æquior, propterea que Deus dicitur hanc remissionem aliqua ratione debere misericordiæ, non justitiæ suæ: sed quia remissio peccati non est in eo sensu debita, nisi valde improprie, non est ex eo minus gratuita, ideoque nomen gratiæ illi non potest denegari.

XVII.

Nec istud valet argumentum Jansenii. *Impossibile est*, inquit, *Deum inconvenienter, indecenter, insipienter, contra rationem, inclementer, immisericorditer agere. Quod si in hujusmodi attributorum decenti cadat effectus aliquis in creaturam, nihil omnino de gratiæ ratione decedit.* Nam etsi verum sit Deum non posse agere inconvenienter, indecenter &c. Attamen ex eo quod aliquod opus externum deceat unum attributum divinum, v. g. ex eo quod remissio peccatorum deceat misericordiam Dei, non sequitur quod omissio illius sit indecens & iniqua; & sic de cæteris, alioquin nulla Dei opera ad extra essent illi libera: nam cum omnia opera illius ad extra sint decentiæ & æquitati consentanea, omissio illorum esset semper indecens & iniqua: Deo autem nihil indecens aut iniquum competere potest; ergo Deus nihil aliud ad extra agere posset, quam quod revera agit: ergo opera illius non essent libera, quod est falsissimum atque hæreticum.

XVIII.

3. Contendit quoque in loco superius citato Jansenius, tribui posse ex alio capite gratiæ vocabulum justitiæ originali, cæterisque donis actualibus ex ea consequentibus, quamvis debitis creaturæ innocenti, (Jansen. lib. 1. de statu puræ nat. c. 20) scilicet, quia non conferuntur illi ex merito operum præcedentium quæ nulla sunt; sed vanum est & absurdum illud Jansenii effugium, cum non solum opera præcedentia, sed etiam exigentia naturæ excludat rationem gratuiti; nam non minus debitum est illud donum quod debetur naturæ, quam illud quod debetur merito præcedentium operum, & consequenter neutri debitum competere potest nomen gratiæ.

Nec est quod urgeat Jansenius, plura D. Augustini congerens testimonia, quibus S. Doctor acerrime tuetur gratiam destrui per opera antecedentia; nam vult quidem opera antecedentia obstare gratiæ, & per illa gratiam destrui: nullibi vero negat aliis titulis destrui posse; imo rationes, quibus hanc suam doctrinam persuadet, excludunt omne debitum proprie dictum, quodcumque illud sit; illud etiam quod oritur ex exigentia naturæ, scilicet quia alioquin gratia redderetur debita, & eam haberet homo de suo, & de illa posset gloriari &c.

XIX.

Ex dictis patet Jansenii doctrinam circa impossibilitatem status naturæ puræ, quamvis errores suos multis æquivocationum involucris tegere, & quasi velis quibusdam obtendere tentet, doctrinæ Baji perfecte consentaneam esse, atque jure merito ab Urbano VIII. proscriptum fuisse illius librum cui titulus est, *Augustinus*, tanquam continentem & renovantem articulos, opiniones & sententias Constitutionibus S. Pii V. & Gregorii XIII. reprobatas atque damnatas.

XX.

Ulterius quoque inferre licet eos qui ducem Jansenium sectantes verbis specie Catholicis errores suos circa impossibilitatem status puræ naturæ contegere nituntur, easdem cum Jansenio censuras incurrere; ii scilicet tales censuras incurrunt, qui postquam asseruerunt impossibilem esse statum naturæ puræ, vel debitam fuisse primo homini charitatem cæteraque media ad æternam salutem obtinendam necessaria, vel primum hominem non potuisse absque iis creari a Deo, aut absque ordinatione in visionem intuitivam, falso putant vibrato jam fulmini adversus Baji errores se subducere, dummodo dicant dona illa debita non fuisse naturæ secundum se inspectæ, vel tanquam proprietates naturæ, sed Deum illa debuisse solummodo sibi ipsi, suisque attributis.

Si his & similibus verbis nihil aliud dicere vellent, quam quod, supposita ordinatione Dei, qua Creaturam rationalem destinavit beatitudini æternæ in Cælis per visionem intuitivam consequendæ, illam condere non potuerit absque subsidiis ad illam consequendam necessariis, profecto in ea doctrina nihil esset reprehensione dignum, modo faterentur simul Deum, qui Creaturam rationalem de facto destinavit æternæ bea-

beatitudini in Cælis consequendæ, potuisse tamen illam hoic non destinare beatitudini. Sed Novatorum error in eo situs est, quod velint Deum non potuisse creaturam rationalem condere absque hac destinatione, nec proinde absque charitate, cæterisque subsidiis ad beatitudinem consequendam necessariis.

§. III.

Exponitur germanus sensus Propositionum 34. & 36. de amore Dei naturali.

I.

DUplex distinguitur a Theologis amor Dei: alter quo Deus diligitur tanquam Auctor gratiæ, aliorumque donorum supernaturalium; alter quo Deus diligitur ut Auctor naturæ bonorumque naturalium, & ut finis ultimus qui naturæ est proportionatus. Ut autem amor iste Dei, ut est Auctor naturæ, dicatur naturalis, non satis est quod Deus diligatur præcise sub hoc respectu quatenus est Auctor naturæ, sed insuper requiritur quod sic diligatur per solas naturæ vires: nam Deus diligi potest, etiam ut Auctor naturæ amore supernaturali.

Itaque dum quæritur utrum detur aliquis amor Dei naturalis, sensus hujus quæstionis non est utrum Deus diligi possit præcise ut est Auctor naturæ bonorumque naturalium; certum est enim & indubitatum, Deum posse, per auxilium gratiæ ita diligi, præscindendo ab aliis donis, scilicet supernaturalibus, quæ liberaliter præstitit homini; sed sensus est an Deus per solas naturæ vires diligi possit ut Auctor naturæ.

II.

Utrum autem in statu naturæ lapsæ possit Deus ut Auctor naturæ diligi per solas naturæ vires, controvertitur inter Theologos: nonnulli enim asserunt Deum nullo modo posse per solas naturæ vires diligi in hoc statu; veruntamen alii probabilius docent, Deum quidem absque auxilio gratiæ non posse diligi super omnia ut Auctorem naturæ, sed tamen posse diligi aliquo modo. Hanc sententiam amplectuntur Estius, Sylvius, & alii, eamque probant auctoritate S. Thomæ & aliorum Doctorum, qui tantum in quæstione ponunt, utrum super omnia possit homo lapsus Deum diligere per sola naturalia, qua quæstionis resolutione significant se supponere quod homo lapsus possit aliqualiter diligere Deum, licet non super omnia. Quia tamen hæc quæstio disputatur in Scholis, ab ea agitanda consulto abstinemus in hoc opere, quod contra Bajum & Bajanistas unice suscepimus.

III.

Itaque Baji & Bajanistarum errorem solummodo hic aggredimur asserentium hominem, in quocumque statu consideretur, non posse per solas naturæ vires Deum ullo modo diligere; quæ doctrina planissime cohæret cum hujusce Novatoris principiis: nam si nullum sit medium charitatem inter & cupiditatem, profecto naturali dilectioni nullus datur locus. Præterea, si debeatur Creaturæ rationali ordinatio in visionem Dei intuitivam, atque charitas erga Deum ut Auctorem donorum supernaturalium, ideoque Creatura rationalis non possit condi absque illa charitate supernaturali, tanquam medio necessario ad beatitudinem æternam consequendam, manifeste patet quod non possit condi cum sola naturali dilectione Dei, imo quod nulla admitti possit dilectio Dei naturalis, cum charitas fiat in illo statu principium omnium actuum, qui alioquin possent imperari a dilectione naturali.

IV.

Longe igitur distat ab errore Baji sententia Theologorum illorum, qui asserunt quod ratione infirmitatis per peccatum contractæ homo per sola naturalia non potest ullo modo diligere Deum, etiam ut Auctorem naturæ. Bajus enim contendit quod in quocumque statu consideretur homo, Deus ab illo diligi non potest amore naturali, ac proinde rejicit omnem amorem Dei naturalem. Hic error Baji enuntiatur in sequentibus propositionibus.

Prop. 34. Prop. 34. *Distinctio illa duplicis amoris, videlicet naturalis, quo Deus amatur ut Auctor naturæ, & gratuiti, quo Deus amatur ut beatificator, vana est & commentitia, & ad illudendum Sacris Litteris ac plurimis veterum testimoniis excogitata.*

Prop. 36. Prop. 36. *Amor naturalis, qui ex naturæ viribus exoritur, ex sola Philosophia per elationem præsumptionis humanæ cum injuria Crucis Christi defenditur a nonnullis Doctoribus.*

Hæ duæ propositiones quoad sensum, licet non omnino quoad omnia verba, leguntur in Opusculo de charitate. Prior cap. 4. & posterior cap. 5. *Ex quibus manifestum evadit*, ait c. 4. *quam vana sit eorum distinctio, qui ut Scripturis Sacris & jam dictis, aliisque pluribus veterum testimoniis illudant, sine ulla traditione, contendunt duplicem esse Dei dilectionem: alteram qua Deum tanquam futuræ beatitudinis largitorem diligimus, quæ per Spiritum Sanctum diffunditur in cordibus nostris, & charitas nuncupatur: alteram vero, qua Deum tanquam Creatorem amamus, quæ ortum ducat a libero hominis arbitrio.* Bajus Opusc. de charit. c. 4. & c. 5.

Quin & hi, pergit idem Bajus c. 5. *qui Creatoris amorem solis liberi arbitrii viribus ascribunt, quem acquisitam vocant charitatem, imprimis fatentur, quod hæc charitas, nec ex Scripturis Sacris, nec ex Conciliorum auctoritate, nec etiam ex traditione veterum ullum habeat testimonium.* Et postea, *sicut juxta mundi hujus sapientiam sub nomine Philosophiæ, nostræ elationi persuadet humana præsumptio, præsertim si nostris conjecturis plus satis incumbamus, quæ fere in hoc propendent, ut Crucis Christi doctrinam subvertant.*

In damnatis propositionibus 34. & 36. & in Opusculo e quo desumptæ sunt, nullatenus agitur de infirmitate per peccatum contractæ; sed a creatura rationali, in quocumque statu illa consideretur, excludit Bajus quemcumque amorem Dei naturalem, & solam agnoscit charitatem; ideoque rejicit distinctionem in Scholis usitatam amoris in naturalem atque supernaturalem; & hoc est quod censura dignum in propositionibus 34. & 36. judicavit Summus Pontifex.

V.

Novatores, qui ab erroribus in Bulla Piana damnatis recedere nolunt, contendunt utramque propositionem damnatam non esse ratione doctrinæ quæ in ea enuntiatur, sed solummodo ratione acrioris censuræ qua perstringunt sententiam oppositam: sunt enim nonnulli Theologi qui, ut alibi diximus, opinantur quasdam propositiones Baji damnatas esse, non quod falsa sit doctrina in iis enuntiata, sed quia in iis nimis acerbe reprehenditur sententia opposita: & juxta illos damnatæ sunt hæ duæ propositiones, non eo quod in iis nullus agnoscatur amor Dei naturalis, seu ex naturæ viribus exortus, quod Deus ametur ut Auctor naturæ, sed eo quod in illis distinctio hæc duplicis amoris, naturalis scilicet & supernaturalis, arguatur tanquam vana & commentitia, atque ad illudendum sacris Litteris, ac plurimis veterum testimoniis excogitata; incusenturque distinctionis illius assertores, quod illam hauserint ex sola Philosophia per elationem præsumptionis humanæ, & cum injuria Crucis Christi. Vide supra art. 1. n. 2.

Verum quidquid sit de hac opinandi ratione nonnullorum Theologorum, qui ab aliis contradicuntur, imo & refelluntur multis argumentis atque momentis valde urgentibus, nihilominus si in Bulla Piana damnatæ sint aliæ propositiones doctrinam propositionum 34. & 36. tantummodo enuntiantes absque ulla censura sententiæ oppositæ, tunc fatendum erit has duas propositiones damnatas esse, non solum propter acerbitatem censuræ, sed etiam quantum ad substantiam dogmatis, sicuti supra jam observavimus. Porro doctrina, quæ in his duabus prædictis propositionibus enuntiatur, damnata est, ut jam alibi probavimus, in aliis ejusdem Baji propositionibus, idque nulla habita ratione acrioris notæ qua ille afficit sententiam oppositam. Ergo propositiones Baji 34. & 36. defendi non possunt, neque quantum ad acriorem notam sententiæ oppositæ, neque quantum ad substantiam dogmatis. Ergo effugere non possunt censuram Bullæ Pianæ qui rejicere audent distinctionem illam duplicis amoris, videlicet naturalis quo Deus amatur, ut Auctor naturæ, ex naturæ viribus: & gratuiti quo Deus amatur, ut Beatificator. Vide supra art. 1. n. 2. Vide supra § 3.

§. IV.

Exponitur germanus sensus Propositionum 25. & 26. Omnia opera Infidelium sunt peccata. Et Philosophorum virtutes sunt vitia.

UT plenius percipiatur quis sit harum duarum propositionum genuinus sensus, brevis hic Analysis subjicienda videtur Opusculi a Bajo editi, cui titulus est, *de virtutibus impiorum*; ex quo Opusculo, non quoad verba, sed quoad sensum hæ duæ propositiones desumptæ sunt; quod in sua Apologia fatetur ipsemet Bajus.

I.

Quærit primum in hoc Opusculo Bajus, *An defendendæ sint virtutes descriptæ a Philosophis*; & postquam in virtutibus distinguenda censuit officia a finibus, ita ut vertantur in vitia ratione finis virtutes illæ, quarum

officia

officia honesta sunt, ostendere suscipit cap. 4. *Virtutes eas quæ ab Aristotele describuntur, id est virtutum officia, quæ non ob aliud, sed propter semetipsa expetuntur, non recte a peccata vindicari, virtutesque non esse, sed virtutum simulationes, & vitia virtutes imitantia*. Deinde rejicit sententiam D. Thomæ 2. 2. q. 23. art. 7. ubi ait S. Doctor esse virtutes quæ *ad verum aliquod bonum particulare referuntur, quod ad bonum universale sit referibile*: additque Bajus; *Ubi in primis mirandum occurrit, quomodo D. Thomas hanc proximi finis ad universale bonum referibilitatem ad rationem virtutis sufficere existimet*. Et post prolata quædam D. Augustini testimonia, hanc ipse sibi objectionem proponit. *Verum forsitan tacitus animo respondes prædictas virtutes ob id ab Augustino non dici veras, quia steriles sunt & ad regnum Cælorum consequendum inutiles, non autem quia vitia sunt & digna supplicio*. Cui objectioni ut satisfiat ait: *quæro a te utrum virtus, quæ propter semetipsam expetitur, propter id fit propter quod eam fieri debere vera sapientia præcipit? Fit propter ea, præcipitque id Aristotelis sapientia, quam Apostolus stultitiam vocat; quia vera sapientia non soli Deo servire præcipit*.

II.

Et his patet, juxta Bajum, a peccato non recte vindicari virtutes, aut virtutum officia quæ propter se expetuntur, id est, propter honestatem quam in ipsis elucere ostendit ratio naturalis, sed ut virtutes sint, & non virtutum simulationes, & vitia virtutes imitantia, requirit quod ad Deum ipsum referantur; nec sufficit quod sint ad Deum referibiles; nam quod id docuerit D. Thomas miratur ipse Bajus, & hæret attonitus. *Ubi*, inquit, *mirandum occurrit quomodo D. Thomas hanc proximi finis ad universale bonum referibilitatem ad rationem virtutis sufficere existimet*. Deinde collectis animis asserit impavide virtutes quæ fiunt, si propter se fiant, oriri ex Aristotelis sapientia, quam Apostolus stultitiam vocat. Sed cum Infideles, qui Deum non norunt, propter Deum agere non possint, nec ignoto Deo sacrificare, inde sequatur necesse est omnia eorum opera esse peccata, & Ethnicorum Philosophorum virtutes esse vitia.

III.

Hunc errorem deinde expressius docet Bajus in eodem capite 5. ubi asserit, *quod quidquid non est ex fide per dilectionem operante, peccatum est: omnis enim*, sic ille prosequitur, *amor Creaturæ rationalis, aut est amor mundi, aut amor Dei, hoc est..... omnis amor noster aut pravus est, & dicitur cupiditas vel libido: aut rectus, & dicitur charitas, sive dilectio. Fides autem quæ bene operatur, non per timorem aut cupiditatem, sed per dilectionem bene operatur..... & ideo quidquid non fit ex fide per dilectionem operante, sed per cupiditatem aut timorem, ipso non recto fine peccatum est*.

Idem Bajus de Infidelibus loquens in annotationibus in censuram Sorbonæ prop. 7. *Præceptum est homini*, inquit, *ut soli Deo serviat, & omnia in ejus gloriam referat.... sed Deo servire non potest, nec quicquam in gloriam ejus facere, qui illum & cæcitate nescit, & elatione contemnit. Igitur in omni opere suo peccat*.

IV.

Itaque a Bajo non discedunt illi qui fatentur quædam Infidelium opera esse quidem bona ex objecto & ex fine proximo, sed addunt ea ex defectu ordinationis in Deum esse peccata. Nec enim Bajus nunquam negavit quædam opera Infidelium esse bona ex objecto & ex fine proximo; sed solummodo contendit ea omnia, si non fiant recto fine, id est juxta Bajum, cap. 5. jam citato, si non fiant ex fide per dilectionem operante peccata esse. Hic est error in illo Novatore damnatus, & hanc damnationem non effugiunt qui in infidelibus agnoscunt opera ex objecto & ex fine proximo solummodo bona.

V.

Neque eam effugiunt illi qui nomine Infidelium intelligunt solos illos qui non habent fidem explicitam in Christum Redemptorem, & consequenter fatentur non esse peccata omnia opera illorum Infidelium, qui Deum Creatorem cognoscentes, Christum Re-

demptorem ignorant, sed simul contendunt omnia opera illorum qui Deum Creatorem non agnoscunt esse peccata.

Isti, inquam, a Bajo non dissentiunt, nec damnationem a S. Pio V. latam effugiunt; quando enim Bajus contendit omnia Infidelium opera esse peccata, hanc suam sententiam nititur probare, eo quod Infidelibus desit debita operum suorum ordinatio ad finem ultimum, non autem quod ipsis desit fides in Christum. Loquitur ergo de illis infidelibus qui veri Dei, etiam ut Creatoris, notitiam non habent, & de iis asserit quod omnia illorum opera sunt peccata.

VI.

Nec quoque errorem damnatum in Bajo effugiunt illi qui fatentur quasdam Infidelium actiones immunes esse a peccato, illas nimirum quibus cum auxilio gratiæ disponuntur ad fidem. Has enim actiones Bajus ipse, sicut & illi, asserit immunes a peccato in Apologia sua S. Pio V. oblata, ubi ait de illa propositione quæ est inter damnatas 35. (*Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est*) ait, inquam, quod illa propositio recipienda non sit, quatenus illum etiam peccatorem comprehendit, qui *a Deo juvatur ut credat, & de præteritis sceleribus doleat*.

VII.

His suppositis licet sic ratiocinari: sensus a Bajo intentus, & consequenter a S. Pio V. damnatus, non est ille sensus quem Bajus ipse rejicit & reprobat; atqui Bajus expresse negat omnia Infidelium opera esse peccata eo sensu, quod nulla sint eorum opera ex objecto & ex proximo fine bona, vel eo sensu quod omnia opera illorum qui non habent fidem explicitam in Christum sint peccata, vel denique in eo sensu quod omnia opera Infidelium, etiam illa quibus disponuntur ad fidem, sint peccata; imo expresse asserit doctrinam contradictoriam; ergo illa propositio, *Omnia opera Infidelium sunt peccata*, damnata non est in aliquo ex prædictis tribus sensibus jam allatis.

VIII.

Denique a Censura Pontificia immunes non sunt illi qui fatentur quidem omnia Infidelium opera non esse peccata, sed simul doceant Infideles in omnibus operibus suis peccare defectu rectæ intentionis, quam sibi in omnibus suis actionibus proponere debent, nempe amoris Dei propter se dilecti. Nam si Infideles in omnibus operibus suis peccant defectu debitæ intentionis, consequens est quod omnia illorum opera fiant peccata, tum quia opus cui deest debita intentio peccatum est, & defectus debitæ intentionis afficit ipsum opus, illudque corrumpit; tum quia juxta Bajum & Bajanistas, opus cui deest recta intentio, nempe charitas, habet pro fine vitiosam cupiditatem. Denique ut hoc effugium Novatoribus præcludatur, damnavit Alexander Papa VIII. hanc propositionem, quæ est octava inter 31. damnatas. *Necesse est Infidelem in omni opere peccare*.

ARTICULUS IV.

Exponitur germanus sensus Bajanæ Propositionis 28. Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio non nisi ad peccandum valet.

I.

Novatores huic propositioni falso hunc tribuunt sensum, nempe quod sine gratia sanctificante liberum arbitrium non nisi ad peccandum valet, atque ideo omnia opera hominis in statu peccati lethalis esse peccata. Verum ut demonstremus hunc non esse germanum sensum Bajanæ propositionis, supponendum est id quod jam probavimus, nimirum propositiones Baji damnatas esse in rigore & proprio verborum sensu ab assertoribus intento; cum ergo sensus rigorosus hujus propositionis, atque proprius verborum sensus a Bajo intentus sit, quod sine adjutorio gratiæ actualis liberum arbitrium non nisi ad peccandum valeat, consequens est eam in eodem sensu a Summo Pontifice fuisse damnatam.

II.

Certum est autem primo, quod quamvis nomen *gratia* in genere possit accipi, tam pro gratia habituali & sanctificante, quam pro gratia actuali, attamen ubi enuntiatur adjutorium gratiæ, non autem gratia simpliciter, nihil aliud intelligi potest quam gratia actualis, qua scilicet homo adjuvatur ad operandum bonum, ac proinde proprius & rigorosus verborum sensus hujus propositionis Bajanæ est, quod liberum arbitrium sine gratiæ actualis auxilio non nisi ad peccandum valeat.

III.

Deinde hic est etiam sensus a Bajo intentus. Siquidem propositio de qua agimus desumpta est ex titulo c. 8. Libri de virtutibus Impiorum, qui sic habet. *Quod liberum arbitrium sine Dei adjutorio non nisi ad peccandum valet*. Quod autem Bajus ibi velit liberum arbitrium sine auxilio gratiæ actualis non nisi ad peccandum valere, demonstrat hujus capitis & duorum sequentium contextus; non enim hanc impotentiam vitandi peccatum tribuit Bajus solis peccatoribus gratia sanctificante destitutis, sed omnibus hominibus quibus deest auxilium gratiæ actualis. Hanc enim impotentiam exponit dicens, sine adjutorio Dei nos liberam habere voluntatem ad male agendum, non autem ad bene agendum moraliter: Item liberum arbitrium sibi derelictum non nisi ad peccandum valere: Item Pelagianorum vocem esse potestatem voluntatis aliquantulum ad non peccandum valere, Christianorum vero professionem esse, sine adjutorio gratiæ ad non peccandum nihil valere voluntatis arbitrium. Hæc omnia sane intelligi non possunt nisi de impotentia hominis qui caret auxilio gratiæ actualis.

Hanc deinde probat Bajus impotentiam, simulque gratiæ necessitatem ex illa Orationis Dominicæ petitione, *ne nos inferas in tentationem*. Quis autem ita desipiat ut audeat asserere hac petitione non postulari auxilium gratiæ actualis?

IV.

Ex his manifeste patet errorem propositionis 28. in eo situm esse, quod Bajus velit liberum arbitrium sine auxilio gratiæ actualis non nisi ad peccandum valere; non in eo quod liberum arbitrium gratia sanctificante destitutum semper peccet: non enim docuit unquam omnia opera hominis in peccato mortali constituti esse peccata; imo eam doctrinam, ut supra observavimus, hæreticam pronuntiat in sua Apologia; atque alibi expresse docet de quibusdam Catechumenis & pœnitentibus, quod in eis inveniatur aliquod bonum opus quod non est peccatum, quodque de lege & admonitione Domini multum impleant, quando ad peccatorum remissionem aspirantes convertunt se ad Dominum, pœnitentiam agunt, confitentur, baptizantur &c. Plura alia habet in eodem capite quibus hanc eandem doctrinam confirmat.

(Vide supra §. 1. n. 9. pag. 29. Bajus de charit. c. 7. n. 15. & 16.)

V.

Sic etiam intellexit hanc propositionem 28. Facultas Theologica Lovaniensis, in ea quam jussu Nuntii Apostolici expositione edidit, quamque jam citavimus, ita enim loquuntur Lovanienses. *Non sic tamen omnia boni principia evulsa sunt, ut liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio non nisi ad peccandum valeret, multa quippe sunt, quæ vel ad humanos usus utiliter, vel ad excolendos ornandosque vitæ mores laudabiliter, vel ad Respublicas constituendas industrie prudenterque ex primis honoris reliquiis protulit; neque ea inquantum hujusmodi sunt, peccata esse censeri ullo modo recte possunt. Quo fit ut vel eo nomine non recte dicendum sit liberum arbitrium non nisi ad peccandum valere, sive id in hominibus fidelibus, sive in infidelibus spectetur . . . . . quis autem putet liberum arbitrium non valere ad ullum vitandum peccatum, quandoquidem & per gratiam adjutum valet omne vitare peccatum, & sine gratia etiam multa sæpe declinet? Sive quia naturali quodam amore honesti melioreque indole nonnulla etiam flagitia repudiet: sive quia alia quapiam occupatione quæ plus oblectet teneatur*. Doctrina ergo quam facultas Theologica Lovaniensis opponit propositioni 28. Baji, tamquam illi contradictoriam, ea est, quod liberum arbitrium aliquando absque alicujus gratiæ auxilio vitet peccatum; existimavit ergo Bajum locutum fuisse de actuali gratiæ auxilio, quando asseruit liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio non nisi ad peccandum valere.

VI.

Urbanus VIII. damnando librum Jansenii, cui titulus, *Augustinus*, eo quod innovet errores a S. Pio V. in Bajo damnatos, supponit idem esse Jansenii & Baji systema. Porro Jansenius multis probare conatur post lapsum primi hominis periisse, non solum libertatem ad agendum bonum, sed etiam abstinendi a peccato, imo inductam esse peccandi necessitatem, ita ut sine gratia Salvatoris homo peccet in omnibus actibus suis. Contendit tamen non omnia hominis peccatoris opera esse peccata, ac proinde liberum arbitrium gratia justificante destitutum aliquando peccatum vitare. Docet enim in loco supra citato, quod *ante justificationem, & credit peccator Deo, & sperat peccati sui remissionem, æternamque beatitudinem, & aliquo usque, licet imperfecte, non super omnia, Deum diligit*. Et deinde. *Certum est autem cum Augustinus docet liberum arbitrium sine adjutorio gratiæ Dei non nisi ad peccandum valere, eum nullo modo de adjutorio spiritus inhabitantis loqui, sed de illo quo simul fides, pœnitentia, vitæ novæ propositum, & similes boni cordis motus inspirantur peccatori, antequam perfecta illa charitate justificetur, & peccatorum remissione purgetur*.

(Jansen. de stat. nat. lapsæ, toto lib. 3. & 4. præsertim ejusdem libri 4. c. 18.)

(Jans. lib. 4. de statu nat. lapsæ c. 27.)

Stat ergo Jansenium, sicut & Bajum, non docuisse liberum arbitrium gratia justificante destitutum non nisi ad peccandum valere; e contra vero docuisse quod sine actualis gratiæ adjutorio non nisi ad peccandum valeat; ac proinde in eo sensu damnatam esse propositionem 28. Baji.

Nec omittendum est aliud quoddam Novatorum effugium, qui ausi sunt asserere propositionem hanc 28. damnatam esse in eo sensu, quod liberum arbitrium non possit sine gratia appetere suam beatitudinem naturali instinctu, quo volumus omnes esse beati, vel quod non possit actus indeliberatos peragere. Ille enim actus quo omnes appetimus beatitudinem in genere & cæteri actus indeliberati nullatenus sunt liberi. Perspicuum est autem quod in illa propositione Bajus loquatur de actibus deliberatis, in quibus solis reperiri potest peccatum.

Instant tamen nonnulli Bajum contendere motus concupiscentiæ indeliberatos esse culpabiles; unde inferri potest Summum Pontificem damnando propositionem 28. definiisse solummodo, quod liberum arbitrium absque gratiæ Dei adjutorio valeat ad non peccandum in suis motibus indeliberatis. Quam absurda sit hæc expositio nemo non videt; nam motus indeliberati non sunt fœtus liberi arbitrii: neque ullatenus serio dici potest quod liberum arbitrium in motibus indeliberatis aliquid valeat, sive ad peccandum, sive ad non peccandum.

Deinde falsum est Bajum asseruisse motus concupiscentiæ indeliberatos esse peccata; imo licet velit eos esse legis inobedientiam, expresse negat eos in peccatum deputari. *Motus pravi concupiscentiæ*, inquit prop. 72. *sunt pro statu hominis vitiati prohibiti præcepto*, Non concupisces: *unde homo eos sentiens, & non consentiens transgreditur præceptum*, Non concupisces, *quamvis transgressio illa in peccatum non deputetur*. Videri possunt propositiones 48. 49. & 73.

Alteram quoque Bajanistæ commenti sunt cavillationem. Possunt exerceri, inquiunt, absque gratiæ adjutorio officia quædam virtutum & præcepta aliqua impleri quoad substantiam atque etiam quoad finem proximum, licet in eis exercendis peccetur defectu debiti finis ultimi; & in hoc sensu concedimus liberum arbitrium absque gratiæ adjutorio valere ad non peccandum, scilicet ad exercenda illa officia virtutum, tam quoad substantiam, quam quoad finem proximum, licet culpabilia sint defectu ordinationis in ultimum finem.

Sed hac cavillatione non effugiunt sententiam latam a Summo Pontifice, qui definiit liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio valere ad non peccandum saltem aliquando. Porro si homines, qui gratiæ Dei adjutorio sunt destituti, peccent in omnibus actionibus suis defectu ultimi finis, quem sibi proponere debent, & sibi non proponunt, fatendum erit cum Bajo, liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio non nisi ad peccandum valere; atque ita eadem cum Bajo Novatores illi incurrunt censura.

VII.

VII.

Hunc Baji errorem innovavit Quesnellius, cujus propositio 38. sic habet. *Peccator non est liber, nisi ad malum, sine gratia Salvatoris.*

Huc reduci possunt ejusdem Quesnelli propositiones quæ sequuntur.

Propositio 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis nisi ad aberrandum, ardoris, nisi ad se præcipitandum, virium, nisi ad se vulnerandum; est capax omnis mali, & incapax ad omne bonum.*

Propositio 40. *Sine gratia nihil amare possumus, nisi ad nostram condemnationem.*

Propositio 41. *Omnis cognitio Dei, etiam naturalis, etiam in Philosophis Ethnicis, non potest venire nisi a Deo, & sine gratia non producit nisi præsumptionem, vanitatem, & oppositionem ad ipsum Deum, loco affectuum adorationis, gratitudinis & amoris.*

Propositio 42. *Sola gratia Christi reddit hominem aptum ad Sacrificium Fidei: sine hoc nihil nisi impuritas, nihil nisi indignitas.*

Sic loquitur Quesnellius post Bajum, quem semper antesignanum habuit, & cui unitate doctrinæ ita conjunctus est, ut a tali Magistro degenerem nunquam se se præbuerit. Docuit itaque Quesnellius peccatores sine gratia non esse liberum nisi ad malum: voluntatem quam gratia non prævenit nihil habere luminis nisi ad aberrandum, ardoris nisi ad se præcipitandum, virium nisi ad se vulnerandum: esse capacem omnis mali, & incapacem ad omne bonum. Juxta eundem Quesnellium, sine gratia quidquid amare possumus, ad nostram condemnationem illud amamus: omnis cognitio Dei non potest venire nisi a Deo, & sine gratia non producit nisi præsumptionem, vanitatem & oppositionem ad ipsum Deum: sola gratia Christi reddit nos aptos ad sacrificium fidei, & sine hac nihil est in nobis nisi impuritas, nihil nisi indignitas. Hæc omnia fusiori quodam ac eleganteriori stylo a Quesnellio dicta sunt: Bajus autem breviori scribendi forma utens hos omnes errores hac unica propositione conclusit. *Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio non nisi ad peccandum valet.* Ex hac propositione fluunt omnes Quesnellii errores supradicti circa statum hominis gratiæ adjutorio destituti: hos errores proscripsit Clemens XI. huic præiverat S. Pius V. qui eandem doctrinam in Bajo damnavit.

VIII.

Discedunt ab hac Baji doctrina 1. illi Theologi, numero quidem pauci, erroris tamen immunes, qui cum contendant dari aliquos actus indifferentes in individuo, scilicet actus qui neque sint moraliter boni, neque mali, addunt nullum sine adjutorio gratiæ fieri posse actum ex omni parte moraliter bonum, discedunt, inquam, a damnata in Bajo doctrina, cum simul doceant fieri posse absque auxilio gratiæ aliquos actus immunes a peccato, illos nempe actus quos supponunt esse indifferentes in individuo. Nam juxta illos liberum arbitrium ad aliquid aliud valet quam ad peccandum, scilicet valet quoque ad exercendos aliquos actus indifferentes.

2. Discedunt quoque ab hac doctrina Baji illi qui docent nullum fieri actum immunem a peccato sine adjutorio alicujus gratiæ, quæ sit saltem ordinis naturalis, nam gratia quæ est ordinis naturalis non est gratia proprie dicta, & nomine gratiæ vulgo intelligitur auxilium aliquod supernaturale.

3. Nec censuram in Bajanas propositiones latam incurrunt nonnulli Theologi, qui asserunt ad actus moraliter bonos, atque etiam ad non peccandum, necessariam esse gratiam Dei, si simul doceant illam necessitatem non esse antecedentem, seu non pertinere ad sufficientiam voluntatis, sed consequentem & spectantem ad solam efficaciam. Sic enim loquendo nihil aliud volunt quam hominem in statu naturæ lapsæ nunquam exercere, absque alicujus gratiæ adjutorio, actum ex omni parte moraliter bonum, licet re vera illum possit exercere utpote præditus facultate sufficienti ad opera quæ sunt ordinis naturalis. Nam, juxta Theologos illos, licet liberum arbitrium gratiæ adjutorio destitutum semper peccet, potest tamen non peccare; sicque falsa est illa Baji propositio. *Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio non nisi ad peccandum valet.*

Quod si tria hæc discrimina quæ intercedunt inter doctrinam Bajanam, & quorundam Theologorum sententiam, conjungantur, sicut conjunxit Vasquez, eo magis ab errore damnato receditur.

Cæterum licet S. Pius V. Bajanistarum errores circa timorem, fidem & spem, jam in Concilio Tridentino damnatos, nulla nova censura in Bulla sua notaverit, quos tamen hos errores denuo proscriben-

dos ipsi detulerint; quia tamen hi Novatores contendunt omnes actus nostros, qui fiunt ex motivo timoris, fidei, ac etiam spei, esse peccaminosos, nisi illi actus habeant pro ulteriori motivo charitatem, ideo duximus hic subjungendum sequentem articulum.

ARTICULUS V.

Errores Bajanistarum circa timorem, fidem atque spem Christianam.

I.

Ex eodem principio nullum admittente medium inter laudabilem charitatem & culpabilem cupiditatem fluunt alii Bajanistarum errores circa timorem, fidem & spem christianam, quos Summus Pontifex intactos reliquit, quos eorum in delatione sua non meminerint Lovanienses, quia forte putarunt eos jam satis a Tridentino fuisse proscriptos: hos tamen errores hic paucis memorare non pigebit: ac primo quidem circa timorem asserunt Bajanistæ, omnes actiones & volitiones nostras, quæ procedunt ex motivo timoris, esse peccaminosas, nisi motivum illud timoris ulterius referatur ad charitatem, hoc est, nisi timeamus ex motivo charitatis.

II.

Ante Bajum eandem doctrinam circa actus nostros ex timore elicitos, docuerunt Lutherus & Calvinus. In hunc errorem insurrexere Tridentini Patres sess. 6. can. 8. ubi pronunciatur Anathema adversus eos qui dixerint, *Gehennæ metum per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel a peccando abstinemus, peccatum esse, aut peccatores pejores facere.* Et sess. 14. can. 5. iidem Patres anathemate feriunt eos qui dixerint, *Eam contritionem qua paratur per discussionem, collectionem & detestationem peccatorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine vitæ suæ, ponderando peccatorum suorum gravitatem, multitudinem, fœditatem, amissionem æternæ beatitudinis & æternæ damnationis incursum cum proposito melioris vitæ, non esse verum & utilem dolorem, nec præparare ad gratiam, sed facere hominem hypocritam & magis peccatorem.* Conc. Trid. sess. 6. c. 8. Conc. Trid. sess. 14. c. 5.

Docet idem Concilium, peccatores divinæ justitiæ timore utiliter concuti. Docet quoque, *illam contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, non solum non facere hominem hypocritam & magis peccatorem, verum etiam Donum Dei esse & Spiritus Sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam parat.* Ibid. sess. 6. cap. 6. Ibid. sess. 14. cap. 4.

Jam vero ex his Tridentini locis sic liceat resumere. Si gehennæ metus per quem, juxta Tridentinum, ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel a peccando abstinemus, peccatum non est, & pejores non facit peccatores: si illa contritio qua quis recogitat annos suos in amaritudine vitæ suæ, ponderando æternæ damnationis incursum cum proposito melioris vitæ, est verus & utilis dolor, atque præparat ad gratiam: si peccatores divinæ justitiæ timore utiliter concutiuntur: si illa contritio quæ ex gehennæ & pœnarum metu communiter concipitur, quæque excludit voluntatem peccandi cum spe veniæ, est Dei donum, atque Spiritus Sancti impulsus, quo pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam parat, profecto actiones & volitiones nostræ, quæ ex metu gehennæ concipiuntur, peccati expertes esse possunt, quamvis non habeant pro motivo charitatem, ut ex Tridentino evidenter eruitur.

III.

Definitioni Concilii Tridentini consentanea est definitio Alexandri Papæ VIII. qui istam damnavit propositionem. *Attritio quæ gehennæ & pœnarum metu concipitur sine dilectione benevolentiæ Dei propter se non est bonus motus ac supernaturalis.* Decret. Alex. VIII. 1690. Prop. 15.

Eundem errorem profligavit Clemens Papa XI. damnando Quesnellii propositiones quæ sequuntur. Const. Unigenitus. propos. 60. &c.

Si solus supplicii timor animat pœnitentiam, quo hæc est magis violenta, eo magis ducit ad desperationem. Prop. 60.

Timor non nisi manum cohibet; cor autem tamdiu peccato addicitur, quamdiu ab amore justitiæ non ducitur. Prop. 61.

Qui a malo non abstinet nisi timore pœnæ, illud committit in corde suo, & jam est reus coram Deo. Prop. 62.

Prop. 63. *Baptisatus adhuc est sub lege sicut Judæus, si legem non adimpleat, aut adimpleat ex sola timore.*

Prop. 64. *Sub maledicto legis nunquam fit bonum, quia peccatur, sive faciendo malum, sive illud non nisi ob timorem evitando.*

Prop. 65. *Moyses, Prophetæ, Sacerdotes & Doctores legis mortui sunt, absque eo quod ullum dederint filium, cum non effecerint nisi mancipia per timorem.*

Prop. 66. *Qui vult Deo appropinquare, nec debet ad ipsum venire cum brutalibus passionibus, neque adduci per instinctum naturalem, aut per timorem sicuti bestiæ, sed per fidem & amorem sicuti filii.*

Prop. 67. *Timor servilis non sibi repræsentat Deum nisi ut Dominum durum, imperiosum, injustum, intractabilem.*

IV.

Idem asserunt Bajanistæ circa fidem & spem Christianam, quod de timore asseruerunt, nempe quod fides & spes, ut Christianæ sint, atque immunes a peccato, debeant procedere ex motivo charitatis, ac proinde adjunctam habere charitatem, saltem actualem.

V.

Exitiosam hanc doctrinam circa virtutem fidei Anathemate percellendam censuere Summi Pontifices, ac præsertim Alexander VIII. qui propositiones sequentes gravi censura notavit. Decr. Alex VIII. 1690.

Prop. 12. *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides, & etiamsi videantur credere, non est fides divina sed humana.* Et Prop. 11. *Omne quod non est ex fide Christiana supernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum est.*

Eidem Anathemati sequentem circa spem propositionem devovit idem Pontifex.

Ibid. prop. 10. *Intentio qua quis detestatur malum, & prosequitur bonum, mere ut cælestem obtineat gloriam, non est recta, nec Deo placens.*

Eandem doctrinam jam damnatam suam facere non puduit Quesnellium; eosdemque circa fidem & spem errores tradidit in sequentibus propositionibus, quas Clemens XI. non minori censura dignas judicavit. Const. Unigenit. prop 51. 52 & 57.

Prop. 51. *Fides justificat quando operatur; sed ipsa non operatur nisi per charitatem.*

Prop. 57. *Totum deest peccatori, quando ei deest spes; & non est spes in Deo, ubi non est amor Dei.*

Prop 52. *Omnia alia salutis media continentur in fide, tamquam in suo germine & semine, sed hæc fides non est absque amore & fiducia.*

VI.

Hæc prava dogmata, quæ Bajanistæ, & alii ejusdem farinæ viri tradidere circa fidem, spem ac timorem a prædictis Pontificibus proscripta, jam proscripserat Tridentinum sessione 6. cap. 6. recensens dispositiones, quibus peccatores ad justitiam sibi viam parant, asserit eos ad illam disponi, dum *fidem ex auditu concipientes libere moventur in Deum credentes vera esse quæ divinitus revelata & promissa sunt, & dum peccatores se esse intelligentes a Divinæ justitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo in spem eriguntur, illumque tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt.* Juxta enim hanc doctrinam Patrum Tridentinorum Peccatores credunt, timent, sperant, antequam Deum diligere incipiant, sicque ad justitiam disponuntur; ergo non peccant, dum hos actus eliciunt ex alio motivo quam ex motivo charitatis. Ibid. sess. 6. cap. 6.

Idem Concilium eadem sess. can. 31. circa spem speciale edidit decretum, in quo anathema pronuntiat adversus eos qui dixerint *justificatum peccare, dum intuitu æternæ mercedis bene operatur.*

VII.

Hos Bajani systematis ramusculos explicuit atque dilatavit Jansenius, eosque falso adscribit S. Augustino. Et primo quidem de timore loquens sic ait: *Docet S. Augustinus tamquam rem in Ecclesia Christiana certissimum, nullum opus bonum, hoc est, sine peccato ab homine fieri posse, nisi ipsum benefactum diligatur, hoc est, nisi ipsa justitia præcepti delectet animum..... ipsa vero præcepti justitia delectari non est aliud quam opus bonum ex illa cælesti charitate prosequi. Deus autem justitia est, nec illa nisi sola charitate diligitur.... qui præceptum timore servat, nondum præcepti justitiam diligit.* Idem argumentum latius pertractat Novator iste lib. 5. de grat. Ch. Salvat. a cap. 13. (quod in Edit. Rothom. falso inscribitur c. 21.) usque ad finem ejusdem libri. Eandem astruit doctrinam circa actus ex fide elicitos, quos eodem lib. 5. cap. 6. & 7. vitiosos esse contendit hoc ipso quod a charitate non imperantur; nec sui dispar, ac erroris vestigiis semper insistens idem statuit c. 8. 9. & 10. circa actus qui ex sola spe concipiuntur, & quos ut inordinatos reprobat, hoc ipso quod ex motivo charitatis non dimanant. L. 3. de statu nat. lapsæ c. 26.

VIII.

Ut tamen ea quæ ipsi ex Concilio Tridentino possent objici præverteret, novas excogitat cavillationes, quibus incautos atque ignaros decipiat. Itaque contendit nihil in scriptis suis reperiri quod doctrinæ Concilii circa timorem adversetur, eo quod ipsemet fateatur expressis verbis, timorem gehennæ sive pœnæ in se consideratum, esse utilem ac bonum; *Nihil enim,* ait, *includit vel objectum ejus proprium, vel ulla circumstantia quod malitiam implicet, vel repugnet rationi, sed potius multum congruit; cum pœna odio fugaque digna sit, & ista fuga pœnæ ad ultimum finem, in quo semper animus Creaturæ rationalis requiescere debet, subordinata sit, & voluntatis intentione referri possit..... quapropter si quis in pœna fugienda, velut in termino hæreat..... non illa timoris, sed timentis culpa est.* Jans. Lib. 5. de grat. Chr. Salv. c. 13.

IX.

Hæc sunt verba Jansenii; sed his verbis nihil aliud vult Novator iste, quam Lectoris sui oculis caliginem offendere; nemo enim, nec Lutherus ipse, unquam dubitavit timorem gehennæ in se consideratum, esse utilem ac bonum: illud solummodo voluit ille Hæresiarcha, quod actiones nostræ, quæ fiunt ex timore gehennæ, nisi timor ille gehennæ oriatur ex motivo charitatis, sint omnes peccaminosæ; illudque in Luthero damnavit Concilium Tridentinum. Legantur, si lubet, ea quæ fuse disserit Illustrissimus Archiepiscopus Cameracensis in Documento Pastorali anni 1734. parte 2. pag. 158. & seq.

Et vero Patres Tridentini non solum asserunt gehennæ timorem in se consideratum, esse peccati expertem, sed etiam definiunt hunc metum per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel a peccatis abstinemus, non esse peccatum, nec peccatores pejores facere: & non solum definiunt hunc timorem non esse peccatum, sed etiam dolorem ex hoc timore conceptum utilem esse, ac peccatorem præparare ad gratiam. Porro metus ille, qui, juxta Tridentinum, utilis est, (ad salutem scilicet) qui præparat ad gratiam, & per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, atque a peccando abstinemus, non est metus quatenus præcise in se consideratur, sed quatenus est actionem nostrarum motivum, in easque influit, & cum eis unum quid in esse morali constituit. Ex iis ergo quæ ex Tridentino adduximus sequitur evidenter Concilium, non solum definisse metum gehennæ in se consideratum esse peccati expertem, sed hoc idem etiam statuisse de actionibus humanis quæ fiunt ex motivo talis metus.

Addit Jansenius, quod *si quis in pœna fugienda velut in termino hæreat, non illa timoris, sed timentis culpa est.* Verum hac responsione Jansenius difficultatem eludere conatur, non tamen illam solvit. Quod enim timor in se consideratus nullam involvat malitiam, quod nulla illi culpa tribui possit, sed timenti qui timendo libere peccat, quis unquam negavit?

Quod ut clarius pateat observandum est Theologos omnes docere, ipsomet etiam Jansenio non reclamante, timorem pœnæ, si aliunde nihil vitii sibi adjunctum habeat, bonum esse, cum pœna quoddam malum sit, & rectæ rationi congruat timere malum. Non tamen est moraliter bonus vel malus, nisi quatenus est motivum actionum nostrarum. Timor autem ille per quem aliquo modo convertimur ad Deum, vel ab eo avertimur, quadruplex distinguitur communiter a Theologis, post Angelicum Doctorem, atque Beatum Bernardum, nimirum mundanus, filialis, initialis, atque servilis. S. Thom. 2. 2. q. 19. art. 2.

Timor mundanus est ille quo quis ad evadendum aliquod malum temporale peccat, sive, ut ait S. Thomas, quo quis propter mala quæ timet a Deo recedit. Mundanum hunc timorem rejiciunt cum Jansenio omnes Theologi; cum Christus ipse jam eum reprobaverit apud Matthæum c. 10. his verbis. *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potius timete eum qui potest & animam & corpus perdere in gehennam.*

Filialis est ille, quo quis convertitur ad Deum, eique inhæret, propter timorem culpæ: ita S. Thomas. Sive ille est, quo quis peccatum refugit, ne Deo displiceat, eumque offendat quem summe diligit,

& cui

& cui summe metuit displicere, ita ut gehennam metuat ex motivo charitatis proprie dictæ, quatenus scilicet ipsum privare potest objecto super omnia & propter se summe dilecto.

Timor initialis est ille, quo quis metuit culpam simul & pœnam; culpam quidem principaliter, & secundario pœnam.

Hoc duplex timoris genus, filialis nimirum & initialis, ab omni prorsus peccato liberum ac immune esse fatetur Jansenius cum omnibus Theologis. Disputatur itaque tantum de timore servili, qui dicitur ille, quo quis peccatum detestatur ac fugit propter pœnam ipsi annexam, sive, secundum Doctorem Angelicum, quo quis convertitur ad Deum, eique inhæret propter utrumque timorem, pœnæ videlicet & culpæ. Quod quidem cum dupliciter fieri queat, rursus timor ille subdividitur in timorem serviliter servilem, & timorem servilem simpliciter.

Timor serviliter servilis ille est, quo quis ita timet pœnam, ut ad illam evadendam abstineat quidem ab externo opere peccati, sed tamen retineat voluntatem peccandi si peccare posset impune.

Timor simpliciter servilis dicitur ille, quo quis ita gehennam timet, ut propter illam vitandam velit vitare peccatum, quamvis ad illud vitandum nondum moveatur amore justitiæ, sed metu vindictæ.

His ita prænotatis, nemo est qui non fateatur peccare hominem ab opere malo abstinentem ex motivo timoris serviliter servilis; nam cum timor ille conjunctum habeat hunc actum, peccarem, si possem impune, nec essent gehennæ supplicia subeunda, evidens est quod timor ille includat voluntatem conditionatam peccandi, cum qua voluntate homo nunquam a peccato immunis esse potest; nec de hujusmodi timore quæstio est cum Bajanistis; hunc esse vitiosum omnes consentiunt; sed præsens quæ agitatur difficultas in eo sita est, utrum scilicet qui gehennam metuit, & ex motivo illius timoris, absque ulla actuali voluntate peccandi, a peccato abstinet, aut aliquod aliud bonum opus præstat, peccet si timor ille a charitate non oriatur, aut ulterius ad charitatem non referatur. Partem affirmativam tuetur Jansenius: hanc tanquam erroneam rejiciunt Catholici. Quid ultra ad hæc Jansenius? Timorem in se consideratum esse bonum, & hoc quod ex timore oritur vitium, non timori adscribendum, sed ipsi timenti imputandum, non minus arroganter, quam pertinaciter reponit.

Assentiunt quidem omnes Orthodoxi Jansenio asserenti timorem in se consideratum esse bonum, atque imputandam esse culpam timenti, non timori, quotiescumque aliquis ex motivo timoris peccat.

Itaque Catholicos inter & Bajanistas non disceptatur, an quando qui peccat agendo ex motivo timoris, culpa illius imputari possit timori, non timenti: nam quod timor in se consideratus sit omnis peccati expers, quodque culpa, quotiescumque intervenit, sit culpa timentis, non timoris, nullum esse potest dubium, sed ea est quæ inter illos agitatur quæstio, scilicet an ille omnis qui operatur ex motivo timoris semper peccet, nisi habeat pro ulteriori fine Deum charitate amatum. Affirmant Bajanistæ: negant Orthodoxi, quibus dum respondent Bajanistæ tunc culpam esse timentis, non timoris, in illud vitium incurrunt quod a Philosophis appellatur *petitio principii*. Supponunt enim illud, quod in quæstionem vertitur, nempe tunc aliquam esse culpam in timente.

Jansenius ergo, Bajanistæ & alii Novatores, dum gehennæ metum in se tantummodo atque præcise consideratum bonum esse dicunt, dum volunt præterea in timente pœnas æternas ex alio quam ex charitatis motivo culpam esse timentis, non timoris; dum ut fucum faciant hæc diverticula quærunt, docentes semper quidquid fit ex alio quam ex charitatis motivo peccatum esse, Anathema in Concilio Tridentino pronuntiatum non effugiunt.

Circa vero fidem ac spem Christianam ut omnem hæreseos suspicionem a se procul amoveant, Theologos Orthodoxos errorum suorum socios secum habere, impudentius gloriantur. Dicunt itaque in Scholis Catholicis publice ac innoxie propugnari, quod fides non potest esse sine pia quadam mentis affectione in Deum, quæ intellectum moveat ad assentiendum veritatibus revelatis; laudantque Divum Thomam. *Fides*, inquit, *quæ est donum gratiæ, inclinat hominem ad credendum secundum aliquem affectum boni, etiamsi sit informis*; qui quidem boni affectus, amor, dilectio, & etiam, quamvis in sensu valde generico, charitas dici possunt. [S. Thom. 2. 2. q. 5. art. 2. ad 2.]

Alium etiam citant locum Divi Thomæ, qui de spe asserit, *quod facit tendere in Deum sicut in quoddam bonum finale adipiscendum, & sicut in quoddam adjutorium efficax ad subveniendum*. [S. Thom. 2. 2. q. 17. art. 6. ad 3.]

Præterea, inquiunt, nonne docent Theologi Deum ut Beatificatorem, esse objectum spei nostræ, ideoque illum, qui sperat, Deum diligere ut sibi bonum, diligere eum amore concupiscentiæ, quamvis amor ille non sit charitas proprie dicta, quæ Deum diligit ut in se bonum, ac proinde amore benevolentiæ, non concupiscentiæ.

Hæc sunt vana Novatorum effugia; nam quis nesciat eos interdum verba adhibere in speciem Catholica, ut sub Catholicorum umbra quiete delitescant? Verum si nihil ipsi dicerent quam quod docent Orthodoxi, fidem scilicet non esse sine quadam pia mentis affectione erga Deum, nec spem sine amore concupiscentiæ, sane non essent reprehensione digni: sed contendunt, neque fidem, neque spem esse posse sine amore Dei propter se, ac proinde sine amore benevolentiæ. Audiamus Jansenium in iis maxime locis, ubi de fide & de spe Christiana agit. Nullam, inquit, *& ipse* (Augustinus) *agnoscit fidem veram atque Christianam, nullam itidem nisi ex Dei charitate demovet*. [Jans. Lib. 5. de st. nat. c. 6] Deinde hanc doctrinam suam revocat ad exitiosum illud principium, in quo iteratis atque iteratis vicibus multum complacet sibi, addens quæ sequuntur. *Non enim agnoscit sanctissimus Doctor in universis operibus suis, nisi duos amores, Creatoris & Creaturæ, ex quorum alterutro necesse est, ut quæcumque actio voluntatis oriatur. Ille charitas est, iste cupiditas, quarum illa de Cælo est, Deo plantante: ista ex mundo, diabolo seminante*. [Ibid.] Quod autem per charitatem intelligat amorem benevolentiæ quo Deus diligitur gratuito & propter se, sive super omnia diligatur, sive non, ipse exponit his verbis. *Augustinus igitur charitatem accipere plerumque solet pro dilectione, qua vere, sincere & gratis ex animo propter se ipsum, nullius Creaturæ, sed ipsius solius intuitu diligitur Deus, sive ad illam pertingat perfectionem, ut supra omnia creata diligatur, sive in simpliciori & inferiori affectu hæreat..... talis igitur amor Dei, nisi voluntatem hominis ad credendum flectat, non erit fides Christiana, sed vel dæmonum ex pœnarum timore, vel carnalis ex mundi amore, quarum neutra est fides, ex qua fideles nuncupantur*. [Ibid. c. 7.] Et cap. 9. probare nititur quod *spes Christiana non oritur ex amore concupiscentiæ, sed genuinæ charitatis*. [Ibid. c. 9] Fatentur quidem omnes cum Jansenio, quod charitati gratis diligentis Deum non repugnet respectus mercedis aut retributionis, ac proinde quod æterna beatitudo possit desiderari atque sperari ex motivo charitatis: sed in eo erra it iste Novator, quod velit hanc non posse sine peccato sperari, quatenus est beatitudo nostra, nisi hæc beatitudo nostra ulterius referatur ad Deum charitate, id est ad Deum gratis & propter se ipsum dilectum: & hæc est doctrina Jansenii, quam Baius ipsi, tanquam fido & dilectissimo discipulo, hæreditario jure transmisit.

Opponunt nihilominus Bajanistæ hunc Apostoli locum ex 1. ad Corint. c. 10. depromptum, ubi Divus Paulus, ut omnia opera nostra in gloriam Dei referantur, præcipit his verbis. *Sive manducatis*, inquit Apostolus, *sive bibitis, sive aliud quid facitis, in verbo aut in opere, omnia in gloriam Dei facite*. [1 Cor. 10.] Atqui actiones quæ fiunt ex motivo timoris non referuntur in gloriam Dei; ergo quicumque operatur ex motivo timoris, hunc timorem non referens in gloriam Dei, agit contra hoc præceptum, ac proinde peccat.

Cum hoc sit præcipuum ac fere unicum Bajanistarum propugnaculum, operæ pretium erit in eo expugnando ac evertendo aliquantenus immorari, atque exponere in quo sensu debeat intelligi hic locus Apostoli. Præterea si valeret Bajanistarum argumentum, non solum omnia opera quæ fiunt ex motivo timoris essent peccata, sed etiam ea quæ fiunt ex motivo fidei, & spei, vel ex aliquo aliquo alio motivo naturali & honesto peccata forent, quod quam falsum sit, & a fide omnino alienum, ut demonstretur, sit

ARTICULUS VI.

Exponuntur verba Apostoli 1. Cor. 10.
Sive manducatis, &c.

NIhil non moliuntur Bajanistæ ut doctrinæ suæ auctoritatem concilient. Scripturam Sacram, Sanctosque Patres sibi plurimum favere ubique prædicant; sed quam temere id asserant, invicte demonstrant omnes Theologi. Si tamen eos audias, Paulum pro ipsis pugnare manifestum est, ac præsertim in loco supra laudato 1. ad Corint. c. 10. ex quo loco male intellecto misere eruunt, ut jam innui, peccata esse ea omnia quæ non fiunt ex motivo charita-

ritatis. Id vero quam male deducatur ex doctrina Pauli patebit adhuc ex infra dicendis. Antequam tamen genuinus Paulini illius loci sensus aperiatur, quædam præmittenda videntur.

Præmitto igitur 1. Non deesse Theologos, qui doceant ita illum Pauli locum esse exponendum, ut possint tamen esse in hac vita aliqui actus indifferentes, id est, nec boni nec mali, si ipsi spectentur, sive in se, sive in motivo. Neque adhuc aliquid ab Ecclesia definitum fuit adversus doctrinam illam, quam profecto non amplectimur. Neque etiam ab Ecclesia definitum est verba illa Pauli præceptum continere; ea enim consilii esse sentiunt D. Bonaventure, Scotus, Scotistæ & alii non pauci. Hæc omnia, si admittantur, ruit omnino ac prorsus evanescit inconcussum, ut putant, Bajanistarum argumentum. Docet tamen D. Thomas Apostoli verba, non de nudo consilio, sed de vero præcepto esse intelligenda. *Quidam*, inquit, *dicunt quod hoc est consilium; sed hoc non est verum*. A tanti quidem viri doctrina recedere nolumus; hunc ducem & in hac dissertatione Magistrum sequi non minus tutum, quam nobis gloriosum aistimamus.

S. Thom. in Epist. ad Cor. lect. 4. 3.

Præmitto 2. licet Bajanistæ velint verba Pauli veram inducere obligationem, omnia in Deum referendi, non contendunt tamen quod sub præcepto teneamur omnes actiones nostras actu in Deum referre. In hoc enim idem sentiunt cum D. Thoma asserente quod *omnia actu referre in Deum non est possibile in hac vita, sicut non est possibile quod semper de Deo cogitetur*.

S. Thom. q. de Char. ar. 11. ad 2.

Ibid. Præmittendum 3. Quamvis, juxta Doctorem Angelicum, non teneamur omnia referre in Deum actu, tenemur tamen referre virtute, addit enim post verba modo allata. *Sed quod omnia virtute referantur in Deum, hoc pertinet ad perfectionem charitatis, ad quam omnes tenentur*. Hanc autem relationem virtualem exponens sic prosequitur: *Ad cujus evidentiam considerandum est, quod sicut in causis efficientibus virtus primæ causæ manet in omnibus causis sequentibus, ita etiam intentio principalis finis virtute manet in omnibus finibus secundariis. Unde quicumque actu intendit aliqualem finem secundarium virtute intendit finem principalem, sicut Medicus, dum colligit herbas, actu intendit efficere potionem, nihil fortassis de sanitate cogitans, virtualiter tamen intendit sanitatem, propter quam potionem dat: sic igitur cum aliquis se ordinat in Deum, sicut in finem, in omnibus quæ propter se ipsum facit manet virtute intentio ultimi finis, qui Deus est: unde in omnibus mereri potest, si charitatem habeat. Hoc igitur modo Apostolus præcipit, quod omnia in gloriam Dei referantur*.

Ibid.

His itaque præmissis fatendum est cum Doctore Angelico, quod omnes actiones nostras teneamur referre, saltem virtute, in gloriam Dei: sed hujus obligationis duplex esse potest interpretatio: alia a Bajanistis fraudulenter conficta: alia vero a Doctore nostro legitime tradita. Bajanistæ quidem contendunt hanc relationem operum nostrorum ad Dei gloriam ita necessario requiri ut omnes & singulæ actiones quæ non referuntur, saltem virtute, in Deum, sint peccata. Doctor autem Angelicus vult solummodo nos teneri ad referendum, saltem virtute, opera nostra in gloriam Dei, in eo tantum sensu quod omissio illius relationis certis dumtaxat temporibus faciendæ & renovandæ sit peccatum.

Duo itaque hic nobis probanda incumbunt, secundum Doctrinam D. Thomæ; 1. Quod non teneamur referre, saltem virtute, in gloriam Dei omnes actiones nostras ita ut semper omnes & singulæ, quæ sic non referuntur, sint peccata. 2. Quod teneamur illas referre, saltem virtute, ita ut omissio illius relationis certis tantum temporibus faciendæ & renovandæ sit peccatum.

§. I.

Omnes actiones nostras in gloriam Dei referre, saltem virtute, non tenemur, in eo sensu, quod omnes & singulæ, quæ sic non referuntur, semper sint peccata.

ET primo quidem, quod non teneamur actiones nostras referre in gloriam Dei ita ut semper omnes & singulæ quæ ad eum non referuntur, saltem virtute, sint peccata, satis expresse docet S. Doctor, dum hac sibi proposita quæstione. *Utrum scilicet modus charitatis cadat sub præcepto legis divinæ*, respondet actum charitatis dupliciter considerari posse: *Uno modo*, inquit, *secundum quod est quidam actus per se; & hoc modo cadit sub præcepto Legis, quod de hoc specialiter datur, scilicet, Diliges Dominum &c.*

D. Thom. 1. 2. q. 100. art. 10.

Cum prima hæc D. Thomæ responsionis pars non spectet quæstionem de qua nunc agitur, in ea discutienda frustra immoraremur: ad aliam ergo veniamus partem, quæ rem nostram cumulate attingit. Pergit itaque S. Doctor, & sic mentem suam aperit. *Alio modo potest considerari actus charitatis, secundum quod est modus actuum aliarum virtutum, hoc est, secundum quod actus aliarum virtutum ordinantur ad charitatem, quæ est finis præcepti.... Et hoc modo verum est.... quod modus charitatis non cadit sub præcepto, hoc est dictum quod in hoc præcepto, honora Patrem, non includitur quod honoretur Pater ex charitate, sed solum quod honoretur Pater: unde qui honorat Patrem, licet non habeat charitatem, non efficitur transgressor hujus præcepti, etsi sit transgressor præcepti quod est de actu charitatis, propter quam transgressionem meretur pœnam.*

Itaque juxta D. Thomam, modus charitatis non cadit sub præcepto legis divinæ, in eo sensu quod in præceptis legis divinæ, v. g. in hoc præcepto, honora Patrem, includatur, quod honoretur Pater ex charitate, sed præcipitur solum quod honoretur Pater, atque ideo qui honorat Patrem, etsi forte sit transgressor præcepti quod est de actu charitatis, non efficitur transgressor illius quod est de honorandis parentibus: Verum quia opponi posset quod præceptum charitatis obliget ad honorandum parentes ex charitate, ideoque ille actus quo honoratur Pater, etsi non sit peccatum contra præceptum de honorandis parentibus, sit tamen peccatum contra præceptum quod est de charitate, si Pater non honoretur ex motivo charitatis saltem virtuali. Hoc idem ipse sibi objicit S. Doctor, & respondet præceptum referendi omnes actiones nostras in gloriam Dei esse affirmativum, & non obligare pro semper, atque ita posse contingere quod ille qui implet præceptum de honoratione parentum, non tunc transgrediatur præceptum referendi in Deum omnes actiones nostras.

En verba S. Doctoris objicientis sibi textum Apostoli. *Ad modum charitatis, ait, pertinet ut omnia fiant propter Deum: sed istud cadit sub præcepto; dicit enim Apostolus: Omnia in Dei gloriam facite. Ergo modus charitatis cadit sub præcepto.*

S. Thom. ibid. ad 2.

Sic autem respondet. *Ad 2. dicendum quod sub præcepto charitatis continetur, ut diligatur Deus ex toto corde, ad quod pertinet ut omnia referantur in Deum; & ideo præceptum charitatis implere homo non potest, nisi etiam omnia referantur in Deum. Sic ergo qui honorat Parentes tenetur ex charitate honorare, non ex vi hujus præcepti, quod est, honora Parentes, sed ex vi hujus præcepti, diliges Dominum Deum tuum ex toto corde. Et cum ista sint duo præcepta affirmativa non obligantia ad semper, possunt pro diversis temporibus obligare; & ita potest contingere, quod aliquis implens præceptum de honoratione Parentum, non tunc transgrediatur præceptum de omissione modi charitatis.*

Ex hoc loco evidenter colligitur homines non peccare in omnibus actionibus quas ad Deum non referunt: si enim illud præceptum referendi omnes actiones ad Deum, cum sit affirmativum, non obliget ad semper, ergo assignari potest tempus in quo non obliget, & in quo non peccent si qui hanc relationem omittunt. Sic enim ratiocinatur ipsemet Doctor Angelicus. *Cum ista sint duo præcepta affirmativa, ait, non obligantia ad semper, possunt pro diversis temporibus obligare; & ita potest contingere, quod aliquis implens præceptum de honoratione Parentum, non tunc transgrediatur præceptum de omissione modi charitatis.*

Sensus igitur doctrinæ D. Thomæ ulterior est, præceptum diligendi Deum obligare ad offerendum se, suos actus, suaque omnia Deo ex motivo charitatis; atque ita eum qui honorat parentes ex bono alio quam charitatis motivo nunquam peccare quidem contra præceptum colendi parentes, aliquando tamen peccare contra præceptum amandi Deum, si nempe tunc utriusque præcepti obligatio, scilicet & Deum amandi, & parentes colendi, concurrat; aliquando autem non peccare parentes colendo, si præceptum amandi Deum, quatenus est affirmativum, tunc non obliget.

Sed opponet forsan aliquis, quod præceptum illud, de quo asserit Doctor Angelicus non obligare ad semper, sit præceptum actiones nostras referendi in Deum actu, ac proinde quod ex illo loco non sequatur præceptum referendi, saltem virtute, actiones nostras in Deum non obligare ad semper.

Inane profecto effugium: nam juxta S. Doctorem in loco supra laudato, cui consentiunt omnes Orthodoxi, nullum extat præceptum referendi semper actu omnes actiones nostras in Deum, cum hoc non sit possibile in hac vita. Quando ergo asserit S. Thomas ad præceptum charitatis pertinere ut omnia referantur in Deum, loquitur de relatione virtuali, non actuali. Vult ergo præceptum referendi, *saltem virtute*, omnes actiones nostras in Deum non obligare ad semper, ac conse-

quen-

quenter non peccare homines in omnibus actionibus, quas non referunt ad Deum, saltem virtute.

Objiciunt alii: hæc verba, *Omnia in gloriam Dei facite*, continent illud præceptum negativum, nihil facere quod non sit, vel non cedat in gloriam Dei; ergo in hoc sensu obligat ad semper, sicut & cætera præcepta negativa; ergo omnis actio quæ non est, vel non cedit in gloriam Dei, peccatum est.

Respondetur 1. quod hæc interpretatio contraria est expositioni D. Thomæ, cujus doctrinam suscepimus hic investigandam. Si enim omnes actiones nostræ quæ non referuntur in gloriam Dei, saltem virtute, nova essent peccata, præceptum Apostoli obligaret pro semper, quod verbis expressis negat Angelicus Doctor. Deinde si præceptum illud affirmativum velimus reducere in negativum, sic intelligendum est juxta B. Thomam. *Nihil contra Deum faciatis*, hoc est, nullum perpetretis peccatum, *Dicendum*, inquit S. Doctor, *quod hoc quod dicitur, omnia in gloriam Dei facite, potest intelligi dupliciter, vel affirmative, vel negative: si negative, sic est sensus, nihil contra Deum faciatis; & hoc modo præceptum est: & sic præceptum hoc præteritur, vel per peccatum mortale quod contra Deum fit, vel per peccatum veniale quod præter præceptum & præter Deum fit.*

S.Thom. in 2. dist. 40. art. 5. ad 7.

Respondetur 2. quod etiamsi admittamus in hoc præcepto, *omnia in gloriam Dei facite*, contineri istud præceptum negativum, nihil facite quod non sit, vel non cedat in gloriam Dei, non inde sequeretur quod omnia & singula opera quæ non referuntur, saltem virtute, ad gloriam Dei, essent nova peccata: ad hoc enim ut nihil faciamus quod non sit, vel non cedat in gloriam Dei, satis esse fatentur omnes Orthodoxi, quod omnia opera nostra ad Dei gloriam semel retulerimus, eamque intentionem certis quibusdam temporibus renovemus, ita ut censeantur omnes actiones subsequentes ad Dei gloriam ordinari. Peccant quidem qui actiones suas sic ad Dei gloriam referre omittunt; sed omissio illius relationis, quamvis sit peccatum, non vitiat omnes & singulas actiones subsequentes; cum Deus non præcipiat homini omnes & singulas actiones ad sui gloriam referre in eo sensu, quod tot peccata committant, quot actiones omittunt referre ad Deum, sed solummodo in eo sensu, quod illam intentionem certis quibusdam temporibus renovare teneantur. Est autem illa omissio solummodo peccatum, quando instat præceptum illius intentionis renovandæ. Non ergo novum peccatum committunt homines, quotiescumque aliquid agunt, quod ad Dei gloriam non refertur, saltem virtute.

Ex his omnibus luce meridiana clarius est, quod sequatur, 1. præceptum referendi, saltem virtute, actiones nostras in Deum, juxta D. Thomam, esse præceptum affirmativum, nec aliter intelligi posse negative quam in eo sensu, nullum perpetretis peccatum. 2. Præceptum illud, cum sit affirmativum, non obligare ad semper, sed obligare solummodo certis quibusdam temporibus, ac proinde non peccare in omnibus actibus suis eos qui illud servare aliquando omittunt, quando scilicet non urget tale præceptum.

Quamvis hæc plene & abunde sufficiant ut persuasum habeamus quod, juxta Doctorem Angelicum omnia opera nostra, quæ ad Deum non referuntur, saltem virtute, non sint nova peccata, attamen ut magis assequamur tanti Doctoris mentem, quædam alia adhuc momenta afferre juvabit, quibus magis ac magis lucescat catholica doctrina.

Et vero Doctor Angelicus constanter docet omnia Infidelium opera non esse peccata. Atqui si peccarent homines in omnibus actionibus quas ad Deum non referunt, saltem virtute, (accipiendo relationem virtualem in sensu quem illi tribuunt Novatores) peccarent etiam Infideles qui Deum non norunt in omnibus operibus suis, cum ea ad Deum, quem ignorant, referre non possint: consequens adversatur evidenter Divi Thomæ principiis, juxta cujus principia Infidelium opera omnia non sunt peccata; ergo juxta eundem Doctorem, neque peccata sunt omnes cæterorum hominum actiones quæ ad Deum non referuntur, saltem virtute.

Dixi, *accipiendo relationem virtualem in sensu quem illi tribuunt Novatores*; contendunt enim relationem virtualem illam esse, qua actiones nostras referimus in Deum virtute alicujus voluntatis præcedentis, quæ quamvis transierit, moraliter tamen perseverat. Hanc relationis virtualis expositionem nullus eorum diffitetur. Patet autem quod Infideles, qui Deum non norunt, non possunt actiones suas referre in illum virtute alicujus voluntatis præcedentis, qua actu voluerint in operibus suis intendere gloriam Dei. Itaque si ostendamus quod, juxta D. Thomam, omnia opera Infidelium non sunt peccata, probatum quoque remanebit non esse peccata omnia illa opera quæ non referuntur, saltem virtute, in Deum.

Porro Doctor Angelicus constanter docet omnia opera Infidelium non esse peccata. Hanc enim sibi proponit quæstionem; *Utrum omnis actio Infidelis sit peccatum*; & respondet negative. *Cum Infidelitas*, inquit, *sit quoddam peccatum mortale, Infideles quidem gratia carent, remanet tamen in eis aliquod bonum naturæ. Unde manifestum est quod Infideles non possunt operari bona opera quæ sunt ex gratia, scilicet opera meritoria: tamen bona opera, ad quæ sufficit bonum naturæ, aliqualiter operari possunt. Unde non oportet quod in omni opere suo peccent; sed quandocumque aliquod opus operantur ex infidelitate, tunc peccant.* Et postea, *Infidelis*, inquit, *potest aliquem actum bonum facere in eo quod non refert ad finem Infidelitatis.*

S.Thom. 2. 2. q. 10. art. 4.

Et in resp. ad 1. exponens illud effatum glossæ, omnis Infidelium vita est peccatum, *Verbum illud est intelligendum*, inquit, *vel quia vita Infidelium non potest esse sine peccato, cum peccata sine fide non tollantur: vel quia quidquid agunt ex infidelitate peccatum est.* Et alibi. *Cum dicitur*, Omnis vita Infidelium peccatum est, *non est intelligendum hoc modo, quod omnis actus eorum peccatum sit; sed quia semper cum peccatis vivunt, quia infidelitas est tale peccatum, quo retento nullum aliorum dimittitur: vel dicendum quod intelligitur de illis actibus, ad quos ex sua infidelitate impelluntur, ut est adorare Idola, & abstinere a cibis prohibitis a lege, quasi non sit eis licitum vesci.*

S.Thom. ibid. ad 1.

S.Thom. in 2. dist. 41. q. 1. art. 2. ad 2.

Et cum sibi illud objecisset, *Fides*, inquit, *intentionem dirigit, sed nullum bonum potest esse quod non est ex intentione recta; ergo in Infidelibus nulla potest esse actio bona*; hanc adhibet responsionem. *Ad 2. dicendum, quod fides dirigit intentionem respectu finis ultimi supernaturalis; sed lumen etiam naturalis rationis potest dirigere intentionem respectu alicujus boni connaturalis.* Et alibi, nimirum in Commentariis suis in Magistrum Sententiarum, eodem modo eandem solvit objectionem. *Dicendum*, ait, *quod fides dirigit intentionem in finem ultimum; sed ratio naturalis, vel prudentia potest dirigere in aliquem finem proximum; & quia ille finis proximus est ordinabilis in finem ultimum, (etsi actu non ordinetur) ideo in Infidelibus quorum actus per vim rationis in talem finem diriguntur, possunt aliqui actus esse boni, sed deficiente a perfecta bonitate secundum quam actus est meritorius.*

S.Thom. 2. 2. q. 10. art. 4. ad 2.

S.Thom. in 2. dist. 41. q. 1. art. 2. ad 2.

Eandem itaque quæstionem expendit & in sua Summa, & in Commentariis suis in Magistrum Sententiarum, in quibus hanc sibi proponit quæstionem, *Utrum*, scilicet, *aliquis actus hominis infidelis possit esse bonus*, & ita respondet. *Quamvis ab Infidelium actibus*, inquit, *subtrahatur ista bonitas, secundum quam actus meritorius dicitur, remanet tamen bonitas alia, vel virtutis politicæ, vel ex circumstantiis, vel ex genere. Et ideo non oportet quod omnis eorum actus sit malus, sed solum quod sit deficientis bonitatis.*

S.Thom. in 2. dist. 41. q. 1. art. 2. in Corp.

Et cum postea sibi adhuc objecisset, quod *cum actus Infidelium in ultimum finem non referantur, in quem fides dirigit, videtur quod omnis actus Infidelium sit malus*, ita respondet. *Dicendum quod non obligamur ad hoc quod quilibet actus actu dirigatur in finem illum, in quem non potest nisi fides dirigere; quia præcepta affirmativa non obligant ad semper, quamvis semper obligent; & ideo non oportet ut actus Infidelium, qui in finem illum non est ordinatus, semper sit peccatum, sed solum pro tempore illo in quo tenetur actum suum in finem ultimum dirigere.*

S.Thom. ibid. ad 4.

Idem quoque docet in responsione ad 5. *Dicendum*, inquit, *quod Infideles non semper ex infidelitatis errore finem sibi præstituunt; sed aliquando ex vero & recto judicio rationis. & ideo non oportet quod in quolibet actu peccent, sed tunc solum quando ex errore sibi finem præstituunt.*

Ibid. ad 5.

Et in Epistolam ad Romanos sic habet. *In homine infideli*, inquit, *cum infidelitate est bonum naturæ; & ideo cum aliquis Infidelis ex dictamine rationis aliquod bonum facit, non referendo ad malum finem non peccat.*

S.Thom. in Epist. ad Rom. c. 14. lect. 3.

Hæc testimonia evidentissime demonstrant quæ sit mens Angelici Doctoris de operibus Infidelium. Ibi autem non solum conceptis verbis asserit omnia opera Infidelium non esse peccata, verum etiam anteoccupat ea quæ a Novatoribus opponuntur, eorumque cavillationes omnes, atque suffugia omnia in antecessum detegit atque evertit. Dixerunt enim aliqui, omnia quidem Infidelium opera non esse peccata, sed in iis omnibus peccare Infideles, peccato saltem omissionis, scilicet ea ad Deum non referendo. D. autem Thomas utrumque asserit, & omnia Infidelium opera non esse peccata, & Infideles non peccare in omnibus operibus suis. *Cum dicitur*, inquit,

S.Thom. in 2. dist. 41. q. 1. art. 2. ad 1.

quit, *omnis vita Infidelium peccatum est, non est intelligendum hoc modo quod omnis actus eorum peccatum sit*. Et alibi. *Non oportet*, inquit, *quod in omni opere suo peccent: non oportet quod in quolibet actu peccent*. (S.Thom. 2.2 q. 10. art. 4.)

(S.Thom. in 2 dist. 41. q. 1. art. 2. ad 5.) Alii Novatores dicunt, Infideles non peccare in omnibus operibus suis ratione objecti & finis proximi, cum opera eorum possint habere objectum bonum, & finem proximum immunem a peccato, sed peccare ratione finis ultimi quem sibi præstituere omittunt in omnibus operibus suis. Verum Doctor Angelicus huic quoque objectioni in antecessum occurrit. Docat enim Infideles non peccare quando opera sua referunt ad finem proximum, si ille ordinabilis sit ad finem ultimum, quamvis ad illum actu non ordinetur. (S.Thom in 2 dist. 41. q. 1. art. 2. ad 3.) *Ratio naturalis vel prudentia*, inquit, *per est dirigere in aliquem finem proximum, & quia ille finis proximus est ordinabilis in finem ultimum (etsi actu non ordinetur) ideo in Infidelibus, quorum actus per vim rationis in talem finem diriguntur, possunt aliqui actus esse boni, sed deficientes a perfecta bonitate secundum quam actus est meritorius*.

Nec desunt qui ausi sunt dicere S. Thomam, dum asseris omnia Infidelium opera non esse peccata, loqui de Infidelibus qui Deum cognoscunt, sed Christum ignorant. Sed *ii* quoque turpiter allucinantur; nam illi qui Deum norunt, quamvis Christum ignorent, non censentur Infideles. Deinde Doctor Angelicus loquitur conceptis verbis de Infidelibus qui adorant Idola, ac proinde de Infidelibus qui Deum non norunt.

(S.Thom. 2.2.q.10. art. 4.) Præterea, ad hoc ut aliquis actus sit immunis a peccato, Doctor Angelicus requirit solummodo quod Infideles illum non referant in finem infidelitatis. *Infidelis*, inquit in loco supra laudato, *potest aliquem actum bonum facere en eo quod non refert ad finem infidelitatis*. Et alibi. (S.Thom. in Epist. ad Rom. c. 5. lect. 3.) *Cum aliquis Infidelis en dictamine rationis aliquod bonum opus facit, non referendo ad malum finem non peccat*.

Nonnulli, ut concilient hanc D. Thomæ de operibus Infidelium doctrinam cum præcepto Apostoli, contendunt illud præceptum pertinere ad solos fideles, quibus Christi fides sit annuntiata: sed hoc utriusque doctrinæ conciliationis genus videtur a mente S. Doctoris prorsus alienum; docet enim omnes homines, sive Fideles, sive Infideles, teneri omnia opera sua referre in Deum, (S.Thom. 2. 2. q. 89. art. 6.) illumque sibi constituere tamquam finem ultimum, ita ut quilibet homo, cum usum rationis habere inceperit, peccet mortaliter, si non ordinet se ipsum ad debitum finem, ut mox dicemus. Deinde nec vult S. Doctor, illo præcepto teneri Fideles in hoc sensu, quod omnia illorum opera, si non referantur, saltem virtute, in Deum, sint semper peccata, ut jam diximus; imo docet conceptis verbis, illud præceptum non obligare ad semper, ut patet ex testimoniis jam allatis. Non ergo præceptum hoc restringi dabet ad solos Fideles, ne in Bajanismi notam incurratur.

Iisdem principiis incumbens S. Doctor constanter asserit in Infidelibus reperiri veras virtutes, quæ quamvis sine charitate non sint simpliciter veræ, hoc est, ut ipsemet exponit, quamvis non sint meritoriæ æternæ beatitudinis, quia tamen nihil eis deest ad meritum quam ut charitate informentur, ideo veræ sunt virtutes, ac proinde immunes a peccato. Quærit enim (S.Thom. 2. 2. q. 23. art. 7.) *utrum sine charitate possit esse aliqua vera virtus*: & antequam huic quæstioni directe faciat satis, duplex distinguit bonum: *Unum quidem*, inquit, *ultimum & universale, & aliud proximum & particulare. Ultimum quidem & principale bonum hominis est Dei fruitio.... Et ad hoc ordinatur homo per charitatem. Bonum autem secundarium & quasi particulare hominis potest esse duplex: Unum quidem quod est vere bonum, utpote ordinabile, quantum est in se, ad principale bonum quod est ultimus finis. Aliud autem est bonum apparens & non verum, quia abducit a finali bono*. His autem distinctionibus suppositis, respondet, *quod virtus vera simpliciter est illa quæ ordinat ad principale bonum hominis.... Et sic*, ait, *nulla vera virtus potest esse sine charitate. Sed si accipiatur virtus secundum quod est in ordine ad aliquem finem particularem, sic potest aliqua virtus dici sine charitate, in quantum ordinatur ad aliquod particulare bonum. Sed si illud particulare bonum non sit verum bonum, sed apparens, virtus etiam quæ est in ordine ad hoc bonum non erit vera virtus, sed similitudo virtutis.... Si vero illud bonum particulare sit verum bonum, puta conservatio Civitatis, vel aliquid hujusmodi, erit quidem vera virtus, sed imperfecta, nisi referatur ad finale & perfectum bonum*.

Vera ergo virtus potest esse, ex S. Thoma, quamvis non referatur ad finale & perfectum bonum, modo referatur ad bonum aliquod particulare, quod sit ordinabile ad finem ultimum: ideoque in responsione ad 1. duplicem distinguit actum in eo qui charitate caret. (Ibid. ad 2.) *Ad primum dicendum*, inquit, *quod actus alicujus charitate carentis potest esse duplex: unus quidem secundum hoc quod charitate caret, utpote cum facit aliquid in ordine ad id per quod charitate caret: & talis actus semper est malus, sicut Augustinus dicit in 4. contra Julianum, quod actus Infidelis, in quantum est Infidelis, semper est peccatum, etiamsi nudum operiat, vel quidquid aliud hujusmodi faciat ordinans ad finem suæ infidelitatis. Alius autem potest esse actus charitate carentis, non secundum quod charitate caret, sed secundum quod habet aliquod aliud donum Dei, vel fidem, vel spem, vel etiam naturæ bonum, quod non totum per peccatum tollitur, ut supra dictum est: & secundum hoc sine charitate potest quidem esse aliquis actus bonus ex suo genere, non tamen perfecte bonus, quia deest debita ordinatio ad ultimum finem*.

Infideles ergo ex D. Thoma, semper quidem peccant, quando opera sua, esiam ex objecto bona, referunt ad finem suæ infidelitatis: non peccant autem in iis quæ non referunt ad finem suæ infidalitatis; quin imo veras virtutes exercent, si ea quæ faciunt sint ordinabilia ad finem ultimum, quamvis tamen virtutes illæ dici non possint perfectæ, aut simpliciter veræ.

Idem quoque alibi docet, hanc quæstionem exponendo; (D. Thom. 1. 2. q. 65. art. 2.) *Utrum*, scilicet, *virtutes morales possint esse sine charitate*. Cui quæstioni ita respondet. *Dicendum*, inquit, *quod virtutes morales, prout sunt operativæ boni in ordine ad finem, qui non excedit facultatem naturalem hominis, possunt per opera humana acquiri; & sic acquisitæ, sine charitate esse possunt, sicut fuerunt in multis gentibus. Secundum autem quod sunt operativæ boni in ordine ad ultimum finem supernaturalem, sic perfecte & vere habent rationem virtutis, & non possunt humanis actibus acquiri, sed infunduntur a Deo: & hujusmodi virtutes morales sine charitate esse non possunt*.

Ecce eadem ubique doctrina Angelici Doctoris. In gentibus esse possunt, & revera fuerunt virtutes morales, prout sunt operativæ boni in ordine ad finem, qui non excedit facultatem naturalem hominis, quas potuerunt acquirere per opera humana; & licet sic acquisitæ sine charitate esse possint, sunt tamen virtutes morales, quamvis non fuerint in illis secundum quod sunt operativæ boni in ordina ad ultimum finem supernaturalem. Non ergo omnia illorum opera sunt peccata: non ergo peccant homines in omnibus actionibus quas non referunt actu, vel virtute, in Deum: ergo omnia opera quæ non referuntur actu, vel virtute, in Deum, non sunt peccata. Censet tamen D. Thomas peccare eos qui certis quibusdam temporibus omittunt actiones suas referre in Deum, eamque relationem renovare: & hæc est altera Doctrinæ D. Thomæ pars, quam probandam suscepimus.

Priorem proposuimus contra Bajanistas tamquam certissimam. Istam autem posteriorem, quamvis proponamus etiam tamquam indubitatam, nihilominus ad hanc enucleate exponendam necesse fuit quasdam adjicere Theologorum opiniones, quæ licet ab aliis non omnino admittantur, videntur tamen nobis probabiliores, principiis D. Thomæ congruentiores, atque ad refellenda ea quæ nobis a Novatoribus opponuntur magis idoneæ.

§. II.

Omnes actiones nostras in gloriam Dei tenemur referre, saltem virtute, in eo sensu, quod omissio illius relationis certis temporibus facienda & renovanda, sit peccatum.

Constans est D. Thomæ Doctrina, homines teneri omnes actus suos in Dei gloriam, vel actu, vel virtute, referre. Quod eos semper referant actu, jam vidimus, juxta mentem D. Thomæ, hoc non esse in hac vita possibile: quod autem talis nobis incumbat obligatio, omnia scilicet opera nostra ad Deum referendi, saltem virtute, ita ut omissio illius relationis certis temporibus faciendæ aut renovandæ sit peccatum, hoc expresse asserit S. Doctor loco superius citato: *sed quod omnia*, inquit, *virtute referantur in Deum, hoc pertinet ad perfectionem charitatis, ad quam omnes tenentur*. Ad hanc autem relationem virtualem requirere videtur S. Doctor, quod præcesserit aliquis actus, quo in Deum retulerimus actiones nostras: vult enim quod illa intentio principalis finis virtute maneat in omnibus finibus secundariis: manere autem non posset, si non præcessisset: sic enim habet in loco jam alibi laudato. (S.Thom. q. de Char. art. 11. ad 2.) *Intentio principalis finis virtute manet in omnibus finibus secundariis. Unde quicumque actu intendit aliqualem finem secundarium, virtute intendit finem principalem: sicut Medicus, dum colligit herbas, actu intendit facere potionem, nihil fortassis de sanitate cogitans, virtualiter tamen intendit*

dit sanitatem propter quam potionem dat. Sic igitur cum aliquis se ordinat in Deum sicut in finem, in omnibus quæ propter seipsum facit, manet virtute ultimus finis, qui Deus est. . . . Hoc igitur modo Apostolus præcipit quod omnia in gloriam Dei referantur. Requirit ergo S. Doctor, ad hoc ut quis referat virtute actiones suas in gloriam Dei, quod prius ordinaverit seipsum in Deum sicut in finem, ita ut illa intentio postea maneat virtute in cæteris operibus suis: non ergo satis esse existimat ad hoc ut aliquod opus censeatur referri virtute in Deum, quod sit ordinabile in illum, nisi præcesserit actus ille, quo quis se prius ordinavit in Deum, sicut in finem.

S. Th. in 1. Cor. c. 10. lect. 7. Objicitur tamen a quibusdam Theologis ille locus S. Doctoris, ubi respondendo iis, qui ex præcepto Apostoli, *Omnia in gloriam Dei facite*, colligi contendebant, nullum actum esse indifferentem, asserit quod relatio hæc in gloriam Dei intelligitur, vel in actu, vel in aptitudine referendi, quæ non est solum, ait, in bonis, sed etiam in indifferentibus.

S. Th. 1. 2. q. 18. art. 8. & 9. Sed ad assequendam Doctoris Angelici mentem, supponendum est illum nullos admittere actus indifferentes in individuo; admittere vero actus indifferentes in specie: unde evidenter patet quod loquatur hic de actibus indifferentibus in specie. Asserit autem dari actus indifferentes in specie, id est, qui ex objecto, neque sint boni, nec mali: sicut levare festucam de terra, ambulare, manus abluere &c. nullos autem esse indifferentes in individuo, quia omnis actus qui fit ex deliberatione, & qui propterea vocari solet humanus, (nam de iis qui fiunt sine ulla deliberatione hic non agitur) vel ordinatur ad debitum finem, rationi videlicet consentaneum, vel non ordinatur. Si ordinetur & alium non habeat defectum, congruit cum ordine rationis, & est bonus: si non ordinatur ad finem rationi consentaneum, hoc ipso repugnat rationi, & est malus. Vult ergo solummodo D. Thomas quod ex illo loco Apostoli, *Omnia in gloriam Dei facite*, non possit recte colligi nullos esse actus indifferentes in specie, quoniam hoc præceptum non impedit quominus quidam actus possint esse tales, utpote qui non referantur actu, & tamen sunt referibiles in gloriam Dei. Hæc autem aptitudo referendi, quæ sufficit, juxta S. Thomam, ut actus aliquis sit indifferens in specie, non sufficit ad implendum præceptum Apostoli, de referendis, saltem virtute, omnibus operibus nostris in gloriam Dei: longe ergo diversa est relatio virtualis, ab aptitudine referendi. Illa requiritur & sufficit ad præceptum adimplendum omnia referendi in Deum: ista non sufficit, sed quando adest, constituit actum indifferentem in specie. Itaque hæc duo loca S. Thomæ non sunt sibi invicem contraria, imo perfecte concordant inter se, nimirum quod teneamur omnes actiones nostras referre, saltem virtute, in Deum, & quod aptitudo referendi, quæ ad hoc præceptum implendum non sufficit, sufficiat tamen ad constituendum actum indifferentem in specie.

Opponunt alii quædam D. Thomæ loca, ubi asserere videtur relationem habitualem sufficere ad hoc ut quis non agat contra præceptum Apostoli. *Sufficit ergo*, inquit, *quod aliquis habitualiter referat se & omnia sua in Deum, ad hoc quod non semper mortaliter peccet, cum aliquem actum non refert in gloriam Dei actualiter.* Similia habet q. 7. de malo, & in c. 3. Epist. ad Coloss. (S. Th. 1. 2. q. 88. art. 1. ad 2.)

Sed in iis locis nihil aliud vult Doctor Angelicus, quam eum qui peccat venialiter, non peccare mortaliter, quamdiu manet habitualiter conversus ad Deum, seque & omnia sua habitualiter refert in illum, seu, quod idem est, quamdiu retinet charitatem habitualem & gratiam sanctificantem. Longe abest igitur ut S. Doctor ibi doceat hanc relationem habitualem sufficere, & virtualem non requiri, ut quis impleat præceptum referendi omnes actiones suas in Deum; quod clarius adhuc patebit, si loca integra S. Thomæ hic referamus.

S. Th. 1. 2. q. 88. art. 1. In loco modo laudato Doctor Angelicus quærit, *Utrum veniale peccatum convenienter dividatur contra mortale*, & respondet affirmative. Deinde illud sibi opponit argumentum: *Apostolus dicit, 1. Cor. 10. sive manducatis, sive bibitis, sive aliquid aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite: sed contra hoc præceptum facit quicumque peccat; non enim peccatum fit propter gloriam Dei. Cum ergo facere contra præceptum sit peccatum mortale, videtur quod quicumque peccat, mortaliter peccet.*

Observandum obiter hic quod juxta S. Doctorem, peccatum mortale dicitur esse contra præceptum: peccatum autem veniale esse præter, non tamen contra præceptum: quæ tamen explicatio ab omnibus Theologis non admittitur. Sed quidquid sit de hac peccatum veniale inter & mortale distinctione, sic solvit objectionem. *Ad 2. dicendum quod illud præceptum Apostoli est affirmativum, unde non obligat ad semper, & sic non facit contra hoc præceptum quicumque non actu refert in gloriam Dei omne quod facit. Sufficit ergo quod aliquis habitualiter referat se & omnia sua in Deum ad hoc quod non semper mortaliter peccet, cum aliquem actum non refert in gloriam Dei actualiter. Veniale autem peccatum non excludit habitualem ordinationem actus humani in gloriam Dei, sed solum actualem, quia non excludit charitatem quæ habitualiter ordinat in Deum. Unde non sequitur quod ille qui peccat venialiter, peccet mortaliter.*

Eo itaque recidit hæc D. Thomæ doctrina, quod qui peccat venialiter non peccat mortaliter, quia cum peccato veniali consistit relatio habitualis in Deum, non autem cum peccato mortali. Si quis autem ex eo velit inferre quod hæc relatio habitualis sufficiat ad hoc ut impleatur præceptum referendi actiones nostras in Deum, profecto ad mentem D. Thomæ se parum apposite argumentari demonstrabit.

Nihil ulterius dicit Angelicus Doctor in duobus aliis locis quæ etiam objiciuntur. Eandem enim in utroque loco proponit objectionem, & eam eodem modo solvit. Ad 9. *Dicendum*, inquit, q. 7. de malo, *quod cum illud præceptum Apostoli sit affirmativum, non obligat ad hoc quod semper observetur in actu: observatur autem semper in habitu quamdiu homo habitualiter habet Deum sicut ultimum finem; quod non excluditur per peccatum veniale.* (S. Th. q. 7. de malo art. 1. ad 9.)

Et in Commentariis Epistolæ Pauli ad Colossenses; *Dicendum est quod non est necessarium quod omnia in Deum referantur actu, sed habitu. Qui enim facit contra gloriam Dei, & præcepta ejus facit contra hoc præceptum. Venialiter autem peccans non facit contra hoc præceptum simpliciter, quia licet non actualiter, tamen habitualiter omnia refert in Deum.* (S. Th. in Epist. ad Colos. c. 3. lect. 3.)

Ubique sibi constat S. Doctor. Relatio habitualis actionum nostrarum in Deum sufficit ad hoc ut excludatur peccatum mortale: sed quia cum hac relatione habituali consistere potest peccatum veniale, nullatenus dici potest quod talis relatio sufficiat ad implendum præceptum referendi actiones nostras in gloriam Dei.

Instant tamen iidem Theologi, & proferunt alium D. Thomæ locum, quem jam supra protulimus, cum de Infidelium operibus ageretur, in quo asserit quod ad hoc ut aliquis actus sit immunis a peccato, satis est eum esse ordinabilem in Deum. *Ratio naturalis*, inquit, *vel prudentia potest dirigere in aliquem finem proximum, & quia ille finis proximus est ordinabilis in finem ultimum, (etsi actu non ordinetur) ideo in Infidelibus, quorum actus per vim rationis in talem finem diriguntur, possunt aliqui actus esse boni.* (S. Th. in 2. dist. 41. q. 1. art. 2. ad 2.)

Sed hic locus probat quidem contra Baianistas illud idem quod jam probavimus, nempe omnes & singulas actiones quæ non referuntur in Deum, saltem virtute, non esse peccata, etsi ad illum non ordinentur actu, modo sint in illum ordinabiles, sed ex hoc loco nullatenus colligi potest relationem habitualem sufficere ad hoc ut satisfiat præcepto referendi actiones nostras in Deum; imo S. Doctor expresse docet non sufficere. Cum enim hanc sibi proposuisset objectionem. *Præcepta legis sunt de actibus virtutum: habitus autem non cadit sub præcepto: non ergo præceptum Apostoli intelligitur de habituali relatione nostrorum actuum in Deum, sed de actuali*: ita respondet. *Ad 2. dicendum quod aliud est habitualiter referre in Deum, & aliud virtualiter. Habitualiter enim refert in Deum etiam qui nihil agit, nec aliquid intendit, ut dormiens. Sed aliquid virtualiter referri in Deum est agentis propter finem ordinatum in Deum. Unde habitualiter referri in Deum non cadit sub præcepto charitatis, cum hoc nihil aliud sit quam habere Deum ultimum finem.* (S. Th. de charit. q. 1. art. 11. ad 2.)

Unde ulterius colligi potest, primo, quod quilibet homo, cum usum rationis habere inceperit, peccet mortaliter, si non ordinet se ad debitum finem. *Cum vero*, inquit, *usum rationis habere inceperit . . . . si non ordinet se ipsum ad debitum finem, secundum quod in illa ætate est capax discretionis, peccabit mortaliter non faciens quod in se est.* Debet itaque elicere actum amoris Dei supra omnia propter se, & ad illum se, suaque omnia ac totum vitæ cursum referre. Quod tamen intelligi debet moraliter de illo qui rationis usum jam adeptus est, & habet sufficientem Dei notitiam, quam tunc quisque sibi comparare tenetur, *secundum quod*, inquit S. Thomas, *in illa ætate est capax discretionis.* (S. Th. 1. 2. q. 89. art. 6.)

2. Tenentur omnes homines, etiam Infideles, hunc actum toties renovare, quoties adest necessitas illum repetendi ad hoc ut censeatur moraliter perdurare.

3. Quamvis peccent omnes Infideles peccato omis-

omissionis, quod in iis habitualiter perdurat donec verum Deum agnoscant, eique se subjiciant, attamen peccatum illud habituale omissionis non vitiat omnes illorum actus, qui si sint in Deum referibiles, licet in illum non referantur, immunes sunt a peccato, juxta S. Thomam, cujus testimonium jam protulimus.

S. Th. in 2. dist. 40. q. 1. art. 2. ad 2.

4. In iis qui Fideles sunt amor ille, ad quem tenentur omnes, est amor charitatis, amor supernaturalis. *Sub præcepto charitatis*, inquit S. Doctor in loco jam supra laudato, *continetur ut diligatur Deus ex toto corde, ad quod pertinet ut omnia referantur in Deum; & ideo præceptum charitatis implere homo non potest, nisi etiam omnia referantur in Deum.*

S. Th. 2. 2. q. 100. art. 10. ad 2.

S. Th. ibid.

5. Præceptum illud, cum sit affirmativum, non obligat ad semper; ideoque non peccant Fideles contra hoc præceptum referendi in Deum actiones suas, si illæ sint ad ipsum referibiles, licet actu non referantur, modo præceptum illud referendi tunc temporis non instet; atque ideo omnes actiones, quibus deest ista relatio etiam virtualis, non sunt nova, nequidem omissionis, peccata; eodem enim modo ratiocinandum est de Fidelibus, sicut de Infidelibus, quorum actus etsi non referantur ad Deum, si tamen ad illum sint referibiles, a peccato sunt immunes; cum omnes sive Fideles, sive Infideles teneantur eodem præcepto referendi opera sua in Deum.

6. Ut satisfiat præcepto referendi omnes actiones nostras in gloriam Dei, necessaria est quidem relatio virtualis, ad hoc tamen ut sint immunes a peccato, sufficit quod sint referibiles in Deum, nullaque prava vitientur circumstantia; atque ideo immunes sunt a peccato omnes illæ quæ fiunt ex motivo fidei, spei, timoris, vel etiam ex motivo solius honestatis moralis, licet nec actu, nec virtute referantur in gloriam Dei.

Quamvis hæc omnia puncta non pertineant ad fidem & quædam ex illis solum protulerimus tanquam probabiliora, alia tamen sunt quibus absque gravi censura contradici non potest. Erroneum enim est asserere omnes actiones nostras, quæ non fiunt ex motivo charitatis, fieri ex motivo cupiditatis & esse peccata. Erroneum est asserere homines teneri ad referendum omnes & singulas actiones suas ad Deum ex motivo charitatis, ac consequenter omnia Infidelium opera esse peccata. Erroneum est asserere actus fidei, timoris, & spei, imo actus moraliter bonos esse peccata, nisi fiant ex motivo charitatis.

Quandonam autem, & quoties teneamur, vi hujus præcepti, elicere actus charitatis quibus omnia referamus in Deum, non definit Doctor Angelicus. *Si quæratur*, inquit, *quando oporteat actum referre in finem ultimum, hoc nihil aliud est quam quærere quando oportet habitum charitatis exire in actum, quia quandocumque habitus charitatis in actum exit fit ordinatio totius hominis in finem ultimum, & per consequens omnium eorum quæ in ipsum ordinantur ut bona sibi.* Asserit quidem quod teneamur aliquando actu referre, sed ultra non progreditur. *Dicendum*, inquit agens de merito actionum nostrarum, *quod non sufficit omnino habitualis ordinatio actus in Deum, quia ex hoc quod est in habitu nullus meretur, sed ex hoc quod actu operatur. Nec tamen oportet quod intentio actualis ordinans in finem ultimum sit semper conjuncta cuilibet actioni quæ dirigitur in aliquem finem proximum, sed sufficit quod aliquando actualiter omnes illi fines in finem ultimum referantur, sicut fit quando aliquis cogitat se totum ad Dei dilectionem dirigere: tunc enim quidquid ad se ipsum ordinat in Deum ordinatum est.*

S. Th. in 2. dist. 40. art. 5. ad 6.

Omissio illius relationis actualis certis temporibus faciendæ atque renovandæ est, juxta D. Thomam, aliquando mortale, & aliquando veniale peccatum. *Dicendum*, inquit, *quod hoc quod dicitur, omnia in gloriam Dei facite, potest intelligi dupliciter, vel affirmative, vel negative. Si negative, sic est sensus: Nihil contra Deum faciatis; & hoc modo præceptum est; & sic præceptum hoc præteritur, vel per peccatum mortale quod contra Deum fit, vel per peccatum veniale quod præter præceptum & præter Deum fit. Si autem intelligatur affirmative, hoc potest esse dupliciter: aut ita quod actualis relatio in Deum sit conjuncta actioni nostræ cuilibet, non quidem in actu, sed in virtute, secundum quod virtus primæ ordinationis manet in omnibus actionibus sequentibus, sicut & virtus finis ultimi manet in omnibus finibus ad ipsum ordinatis; & sic adhuc præceptum est, & contingit omissionem ejus esse venialem, vel mortalem, sicut dictum est: vel ita quod ordinatio actualis in Deum sit actu conjuncta cuilibet actioni nostræ: & potest intelligi dupliciter, vel distributive, vel collective. Si distributive, sic est sensus: quamcumque actionem facitis, melius est si eam actu in Deum ordinetis; & sic est consilium: si autem sumatur collective, sic est sensus; omnia opera ita facietis, quod nullum eorum sit, quin actu in Deum ordinetis: & hoc nec præceptum, nec consilium est.*

S. Th. in 2. dist. 40. art. 5. ad 7.

Etsi S. Doctor non definiat quando teneamur actiones nostras actu referre in Deum, ex locis tamen allatis colligunt nonnulli Theologi hanc intentionem ita frequenter iterari debere, ut censeatur moraliter perdurare, atque ita in omnes & singulas actiones nostras virtualiter influere.

Quamvis autem hi Theologi a Bajanistis minus quam alii recedere videantur, ab iis tamen omnino dissentiunt, cum simul doceant omnia opera ex alio quam charitatis motivo facta non esse peccata: Et quidem obligatio referendi omnes actiones ad Deum charitate amatum non cadit super omnibus & singulis actionibus nostris, sed afficit tantummodo ea temporis momenta, quibus instat præceptum sic referendi; unde manifestum est ea opera, in quibus sola deest ulterior ordinatio in Deum charitate amatum, non esse peccata, si tunc non instet præceptum eliciendi actum charitatis.

Itaque non peccant ii qui operantur ex motivo fidei, spei, timoris, & aliarum virtutum, sive supernaturalium, sive etiam moralium, etsi illud motivum non ulterius referatur ad Deum charitate amatum. Peccant tamen quoriescumque, urgente præcepto renovandi actum charitatis, illum renovare omittunt; sed peccatum illud omissionis non vitiat alias actiones eorum qui actum charitatis omiserunt renovare, licet ratione illius omissionis nequidem virtualiter referantur ad Deum charitate amatum.

Ad hanc autem relationem virtualem non requiritur actus dilectionis Dei qui sit expressus ac reflexus: verum satis est quod, dum quis animum colligit atque ad proprium cor redit, advertat aut advertere possit hanc dilectionem esse motivum actionum suarum. Exemplum afferunt illi Theologi cujusdam Matris familias, quæ ardenter diligens unicum filium morbo aliquo periculoso laborantem omni cogitatione curaque noctu & interdiu incumbit, ut eum sublevet atque ad salutem perducat. Profecto hæc mater continuo agit ex motivo dilectionis qua filium suum prosequitur, licet illi conceptis verbis non dicat, *diligo te*, nec etiam hæc aut similia interius recogitet aut proferat. Eodem modo ratiocinari possumus de homine Deum super omnia ardenter diligente, qui licet hæc verba non proferat, *Domine diligo te super omnia*, operatur tamen ex motivo charitatis, dum in omnibus operibus suis illi placere studet.

Operari quoque censetur ex motivo charitatis ille, qui v. g. tentatione quadam pulsatus, sibi ipsi diffidens, & Deo displicere timens, attendit ad æterna supplicia quæ peccatoribus minitatur Deus, atque ad sempiternæ beatitudinis mercedem quam justis promittit, ut iis rationibus atque motivis inimici insidias evadat. In hoc etenim casu amor Dei est ulterius motivum, quod eum ad superandam tentationem impellit.

Huic Theologorum sententiæ favere videtur comparatio quam adhibet S. Thomas cujusdam medici, qui dum colligit herbas actu intendens efficere potionem, nihil fortassis de sanitate cogitans, habet tamen sanandi ægroti intentionem moraliter perseverantem.

S. Th. q. de charit. art. 11 ad 2.

Quandonam autem relatio actualis ad Deum charitate amatum censeatur moraliter perdurare, sunt qui existimant, quod ea moraliter perduret donec retractetur, aut contrario actu, aut peccato letali. Verum hæc responsio accuratiori indiget expositione: nam retractari potest prior illa intentio, vel explicite, vel implicite. Retractatur enim explicite, aut per actum expressum ipsi formaliter oppositum, aut per peccatum mortale; implicite autem retractatur, quando operans prioris illius intentionis nullam habet memoriam, illiusque nullum in ipsius mente extat vestigium. Cum autem relatio actualis in Deum charitate amatum dicitur retractari peccato mortali, inde tamen non sequitur quod peccato veniali nullatenus retractetur. Agnosci enim & admitti debet relatio aliqua totalis quæ omnes & singulos actus nostros, quicumque illi sint vel esse possint, complectitur, ita ut nihil omnino in nobis sit quod in Dei gloriam non referatur. Relatio tamen illa totalis aliquatenus restringitur, & partim retractatur per peccatum veniale: sed non penitus destruitur, nec totaliter revocatur, nisi per actum contrarium, aut per gravem & mortalem Dei offensam; atque ideo S. Thomas in loco jam alibi laudato docet præceptum referendi actiones nostras in gloriam Dei præteriri vel per peccatum mortale, vel per peccatum veniale.

S. Th. in 2. dist. 40. art. 5. ad 7.

Notandum est autem quod si nihil esset, vel in nobis, vel extra nos, quod ab hoc charitatis amore nos aver-

averteret, illius actus non ita frequenter repeti deberent, ut relatio actualis operum nostrorum in gloriam Dei moraliter in nobis perseveraret; sicut ille qui longum aggreditur iter, vi prioris illius intentionis, qua viam cepit, moraliter perseverantis, singulis diebus ire pergit, absque eo quod illam intentionem renovet. Verum in moralibus res aliter se habet: nam concupiscentia propria, diabolus, atque mundus sine ulla fere interruptione nos retrahunt ab iis operibus quæ Deo placent, vel etiam humana quædam atque peccaminosa nobis suggerunt motiva, quibus vitiatur etiam in bonis operibus intentio nostra. Quapropter ut hæc varia & prope innumera tela detorqueamus, frequenter iterari debent, tum actus charitatis, tum actus cæterarum virtutum.

Quoties autem & quando renovare debeamus hos charitatis actus, sub pœna sive mortalis, sive venialis peccati, vix præfiniri potest; cum autem movetur hujusmodi quæstio, idem videtur esse ac si quæreremus quanta requiratur ligni copia ad alendum ignem ut jugiter ardeat. *Sensus enim*, ait Dominus, *& cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua*. Genes. 8. 21.

Ex his patet quam enormiter aberraverint illi, qui sequentes propositiones ab Innocentio Papa XI. damnatas ausi sunt in medium adducere. Decret. 2 Martii 1679.

An peccet mortaliter qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret condemnare non audemus. Propos. 5.

Probabile est ne singulis quidem rigorose quinquenniis per se obligare præceptum charitatis erga Deum. Propos. 6.

Tunc solum obligat quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam qua justificari possimus. Propos. 7.

PARS ALTERA.

FRATRES BELLELLI ET BERTI BAJANISMI CONVINCUNTUR.

IN quo consistat Bajanum systema a S. Pontificibus pluries damnatum hactenus exposuimus: nunc idem systema in Scriptis P. F. Bellelli & P. F. Berti redivivum demonstrandum suscipimus. Et quidem reviviscit, & nimium reviviscit pestifera Baji doctrina in F. Bellelli Opusculo Lucernæ Typis edito 1711. sub hoc titulo, *Mens Augustini de statu Creaturæ rationalis ante peccatum*. Reviviscit & in altero ejusdem Auctoris grandiori Libro Romæ evulgato 1737. qui sic inscribitur, *Mens Augustini de modo reparationis humanæ naturæ post lapsum*, duo volumina complectente. Reviviscit etiam in Libro F. Berti, quem in quatuor volumina divisit, & cui Titulus est, *de Theologicis Disciplinis*. Licet vero id exploratum satis quisque habere possit ex sola horum Librorum lectione, nonnulla tamen horum Auctorum hic congeremus testimonia, ex quibus liquido patebit quam perfecte cohæreat cum Baji ipsiusque Discipulorum erroribus Fratrum Bellelli & Berti exitialis doctrina.

Itaque incumbit nunc nobis in hac altera hujus nostri operis parte demonstrandum Fratres Bellelli & Berti præcipuos Baji errores in Scriptis suis docuisse, ac proinde Bajanismum in ipsis reviviscere; quod pluribus distinctis Articulis demonstrare conabimur.

ARTICULUS I.

Fratres Bellelli & Berti errorem in Propositione 38. Baji contentum renovasse ac docuisse convincuntur.

IN prima hujus operis parte diximus præcipuum Bajani systematis fundamentum contineri in Propositione Baji 38. quæ sic habet: *Omnis amor Creaturæ rationalis, aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, quæ a Joanne prohibetur; aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur.*

I.

Bellelli de statu creat. ration. post peccatum l. 2. c. 12. *Nullus profecto*, ait F. Bellelli agens de dispositionibus in Sacramento Pœnitentiæ requisitis, *deliberatus & supernaturalis animi motus irrequietus & sine fine esse potest; ergo aut in Creatore, aut in creatura ultimum sibi finem præstituit. Quod si in Creatore, est charitas: si in creatura, est cupiditas.*

Ibid. lib. 3. c. 1. Et cap. 1. libri tertii statuere volens impossibilitatem status puræ naturæ, sic ait: *Creatura rationalis, quæcumque conderetur, sine ullo amore esse non potest. Ejusmodi autem amor finem habeat necesse est. Ergo erit aut fruitio Dei, aut creaturæ; nec medium inter ista duo cogitabile est, ut liquido constitit. At vero utrumlibet cogitetur pura natura repugnat, quoniam si creatura fruatur, perversa est & mala, adeoque nec pura: sin vero fruatur Deo, nec pura erit; quoniam Deus sine gratia adjutorio diligi omnino non potest.*

II.

Nullum itaque Theologus iste agnoscit cum Bajo medium inter Deum charitate amatum, & Creaturam cupiditate dilectam, ac proinde neque ullum admittit medium inter actiones quæ fiunt ex motivo charitatis, & illas quæ fiunt ex motivo cupiditatis: sed hunc errorem, quem Frater Bellelli defendendum suscepit, jam in propositione 38. Baji damnatum vidimus. Verum quidem est & indubitatum inter Creatorem & Creaturam nullum esse medium, & consequenter finem, quem in actionibus nostris nobis proponimus, esse vel Deum, vel Creaturam. Certum quoque est teneri omnes Deum sibi ut finem ultimum constituere, illique se & omnia sua devovere; sed quia, ut jam diximus, præceptum illud non obligat pro semper, hanc oblationem & relationem in Dei gloriam non tenemur semper in singulis actionibus nostris iterare atque renovare; & ideo non peccant qui habent aliquando pro fine secundario creaturam, modo cæteroquin hæc eorum actio sit ad Deum referibilis, & nulla prava vitietur circumstantia.

Præterea fides & spes habent actus proprios, qui immunes sunt a peccato, licet non fiant ex motivo charitatis, neque ulterius ad charitatem referantur; atque etiam homo, saltem in statu naturæ puræ, potuisset diligere Deum, ut Auctorem naturæ, amore naturali, ut alibi dictum est; ergo ex his capitibus datur adhuc aliquod medium inter Deum charitate amatum, & creaturam cupiditate dilectam.

III.

Error itaque Fratris Bellelli non in eo situs est quod velit nullum reperiri medium inter amorem Dei, & amorem creaturæ, sed in eo quod contendat, nullas creaturas, etiam illas quas Lex naturalis dictat esse diligendas, posse absque peccato diligi, nisi hæc dilectio actu, vel virtute referatur in Dei gloriam; imo errat etiam in eo quod contendat actus fidei & spei, aliosque qui Deum habent pro objecto, peccaminosos esse, nisi ulterius referantur in Deum charitate amatum.

IV.

Sed ne quis suspicetur quod nomine charitatis intelligat charitatem improprie dictam, scilicet vel amorem concupiscentiæ qui convenit spei, vel piam illam affectionem quæ fidem semper comitatur, vel amorem Dei naturalem, propriis viribus comparatum, totus est in septem primis capitibus Libri tertii, ut probet charitatem, inter quam & perversam cupiditatem nullum agnoscit medium, illam esse qua Deus diligitur propter se, quæque omnes superat naturæ vires. Postquam enim cap. 1. amplexus est doctrinam in propos. 38. Baji damnatam, nimirum omnem amorem creaturæ rationalis esse aut charitatem bonam, aut cupiditatem malam, asserit c. 2. Deum, ut Auctorem naturæ sine dono gratiæ diligi non posse. Et post allata c. 3. 4. & 5. duo argumenta, seu potius sophismata, tertium conficit argumentum ex his duabus propositionibus, una scilicet Deum perverse amari si non diligatur propter se: altera autem, Deum non posse omnino amari propter se sine veræ gratiæ adjutorio.

Et cap. 17. postquam denuo asseruit, *non posse creaturam rationalem Deum ullo pacto diligere sine supernaturali gratia Dei adjutorio, qua semel destituta, omni etiam destitueretur charitate*, hanc infert ipse consequentiam; *ergo dominanti cupiditati serviret.* Ibid. c. 17.

Ex his manifeste patet hunc Theologum, dum nullum agnoscit medium inter actiones quæ fiunt ex motivo charitatis, & illas quæ fiunt ex motivo cupiditatis, nomine charitatis intelligere amorem Dei supernaturalem, amorem quo diligitur Deus *gratis* propter se ipsum, sicut & intellexere Bajus, Jansenius & Sectatores eorum; ac proinde etiam manifeste patet horum Novatorum doctrinam a Fratre Bellelli expressis verbis fuisse renovatam.

V.

Non tamen satis fuit ipsi hunc errorem tot Anathematibus confixum in medium denuo adducere, sed ut definitiones Summorum Pontificum eludere tentet, non solum eadem adhibet effugia, quæ illi præbuerunt Jansenius ejusque Sequaces, verum etiam nova ipse confingit, quæ erroneam & dolosam ejus mentem magis ac magis aperiunt.

Primum itaque contendit propositionem 38. non fuisse in se absolute damnatam, sed solummodo relative ad proposit. 31. & 32. quasi vero damnatæ non sint in se omnes & singulæ Bajanæ propositiones. *Hæc scilicet propositio damnata est*, inquit, *correlative ad alias ejusdem Auctoris sententias; dum enim scribit, laudabilis illa charitas, illam significat, quæ ex propos. 31. & 32. est perfecta & sincera, &* Ibid. c. 28.

est

est Legis plenitudo, atque de corde puro & conscientia bona, & non ficta. Porro falsum est, addit idem Theologus, *præter istam charitatem quæ hominem justum reddit, non dari nisi illicitam cupiditatem. Datur nimirum & alia charitas, atque vera, sed minor, qua cor hominis interdum ardere incipit, ut pedetentim ad justitiam perducatur.*

Hæc est autem Baji propositio 31. *Charitas perfecta & sincera, quæ est ex corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, tam in Catechumenis, quam Pœnitentibus potest esse sine remissione peccatorum.* Propositio autem 32. sic habet, *Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.*

VI.

Vide supra part. 1. art. 9. § 9. & præsertim n. 11.

Hujus effugii fallaciam jam alibi demonstravimus, tum quia Bajus in propositione 38. loquitur de charitate generatim sumpta, sive perfecta sit, sive imperfecta, non autem de sola charitate perfecta: tum quia nec Bajus, nec Jansenius illius discipulus, quorum errores proscripsere Summi Pontifices in sensu ab assertoribus intento, unquam asseruere nullum dari medium inter charitatem perfectam & cupiditatem: agnovit enim uterque, ut ibi annotavimus, charitatem quamdam imperfectam distinctam a charitate perfecta, quæ hominem justum reddit, & conjuncta est semper cum remissione peccatorum.

VII.

Addere tamen liceat quod genuinus sensus propositionis 38. erui non possit ex propositionibus 31. & 32. istæ enim duæ propositiones nullam habent cum propositione 38. connexionem, imo continent sensus valde diversos. Propositio 38. ait de charitate generatim sumpta, nullum inter illam & cupiditatem dari medium: Propositiones autem 31. & 32. loquuntur de charitate perfecta, quam asserunt non esse semper conjunctam cum remissione peccatorum. Nihil ergo fingi potest absurdius, quam eruere velle, uti insipienter tentat F. Bellelli, sensum propositionis 38. ex propositionibus 31. & 32. præsertim si attendatur quod Bajus ipse in Apologia sua ex una parte confiteatur propositionem 38. extractam esse ex Opusculo suo de charitate, atque ita se esse illius Auctorem, & ex altera perneget propositiones 31. & 32. esse suas, asseratque firmiter eas in Opusculis suis non haberi: Nemini sane ante Fratrem Bellelli venerat in mentem quærere quis fuerit alicujus propositionis sensus ab Auctore intentus in aliis propositionibus quas idem Auctor diffitetur esse suas.

VIII.

Hac occasione quæri merito potest quis sit sensus damnatus in propositionibus 31. & 32. Respondetur quod cum nomine charitatis illius quæ est plenitudo legis, quæ est perfecta, quæ est ex corde puro, ex conscientia bona, & fide non ficta, intelligatur illa dilectio, qua Deus super omnia & propter se diligitur; de hac charitate definiit Summus Pontifex quod semper conjuncta sit cum remissione peccatorum. Bajus autem, quamvis in Opusculis suis has notas atque supradictas proprietates non expresse tribuat illi charitati quam asserit reperiri posse sine peccatorum remissione, hanc tamen variis titulis exornat, qui nulli alteri charitatis speciei competere possunt, quam soli charitati perfectæ, qua Deus super omnia & propter se diligitur; ait enim de charitate illa quæ præcedere potest remissionem peccatorum, quod sit animi motus a quo boni esse dicimur: quod sit plenitudo Legis: quod illi quibus concessa est surrexerunt a mortuis & vivunt &c. Si in Catechumenis & Pœnitentibus ante remissionem peccatorum initium aliquod charitatis solummodo agnovisset, nec ulterius fuisset progressus, nihil asseruisset reprehensione dignum; sed cum in iis, antequam remittantur peccata, agnoscat charitatem antedictis præditam dotibus, & quæ etiam justificat ante remissionem peccatorum, ut id ipse asserere non erubuit in propositionibus 42. & 43. hoc sane novitatis genus censura atque Anathemate dignum Summis visum fuit Pontificibus.

Bajus Opusc. de Char. c. 7.

IX.

Sensit tamen F. Bellelli miras quas adhibuit artes, ut propositionem 38. Baji ad alienum sensum detorqueret, irritas fore ac prorsus inanes, ad eludendam eodem modo censuram, quam Alexander VIII. in propositiones triginta & unam tulit die 7. Decembris 1690. quarum septima inter proscriptas sic habet. *Omnis humana actio deliberata est Dei dilectio, vel mundi: si Dei, charitas Patris est: si mundi, concupiscentia carnis est, hoc est, mala.* Cum autem hæc propositio nullatenus de charitate perfecta possit intelligi, nec consequenter deflecti in alienum sensum quem F. Bellelli propositioni 38. Baji falso adscripsit, ideo novum artificium priori non minus absurdum atque ineptum adhibere conatus fuit, ut errorem suum censuræ ab Alexandro VIII. latæ subduceret.

Prop. 7. damnata ab Alex. VIII.

Optima quidem jure, ait F. Bellelli, rejectam esse hanc propositionem; *nam imprimis falsum est*, inquit, *omnem humanam actionem deliberatam esse dilectionem Dei, vel mundi, quasi vero non alias operationes aliarum virtutum, facultatum & potentiarum habeat nisi solius voluntatis, cujus est deliberate diligere. Debuisset ergo Auctor restrictius loqui dicendo: Omnis actio libera voluntatis est Dei dilectio, vel mundi; dantur enim præter voluntatis dilectiones aliæ actiones, quæ tametsi subjaceant voluntatis imperio, ipsius tamen actiones non dicuntur.*

Bellelli de statu creat. ration. l. 3. c. 18. p. 306.

X.

Juxta igitur F. Bellelli, Auctor ipsius propositionis damnatæ in eo tantum erravit, quod voluerit nullas esse deliberatas hominis actiones, præter actiones voluntatis elicitas, nullasque actiones a voluntate imperatas agnoverit. En totum crimen hujusce Auctoris, si F. Bellelli fides adhibeatur, quod absit! Ergo Summus Pontifex damnando propositionem 7. quam supra retulimus, definiit tantum quod actiones hominis deliberatæ non sint omnes elicitæ, & præterea quod debeant agnosci aliæ actiones a voluntate imperatæ? Ergo Summus Pontifex sensum hæreticum in propositione contentum non proscripsit?

Quis enim mortalium, ac præsertim Catholicorum, hæc ferre ac patienter audire valeat?

XI.

Pergit tamen F. Bellelli, nec reliquum certe propositionis damnatæ sensum felicius interpretatur. *Deinde*, ait, *quæ Mundi dilectio est, non semper est illa mala concupiscentia carnis, cum sæpe diligatur mundus, & ordinate diligatur, scilicet non propter se, sed propter eum qui fecit illum. Pro eo igitur quod dicit, omnis humana actio, rectius dixisset, omnis humana fruitio.*

Bellel. ibid.

Auctor igitur propositionis ab Alexandro VIII. damnatæ ex alio etiam capite culpandus videtur Fratri Bellelli, ex eo scilicet quod docuerit mundum & ea quæ in mundo sunt non posse diligi ordinate propter Deum. Summus ergo Pontifex damnando propositionem 7. debuit tantum definire amorem creaturæ posse in Deum referri? Hæ & similes ineptiæ, quæ risum pariter ac indignationem movent, merentur quidem despici, sed non refelli.

XII.

Eandem responsionem adhibet F. Bellelli in lib. de modo reparationis humanæ naturæ post lapsum. *Rejicitur*, inquit, *hæc propositio*, scilicet 7. ab Alexandro VIII. damnata, *quoniam adæquate dividit actionem humanam deliberatam in Dei dilectionem per charitatem, & mundi malam concupiscentiam. Ultra enim charitatis actum, fidei etiam, spei, timoris, pœnitentiæ, religionis, aliarumque virtutum officia agnoscenda sunt, & admittenda. Nec quicumque mundi amor mala concupiscentia est, quia sæpe homines mundum honeste ordinateque diligunt, opere, virtualiter saltem, in Deum relato.*

Sed error Baji & Bajanistarum non in eo consistit quod nullos admittat actus fidei, spei, timoris, pœnitentiæ, Religionis, aliarumque virtutum; tales siquidem actus libenter agnoscunt. Error autem eorum in eo situs est, quod doceant tales actus, si non habeant pro motivo Deum charitate amatum, esse peccaminosos utpote a mala concupiscentia prodeuntes. Similiter amorem mundi innoxium admittunt, si referatur in Deum ex motivo charitatis. Nihil ergo docet F. Bellelli quod cum erroribus Baji penitus non concordet.

XIII.

Quam pateat adhuc Fratris Bellelli mala fides haberi potest ex modo quo explicat propositionem Quesnellii 44. quæ sic exprimitur. *Non sunt nisi duo amores, unde volitiones & actiones omnes nostræ nascuntur, amor Dei qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur: & amor quo nos ipsos ac mundum diligimus, qui*

quod

quod ad Deum referendum est non refert, & propter hoc ipsum sit malus. Damnatio hujus propositionis, quæ non solum actus elicitos, sed etiam actus a voluntate imperatos complectitur, funditus evertit imaginariam F. Bellelli interpretationem, quæ, ut jam vidimus, damnatam ab Alexandro VIII. propositionem 7. ad actus tantum elicitos perperam restringit. Alio itaque se vertere necesse fuit: sed quam ineat viam, ut sese expediat, videamus.

F. Bellelli ibid. tom. 2. prop. 44. §. 2.

Respondet ergo F. Bellelli, quod *germanus sensus ipsius (propositionis, scilicet Quesnellii) est quod velit Quesnellius amorem Dei justificantem, seu charitatem, quæ habitualiter in justi hominis corde regnat, actiones, volitionesque omnes ipsius ad Deum referre & meritorias facere. Contra vero amorem nostri, seu cupiditatem, quæ habitualiter regnat in corde hominis impii, omnes ipsius corrumpere actiones, & in peccata convertere.* Verum quantopere aberret hæc expositio a germano sensu propositionis Quesnellianæ, imo a mente ipsius Quesnellii, Jansenii, atque Baji, jam vidimus in prima parte hujus operis. Itaque ne quod jam confutatum est iterum confutemus, ab ampliori hac de re disputatione cum F. Bellelli supersedendum existimamus. Paucis tamen videndum est an ipsius socius F. Berti rectius sentiat.

Vide supra art. 8. §. 3.

XIV.

Quamvis F. Berti iisdem verbis non tueatur propositionem 38. in Bajo damnatam, doctrinam tamen illius evidenter amplectitur dum asserit de quocumque actu humano, quod *nisi adsit charitas, per quam referatur in Deum, in praxi operans non operabitur propter æquitatem, cujus habet ideam ingenitam; sed aut sibi placens, aut fruens bonis commutabilibus, & ideo opus erit pravum atque perversum.*

Berti tom. 4 lib. 21. c. 2.

Præterea idem error evidenter colligitur ex ejus principiis; docet enim 1. Quod gratia est mentis illustratio & inspiratio charitatis, quæ magis, inquit, in delectatione, quam in illuminatione sita est. Docet quoque 2. Quod homo lapsus magis se delectat se ipso, quam summo bono, si non et sancta delectatio inspiretur; quoniam sine hujus delectationis dono prævalet rationi concupiscentia cujus desideriis non obedire absque gratia Salvatoris non possumus. Ex quibus locis sic argumentari licet.

Berti tom. 3 l. 14. c. 7. Ibid. lib. 18. c. 3.

Gratia est inspiratio charitatis, seu sanctæ delectationis: hæc est prior hujus Theologi propositio; atque, ex eodem, sine hac sancta delectatione concupiscentia prævalet rationi; ergo sine hujus delectationis dono homo semper obedit concupiscentiæ; ac proinde peccat: ergo juxta illum omnis amor creaturæ rationalis, aut vitiosa est cupiditas, aut laudabilis charitas, ut loquitur Bajus.

XV.

Ibidem

Hunc tamen errorem emollire simulat verbis sequentibus, docet enim quod ad hoc ut actio quædam sit immunis a peccato non necessaria sit gratia fidei, sive quod Deus se manifestet tamquam Auctorem supernaturalium donorum, sed satis est quod homo operetur ob intimam, naturalem, & ingenitam ideam honestatis. *Dico*, inquit, *opera hujusmodi regulæ consentanea, etsi in Deum non referantur explicite, quod necessarium est ut ad vitam æternam perducant, referri implicite, non quod intrinseca bonitas honestorum operum se ipsa referatur in summum bonum; id enim necessarium & naturale est, non liberum & morale; sed quia intentione animi opera illa fiunt ob intimam legem honestatis, quæ implicite est ipse Deus, atque hoc arbitror sufficere ad opus bonum morale ordinis naturalis, quia ne sit vitii labes sufficit uniformitas legi naturaliter nobis inditæ.*

Verum hoc lenimento, specie quidem Catholico, obtegitur error, non devitatur; cum simul velit cupiditatem inficere veneno suo omnia illa opera quæ fiunt ob intimam legem honestatis, ideoque nisi fiant ex speciali gratia, id est, ex inspiratione charitatis, esse peccata: addit enim absque ulla intermissione, quod licet *hæc speculative vera sint, practice tamen loquendo, nunquam hominem lapsum agere convertendo se ad illam intimam legem absque cupiditate & Philautia. ideoque quodlibet opus bonum fieri a speciali gratia.* Si ergo homo lapsus practice loquendo nunquam agat convertendo se ad illam intimam legem absque cupiditate & Philautia; si quodlibet opus bonum fiat ex speciali gratia, id est, juxta F. Berti, ex inspiratione charitatis, inde sequitur quod omnis actio, quæ ex motivo charitatis non procedit, procedat evidenter ex motivo cupiditatis, ac ulterius sit verum peccatum; qui error damnatus est in propos. 38. Baji, in propos. 7. damnata ab Alexandro VIII. & in prop. 44. Quesnelli.

XVI.

Expressius adhuc Theologus noster nullum inter hæc duo alibi agnoscit medium, scilicet inter opera quæ fiunt ex charitate, & sunt laudabilia, & opera quæ fiunt ex cupiditate, & sunt peccata, dum docet nullum dari humanum opus indifferens, expers scilicet, tam nequitiæ, quam probitatis. Contendunt quidem plurimi Theologi nullum dari opus indifferens, in eo sensu quod nullum sit opus ex deliberatione procedens, quod nec moraliter bonum sit, nec moraliter malum, sicque sit indifferens: sed iidem simul asserunt non omnia opera moraliter bona, ac proinde a peccato immunia, procedere a charitate; quod tamen affirmat Theologus noster; nam licet admittant opera moraliter bona, nempe illa quæ per ideam illam incommutabilis æquitatis rectæ rationi deprehenduntur convenire: addit tamen quod nisi adsit charitas per quam referantur in Deum, in praxi operans non operabitur propter æquitatem, cujus ideam habet ingenitam, sed aut sibi placens, aut fruens bonis commutabilibus, & ideo opus erit pravum atque perversum. Quod ut ulterius pateat, locum integrum illius Theologi hic liceat referre.

Bert. tom. 4. l. 21. c. 2.

Dixi, inquit, *omnium menti inesse regulam quandam incommutabilem æquitatis, sed hominem lapsum magis movere, atque ad agendum trahere imagines rerum sensibilium, & inseminatam peccato primi hominis noxiam cupiditatem; ad hanc comprimendam devenitus nobis inspirari gratiam sanctæ delectationis. Ad propositam ergo quæstionem ex hac mea opinatione consequens habetur responsum. Vel humanus actus dirigitur per charitatem & gratiam sanctæ delectationis in Deum, & est bonus undequaque. vel per ideam illam incommutabilis æquitatis rectæ rationi deprehenditur convenire, & est bonus moraliter: vel peragitur ob inanem gloriam, & est inflatum typho superbiæ: vel propter res sensibiles & creatas, & cupiditate marcescit. Igitur in individuo nullus datur humanus actus indifferens.* Si nihil aliud diceret iste Auctor, videretur admittere actus moraliter bonos qui non sint peccata, eos scilicet qui rectæ rationi deprehenduntur convenire per ideam illam incommutabilis æquitatis; sed hunc verbis illius sensum adscribere non licebit, si advertantur sequentia. *Adde*, ait, *quod nisi adsit charitas, per quam referatur in Deum, in praxi operans non operabitur propter æquitatem, cujus ideam habet ingenitam, sed aut sibi placens, aut fruens bonis commutabilibus, & ideo opus erit pravum atque perversum.* Ut igitur actus humanus sit undequaque bonus, juxta F. Berti, debet dirigi per charitatem in Deum: actus humanus potest quidem esse juxta illum moraliter bonus, si deprehendatur rectæ rationi convenire; sed nisi adsit charitas, in praxi operans non operabitur propter æquitatem. insuper nisi adsit charitas, operans, aut sibi placebit, aut fruetur bonis commutabilibus, & ideo nisi adsit charitas, opus erit pravum atque perversum. Ergo omnis actio quæ fit, & oritur ex motivo charitatis, est undequaque bona. sed si non adsit charitas in praxi oritur ex sui complacentia, aut ex fruitione bonorum commutabilium, id est, ex motivo cupiditatis, & est mala atque perversa. Non posset sane expressius ac disertius renovari error propositionis 38. Baji a S. Pio V. damnatus.

Hic tamen mens nostra non est inquirere quid sentiendum sit de doctrina illa qua asseritur nullum bonum opus morale fieri posse sine gratia; de hac enim agetur inferius; sed animus noster est eam solummodo carpere opinionem quæ negat ullum opus immune a peccato fieri posse absque gratia, quæ sit inspiratio charitatis; ex hac enim sequitur nullum dari medium inter opera quæ fiunt ex motivo charitatis, & illa quæ fiunt ex motivo cupiditatis.

XVII.

Diximus in priori hujus operis parte, unum e consectariis Bajani principii nullum admittentis medium inter charitatem & cupiditatem, esse quod omnis vera Christi gratia sit charitatis inspiratio. Hoc autem non solum docet F. Bellelli, sed & probare nititur pluribus Augustini testimoniis perperam intellectis, ex quibus hanc infert erroneam propositionem. *Hactenus Augustinus perspicue docens*, inquit, *gratiam Dei, sine qua nihil boni facere possumus, & quæ a nullo merito bono prævenitur, imo quæ prævenit omne meritum, & sine qua quodcumque opus non recte bonum opus vocatur, charitatem esse & dilectionem, quæ Dei misericordia, qua prior dilexit nos, per Spiritum Sanctum suum diffunditur in cordibus nostris.* Quam doctrinam Theologi illius prænuntiaverat ipsemet titulus ejusdem capitis 14. his verbis.

Vide supra part. 1. art. 8. §. 2. in fine. Bellelli de statu creat. ration. lib. 2. c. 14.

Osten-

Ostenditur gratiam prævenientem omnia bona opera nostra non esse nisi charitatem actualem.

XVIII.

Hanc eandem doctrinam fusiori stylo conatur quoque astruere F. Berti; contendit quippe, ut jam superius occasione datâ adnotavimus, quod gratia sit inspiratio charitatis: cum enim hanc sibi proposuisset quæstionem, *quid sit gratia*, sequenti conclusione respondet: *Gratia*, inquit, *est actus intellectus & voluntatis, sive mentis illustratio & inspiratio charitatis; sed magis in delectatione quam illuminatione sita est. Efficitur autem motione Dei, quæ est ipsa Dei voluntas subministrans hanc delectationem & charitatem*. Licet autem inspirationi charitatis adjungat illustrationem mentis, hæc tamen additio nullatenus illum fecerit a Bajanistis. Siquidem docent Bajanistæ, sicut & Theologi Orthodoxi, inspirationi charitatis semper conjunctam esse illustrationem intellectus, quia voluntas, juxta Philosophos, est potentia cæca, quæ non fertur in incognitum: sed in eo dissident Orthodoxi a F. Berti & a cæteris Bajanistis, quod gratia voluntatis, juxta Orthodoxos, consistat non solum in inspiratione charitatis; sed etiam in inspiratione fidei, timoris, spei, cæterarumque virtutum supernaturalium, quarum actus immunes sunt a peccato, etiamsi ulterius non referantur ad finem charitatis.

Vide supra n. 14.

Berti tom. 5. l. 14. c. 7.

ARTICULUS II.

De Impossibilitate status puræ naturæ.

Quoniam materia quam in hoc articulo tractaturi sumus fusiorem postulare videtur dissertationem, illum in plures Paragraphos distribuemus.

§. I.

De debita ordinatione Creaturæ rationalis in visionem Dei intuitivam, deque debitis mediis ad illam obtinendam necessariis.

Tertiam partem & amplius Libri de Creatura rationali ante peccatum adhibet P. Bellelli, ut probare conetur, cum Bajo & Jansenio, impossibilem esse statum puræ naturæ, iisdemque fere omnibus, quas Yprensis Episcopus in medium jam adduxerat, utitur rationibus atque auctoritatibus. Hanc impossibilitatem statim prænuntiat capitis primi titulus qui sic habet. *Statuitur impossibilis status puræ naturæ*, quam continuo sic exponit. *Natura pura nihil aliud sonat*, inquit, *quam natura rationalis sine gratia, & sine culpa, aut habitu vitiosa.*

I.

Patet ex dictis in articulo præcedenti F. Bellelli nullum admittere medium inter cupiditatem & charitatem proprie dictam qua Deus diligitur propter se, quæque omnes superat naturæ vires, ita ut omnes actus qui non fiunt ex motivo charitatis fiant ex motivo cupiditatis, & sint peccaminosi. Quoniam autem Deus non potuit condere Creaturam rationalem in necessitate peccandi, manifeste sequitur quod juxta hunc Theologum non potuerit illam condere absque gratiæ auxilio, ac proinde nec in natura pura.

Bellelli de statu creat. ration. ante pec. lib. 3. cap. 1.

Hanc eandem pluribus in locis refert ipse F. Bellelli ratiocinationem. *Creatura rationalis*, inquit, *quæcumque conderetur, sine ullo amore esse non posset: ejusmodi autem amor finem habeat necesse est. Ergo erit, aut fruitio Dei, aut Creaturæ; nec medium inter ista cogitabile est, ut liquido constitit. At vero utrumlibet cogitetur, pura natura repugnat: quoniam si creatura fruatur, perversa est & mala, adeoque non pura: sin vero fruatur Deo, nec pura erit, quoniam Deus sine gratiæ adjutorio diligi omnino non potest.* Quod si huic ratiocinationi addas hanc propositionem: Atqui Deus non potuit creare illam sine adjutorio, quo posset sese avertere a Creatura & convertere ad Deum, evidenter sequitur Deum non potuisse condere Creaturam rationalem absque adjutorio gratiæ. Porro Deum hoc non potuisse, imo injustum fore, si conderet Creaturam rationalem tali auxilio destitutam pluribus

Ibid. c. 7.

in locis expresse docet, & præsertim c. 7. *Non enim potuit Deus*, inquit, *Creaturam condere, quæ semper perversa esset: nec nisi perversa esse potuit sine gratiæ adjutorio, quoniam quidquam aliud magis quam se ipsam amare non valet.* Hanc autem propositionem hoc argumento stabilire conatur.

Ibid.

Quoniam, inquit, *in quocumque statu non potuisset Deus Creaturam rationalem condere, nisi a se ipsa distinctam. Porro Creatura distincta a Deo & secum ipsa identificata arctiori vinculo amoris ad se ipsam fertur, quam ad alterum amandum & appretiandum supra se, ut si detur optio se mallt servatum quam vitæ dispendium subire, ut alterius honor glorificetur .... igitur creatura in puris naturalibus constituta se ipsam appretiative magis amaret quam Deum, & magis Philautia, seu amore proprio, quam cujusquam alterius amore quantumvis excellentioris delectaretur. Vidit hoc providentissimus rerum omnium conditor, & vidit magnam inde mentis rationalis perversitatem necessario saborituram, quam rectissimo rerum dispositu impedire, ne ad ipsam culpa rediret, lege sua ordinatissima teneretur. Ita ergo Creaturam rationalem condidit, nec aliter potuit, attenta suprema lege Providentiæ suæ, ut illa quæ in se relicta se magis amaret tamquam conjunctiorem sibi propter suam ipsa identitatem, dono adjutricis gratiæ perfusa supra se efferretur ad amandum atque appretiandum incommutabile bonum a se distinctum, scilicet Deum ipsum .... nihil erga justius ad divinam providentiam spectat, ut non nisi hac perversitate dono gratiæ sublata innocentem creaturam condere possit.* Et infra. *In quo* (statu scilicet puræ naturæ) *deficiente gratia, media quoque necessaria defecissent, quibus rationalis mens magis ad Creaturam quam ad se ipsam amandam afficeretur, proindeque fuisset necessario perversa; ideo etiam ex hoc capite statum illam rati sumus esse impossibilem.*

II.

Hæ vana ac tædiosa Bellellina argumenta pluribus scatent sophismatibus. Ut enim suadeat F. Bellelli nullum esse medium inter vitiosam cupiditatem atque supernaturalem Dei propter se amorem, seu charitatem, falso supponit 1. Deum nullatenus diligi posse amore naturali, argumentumque sumit, non ex infirmitate humanæ naturæ per peccatum contracta, (quod factitant nonnulli Theologi contendentes Deum in statu naturæ lapsæ non posse viribus naturæ diligi amore, nequidem imperfecto). Verum hanc diligendi Dei impotentiam eruit ex naturali ipsiusmet Creaturæ constitutione, ita ut creatura rationalis in quocumque consideretur statu, nunquam possit viribus naturæ diligere Deum. Porro hunc errorem fuisse a S. Pio V. damnatum diximus supra, part. 1. art. 3. §. 3.

Supponit perperam 2. F. Bellelli homines sibi præstituere creaturam, tamquam finem ultimum, in omnibus & singulis actionibus, in quibus Deum non intendunt tamquam ultimum finem. Quæ sententia quam falsa sit & absurda, patet ex eo quod, si vera esset, omnia opera eorum qui non præstituunt sibi Deum, ut finem ultimum omnium actionum suarum, essent peccata, non solum venialia, sed etiam letalia.

Dicendum itaque cum Theologis Orthodoxis, qui ducem habent D. Thomam, quod homo non constituit sibi creaturam ut finem ultimum in omnibus & singulis actionibus in quibus Deum non habet ultimum finem, vel actualiter, vel virtualiter, aut etiam habitualiter. *Non est necesse*, inquit Sylvius, *quod omnia quæ vult homo, etiam deliberate ea velit propter Deum, vel alium ultimum finem particulariter apprehensum; sed aliqua potest velle, quæ nec actu, nec virtute, nec habitualiter referat in aliquem particularem finem .... quamvis fieri non possit quin ea ordinet in ultimum finem sub communi ratione boni.* Silvius in 1. 2. q. 1. art. 6. ad 2.

Ex eo autem quod homo in quadam actione singulari Deum non habeat ut ultimum finem, non sequitur quod fruatur creatura, quando scilicet creaturam non sibi constituit tamquam finem ultimum; nam fruitio non dicitur nisi de ultimo fine, quem tunc homo non constituit in creatura. *Fruitio*, inquit Angelicus Doctor, *importat quietem quæ est in fine, quod pertinet solum ad ultimum finem.* S. Th. 1. 2. q. 11. art. 3. ad 3.

Frustra igitur F. Bellelli, ut errorem suum de impossibilitate status naturæ puræ adstrueret, contendit creaturam rationalem, in quocumque illa statu consideretur, non posse diligere Deum, nisi ex supernaturali amore charitatis: frustra contendit hominem frui creatura, eamque sibi finem ultimum constituere in omnibus operibus suis, quotiescumque ultimum finem non constituit in Deo. Futiles sunt admodum ejusmodi argutiæ, aut potius ineptiæ. Quid enim, nisi insulsum ac ineptum, proferri potest, ad enervandam Bullarum Pontificiarum adversus errores Baji auctoritatem?

III.

III.

Præterea alio quoque nixus fundamento docet F. Bellelli Deum non potuisse denegare Creaturæ rationali auxilia gratiæ, quibus valeat æternam beatitudinem in Cælis consequi; nempe eo quod non potuerit illam non destinare ad visionem sui ipsius intuitivam, & consequenter nec illi denegare auxilia quibus hanc sempiternam vitam possit comparare.

Ibid. lib. 3. c. 8. *Quidquidei* (creaturæ rationali) inquit, *necessarium est ut beatitudinem suam consequatur ex Lege Providentiæ & Justitiæ Dei, qui nihil nisi rectum facere novit, eidem nequit denegari*. Et postea. Ibid. c. 12. *Quoniam rationalis natura, in ipso quod imago Dei est, excellentissimum finem habet, qui ejusdem viribus longe intervalla superstat, ideo Lege Providentiæ & Justitiæ Conditoris eidem media supernaturalia debentur ad finem suum consequendum; nisi per culpam indigna adjutorio reddatur .... merito hujus Providentiæ & naturalis ordinationis contendimus supernaturalia media pro beatitudine consequenda esse debita rationali creaturæ, ut proinde pura natura repugnet*.

Hic abutitur Theologus noster hac voce, *Imago Dei*, si enim per imaginem Dei intelligatur creatura rationalis a Deo liberaliter & gratuito ad finem supernaturalem ordinata, certum est atque indubitatum illi deberi media ad hunc finem consequendum necessaria, sed quia gratuita fuit hæc destinatio ad cælestem beatitudinem, gratuita sunt quoque media quibus illa obtinetur, quamvis, supposita prædicta ordinatione ad finem supernaturalem sint debita. Non tamen ita censet F. Bellelli: contendit enim Creaturæ rationali, eo ipso quod est rationalis, deberi destinationem ad visionem Dei intuitivam, nec eam illi denegari posse a Deo absque injustitia: unde ex hoc quoque capite eruit impossibilitatem status naturæ puræ. F. Bellelli de stat. crea. ration. ante pec. lib. 3. c. 8. *Rationalis creatura*, inquit, *imago Dei est vera & vera, quæ utique propter aliquam felicitatem est condita; non enim misera & propter miseriam condi potuit, quia eo ipso Deus rectissimus perversitatis arguendus esset, omnisque, quod absit, creaturæ perversitas & defectio in ipsum esset conditorem revocanda. Si ergo imago Dei condi non potuit, nisi ut beata fieret, profecto aut in creatura, aut in Deo ipse suam potuit requiem invenire, & alterutrum contingere necesse fuit. Nulla autem creatura finis & requies ipsius esse potest*.

IV.

Quia autem Theologi Orthodoxi docent potuisse Deum ordinare creaturam rationalem in beatitudinem quamdam aliam a visione ipsius intuitiva, scilicet in beatitudinem ordinis naturalis, & visionem sui ipsius, quam Theologi vocant abstractivam, hanc illorum sententiam hic rejicit F. Bellelli. *Nec sufficit*, inquit *ad imaginis Dei quietem & beatitudinem, ut dumtaxat ipsi conjungatur cognitione quæ dicitur abstractiva. Illa siquidem cum solummodo indicet Deum esse, nec ipsius faciem aperiat, aptior est inquietudini augendæ, quam requiei inducendæ*. Et post pauca sic prosequitur. *Imago igitur Dei, quæ rationalis creatura est, nec condi potest, nisi imago Dei sit, nunquam quieta, imo nec perfecte similis & conformis ei esse potest, nisi usque ad videndum suum exemplar pertingat*. Deinde, Ibid. *Cum ergo*, ait, *sit hominis ita constituta natura, ut naturaliter imago Dei sit, nec nisi in ipso Deo beata esse possit, & si a conjunctione cum exemplari suo impediatur, sit misera, magna ipsius pœna, magnusque dolor est, si sempiterno mulctata exilio e regno suo, suoque patrimonio, vita, hereditate & beatitudine, ut æternum inquieta & misera sit, arceatur ..... Nunquam igitur sub Deo juste creatura rationalis misera esse potest, si non peccet, & culpa sua miseriam tamquam pœnam mereatur*.

Captiosam hanc ratiocinationem mutuatus est F. Bellelli ab ipsomet Bajo; ideoque satis sit opponere Discipulo, quod Magistro opposuit Facultas Theologica Lovaniensis in scripto jam toties laudato. Brevis explicatio c. 6. Extat in parte 2. operum Baji p. 213. *Servili conditione*, inquiunt Lovanienses, *facere hominem potuit* (Deus) *qui pro suis obsequiis aliam nullam mercedem expectaret, ac sumetsi non potuisset alicujus suæ felicitatis fine frustrari, longe minoris tamen beatitudinis inferi potuit appetitus, ut sublimiore illa, nulla molestia, careret*.

Quia autem Fratris Bellelli doctrina, non solum habet Facultatem Theologicam Lovaniensem sibi infensam, sed & a Summis Pontificibus fuit pluries reprobata, ut tantum pondus excutiat, varia commentus est effugia, de quibus in sequentibus paragraphis agendum, antequam de immunitate a morte cæterisque hujus vitæ miseriis differamus, quam immunitatem fuisse quoque debitam creaturæ rationali docet noster Theologus.

§. II.

Præluditur primum F. Bellelli effugium.

I.

E Variis Baji principiis, variisque ipsius propositionibus deducitur evidenter, ut in prima hujus Opusculi parte ostensum est, ordinationem ad intuitivam Dei visionem, ac consequenter media ad illam consequendam necessaria fuisse primævo parenti debita, nec ea illi potuisse denegari a Deo. Eandem doctrinam renovandam atque defendendam suscepit F. Bellelli. Sed quia hæc doctrina fuit pluries proscripta, id non ignorans Theologus noster, novum commentus est effugium, quo revera Bajum defendere non plurimum satagit, modo erroneam ipsius doctrinam tueatur atque incolumem servet. Imo ut Bajanismi suspicionem magis ac magis a se procul amoveat, a Bajo discedere fingit, eum quandoque objurgat, arguit, increpat: sed quam fraudulenta sit illa objurgatio, facile perspiciet quisquis Fratris Bellelli scripta, modica cum attentione, perlegerit: Verbis inter se quandoque discrepant; re quidem ac doctrina interius consentiunt. Ut propositum suum facilius ac securius exequatur, quatuor recenset Baji propositiones, quæ rem præsentem attingunt, & quas nos hic subjicere congruenter duximus, ut Fratris Bellelli dolus ac fraus dilucidius innotescat. Bellelli de statu creat. ration. l. 2. c. 22.

Prop. 21. *Humanæ naturæ sublimatio & exaltatio in consortium divinæ naturæ debita fuit integritati primæ conditionis, & proinde naturalis dicenda est, non supernaturalis*.

Prop. 23. *Absurda est eorum sententia qui dicunt hominem ab initio, dono quodam supernaturali & gratuito supra conditionem naturæ suæ fuisse exaltatum, ut fide, spe, & charitate Deum supernaturaliter coleret*.

Prop. 24. *A vanis & otiosis hominibus secundum insipientiam Philosophorum excogitata est sententia, hominem ab initio sic constitutum, ut per dona naturæ superaddita, fuerit largitate conditoris sublimatus, & in Dei filium adoptatus, & ad Pelagianismum rejicienda est ista sententia*.

Prop. 27. *Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio*.

Quatuor has propositiones in Scriptis suis refert F. Bellelli. Sed quo animo? Ut scilicet fallacis cujusdam cavillationis subsidio doctrinam erroneam in quatuor his propositionibus contentam atque proscriptam, quam suam fecit Theologus iste, censuræ Pontificiæ subduceret. Supra memoratis enim propositionibus quemdam tribuit sensum a doctrina Baji propriisque ipsius verbis omnino alienum; quem sensum reprobat quidem F. Bellelli; sed hunc non habent Baji propositiones, nec in eo sensu fuere damnatæ. In quo igitur sensu illas proscripsere Summi Pontifices? In sensu quem propositiones Baji præ se ferunt, & quem eumdem intendit F. Bellelli, licet contrarium fraudulenter mentiatur, ut mox videbimus.

II.

Contendit itaque F. Bellelli, quod quamvis debita fuerit creaturæ innocenti destinatio ad visionem Dei intuitivam, debita quoque ipsi fuerint media ad illam beatitudinem consequendam necessaria, debita tamen non fuerit ipsi gratia habitualis & virtutes infusæ. Postquam enim varias enumeravit, quas complectebatur justitia originalis, prærogativas, hanc ita concludit enumerationem. *Hinc vero liquet*, ait, *quam falso Bajus originalem justitiam totam naturalem commentus sit; constat enim eam fuisse supernaturalem, ex parte saltem, seu ut dici solet*, inadæquate, *qua parte scilicet gratiam sanctificantem & virtutes infusas unquam præcipua ornamenta includebat. Quapropter non immerito hæ ipsius propositiones a Pio V. proscriptæ fuere*. Deinde recenset propositiones 21. 23. 24. & 27. quas paulo ante jam memoravimus. Bellelli de statu creat. ration. l. 1. c. 22.

III.

Hic obiter prænotemus Fratrem Bellelli, dum vult adversus Bajum, gratiam habitualem & virtutes infusas fuisse supernaturales, eo ipso velle eas fuisse indebitas; nam vox ista, *naturale*, idem sonat ac debitum; similiter ista, *supernaturale*, idem significat ac indebitum.

IV.

Jam vero si Fratri Bellelli fidem adhibere fas sit, damnatæ sunt Baji propositiones, non quod afferant debi-

debitam fuisse creaturæ innocenti destinationem ad visionem Dei intuitivam, vel debita fuisse media ad illam consequendam necessaria, sed solummodo quod asserant naturalem fuisse, ac proinde debitam creaturæ innocenti gratiam sanctificantem seu habitualem, & naturales etiam seu debitas, ut ipse vult, illi fuisse virtutes infusas.

Verum debitam fuisse creaturæ rationali gratiam sanctificantem, aut, quod idem est, gratiam habitualem, atque debitas etiam illi fuisse virtutes infusas, nunquam docuit Bajus; ac proinde hoc in Bajo non damnavit Summus Pontifex: tantum enim abest ut gratiam habitualem & virtutes infusas velit esse debitas, ut contra in dubium revocet an Deus illas revera concesserit homini. (Vide quæ diximus 1. parte hujus operis art. 3. §. 1. n. 1. & seq.) Qua ergo fronte potuit F. Bellelli hanc Bajo doctrinam falso adscribere, ut propositiones damnatas in alienum sensum detorqueret, & errores in iis contentos a censura Pontificia liberaret?

V.

Et vero neque in quatuor ante dictis, neque in cæteris Baji propositionibus reperire est ullum omnino verbum, quod aliquatenus faveat expositioni commentitiæ & fictæ, quam perperam S. Pii V. Constitutioni tribuere vellet F. Bellelli. Imo luce meridiana clarius est Summum Pontificem quatuor antedictas damnando propositiones definisse dogmata illis contradictoria, nempe quod primæ conditionis integritas debita non fuerit creaturæ rationali: quod illi debita non fuerit humanæ naturæ sublimatio & exaltatio in consortium divinæ naturæ: quod homo, dum largitate conditoris in filium Dei fuit adoptatus atque exaltatus, ut illum fide, spe & charitate coleret, hæc habuerit per dona naturæ superaddita, & consequenter quod Deus potuerit illam non destinare ad visionem sui ipsius intuitivam, nec illi conferre media ad obtinendam æternam beatitudinem necessaria.

Hic nihil de charitate habituali, quæ & gratia sanctificans dicitur, de qua an sit admittenda dubitat Bajus, nec de ea magnopere contendendum existimat.
Baius Op. de charit. c. 2. Sed etsi de ea, sicut & de donis actualibus mentionem fecisset in antedictis quatuor propositionibus, quid inde? Error Baji de debita creaturæ rationalis ordinatione in visionem Dei intuitivam, deque debitis mediis ad illam consequendam necessariis, esset-ne minori censura dignus, eo quod iste error simul cum aliis, qui iisdem Baji propositionibus inesse possent, eodem Anathemate percuteretur? Nequaquam sane. Turpiter ergo fallitur F. Bellelli, cum talibus effugiis nos putet fallere.

§. III.

Alia quædam F. Bellelli effugia recensentur atque refelluntur.

Exhausta non sunt omnia F. Bellelli effugia, omnesque cavillationes. Etenim, & ea omnia venditat, quæ jam usurpaverant Jansenius, ejusque sectatores, & nova ipse comminiscitur atque superaddit non minus futilia atque inepta.

I.

Naturalem dixerat Bajus integritatem primæ creationis, & humanæ naturæ sublimationem & exaltationem in consortium divinæ naturæ, & propterea anathemate confixæ sunt propositiones ipsius 21. & 27. eandem quam Bajus doctrinam docuit & Jansenius; quam tamen explicare & temperare nititur, ut a censura se liberet. Contendit itaque naturalem dici posse simul & supernaturalem illam charitatem, seu illum amorem Dei sine quo, juxta illum, creatura rationalis recta & bona esse nequit, ac proinde nec sine illo condi potuit: naturalem quidem in sensu Baji: supernaturalem autem, quia omnes superat naturæ vires. Verum Bajus nunquam negavit charitatem superare vires naturæ secundum se inspectæ; & Jansenius charitatem dicens esse in illo sensu supernaturalem, a doctrina & ab erroribus Baji nullatenus discedit, & idcirco nec censuram a S. Pio V. latam effugere potest.

II.

Bellelli de statu creat. ration. lib. 3. c. 21. Jansenii vestigiis inhærens F. Bellelli eodem utitur artificio, eademque ambiguitate verborum. Primum itaque docet elevationem ad visionem Dei intuitivam esse naturalem, eo quod ad naturam creaturæ rationalis pertineat: supernaturalem vero esse elevationem ad media, quibus æterna beatitudo comparari potest, quia gratia est naturæ adjuncta. *De naturalitate autem elevationis*, inquit, *est distinguendum; nam elevatio alia est ad finem nobilissimum, alia autem ad media quibus est comparandus. Illa ad naturam ipsam pertinet, quæ imago Dei est, & in nullo nisi in Dei possessione potest esse quieta.... Sed quoniam beatitudinem tam excellentem magnitudini & capacitati Imaginis Dei congruentem adipisci mens creata non potest sine supernaturali adjutorio, castoque amore, quo Deo adhærens in ipsius adoptionem filiorum collocetur.... Hinc est quod elevatio ad media naturalis creaturæ dicenda non est, cum sit gratia naturæ adjuncta.* Ibid.

Non tamen omnino sibi constare videtur; contendit enim capite sequenti, visionem intuitivam esse connaturalem creaturæ rationali, simul & supernaturalem. Sic autem mentem suam enuntiat. *Non enim assequi illum potest*, inquit loquens de fine ultimo qui Deus est, *naturalibus mediis, adeoque cohærentissime media supernaturalia eidem necessaria statuuntur. Quod si quæras quo jure possit status connaturalis creaturæ finis supernaturalis? Respondeo, jure Providentiæ divinæ, quæ imaginem suam miseram creare non potest.* Deinde ait, *appetitum hominis naturalem inclinare in visionem Dei supernaturalem, quia sola est ipsius requies & beatitudo.* Et postea subjungit. *Neque ita in illam propendit tamquam naturæ viribus assequibilem, sed per superaddita naturæ adjutoria.* Ex quo loco colligitur Theologum nostrum visioni intuitivæ tribuere quod sit connaturalis simul & supernaturalis: connaturalis, quia creaturæ rationali debetur jure Providentiæ: supernaturalis autem, quia viribus naturæ non est assequibilis. Mediis quoque ad obtinendam hanc visionem necessariis tribuit, quod sint supernaturalia, quia naturalibus mediis finem suum assequi non potest creatura rationalis.

III.

Hoc effugio F. Bellelli suadere vellet doctrinam suam a Baji doctrina toto cælo distare. Sed quis inani verborum fuco perlectari se sinet? Fatetur quidem loco citato supernaturalem esse intuitivam Dei visionem, supernaturalia quoque esse media ad illam comparandam necessaria. Id etiam fatetur in eodem sensu Bajus, nec contrarium usquam docuit, nec unquam ita desipuit ut contenderet, & intuitivam Dei visionem & media ad illam obtinendam necessaria posse solius humanæ naturæ viribus obtineri. Damnatus est itaque Bajus non quod voluerit integritatem primæ Creationis, atque humanæ naturæ sublimationem & exaltationem in consortium divinæ naturæ, esse naturæ viribus assequibiles; sed quod voluerit esse debitas, easque creaturæ rationali non potuisse denegari: quæ omnia plana cohærent cum Fratris Bellelli doctrina, ut ex ejus Theologi locis supra citatis jam demonstratum est. Sed ad alia Bellellina effugia properemus, quibus semper innuere tentat doctrinam suam a Baji doctrina multum discrepare; sed irrito prorsus atque inani conatu.

IV.

Asseruit, ut jam vidimus, Bajus in supradictis propositionibus 21. & 27. integritatem primæ creationis, atque humanæ naturæ sublimationem & elevationem in consortium divinæ naturæ fuisse creaturæ rationali, non solum naturalem, sed etiam debitam, & quoniam idem docuit Jansenius, & post illum F. Bellelli, necesse fuit utrique, ne Bullæ Summi Pontificis videantur refragari, quædam comminisci effugia, quibus propositiones damnatas in alienos sensus deflecterent: Idque, Jansenium imitando, perfecte consecutus est F. Bellelli: sed ejusmodi cavillationibus, nec a doctrina Baji recedunt, nec censuram Pontificiam declinant.

Docet quidem Jansenius integritatem primæ creationis, & primævi Parentis elevationem in consortium divinæ naturæ fuisse ipsi creaturæ multiplici sensu indebitam. Primo enim, juxta Jansenium, debitæ non fuerunt merito operum præcedentium. Neque 2. potuit creatura prærogativas illas exigere, jure præcise creaturæ. Neque 3. debitæ sunt tamquam pars naturæ, aut tamquam proprietates, quæ ex naturæ principiis, vel facultatibus naturalibus fluunt. Hoc nullus inficiatur Catholicus. Sed in hoc errat Jansenius, quod velit præterea, prærogativas illas aliis titulis creaturæ esse debitas, nec potuisse Deum illas creaturæ denegare absque manifesta attributorum suorum læsione. Nam quoquo titulo creaturæ debeantur prærogativæ illæ, hoc ipso

quod necessario debentur, licet titulo divinæ justitiæ, bonitatis, misericordiæ &c. Miserrima hac evasione non eluditur Romanorum Pontificum censura.

Eodem tamen modo, & eadem fere arte vellet F. Bellelli censuris jam latis se subducere: at ne ullam præmeditatæ fraudis suæ suspicionem moveat, Bajum incipit licentius adoriri, ipsi mendaciter ac calumniose adscribendo errores quos non docuit, nec docere potuit. *Hinc vero*, inquit, *evidenter apparet, quam enormiter Bajus a recto veritatis tramite exorbitaverit. Quia enim vidit gratiam conditoris debitam esse innocenti creaturæ, juxta doctrinam Augustini, statim intulit gratiam fuisse naturam in ille statu. Sed fallitur: non enim gratia illa ita debita fuit naturæ, ut aliquod opus meritorium eandem præcesserit, aut sicut naturæ sunt debitæ ejusdem proprietates, quæ ex ejusdem visceribus enascuntur; sed debita fuit ex Lege Providentiæ Divinæ, quæ in necessariis non deficit absque causa; quoniam scilicet erat tunc gratia medium necessarium sine quo divina mandata omnino servari non poterant. Quod autem ita debetur a vera gratiæ ratione non deficit, nec gratiæ nomen amittit; etenim non tam egenæ naturæ, quam Divinæ Providentiæ debita est.* Eadem fere habet tract. de modo reparat. tom. 2. in prop. Quesnelhi 35.

Bellelli de statu creat. ration. ante pec. lib. 3. c. 19.

Nunc autem indicet F. Bellelli, quo in loco scriptorum Baji intulerit Bajus gratiam fuisse naturam? Quo in loco docuerit gratiam illam debitam fuisse naturæ, ut aliquod opus meritorium eandem præcesserit: aut eandem gratiam debitam esse, sicut naturæ sunt debitæ ejusdem proprietates, quæ ex ejusdem visceribus enascuntur? Bajum nihilominus redarguit quod enormiter a recto veritatis tramite exorbitaverit. Et hoc verum est; sed non in sensu F. Bellelli: nam Bajus nunquam docuit gratiam fuisse naturam, aut gratiam debitam esse merito operum præcedentium, aut debitam esse naturæ sicut ipsi debitæ sunt proprietates, quæ ex ipsius visceribus enascuntur. Sed a recto veritatis tramite enormiter Bajus exorbitavit, docendo, titulo justitiæ, ac divinæ bonitatis, aut aliorum attributorum primo homini debitam esse integritatem ac elevationem suam; quasi Deus non potuisset homini, cum primum conditus est, omnia denegare, nisi labefactatis ac salutis suorum attributorum juribus. Hoc docuit Bajus, & propter hoc censuram incurrit. Nonne eadem censura dignus erit F. Bellelli, qui idem simul cum Bajo tuetur ac propugnat? *Vidit hoc*, inquit, (nempe creaturam rationalem absque adjutorio gratiæ non posse diligere nisi se ipsam) *Providentissimus rerum omnium Conditor, & vidit magnam inde mentis rationalis perversitatem necessario suboriturum, quam rectissimo rerum dispositu impedire, ne ad ipsum culpa rediret, lege sua ordinatissima tenebatur. Ita ergo creaturam rationalem condidit, nec aliter potuit, attenta suprema lege Providentiæ suæ* &c.

Bellelli de statu creat. ration. lib. 3. cap. 7. p. 386.

Nec multum discrepat a Jansenio F. Bellelli quoad modum erroneam hanc doctrinam defendendi: solum quod inter eos discrimen intercedit in eo est quod Jansenius vult prærogativas primæ creationis esse creaturæ debitas, quia Deus sibi ipsi eas debet, & suis attributis: Frater vero Bellelli contendat eas creaturæ deberi jure Providentiæ. Sed licet in terminis differant; quoad rei substantiam plane concordant. Uterque enim docet, & debitam esse visionem intuitivam, & media ad illam consequendam necessaria; quin imo Deum injustum fore ac perversitatis arguendum, si ea denegaret, contumeliose & impie pronuntiat F. Bellelli. Nihil sane significantius a Jansenio proferri potuit, ut probaret intuitivam Dei visionem esse creaturæ debitam, quam quod protulit iste Theologus. Ad renovandam ergo Baji doctrinam videntur ambo communi consilio conspirasse: nec iterum se ab omni culpa liberos esse præsumant, eo quod asserant visionem Dei intuitivam deberi titulo divinorum Attributorum. Hoc sane effugium merito contempsit Urbanus VIII. cum Yprensis Episcopi librum, tamquam continentem doctrinam in Bajo proscriptam reprobavit.

§. IV.

Quantopere conveniant inter se Bajus & F. Bellelli circa impossibilitatem status puræ naturæ.

Hic quot in punctis sibi adhuc consentiant Bajus & F. Bellelli, distinctis quibusdam numeris expendemus, unde Bellellinam doctrinam a Bajana nullatenus discrepare quisque poterit facile dijudicare.

I.

1. Quando Bajus docet debitam esse creaturæ rationali destinationem ad visionem Dei intuitivam, & debitam quoque esse ei charitatem, tanquam medium ad hanc obtinendam beatitudinem necessarium, loquitur de charitate actuali, non autem de charitate habituali, imo ipsius existentiam in dubium revocare videtur, nec de ea contendendum existimat. *An vero*, ait, *præter hunc animi motum, qui charitas dicitur, alia quædam habitualis atque accidentalis qualitas in voluntate ponenda sit, quæ etiam charitas nuncupetur, non magnopere contendendum existimo.* Unde sequitur quod, juxta Bajum, necessaria non sit gratia habitualis, ut quis mereatur vitam æternam; & hæc Baji doctrina damnata est in propositione 13. quæ sic habet. *Opera bona a filiis adoptionis facta non accipiunt rationem meriti ex eo quod fiant per Spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, sed tantum ex eo quod sunt conformia legi, quodque per ea præstatur obedientia legi.* Et in propositione 15. cujus hæc sunt verba. *Ratio meriti non consistit in eo quod qui bene operatur habeat gratiam & inhabitantem Spiritum Sanctum, sed in eo solum quod obedit Divinæ legi.* Videri etiam possunt propositiones 12. & 17.

Baji O. pusc. de charit. c. 2.

Prop. 13.

Prop. 15.

Eorundem autem errorum reus est F. Bellelli, dum docuit ex una parte, debitam esse creaturæ rationali visionem Dei intuitivam, & ex altera debitam illi non fuisse gratiam sanctificantem, quæ etiam dicitur charitas habitualis. Si enim debita non fuit creaturæ rationali charitas habitualis, seu gratia sanctificans, profecto illa non est medium necessarium ad obtinendam visionem Dei intuitivam, & visio Dei intuitiva obtineri potest sine illa; non ergo accipient rationem meriti opera bona ex eo quod fiant ab homine in statu gratiæ constituto, sed ex eo quod procedant ex motivo charitatis actualis, hæc autem sententia ea est quæ damnatur in propositionibus modo recensitis.

II.

2. Bajus non solum docet hominem posse mereri vitam æternam cum sola charitate actuali, absque habituali, verum etiam contendit opera bona ex motivo charitatis actualis facta mereri ex se visionem Dei intuitivam. *Sicut opus malum*, inquit Bajus prop. 2. *ex natura sua est mortis æternæ meritorium; sic opus bonum ex natura sua est vitæ æternæ meritorium.* Videri quoque possunt propositiones 4. 5. 6. 11. 14. & 18.

Prop. 2.

In hoc etiam F. Bellelli ejusdem est cum Bajo sententiæ. Contendit enim debitam esse visionem Dei intuitivam creaturæ rationali, præcise quatenus rationalis est, & independenter ab ulla promissione divina, ut patet ex dictis. Quoniam autem debita non est immediate, sed solummodo mediante medio ad illam obtinendam necessario, mediante scilicet charitate actuali, inde manifeste sequitur quod vita æterna debeatur charitati actuali, seu operi bono procedenti ex charitatis actualis motivo independenter ab ulla promissione Divina, ac proinde quod opus bonum ex natura sua sit vitæ æternæ meritorium, quod damnatum est in Bajo.

III.

3. Ex eo quod opera bona, juxta Bajum, mereantur ex se vitam æternam, sequitur quod *justitia*, ut dicitur in prop. 42. *qua justificatur per fidem impius, consistit formaliter in obedientia mandatorum, quæ est operum justitia, non in gratia aliqua animæ infusa.* Et ut in prop. 66. quod *justificatio impii fit formaliter per obedientiam legis, non autem per occultam communicationem & inspirationem gratiæ, quæ per eam justificatos faciat implere Legem.*

Prop. 42. Baji.

Prop. 66.

Horum autem articulorum doctrinam arguunt Lovanienses in ea explicatione jam alibi satis laudata, quam ediderunt articulorum a S. Pio V. damnatorum, quamque gratam habuit Nuntius Apostolicus. *Nec verum est*, inquiunt, *imo etiam Divinarum Litterarum doctrinæ contrarium est, justitiam, qua per fidem justificatur impius, ita consistere formaliter in obedientia mandatorum, quæ operum justitia est, & non in gratia aliqua animæ infusa, qua adoptatur homo in filium Dei, & secundum interiorem hominem renovatur, & divinæ naturæ consors efficitur, ut sic per Spiritum Sanctum renovatus deinceps bene vivere & Dei mandatis obedire possit. Gratia siquidem infusa divinitus, qua interior ille homo noster renovatur, peccatorem justificare declarat ille Pauli ad Titum locus, ubi ait, quum apparuit benignitas &c.*

Brevis explicatio cap. 10. 2. part. 2. operum Baji p. 174.

Spreta tamen Summi Pontificis definitione atque censura propositionum 42. & 66. Baji, quarum legitimum sensum exposuerunt atque impugnaverunt

[Bellelli de statu creat. ration. lib. 2. c. 19.] verunt Lovanienses, F. Bellelli expressis verbis docet charitatem actualem justificare. *Ex his omnibus jam liquidum est*, inquit, *actualem charitatem justificare. Nam ut arctius argumentum perstringamus, poterit illud sic invicte proponi. Consimili omnino judicio Augustinus enuntiat de conversione ad creaturam, sive de perversa fruitione, quæ dicitur cupiditas, ea quæ pertinent ad faciendam animam iniquam, perversam, peccatricem & malam, ac enuntiat de conversione ad Deum incommutabile bonum, seu de ordinata fruitione, quæ charitas dicitur, ea quæ pertinent ad faciendam animam bonam, justam, beatam in hac vita & sanctam; atqui meridiana luce clarius est in Augustino conversionem actualem ad creaturam reddere animam iniquam & injustam; igitur manifestum est conversionem actualem ad Deum, seu charitatem actualem reddere animam sanctam & justam.*

IV.

Quia autem Theologi Orthodoxi fatentur charitatem actualem justificare dispositive non formaliter, hanc quæ ipsi opponi posset distinctionem rejicit his verbis.
[Ibid.] *Enim vero conversio actualis ad creaturam, relicto incommutabili bono, animam hominis peccatricem & injustam reddit, non dispositive dumtaxat, sed etiam formaliter, imo formalissime. Igitur non solum dispositive, sed formaliter etiam, & vi sua & natura sua animam justam reddit actualis conversio ejusdem ad incommutabile bonum, dum avertitur a bonis commutabilibus.* Nihil audacius, nihil expressius unquam asserere ausus est Bajus; ideoque has propositiones quas modo retulimus (nempe 13. 15. 2. 42. & 66.) silentio præterire maluit F. Bellelli, quam novo quodam ac inani effugio eas ad sensus mere commentitios deflectendo sic eludere censuram Summi Pontificis.

V.

[Prop. 43.] 4. Docet consequenter Bajus propositione 43. quod *in hominibus Pœnitentibus ante Sacramentum absolutionis, & in Catechumenis ante Baptismum est vera justificatio, separata tamen a remissione peccatorum.* Et hoc
[Bellelli de statu creat. ration. lib. 2. c. 25] idem docet F. Bellelli. *Notanter inspiciendum est*, inquit, *nomen justificationis, quod hoc tempore soli gratiæ remissionis peccatorum tribuitur, latiori olim significatione ab Augustino donatam.* Hic falso adscribit D. Augustino Theologus noster quod ille nunquam docuit. Sed mendaces atque confictas, quæ tanti Doctoris testimoniis tribuuntur, interpretationes refellere nimis operosum esset; ideoque ab iis confutandis consulto abstinemus, præsertim cum definitionibus Summorum Pontificum adversus Bajum & Jansenium latis, tamquam unicæ regulæ nostræ adhærere nobis proposuerimus. Et post pauca, iterum ad vomitum redit F. Bellelli, & novis momentis, quæ ex Augustino desumpsisse calumniose fingit, probare semper nititur charitatem actualem formaliter esse hominis justificationem. *Constans igitur*, inquit, *atque firma semper augustini doctrina ad nos monet, ut scintillas ac flammulas illas, ut ita loquar, cælestis charitatis, quæ cum ipsa fide donantur, atque remissionis peccatorum beneficium præveniunt, appellemus congruentissimo nomine inchoatam justificationem.* Et deinde, *Constat enim inchoatam justificationem, & inchoatam dilectionem haberi posse absque remissione peccatorum, quæ sola perfecta dilectione*
[Ibid. c. 26.] *præstatur.* Et cap. sequenti. *Cum igitur constet ex usquemodo expositis omnem dilectionem esse justificativam, saltem inchoate, sed non omnem remissivam peccatorum, illud exponendum restat, qualis debeat esse dilectio, quæ peccata delet atque remittit.*

Ex modo, quo F. Bellelli de charitate justificante differit, posset quispiam fortasse suspicari num in mente habuerit Baji propositionem 43. de omni vitio purgare. Illam tamen merito damnatam pronuntiat, quia scilicet novum ei supervenit effugium, quo propositionem Bajanam defendere non curat, modo sensum in
[Ibid. c. 25.] ea proscriptum sibi retineat. *Falso gemus*, inquit iste Theologus loquens de imperfecta justificatione, *Bajus eandem esse veram justificationem asseruit; non enim vera est, nisi cum perfecta est, merito ergo 43. ipsius propositio damnata fuit.*

Verum nihil futilius misettima illa distinctione justificationis perfectæ & imperfectæ: quæ enim non differunt, nisi sicut perfectum differt ab imperfecto, ejusdem sunt speciei. Amor imperfectus est ejusdem speciei cum amore perfecto ejusdem objecti. Justificatio ergo impii, quæ juxta F. Bellelli, in charitate actuali consistit, ejusdem est speciei, sive perfecta sit, sive
[Bellelli de statu creat. ration. lib. 2. c. 29.] imperfecta. Ergo utraque vera est justificatio. Et hoc non negat ipsemet F. Bellelli. *Fatemur utique*, inquit, *inchoatam eamdem cum perfecta quidditatem habere, sed non iisdem perfectionis gradibus præcellentem.* Ejusdem quoque speciei esse docet charitatem perfectam & imperfectam in tract. de modo reparat. tom. 1. lib. 5. cap. 10. & 15.

Imperfecta justificatio est ergo vera justificatio, cum habeat eandem quidditatem cum perfecta, licet non iisdem perfectionis gradibus præcellat, sicut amor Dei propter se & super omnia in gradu remisso est verus Dei amor, licet non habeat tot gradus intensionis, quot habere potest alius intensior. Ergo S. Pontifex definiendo quod in hominibus Pœnitentibus ante Sacramentum absolutionis, & in Catechumenis ante baptismum non sit vera justificatio, damnavit sententiam Fratris Bellelli docentis in Pœnitentibus & Catechumenis esse veram justificationem, licet imperfectam.

Præterea si hæc expositio Fratris Bellelli haberet locum, sequeretur Bajum asseruisse quod in Pœnitentibus & Catechumenis sit perfecta justificatio, separata tamen a remissione peccatorum, quod est falsissimum; ait enim Bajus quod *licet Catechumenus & Pœ-* [Bajus Op. de just. c. 7.]
nitens ante remissionem peccatorum aliquid justitiæ habeat .... quia tamen non habet remissionem peccatorum, sine qua non consistit hujus vitæ justitia, etiamsi proposita, & vita conversatione multos Dei filios superet, nondum potest justus vocari. Itaque ut F. Bellelli de Bajanismo semetipsum purgare tentet, cogitur Bajo doctrinam ab illius Novatoris mente prorsus alienam mendaciter tribuere, & propositiones damnatas detorquere in sensus omnino extraneos atque male confictos. Sed quo pacto posset aliter Bajanismi notam a se amovere, cum doctrina ejus a Baji doctrina nullatenus discrepet?

§. V.

De immunitate a morte, a concupiscentia, ignorantia, cæterisque hujus vitæ miseriis.

NUnc videndum superest quid senserit F. Bellelli de immunitate a morte, concupiscentia, ignorantia, cæterisque hujus vitæ miseriis, quam tertio loco tractandam suscepimus, quamque debitam fuisse creaturæ innocenti docet ille Theologus. In primis autem probare nititur pluribus D. Augustini testimoniis male intellectis, Deum non potuisse condere creaturam rationalem concupiscentiæ motibus obnoxiam. Quoniam autem nonnulli Theologi docuerunt Deum non potuisse illam condere concupiscentiæ nullatenus obnoxiam, ab hac sententia nunc impugnanda consulto abstinemus, ut ad alios errores notandos properemus, quos reprehensione atque censura dignos censent omnes Catholici Doctores. [Bellelli de statu creat. ration. ante pec. lib. 1. a c. 23 ad 27. & lib. 3. a c. 14. ad c. 18.]

I.

Docet itaque F. Bellelli deberi creaturæ rationali immunitatem a morte, concupiscentia, morbis, cæterisque hujus vitæ miseriis, & Deum fore injustum si iis creaturam innocentem afficeret. *Alienum est*, inquit, *a justitia Dei, ut innocentes vel levi pœna puniantur.* Et postea; *Neque qui distinguunt potentiam ordinariam ab absoluta aliquid veri in hac causa pronuntiant; siquidem tenetur Deus ex lege sua æterna & incommutabili neminem posse innocentem punire. Ergo semper, & in quacumque hypothesi, nisi forte in illa id posse sentiatur, in qua aut fingamus creaturam rationalem non esse rationalem, hoc est, legibus justæ providentiæ regulandam, aut Deum non esse Deum.* Sane nihil in hujus erroris patrocinium significantius dicere potuisset. [Bellelli l. 3. de statu creat. rat. ante pecc. c. 16.]

Damnata tamen est a S. Pio V. propositio, quæ est 53. *Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nascitur.* Damnata quoque est ista numero 75. *Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis ejus conditio.* Damnata etiam est propositio 69. quæ sic habet. *Omnes omnino justorum afflictiones sunt ultiones peccatorum ipsorum, unde & Job & Martyres, quæ passi sunt, propter peccata sua passi sunt.* Quomodo autem ab harum propositionum censura se expediat F. Bellelli, nunc inquirendum.

II.

Et primo quidem non satis est ipsi, pro tuenda propositionis 53. doctrina erronea, alienos illi atque distortos sensus affingere, quin etiam ad imminuendam Bullæ Pianæ auctoritatem, ex commenta, easque querelas, quas adversus decretum illud ad nauseam usque evomuere Bajanistæ, iterare non erubuit, præsertim illam, quæ est de famosa unius virgulæ transpositione, calumniam; sed cum ea omnia a Catholicis Doctoribus toties in pulverem redacta sint, quoties ea objicere tentarunt Novatores, ab his de novo refellendis supersedendum existimamus.

Hic itaque satis sit perpendere quomodo e censura singu-

singularum propositionum separatum se se expediat F. Bellelli. Propositio 53. sic habet: *Deus non potuisset ab initio creare hominem, qualis nunc nascitur.* Quid de hac propositione dicere potest Theologus noster, qui docuit Deum non potuisse creare primum hominem obnoxium morti, concupiscentiæ, ignorantiæ, cæterisque hujus vitæ miseriis? Respondet, hanc, ut sonat, falsam non esse, cum Deus non potuerit condere hominem peccatorem, & tamen homo, qualis nunc nascitur, sit homo peccator.

Bellel. li de statu creat. ration. lib. 3. c. 17.

III.

Fatendum est quidem falsam non fore propositionem 53. Baji, si intelligeretur in eo sensu, quod Deus non potuisset ab initio creare hominem peccatorem; sed cum de veritate propositionis in illo sensu acceptæ nulla esset controversia, nulla dubitatio, ille profecto sensus non nisi mala fide affingi potest propositioni damnatæ. Unde eam sic exponunt Theologi Lovanienses in illa explicatione, de qua jam sæpius fecimus mentionem. *Talis*, inquiunt, *fieri potuit, qualis nunc nascitur, non quod peccator, vitiosus pravusque, qualis modo nascitur, institui a Deo potuerit, sed quia corpore quidem fragili & mortali, quod necesse esset temporum lapsu veterascere, infirmari ac emori, animo vero tardo, hebeti, atque ad percipiendam veritatem difficili, facili autem ad errorem, & in voluptatem, seu oblectamenta sensuum pendulo pronoque.*

Sed si F. Bellelli animadvertit, & quidem recte, propositionem 53. Baji non esse falsam in eo sensu quod Deus non potuerit ab initio condere hominem peccatorem, qualis nunc nascitur; in quo ergo sensu falsa est? In quo sensu damnata? Nihil in hoc tractatu huic quæstioni dignatur respondere, altumque de ea retinet silentium. In altero autem tractatu, qui est *de modo reparationis humanæ naturæ post lapsum*, sic mentem suam aperit. *Quia non aliam veram gratiam supernaturalem*, inquit, *esse putabat* (Bajus) *præter illam quæ per merita Christi datur indignis, hominem in hoc statu tantum fatebatur veræ gratiæ indigentem. In statu autem integritatis, gratiæ indigentiam ad salutis opera chimæram esse existimabat. Ac propterea prop. 53. asseruit*, Deum non potuisse ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur, *vere scilicet gratiæ indigentem*. Et alibi. *Bajanus ille articulus, ait, proscriptus fuit, quia Bajus contendebat non potuisse Deum ab initio hominem condere cum indigentia supernaturalis gratiæ, qualis nunc nascitur.*

Bellel. li de modo reparat. tom. 1. lib. 4. c. 18.

Tom. 2. in Prop. Quesnel. 70. §. 2.

Verum in prælata propositione ne ullum quidem verbum de indigentia gratiæ, nihil etiam quod ejusmodi limitationem requirat, vel innuat. Cum ergo damnatæ sint Baji propositiones in rigore & proprio verborum sensu ab assertoribus intento, profecto damnata non est prop. 53. in illo fictitio sensu, quem illi falso tribuere tentat F. Bellelli.

IV.

Quia autem doctrina hujus Theologi eadem est cum doctrina Baji, accuratius inquirendum videtur, quid in Magistro tamquam reprehensione dignum designet Discipulus, quod ipse non admittere simulet, ut sic censuram Pontificiam conetur eludere. *Bajus*, inquit, *asseruit Deum non potuisse ab initio creare hominem gratiæ indigentem*. Sed hoc quoque asserit F. Bellelli. Docet enim ut vidimus, Deum non potuisse ab initio hominem creare absque adjutorio gratiæ, tamquam medio ad salutem æternam consequendam necessario, ac proinde nec potuisse illum creare gratiæ indigentem. Præterea uterque, Bajus scilicet & F. Bellelli asserunt Deum non potuisse ab initio creare hominem absque ordinatione in visionem sui intuitivam, nec potuisse illum creare obnoxium morti, concupiscentiæ, cæterisque hujus vitæ miseriis, ac proinde non potuisse creare illum qualis nunc nascitur. Quodnam est ergo discrimen Magistrum inter & Discipulum? Bajus contendit Deum non potuisse condere creaturam rationalem absque charitate, seu, quod idem est, gratiæ indigentem: hoc quoque docet F. Bellelli. Bajus addit hanc charitatem & integritatem primæ creationis fuisse creaturæ innocenti naturalem, quia debitam: Naturalem quoque fuisse in eo sensu Theologus noster inficiari non potest, quia juxta illum debita est. Quod si neget naturalem fuisse in eo sensu quod propriis viribus illam potuerit primus homo adipisci; & hoc quoque negat Bajus. Denique F. Bellelli huic vocabulum gratiæ dignatur concedere: Bajus autem ait quod hæc dona *forsitan non improbanda ratione possent dici gratia*. Ecce tota discrepantia quæ reperitur inter Bajum & F. Bellelli; iste charitati nomen gratiæ tribuit; Bajus non eodem nomine eam appellat, quamvis concedat hanc non improbanda ratione posse dici gratiam; unde sequitur

Prop. 9.

eos quibusdam tantum verbis inter se discrepare, sententiis vero perfecte congruere. Uterque ergo eadem meretur affici censura.

V.

Nec felicius se expedit iste Theologus, cum propositionis 75. vitium enititur exponere. *Respondemus*, inquit, *immortalitatem non fuisse debitam naturæ humanæ, tamquam ipsius proprietatem, sed fuisse ei debitam, sicuti optime debita esse possunt supernaturalia dona, jure scilicet justissimæ Providentiæ quæ non patitur creaturam suam miseram esse, nisi prius mereatur.* Si admitteretur hæc expositio, damnata fuisset a S. Pio V. doctrina, quam nec Bajus, nec quisquam alius unquam docuit, & intacta remaneret atque innoxia illa, quam pertinaciter asserit post Bajum F. Bellelli. Sed quam falso & quam absurde hoc contendat Theologus noster ex dictis evidentissime patet, cum error damnatus in eo consistat quod debita fuerit primo homini immortalitas. Nec propositio damnata redditur innoxia hac subtili & dolosa evasione, quod scilicet immortalitas debita solummodo fuerit jure justissimæ Providentiæ. in eo enim semper errant Novatores, quod contumaciter affirment, Deum fore injustum, si mortalem crearet hominem, antequam peccaret. In hoc ergo erravit F. Bellelli, cum id ita esse obstinate pertendat.

Bellel. li de statu creat. ration. lib. 1. cap. 12. ad 6.

VI.

Quod spectat propositionem Baji 69. de illa nullam habet mentionem, nisi occasione Quesnellianæ propositionis 70. cui Bajana non est multum absimilis. Sed cum ex damnatione utriusque propositionis, si genuinus illarum sensus detegatur, manifeste sequatur doctrinæ F. Bellelli censura, ad novas fallacias, imo & ineptias confugere non veretur.

Propositio Quesnellii inter damnatas n. 70. sic habet: *Nunquam Deus affligit innocentes, & afflictiones semper serviunt, vel ad puniendum peccatum, vel ad purificandum peccatorem.* Propositio autem Bajana, ut supra vidimus, sic exprimitur: *Omnes omnino Justorum afflictiones*, inquit Bajus, *sunt ultiones peccatorum ipsorum; unde & Job & Martyres, quæ passi sunt, propter peccata sua passi sunt.*

Qua tandem effugio F. Bellelli sensum in Quesnelliana propositione damnatum salvum servabit atque integrum? Nihil sane sibi pertimescendum putat, ea enim est ingenii facultate præditus, ut res luce clariores obscurare, atque res evidentissimas, per varias mendacii ac fraudis ambages confundere facile possit. Videamus ergo quomodo propositionem Quesnellii adulterino sensu involvat.

Bellelli de modo repar. hum. natur. tom 2. Prop. 70.

De fide est, inquit, *animas in Purgatorio existentes, quæ pœnæ temporalis reatum exsolvunt, nullum omnino habere lethale peccatum .... Non ergo Deus solos peccatores, eos scilicet qui gravis peccati macula turpes sunt, afflictionibus aut punit, aut purificat. Sacra quoque docente historia, Job erat vir simplex & rectus, & tamen, Deo volente, afflictissimus. Tobias etiam innocens afflictus fuit .... Satis insuper experimenta liquet Parvulos baptizatos doloribus malorum præsentis vitæ, & morte plerumque plecti ... Fide igitur certa tenendum est Deum aliquoties innocentes affligere.*

Juxta hanc Fratris Bellelli fictitiam interpretationem damnatus ergo erit Quesnellius, quia asseruit Deum nullis pœnis affligere animas in Purgatorio existentes? Damnatus, quia voluit Deum nullis malorum doloribus plectere infantes recens baptizatos? Damnatus denique quia docuit Deum in hac vita affligere illos solummodo qui actu peccati alicujus lethalis rei sunt? Quis, nisi desipiat, hunc sensum Quesnellianæ propositioni tribuere potest? Sed extraneum hujusmodi sensum confingere necesse erat, ut sartus tectus remaneret error a Summo Pontifice in propositione Quesnelliana proscriptus.

Hoc autem adhuc magis mirandum occurrit, quod F. Bellelli, ut fucum faciat incautis, innuat Bajum, dum asserit omnes justorum afflictiones esse ultiones peccatorum ipsorum, loqui, non de justis, sed de peccatoribus in statu peccati mortalis existentibus. Postquam enim hunc sensum, ut jam diximus, falso tribuere tentavit propositioni Quesnellianæ 70. hæc addit. *Explodenda insuper Quesnelliana Thesis est, quia errores in Bajo proscriptos renovat, videlicet 71.* (quæ nobis est 69.) *Omnes omnino Justorum afflictiones sunt ultiones peccatorum ipsorum; unde Job & Martyres, quæ passi sunt, propter sua peccata passi sunt.* Si Quesnellius renovat Baji propositionem, dum ait, *quod afflictiones semper serviunt, vel ad puniendum peccatum, vel ad purificandum peccatorem*, ergo utraque propositio, Baji scilicet & Quesnellii in eodem sensu sumi

Prop. 69.

debet:

debet: ergo utraque intelligi debet de afflictionibus quas Deus infert, non solum peccatoribus in statu peccati mortalis existentibus, sed etiam justis quibus jam dimissa sunt peccata: ergo falso contendit Theologus noster Quesnellium velle quod Deus nunquam affligat nisi peccatores in statu peccati mortalis existentes. Verum quidem est Quesnellium, dum ait Deum nunquam affligere innocentes, renovare errorem in Bajo damnatum, scilicet Deum injustum fore si creatura rationalis ante peccatum qualibet miseria afficeretur; sed mens ejus non fuit unquam asserere quod post dimissum peccatum Deus non possit eos affligere. Illum autem errorem renovavit F. Bellelli, dum ait in loco jam citato, *Alienum esse a justitia Dei ut innocentes, vel levi pœna puniantur*: & hunc eundem confirmat in suis posterioribus elucubrationibus, dum iterum asserit, *verum esse quod quælibet afflictio præsentis vitæ sit pœna*, nec aliter falsam esse Quesnellii propositionem: *Nunquam Deus affligit innocentes* &c. nisi quatenus intelligitur de peccatoribus quibus dimissa sunt peccata. *Falsum est*, inquit, *quamlibet pœnam culpæ præsentis pœnam esse, tum quod temporalis pœna interdum etiam post culpam dimissam luenda superest quod in Purgatorio fieri fides docet: dudum etiam abluti infantes, & sancti homines doloribus & morte plerumque plectuntur.* Quam distorta sit, & a mente Quesnellii aliena hæc expositio nemo non videt.

Bellelli l. 3. de statu creat. ration. ante pecc. c. 26.
Bellelli de modo repar. tom. 2. prop 70. §. 2.
Bellel. ibid.

VII.

Ex hactenus dictis invicte probatum arbitramur Baji doctrinam de impossibilitate status puræ naturæ in Scriptis F. Bellelli reviviscere; novumque hunc Baji Discipulum omnes veterum Bajanistarum circa hanc materiam regenerasse errores, quos diximus ad tria capita posse revocari. 1. Deus non potuit condere creaturam rationalem absque justitia originali, nec ei denegare alia media ad adipiscendam salutem necessaria. 2. Non potuit illam creare quin illam destinarit ad visionem sui ipsius intuitivam. 3. Non potuit creare illam obnoxiam morti, concupiscentiæ, ignorantiæ, cæterisque hujus vitæ miseriis: hos, inquam, errores in scriptis Fratris Bellelli renovatos atque redivivos reperire quisque poterit. Hos enim fuse pertractat, propugnat, atque acerrime defendit toto libro tertio *de statu creaturæ rationalis ante peccatum*. In aureolo illo Opusculo totus est ut probet 1. Nullum dari medium inter charitatem & cupiditatem, omnesque actiones nostras, quæ non procedunt ex motivo charitatis, procedere ex motivo cupiditatis, & esse vitiosas, ideoque Deum non potuisse condere creaturam rationalem absque charitate, utpote qui non possit creare illam cum cupiditate & in necessitate peccandi. Et ne quis suspicetur Theologum illum loqui de charitate large sumpta, de quadam dilectione scilicet, quæ viribus naturæ haberi possit, probare contendit Deum nequidem ut Auctorem naturæ diligi posse absque adjutorio gratiæ; charitatem de qua hic agitur esse illam qua Deus gratis & propter se diligitur, & quæ per Spiritum Sanctum diffunditur in cordibus hominum.

Bellelli de statu creat. ration. a c. 1. ad 8.

Deinde docet creaturæ rationali deberi destinationem ad visionem Dei intuitivam, eique illam denegari non potuisse absque injustitia. Transit postea ad concupiscentiam, cum qua non potuisse condi creaturam innocentem adstruere nititur: conatur etiam objecta solvere, quæ adversus hanc suam doctrinam opponuntur. Et c. 26. hanc propositionem quam jam alibi retulimus proferre non veretur; Quod *tenetur Deus lege sua æterna & incommutabili neminem posse innocentem punire*; addens illud intelligi debere *semper & in quacumque hypothesi*; quod si hoc aliter fieret, aut creatura rationalis non esset rationalis, aut Deus non esset Deus. Absolvitur denique hic Liber tertius capitibus duobus, scilicet 27. & 28. in quibus eludere tentat censuram a S. Pio V. contra errores Baji latam. Hæc sit brevis totius illius Libri tertii Analysis, qui revera nihil aliud est quam trium Librorum Jansenii de statu puræ naturæ compendium. Eadem enim continet argumenta, iisdemque, licet perperam, Augustini testimoniis adornatur.

Ibid a c. 8. ad c. 14.
Ibid a c. 14. ad c. 18.
Ibid. a c. 18. ad c. 26.

Sed quia durior hæc propositio, *impossibilis est status naturæ puræ*, Orthodoxorum aures absque dubio offenderat, & cum facile fieri potuerit ut nonnulli in illam insurrexerint, hanc defendendam suscipit in altero scripto quod in lucem edidit anno a priori edito 26. Verum quam insulse expurget se in hac adumbrata Apologia, cuique perspicuum esse poterit ex iis quæ in subsequenti Paragrapho dicturi sumus.

§. VI.

Confutatur Fratris Bellelli Apologia, quam inseruit in posteriori suo opere, pro impossibilitate status naturæ puræ.

F. Bellelli in opere suo posteriori, cui titulus est, *de modo reparationis humanæ naturæ post lapsum*, defendendam suscipit hanc propositionem, quam in priori tanta audacia tueri ausus fuerat, scilicet, *impossibilis est status puræ naturæ*; eamque a Bajanismi gravamine, quo ab Orthodoxis Theologis onerari solet, liberare aggreditur. Sed ut optatum exequatur consilium, ad paradoxum confugit hactenus inauditum.

I.

Bajus, inquit, *primum hominem de facto in pura natura fuisse conditum docuit ..... & non solum de facto hominem in pura natura conditum; sed nec possibile Deo fuisse ut aliter quam in pura natura hominem, aut Angelum conderet, contendebat ..... cum ergo Bajus naturam puram rationalem de possibili, imo & de facto protulerit, nihil ejusdem errori magis e directo contrarium statui poterat, quam naturam puram, tam de facto, quam de possibili, e medio tollere. Quam in sententiam penitus a Bajano errore remotem me abiisse patet*. Vide & tomo 2. in prop. Quesnellii 35. §. 3.

Bellelli de modo repar. tom. 1. lib. 4. cap. 12.

Qui Fratris Bellelli æquivocationibus parum assuetus est, adduci fortasse poterit, ut credat his speciosis verbis a doctrina Baji hunc Theologum recedere: at non ita est. In verbis sane ludit ac fallit F. Bellelli. Has voces, *status naturæ puræ*, in varios atque ambiguos usurpat sensus, ut scilicet affugium habeat, cum res sua ita ipsi postulare videbitur. Sic igitur quando docet statum naturæ puræ esse impossibilem, has voces, *status naturæ puræ*, in eodem prorsus sensu accipit, quo eas accipiunt Theologi: quando autem Bajum impugnare simulat, easdem voces *naturæ puræ* in sensu longe diverso adhibet, quem, nec ullus Theologus, nec ipse Bellelli admittit, cum statum illum impossibilem esse asserit.

Verum ut pateat quam secum pugnet, sibique contradicat F. Bellelli, hæc quæ traditur a Theologis de statu naturæ puræ definitio in mentem revocanda est.

Status igitur naturæ puræ a Theologis definitur illa in quo creatura rationalis non destinaretur ad intuitivam Dei visionem, nec prædita esset charitate, aliisque mediis ad cælestem beatitudinem consequendam necessariis, imo in quo creatura obnoxia esset morti, cæterisque hujus vitæ miseriis subjaceret. Hunc statum, quam alii brevitatis causa, & ipse F. Bellelli definiunt, statum creaturæ rationalis sine gratia & sine culpa aut habitu vitioso, hunc, inquam, statum impossibilem esse docuit Bajus, hunc secutus est Yprensis Antistes, qui eundem statum eodem modo intellectum * reprobat atque impossibilem arbitratur, quod ut perficeret tres conscripsit Libros, Bajanæ doctrinæ causa, ut illius status impossibilitatem suaderet.

Eandem ejusdem status, atque in eodem sensu impossibilitatem adstruere ac probare totis viribus intendit F. Bellelli, horum Novatorum fidelis discipulus, imo in ea impossibilitate asserenda Magistros suos verbis, tum expressioribus, tum durioribus superasse videtur, ut patet ex dictis in toto hoc articulo, & adhuc magis patebit ex infra dicendis.

II.

Jam vero quidquid sit de verbis illis, *Impossibilis est status naturæ puræ*, nec de verbis disputatio est, sed de rebus quæ verba significant, certum est damnatum esse Bajum, quod asseruerit Deum non potuisse condere creaturam rationalem absque illius ordinatione ad intuitivam sui ipsius visionem, neque absque charitate, cæterisque mediis ad æternam salutem obtinendam necessariis: certum quoque est damnatum esse Bajum quod docuerit creaturam rationalem non potuisse condi obnoxiam morti, cæterisque vitæ miseriis, & hæc omnia in hac propositione, *Impossibilis est status naturæ puræ*, continentur, quidquid reclamet F. Bellelli; sed hæc omnia simul cum Bajo docuit ipse F. Bellelli; ergo uterque eadem pœna afficiendus videtur: nec ullum inter utramque doctrinam, Bellellinam scilicet & Bajanam, discrimen, saltem essentiale, assignari posse videtur.

Ar-

* Quapropter ut omnia breviter illi statui a Scholasticis attributa percurramus, qui hominem a Deo in puræ naturæ statu creari posse, nullo omnino peccato præcedente, profitentur, ii volunt eum creandum esse sine ordinatione ad beatitudinem sempiternam, seu claram visionem Dei. Hinc consequenter dicunt eum sine fide in intellectu & in voluntate sine charitate Deum diligente condendum. Repugnantiam illam carnis & Spiritus esse prorsus naturalem ..... Hinc multo magis puræ naturæ mortalitatem adhærere tradunt, omnesque morbos corporum, quæque inde sæpius proficiscuntur animarum labes, totam denique calamitatum seriem, quibus atteritur ista vita miserorum a primis fletibus nascentium usque ad extremos halitus morientium. Jansen. Lib. 3. de statu puræ nat. c. 1.

III.

Arguit F. Bellelli se a Bajo toto cælo distare; cum Bajus docuerit statum naturæ puræ, non solum esse possibilem, sed de facto extitisse.

F. Bellelli mira sua dexteritate e vadis emergere vellet: sed quam improspere id tentaverit, ex his quæ dicturi sumus facile patebit. Duo imprimis in mente habuisse videtur; 1. Docere voluit impossibilem esse statum naturæ puræ, atque revera docuit conceptis verbis atque absque ullis ambagibus. Voluit 2. Aliquem a Bajo recessum simulare, ne, dum intus Bajanista est, exteriori Bajanismi mole opprimeretur: atque ita ut tutius doceat impossibilitatem status puræ naturæ, & aliquatenus a Bajo videatur recedere, calumniose imputat ipsi Bajo quod docuerit, non solum illius status possibilitatem, sed etiam realem ejusdem status existentiam: sic enim habet, ut jam vidimus supra. *Bajus*, inquit, *primum hominem de facto in pura natura fuisse conditum docuit*. Sed qua via fieri potest, ut id docuerit Bajus, cum in locis, ut ita dicam, pæne innumeris contrarium doceat? Assignet F. Bellelli textum Baji, Bajanaque verba referat, quibus adstruit primum hominem de facto in pura natura fuisse conditum. Laudet locum, in quo Bajus contendit, *nec possibile Deo fuisse ut aliter quam in pura natura hominem aut Angelum conderet*. Hæc omnia, ut jam innui, falso imputantur Bajo; sed hæc omnia F. Bellelli commentus est, ut eandem quam reipsa tuetur Bajus sententiam, absque tamen ulla, si fieri posset, Bajanismi suspicione stabiliret. Cum *ergo Bajus naturam puram rationalem*, inquit, *de possibili imo & de facto protulerit, nihil ejusdem errori magis e directo contrarium statui poterat, quam naturam puram, tam de facto, quam de possibili, e medio tollere*. Addit deinde, ut imperitis fucum faciat; *Quam in sententiam penitus a Bajano errore remotam me abiisse patet*. Id profecto nemini patet, nempe quod F. Bellelli in sententiam penitus ab errore Bajano remotam abierit, nisi forte iis qui calumniam a Fratre Bellelli ipsi Bajo impositam prorsus ignorant.

IV.

Neque est quod F. Bellelli reponat Bajum asseruisse integritatem primæ creationis, humanæ naturæ sublimationem & exaltationem in consortium divinæ naturæ fuisse naturalem ejus conditionem, & consequenter hominem in pura natura fuisse conditum, juxta Bajum, quia hæ proprietates, cum quibus creatus fuit, ipsi erant naturales.

Quamvis enim Bajus ab hac voce, *Naturalis*, abstinuisset, hoc ipso quod asserit has prærogativas esse ita creaturæ rationali debitas, ut Deus non potuerit eas ipsi denegare, non minus sane damnandus atque damnatus fuisset; ergo cum F. Bellelli idem quod Bajus hac in parte doceat, non minori videtur censura notandus.

Verum quidem est quod F. Bellelli doceat prærogativas primæ creationis fuisse in aliquo sensu supernaturales. Sed in quo sensu? In eo nempe quod homo naturæ viribus eas sibi comparare non possit: neque in hoc a Bajo dissentit F. Bellelli; nam revera Doctor Lovaniensis non diffiteretur visionem Dei esse in eo sensu supernaturalem, quod eam naturæ viribus assequi non possimus. Vult tantum Bajus eam esse naturalem in eo sensu quod sit debita creaturæ rationali: ergo cum eandem intuitivam Dei visionem creaturæ, quatenus est imago Dei, debitam quoque contendat F. Bellelli, a substantia Bajanæ doctrinæ non recedit, quamvis in aliquo termino a Bajo discrepare videatur.

Verum neque in ipso hoc termino, *Naturalis*, omnino discrepat a Bajo F. Bellelli. Jam enim observavimus Theologum istum Jansenii vestigiis inhærentem, ut Pianam censuram eluderet, naturalem dixisse simul & supernaturalem elevationem creaturæ rationalis ad visionem Dei intuitivam. Sic eodem ore, modo affirmando, modo negando, atque contradictoria ad arbitrium asserendo, se expediunt Novatores.

Vide supra § 3. n. 1. & 2.

V.

Instat F. Bellelli: *Si hæc propositio, pura natura est impossibilis, Bajana dicitur, ergo dicatur ubi, quando, sub qua numero inter Bajanas, & a quo Summo Pontifice proscripta recenseatur. Non, inquies, fuit explicite & sub conceptis terminis damnata, sed tamen legitima illatione ex jam proscriptis deducitur. Illationibus ergo, quæ interdum fallaces sunt, res tam gravis agitur de probro alteri inferendo.*

Quam vana sint quæ objiciuntur perpendamus. Diximus hunc Theologum docuisse impossibilem esse statum naturæ puræ. His habemus confitentem reum, neque sane hoc ipse diffiteri potest; sed in hoc illum a Bajo non recedere contendimus; licet enim propositio illa, *Impossibilis est status naturæ puræ*, conceptis terminis in Scriptis Baji non reperiatur, neque inter propositiones a Summis Pontificibus damnatas recenseatur, affirmamus tamen cum omnibus Orthodoxis doctrinam hac propositione enuntiatam in Scriptis Baji fuisse proscriptam a S. Pio V. Ergo cum eadem doctrina in Scriptis Fratris Bellelli reperiatur, eadem inuri censura meretur.

Immerito conqueritur Theologus iste, quod illa doctrina illationibus tantum ex proscriptis propositionibus deducatur. Non illud solum contendunt Theologi; sed præterea volunt supradictam propositionem sub terminis æquivalentibus substantialiter & quoad omnes effectus in damnatis Baji propositionibus contineri. Similiter quando iidem Theologi asserunt possibilem esse puræ naturæ statum, illud asserunt, non solum tanquam veritatem, quæ ex dogmate definito per legitimam consequentiam infertur, sed tanquam ipsummet dogma a S. Pio V. definitum; non ergo illationibus præcise, quæ, ut ait F. Bellelli, interdum fallaces sunt, omnino confidimus, ubi res tam gravis agitur, de probro scilicet alteri inferendo; sed nuda expositione veritatis definitæ exprobramus F. Bellelli, quod asserendo impossibilem esse statum naturæ puræ, errores doceat hac propositione enuntiatos, & quos in Bajo proscripsit Summus Pontifex.

VI.

Cæterum quam parum sibi constet F. Bellelli, ut supra innui, patet ex diverso sensu quem eidem propositioni, *Impossibilis est status puræ naturæ*, tribuit: dum enim possibilitatem illius status rejicit, eam propositionem in eodem sensu, quo eam Catholici accipiunt, accipit & ipse Bellelli: cum vero Bajum impugnat, vel potius impugnare simulat, naturam puram appellat naturam illam, quæ est ordinata a Deo in intuitivam sui ipsius visionem, & quæ charitate cæterisque donis est prædita: sic in varias abit contradictiones: sed his parum movetur F. Bellelli, modo finem suum assequatur.

Si tamen Bajum sincere refellere voluisset, propositionem contradictoriam stabiliendo debuisset ostendere sensisse Bajum quod Deus potuerit condere rationalem creaturam absque donis supradictis. Sed hoc Bajus non docuit, imo expresse contrarium asserit. Id etiam non docuit F. Bellelli, cum idem revera cum Bajo sentiat; neque sane potest invidiosum istud doctrinæ suæ cum Bajana consortium declinare, Baji propositiones in sensus absurdos atque contradictorios derivando, nec censuram Apostolicam, quam incurrit, effugere.

VII.

Ut tamen Bajanam sententiam, cui mordicus adhæret, non dimittat, fallacias quas in priori opere, *de statu creat. rat. ante pecc.* in erroris sui patrocinium adduxerat, easdem iterat, atque infructuose repetit in Apologia sua, id est, in posteriori suo opere, *de modo repar. hum. nat. post lapsum*.

Dicimus, inquit, *gratiam Adamo innocenti debitam quidem fuisse, at non tanquam naturalem proprietatem ex intimis naturæ nascentem, quemadmodum perperam Bajus contendebat; sed tanquam supernaturale medium ex justissimæ providentiæ legibus præordinatum*. Et cap. sequenti: *Nec obest*, inquit, *quod ipse gratiam debitam humanæ naturæ asseruerim, cum sæpius & repetito stylo adversus Bajum inculcaverim debitam fuisse, non tanquam proprietatem, sed tanquam supernaturale altioris ordinis adjutorium ex lege justissimæ providentiæ, quæ nequit æquo jure obligare impotentem. Patet itaque*, pergit idem Theologus, *quod debitam dixerim, non naturæ secundum se inspectæ, sed quatenus sub divina Providentiæ dispositionibus constituitur*.

Bellelli de modo repar. tom. 2. lib. 4. c. 25.

Incassum profecto recidunt omnes quos F. Bellelli adhibet conatus ad Bajanismi notam a se procul amovendam. Ea enim quæ in dolosa Apologia sua denuo profert ad sui defensionem jam alibi impugnavimus. Hic autem, sicut in priori opere suo, non aliter se se de Bajanismo purgare nititur, quam calumniose tribuendo ipsimet Bajo errorem omnino alienum a doctrina illius Novatoris, nempe debitam fuisse creaturæ rationali gratiam tanquam proprietatem naturæ, quod Bajus nusquam docuit. Vide quæ dicta sunt parte 1. hujus operis art. 3. §. 2. num. 3. 13. & 20.

VIII.

VIII.

Nec Bajanismi sordes, quibus se se turpiter coinquinavit, felicius abluit addendo quod gratiam illam debitam asseruerit, *tanquam supernaturale altioris ordinis adjutorium ex lege justissima Providentiæ*, vel debitam naturæ, *quatenus sub divina Providentia dispositionibus constituitur*. Doctrina enim hæc cum Janseniana plane cohæret; nec inter utramque aliud potest assignari discrimen, quam in terminis. Docet quippe Jansenius gratiam cæteraque dona esse creaturæ debita, quia Deus, inquit, illud sibi debet & suis attributis. Deum autem illud sibi debere, & suis attributis, sicut ait Jansenius, & Deum illud debere Providentiæ suæ, sicut loquitur F. Bellelli, idem omnino sonant atque significant, nempe Deum non potuisse hæc dona denegare creaturæ rationali: imo Deum injustum fore si illa dona denegaret, impie asseruit Eremita noster. Nam illius systemate, si Deus hæc dona denegaret creaturæ, creatura tunc, juxta illum, ad peccandum necessitaretur, & mandata divina illi evaderent ad observandum impossibilia: hunc enim intendit sensum, dum ait loco superius laudato, debitam fuisse creaturæ rationali, *tanquam supernaturale altioris ordinis adjutorium ex lege justissimæ Providentiæ, quæ nequit æquo jure obligare impotentem*.

Quidquid ergo causetur F. Bellelli, in sui tutelam, quibuscumque verborum involucris suos obtegat errores, hoc ipso quod docet gratiam esse creaturæ debitam, Deumque injustum fore, si eam denegaret, manifestum atque evidens est illum a doctrina in Bajo damnata circa impossibilitatem status puræ naturæ nullatenus recedere.

IX.

Libenter tamen hic iterum fatemur, quod, supposita semel Dei ordinatione, qua mere gratuito creaturam rationalem ad intuitivam sui ipsius visionem destinavit, illi consequenter debeantur auxilia omnia ad ultimum finem suum assequendum necessaria. Sed quia gratuita plane est illa ad finem supernaturalem ordinatio, gratuita quoque censeri debent subsidia, quæ vi illius gratuitæ ordinationis creaturæ rationali impertiuntur.

Hæc tamen hypothesis non placet Fratri Bellelli: aliter enim sentit de supradicta ordinatione, quam putat in eo solummodo sensu fuisse indebitam, quod Deus potuisset creaturam rationalem non condere, ac proinde ad intuitivam sui ipsius visionem non destinare. Recte quidem; ergo rationale hominis, licet simul cum animali constituat ipsius essentiam, erit quoque juxta F. Bellelli ipsi homini indebitum, quia potuit Deus non creare hominem? Quanta absurditas! In eo tamen sensu vult iste Theologus quod destinatio ad visionem intuitivam sit indebita, quia scilicet *Deus*, inquit, *nihil extra se facere potuisset*. Sed supposita semel in Deo sola voluntate condendi creaturam rationalem, diserte asserit, Deum tunc debere illam ordinare in intuitivam sui ipsius visionem, & illi suppeditare media ad illam assequendam necessaria. Hæc tamen auxilia, licet debita, &, supposita sola voluntare creandi, necessario debita, gratiam appellat. Quo jure, quave injuria? Quisque judicet.

Hæc omnia a Fratre Bellelli accepta Jansenio referri debent in cujus officina fabricata sunt. Quæ quam inepte a Magistro prolata fuerint, jam alias observatum est, nec minus sane absurda in ore discipuli videri debent.

Vide supra parte 2. art. 3. § 2. n. 22. & seq.

At ne Frater Berti e nostra elabatur memoria, videamus sequenti Paragrapho, num socio suo rectius sentiat.

§. VII.

Quid senserit F. Berti de impossibilitate status puræ naturæ.

SEntentiam F. Bellelli de impossibilitate status puræ naturæ, quam iste durius atque absque ulla verborum ambage tradiderat, aliquatenus emollire tentat F. Berti, verumtamen ab errore damnato in propositionibus Baji nullatenus recedit.

I.

Primum itaque in utramque partem agitat quæstionem, ita tamen ut momenta, quibus probatur hæc possibilitas, vel enervet, vel omnino prætermittat, contra autem, argumenta, quibus Novatores hujus status impossibilitatem suadere tentant, multum ponderet, & plurimi facere videatur. Deinde antequam suam aperiat sententiam in tam perplexa, ut ait, quæstione, regulam ex Deuteronomio desumptam tradit, quam perutilem arbitratur: *Non declinabis, neque ad dexteram, neque ad sinistram*. O utinam divino monito paruisset F. Berti! Ad sinistram sane non declinasset. Postea enim quid sentiat his verbis satis diserte declarat. *Itaque*, inquit, *ab eorum placito qui puræ naturæ statum putant esse impossibilem non erit penitus recedendum*. Non ergo censet F. Berti penitus esse recedendum ab eorum placito, qui puræ naturæ statum putant esse impossibilem; atque si illius testimonio fidem adhibeamus, ab errore illorum Novatorum, saltem aliquatenus, recedit. Verumtamen quod ab iis nullatenus recedat, quamvis duobus lenimentis suam sententiam temperare conetur, paucis probare ac demonstrare aggredior.

Docet itaque primo *quod nullo titulo homini in prima conditione teneretur Deus impertiri charitatem habitualem, sive gratiam sanctificantem & supernaturalium virtutum habitus, & consequenter integritatem & originalem justitiam hæc omnia complectentem primo homini debitam nequaquam fuisse, atque Deum posse creaturam rationalem condere absque talibus ornamentis*. Sed si Bajana propositio non fuit damnata in eo sensu quod homini in prima conditione debita fuerit charitas habitualis, & cætera dona quæ illam consequuntur, certe non ejurabitur error in Bajo damnatus, confitendo gratiam habitualem homini in prima conditione non fuisse debitam: Atqui Bajus nunquam docuit charitatem habitualem fuisse debitam homini in prima conditione; imo expresse asserit se in Opusculis suis de illa non loqui. *An vero*, inquit in loco jam alibi laudato, *præter hunc animi motum, qui charitas dicitur, alia quædam habitualis atque accidentalis qualitas in voluntate ponenda sit, quæ etiam charitas nuncupetur, non magnopere contendendum existimo*. Igitur propos. 27. quæ, sicut & cæteræ, damnata est in sensu ab assertore intento, damnata non est in eo sensu quod charitas habitualis fuerit debita homini in prima conditione: errorem ergo damnatum non rejiciunt qui circa hanc propositionem se orthodoxe sentire contendunt, modo fateantur charitatem habitualem non fuisse debitam homini in prima conditione; quod omnino insufficiens esse nemo non videt.

Berti in fin. tom. 2. Appendicis c. 3.

Bajus Op. de charit. c. 2.

Vide supra art. 1. §. 2. n. 2.

Secundo, docet F. Berti, nec debitam fuisse Adæ actualem gratiam, *quatenus neque promereri illam potuit operatione aliqua præcedenti, neque exigebat eam primus homo, ut in se absolute, & in genere speciei suæ præditus esset naturali qualibet perfectione, quoniam per solam nativam facultatem intelligendi & volendi perfecta redditur rationalis creaturæ substantia. Nihilominus tamen considerata*, addit, *ut est imago Dei, & comparate ad ultimum finem, a quo divulsa incidit in summam miseriam, oportebat ut supernaturali divinorum auxiliorum fulcimento ornaretur*. Verum Theologus iste tali verborum apparatu nullatenus recedit ab errore Baji, qui nunquam docuit primum hominem promeruisse quibusdam præcedentibus operibus gratiam actualem, nec unquam voluit hanc gratiam debitam fuisse primo homini, quatenus consideratur in se absolute, & in genere speciei suæ, sed solummodo fuisse illi debitam quatenus miser esset sine illa? quod idem docet F. Berti in loco modo laudato.

Vide supra art. 1. §. 2. n. 17.

Vide supra ibid. n. 19.

II.

Hæc sunt duo lenimenta quibus F. Berti gloriatur se media incedere via, *non declinans ad dexteram neque ad sinistram*; atque temperare & restringere sententiam F. Bellelli & aliorum, qui dure docent impossibilem esse absolute statum naturæ puræ. Sed vel fallitur, vel fallere tentat incautos iste Theologus; nam profecto dexteram deserit, ut ad sinistram declinet: F. enim Bellelli expresse asserit 1. Charitatem habitualem, seu gratiam sanctificantem & supernaturalium virtutum habitus non fuisse debitos homini in prima conditione. *Constat*, inquit, *eam*, (scilicet justitiam originalem) *fuisse supernaturalem* (hoc est indebitam) *ex parte saltem, seu ut dici solet, inadequate, qua parte scilicet gratiam sanctificantem & virtutes infusas includebat*. Vide supra §. 2.

Bellelli de statu creat. ration. lib. 1. c. 12.

Docet etiam F. Bellelli 2. Non fuisse debitam gratiam actualem ex merito præcedentium operum, quæ nunquam extiterunt, nec existere potuerunt ante primi hominis creationem; neque fuisse debitam primo homini, ut in se absolute & in genere speciei suæ considerato, sed solummodo comparate ad ultimum finem a quo divulsus incideret in summam miseriam. *Non enim*, inquit, *gratia illa ita debita fuit naturæ, ut aliquod opus meritorium eamdem præcesserit, aut sicut naturæ sunt debitæ ejusdem proprietates, quæ ex ejusdem visceribus enascuntur, sed debita fuit ex lege Providentiæ divinæ, quæ in necessariis non deficit*

Bellelli de statu creat. l. 1. c. 19.

fine

fine causa, quoniam scilicet erat tunc gratia medium necessarium sine quo divina mandata omnino servari non poterant. Vide supra §. 3. n. 4.

Cum itaque F. Berti idem sentiat ac F. Bellelli de impossibilitate status puræ naturæ, eadem utrumque censura dignum esse nullus est dubitandi locus.

ARTICULUS III.

De amore Dei naturali.

I.

QUoniam F. Bellelli nullum admittit medium inter cupiditatem & amorem Dei supernaturalem seu charitatem, necesse est ut rejiciat quoque cum Baju distinctionem duplicis amoris, videlicet, naturalis quo Deus amatur ut Auctor naturæ, & gratuiti quo Deus amatur ut Beatificator; & ideo ut amplectatur doctrinam in propositionibus 34. & 36. contentam; quod revera agit absque ulla verborum ambage; nam cum adversus suam de impossibilitate status puræ naturæ sententiam sibimetipsi objecisset Bullam S. Pii V. dictas propositiones proscribentem, respondet eas non esse damnatas quantum ad doctrinam, sed solummodo propter censurarum acerbitatem; & consequenter doctrinam in iis propositionibus contentam tueri non veretur, modo abstineat a sententia contraria acrius perstringenda. *Profitemur*, inquit, *nos distinctionem illam nulla censura perstrictam velle; sicut enim eandem a nobilissimis scholasticis adinventam agnoscimus, ita in sua ipsam probabilitate, si quam auctores sui eidem dedere, relinquimus. Scimus Bajum multiplici censura eandem insecutum, dum criminatus est vanam, commentitiam, ad illudendum sacris litteris excogitatam, & cum injuria Crucis Christi defensam. Quapropter omni jure a Summis Pontificibus damnata fuit hæc tam libera in privato Doctore alienas sententias criminandi acerbitas, ut patet ex proscripta a S. Pio V. propositione 34. distinctio illa &c. & 36. Amor naturalis &c. Sed tamen,* sic ille prosequitur, *censurarum acerbitate semota, neque ipsa nude inspecta, facili negotio ex Augustini doctrina diluitur*, (Scholasticorum objectio,) *etsi enim nunc concedamus diligi posse a rationali mente Deum ut Auctorem naturæ duntaxat, contendimus nihilominus sine dono gratiæ id fieri omnino non posse.*

Bellelli de statu creat. ration. lib. 3. c. 2.

II.

Hæc satis perspicua sunt, nec ullo indigent commentario, ut persuasum habeamus F. Bellelli renovare doctrinam in propositionibus Baji 34. & 36. enuntiatam, & abstinere tantummodo ab acerbiori sententiæ oppositæ censura. Nec aliter violatæ Pianæ Constitutionis crimen a se propulsat, quam asserendo has propositiones damnatas non esse quantum ad doctrinam Auctoris in iis contentam, sed solummodo ratione durioris styli quo arguitur in eis sententia contradictoria.

Verum quidem est quod, juxta nonnullos Theologos, quædam Baji propositiones damnatæ sint solum propter acerbitatem censuræ, qua afficiunt sententiam oppositam, non autem quantum ad substantiam doctrinæ; sed ad memoriam nobis revocandum est id quod initio hujus operis adnotavimus, nempe quod, juxta omnes Orthodoxos, non liceat tueri, etiam quantum ad substantiam doctrinæ, propositiones illas quæ infamant oppositam sententiam, quando eadem doctrina ejusdem Auctoris super eadem materia in aliis propositionibus damnata fuit: atqui in præsenti quæstione res sic se habet; nam doctrina quæ continetur in propositionibus 34. & 36. damnata fuit in propositione 38. ac etiam in propositionibus statum naturæ puræ tanquam impossibilem admittentibus, ut alibi demonstravimus: non ergo licet tueri doctrinam in propositionibus 34. & 36. contentam; & F. Bellelli, qui illarum patrocinium suscepit, in censuram a S. Pio V. latam incidisse nemo potest inficiari.

Vide supra 1. parte art. 2. n. 2.

Vide supra 1. part art. 2 §. 3.

Præterea, tametsi doctrina in supradictis propositionibus 34. & 36. enuntiata non esset damnata in aliis nonnullis Baji propositionibus, quomodo posset eam innoxie tueri F. Bellelli contra probabiliorem certe atque tutiorem sententiam Theologorum asserentium omnes Baji propositiones, illas etiam quæ virgula quadam censoria inurunt Adversarios, esse damnatas quantum ad doctrinam? Fuit-ne illi licitum, hoc prætextu, Pianæ Bullæ refragari?

III.

Etenim obiter observare licet, supradictam Theologorum sententiam non carere multis, iisque firmis rationibus atque argumentis, quorum nonnulla hic subjicere forte non erit supervacaneum. Innititur autem præsertim ipsis Pianæ Bullæ verbis; sic enim habent. *Quas quidem sententias stricto coram nobis examine ponderatas, quanquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possint, in rigore & proprio verborum sensu ab assertoribus intento hæreticas, erroneas &c. damnamus, circumscribimus, & abolemus.* Ex quibus verbis sic argumentari licet.

Primo; nomine *sententiarum*, quæ damnantur, intelligitur doctrina in propositionibus enuntiata, potius quam censura qua infamatur doctrina opposita; censura enim, qua infamatur doctrina opposita, non recte dicitur sententia Auctoris, sicut dicitur sententia Auctoris doctrina in propositione enuntiata: ergo Summus Pontifex damnando sententiam Baji, non tam damnavit censuram qua Bajus in aliquibus propositionibus infamavit doctrinam in iisdem propositionibus enuntiatam.

Secundo, si S. Pius V. voluisset aliquas propositiones proscribere propter solam acerbitatem censuræ, qua infamant sententiam oppositam, illas tantum prohibuisset tanquam oppositas charitati & paci fidelium; non autem illas damnasset tanquam censura aliqua Theologica dignas; atqui damnavit illas tanquam censuris Theologicis dignas: nam omnes in globo damnavit, tanquam hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, & in pias aures offensionem immittentes respective; ergo & istas, de quibus agitur, damnavit non solum ratione censuræ qua infamant doctrinam oppositam, sed etiam ratione doctrinæ in illis enuntiatæ.

Tertio. S. Pius V. declarat nonnullas e propositionibus damnatis aliquo pacto sustineri posse, & tamen illas damnat in rigore & proprio verborum sensu ab assertoribus intento: atqui si damnari non mererentur ratione doctrinæ in eis enuntiatæ, Summus Pontifex rationem eas damnandi non eliceret ex proprio verborum sensu ab assertoribus intento, sed ex assertorum audacia atque censura; ergo non propter censuram, sed propter doctrinam quam proprius & rigorosus verborum sensus continet, damnantur.

Quarto denique, quamvis Ecclesia prohibere possit, & aliquando prohibeat quasdam propositiones propter acerbitatem censuræ qua infamant sententiam oppositam, non tamen illas damnare solet tanquam censura Theologica dignas, nec eas in Constitutionibus suis dogmaticis confundit cum aliis propositionibus quæ hæreticæ sunt, vel erroneæ &c.

Verumtamen ut Bajanismi in hac etiam parte convincatur F. Bellelli, ad hanc Theologorum probabiliorem atque tutiorem sententiam recurrere non necesse habemus; cum doctrina in propositionibus 34. & 36. enuntiata damnata reperiatur, ut jam diximus, in aliis damnatis Baji propositionibus.

IV.

Nec a F. Bellelli dissentit F. Berti, imo in hoc errore, sicut & in cæteris, perfectissime concordant. Fatetur enim sententiam quæ rejicit omnem amorem Dei naturalem omnimode cohærere cum illa, quæ statum puræ naturæ contendit esse impossibilem; unde manifeste sequitur quod ii, qui docent impossibilitatem status puræ naturæ, denegare cogantur omnem naturalem Dei amorem. Porro in articulo præcedenti ostendimus F. Berti, quamvis ementitis quibusdam lenimentis sententiam collegæ sui temperare glorietur, nullatenus tamen ab illo differre, & revera velle quod status puræ naturæ sit impossibilis; ergo illo fatente nullus admitti debet amor Dei naturalis. Sic enim ipse mentem suam aperit. *Quæret fortasse aliquis*, inquit, *an in statu puræ naturæ Deum super omnia posset homo diligere. Si statum illum arbitraris possibilem, respondebis affirmative, eo quod tam Synodus Arausicana, quam Augustinus & Doctor Angelicus videntur repetere dilectionem Dei ex gratiæ adjutorio, propterea quod liberum arbitrium gravitate primi peccati attenuatum sit, & voluntas ob naturæ corruptionem magis ad bona commutabilia protendat. Si vero in oppositam sententiam declines, respondebis idcirco a te statum puræ naturæ denegari, quoniam in eo statu teneretur homo ad amandum Deum super omnia; atque si hoc faceret, bonam voluntatem haberet & ad vitam perveniret æternam, quod dubio procul divinæ gratiæ postulat adjutorium.*

Berti tom. 1. lib. 12. c. 4.

Habes hic F. Berti fatentem, quod si denegetur possibilitas status puræ naturæ, denegari etiam debeat quicumque naturalis amor Dei super omnia, quia hic amor divinæ gratiæ postulat adjutorium, ac proinde naturalis esse non potest. Iste autem Theologus amplexus est doctrinam de impossibilitate status puræ naturæ; ergo rejicit quoque naturalem omnem Dei amorem super omnia.

V.

V.

Nec morari nos debet quod ibi loquatur F. Berti solummodo de amore Dei super omnia, de quo nunc agebatur in quæstione quam tractebat, nem eadem ast ratio de necessitate gratiæ ad quemcumque alium amorem; censeot enim Bajanistæ, ut sæpius dictum est, nullum esse medium inter charitatem & cupiditatem, inter opera quæ fiunt ex motivo cupiditatis, suntque peccata; & illa quæ fiunt ex motivo charitatis, & sine divinæ gratiæ adjutorio (in quocumque statu homo consideretur) fieri non possunt; atque ideo sine gratiæ Dei adjutorio hominem non posse vitare peccatum, nec consequenter diligere Deum, etiam imperfecte.

Evidens est igitur F. Bellelli etque F. Berti renovare errorem Baji in propositionibus 34. & 36. damnatum.

ARTICULUS IV.

De operibus Infidelium.

BAjum in multis errantem, ut jam ostendimus, secutus est F. Bellelli; nec eundem quidem deserit circa opera, virtutesque Infidelium minus Orthodoxe sentientem. Licet enim claris etque perspicuis verbis non videatur fateri cum Bajo omnia Infidelium opera esse peccata, ex sensu tamen, quem falso adscribit 25. propositioni Bejanæ, aliisque ejusdem Theologi testimoniis, eum eb illo Novatore nullatenus dissentire evidenter deducitur.

I.

Contendit itaque Bajum in propositione sua 25. inter opera Infidelium recensuisse indeliberatos etiam voluntatis motus, qui, cum liberi non sint, nequeunt esse peccata. Ex hoc enim capite falsam esse demonstrat propositionem Baji, his verbis. *Errat ergo Bajus enormiter*, inquit, *dum indeliberatas actiones, quæ absque libero voluntatis humanæ consensu, sola impellente concupiscentia fiunt, esse vere ait & proprie peccata.* Deinde *opera indeliberata corruptæ naturæ, etiam quæ mala sunt, etiam quæ concupiscentia impellente fiunt, vere & proprie peccata non esse liquido constat. Quod si opera indeliberata, quæ mala sunt, non sunt peccata, quæ bona sunt & indeliberata, peccata cur erunt? Non omnia itaque Infidelium opera esse peccata, neque oportere Infidelem in omni opere peccare certum est.*

Bellelli de modo repar. tom. 1. lib. 3. c. 60.

Illud quoque certum esse in eodem sensu concinmabit Bajus cum Fratre Bellelli, illique perfecte coquiescet si agatur de motibus indeliberatis, qui, cum non sint actus humani, dici non possunt opera Infidelium.

II.

Verum crasse ac supine errat F. Bellelli temere innuens non in alio sensu damnatam fuisse 25. Baji propositionem, nisi quia docet omnes omnino Infidelium actiones, etiam indeliberatas esse vera peccata. Hoc sane nunquam docuit Bajus; nec ignorabat quæstionero inter Scholasticos hic moveri de actionibus dumtaxat deliberatis: imo & contrariam statuit doctrinam in propositione 72. Nam licet velit prava desideria, quæ invitus homo patitur, esse prohibita præcepto, *non concupisces*, esseque veram legis inobedientiam, addit tamen in eadem propositione 72. transgressionem illam in peccatum non deputari. Non censet igitur Bajus opera indeliberata, quæ nullum secum adjunctum habent voluntatis consensum, esse peccata: ergo inconsulto supradictam 25. propositionem de actibus indeliberatis intelligendam esse, & in eo sensu damnatam privata sua auctoritate decernit F. Bellelli. At quid dicu, inconsulto? Fallor. Id totum de industrie factum videtur, ut scilicet deliberata Infidelium opera omnia vera essa peccata, ut Bajus docuit, & ipse, si posset, impune doceret.

III.

Nec minus illi fraudis inest, dum ut errorem suum de operibus Infidelium a censura liberet, nomine *Infidelium* vult intelligi, non solum eos qui veri Dei non habent notitiam, sed illos etiam qui verum Deum agnoscentes nondum habent fidem explicitam in Christum. Isti autem profecto Infideles non sunt, nec eos Infideles nuncupat Bajus. Dolosa quoque est & futilis ejusdem propositionis 25. hæc elie expositio, quam & repetit tom. 2. in prop. 48. Quesnellii. *Omnia opera Infidelium sunt, etiam ex officio, peccata.* Hæc enim verba, *etiam ex officio*, quæ propositioni 25. vellet addi F. Bellelli, a mente ipsius Baji sunt omnino aliena.

Andiamus tamen Fratrem Bellelli hæc effugia approbantem etque adoptantem. *Plerumque enim Infideles*, ait, *antequam perfecta fidei sacrificium Christo offerant, gratiæ actualis adjutorio prævente opera quedam bona, etiam salutaria faciunt..... vel saltem honesta quadam naturalia faciunt opera, bona quidem ex officio, sed minime ad salutem conducentia.... si autem sine fide opera quædam bona ex officio Infideles interdum faciunt, jure merito Thesis proscripta fuit.* Et alibi. *Hæretica etiam propositio est enuntians Infidelem peccare in omni opere suo. Si quidem dum peis Infideles operibus ad veram fidem suscipiendam, sive orando, sive eleemosynas largiendo, sive pœnitendo, sive consimilibus se præparant, non eos peccare, sed bene operari fides rectissima docet.*

B. II. de modo repar. t. 2. in prop. Quesn. 42.

Bellelli de modo repar. tom. 2. l. 3. c. 24.

IV.

In prima hujus operis parte demonstravimus propositionem Beji non esse damnatam in eo sensu quod omnia opera eorum qui non habent fidem explicitam in Christum, vel quod ea, quibus adulti disponuntur ad fidem, sint peccata: nec in ea etiam sensu quod nulla sint Infidelium opera ex nulla parte bona; eum Bajus quædam illorum opera, tum ex objecto, tum ex fine proximo bone atque honesta esse posse nunquam negaverit. Sed in eo erravit Bajus, in eoque damnatus est, quod docuerit Infideles, qui veri Dei notitia destituti sunt, peccare in omnibus operibus suis, saltem defectu debitæ ordinationis in ultimum finem, scilicet Deum, quem sibi non proponunt, nec proponere possunt, quamdiu ramanent Infideles. Damnata igitur non est hujus Novatoris propositio in eo sensu, quem illi falso adscribit F. Bellelli, nempe quod omnia opera eorum, qui nondum credunt in Christum, & ad fidem suscipiendam se disponunt, sint peccata, vel quod Infidelium nulla sint opera ex objecto bona; sed in eo sensu damnata fuit, quod omnia opera Infidelium, eorum scilicet qui verum Deum ignorant, & propterea proprie vocantur Infideles, sint peccata.

Vide supra part. 1. art. 3. §. 4. 0. & §. 6. & 7.

V.

Quamvis F. Bellelli Bajanam propositionem 25. in sensus ita extraneos atque absurdos detorquendo, satis superque suum de operibus Infidelium errorem manifestet, expressiori tamen adhuc stylo pluribus in locis mentem suam aperit, nec aliter, si principiis suis inhæreet, opinari potest. Cum enim nullum agnoscat medium inter opera quæ procedunt ex motivo charitatis, & illa quæ fiunt ex motivo cupiditatis, necesse est ut fereatur Infideles qui verum Deum non norunt semper agere ex motivo cupiditatis, ac proinde semper peccare. Eodem itaque Bajano principio innixus, non aperte quidem cum Bajo docet Philosophorum virtutes esse vitia, sed a tali doctrina nullatenus recedit.

Contendit enim primo nullas in Infidelibus reperiri potuisse veras virtutes, *quia*, inquit, *caruerunt fide, quæ intentionem tendentis in Deum ultimum finem recte dirigit.* Addit secundo quod *Gentiles Philosophi, qui gratia fidei penitus destituti fuerunt, non habuerint nisi officia bona, sed juxta præceptam veræ sapientiæ, seu rectæ rationis in debitum finem non ordinata, quin potius vitio Philautiæ atque superbia corrupta.* Ex hoc testimonio nunquid eruitur plenum ac perfectum Bellellinæ doctrinæ cum Bajana consortium? Bajus quidem paucis nodum expedit, & absque ullo verborum circuitu, Philosophorum virtutes esse vitia declaravit: F. vero Bellelli circumspectius egit; nec vult absolute ut virtutum officia cum Bajo dicantur vitia. *Non itaque*, inquit, *absolute cum Bajo vitia dicenda sunt, sed officia virtutum bona, quæ tamen perfectionem veræ virtutis non attigerint.* Quid, quæso, istud est? Nonne in verbis ludit F. Bellelli? Nam primo veras Infidelium virtutes reprobat, licet S. Thomas doceat eas esse veras virtutes, non quidem veras simpliciter, sed tamen veras, quamvis imperfectas virtutes, si referantur ad aliquod particulare bonum, quod sit ordinabile ad finem ultimum. Deinde non vult absolute Theologus noster bona illarum virtutum officia posse dici cum Bajo vitia: sed ore tenus id pronuntiat, mente intus dissentiente. Quomodo enim virtutum officia dici non poterunt vitia, si sunt vitio Philautiæ atque superbiæ corrupta? Atqui talia sunt juxta F. Bellelli, in Infidelibus virtutum officia, *in debitum finem*, inquit, *non ordinata, quin potius vitio Philautiæ & superbia corrupta.* Certe apud omnes, opus quantumcumque ex genere suo bonum hoc ipso quod vitio Philautiæ atque superbiæ, aut quocumque alio vitio corruptum est, in vitium vertitur, & ut tale ab omnibus habetur. Vitia ergo erunt in

Bellelli de modo repar. tom. 8 lib. 3. c. 29.

Ibid.

S. Th. 2. 2. q. 23. art. 7.

Infidelibus bona virtutum officia. Renovat ergo F. Bellelli errorem damnatum in propositione 26. Baji, *Philosophorum virtutes sunt vitia*. quanquam erroneam doctrinam suam verbis diversis exprimat,

VI.

Licet F. Bellelli errorem suum circa Infidelium opera aperte satis manifestaverit, quædam alia ejusdem Auctoris testimonia referre ne gravemur, ut ipsius doctrina, quæ tota Bajana est, nemini dubia videri possit. Laudat enim in scriptis suis celebrem illam D. Pauli sententiam, *Omne quod non est ex fide peccatum est*, cujus verba contendit generaliter & ut plurimum intelligenda esse de vera Christi fide, quæ in rectum ac verum ultimum finem æternæ incommutabilis vitæ, quæ Deus est, opera nostra dirigit. Unde infert Infidelem deliberate agentem, & in talem finem, prout debet, opera sua non referentem, peccare. *Quapropter*, inquit, *Infidelis deliberate agens & in talem finem, prout debet, non referens peccat*.

Bellel. ibid. c. 33.

Nec minus clara & dilucida sunt quæ subjungit cap. sequenti: asserit enim *Nudum operire, officio per se inspecto, inquantum est nudum aperire, bonum esse, sed inspecta fine inquantum non est ex fide, esse peccatum*. Peccat ergo, juxta Fratrem Bellelli, Infidelis, etiam cum nudum operit, quia non habet veram fidem, quæ in rectum ac verum ultimum finem æternæ incommutabilis vitæ, quæ Deus est, opus suum dirigat. Quod confirmat ex mente S. Augustini Sancto Doctori calumniose imputata. *Cum agitur*, inquit, *de operibus plene deliberatis, studiosque propter finem faciendis, juxta mentem S. Augustini, non datur opus medium inter opus meritorium æternæ salutis, & opus malum, seu male factum, inter opus virtuosum & opus vitiosum. Nam vel voluntas refert, ut debet, opus bonum in ultimum finem, & tunc bonum facit & bene, id est, ordinate virtuosque cum merito & fructu: vel non refert ut debet in ultimum finem, & tunc bonum male facit, & peccat*.

Bellel. ibid. c. 34.

Quid in præsenti quæstione senserit Augustinus infra aperiemus. Hic obiter annotemus Fratrem Bellelli iterum confirmare Famosum illud Baji & Bajanistarum principium, ratione cujus nullum admittitur medium inter opera æternæ salutis meritoria, & peccaminosa: inter ea quæ fiunt ex motivo charitatis, & ea quæ ex cupiditatis motivo procedunt; juxta quod Infideles peccant in omnibus operibus suis, cum non possint agere ex motivo charitatis in Deum quem non norunt,

VII.

Idem argumentum sub aliis verbir versat F. Bellelli: docet enim quod ad hoc ut aliquod opur sit bonum requiratur bona intentio, quæ nihil aliud est, juxta hunc Theologum, quam amor Dei ordinans opos deliberatum in verum ultimum finem: cum autem talem Dei amorem non habeant Infideles, necessario sequitur quod peccent in omnibus operibus suis. *Ut bene*, inquit, *bona opera fiant, per rectam animi finis intentionem, saltem in fide inchoatam, sunt dirigenda, quæ pia animi erga Deum affectio sine gratiæ adjutorio haberi non potest. Cumque in praxi & individuo voluntas deliberate agens indifferens & media esse non possit, proinde sit ut carens omni adjutorio gratiæ ad Deum amandum, in amorem mundi pravum inordinatumque, seu in Philautiam suis viribus incidat & peccet*. In hoc ultimo loco F. Bellelli docet, non solum omnia opera Infidelium esse peccata, sed etiam liberum arbitrium sine gratiæ adjutorio non valere, nisi ad peccandam, & nullum dari medium inter opera quæ fiunt ex charitatis motivo, & illa quæ fiunt ex motivo cupiditatis, suntque peccata, quæ singula tot sunt Bajani systematis capita.

Bellel. ibid cap. 32.

Et cap. 35. ejusdem Libri sic habet. *Bona intentia*, inquit, *quæ ordinat deliberatum opus in verum ultimum finem, est amor Dei ..... quo pervenitur ad Deum ..... amor autem Dei, quo pervenitur ad Deum, non est sine gratia Dei per Jesum Christum, & consequenter nec sine fide ..... inde recte intulit* (Augustinus) *Infidelium virtutes, in quibus deficiente fide ex Jesu-Christi auxilio, deest quoque amor Dei quo pervenitur ad Deum, non esse veras virtutes*. Infideles ergo, quibus deest amor Dei, & quibus inesse non potest, quamdiu Infideles sunt, quia scilicet talis amor, juxta Fratrem Bellelli, *non est sine gratia Dei per Jesum-Christum, & consequenter nec sine fide*, non poterunt nisi peccare in omnibus operibus suis, & illorum virtutes nihil aliud esse poterunt quam vitia. Quid amplius docuit Bajus quod non doceat F. Bellelli? Nonne ergo in ipso Bajanismum reviviscere manifestum est?

Bell. ibid. c. 35.

VIII.

Augustini tamen auctoritatem reclamat F. Bellelli; sed frustra: nec enim ignoramus quam confidenter suam S. Doctoris doctrinam se in libris suis expressisse jactitet. De eo quidem Bajus gloriabatur: & ex eodem fonte Jansenius quoque totum suum hausisse systema venditabat: ac luce meridiana clarius est Augustini doctrinam a Bajana & Bellelliana toto cælo distare. Quamvis autem mens nostra non sit singillatim expendere singula quæ F. Bellelli in errorum suorum patrocinium adducit, nec ad illum debellandum ipsiusque errores confutandos ad alia discurrere arma, quam ad Summorum Pontificum Constitutiones; quia tamen variis Augustini testimoniis ex cap. 3. libri 4. contra Julianum desumptis misere abutitur, ex quibus etiam infert doctrinam in propositionibus 25. & 26. damnatam, nihil ab Hipponensi doctrina differre, ut quantum allucinetur & cæcutiat ostendamus, brevem hic prædicti cap. 3. libri 4. adversus Julianum subjiciemus Analysim.

Supponendum est 1. S. Augustinum nunquam docuisse omnia Infidelium opera esse peccata, imo perspicue docet in eis inveniri aliquando quædam opera, etiam inspecto fine, quæ sunt immunia a peccato. *Quorum etiam impiorum*, inquit, *nec Deum verum veraciter justeque colentium, quædam tamen facta vel legimus, vel audivimus, quæ secundum justitiæ regulam, non solum vituperare non possumus, verum etiam merito recteque laudamus; quanquam si discutiantur quo fine fiant, vix inveniuntur quæ justitiæ debitam laudem defensionemque mereantur*. Deinde. *Sicut non impediunt a vita æterna justorum quædam peccata venialia, sine quibus hæc vita non ducitur, sic ad salutem æternam non prosunt impio aliqua bona opera sine quibus difficillime vita cujuslibet pessimi hominis invenitur*. Inveniuntur ergo, juxta Augustinum, in Infidelibus quædam opera non peccaminosa: Unde Epist. 144. laudat temperantiam cujusdam Polemonis Pagani, atque ait ad immortalitatem valituram, si fides accederet; ac proinde censet ipsam ratione finis esse bonam. Et sermone 349. de tempore, duplicem distinguit charitatem, divinam scilicet & humanam, additque illam aliquando licitam esse, imo ita licitam, ut si defuerit reprehendatur, atque esse posse & Impiorum, id est, Paganorum, Judæorum & Hæreticorum.

August. lib. de spir. & litt. c. 27.

Ibid. c. 28.

Supponendum est 2. quæstionem quæ agitatur in prædicto Libri quarti adversus Julianum capite tertio, cujus initium in Editione Benedictina notatur numero 14. eam esse, scilicet an in Infidelibus essent, non solum opera immunia a peccato, sed an essent in illis virtutes, quibus recte vivitur. *Soletis enim*, inquit Juliano Augustinus, *negantes Dei dona esse virtutes quibus recte vivitur, & ea naturæ voluntatique humanæ, non gratiæ Dei tribuentes, hoc uti argumento, quod eas nonnumquam habeant Infideles*. Hanc autem vehementer arguit S. Doctor, & exemplum afferens de pudicitia conjugali ait, veram non esse pudicitiam, *quando a vero Deo animus fornicatur*. Quis non videat S. Doctorem hic loqui de virtutibus quibus recte vivimus, & quibus meremur vitam æternam? Nam juxta hunc intellectum valet hæc S. Augustini ratiocinatio. Infidelis homo infidelitate sua fornicatur a vero Deo; ergo non habet veras virtutes, quibus recte vivitur; & e contra absurda & inepta foret hæc consequentia. Infidelis homo fornicatur a vero Deo, ergo omnia illius opera sunt peccata & virtutes illius sunt vitia.

S. Aug. lib. 4. cont. Julianum c. 3. n. 14.

In eodem sensu refellens Julianum docentem Impios alienos a fide abundare virtutibus. *Absit*, inquit, *ut sit in aliquo vera virtus, nisi fuerit justus. Absit autem ut sit justus vere, nisi vivat ex fide*. Et paulo inferius. *Si ergo ad consequendam veram beatitudinem, quam nobis immortalem fides quæ in Christo est vera promittit, nihil prosunt homini virtutes, nulla modo possunt esse virtutes*. Unde S. Thomas citans hunc Augustini locum docet quod *virtus vera simpliciter est illa quæ ordinat ad principale bonum hominis*, & quod in eo sensu *nulla vera virtus potest esse sine charitate*. Addit tamen quod *si accipiatur virtus secundum quod est in ordine ad aliquem finem particularem, & ordinatur ad aliquod particulare bonum ..... erit quidem vera virtus, sed imperfecta, nisi referatur ad finale & perfectum bonum*.

Ibid. n. 17.

Ibid. n. 19.

S. Th. 2.2.q.23. art. 7.

IX.

Cum autem Julianus objecisset virtutes pro judicio voluntatis, cujus nutui serviunt, aut ad æterna, aut ad temporalia dirigi, nec in eo quod sunt, nec in eo quod agunt, sed in eo solo variare quod merentur, addens quod *nec nominis sui igitur possunt, nec generis sustinere dispendium, sed solum quod appetiverunt præmii aut amplitudine ditantur, aut exilitate frustrantur*; respondet Augustinus ex eo *consequens esse ut vera sit virtus avarorum prudentia qua excogitant genera lucellorum, & avarorum justitia, qua gravium damnorum metu facilius sua nonnumquam contemnunt quam usurpant aliquid alienum, & avarorum temperantia, qua luxu-*

ria,

riæ, quoniam sumptuosa est, cohibent appetitum, soloque necessario victu tegumentoque contenti sunt, & avarorum fortitudo &c. cujus consequentiæ absurditas perspicua est.

Ibid. n. 25. Et postea subdit. *Noveris itaque non officiis sed finibus a vitiis discernendas esse virtutes. Officium autem est quod faciendum est: finis vero propter quod faciendum est. Cum itaque facit homo aliquid ubi peccare non videtur, si non propter hoc facit, propter quod facere debet, peccare convincitur.* Avide arripiunt Novatores hæc S. Doctoris verba quasi errori suo multum faverent, nec minus calide quæ sequuntur excipiunt. *Quidquid autem boni fit ab homine, & non propter hoc fit, propter quod fieri debere vera sapientia præcipit, etsi officio videatur bonum, ipso non recto fine peccatum est.*

Sed turpiter falluntur; vera enim est, saltem juxta Theologos illos, qui juremerito nullos admittunt actus indifferentes in individuo, hæc universalis propositio, nempe quod peccare convincitur, & quod non recto fine peccat ille qui aliquod opus non propter hoc facit propter quod facere debet; sed Infideles, etsi peccent non præstituendo finem ultimum quem sibi præstituere debent, nempe Deum, non tamen peccant, ut alibi diximus, in omnibus (Vide supra part. 1. art. 4.) actibus, dum sibi proponunt aliquem finem particularem, modo ille finis particularis sit in Deum ordinabilis, quamvis in illum non ordinetur, neque actu, neque virtute. Unde ex hac universali propositione non sequitur Infideles peccare in omnibus operibus suis. Peccant quidem frequentissime, tum cupiditate, tum infidelitate, opera sua detorquentes in malum finem; sed si ea referrent ad finem aliquem particularem ordinabilem in Deum, quod & facere possunt, & etiam aliquando faciunt, non peccarent. Ita Estius, ita Sylvius & alii. (Estius in 2. dist. 41. §. 4. Sylvius in 2. 2. q. 10. art. 4. ad 8.) Nec minus premit Julianum hæc Augustini ratiocinatio sic intellecta; invicte enim probat Infideles, neque abundare virtutibus, neque habere virtutes quibus recte vivant, quod unice probandum susceperat Sanctus Doctor in hoc Libri 4. contra Julianum Capitulo.

X.

Quia autem Sanctus Doctor urgeat hunc Apostoli locum, *Omne quod non est ex fide peccatum est*, ut probaret Infideles non habere virtutes quibus recte vivant, sic instat Julianus. (S. Aug. lib. 4. cont. Julianum c. 3. n. 30.) *Si Gentilis*, inquit, *nudum operuerit, numquid quia non est ex fide peccatum est?* Et respondet Augustinus. *Prorsus inquantum non est ex fide, peccatum est, non quia per se ipsum factum, quod est nudum operire, peccatum est, sed de tali opere non in Domino gloriari, solus impius negat esse peccatum.* Isto quoque Bajanistæ abutuntur loco, ut suadeant, si fieri posset, omnia Infidelium opera esse peccata. Verum non hoc dicit Sanctus Doctor; ait enim solummodo quod hoc opus, in quantum non est ex fide, peccatum est, & quod de tali opere non in Domino gloriari est peccatum. Si autem in ea fuisset sententia, quod omnia prorsus Infidelium opera essent peccata, nullam in sua responsione adhibuisset limitationem, aut restrictionem: fatetur ergo de operibus Infidelium, etiam ex objecto laudabilibus, quod sint peccata, non præcise propter fidei absentiam, sed ratione finis perversi quem in agendo sæpissime sibi proponunt Infideles. Hic enim erat disputationis Augustinum inter & Julianum unicus Scopus, an scilicet in Infidelibus essent veræ virtutes quibus recte vivitur, quibus homo justus efficitur, & an Infideles abundarent virtutibus. Dum autem addit hæc verba, *de tali opere non in Domino gloriari solus impius negat esse peccatum*, satis superque significat Infidelem, de quo loquitur, nudum operiendo gloriari de opere suo & tamen non in Domino gloriari, ac consequenter pravum finem intendere. Et quidem si S. Augustinus ibi complecti voluisset etiam illum Infidelem, cujus opus, non solum ex objecto, sed etiam ex fine proximo esset bonum nullaque prava circumstantia vitiatum, sane impietatis ita asseveranter non argueret eos qui talem Infidelem a peccato censerent esse immunem. Patet ergo S. Doctorem ibi loqui de Infidelibus pravum finem, ut sæpissime contingit, sibi proponentibus.

Hunc intellectum confirmat Sanctus ipsemet Doctor, dum in fine prædicti capituli moderans suam disputationem, sic ait: (S. Aug. ibid. n. 33.) *Quoniam*, inquit, *falsum concedis opera Infidelium quæ tibi eorum videntur bona, non tamen eos ad salutem sempiternam regnumque perducere; scito nos dicere illud bonum sine Dei gratia per Christum nemini posse conferri, per quod solum homo potest ad æternum Dei donum regnumque perduci.* Quibus verbis innuere videtur, inquit Estius, sibi (Estius in 2. dist. 42. §. 4.) satis esse ad causam Catholicam, quam susceperat defendendam, si obtineat non hujus generis bona fieri posse ab Infidelibus, quæ eos ad æternam salutem promoveant.

Deinde ita prosequitur S. Doctor. *Omnia proinde cætera quæ videntur inter homines habere aliquid laudis, videantur tibi virtutes veræ, videantur opera bona & sine ullo facta peccata. Quod ad me pertinet hoc scio, quia non ea facit voluntas bona, voluntas quippe infidelis atque impia non est bona.* Non multum ergo curat Augustinus an Julianus admittat in Infidelibus opera bona & facta sine peccato, modo fateatur eorum voluntatem non esse bonam, scilicet, ut ipsemet exponit, talem non esse voluntatem qua homo efficiatur justus, & quæ eum perducat ad regnum Cælorum: ergo impietatis arguendum esse non censet Julianum S. Doctor, eo quod dicat omnia Infidelium opera non esse peccata: ergo quando superius asseruit S. Augustinus solum impium negare peccata esse opera Infidelium ex objecto bona, si de illis non in Domino glorientur, intelligi debet de operibus illis in quibus Infideles, ut fere semper accidit, pravum quendam finem sibi proponunt, non autem de illis quæ sunt, non solum ex objecto, sed etiam ex fine proximo bona, nullaque prava circumstantia vitiantur, quasi juxta sanctum Doctorem Infidelium opera peccata essent per se, ratione sui, & propter fidei absentiam; quod est falsissimum, & a mente S. Doctoris alienissimum.

Mitto innumera fere alia quæ ex Augustino colligunt testimonia Novatores, ut aliquid præsidii suis erroribus concilient. Sed quam parum pro ipsis stet & pugnet Augustinus invicte demonstrant Catholici: demonstrat & ipsamet Ecclesia, quæ Augustini doctrinam circa fidei dogmata semper probavit, ac summis exornavit laudibus, dum Baji doctrinam reprobavit semper atque proscripsit. Ergo cum Belleliina doctrina eadem sit ac Bajana, utraque digna videtur, quæ eadem configatur censura. Antequam tamen huic articulo finem imponamus, an F. Berti eandem meruerit pœnam nobis perpendendum occurrit.

XI.

Quærit F. Berti quid statuendum sit de operibus eorum qui gratia fidei sunt destituti. Quæstionem decidit S. Pius V. definiendo omnia Infidelium opera non esse peccata. Quid ad hæc F. Berti? Ad propositam quæstionem sudat ille satis, nec quod in mente habet audet reponere. Ea tamen quæ respondet nullatenus sane cum Summi Pontificis definitione cohærent. Docet enim hominem lapsum absque Dei adjutorio non posse non obedire concupiscentiæ. (Berti tom. 5. lib. 16. c. 5.) *Homo lapsus*, inquit, *magis se delectat se ipso quam summo bono, si non ei sancta delectatio inspiretur, quoniam sine hujus delectationis dono prævalet rationi concupiscentia, cujus desideriis non obedire..... absque gratia salvatoris non possumus.* Illa autem gratia salvatoris, cum nihil aliud sit in illius doctrina, quam inspiratio charitatis, deest Infidelibus; non enim possunt Deum, quem non norunt, diligere, nec ad eum diligendum excitari. Ergo si F. Berti systemati adhæreamus, necessario inferendum erit omnia Infidelium opera esse peccata. Illum autem errorem a S. Pio V. reprobatum expressis verbis hic asserere non audet; non tamen negat omnia Infidelium opera esse peccata, sed quæstionem eludere conatur, quatuor in medium adducendo propositiones, quæ quidem nihil enuntiant quod sit falsum, vel saltem censura dignum, sed quæ quæstioni propositæ non faciunt satis.

Prima igitur illius propositio sic habet. (Berti lib. 16. c. 2.) *Multa fiunt etiam ab Infidelibus & impiis, quæ si operum honestatem inspicias & officia virtutum, habent decus laudis, neque ratione operis appellantur peccata.* Veritas hujus propositionis satis per se patet: de ea nullum est dubium apud Orthodoxos, imo eam lubenter admittit Bajus. (Bajus de vir. Imp. c. 2.) *Non itaque de officiis*, inquit, *mihi quæstio est, quæ aliqua ex parte post lapsum in natura humana remanserunt integra; sed de virtutibus quæ etiam finibus distinguuntur a vitiis.* Nec negant Bajanistæ, Infideles multa operari quæ ex officio bona sunt, v. g. eleemosynam largiri pauperibus, honorem deferre parentibus, depositum reddere &c. Sed contendunt illa omnia esse peccata, quia ab Infidelibus nunquam referuntur in debitum finem.

2. Propositio. (Berti ibid.) *Virtutes Infidelium ut plurimum*, inquit, *sunt germen inutile & marcescens..... nimirum cum sit in illorum corde radix cupiditatis, solent bona opera, aut ad inanem gloriam, aut ad cupiditatem referri. In eo autem casu nullus negat hujusmodi virtutes vitio, aut Philautia, aut inhonestatis labefactari.*

Verissima quoque est hæc propositio: ait enim Augustinus loquens de operibus Infidelium, quod (S. Aug. de spir. & lit. c. 27.) *si discutiantur quo fine fiant, vix inveniuntur quæ justitiæ debitam laudem defensionemque mereantur.* Nec aliud dicere quam quod dixit Augustinus prima fronte videtur Theologus noster, dum ait eorum opera, ut plurimum, esse germen inutile & marcescens. Sed istam vocem, *ut plurimum*, fuisse fraudulenter adjectam mox videbimus, post recensitas duas postremas propositiones.

3. Propositio. *Alio quoque ex capite, quæ sine Christi gratia ab Infidelibus peraguntur, nequeunt inter virtutes connumerari, scilicet quia nihil conferunt ad veram & Christianam pietatem.* Hæc propositio pertinet ad fidem, quatenus asserit absque gratia nihil fieri posse quod conferat ad veram & Christianam pietatem; & in eo sensu docet S. Thomas virtutes Infidelium, licet veræ virtutes sint, non esse tamen *simpliciter* veras virtutes.

S. Th. 2. 2. q. 23. art 7.

4. Propositio. *Quidquid boni Infideles patraverunt, dicendi sunt non sine superna illustratione, ut plurimum, patrasse: non autem eis necessaria fuit, aut est ad non peccandum fides habitualis, nec gratia remissionis peccatorum.*

XII.

Hic videtur confiteri Theologus noster Infideles patrare aliquando quædam opera bona, cum auxilio tamen divinæ gratiæ. Sed nomine Infidelium non intelligit solummodo eos qui Deum non norunt, sed eos etiam complectitur, qui Christum ignorantes Deum tamen verum cognoscunt, atque ex motivo charitatis operantur. Cum enim hoc sibi objecisset argumentum, *Apostolus ait*, Omne quod non est ex fide peccatum est; *Infideles fide destituti sunt: ergo quidquid Infideles operantur peccatum est*: Huic syllogismo respondes distinguendo & explicando Apostoli textum, negatque intelligendum esse hunc textum, *ita ut nullus Gentilium, antequam Christo se devoveat, & habituali fide exornetur, possit recta voluntate operari*. Complectitur ergo nomine Infidelium F. Berti omnes illos qui nondum Christo se devoverunt.

Berti tom. 3. lib. 18. c. 2. in resp. ad object. 1.

In alio quoque loco ea solummodo Infidelium opera confitetur esse bona, quæ ante fidem explicitam in Christum, referuntur in Deum fide cognitum. *Ante explicitam fidem in Christum*, inquit, *potest per gratiam excitari in nobis fides in Deum & sancta cogitatio, qua sufficiat ad referenda opera nostra in ipsum Deum, ita ut plura Infidelium opera bona sint, in illorum quoque sententia, qui ad omne opus bonum, cum gratiam, tum relationem in Deum existimant necessariam*. Quod autem Theologi illius sententia sit gratiam necessariam esse ad omne opus bonum patet ex loco supra relato, *ubi asserit quod concupiscentiæ desideriis non obedire..... absque gratia non possumus*. Quod autem ad omne opus bonum sit quoque necessaria, juxta F. Berti, relatio in Deum videbimus infra articulo ultimo.

Berti tom. 3. lib. 15. c. 4. in resp. ad penult. obj.

Berti tom. 3. lib. 18. c. 3.

Et quidem dum in quibusdam Infidelibus agnoscit opera non peccaminosa, loquitur de iis Infidelibus qui cum auxilio gratiæ operantur. *Potest*, inquit, *per gratiam excitari in nobis fides in Deum*; ac proinde de iis quibus inspiratur charitas, cum gratia nihil aliud sit in suo systemate, quam inspiratio charitatis. Inspirari autem non potest charitas, seu amor Dei iis qui Deum ignorant. Superest ergo quod nulla admittat in iis qui verum Deum ignorant, opera a peccato immunia, & consequenter quod omnia Infidelium opera sint peccata. Unde ulterius patet quod supra diximus, vocem istam, *ut plurimum*, in loco superius laudato fuisse fraudulenter adjectam.

Berti tom. 3. lib. 15. c. 4. in resp ad penult. obj.

Et vero ad hoc ut immunes sint a peccato ii quos Infideles nuncupat, docet quidem non requiri fidem habitualem, nec gratiam remissionis peccatorum; sed de industria silentio præterit hanc, de qua agebatur, quæstionem, nimirum an ad non peccandum necessaria sit fides & gratia actualis, sive an omnia opera illorum, quibus deest fides actualis, sint peccata: & de illa nullum verbum. Et jure merito a sententia sua clare declaranda consulto abstinuit; nam si partem affirmativam amplexus fuisset, in censuras a S. Pio V. adversus Bajanismum latas haud dubie incurrisset: si autem partem negantem tueri elegisset, sibi ipsi & suis principiis contrarius existeret. Maluit itaque altum de hac quæstione retinere silentium, quam semetipsum ultro in inevitabile conjicere præcipitium. Non minus tamen certe atque evidenter ex ejus principiis colligitur error a S. Pio V. damnatus in propositionibus 25. & 26. nempe omnia Infidelium opera esse peccata, & Philosophorum virtutes esse vitia, ideoque propositioni 25. conatur varios & distortos affingere sensus, quos commenti sunt Bajanistæ ut se censuris Pontificiis subducant.

XIII.

Contendit itaque 1. Bajum & Quesnellium solam agnovisse fidem habitualem, & in eo consequenter sensu damnatam esse Baji propositionem, quod velit peccata esse omnia illorum Infidelium opera, qui fide habituali carent. *Infideles*, inquit, *destituti sunt fide habituali, & cum gratia sanctificante conjuncta, quam solam veram gratiam esse Bajus & Quesnellius existimarunt*. Et paulo inferius. *A quibus* (scilicet Novatoribus) *nulla gratia admittitur præter habitualem, neque opus aliquod in peccatore, nisi perversum atque damnabile*. Verum quod Bajus nunquam docuerit omnia eorum opera esse peccata, qui habent fidem & amorem Dei actualem, si fide habituali sint destituti, certum est atque indubitatum, ut jam alibi diximus.

Berti tom. 3. l. 18 c. 2. in resp. ad 3. Ibid. in resp. ad 6.

Contendit 2. F. Berti, non uno tantum, sed pluribus titulis Theologos sui ordinis a sectariis discriminari. Hæc propositio universaliter sumpta, est insigniter falsa, nam & Fratrem Bellelli, & ipsum Fratrem Berti a sectariis nullatenus discriminari invicte demonstramus. Quod autem spectat alios ejusdem ordinis socios, illos recte quidem ac Catholice sentire posse non diffiteor. Quod tamen sodalibus suis tribuit F. Berti, non alio animo excogitatum videtur, nisi ut ipse (non quidem illi, quod absit, eos enim fidei Catholicæ maxime addictos ac Ecclesiæ obsequentissimos habeo) nisi, inquam, ut ipse F. Berti sic tentet eludere censuram, tum prop. 25. qua asseritur omnia Infidelium opera esse peccata, tum propos. 28. quæ sic habet: *Liberum arbitrium sine gratia Dei adjutorio, non nisi ad peccandum valet*; de qua in articulo sequenti.

Vide supra part. 2. art. 1. § 2. n. 11. sub finem & alibi.

Primo enim, inquit, *nostratium singuli absque ullo vitio esse fatentur in unoquoque quantumvis improbo homine appetitum beatitudinis, quem natura in malis suis non potuit amittere: deinde negant motus indeliberatos ad damnationem imputari contra impiam Novatorum istorum doctrinam: admittunt insuper actualem gratiam sine remissione peccatorum cum Catholicis omnibus, cum illam denegent Theologicorum dogmatum inversores, ac propterea concedunt a Paganis & scelestissimis aliquid boni interdum fieri per gratiæ adjutorium, adversus Bajum ejusque gregarios. Non ergo uno tantum, sed titulis pluribus nostri Ordinis Theologi a sectariis discriminantur.* Et infra: *Ad Bajum quod attinet, dictum supra ab eo nullam admissam fuisse gratiam habitualem, & nullum in peccatore vel Infideli opus quod peccati macula intrinsece non vitietur: quam impiam hæreticamque doctrinam Catholici omnes repudiant.*

Ibid. art. 31.

Ibid.

XIV.

Quidquid autem sit de sententia Theologorum ejusdem cum Fratre Berti ordinis, non minus evidens est quod ipse sodalem suum Fratrem Bellelli sibi ad imitandum proposuerit. Ambo enim iisdem utuntur effugiis: ambo eadem incedunt via, eodemque procedunt modo, ut Catholicis illudant, Bajanamque doctrinam defendant. Sufficiat ergo iterum observare Baji propositiones in Opusculis illius Novatoris, eum non habere sensum quem eis uterque falso tribuit, nec proinde in eo sensu fuisse damnatas a Summis Pontificibus: sufficiat observare utrumque propositiones damnatas in alienos sensus detorquere ut errores Baji a censura, si fieri posset, eximant, sicque eorum patronos atque fautores se se exhibeant; imo, quamvis non iisdem verbis, eandem tamen cum Bajo circa Infidelium opera doctrinam profitentur.

ARTICULUS V.

De necessitate gratiæ ad vitandum peccatum.

I.

CErtum est atque indubitatum, ut jam alibi diximus, Summum Pontificem damnando hanc Baji propositionem 28. *Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio, non nisi ad peccandum valet*, non tamen damnasse nonnullorum Theologorum sententiam docentium nullum absque adjutorio gratiæ fieri posse actum ex omni parte moraliter bonum. Cum enim admittant actus indifferentes in individuo, id est, qui nec sint boni, nec mali moraliter, sententia illorum nullatenus favet Bajanæ propositioni: Liberum enim arbitrium, juxta illos, sine gratiæ Dei adjutorio valet ad non peccandum, nempe ad exercendos actus aliquos indifferentes, etsi non valeat ad ullum opus ex omni parte moraliter bonum.

Neque etiam damnatur opinio illorum Theologorum qui docent ad opus quodlibet moraliter ex omni parte bonum, necessarium esse aliquod auxilium speciale, non quidem supernaturale, sed naturalis ordinis, indebitum tamen naturæ lapsæ, & quod non nisi ex meritis Christi datur; non damnatur, inquam, hæc opinio Theologorum, illorum etiam qui omnem actum in individuo indifferentem repudiant; nam etiamsi ex hac sententia sequatur liberum arbitrium absque ejusmodi gratiæ auxilio non valere nisi ad peccandum, quia tamen nomine gratiæ proprie dictæ, juxta communem usum loquendi, non intelligitur gratia hæc ordinis naturalis, a Piana censura immunes sunt qui liberum arbitrium asserunt absque talis gratiæ adjutorio non nisi ad peccandum valere. Ita sensisse videtur Cardinalis Norisius.

Multo minus denique damnatur opinio Theologorum illorum qui docent absque ejusmodi gratia naturalis ordinis liberum arbitrium valere quidem ad

non

non peccandum, sed a peccato nunquam abstinere, seu, quod idem est, auxilium gratiæ ad omne opus ex omni parte moraliter bonum necessarium esse sola necessitate consequenti, & non antecedenti, ad solam efficaciam, & non ad sufficientiam & potestatem antecedentem agendi. Hæc, ut jam dixi, damnata non sunt; & variæ opiniones illæ, nemine reclamante, in Scholis Catholicis libere propugnantur. De perversa autem opinione Baji longe aliter sentiendum est: ideo enim contendit liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio non nisi ad peccandum valere, quia ad hoc ut non peccet tenetur agere ex motivo charitatis, quod fieri nequit absque gratiæ auxilio: si autem ex motivo charitatis non agat, agit, juxta illum, ex motivo cupiditatis, & peccat; nullum enim inter hæc duo Bajus admittit medium: unde necesse est in illo systemate, ut liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio non nisi ad peccandum valeat, & peccatum vitare non possit.

II.

Hanc Baji doctrinam, quam Jansenius pertinaciter tueri non erubuit, denuo suscitavit Quesnellius propos. 38. quæ sic habet: *Peccator non est liber, nisi ad malum, sine gratia Salvatoris*. Nec diversa docet, aut docere potest F. Bellelli, cum hic error sequatur necessario ex famoso illo principio, de quo jam multa diximus, nempe nullum esse medium inter opera quæ fiunt ex motivo charitatis, & illa quæ fiunt ex motivo cupiditatis. Si enim homo absque gratiæ adjutorio non possit agere ex motivo charitatis, non poterit consequenter agere nisi ex motivo cupiditatis, ac proinde non poterit non peccare. Porro quod homo absque adjutorio gratiæ non possit agere ex motivo charitatis, dogma est fidei, etiam in mente Fratris Bellelli, quod inconcussum atque indubitatum habet. *Sine gratia Deus*, inquit, *neque ut Auctor naturæ diligi potest*.

Bellelli de statu creat. ration. lib. 3. c. 3.

III.

Ad eludendas autem Summorum Pontificum Constitutiones eadem affert effugia, quibus jam prius usi sunt Bajanistæ; & ut propositioni 27. Baji sensum assignet extraneum, illum eruere perperam contendit ex aliis propositionibus ejusdem Novatoris, quæ nullam habent cum ea, de qua agitur, connexionem. *Bajus*, inquit, *enormiter erravit, quia Lutherana labe infectus nullum opus bonum admisit, nisi quod a gratia sanctificante procederet*. Nec supposititium hunc sensum denon confutandum arbitramur; quam enim a mente Baji alienum sit, alibi demonstravimus.

Vide supra 1. part. art. 3. §. 5. Bell. de modo repar. t. 2. prop. 38. Quesn. Vide supr. 1. p. a. 3. §. 5.

IV.

Quod autem attinet ad propos. 38. Quesnellii, quæ sic habet; *Peccator non est liber, nisi ad malum, sine gratia Liberatoris*, illi quoque fictitium affingit sensum. Certum enim est & evidens Quesnellium ibi loqui de gratia actuali, non autem de gratia habituali seu sanctificante, & de gratia actuali in genere, non autem de gratia efficaci; nihil enim est in hac propositione quæ illam restringere possit, vel ad gratiam habitualem, vel ad gratiam actualem efficacem. *Rejicitur hæc propositio*, ait F. Bellelli, *quæ relative ad t. 2. 3. 4. 5. 10. & 11. nomine gratiæ solam enuntiat efficacem, sufficienti exclusa*. Quia tamen huic tam absurdæ expositioni non multum ausus est confidere; alteram excogitavit adhuc ineptiorem. Si enim propositio Quesnellii non possit restringi ad gratiam actualem efficacem, multo minus restringi poterit ad gratiam habitualem atque sanctificantem. *Quesnelliana*, inquit, *propositio relative ad 45. infra rejiciendam, eo sensu intelligenda est, quod sub indefinito nomine gratiæ sanctificantem comprehenderit. Etenim gratia quæ obvio sensu peccatori deest, gratia est sanctificans. In hoc autem sensu propositio hæretica est.*

Bellelli de modo repar tom. 2. prop. 38. Quesn.

Ibid.

Sed esto, quod nomine gratiæ quæ peccatori deest intelligatur gratia sanctificans. Quid inde circa præsentem quæstionem? Quesnellius enim, neque in propos. 38. neque in propositione 45. loquitur de gratia quæ peccatori deest; nam, in prop. 38. dicitur solummodo quod peccator non est liber nisi ad malum sine gratia Liberatoris: intelligi ergo debet hæc propositio de gratia qua indiget peccator ad operandum, ac proinde de gratia actuali. Et prop. 45. ubi dicitur: *Amore Dei in corde peccatoris non regnante, necesse est ut in eo carnalis regnet cupiditas, omnesque ejus actiones corrumpat*, sic intelligi debet, juxta Bajanum systema, cui Quesnellius pertinaciter adhæret, quod quandocumque amor Dei, saltem actualis, non regnat in corde peccatoris, regnet in eo carnalis cupiditas, omnesque ejus actiones corrumpat, non quod omnes actiones peccatoris in statu peccati existentis sint peccata, sed quod omnes actiones quæ fiunt a peccatore, si non fiant ex motivo charitatis, peccata sint.

V.

Tertiam denique profert expositionem Theologus noster propositionis Bajanæ 28. sed hæ tres expositiones se se mutuo evertunt atque interimunt; nam si per adjutorium gratiæ intelligatur gratia sanctificans, ut ipse primo contendit, non ergo exponi potest propositio de gratia actuali, sicut habent duæ aliæ expositiones. Si autem intelligatur gratia actualis efficax, ut in secunda expositione, ergo intelligi non debet propositio de gratia sanctificante, ut in prima expositione, nec de gratia actuali in genere, ut in tertia. Itaque pugnantia inter se loqui cogitur, ut censuram, quam justo meretur titulo, eludere tentet.

VI.

Verum quidem est intelligendam esse propositionem Baji 28. de gratia actuali in genere, & consequenter S. Pium V. definisse quod liberum arbitrium absque gratiæ actualis adjutorio, aliquando valeat ad vitandum peccatum; quod non solum fatetur F. Bellelli, sed addit valere etiam liberum arbitrium ad exercendum aliquod opus moraliter bonum. *Et nihil quidem*, inquit, *a S. Augustino in suis postremis operibus expressum legitur manifestius, quam liberum arbitrium infirmum, sed non penitus extinctum aliquod bonum morale facere posse, nihil autem omnino posse sine Mediatoris gratia, eorum dumtaxat quæ pertinent ad pietatem*. Quis ad hæc verba non statim exclamet F. Bellelli longe a Bajanismo recedere? Verum latet sub angue venenum. Etenim his verbis specie Catholicis nihil aliud vult, nisi quod possint absque adjutorio gratiæ fieri quædam opera ex officio & fine proximo moraliter bona, quæ tamen defectu debiti finis sint peccaminosa. Hanc autem esse illius mentem nullus erit ambigendi locus, si consulatur caput 30. lib. 5. prioris partis ad quod caput ipse nos remittit. In hoc nempe capite nullum agnoscit medium inter opera quæ referuntur ad Deum, ut ultimum finem, & asserit esse, vel de condigno, vel de congruo meritoria regni cælestis, & opera quæ ad illum ultimum finem non referuntur, in iisque defectu debiti finis contendit peccare operantem. *Quapropter*, inquit, *dum homo deliberate bonum facit cum advertentia rationis ad finem ultimum, ad eundem finem opus referre debet ex præcepto dictamineque rationis ipsius. Quæ ratio, si recta est, vera sapientia est; sin autem ita ordinate, saltem virtualiter, illud non facit, non solum steriliter infructuoseque operatur & absque meritis, quia potius spectata fine, non bonum facit, sed peccat; nam actus vera virtute indifferens, & veluti medius ad fructuosum vel sterilem esse non potest.... Nam si in Deum, ut debet, ab agente referantur, steriles & absque merito esse non possunt: si vero non referantur, quoniam debito tunc ordine carent, eo ipso quod sunt steriles, non sunt bonæ bonitate extrinseca intentionis, quamvis sint bona bonitate intrinseca operis*. Opera ergo illa moraliter bona, quæ fieri posse docet absque gratiæ adjutorio, sunt ea solum, quæ etsi bona sint bonitate intrinseca operis, scilicet, ut loquuntur Theologi, bona ex objecto, & etiam ex fine proximo, bona tamen non sunt bonitate extrinseca intentionis, in quibus proinde operans defectu debitæ intentionis peccat.

Bellelli de modo repar. tom. 2. prop. 38. §. 2.

Ibid. §. 1. in margine.

Juxta hunc intellectum, sensus hujus propositionis, *liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio non nisi ad peccandum valet*, iste erit, liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio non potest exercere ullum opus ex objecto & fine proximo moraliter bonum, etsi defectu debitæ intentionis sit peccaminosum. Porro Bajus nunquam hoc docuit paradoxum; & vero quis ita desipiat, ut audeat asserere S. Pium V. definisse quod liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio possit opus aliquod exercere defectu debitæ intentionis peccaminosum, etsi ex objecto & proximo fine moraliter bonum? Quam ineptæ sint hujusmodi expositiones a F. Bellelli confictæ nemo non videt.

VII.

Nec minus absurda sunt quæ profert F. Berti in ejusdem doctrinæ defensionem. Socii sui vestigia sequi non erubescit: ipsum nunc audiamus.

Hæc enim est ipsius propositio, quam multo ac vario argumentorum genere confirmare conatur. *Non possumus*, inquit, *aut peccatum vitare, aut tentationem aliquam sine gratia vincere undequaque, id est, æquo moderamine, ita ut motus sensuum compescantur, & frenetur appetitus rebellis*.

Berti tom. 3. l. 18. c. 5.

Illam

Istam autem propositionem demonstrare intendit sequenti argumentatione. *Aut vitutur*, ait, *peccatum Dei amore, aut sine honesto, aut perverso & vitioso. Si hoc dixeris, clavum clavo, peccatum peccato pellis. Honestus finis sine gratia, saltem in praxi, non datus. Item nec Dei amor, ut in superioribus demonstravi. Ergo sine gratia abstinere prorsus a peccato & tentationes superare non possumus.* Unde sequitur quod peccati reus sit ille, qui naturali tantum misericordia pulsus, aut naturali etiam pietete motus eleemosynam indigenti porrigit, aut parentes honorat, quia scilicet finis, quem sibi proponit in eleemosynæ porrectione, aut in cultu parentum, cum sit sine gratia, in praxi honestus esse non potest. *Honestus finis sine gratia*, inquit, *saltem in praxi non datur*. Necesse est ergo ut finis ille a gratia totam suam honestatem accipiat; elioquin finis perversus esset ac vitiosus; & tunc homo non posset nisi clavum clavo, peccatum peccato pellere. Quam hæc miseranda sint, penes alios sit judicium.

Cum sibi deinde opposuisset damnatam propositionem Baji 28. *Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio non nisi ad peccandum valet*, & quasdam alias, tum ejusdem Baji, tum etiam Quesnellii propositiones, sic respondet. *Liberum arbitrium*, inquit, *sine* (Berti tom. 3. lib. 18. c. 5. objéct. 1.) *gratia potest suam beatitudinem appetere naturali instincta..... potest actus plures indeliberatos peragere, quos culpabiles Bajus & Quesnellius impie dixerunt.* (Obiter hic notandum quod falso tribuitur his novatoribus error quem nunquam docuerunt) *Potest exercere officia virtutum & præcepta aliqua implere quoad substantiam, operatione secundum se laudabili & honesta, etsi extrinsece & ex fine operantis non bona undequaque. Potest & rectissimo fine vitare peccatum cum sola gratia actuali, sine habitu fidei & remissione peccatorum, qualem gratiam a justificatione sejunctam Bajus & Quesnellius apertissime oppugnarunt.* Novum adhuc mendacium; nam hi duo Novatores apertissime agnoscunt gratias actuales a justificatione sejunctas.

Sed omissa horum mendaciorum ampliori censura manifeste patet quod F. Berti in sua responsione complectitur trita illa & antiqua effugia, quibus Bajanistæ millies usi atque abusi sunt, ut Summorum Pontificum (Vide supra parte 1. art. 3.) Constitutiones eluderent. Verum jam alibi demonstravimus Bajanam propositionem 28. intelligi non posse 1. De appetitu innato beatitudinis, neque de actibus indeliberatis, qui non sunt actus liberi arbitrii. 2. Nec de præceptis quoad substantiam solummodo adimplendis: si enim absque gratiæ adjutorio adimpleri possint solum quoad substantiam, non autem quantum ad debitum finem, debitamque operis intentionem, liberum arbitrium dici non potest absque gratiæ adjutorio valere ad aliquod peccatum vitandum. 3. Demonstravimus quoque nec intelligi posse de gratia habituali, cum hoc vocabulum, *gratiæ adjutorium*, denotet gratiam actualem, non habitualem. Cum ergo Bajanæ propositiones damnatæ sint in rigore & proprio verborum sensu; cum etiam damnatæ sint in sensu ab assertoribus intento, & Bajus nunquam propositionem suam intellexerit, sicut eam intelligi vult F. Berti, profecto damnatæ non est in aliquo sensu ex iis quos illi falso adscribit Theologus noster.

VIII.

Intoleranda præterea, nec omnino ferenda videtur istius Theologi audacia, qua e censuris Apostolicis liberat eos, qui per ejusmodi effugia Pontificias Constitutiones eludunt. *Quam tamen argumentationem*, in- (Berti tom. 4. lib. 21. c. 2.) quit, Summorum Pontificum Bullas quæ illi opponuntur diluere ipsemet tentans, *facile elides respondendo dari, cum in Infidelibus, tum in peccatoribus opera indeliberata, quæ carent omni vitio & peccato, nec non plura quæ, non sine gratia, etiam ab Infidelibus fiunt, & multa pariter fiunt a peccatore cum sola gratia actuali, & absque gratia sanctificante: quæ si fatearis, nullam pertimesces ex Ecclesiasticis censuris latis in eos, qui etiam in motibus indeliberatis & necessariis nequitia & culpæ labem excogitaverunt, neque ullum gratiam admiserunt, vel ante habitum fidei, vel ante remissionem peccatorum, quæ Baji & Quesnellii dogmata sunt capitalia.* Deplorandus sane foret qui hoc testimonio innixus & tali sponsore fretus tremendum Dei judicium subire non vereretur. Horum & similium effugiorum subsidio, si intacta remanerent, nulla foret proscripta propositio, cujus censura sic non posset eludi. Sed non ita erit, nec prævalebit mendacium adversus Catholicæ fidei veritatem.

IX.

Ex censura igitur supradictæ Baji propositionis istud necessario sequitur, liberum nempe arbitrium posse sine gratiæ Dei adjutorio perficere aliquod opus, quod sit immune a peccato: nam a Summis Pontificibus damnantur ii qui asserunt liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio non nisi ad peccandum valere; ergo definiunt liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio posse aliquid quod verum non sit peccatum.

ARTICULUS VI.

De timore, fide, atque spe.

I.

JAm supra ostendimus gratiam omnia bona opera (Vide supra art. 1. circa finem.) nostra prævenientem, juxta F. Bellelli, nihil aliud esse quam charitatem actualem, ex quo erroneo placito sequentem ipse intulit consequentiam. *Quo fit*, inquit, (Bellelli de statu creat. ration. lib. 1. cap. 14.) *at nec ipsa actualis fides, & spes, ipseque timor, qui justificationem præcedit tamquam Spiritus Sancti donum, esse queant sine aliqua actuali dilectione & charitate, qua omnia in debitum finem dirigat, quæve virtute prævenientis & actualis ejusdem Spiritus Sancti adjutorii, mira & ineffabili suavitate diffunditur in cordibus hominum.*

II.

Præterea ex Bajano principio nullum admittente medium charitatem inter atque cupiditatem argute colligit, neque timorem, neque fidem, neque spem esse sine charitate: charitatem quoque a fide divelli non posse existimet. *A fide ipsa*, inquit de charitate (Ibid.) loquens, *unde omnis nostra justitia sumit initium, indivulsa semper est, quoniam fides per dilectionem operatur.* Et postea cap. 17. de timore quo justitia nostra inchoatur, asserit quod timor ille, nec sit, nec haberi possit (Ibid. c. 17.) sine fide & sine dilectione, *Nec tamen timor iste*, inquit, *sine alia dilectione, quoniam non est sine fide, quæ donum Dei est, nec haberi potest sine præveniente Spiritus Sancti dilectione & delectatione.* Et lib. 3. cap. 4. *Ipsa enim*, inquit, *docente* (Augustino) *secundum scripturas sanctas didicimus dupliciter legem servari posse, aut timore pœnæ, aut amore justitiæ, & tunc mandatum fieri quemadmodum fieri oportet, quando fit, non timore pœnæ, sed amore justitiæ. Porro sicut timor ille carnalis est, & ad naturam pertinet, ita amor iste spiritualis est, & omnino ad gratiam referendus, seu ad charitatem quæ per Spiritum Sanctum diffunditur in cordibus hominum.*

III.

Quia autem Alexander VIII. ut jam in priori hujus operis parte prop. 12. adnotavimus, damnavit sequentem propositionem, *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor deficit etiam fides; & etiamsi videantur credere, non est fides divina, sed humana*, ac proinde definiit in magnis peccatoribus, quando deficit omnis amor, non ideo deficere fidem. F. Bellelli, ut se huic censuræ subducat, contendit præfatam propositionem intelligi debere, non de magnis peccatoribus, sed de iis omnibus qui charitate justificante destituti sunt. *Rejicitur*, inquit, *hæc propositio ob hæ-* (Bellelli de modo repar. tom. 1. lib. 3. cap. 36.) *resim etiam Lutheranam quam continet a Concilio Tridentino proscriptam. Lutherus enim impie asserebat, amissa per peccatum gratia, sive charitate justificante, fidem etiam amitti, & fidem in peccatore superstitem verum fidem non esse.* Desperata est profecto causa, quæ ad tam ineptas confingere cogitur cavillationes.

Istam quoque idem Summus Pontifex damnavit propositionem de timore. *Attritio, quæ gehennæ & pœnarum* (Prop. 15.) *metu concipitur, sine dilectione benevolentiæ Dei propter se, non est bonus motus & supernaturalis*, ac consequenter definiit attritionem sine dilectione benevolentiæ Dei propter se esse bonum & supernaturalem motum; illud tamen non minus audacter quam constanter negat F. Bellelli. Requirit enim quod illa attritio, ut sit immunis a peccato, concipiatur ex motivo dilectionis Dei propter se. Quomodo igitur eludere potest hujus Summi Pontificis censuram? Exponendo scilicet de dilectione perfecta, casta & remissiva peccati illud quod in præfata propositione asseritur de dilectione Dei propter se generatim sumpta, sive perfecta sit, sive imperfecta. Postquam enim hanc eandem protulit propositionem, sic illius vitium commonstrare tentat. *Bonus siquidem*, inquit, *& super-* (Ibid. c. 38.) *naturalis motus est, etiamsi perfecta & casta dilectione remissiva peccati sit destituta* (attritio.) Hac autem expositione contendit F. Bellelli attritionem non esse bonum ac supernaturalem motum, si sit destituta omni dilectione benevolentiæ Dei propter se; sed ad hoc ut sit bonus ac supernaturalis motus requiri quod oriatur ex motivo dilectionis benevolentiæ Dei propter se: & hanc dilectionem benevolentiæ Dei propter se vult esse quasdam inceptæ charitatis flammulas

Ibid. las aut femina. *Quia tamen supernaturalis est*, ait, *sine supernaturalis adjutorii fulcimento omnino nequit haberi, quod constitis usque modo non in alto situm esse, nisi in quibusdam inceptæ charitatis veluti flammulis aut feminibus.*

IV.

Veruntamen apertius adhoc mentem suam declarat in postremo opere suo, *de modo repar. hum. nat. post lapsum*, ubi contendit, non solum supernaturalem gehennæ timorem esse a charitate indivulsum, sed etiam ab ea sobolescere, ac proinde timorem oriri ex motivo charitatis. (Bellelli de modo repar. tom. 3. lib. 5. c. 8.) *Quacumque*, ait, *speculative præcisio fiat, in praxi tamen, seu in individuo, supernaturalis gehennæ timor, qui certe rectus, ordinatusque est, ab inchoato & virtuali saltem amore justitiæ, ut Augustinus loquitur, sobolescit.* Quam manifesta sit doctrinæ Fratris Bellelli a definitione Summi Pontificis discrepantia nemo non videt.

V.

In hoc eodem volumine latius pertractat quæstionem de timore & amore Dei, eique discutiendæ integrum Librum quintum impendit. Verum in hac susiori dissertatione nonnulla vera cum falsis admiscet, quæ ne confundantur permagni interest.

(Bellel. ibid. c. 1.) Docet itaque 1. Amorem mundanum esse malum: & hoc ab omnibus admittitur Orthodoxis, tamquam fide certissimum.

Docet 2. Timorem serviliter servilem esse malum, non quidem secundum substantiam, sed secundum servilitatem. (Bellel. ibid. c. 2.) *Sit enim improbus satis homo*, inquit, *quem tamen præteritorum criminum dolor occupat, & ob gehennæ timorem, tamquam mali præcipui, admissorum scelerum pænitet, atque ita animo affectus sit, ut peccare adhuc velit, si non esset pæna, aut permitteretur impunis, odio habeat legis justitiam ipsiusque honestatem, quam a Deo justo judice minime latam fuisse mallet; ac sibi peccandi licentiam, habenis libertatis effusis proponat: hic quidem pænas timeret timore servili; at servilitas ejus inordinata & perversa foret.* In hoc quoque conveniunt omnes Catholici, ut alibi dictum est. (Vide supra part. 1. art. 6.)

VI.

In eo autem discrepat ab Orthodoxis iste Theologus, quod timorem simpliciter servilem confundat cum timore initiali, atque velit quod timor ille servilis, ut sit ordinatus, oriatur ex amore justitiæ. Orthodoxi autem docent non peccare illum qui ex solo timore servili, non autem ex amore justitiæ, abstinet a peccato, modo non habeat simul conjunctam actualem voluntatem peccandi, si peccare posset impune. Sic enim habet Sylvius, quem ibidem laudat F. Bellelli. (Sylvius in 2. 2. q. 19. art. 4.) *Considerari potest*, inquit, *timor pænæ, quatenus est de pæna, ut malo quidem ingenti, non tamen ut summo; neque ita ut ad illud evadendum peccare quis velit, sed potius ut propter illud velit vitare peccatum, quamvis ad illud vitandum, necdum feratur amore justitiæ, sed metu vindictæ. Hic timor est servilis ..... quod autem sit bonus & ad salutem peratilis, fide certum est definita in Concil. Trid.*

Ratio autem quam subjungit idem Sylvius valde urgens est atque invicta. *Timor pænæ*, inquit, *præsertim æternæ nihil habet reprehensione dignum: ergo non est malus. Antecedens probatur, quia non habet aliquid reprehensibile ex parte objecti; cum malum grande, cujusmodi est æterna damnatio, sit objectum timoris: neque ex parte radicis, quia oritur ex amore proprii commodi, non ut finis ultimi, sed ut rei quæ natura sua potest per charitatem ordinari in Deum: talis autem amor non est malus, cum amor sui non sit malus, si quis velit sibi ea quæ vere bona sunt ac naturæ convenientia; neque in modo volendi committat ullam inordinationem.*

VII.

Non ita sentit F. Bellelli. *Timor dividendus est*, inquit, *in servilem & filialem. Servilis autem iterum est partiendus in serviliter servilem, seu inquantum servilem, qui inordinatus semper est: & servilem initialem, qui ordinatus est & de utroque participat. Servilis enim dicitur, quia pænas respicit, & inchoate etiam filialis dicitur, quia initium delectationis habet, qua timens gratia excitantis dulcedine jam incipit amare justitiam.* Itaque Theologus noster hic nullum agnoscit timorem inculpatum, nisi sit initialis, id est, nisi habeat adjunctum aliquem Dei amorem, ex quo tanquam motivo oriatur, & consequenter ut ea quæ fiunt ex motivo timoris inculpate fiant, requiritur, juxta F. Bellelli, quod fiant ex amore justitiæ, quem nihil aliud esse contendit quam amorem Dei, seu charitatem. (Bellelli de modo repar. lib. 5. c. 11.) *Hinc vero*, inquit, *consequens fit dilectionem justitiæ semper esse dilectionem Dei.* Et alibi loquens pariter de amore justitiæ ait, *qui charitas est, si non perfecta, inchoata saltem.* (Idem de statu creat. ration. lib. 1. c. 18. & lib. 3. c. 5.)

Ut autem hunc errorem suadeat, nititur præsertim præcepto Apostoli, *Omnia in gloriam Dei facite*, de quo jam plura diximus in prima hujus operis parte, & de quo disserit quoque F. Bellelli, tom. 1. de modo repar. lib. 5. a cap. 12. ad 20. ubi veritatem & mendacium ita confundit, ut vix prima fronte secerni possint. Sed ea articulo sequenti se offerent discutienda; nunc superest breviter aperiendum quid de timore, fide, atque spe F. Berti senserit.

VIII.

Diximus superius Fratrem Berti non obscure asseruisse pravum atque perversum fore quemcumque actum humanum, nisi operans per charitatem actum suum in Deum referat. *Nisi adsit charitas*, inquit, *per quam referatur in Deum, in praxi operans non operabitur propter æquitatem, cujus habet ideam ingenitam, sed aut sibi placens aut fruens bonis commutabilibus; & ideo opus erit pravum atque perversum.* (Berti tom. 4. lib. 19. c. 2.) Quæ propositio, cum sit universalis, complectitur actus timoris, fidei, & spei, sicut & cæteros actus humanos, qui omnes, ut sint immunes a peccato, debent, juxta illum, per charitatem referri in Deum, alioquin operans, aut sibi placeret, aut frueretur bonis commutabilibus, ac proinde peccaret.

Hæc doctrina optime congruit cum gratiæ definitione, quam ipse alibi tradit. *Gratia*, inquit, *est inspiratio sancta dilectionis, neque a charitate actuali distinguitur.* (Berti tom 3. l. 14. c. 8. prop. 1.) Ex qua definitione inferre licet quod actus fidei, spei, & timoris, qui ut sint immunes a peccato, debent, juxta illum, procedere ex gratia, debeant quoque procedere ex inspiratione charitatis.

IX.

Neque est quod quis objiciat eundem Theologum alteram tradidisse gratiæ definitionem. *Gratia est*, inquit, *actus intellectus & voluntatis, sive mentis illustratio & inspiratio charitatis.* (Berti ibid. c. 7.) His enim verbis, *mentis illustratio* non innuitur quod ad vitandum peccatum sufficiat illa mentis illustratio, etiamsi a charitate separetur. *Vel scientia*, inquit, *cum interiori suavitate & charitate conjungitur, vel tantummodo veritatem ostendit, non impartiendo charitatem. Si sit cognitio prioris generis, est gratia Christi qua agitur, non solum ut facienda noverimus, verum etiam cognita faciamus ..... Si vero sit cognitio sine inspiratione dilectionis, inflat, non ædificat.* (Berti ibid. lib. 18. c. 4.) Unde patet evidenter quod illa mentis illustratio, si sit a charitate sejuncta, non sufficiat ad vitandum peccatum, cum valeat tantum ad inflandum & non ad ædificandum: *Si vero sit cognitio sine inspiratione dilectionis, inflat*, inquit, *non ædificat.*

X.

Hunc suum errorem denuo confirmat F. Berti, dum solvere tentat primam objectionem, quam sibi ipse proponit in eodem capite 8. sic autem se habet hæc objectio. *Aliud*, inquit, *datur principium bonorum operum longe diversum a sancta delectatione & charitate, id est, timor Domini, quem donum esse Spiritus Sancti, & nos continere a malo demonstrant Sacræ Scripturæ, definit Tridentina Synodus*, &c. (Berti tom. 3. lib. 14. c. 8.)

Huic objectioni respondet Theologus noster concedendo timorem distingui ab amore, sed pertinacius adhuc asserit timorem procedere ex charitate. *Respondetur*, inquit, *timorem utique delectationem non esse ..... verum & timor & charitas idem principium habent, sive consideretur voluntas quæ timet & amat, sive Spiritus Sanctus qui timorem & amorem inspirat, sive gratia a qua timoris & amoris est actus. Hæc gratia est inspiratio dilectionis.* Nihil profecto expressius dici potest, ut luculenter innuatur timoris actus ex charitate oriri. Id quoque evidenter declarat F. Berti, docetque consequenter quod eadem charitas timorem præcedat. *Huic* (timori) *ut liquet*, ait, *inspiratio bonæ voluntatis & sanctæ dilectionis præcessit. Quisquis enim bene timet, bonam voluntatem habeat necesse est. Et quoniam timor supernaturalis refertur in Deum, eumque respicit ut judicem justum & rectum, nec aliud est pondus quo fertur animus, nisi amor, timor sanctus non sine aliquo amore excitatur.* Ubique idem principium, ubique eadem consectaria e Bajano principio emanantia.

Ait tamen immediate post verba modo citata, quod timor præcedat charitatem, sicque videtur sibimet ipsi contradicere. *Ipse tamen* (timor) *non est amor*, inquit, *quoniam sistit in rigore justitiæ; & nondum ascendit ad summi boni jucunditatem. Dum in hunc se se vibrat animus amare dicitur; atque ita timor sternit viam charitati ..... ita gratia timorem, timor charitatem præcedit.* Nonne hæc sibi invicem adversantur? Qui enim

enim pacto Fratrem Berti cum se ipso conciliabimus? Secum sane certare videtur. Modo vult ut timor charitatem præcedat, quod habetur ex loco proxime citato. *Timor*, inquit, *charitatem* præcedit: modo e contra declarat quod charitas timorem præcedat, ut constat ex loco paulo superius laudato: *Huic* (timori scilicet) *inspiratio bonæ voluntatis & sanctæ dilectionis præcessit*, nec facile est ista inter se pugnantia componere.

Præterea nonne in verbis ludit F. Berti, cum asserit quod timor charitatem præcedat? Nam juxta illum gratia debet præcedere timorem, quæ charitatem præcedit; sed gratia illa, quæ timorem semper præcedit nihil aliud est quam charitas; hoc enim docet loco supra memorato, ubi gratiam sic definit: *Gratia*, inquit, *est inspiratio sanctæ dilectionis, neque a charitate actuali distinguitur*. Si ergo gratia sit inspiratio sanctæ dilectionis, nec a charitate distinguatur, & gratia seu charitas debeat semper præcedere timorem, falsum evidenter est, quod unquam timor præcedat charitatem.

Berti tom. 3. lib. 14. c. 8. prop. 3.

XI.

Verum quidquid sit de illa rerum ac verborum discrepantia, ne tamen F. Berti ita subito in manifestam contradictionem se incidisse cogatur fateri, dicet forsitan, quod dum asserit de timore quod præcedat charitatem, loquatur de charitate quadam magis explicita & magis perfecta, & quod charitas illa quæ præcedit timorem, quamvis sit vera charitas, charitas est minus explicita & minus perfecta. Nec aliam afferre potest in tam manifesta contradictione excusationem F. Berti. Quicumque tandem adhibeatur modus quo excusari possit hæc contradictio, non minus certum est atque evidens, quod juxta hunc Theologum, ad hoc ut actus timoris sit a peccato immunis debet procedere a gratia, seu a charitate actuali.

ARTICULUS VII.

Hujus textus Apostoli, Omnia in gloriam Dei facite, *adulterina expositio a FF. Bellelli & Berti, & aliis Bajanistis excogitata atque conficta.*

Quam ab inviolabili Catholicæ fidei regula aberrent Bajanistæ, dum hunc textum Apostoli, *Omnia in gloriam Dei facite*, assumere non verentur in erroris sui patrocinium, jam vidimus in priori hujus Operis parte. Horum vestigiis inhærentes Fratres Bellelli & Berti errores suos iisdem telis propugnare tentarunt, eodemque textu Apostoli abusi sunt, ut probare nitantur omnia opera quæ non fiunt ex motivo charitatis esse peccata. Verum in exponendo hoc textu quædam vera atque certa falsis, quædam etiam, etsi non ita certa, saltem non improbanda intermiscuere.

I.

Et primo quidem, quod hunc Apostoli textum mandati vim habere velit F. Bellelli libenter fatemur. Fatemur quoque, quod *non solum affirmativo mandato*, ut ipse ait, *Omnia ad Dei gloriam, tamquam ad finem ultimum referre jubemur; sed & negativo vetamur, ne in nobismet ipsis, vel in alia quacumque creatura, tamquam in fine ultimo quiescamus, neve Deum referamus ad creaturam, vel creatura fruamur, aut creaturam præponamus ipsi*.

Bellelli de modo repar. tom. 1. lib. 5. cap. 22. Ibid.

Verum hinc sequitur quidem quod homo teneatur sibi præstituere Deum, tamquam finem ultimum totius vitæ suæ, quodque mortaliter peccet, si in se ipso, vel in alia quacumque creatura, tamquam in fine ultimo quiescat. Sed in eo fallitur F. Bellelli, quod velit omnes & singulas actiones, quæ in hunc ultimum finem non referuntur, esse peccata. *Cum ergo*, inquit, *nequeat humana voluntas finem ultimum in creatura sibi præfigere, & cum deliberate egit, finem aliquem, quo referat opus, habere oporteat, nec indifferens esse possit, ut nec bona, nec mala sit, consequens est si licite non potest in creatura tamquam in ultimo fine manere, sique bona esse velit, ut usque ad Summum increatum Bonum tamquam in ultimum finem.... referat actionem.*

Ibid.

II.

Ut itaque vera discernantur a falsis concedendum est omnes homines teneri Deum sibi præstituere ut ultimum finem omnium actionum suarum, & hanc ultimi finis intentionem sæpe renovare, non tamen eam renovare tenemur in omnibus & singulis actionibus nostris; nec ideo peccaminosæ dici debent illæ actiones, in quibus deest hæc intentionis renovatio, cum intentionis hujus renovandæ præceptum non semper urgeat. Etenim quotiescumque homo aliquem sibi proponit finem particularem, quamvis illum ulterius non referat ad Deum, non tamen censetur conquiescere in creatura atque peccare, si ille finis sit aliunde ad Deum referibilis. Unde huic argumento Bajanistarum respondent nonnulli Theologi hac distinctione. Non licet conquiescere seu hærere in creatura positive & exclusive, ita ut excludatur omnis relatio ad Deum, concedunt: non licet conquiescere & hærere præcisive duntaxat, scilicet præscindendo a relatione ad Deum, quam omnes sibi semel præfinire, ac deinde sæpius renovare tenentur, negant. Quidquid autem sit de hac responsione, certissimum est quod si peccarent homines quotiescumque agunt ex aliquo motivo honesto, quod ad Deum ulterius non referant, omnia Infidelium opera essent peccata: omnia autem opera eorum non esse peccata definiit S. Pius V. proscribendo propositionem Baji 25. Ergo non peccant homines quotiescumque actiones suas ad Deum ultimate non referunt.

III.

Secundo contendit F. Bellelli quod licet non teneamur omnes actiones nostras actu referre ad Deum, tenemur tamen eas referre virtualiter, id est, virtute alicujus præcedentis intentionis, quæ moraliter perseveret. Hanc virtualis relationis interpretationem admittunt plures Theologi, sed negant relationem hanc virtualem sic intellectam in omnibus operibus nostris semper requiri. Verum in eo errat quod velit hanc obligationem referendi omnes actiones nostras in Deum cadere super omnibus & singulis actionibus nostris, ita ut peccent in omnibus actionibus suis defectu debiti finis ultimi omnes illi, qui eas in Deum non referunt, saltem virtute. Intelligi ergo debet hoc præceptum referendi omnes actiones nostras in gloriam Dei, de obligatione quæ instet solummodo pro tempore illo, quo urget præceptum hujusmodi relationis.

IV.

5. In eo etiam errat F. Bellelli quod velit teneri homines semper agere ex motivo charitatis, & consequenter omnes actiones illas quæ non fiunt ex motivo charitatis, esse defectu debiti finis peccaminosas. Nam peccaminosæ non sunt illæ quæ fiunt ex motivo aliquo honesto, vel etiam ex motivo supernaturali fidei, spei, vel timoris licet non referantur etiam virtualiter in Deum ex motivo charitatis. *Cæterum*, inquit iste Theologus, *si non tam sæpe, plerumque saltem opera bona in Deum per charitatis actum referenda esse, ut vel actu ipso, vel ipsius virtute, quo subsequuntur in Deum relata censeantur, & meritoria sint, vel de congruo, vel de condigno, non diffitemur*. Ex quo loco inferri posse videtur opera bona, quæ in Deum per charitatis actum non referuntur, vel actu ipso, vel ipsius virtute non esse meritoria, nec de condigno, nec de congruo: Unde ulterius inferri potest opera illa in systemate F. Bellelli, esse vere peccata. Nam cum nullum agnoscat medium, ut sæpius dictum est, charitatem inter & cupiditatem, contendat quoque necesse est opera illa omnia, quæ non fiunt ex actuali, aut saltem virtuali charitatis motivo, vera esse peccata.

Bellelli de modo repar. tom. 1. lib. 5. c. 13.

V.

Nec minus a vero deerrat, cum Augustinum interpretatur. Dicit enim Hipponensis Antistes quod ex amore justitiæ possit homo inculpate operari. Theologus autem noster Augustini malefidus interpres, contendit sanctum Doctorem nomine justitiæ nihil aliud intelligere quam charitatem, asseritque Augustinum docere, *per amorem justitiæ seu delectationem legis, dum scilicet quod præceptum est fit non timore pœnæ, sed ipsius legis & justitiæ dilectione, charitatem omnino significari*. Hoc quam falsum sit probari posset ex ipsomet Augustino, & ex testimonio virorum Catholicorum Augustini loca congruenter ac genuine interpretantium. Verum ne a scopo, quem in hoc opusculo nobis proposuimus, digrediamur, his non licet immorari. Concludit tandem F. Bellelli his verbis. *Ex quo fit, ut nullius virtutis amor rectus sit, si in ipsa, quatenus virtus hominis est conquiescat, & non in Deum principium, finem, Archetypum, fontem, imo vero formam omnium virtutum extendatur*. Ex quibus etiam verbis concludere liceat, quod in Bellelliano systemate nulla sit virtus, nullusque virtutis amor rectus, si Deum non habeat pro principio, pro fine, pro Archetypo, pro fonte, imo vero & pro forma. Hæc est Bellellina doctrina.

Bellelli de statu creat. ration. lib. 3. c. 5.

VI.

VI.

Differens tamen alio in loco de justitiæ dilectione, illam distinguit in explicitam & implicitam. *Hinc*, inquit, *consequens sit dilectionem justitiæ semper esse dilectionem Dei. Nam si Deus reflexe, seu cum advertentia diligatur ut suprema justitia, & justitiæ fons, Dei dilectio explicite erit: si vero diligatur res qua Deo conformata justa est, dilectio Dei etiam erit, sed implicita. Amor enim supremæ justitiæ, nisi reflexio accedat diligendi Deum omnis justitiæ fontem, non explicite, sed implicite in amore rei cujuscumque justæ continetur.*

Bellelli de modo repar. lib. 5. c. 21.

Et ne quis per dilectionem illam justitiæ implicitam aliquid aliud e charitate distinctum intelligat, conceptis verbis asserit dilectionem illam, seu charitatem implicitam nihil aliud esse quam charitatem virtualem. *Distinguenda est*, inquit, *charitas actualis in explicitam & implicitam seu virtualem*. Ideoque post citata hæc verba Gregorii Ariminensis, *nemo refert virtualiter, nisi prius retulerit actualiter, nec implicite, nisi prius explicite*; hæc addit: *Quod verum puto, quia implicita & virtualis relatio fundamentum habet in præterito actu dilectionis, & in præsenti volitione proximi boni, pii, & honesti, quæ ex præterita intentione moraliter durante descendit.*

Bellel. ibid. c. 22.

VII.

Ex his patet F. Bellelli errorem suum nullatenus mitigare, dum sufficere ait charitatem implicitam, ut actiones nostræ sint immunes a peccato, cum nihil aliud per charitatem implicitam intelligat quam charitatem virtualem, ideoque ex illo Apostoli textu, *omnia in gloriam Dei facite*, semper inferre velit omnes & singulas actiones illas, quæ non fiunt ex motivo charitatis, fieri ex motivo cupiditatis, & esse peccaminosas, saltem defectu debiti finis.

VIII.

Bellellinæ doctrinæ Bertintana perfecte quoque congruit in expositione textus Apostolici, *Omnia in gloriam Dei facite*, nec quidem unquam sententiis discreparunt illi duo socii. Quamvis enim duas hujus textus F. Berti afferat expositiones, Bajanam unam, Orthodoxam alteram, recenseatque momenta quibus innituntur tam Orthodoxi quam Bajanistæ, ac denique quandam videatur amplecti mediam viam, a Bajana tamen expositione non recedit.

Hanc enim sibi proponit quæstionem, videlicet, *An detur humanum aliquod opus indifferens, expers scilicet tam nequitiæ quam probitatis*, eamque more suo in utramque partem agitat; deinde pro parte negante affert textum Apostoli, *sive manducatis, sive bibitis &c.* rationes ac momenta, quæ veram confirmant hujus textus expositionem, parvipendere satis aperte significat; e contrario autem valde ponderat Novatorum argumenta, quibus probare contendit omnia opera nostra, quæ ad Deum non referuntur actu, vel virtute, esse peccata. Denique suam, tamquam sibi ipsi peculiarem, indicat sententiam, remittendo scilicet lectorem ad aliud operis sui capitulum. *Meminerit tamen*, inquit, *me elegisse mediam viam. de qua plura memorato cap. 3. libri* 18. Ut igitur Theologi nostri sententiam, quam a Bajanismo non recedere jam asseruimus, perfecte assequamur, consulendus est alter ille locus, quem ipse vult esse consulendum.

Berti tom. 4. lib. 2. c. 2.

Berti ibid.

In eo itaque capitulo quærit F. Berti *an ad peragendum opus moraliter bonum, quod nec in se, neque in intentione operantis vitiosum sit, requiratur divinæ gratiæ adjutorium*; illamque quæstionem, sicut & alteram, utrobique versat; & posteaquam pro parte affirmante protulit præceptum omnia in Deum referendi, mediam quandam profitetur se amplecti viam, quæ etsi videatur ab errore Baji discrepare, revera tamen non discrepat; iterum enim atque iterum docet omnes actiones, quæ in Deum, actu, vel virtute, non referuntur, esse peccata; quod ut planius demonstretur operæ pretium erit hic lectoris oculis subjicere integrum hunc locum, cujus alibi quædam fragmenta retulimus.

Berti tom. 3. lib. 18. cap. 3. titul.

IX.

Prima fronte videtur F. Berti Orthodoxe sentire, dum asserit immunes esse a peccato, actiones illas quæ fiunt ex motivo honestatis naturalis. *Negamus*, inquit, *hominem qui operatur ob intimam, naturalem & ingenitam ideam honestatis, non agere bonum moraliter, sed opus vitio labefactatum, quoniam vitium non est nisi a voluntate faciendi quod vetat summa illa & incommutabilis veritatis. Dicimus hanc veritatis ideam, &*

Berti ibid.

legem incommutabilem non esse in homine lapso penitus detritam, ideoque interdum exhibere hominum menti opus peragendum licitum atque honestum, neque ad hoc necessariam esse gratiam fidei, sive quod Deus se manifestet tamquam auctorem supernaturalium donorum.

Addit deinde eos qui operantur ex tali motivo honestatis naturalis referre actiones suas in Deum implicite. Ita enim prosequitur: *Concedimus virtutes esse superbas & inflatas, si referantur ad se ipsas, scilicet si appetantur ut conferatur animo decor continentiæ ac probitatis, quoniam tunc humanæ gloriæ deserviunt, & multum habent inanitatis. Sed nego referri ad se ipsas, si fiant propter ingenitam rationem honestatis; quoniam hæc ratio, cum sit una, summa & immutabilis, ipse Deus est, intime nobis præsens, non quidem ut speciale objectum, sed ut universalis regula veritatis. Dico opera hujusmodi regulæ consentanea, etsi in Deum non referantur explicite, quod necessarium est ut ad æternam vitam perducant, referri implicite, non quod intrinseca bonitas honestorum operum se ipse referatur in summum bonum, id enim necessarium & naturale est, non liberum & morale; sed quia intentione animi opera illa fiunt ob intimam legem honestatis, quæ implicite est ipse Deus. Atque hoc arbitror sufficere ad opus bonum morale ordinis naturalis, quia ne sit vitii labes, sufficit uniformitas legi naturaliter nobis indita.*

X.

Observandum obiter quod hic confundat F. Berti Legem naturalem prout est in Deo dictante ac jubente ea quæ per rationem naturalem cognoscere possumus esse agenda, & prohibente ea quæ per eandem rationem cognoscimus esse illicita atque fugienda; quod, inquam, hanc confundat cum lege naturali, prout est in nobis, seu in creaturis ratione præditis. Illa enim juxta Theologos ab æterna differt, sicut participans a participato; atque de illa S. Thomas, quod *nihil aliud est quam participatio legis æternæ in rationali creatura*; & S. Augustinus, *quis enim scripsit in cordibus hominum naturalem legem nisi Deus?* Psalmista quoque, *signatum est super nos lumen vultus tui Domine.*

S. Thom. 1. 2. q. 91. art. 2. S. Aug. de serm. dom. in monte l. 2. c. 9. Psalm. 4.

Verum si hoc Theologi nostri erratum excipiamus, communiter docent cum illo Theologi, non solum honestam esse omnem actionem quæ huic legi consentanea est, sed etiam vitiosum esse omne opus quod ab illa discedit. Quia autem hæc lex naturalis, vel, ut loquitur F. Berti, hæc intima, naturalis & ingenita idea honestatis non est in homine lapso penitus detrita, inde inferunt Theologi Orthodoxi liberum arbitrium absque gratiæ Dei adjutorio aliquando valere ad peccatum vitandum: omnia infidelium opera non esse peccata, atque omnes & singulas actiones nostras, si sint huic legi consentaneæ, non esse peccata, etiamsi ulterius explicite ad Deum neque actu neque virtute referantur. At non ita censet F. Berti. Quamvis enim in loco modo laudato asseruerit opera hujusmodi regulæ consentanea ad Deum referri implicite & non esse peccata, contendit tamen illud esse verum solummodo speculative, non autem practice loquendo, quia, juxta illum, in praxi sine adjutorio gratiæ, sine inspiratione charitatis, opera illa fiunt semper ex motivo cupiditatis, atque ideo sunt peccata. En verba hujus Theologi, quæ immediate sequuntur locum modo allatum. *Hæc tamen cum speculative vera sint .... practice loquendo affirmo nunquam hominem lapsum agere convertendo se ad illam intimam legem absque cupiditate & philautia, ideoque quodlibet opus bonum fieri ex speciali gratia .... ut in praxi opus aliquod honestum sit, non debet a summa & intima lege deflectere: at homo lapsus magis delectat se ipso quam summo bono, si non ei sancta delectatio inspiretur: quoniam sine hujus delectationis dono prævalet rationi concupiscentia, cujus desideriis non obedire .... absque gratia Salvatoris non possumus.* Si absque gratia ac consequenter absque inspiratione charitatis non possumus non obedire desideriis concupiscentiæ, non possumus ergo ullum opus exercere immune a peccato, nisi ex motivo charitatis, etiamsi illud opus sit legi naturali consentaneum; ergo omnes & singulæ actiones nostræ, quæ non fiunt ex motivo charitatis, seu quæ non referuntur actu vel virtute ad Deum charitate amatum, sunt peccata. Ergo F. Berti intelligit textum Apostoli, *sive manducatis, sive bibitis &c.* sicut & illud intelligunt Bajanistæ, nimirum ita ut omnes & singulæ actiones nostræ quæ ad Deum explicite non referuntur actu vel virtute sint peccata. Quod & adhuc expressius asserit idem Theologus alio in loco quem jam alibi retulimus, dum disserens de actibus indifferentibus sic habet. *Nisi adsit charitas*, inquit, *per quam referatur in Deum* (humanus actus) *in praxi operans non operabitur propter æquitatem, cujus habet ideam ingenitam, sed aut sibi*

Berti ibid.

Vide supra part. 1. art. ult. §. 2.

Berti tom. 4. lib. 23. c. 2.

placens, aut fruens bonis commutabilibus, & ideo opus erit pravum atque perversum. Si juxta F. Berti, pravum atque perversum est quodcumque opus quod per charitatem non refertur in Deum; ergo juxta eundem, tenemur referre ad Deum omnia opera nostra, ita ut omnia & singula, quæ non referuntur ad ipsum, sint peccata.

Bajanum itaque systema, quantum ad præcipua perniciosi illius systematis capita renovarunt FF. Bellelli & Berti, docendo simul cum Bajo nullum esse medium inter opera ex motivo charitatis & ex motivo cupiditatis facta; impossibilem esse statum puræ naturæ, nullum admitti posse amorem Dei naturalem; omnia infidelium opera esse peccata; liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio nonnisi ad peccandum valere; actus fidei, spei, atque timoris, nisi fiant ex motivo charitatis, fieri ex motivo cupiditatis, ac proinde esse peccaminosos.

Bajanismum in Theologicis disciplinis Fratris Berti, non minus quam in scriptis F. Bellelli redivivum, susceperamus demonstrandum. Propositum autem nostrum jam nos assecutos fuisse confidimus.

AUGU-

AUGUSTINIANUM
SYSTEMA
DE GRATIA

Ab iniqua Bajani, & Janseniani erroris insimulatione vindicatum,

SIVE REFUTATIO LIBRORUM,

QUORUM TITULUS

BAJANISMUS, ET JANSENISMUS REDIVIVI

INSCRIPTIS

PP. FF. BELLELLI, ET BERTI

Ordinis Eremitarum S. Augustini

Eodem, qui secundo loco insimulatur, auctore.

PARS PRIMA,

In qua Bajanismi refellitur criminatio.

FULGIDISSIMO ECCLESIÆ LUMINI

Pelagianæ, aliarumque Hæresum

GLORIOSISSIMO DEBELLATORI

PATRI ATQUE INSTITUTORI SAPIENTISSIMO

S. AURELIO AUGUSTINO

EPISCOPO HIPPONENSI

F. JOANNES LAURENTIUS BERTI filiorum, ac discipulorum minimus humillimam oblationem, votumque perenne.

P*Osteaquam divina inspirante gratia nomen dedi institutæ à Te Eremitanæ Familiæ, atque excusso litterarii ludi, stadiique philosophici pulvere, sublimioribus disciplinis ingeniolum meum dedicavi; nil magis*, Præsul Beatissime, *in votis habui, quam inconcussam, ac saluberrimam doctrinam Tuam pro modulo meo sectari, omnino illi adhærere, eamque acerrime propugnare: quod a me non solum ratio suscepti instituti, verum etiam ejusdem doctrinæ splendor & dignitas postulabat. Audieram quippe sæpenumero a majoribus nostris, & a Scriptoribus, qui pertractarunt de rebus a Te præclarissime & sanctissime gestis, ac de libris Tuis argumentorum numero & multitudine, copia omnigenæ eruditionis, exquisito rerum delectu, Fideique Orthodoxæ perpetua defensione præstantibus & prope divinis, didiceram quanta existimatione Te adhuc inter mortales degentem prosequuti fuerint Romani Pontifices, Innocentius, Zosimus, & Bonifacius, necnon viri doctrina & sanctitate conspicui, Ambrosius, Hieronymus, Paulinus, Prosper, Hilarius, atque ut mittam Alipios, Nebridios, Possidonios, ceterosque Tibi societate & necessitudine conjunctos, Romanorum Imperatorum religiosissimus Theodosius. Noveram insuper quam honorifice, postquam ad superos emigrasti, de Te scripserint Cælestinus ad Episcopos Galliæ, Hormisdas ad Possessorem, Bonifacius secundus ad Cæsarium Arelatensem, Vigilius ad Eutychium, & Gregorius Magnus ad Innocentium Præfectum Africæ: quorum de Te magnificentissimas ac splendidissimas laudes probarunt quotquot subsecuti sunt Supremi Romanæ Ecclesiæ Pastores: noveram Te unum fuisse Africanarum Synodorum, quæ in causis Pelagianorum & Donatistarum celebratæ fuerunt, linguam & calamum, e libris Tuis Arausicani aliorumque Conciliorum exscriptos canones, atque doctrinam Tuam fuisse auctoritate quintæ, & sextæ Synodi consecratam: noveram denique Te illum esse, quem divina eruditione mirabilem, debellatorem hæreticorum, defensorem fidelium, famosorum palmam certaminum, Doctorum omnium Latinorum præeminentissimum ac disertissimum, Sanctæ Dei Ecclesiæ propugnatorem, ejusque munitio-*

Quæ hic laudantur commodo, invenies Collecta a Bartholomæo Urbinate anno Millesimo, a Fulgentio Lafosse tom. 1. c. 3 & Norisio cap. ultimo Vindic. a nobis lib. 4. Th. disp. 2. Rmo. Marchio, aliisque.

rem partem, lumen solemque, thalamum Trinitatis, *linguam* Spiritus Sancti, *& si quid bis proferri potest splendidius, aut luculentius, Eugippus, Cassiodorus, Venerabilis Beda, Prudentius Tricassinus Episcopus, Jonas Aurelianensis, Lugdunensis Ecclesia, aliique plurimi appellaverunt. Jure itaque meritoque,* Piissime ac Sapientissime Antistes, *Te unum, quem testimonio Beatissimi Cælestini numquam sinistræ suspicionis rumor aspersit, quem asserente Hieronymo Catholici conditorem antiquæ rursum fidei venerantur atque suspiciunt, & quod majoris gloriæ signum est, omnes hæretici detestantur, & quo nemo diligentius, ut Sanctus Prudentius ajebat, divinarum scientiarum arcana exquisivit, nemo verius invenit, veracius protulit, effusius disseminavit: Te, inquam, studiorum meorum Ducem ac Præsidem magna animi alacritate, majori fiducia, maxima vero æquitate selegi. Etsi autem decretum mihi fuit, ac est Te per omnia sequi, tuaque dicta universa defendere; præcipue tamen differenti de Gratia Salvatoris a Te vel bilum discedere piaculum maximum visum fuit: quandoquidem compertum est omnibus, Te Duce viginti annorum spatio aciem Catholicæ Ecclesiæ pro ipsa Gratia dimicasse adversus hæreticos Pelagianos, ac Te pugnante vicisse: nihil a Te prætermissum, quod pertinere possit ad hanc partem Theologicæ Disciplinæ, & subortis aliquando de hac materia dissidiis, decreto Apostolicæ Sedis omnes controversias ad normam doctrinæ Tuæ fuisse discussas. Profecto in his, quæ de Christi gratia indutus virtute ex alto locupletissime disputasti, atque in aliis singulis sententiis Tuis tradendis, vel propugnandis, tametsi animo meo insederat, quod cecinisse fertur Possidius Calamensis Episcopus,*

Vide Prosp. adversus Collatorem cap. 2. & Scriptum Clem. VIII. tom. 1. MSS. Bibl. Aug. de Aux. p. 75.

Quamvis multorum placuere volumina, libris
Si Augustinus adest, sufficit ipse tibi;

attamen ne propter imbecillitatem ingenii mei sinistra aliqua interpretatione adducerer in errorem, iis neglectis, qui Augustissimo nomine Tuo, & summa qua polles auctoritate abutuntur, dedi operam, ut clarissimorum Virorum, qui præ ceteris in pervolutandis vindicandisque libris a Te conscriptis fuerunt assidui, maxime Gregorii Ariminensis, Ægidii Columnæ, Christiani Lupi, Henrici Norisii, aliorumque discipulorum Tuorum vestigia calcarem, nil proferens, quod ab his aperte traditum, & valide propugnatum non esset, nil adoptans, quod a præceptoribus meis filiisque Tuis respueretur, nil emissens in lucem, quod Rectores familiæ Tuæ, & domestici exterique censores plenis calculis non probassent. Verum (patere o pauperum Dulcedo, *o filiorum dulce piumque* Solamen, *patere ea, qua flagras, luminosissima caritate filioli Tui querimoniam) verum in me, scriptaque mea eruperunt quidam Christianæ & fraternæ caritatis obliti, quorum in tantam austeritatem supercilium se tetricæ frontis armavit, ut mensuras sensuum, pondera locutionum & numeros syllabarum insidiosi scrutatores eventilent, magnumque se aliquid conficere præsumant, si mihi notam erroris affigant. Jactant in Opusculis meis damnabilia se reperisse. Contexunt ineprissimarum blasphemiarum prodigiosa mendacia, eaque ostendenda & ingerenda multis publice, privatimque circumferunt, asserentes talia in nostro esse sensu, qualia diabolicis continentur indiculis. Affirmant a nobis dogmata Prædestinatianorum defendi, idest, Deum nolle salvare omnes, Dominum Jesum non pro omnium salute, & redemptione crucifixum & passum, liberum arbitrium proprio motu nihil aliud posse, quam malum, homines ad peccata compelli, aliaque his consimilia, olim in Manichæis, deinde in Lutheranis & Calvinistis, postremo in Jansenianis damnata: quumque non habeant discretionem spirituum, ut facilius mendacio consensum eliciant, trahantque ad se ineruditos, audent cordis mei ingredi penetralia, & quidquid culpare non possunt, non intentione Catholici pectoris dictum esse pronuntiant. Me non latet,* Dulcissime Parens, *Te omnium primum iisdem criminationibus fuisse impetitum; verbisque Prosperi doctissimi Vindicis Tui conflatam in me calumniam narravi, ad animum meum quodammodo exhilarandum & recreandum. Scio etiam discipulos filiosque Tuos, quorum nonnullos superius commemoravi, perpessos fuisse hanc ipsam iniquissimam atrocissimamque injuriam: id, quod rursus me relevat & reficit aliquantulum. Ceterum in Te sapientiæ & sanctitatis gloria percelebrem, ob devictos hæreticos, pulsosque ex Africa schismatum fautores, ob institutiones Monachorum & Clericorum, horumque ad normam vitæ Apostolicæ reformationem, ob tot, ac tanta vo-*

Lege S. Prosperum adver Collat. cap. 3. & in Præfat. ad Object. Vincent.

lumina

lumina cedro auroque dignissima, ob disputationum acumen, & divinissima eloquia cunctorum admiratione, & calamo notariorum excepta, atque ob virtutum omnium charismata in universo terrarum orbe clarissimum, quidnam poterat obloquentium procacitas, quidnam fallacium calumniatorum hypocrisis? Editis statim adversus Collatorem lucubrationibus, refutatis objectionibus Vincentianis, rejectis capitulis calumniantium Gallorum, latis ab Apostolica Sede decretis, Sanctorumque Conciliorum promulgato anathemate, latrans criminatorum Tuorum loquacitas tacuit siluit, obmutuit. Quidquid pariter attentarunt invidi obtrectatores in præstantissimos Filios Tuos, Lupum Norisiumque, quum hi essent in celeberrimis Accademiis docendi munere decorati, de Litteraria Republica optime meriti, fama longe lateque diffusa, limatorumque Operum editione & celebritate conspicui, nullum eis attulit detrimentum; imo contulit gloriam, honestatem, majoremque nominis amplitudinem. At me illorum, qui sub vexillis Tuis militant, atque Theologicos Commentarios elucubrarunt, pauperrimum ac miserrimum, remotum a Procerum consuetudine, hominumque destitutum gratia, favore, benevolentia, quis purgabit ab iniqua criminatione? quis restaurabit filioli Tui famam denigratam & laceratam? quis reprimere curabit obtrectatorum meorum procacitatem & arrogantiam? Eja, Pater, *sine, ut verbis Severi Milevitani Te alloquar,* refundantur mihi viscera Tua, viscera pinguia sagina cælesti; & condita omni dulcedine spiritali, viscera pura, viscera simplicia, viscera perfusa lumine veritatis. *E loco illo sublimiori cælestis Jerusalem, ubi frueris ineffabilis* Trinitatis *jucundissima contemplatione, & torrente voluptatis inebriaris, dexteram ad parvulum Tuum in terris reptantem extende, erige elisum, atque pro doctrina Tua dicteriis, calumniis & contumeliis vexatum confirma, in causam pro Te susceptam intende, apud incorruptos Judices patronus adsiste, subsiste, subtrahe Vindicias istas a morsibus obloquentium: Age,* Præsulum Decus, *ut universi percipiant neque rationum pondus, neque patrocinium æquitatis, neque veritatis præsidium, neque victoriæ deesse triumphum, ubi adest unicus* AUGUSTINUS. *In Fratrem quoque vita functum, cujus cineres ventilant, & religiosam animam in portus fida statione securam iidem, qui mihi obloquuntur, conantur mergere naufragio, oculos paternos converte: nec patiaris illum, qui prudentissime præfuit Familiæ Tuæ, studiosissime investigavit Mentem Tuam, diligentissime vindicavit venerandas Exuvias Tuas, tamquam spurium nothumque censeri; ac si forte purgantibus flammis constringitur, quamprimum ad sempiternæ felicitatis consortium, amplissimorum meritorum Tuorum intercessione, evocetur. Iis demum, qui castissima librorum Tuorum documenta aut spernunt, aut ignorant, aut vellicant, impetra cordis desiderium ut ea quærant, lumen cognitionis ut intelligant, amoris suavitatem ut diligant; sisque omnibus, qualem Te prædicabat Paulinus Nolensis,* Magister in fide veritatis, & Susceptor in visceribus caritatis.

Epist. inter Augustinian. 109. num. 1.

S. Paulinus epist. inter Augustinianas 131. num. 18.

APPRO-

APPROBATIO.

Mandante Reverendissimo totius Ordinis Nostri Præsule, Opus inscriptum, Augustinianum de Gratia Systema Vindicatum, &c. *duobus distinctum Tomis ab Admodum Reverendo P. Magistro Joanne Laurentio Berti Angelicæ Bibliothecæ Præfecto elaboratum debita animi attentione perlegi; & sancte testor me nihil in eo aut fidei, aut bonis moribus dissonum offendisse, nihil vel spongia dignum, vel crisi: sed conspexi omnia sana, limata, nostrisque Augustinianis Scholis undique cohærentia, immo universæ Ecclesiæ utilissima. Opus est suo titulo dignissimum. Quod in fronte spondet, ad calcem usque exequitur fideliter; siquidem Augustinianam doctrinam a Sanctissimis Pontificibus summis commendatam encomiis ab imposturis, cavillis & mendaciis, quæ nuperrime nescio quis novus Conviciator in suis satyricis felle & pipere infartis libellis in eamdem evomuit, validissime defendit ac vindicat, eamque totam pulchram esse comprobat, quando pretiosum a vili, Catholicum ab erroneo optime distinguens, latissimum discrimen palpandum offert, quod Magni Augustini sententias a damnatis in Bajo & Jansenio erroribus toto, ut aiunt, cælo distare facit. Nec me a subscribendo absterret, quod Auctor eximius a natura suavissimus subinde stylo concitatiori utatur. An enim ad tot puncturas & obelos Augustiniani Professores semper cum piscibus dentes premant? Si licuit larvato Adversario in falsæ causæ præsidium cum palmari charitatis & veritatis injuria contra expressam prohibitionem ab Innocentio XI. aliisque Romanis Pontificibus latam mordere; quis innocentissimo Viro vitio vertat, si pro almæ veritatis patrocinio altius aliquando clamaverit? Ad rusticum in sylvam boatum non potest non rauca respondere Echo. Longe tamen a iure Talionis noster religiosissimus Scriptor abest, probe memor convicia nomisi aurito Gregi placere quandoque, honestis auribus nunquam. Prodeat ergo in lucem publicam hæc omnibus numeris absolutissima* Apologia *ad immortalem Auctoris famam, ad Scholarum nostrarum protectionem munitissimam, ad obturanda maledicentium ora, quæ hucusque in Augustinianum Systema non alio argumentorum genere decertare noverunt, quam talia opinionum carcinomata imputando, quæ Augustini discipulis nec somniantibus obrepere, nec vigilantibus probari potuerunt. Ita sentio, censeo, & judico.*

Romæ ad D. Augustini, secunda Julii. 1747.

Magister Frater Gasparus Scheurer in Universitate Viennensi Sacræ Facultatis Doctor, utriusque Germaniæ Assistens Generalis.

APPROBATIO.

Dissertationes Apologeticas, quarum titulus est, Augustinianum Systema Vindicatum, sive refutatio Librorum, quorum titulus, Bajanismus, & Jansenismus Redivivi, &c. *jubente Reverendissimo Patre Augustino Gioja Generali Ordinis nostri Moderatore, ea, qua par erat, religionis integritate, animique candore iterum, iterumque evolvi, diligenter expendi, volens denique ac lubens probavi. Æquissimi hujus judicii causam ne a me quæras; Opus ipsum consulito. Duo enim cumprimis clarissimus Auctor Joannes Laurentius Berti exquisite admodum, doctissimeque exequitur. Scholæ Augustinianæ dogmata ab iniqua prorsus, eaque multiplici Bajanæ, ac Jansenianæ heterodoxias calumnia vindicat. Romanorum Pontificum decreta in Bajum, Jansenium, aliosque ejus indolis nebulones solidioribus forte momentis, quam in alia quavis Catholicorum Theologorum sententia fieri possit, egregie illustrat, atque defendit. Illud tum præstat, quum suam ipse fidem, suique sodalis Fulgentii Bellelii memoriam impiis, atque fœdissimis Anonymi imposturis dehonestatam ab omni hæreseos suspicione strenue liberat. Illud vero quum ita memoratos hæreticos ab Ecclesia damnatos ostendit, ut ab Apostolicis anathematis Divi Parentis Augustini doctrinam intactam ubique plane evincat. Idque ea ratione factum intelliges, qua ad refractarios hosce, & rebelles fidei hostes frangendos, revocandosque nulla sane, si quid hac in re video, neque aptior, neque commodior esse poterat. Interim sic ego censeo, sic judico. Opus est numeris omnibus absolutum, Augustini discipulis apprime gratum, utile, ac necessarium, ad Apostolicarum constitutionum auctoritatem contra Bajanos, & Jansenianos sectarios tuendam affabre comparatum, adversariis ipsis forte aliquando probandum; luce tandem ac prælo, quod Superi faxint, quamoppido dignum.*

Romæ apud D. Augustini VI. *Idus Augusti.* MDCCXLVII.

F. Augustinus Antonius Georgi Ord. Er. S. P. Augustini, Sacræ Th. Magister, & in Archigymnasio Sapientiæ Urbis Sac. Scrip. Interpres.

F. AUGUSTINUS GIOJA A JUVENATIO

Sacræ Theologiæ Magister, totius Ordinis FF. Eremitarum S. P. Augustini Prior Generalis, Promovendorum ad Episcopatum Examinator, & Visitator Apostolicus.

Harum serie litterarum, & nostri muneris auctoritate tibi admodum Reverendo Patri Magistro F. Joanni Laurentio Berti facultatem concedimus, ut typis mandare possis Opus a te compositum, cujus titulus est, *Augustinianum Systema de Gratia ab iniqua Bajani, & Janseniani erroris insimulatione vindicatum*, a duobus Patribus Magistris nostri Ordinis per Nos deputatis revisum, & approbatum, servatis tamen servandis juxta decretum Sacrosancti Concilii Tridentini, nostrique Ordinis sanctiones, atque obtenta ab eis, ad quos spectat, facultate.

Datum in Conventu nostro S. P. Augustini de Urbe die 3. Octobris 1747.

F. Augustinus Gioja Generalis, & Visitator Apostolicus.

Nostri Mun. ✠ aff. Sig.

Mag. F. Nicolaus Maria Landini Ordinis Secretarius.

Reg. Lib. 3.

APPROBATIO.

*Tametsi Apostolicæ Sedis decreto * cautum vetitumque sit, ne quispiam iis Theologorum sententiis, quæ adhuc inter Catholicos controvertuntur, erroris notam, aliamve censuram affigere audeat; erupit tamen Anonymus Censor, qui nodum in scirpo quærens duorum in primis gravium, illustriumque Augustinensis Familiæ Theologorum Fulgentii Bellelli, & Laurentii Berti Commentarios velut Bajanæ, & Jansenianæ contagionis labe respersos fædatosque traducere non dubitavit. Veterem hanc putidamque criminationem ad conflandam Catholicis Scholis invidiam jamdiu excogitatam, atque in eruditos viros paullo liberius hac nostra ætate regestam jam præfocaverat sapientissimus Pontifex Clemens XI. opportune admonens * sententias illas, quas cum erroribus a S. Sede damnatis nonnulli confundunt, palam, & libere in Catholicis Scholis sub oculis Romanorum Pontificum doceri, & defendi, easque propterea nulli fore censuræ obnoxias, & proscriptioni. At hæc ignorasse oportet Anonymum vitilitigatorem, aut contentionis, æmulationis, & partium studio abreptum nauci prorsus fecisse. Jam vero offusas per injuriam sibi, & Augustinianæ Scholæ pravi dogmatis umbras Cl. hujusce Refutationis auctor per arma lucis & veritatis ita dispellit, ut Bajanismi, & Jansenismi fundamentis ex imo detectis, universaque structura, ac compagine dissoluta, & disjecta adversarii, & criminatoris sui inscitiam prodat, objecta convellat, cavillationes exsufflet, suam denique, & Augustiniani systematis orthodoxiam graviter copioseque vindicet, apodictice asserat, atque inconcusse tueatur. Has igitur eximii Scriptoris vindicias jussu Reverendiss. P. Sacri Palatii Magistri, qua potui diligentia, in examen vocatas sanæ, Catholicæque doctrinæ prorsus consentaneas judico, atque in publicam lucem, quo suus stet Catholicis Scriptoribus honos, tuto posse prodire censeo.*

Romæ ex Ædibus Minervitanis Pridie Nonas Novembris MDCCXLVI.

F. Thomas Augustinus Ricchinius S. T. M.
Collegii Casanatensis Theologus Ord. Præd.

* Innoc. XI. die 2. Martii 1679.

* Clemens XI. in Brevi Pastoralis Officii vi. Id. Sept. 1618.

APPROBATIO.

IN Opere, quod me pervolvere jussit Reverendissimus Pater Sacri Palatii Apostolici Magister, & quo celebris Augustinianæ Familiæ Theologus Joannes Laurentius Berti suum, sodaliumque suorum de Divina Gratia Systema ab iniqua Bajani, Janseniani que erroris insimulatione vindicavit, nihil inveni ab Orthodoxis regulis alienum; & sum admiratus Clarissimi Viri moderationem, subactum ingenium, eruditionem, ac perspicuum in re implicatissima ordinem; quippe hæreseos notam sibi, aliisque Inclyti Ordinis sui Theologis temere, & contra ac statutum est a Romanis Pontificibus, ab Anonymo Censore inustam, modeste diluit, atque repellit; & Augustinensium Monachorum opiniones per distincta capita clare explicatas proponit, palamque facit ex Augustino optimo hac in re Ecclesiæ Rectore, & Magistro omnes esse collectas, & ab omni erroris suspicione immunes esse demonstrat, cum celebriorum Theologorum auctoritate, tum Gallorum Episcoporum decretis, tum etiam irreformabili Romanorum Pontificum sententia; atque a Calvini, Lutheri, Baji, Jansenii, Quesnellique erroribus, in principiis, consecutionibusque, ac toto, ut ajunt, cælo discrepare, evidenter ostendit. Quam ob rem Opus hoc non solum utile, sed etiam necessarium esse censeo, ut ex eo facile discere queant omnes, quæ sit Magni Augustini de Divina Gratia sententia, quamque longe hæc, & Augustinianensium Theologorum opiniones a Novatorum erroribus dissideant; & ne amplius Orthodoxas opiniones cum damnatis erroribus confundant, & misceant, neque Orthodoxos Theologos cum magno Fidelium scandalo, & Hæreticorum plausu per ora hominum traducant, atque hæreseos insimulent.

Ex Cænobio Aracalitano Kalendis Junii 1747.

F. Philippus Lipperi de Carboneano Ord. Min. Lect. Jub., Sac. Cong. Ind. Conf., Supremæ & Univ. Inq. Qualificator, & in Collegio de Propaganda Fide Philosophiæ Professor.

INDEX DISSERTATIONUM.

DISSERTATIO I.

DISSERTATIO II.

DISSERTATIO III.

PRÆ-

PRÆFATIO.

STatim ac Romam pervenerunt volumina duo, auctore Anonymo, ac furtivis typis in lucem edita, in quibus ego, ac vir ornatissimus, & de Augustiniana familia optime meritus Fulgentius Bellelli, immo nostro sub nomine universi Augustinenses Theologi, invidioso, probrosissimoque *Bajanistarum*, & *Jansenistarum* nomine traducimur atque insectamur; primo sparsus per eruditorum virorum consortia rumor, deinde quædam accusationum capita, postremo ipsa quoque volumina ad me forte fortuna fuerunt delata. Tum vero permulti cum domestici, tum alii mihi amicitia & litterarum consuetudine conjuncti instare plurimum & flagitare cœperunt, ut accusatori responderem, inculcantes quod ad Pammachium scripsit Magnus Hieronymus, & vindicationibus suis, in quibus similem, eamdemque calumniam confudit, præmisit illustris Norisius, *Nolo in suspicione hæreseos quemquam esse patientem, ne apud eos, qui ignorant innocentiam ejus, dissimulatio conscientia judicetur, si taceat*. Et ego quidem hujusmodi stimulis exagitatus conscribendis his Apologeticis dissertationibus animum appuli, maxime quod ante paucos annos ad superos migraverat vir ille doctissimus, qui priori loco ab adversario carpitur atque impetitur, & qui si inter nos vitam ageret, majori proculdubio eruditione ac doctrina satisfaceret adversario. Verum etsi absque ullo temporis intervallo vindicias istas, aut saltem majorem harum partem perfeci, quod exigui laboris, ac minimi negocii fuit, & præterea has dissertationes viris in Urbe clarissimis, & qui eas minime improbarunt, legendas tradidi; qua utique in re diligentiam saltem, ac solicitudinem meam testaturos illos esse nequaquam dubito: plures tamen caussæ, eæque gravissimæ aderant, quibus ne prælo lucubratiunculas istas committerem, aut id agerem opportuniori tempestate, haud mediocriter permovebar.

a Quare Vindiciarum istarum editio aliquantulum dilata fuerit.

S. Hieron. ep. 61. nunc 38

Noris tom. 1. pag. 1115.

II. Prima harum caussarum fuit, quod nec novum, nec inusitatum est Augustinianæ doctrinæ defensoribus (quales nos esse tum ob rationem instituti, tum præsertim ob ejusdem doctrinæ celebritatem atque utilitatem fatemur, & gloriamur,) istiusmodi insimulationes & criminationes opponi. Etenim ne memoria repetam, quæ vivente adhuc Augustino, sive in Africa, sive in Galliis contigerunt, ubi nonnulli fuere doctrina quoque, ac sanctitate percelebres, quibus S. Patris de Gratia, ac prædestinatione sententia visa est adversari antiquiorum testimoniis, necnon fatalem quamdam inducere necessitatem; id quod tandem nobis objicitur, dum tamquam *Janseniani* traducimur: vix ad superos migraverat maximum illud Ecclesiæ Lumen, & hæreticorum Malleus, Latinorumque Patrum nobilissimus Augustinus, quando vel suppresso, vel etiam evulgato auctorum nomine, quidam prodierunt prodigiosissimarum blasphemiarum indiculi: in quibus libri a Sanctissimo Antistite editi adversus liberi arbitrii diremptores, sive inimicos gratiæ Christi, eo præsertim nomine infamabantur, quod traderent homines ad peccata ineluctabili necessitate compelli, non omnes ad gratiam vocari, nolle Deum hominum universorum salutem, nec pro totius mundi redemptione Salvatorem crucifixum fuisse, aliaque hujus generis portentosa mendacia comprehenderent. Atque id ex Responsionibus Beati Prosperi *ad Capitula calumniantium Gallorum*, *ad objectiones Vincentianas*, & *ad Excerpta Genuensium*, facile poterit unusquisque deprehendere. Eadem postea objecta fuisse Augustini discipulis, quando conficta *Prædestinatianorum* hæresi, quam hominum commentum fuisse arbitrantur Scriptores præstantissimi, aut si ea penes quosdam rudiores extitit, certe ab Augustinianæ doctrinæ propugnatoribus alienissima fuit; capita his, quæ in Opusculis Prosperi refelluntur simillima, ab Arelatensi & Lugdunensi synodis dicuntur esse proscripta. Iisdem accusationibus postmodum subjecti fuere Theologi fere omnes, qui gratiam suapte natura effectricem, & ex divina prædefinitione cum actu conjunctam totis viribus, lacertisque tutantur, aut negant sufficientia illa adjutoria, quibus absque alterius præstantioris auxilii munere in actum prodeat liberi arbitrii facultas, indiscriminatim recipi ab omnibus, pro quibus piissimus humani Generis Reparator subiit teterrimum, crudelissimumque crucis supplicium, quantumvis scelestissimis, ac sponte eadem adjutoria rejicientibus, & conculcantibus. Sunt autem hi Theologi, quos hujusmodi insimulationi-

Augustinianæ, ac Thomisticæ doctrinæ propugnatoribus sæpe eædem calumniæ fuerunt illatæ.

Vide Noris tom. 1. pag. 450.

bus subjectos dixi, non ii tantum, quos Augustinenses appellant, sed etiam Prædicatorum Familiæ, ac Thomisticæ Scholæ viri percelebres, ac præstantissimi. Ut de his nonnulla dicam; puto Theologis omnibus compertissimum, in celeberrimis Congregationibus *de Auxiliis* exhibitum fuisse Sanctissimo Domino nostro Paulo V. Pontifici Maximo scriptum P. Bastidæ, in quo is demonstrare nitebatur conformitatem, & cohærentiam doctrinæ Calvinianæ cum Thomistica, hæresiarchæ Calvini, ac Thomistarum collatis invicem testimoniis compluribus: quod ante paucos annos moliri iterum aggressus est Livinus Meyer in libro *de mente Concilii Tridentini circa gratiam physice prædeterminantem*, adversus alterum de ipsomet argumento ab Antonino Reginaldo conscriptum: in quo, capite quinto demonstrandum assumitur, *Calvini doctrinam de gratia a seipsa efficaci, & prædeterminantium opinionem nullo in apice dissimilem videri*: immo proximo capite auctor provinciam hanc subiit aperte demonstrandi, *quod non alias hinc consequentias Calvinus deduxerit, quam deducant illi, qui gratiam physice prædeterminantem cum ipso defendunt*, Calvini, & Bannesii hinc inde verbis, locisque productis. Manifesta itidem sunt quæ de Thomistarum sententia scripsere, ut mittam Launojum, Petrum Vasclusinum, Cartherium, obscurosque auctores librorum de *Immunitate Cyriacorum*, *De concordia & affinitate doctrinæ Dominici Bannes*, *& Calvini circa Prædeterminationem physicam*, aliorumque a Goneto, Baronio, Casalas, ceterisque Dominicanis Apologistis rejectorum, Theophilus Raynaudus in Opusculo inscripto, *Vulpes parvula capta, & corio nudata*, quo affirmat in Calvinismum eos labi, qui asserunt cum physica prædeterminatione persistere libertatem, utentes pervulgata illa distinctione *sensus compositi*, ac *divisi*: Auctor Epistolarum ad Alexandrum, qui ep. 8. haud veretur asserere, *consectaria*, quæ deducuntur ex Thomistarum principiis, eamdem esse doctrinam, *quam profitentur novorum dogmatum artifices*: Bajanarum rerum descriptor Duchesnius, qui religiosissimum, doctissimumque virum Petrum a Soto mollioris Calvinismi, seu Bajani, & Janseniani systematis præcipuum assertorem ac institutorem fecit, valide refutatus a viro hujus ævi eruditissimo & clarissimo Josepho-Augustino Orsi; Gabriel Daniel, a quo Angelicam Scholam inique traduci ac suggillari, affirmat demonstratque Auctor Historiæ Congregationum de Auxiliis in Opere inscripto, *Schola Thomistica vindicata*, & ipse Jansenianis a Joanne Clerico adnumeratus: & ne alios commemorem ab eodem Scriptore recensitos, Commentator ille Aristotelicæ Philosophiæ, qui ubi Jansenio in libertate evertenda Thomistas æquiparavit, hoc unum statuit inter illos discrimen, quod cum utrique in principiis conveniant, Jansenius in consecutionibus inferendis melior censendus sit dialecticus: Nihilo tamen minus Thomistas a Jansenianis dissidere non tantum constat ex illorum doctrinæ amplissima commendatione, Apostolicæ quoque Sedis testimoniis honestissimis corroborata, ut commonstrant Alexandri Septimi ad Doctores Lovanienses, Benedicti XIII. & Clementis XII. ad FF. Prædicatores Litteræ ac Brevia; verum etiam ex confessione multorum, ex illustri eorum cœtu, qui prædefinitiones, & gratiæ efficacitatem ad sensum Thomistarum repellunt; cujusmodi sunt Franciscus Annatus in libro, quem edidit, dum Romæ causa Janseniana discutebatur, & cui titulum fecit, *Jansenius a Thomistis condemnatus*, Stephanus Dechamps lib. 2. de Hæresi Janseniana disp. 3. cap. 3. Joannes Martinonus, sive Antonius Moraines, in suo *Antijansenio*, & qui priori loco mihi commemorandus erat, Joannes Martinez de Ripalda; qui tom. 2. disput. 113. sect. 9. numer. 53. fatetur idcirco a suis *notam Calvinismi* objectam Scholæ Thomisticæ, *ut notam Pelagianismi suæ sententiæ vitarent*. At de his plura in prælaudata Apologia Thomistarum Joannes Baptista Gonet. Hæc non alia ratione dicta sunt, nisi ut unusquisque probe intelligat, in more apud adversarios nostros positum esse, iis, qui gratiam se ipsa effectricem, aliaque Augustinianæ doctrinæ asserta propugnant, Manichæismi, Calvinismi, Bajanismi, ac Jansenismi turpissimam impingere notam; quam nedum Thomas Lemosius, Norbertus Delbechius, Petrus a Soto, Alexander Natalis, Hyacinthus Serrius, & recens Probabilismi Insectator, quem conficta ludicra quadam *Retractatione* nonnulli exponere tentarunt infimæ plebeculæ derisionibus, sed & reliqui Thomistæ universi, ut ex dictis manifestum est, subiere: ideoque non parum curandum esse ingenuis cordatisque scriptoribus, si libri a se in lucem editi consimile fatum experiantur.

Habetur in Bibl. Angelica Cod. 7. pag. 607.

Ibi cap. 6. Hist. de Aux. P. Meyer cap. 5. pag. 33. & cap. 6. pag. 25.

Rayn. tom. 18. pag. 368.

Epist. 8. ad R. P. Alex. pag. 241.

Serry Præfat. tom. 1. pag. 51.

Br. Alex. VII. die 7. Augusti 1660. Bened. XIII. die 6. Nov. 1724. Clem. XII. die 2. Oct. 1733.

Gonet tom. 1. pag. 337. & 360.

Proferuntur domestica exempla duo.

III. Augustinensium vero, qui tamquam Bajani, & Jansenistæ palam & clanculum fuerunt traducti, duos tantum in præsentia producam, Christianum Lupum, & Henricum S. R. Ecclesiæ Cardinalem Norisium. Et quantum ad Lupum attinet, semel, iterum, ac tertio ad supremum S. Inquisitionis tribunal delatus fuit propter asserta omnino cum illis eadem, quæ nuperus accusator rodit rursum, atque exagitat, ut apertissimis monimentis demonstrare possumus, præsertim ex accusationum transumptis, atque ex Epistolis datis an-

no

no 1679. ad Jacobum Florellium Venetum ab erudito viro Joseph Sabbatinio Ravennate : qui ulterius certa experientia, rerumque eventu certior factus Vitam illius summi viri describens, *Qua etiam tempestate* (inquit) *nonnulli alii, quorum nominibus parco, eo processere, ut virum tranquillitatis amantissimum, ac in primis Catholicum, tamquam turbarum incentorem, ac purum putum Jansenistam, (sic enim modo contumeliæ causa a quibusdam appellari solent quicunque vel Augustinianam doctrinam sectantur, vel morum laxitatem adversantur) incusarunt*, &c. Quid autem de Henrico Cardinali Norisio ? Maximam inter hunc & Jansenium doctrinæ necessitudinem intercessisse non jactabant tantum, qui Historiam Pelagianam, & Vindicias Augustinianas non semel tamquam fœtum in lucem editum a discipulo Pseudo-Augustini Iprensis supremis judicibus denuntiarunt, de qua re legendi qui de rebus a Norisio gestis ornate diligenterque scripsere, Franciscus Blanchinius, Hieronymus Zazzerius, & Fratres Ballerinii; sed etiam qui sub corio Brunonis Neusser, & Fulgentii Risbrochii latuerunt, & quos Norisius ipse refellit in Opusculis, quæ inscripsit, *Ad Parallelum propositionum damnatarum Michaelis Baji, & quarumdam similium Henrici Noris, Janseniani erroris calumnia sublata, Gerras Germanitates, & Scrupulos Anonymi evulsos, & eradicatos* : necnon qui Vindiciis Sanctorum Hilarii Arelatensis, & Vincentii Lirinensis, data Opera contra Norisium a personato Brunone Neusser conscriptis, addidere inscriptionem illam, *Contra discipulos Pseudo-Augustini Iprensis* : qui in lucem emittendum paraverat opus adhuc in pluteis insignis Bibliothecæ delitescens, cum epigraphe illa pulcherrima, ac venustissima, *Noris Jansenianus* : Auctor Bibliothecæ Jansenisticæ, de quo dicam alibi; & qui demum, Norisio ad Vaticanam Purpuram promoto, tabescens livore famosum distichon evulgavit.

Codex MS. Bibl Angelica im. 4o. pag. 205. In Præfat. Operum Lupi Ven. edit.

Vide Act. SS. tom. 2. Maji die 5. pag. 34. & 35. num. 3.

Si merito Tyrio fulget Norisius ostro,
Debuit Iprensi trina corona dari.

De hoc disticho Auctor Vindiciarum Ver. Script. pag. 3.

Et tamen quis ignorat Norisii nomen adeo in ore hominum celebre, ejusque doctrinam post tot, ac tantas discussiones ab omni censura immunem, & tamquam igne probatam a singulis summopere commendari; nec a Theologis duntaxat, sed etiam ab Historicis universis, & præsertim a reconditæ eruditionis vestigatoribus plurimum æstimari, adeo, ut BENEDICTUS XIV. nulli aut sapientia, aut æquitate secundus, qui olim Norisio familiarissime usus est, hujusque Opera non semel magna cum voluptate perlegit, in Brevi superiori anno ad nos dato egregium Virum appellare minime dubitaverit *Romanæ Ecclesiæ splendidissimum Lumen* ? Honestissimum autem ac celeberrimum Norisii nomen, ejusque singularis doctrina videbatur nos ab adversariorum dicteriis valido tamquam clypeo protegere, maxime quod in *Bajanismo*, & in *Jansenismo Redivivis* recocta eadem omnino sunt, quæ olim Norisio objecta fuerunt, ut ex laudatis Norisianis opusculis, atque ex hisce nostris dissertationibus manifestissimum esse arbitramur. Hac ergo de causa silendum mihi esse censebam, quod nonnisi insulsa, ac sæpenumero contrita nobis objectari intelligerem; & quod docti omnes agnoverunt, non mei, abjecti vulgarisque hominis, sed totius Communitatis nostræ, ac præcipue eorum, qui Norisio subscribunt, undique sententiam proscindi; ita, ut satis superque futurum fore crediderim, si nil aliud reponeretur detractori, nisi quod ad præmissum distichon respondit Nostratium quidam;

Bened. XIV. Brevi, Inter maximas, an. 1745 die 22. Martii.

Noris ab Iprensi tam longe dogmate distat,
Degis ab honesto quam procul ipse viro.
Pontificis placito si Noris murice fulget,
Non hunc, sed laceras, improbe, Pontificem.
Dogma, quod impingis, Noris difflavit: at ipse
Quod fueris dicax tollere non poterit.
Roma unum damnans, alium si murice vestit,
Te detractorem, livide, nonne probat?

Quid enim in nos aut suspicionis, aut dedecoris cadere unquam potest, si eadem prorsus patiamur, quæ tot, tantique viri effugere minime potuerunt? Ego utique quum sæpenumero animadvertam ab Augustini ætate ad hæc usque tempora in propugnantes victricem gratiam, aliaque Scholæ nostræ insigniora decreta, easdem jactatas fuisse criminationes, atque eam præsertim, quæ caput est ceterarum, quod cum Manichæis, cum Prædestinatianis, cum Calvinistis, & postremo cum Jansenii gregariis, quos omnes adinstar anguium cauda simul colligatos non male a me scriptum sentio; tantum abest, ut indignatione

Vide tom. 3. pag. 144.

tione commovear, quin potius majorum nostrorum facta, fortunamque perpendens illud repetere soleo cum sapientissimo Institutore ac Parente, *Me oportet cum talibus convicia non solum patienter, verum etiam granter audire.*

Lib. 2 Op. imperf. cap. 9. tom. 10. pag. 960.

Ex dictis nullum Augustinianæ doctrinæ sequitur præjudicium.

IV. Neminem vero ex quo sententiæ nostræ permulti magna semper animositate adversati fuerint, illaturum esse puto, quod illa aut præseferat speciem aliquam falsitatis, errorisque similitudinem, aut saltem minus plausibilis sit, ceterisque Scholasticorum placitis postponenda. Nam, ut omittam Terentianum illud, tritissimumque pronunciatum, *Veritas odium parit*, & quod paullo supra ajebat Ripalda, a quibusdam objici nobis Prædestinatianorum deliramenta, ut ipsi notam Pelagianismi vitare queant; quod tamen a nobis, qui & Apostolicis Constitutionibus obtemperare, & Christianam pacem, communemque consuetudinem servare, & custodire vehementer desideramus, nemo unus expectare debet: principio advertendum est, quæstiones de gratia & libero arbitrio perdifficiles esse, ita ut *quando defenditur liberum arbitrium negari Dei gratia videatur, quando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri*, prout lib. IV. contra Julianum capite 8. aliisque in locis ait Augustinus: ideoque nil mirum, si in obscurissimis his, & ad discernendum difficillimis quæstionibus, nobis gratiam deprædicantibus objiciatur exitium atque interitus libertatis; quemadmodum neque illud mirandum est, si nostratium aliqui fervore disputationis abrepti defensoribus liberi arbitrii objecerint quod veram Christi gratiam aut negent, aut deprimant. Fecit enim id aliquando quæstionis profunditas, non intemperata aliis conviciandi libido; & postquam utrique parti silentium indictum est, pessime proculdubio se gerunt quicunque aut nos Prædestinatianis, aut adversarios nostros Pelagianorum Reliquiis accensent. Deinde recreat nos, atque exhilarat quod ubi objectamenta illa spargere cœperunt Massilienses, Sanctus Cælestinus in sua ad Gallos Episcopos Epistola silentio imposito dedit operam, ut hac de re in posterum querela cessaret, nec aliquis Augustino suisque tamquam modum excesserint, obloqueretur, affirmans nunquam gloriosissimum, invictissimumque Gratiæ vindicem adspersum fuisse *sinistræ suspicionis rumore*. Ubi etiam Augustini discipuli tamquam Prædestinatiani fuerunt traducti, fictitiam esse hanc hæresim viri doctissimi ac sanctissimi affirmaverunt, docentes hujus hæreseos nomine non alios notari, quam *Catholicos omnes Augustini fideliter veraciterque sequaces*, ut adversus Joannem Erigenam ait S. Prudentius Trecensis Episcopus, & cum Prudentio S. Remigius, & Lugdunensis Ecclesia: & si qui illam hæresim revera extitisse putarunt, ut Tyro Prosper, Sigebertus, & Auctor *Prædestinati* editus a Sirmondo, quos tamen refutavit illustris Norisius, non illam ab Augustino traditam, sed ex ejus libris *male intellectis* initium sumpsisse dixerunt: & qui latenter prætextu aut Lucidum presbyterum, aut Gothescalchum Monachum revincendi, Augustinianam quoque sententiam aliquatenus momorderunt, quod præstitere Faustus Rejensis, & Gennadius Massiliensis, effugere notam Semipelagiani erroris minime valuerunt. Dum vero aut Prædestinatiani illi, si extiterunt, aut novantes, ac posteriores dogmatistæ Bajus, Jansenius, Quesnellius, sese Augustini nomine ac doctrina munire curarunt, ejusque auctoritate ac sententiis abusi sunt; nequaquam Fulgidissimo Ecclesiæ Lumini vel minimam nubeculam potuerunt ingerere. *Neque enim*, ajebat contra Mocianum Scholasticum Facundus Hermianensis Episcopus, *melius loqui potuit Augustinus, quam Propheta, quam Apostoli & Evangelistæ, quorum verbis similiter male intellectis, & incongrue adhibitis tam multi heretici suos defendere conantur errores*. Et quoniam nuper Baji mentionem feci, neminem latet Gregorium XIII. Pontificem Maximum, qui Bullam S. Pii V. contra eumdem Bajum in lucem edi mandavit, & confirmavit, atque Lovanium ad componenda dissidia a Baji fautoribus excitata misit præstantem virum Franciscum Toletum S. J. postea Vaticana Purpura condecoratum, adversus Augustinum ejusque doctrinam inverecunde agentibus, ut in sua *Defensione* testantur Lovanienses Theologi, indixisse silentium. Damnatis quoque Jansenianis propositionibus, longe ab his differe SS. Augustini ac Thomæ *Dogmata inconcussa*, e Petri Sede, ut diximus, pronuntiarunt Alexander VII. & qui subsecuti fuerunt Pontifices Maximi. Joannem insuper Launojum contendentem conformia esse veterum Traditioni quæ circa prædestinationem & gratiam adversus Augustinum disputantur, confixit Vaticano fulmine Clemens XI. a quo itidem proscriptis Quesnellianis articulis, suus semper honor, cultusque exhibitus est Augustino, utpote qui & falsam illam traditionem a Launojo jactatam prævenienti gratiæ adversantem, & nefariam hanc Quesnellianam libertati exitiosam, regia incedens via declinaverit. Ita ergo ab oppugnatoribus suis nullum præjudicium passa est, aut patitur Augustiniana doctrina: immo hinc celebrior redditur, ac plausu, & probatione longe dignior; maxime si addantur de Augustino Pontificum, Conciliorum, Pa-

Apud Sermondum tom. 2. col. 826. edit. Parisiensis.

Vide Justificat. seu defens. Censuræ Facult. Lovan. pag. 236. edit. Paris.

trum,

trum, Scriptorumque plurimorum testimonia locupletissima & splendidissima:
quorum pleraque collegit Norisius capite postremo Vindiciarum, nonnulla & ego
produxi in Præfatione ad librum sextum Operis Theologici. Sed quoniam ad-
versarii nostri, qui primum in concilianda cum libero arbitrio gratia Salvato-
ris invenisse planiorem, & Augustino incognitam viam gloriabantur, postea-
quam ex objectis calumniis auctoritas nomenque S. Patris magis enituit, non
ausi sunt palam eumdem incessere; immo se Augustinianos esse gloriantur, nos
vero appellant filios Augustini spurios & degeneres, necnon undique infectos il-
lo Prædestinatianorum fermento, (quo pariter contaminati & ipse Augusti-
nus, & antiquiores ipsius discipuli transactis seculis immerito & audacter a
Semipelagianis dicebantur): idcirco hæc leviori calamo attigisse contentus
ero, ad ea, unde aliquantulum digressus fui, stilum, orationemque con-
vertens.

De Theol. disscipl. lo. 1. p. 413.

V. Prior itaque causa, quæ me ab evulgandis Vindicationibus istis aliqua-
tenus removebat, ea est, quod vulgaria ac sæpenumero collisa & refuta-
ta accusationum capita viderentur mihi contemnenda potius, quam resellen-
da; ne forte auctor ex ipsis responsionibus nostris conjiceret se grave aliquid
ac ponderosum produxisse, quod operam studiumque nostrum magnopere ex-
postularet. Accessit caussa altera; nam quum Anonymus in *Bajanismi & Jan-*
senismi Redivivorum opere non sale, non aceto nos fricare ac perfundere,
quod gravem, honestumque Theologum dedecet, sed calumniis atrocissimis,
injustissimis nomenclaturis, contumeliis insatiabilibus, verborum ludificatio-
ne, stili intemperantia, ceterisque artificiis, quæ inferius commemorabo,
studuerit nos reddere irrisorum delicias, & eruditorum fabellas; quod nec
Theologum decet, nec Christianum hominem, nec modestum aliquem
probumque virum: ego autem summopere cupiam ea tantum quærere ac differe-
re, quibus *sine amaritudine discordiæ corda nostra pascantur*; abstinendum esse pu-
tabam ab hoc disputationum genere, in quo si accepta vulnera obligare, &
curare vellem, necessum foret, ob illorum acerbitatem, justissimam aliquam
lamentationem, dolorisque sensum exprimere. Obversabatur autem animo
meo monitum illud divinum ac saluberrimum, *Ne sis velox ad irascendum, quia*
ira in sinu stulti requiescit. Compertum præterea mihi erat, certissimaque re-
latione notissimum, ante biennium priusquam in lucem hæc duo Opuscula *Ba-*
janismi, & *Jansenismi* prodirent, ob consimilium errorum falsissimam denun-
ciationem, Volumina a me, & a Fulgentio Bellelli conscripta, severiori exa-
mine a Theologis præstantissimis, inter quos duo Vaticana Purpura fulgent,
fuisse discussa, neque ullum in illis aut Bajanismi, aut Janseuismi dete-
ctum suisse vestigium; imo libros *de Theologicis disciplinis* in hoc inventos esse
perutiles, quod ostenderent Jansenianos apertissime refutari in Augustiniano quo-
que systemate, ac proinde perperam novos dogmatistas jactitare, a se Molinia-
nos tantummodo ac neotericos, non autem Augustini discipulos dissidere. Hac
ergo præhabitæ discussionis notitia imbutus, & rerum experimento certior factus
veritatem validissimo præsidio nunquam destitui, novas adversantium machina-
tiones pertimescere ac formidare nec poteram, nec debebam. Atque hæc sunt,
humanissime Lector, quorum intuitu distuli ad hanc usque diem Vindiciarum
istarum promulgationem.

Aliæ dilationis causæ narrantur.

Aug. ad Hier. epist. 73 aliàs 15 num. 9

Eccle. 7. 10.

VI. Verum cum jam tertio a primis in me excitatis procellis labente an-
no quidam non temperent a semel assumpta accusandi licentia, alii ignoran-
tes causam, quæ actitatur, nos rationum pondere oppressos, aut etiam de-
victos, necnon ad tacendum vel socordia, vel ignorantia, vel necessitate coa-
ctos asserere non vereantur; complures etiam cum famæ nostræ soliciti, tum
maxima apud nos auctoritate præditi, ut dicteriis occurram, eaque adhibito
aliquo temperamento retundam, exstimulent atque hortentur; in animum indu-
xi meum, pedem cum adversario conferre, eique frigidissimis ratiocinationi-
bus suis exultanti, palmamque confidentissime sibimet pollicenti animum im-
perterritum objicere, & quibus novaturientium scita, fraudesque inconsidera-
te adtribuerit, coram universa Theologorum multitudine patefacere. Impellunt
autem me quæ ad Monachos suos scripsit magnus Cæsareensis Archiepis-
copus tertia ac septuagesima Epistola; in qua, Gentiano Herveto interpre-
te, ait: *Unde & ego ubi complures percepi contra me circumferri epistolas, quibus per-*
stringamur ac notemur, propterque scripta quædam accusemur, quorum tutelarem de-
fensionem habemus coram veritatis Tribunali paratam; cogitavi quidem silendum
esse, quod & feci. Nam tertius jam annus hic est, ex quo a calumniatoribus no-
tatus accusationis flagella sustinere cœpi, hoc uno contentus, quod Dominum ha-
beo secretorum cognitorem, ac calumniæ istius testem. Quoniam vero multos jam si-
lentium nostrum eo rapuisse video, ut ex illo intentatas calumnias confirmarint, nosque

Cur modo Apologeticum hoc Opus proferatur.

S. Basil. tom. 2. pag. ed. Maur. 145.

non lenitatis ac patientiæ gratia, sed quod ad exprimendam veritatem os aperire neutiquam audeamus, eoque silere me arbitrentur: ob eam causam scribere vobis conatus sum, obsecrans vestram in Christo dilectionem, ut calumnias quas una pars objicit, non mox ut prorsus veras admittatis; propterea quod, ut scriptum est, neminem judicat lex, nisi prius audiat, & cognoscat quid faciat. Præterea quum universam Theologiam in utilitatem & commodum nostratium jussu Magistri Ordinis in lucem emiserim, & in quæstionum delectu; præsertim vero in systemate *de Gratia* stabiliendo, ejus, aliorumque nobis præsidentium nutibus obtemperaverim, ac præcipua theoremata ad eorum mentem statuerim, qui apud nos majori habentur in pretio; jam non privatam sententiam meam, sed universi Ordinis institutionem vindicandam esse putavi, nullo Augustinensium in iis, quæ adversarius vellicat, dissentiente. Si enim, ut Cicero ait, perutile civitati ac reipublicæ est, *ut ne plane ab accusatoribus illudamur*; majoris profecto utilitatis censendum erit accusationes propulsare, quando accusatores ipsam rempublicam aggrediuntur. Quoniam insuper adolescentes permulti, maxime Itali, qui disciplinæ Theologicæ sedulam navant operam, libris utuntur meis, hisque permulta haud vulgaria comprehendi putant Gymnasiarchæ, quibus pro sua erga me humanitate nec stylus, nec methodus, nec selectarum rerum copia omnino improbatur; alia autem ex parte iisdem adolescentibus, ut dixi in Parænesi præmissa Theologico Operi, studium, vigilias, laboresque meos consecrare, eosque supellectili quadam sacræ eruditionis, & domestico instrumento, quantum penus habet mea, donandos esse decrevi: ea propter & istis consulendum est, ne absterriti adversantium clamoribus pedem referant, sed potius alacriores effecti, & ad cavendas insidias, atque ad paterna documenta, institutaque capessenda instructiores, iter, quod aggressi sunt, sedato lubentique animo prosequantur. Tria ergo me ut tandem in arenam spectantibus universis descendam, vehementer suadent, & quodammodo cogunt, provocantium vociferatio, causæ communitas, & juniorum profectus; quibus adactus incitamentis Anonymum accusatorem non revincam tantum, verum etiam quaquaversus exagitabo. Eos autem hujus conflictationis judices esse volo, qui nullis præjudiciis præoccupati, ac diu multumque exercitati in Theologicis palæstris, auctorumque catholicorum assidua lectione, recte intellexerunt quæ definita sunt, & quæ relicta disputantium arbitrio: aliorum enim, qui aut privato studio præoccupantur, aut unius duntaxat, vel alterius scripta legerunt, aut quum scioli sint, & verbosi, de libris omnibus magna imprudentia, atque infinita loquacitate pronuntiant, quemadmodum non timeo garrulitatem, ita judicium contemno, atque adspernor.

Pro Sex. Rosc. Amer.

Titulus Bajanismi, & Jansenismi Redivivi expenditur, ac disputatur.

VII. Jam vero ad libros Anonymi discutiendos propius est accedendum; & in hoc proloquio ea, quæ ipse præfatur, sunt expendenda. Principio autem sese offert frons & inscriptio librorum venustissima ac speciosissima, quæ talis est, *Bajanismus*, & *Jansenismus*. Nihil moror derivationem, flexionemque verborum; parum quippe ingenii, aut acuminis præsert, ejusdemque est generis, ac *Atheismus*, *Mahometismus*, *Manichæismus*, *Spinosismus*, *Lutheranismus*, *Calvinismus*, *Pyrrhonismus*, aliique sexcenti. Puto ignorasse Anonymum, quibus characteribus suas adversus Norisium accusationes distinxerit auctor Operis inscripti, *Henricus Noris Dogmatistes*. Papæ quam eleganter, quam belle! Eæ sunt singularum accusationum notæ, *Manichæismus*, *Pelagianismus*, *Semipelagianismus*, *Calvinismus*, *Lutheranismus*, *Dominicismus*, *Norismus*. Si has notas inspexisset insignium titulorum Venator; nullus dubito, quin volumina sua inscripsisset, *Bajanismus*, *Jansenismus*, *Bellellismus*, *Bertismus*; quo sane majorem sibi existimationem plausumque conciliasset, eamdemque ostendisset perspicacitatem mentis, ac ostendit ubicunque *Bajanum*, & *Jansenianum* systema ingeniosissime, & acutissime appellavit *Bertianum*, & *Bellellinum*: qua in re salsiores sales, & lepidiorem leporem nemo non videt. At *Bajanismo*, ac *Jansenismo* epithetum addidit *Redivivi*, neque istud cerebro natum suo; siquidem imitari studuit, non Silium, aut Juvenalem, aut Tullium in Verrem dictionem illam *Redivivi* usurpantes, sed doctissimum Meldensem Episcopum, qui adversus Archiepiscopum Cameracensem edidit sub hac epigraphe opus, *Quietismus Redivivus*. Egregie! Verba verbis, syntaxis syntaxi, inscriptio inscriptioni respondet, *Quietismus Redivivus*, *Bajanismus Redivivus*, *Jansenismus Redivivus*. Ita sunt, ut apes apium, gutta guttæ, & ova ovorum, simillima; num autem Meldensium Antistiti, gloria litterarum clarissimo, & huic Anonymo eadem fuerit præeligendi tituli ratio, dicam postea. Enimvero aliud in ea inscriptione est, quod præteriri non debet; Fulgentii scilicet Bellelli, meique commemoratio, *In scriptis Patrum FF. Bellelli, & Berti Ordinis Eremitarum S. Augustini*. Quænam, obsecro, hujusmodi *scripta* sunt? Clam

forte

forte exarata, & ad errores disseminandos dolose per urbem, orbemque dis-
persa? Nequaquam. Scripta in lucem edita sunt in urbe Roma veritatis ma-
gistra, domesticis, exterisque Theologis probata, omnique servato jure ad le-
gendum exhibita. Neque in scriptis hujusmodi privata quædam senten-
tia traditur, sed omnium instituti nostri Theologorum, quorum nomina, &
Opera in iis articulis, qui adversario pituitam atramque bilem moverunt, tan-
ta diligentia, tantaque fidelitate laudantur, ut nullibi adversarius potuerit
me falsitatis revincere, ac satius duxerit de sententia librisque præstantissi-
morum scriptorum, quos frequentissime commemoravi, callide dissimulare, ac
tacere. Omnibus enim se præferens, maximaque sui ipsius existimatione disten-
tus, neglectis auctoribus omnibus, quos sæpenumero laudavimus, spretoque
aliorum judicio, gloriatur se luce clariore, quam meridiana sit, in scriptis
nostris Bajana, & Janseniana asserta deprebendisse, immo non semel pronun-
tiat a se nos *convictos* esse, nec aliud nobis superesse præter miserrima subterfu-
gia: ideoque non tantum se existimat perspicaciorem censoribus quibusque no-
stris, verum etiam judicem rectissimum, ceteris perspicaciorem, & erro-
ri minime obnoxium. Oh miram, & prope divinam sapientiam, cum singula-
ri humilitate conjunctam! Se tamen in fronte libri nec tali, nec alio characte-
re auctor delineavit, tabula colores, quibus pingeretur simulacrum Apol-
linis, dissolvente. Idem contigit cum typographi nomini, tum censorum ap-
probationibus, quorum nec lineolam adspicimus, speciosissimo libro decorem alium
repudiante. Neque enim ut auctoris, typographi, censorumque nomen mini-
me appareret, fecit malevolus animus, & calumniandi libido; tametsi Theophi-
lus Raynaudus tantorum voluminum scriptor, atque ad ferendum de calu-
mniantibus judicium aptissimus, utpote qui in Haplothecis suis *contra ictum ca-*
lumniæ luculentissime disputavit, demonstrare studuerit auctoritate Nazianzeni
in vicesima quarta oratione, Hilarii in Psalmum centesimum decimum octa-
vum, necnon Luciani in Dialogo *de non temere calumniando*, in more apud
calumniatores positum esse, struere clandestinas insidias, atque id maxime mo-
liri, ut lateant. Prætermitto quæ in Concilio Lateranensi V. Oecumenico Leo
X. Pontifex Maximus sancivit, ut *perpetuis futuris temporibus nullus librum ali-*
quem, seu aliam quamcunque scripturam, tam in Urbe, quam aliis quibusvis civi-
tatibus & diœcesibus imprimere, seu imprimi facere præsumat, nisi prius in Urbe per
Vicarium nostrum & Sacri Palatii Magistrum, in aliis vero civitatibus & diœcesi-
bus per Episcopum, vel alium habentem peritiam scientiæ libri, seu scripturæ hujusmo-
di imprimendæ ab eodem Episcopo ad id deputandum, ac Inquisitorem hæreticæ pravita-
tis, sive diœcesis, in quibus librorum impressio hujusmodi fieret, diligenter examinentur,
& per eorum manu propria subscriptionem, sub excommunicationis sententia, gratis &
sine dilatione imponendam, approbentur: qui autem secus præsumpserit, ultra libro-
rum impressorum amissionem, & illorum publicam combustionem, ac centum ducatorum
fabricæ Principis Apostolorum de Urbe sine spe remissionis solutionem, ac anni continui
exercitii impressionis suspensionem, Excommunicationis *sententia innodatus existat*.
Prætermitto nonum ac nonagesimum canonem Moguntinæ Synodi anni 1549.
Multis Constitutionibus Imperialibus cautum est, ne quis librum aliquem sine certo au-
ctoris & loci, ubi excusus sit, nomine, aut qui per commissarios, qui per loca huic rei
curandæ destinati sunt, comprobatus non sit, vel excudat, vel excusum vendat: Re-
gulam item X. *Indicis* ex editis jussu Synodi Tridentinæ, quæ dicta sunt præ-
scribentem; adjectamque Instructionem Clementis VIII. auctoritate firmatam,
in qua titulo *De impressione librorum*, §. 1. hæc leguntur: *Nullus liber in posterum*
excudatur, qui in fronte nomen, cognomen, & patriam referat auctoris. Hæc, inquam,
prætermitto: cujas namque sit adversarius, & quo loco habeat Juris Canonici
præscriptiones, nec multus, nec curiosus exquiram.

VIII. At illud silentio præterire nequaquam possum, qua nempe conscien-
tia, qua erga Apostolicam Sedem observantia ac veneratione Anonymus pa-
lam, editisque voluminibus, non hæsitanter, & duntaxat suæ opinationis
momenta exhibens, sed assertive, & sententiam pronuntians, non tantum
Bajanos, Jansenistas, & Constitutionum Apostolicarum fractores nos dixerit,
verum etiam tales, qui fraude, dolo, mendaciis latas in novatores censuras
effugere studuerimus: neque enim *Bajanismus, & Jansenismus Redivivi* sunt
privata quædam scripta, nulli mortalium, præterquam censoribus, judicibus-
que legenda: sed priusquam ad manus meas pervenirent, jam acceperam Lu-
tetiæ apud Bibliopolas prostare, jam de his litterariæ ephemerides ex Hollan-
dia certiores reddiderant universos, jam machinationem Anonymi & litterati &
milites significaverant amicis Romæ degentibus, mihique nuntiatum est ut ca-
verem, quando undique paratæ erant insidiæ, conflata atque intentata accu-
satio, constituti judices, immo nos, ut adversarius jactitat, convicti fractique.

Nunc vero, quum mihi suscipienda sit actio, jure peto, ut ipse adversarius commonstret, quomodo ipse potius non sit Apostolicarum Constitutionum violator & fractor, dum nos tamquam Jansenianos ac Bajanistas palam traducit; immo quomodo non sit mortalium omnium severissimus, damnando nos fraudis, doli, & artificiorum illorum, quæ novatores adhibuerunt, idest, latentem, & soli Deo notam conscientiam nostram redarguendo? Enim vero, quantum ad Janseniani erroris notam attinet, neminem fugit Innocentium XI. anno 1679. die 2. Martii *omnibus in virtute sanctæ obedientiæ præcepisse, ut tam in libris imprimendis, ac Mss. quam in thesibus, disputationibus, ac prædicationibus caveant ab omni censura & nota, necnon a quibuscumque conviciis contra eas propositiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur, donec a S. Sede re cognita super iisdem propositionibus judicium proferatur*: Innocentium XII. Pontificem Maximum Decreto emanato die Januarii sexta anno 1694. præcepisse, *ne quis traducatur invidioso nomine Jansenismi, nisi prius legitime constiterit aliquam ex quinque propositionibus docuisse, & tenuisse*; nobisque ex certis monimentis constat, apud eumdem Pontificem per Joannem Libertum Hennebel Deputatum suum per id temporis supplices libellos, cum ipsi, tum Eminentissimis S. R. Inquisitionis Cardinalibus exhibitos fuisse a celeberrima Universitate Lovaniensi, ægre ferente Theologos suos gratiam ex se effectricem, saniorasque morum regulas edocentes contumeliosa Jansenismi nota proscindi. Clemens item XI. in sua Constitutione *Pastoralis*, edita Romæ anno 1718. v. Kal. Septembris ad coercendam illorum licentiam, qui contendunt Scholarum nostrarum placita reprobari cum propositionibus Quesnellianis ab eodem Pontifice damnatis in Bulla, *Unigenitus*, ad hunc modum loquitur: *Ceterum in hoc ipso præpostero judicio consuetum calumniandi modum non derelinquunt; nisi enim excæcaret eos malitia eorum, ac nisi diligerent magis tenebras, quam lucem, ignorare non deberent sententias illas ac doctrinas, quas ipsi cum erroribus per nos damnatis confundunt, palam & libere in Catholicis Scholis, etiam post editam a nobis memoratam Constitutionem sub oculis nostris doceri atque defendi, illasque propterea minime per eam fuisse proscriptas. Verum supercecidit ignis contentionis, & non viderunt solem lucidissimæ veritatis*. Dixi hæc a Pontifice Maximo fuisse saucita adversus rodentes, & vellicantes scholarum nostrarum placita, quæ audaces adversarii, ut modo facit Anonymus iste, una cum Quesnellianis propositionibus anathema subiisse vociferabantur. Neque enim in Quesnello proscriptas quispiam asseruit opiniones illorum, qui gratiam subjiciunt humanæ libertatis determinationi, aut illam justo Dei judicio nulli mortalium denegari pronuntiant, aut liberi arbitrii defensitant æquilibrium: sed qui hæc, horumque consectaria propugnant, nobis, ceterisque a se dissentientibus objectare solent Jansenii, & Quesnellii condemnationem. Pro nobis itaque saluberrimum illud Clementis XI. decretum latum fuit; nec eo tantum nomine Pontifici ter Maximo referendæ sunt gratiæ, quod novos dogmatistas confixerit, sed etiam quod nos a calumniantium dicteriis, conviciisque immunes reddiderit. Quapropter Philippus Van-Waure Constitutionis *Unigenitus*, ac nostrarum assertionum vindex illustris, in dissert. *De præsenti hæresi, ac schismate*, art. 5. Reflex. 2. numer. 7. & 8. producta Constitutione altera, quæ incipit, *Pastoralis*, & quam nuperrime laudavi, gaudio exultans hæc litteris consignavit. „ Venit desideratum ab ore Petri subsidium, & quidem oraculum emanavit: tale videtur prodiisse, quod non modo pervicaces, & damnabiliter inobedientes perculeret, eo quod errores damnatos in Constitutione *Unigenitus* a dogmatibus in Catholicis Scholis tradi solitis non discernerent; verum & tacite per hoc non recte usos contra nos, seu dogmata nostra, Constitutione *Unigenitus*, insinuavit, qui ab erroribus istis ea dispescere nec voluerunt, nec forte volunt. Etsi namque sit alia ratio Refractariorum, qui istam Constitutionem calumniati sunt, quasi eversivam Catholicorum dogmatum; alia vero Bullam illam venerantium: equidem non apparet dissimilitudo quoad errorem interpretationis ejusdem Constitutionis. Utrique enim in hoc consonare mihi visi sunt, quod afferant dogma de relatione operum, de insufficientia attritionis servilis, ac de gratia per se efficaci, per Bullam *Unigenitus* esse damnatum, eo quod concordet (ut illi putant) cum propositionibus ibidem proscriptis. Primos errare declarat Pontifex his verbis: Quia *ignorare non deberent sententias illas, ac doctrinas, quas ipsi cum erroribus a nobis condemnatis confundunt, palam & libere in Catholicis Scholis, etiam post editam a nobis memoratam Constitutionem, sub oculis nostris doceri ac defendi, illasque propterea minime per eam fuisse proscriptas*. Ergo verum est, quod dogma nostrum non coincidat, nec confundi possit cum propositionibus damnatis: ergo & verum est, quod ex Bulla *Unigenitus* adversarii scholæ nostræ non recte deduxerint dogma nostrum esse Quesnellianum,

Bullar. Rom. tom. 11. p. 2. pag. 141 edit. novissimæ.

Dissert. edit. Lovanii an. 1718 pag. 10.

nom,

num, sive in Constitutione ista specialiter perculsum. Quod si negent male se deducere, quomodo male Quesnelliani dogmata Catholicarum Scholarum confuderunt cum erroribus damnatis? Declarat autem SS. D. N. Clemens XI. in hac parte illos errasse, eo quod ista non discernerent, adeoque Constitutione illa abusi sint. Quomodo ergo eamdem mixtionem, seu confusionem facientes dogmatum nostrorum cum dictis erroribus, sese ab omni abusu, & errore vindicent æmuli nostri, non video. » Hactenus Van-Waure. Profecto quod Philippus Van-Waure Lovanii ajebat, id nos repetere possumus in Urbe Roma: in qua quæ typis edidimus, ore docuimus, coram viris doctissimis propugnavimus, atque Opera nostra in lucem emisimus Superioribus annuentibus, nec ignorante Pontifice æque Maximo ac Sapientissimo, qui ne pravæ doctrinæ spargantur semina, omnem curam adhibet, omnemque sollicitudinem. Hæc autem sollicitudo, quoniam summæ æquitati, ac profusæ in omnes beneficentiæ conjunctissima est, pati nequit orthodoxos Scriptores, & erga Apostolicam Sedem studiosissimos, qualem me esse profiteor, iniqua adversariorum molitione oppressum iri: neque enim illum, quia omnia novit, ac prædecessorum suorum statuta custodit, atque confirmat, aut ignorat, aut violari sinit, quæ ex Innocentii XII. & Clementis XI. definitionibus memoravi. Quibus addenda sunt, quæ Clemens XII. in Apostolicis Litteris, quæ incipiunt, *Apostolicæ Providentiæ officio*, datis die 2. Octobris anno 1733. celeberrimæ Constitutionis *Unigenitus* mentione facta, statuit adversus eos, qui Theologicam censuram Catholicorum Scholis inurere, earumque sententias contumeliis audent incessere, videlicet: *Nos paterna quoque sollicitudine inhærentes magnopere dolemus tenebras a dissensionis filiis offusas nondum ex quorumdam mentibus satis esse discussas, sed plerosque etiam nunc intolerabili pertinacia contendere, censuris laudatæ Constitutionis doctrinam Sanctorum Augustini, & Thomæ de divinæ Gratiæ efficacia esse perstrictam. Ut igitur nullas charitatis partes ad revocandos errantes Nobis reliquas faciamus, universis, & singulis Christifidelibus quacunque dignitate, etiam Episcopali, & majori fulgentibus in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipimus, & sub Canonicis pœnis mandamus, ne disputantes, aut docentes sive in Scholis, sive in Concionibus, sive scriptis editis, sive aliter propositiones defendant, aut enuncient, quæ antedictas Novatorum calumnias firmare, ac promovere possint: mentem tamen eorumdem Prædecessorum nostrorum compertam habentes, nolumus aut per nostras, aut per ipsorum laudes Thomisticæ Scholæ delatas, quas iterato nostro judicio comprobamus & confirmamus, quidquam esse detractum ceteris Catholicis Scholis diversa ab eadem in explicanda divinæ gratiæ efficacia sentientibus, quarum etiam erga hanc Sanctam Sedem præclara sunt merita, quominus sententias ea de re tueri pergant, quas hactenus palam & libere ubique, etiam in hujus Almæ Urbis luce, docuerunt, & propugnarunt. Quamobrem fel. record. Pauli V. & aliorum Prædecessorum nostrorum ad restinguendum dissensionum fomitem vestigia prosequentes, & saluberrima mandata renovantes, auctoritate quoque Nostra omnibus, & singulis superius expressis interdicimus, & prohibemus sub iisdem pœnis, ne vel scribendo, vel disputando, vel alia qualibet occasione notam, aut censuram nullam Theologicam iisdem Scholis diversa sentientibus inurere, aut earum sententias conviciis, & contumeliis incessere audeant, donec de iisdem controversiis hæc Sancta Sedes aliquid definiendum, ac pronunciandum censuerit. Pacem siquidem, quam cum veritate diligendam Dominus præcipit, inter Catholicæ Ecclesiæ filios fovere, & communire debemus & curamus, ut conjunctis diversarum licet Scholarum studiis firmius sit adversus erroris insidias præsidium.* Hanc vero Clementinam Constitutionem, qua inhibetur, ne aut nostræ, aut cuilibet alii Catholicorum Scholæ inuratur censura aliqua, dum *Jansenismum*, ac *Bajanismum* suum elucubrabat, animadversor ante oculos positam intuebatur; quandoquidem illam cum Fulgentius Bellelli sub initium postremi voluminis, tum ego in libro XVII. cap. 1. incauto adversario objecimus, ac præmonstravimus. Verum quid dixi, incauto? Callidissimo dicendum erat; siquidem ne videretur Augustinensem Scholam incessere, duos tantum Scriptores commemoravit, quasi hi ab aliorum sententia discesserint, & peculiare dogma contra communem institutionem ausi fuerint intrudere. At neque hac ratione suadere quemquam poterit a se violata non fuisse decreta ac monita Pontificum Romanorum; quum manifestissimum sit ea in nobis conviciis, & contumeliis affici, quæ nobis cum aliis plurimis communia sunt, ut evidentissime in hoc Apologetico Opere commonstrabitur: quamquam nec privatos Scriptores hoc genere contumeliarum lacessiri sinant sive Innocentii XII. salubris præscriptio, sive Clementis XI. constitutio, sive Pax cum veritate diligenda, quam inter nos custodiri Clemens XII. imo Deus ipse jubet, ac præcipit. Hanc utique pacem præ oculis habebant, qui in Generalibus Franciæ Comitiis anno 1709. coactis, tam perni-

Bullar. tom. II. edit. novissima pag. 162.

ciosos

ciosos libros Jansenistarum, quam injustas Jansenismi insimulationes interdixerunt; quod & statutum fuit Regiis Edictis latis die 23. Octobris anno 1668. & 5. Martii anno 1702. prout in suo decreto die 15. Octobris anno 1703. testatus est Carolus Mauritius Le-Tellier Archiepiscopus Remensis. Illorum enim Generalium Comitiorum hæc sunt verba: *Nequaquam tolerabimus importunos ac malevolos homines, qui viris bonis, doctisque, & Ecclesiasticæ rei studiosis vagam, & invidiosam Jansenismi accusationem inferunt, eo quoque nomine, quod morum corruptelas acriter insectentur; cum nos pro candore, & æquitate Episcopalis Ordinis neminem pro suspecto habituri simus, nisi eum, qui aut Constitutionibus Apostolicis detrahat, aut aliquam ex damnatis propositionibus tueatur.* Hæc omnia adversario nostro facile demonstrabunt, num ipsi fas fuerit nostro expresso nomine *Bajanismum*, & *Jansenismum* conscribere; ne repetam, quod supra commemoravi, arrogatum sibi, & proculdubio sinistrum, animorum nostrorum judicium.

Præoccupatur adversarii responsio. IX. Reponet fortassis, id sibi eadem ratione licuisse, qua præstantissimo Meldensium Episcopo Jacobo Bossuetio licuit edere adversus Archiepiscopum Cameracensem Opus inscriptum, *Quietismus Redivivus*; quam inscriptionem dixi num. 7. adversarium nostrum imitatum fuisse. Sed longe dispar est utriusque tituli ratio. Clarissimus enim Meldensium Antistes notissimus universæ litteratorum virorum Reipublicæ in prævia ad lectorem admonitione num. 4. ait: *Grave quidem est nobis, grave Carnotensi, de Cameracensi aliud credere, quam id, quod idem Cameracensis, Deo teste appellato, a se intellectum esse significat: sed sive id oblivione, sive quacumque alia ratione gestum, ipsa verba nos cogunt, vetantque aliud intelligere in Cameracensis libro, quam id, quod & ipse data quoque explicatione prodidit, & omnes etiam ejus acerrimi defensores intelligendum arbitrentur.* Ubi duo advertenda sunt: unum, quod vir prudentissimus aut oblivioni, aut alteri causæ tribuendum censet, quod alia sit Cameracensis protestatio, alia verborum, horumque explicationis doctrina; Anonymus autem iste omnia, quæ a nobis Catholice dicuntur, fuco, fallaciloquentiæ, & mendaciis tribuit: alterum, quod ipsa Cameracensis explicatio, & defensorum ejus consensio absque ulla verborum ambiguitate prodidit damnatum Molinosii sensum; quum & nos, & defensores sententiæ nostræ, fatente adversario, Baji, Janseniique asserta saltem verbotenus, saniorum autem judicio & verbo & re abjecerimus. Deinde in *Quietismo Redivivo* Præsul Meldensis Molinosii, Guyonæ, ac Malavallii loca positionesque cum locis & positionibus Archiepiscopi Cameracensis accuratissime conferens ostendit utraque iisdem verbis, iisdemque sententiis esse compacta; quando Anonymus nec unam in libris nostris aut Baji, aut Jansenii, aut Quesnellii, aut alterius Novatoris propositionem potuit adinvenire, totamque accusationum suarum molem superstruere tentavit in consecutionibus a se deductis, quas nos nequaquam probamus, sed tam falsas, quam male illatas esse contendimus. Tandem Cameracensis Præsul post Molinosii damnationem pravas hujus opinationes intrudens, quod ipsemet humillima & laudabili retractatione confessus est, fecit revera ut *Quietismus* extinctus revivisceret: at inofficiosus iste Censor sententiam illam rodit, & quasi nuperrime, posteaquam in Bajo atque in Jansenio extincta fuerat ac sepulta, ab inferis excitatam traducit, quæ semper a majoribus nostris fuit tradita, non autem ætate hac nostra, uti comminiscitur homo injurius & mendax, e latebris Pseudoaugustinensium Scholarum erupit. Quapropter & imperite Bossuetium imitatus est in librorum suorum inscriptione; & frustra illius præclarissimi viri exemplo propulsare a se poterit notam calumniatoris.

Quid contineatur in Bajanismi Rediv. Præfatione. X. Quoniam vero diu, multumque in fronte libri contemplanda commorati sumus; ad præfationem, quæ *Bajanismo Redivivo* præmittitur, ac præsertim ad ea, quæ leguntur postrema parte, sive num. 9. orationem convertamus necessum est. Præcedentibus namque paragraphis ad paginam usque undecimam nil Anonymus narrat, nisi quæ & nos, & Scriptores reliqui de re Theologica pertractantes exposuerunt, damnatos scilicet articulos Baji a SS. Domino nostro fel. record. Pio V. anno 1567. quinto Kalendas Octobris, ejusque Constitutionem die 21. Decembris ejusdem anni per Maximilianum Marillonium Vicarium Generalem Archiepiscopi Mechliniensis publicatam fuisse Lovanii, atque ab omnibus Sacræ Facultatis Theologis cum debita reverentia susceptam: Michaelem Bajum *Apologiam* edidisse, qua tamen ponderata S. Pius V. priorem condemnationem confirmavit: hinc Bajum audaciorem factum a docendis propugnandisque erroribus non destitisse, quamvis ab Episcopis Iprensi, Sylvæducensi, & Gandavensi commonitum: Marillonium iterum ad hominis frangendam audaciam profectum fuisse Lovanium, ubi die sexta Novembris anno 1570. publicata in Academiæ Conventu Piana Constitutione Theo-

logos

logos adduxit omnes ad ultro libenterque Apostolicis litteris obtemperadum:
Gregorium XIII. ineunte anno 1579. Constitutione, quæ incipit, *Provisionis*
nostræ, confirmasse Bullam S. Pii, ac Lovanium misisse Franciscum Toletum
eximium S. J. Theologum, ac postea S. R. E. Cardinalem amplissimum, cu-
jus opera damnatos articulos ipsemet Bajus proscripsit, & die 24. Martii an-
no 1580. errores suos retractavit: Joannem Lensæum edidisse *Expositionem* do-
ctrinæ Catholicæ adversus Bajanos articulos, jubente Episcopo Vercellensi
Bonbomo, Sedis Apostolicæ Nuntio apud Belgas, eamdemque expositionem
a Doctoribus aliis Lovaniensibus fuisse probatam: Urbanum denique VIII. die
6. Martii anno 1641. Bulla, quæ incipit, *In eminenti*, S. Pii V. & Gregorii
XIII. confirmasse Constitutiones, proscripto etiam pestilentissimo libro Cor-
nelii Jansenii, cui titulus, *Augustinus*, tamquam continente, & renovante ar-
ticulos, opiniones, ac sententias in iisdem Constitutionibus damnatas ac repro-
batas. Hæc omnia in *Bajanismi Redivivi* Præfatione comprehenduntur, adeo
trita, & communia, ut prætermitti potuerint, præsertim quod egomet in lib.
XVII. cap. 1. eadem attigerim: nec attigerim tantum, sed proximo capite tri-
bus propositionibus affirmaverim, & multiplici argumentorum genere demonstra-
verim censuras & constitutiones adversus Bajum non esse adulterinas, aut sub-
reptitias, atque tam in Bulla Sancti Pii Quinti, quam aliorum Pontificum,
articulos Baji, & quorumdam aliorum auctorum simul proscriptos, vere ac pro-
prie *in sensu ab assertoribus intento* condemnatos fuisse. Quum autem neminem la-
teat, Bajanos, & Jansenianos omnes contendere, quod etiamnum Baji articuli,
in proprio sensu, quem assertores intenderunt, defendi queant, plura commini-
scentes de commatis transpositione, de qua tamen varia hominum feruntur ju-
dicia; & quod Bullæ quædam in Baji causa emanatæ censendæ sint subreptitiæ:
imploro nunc fidem Anonymi, si illi fides est ulla, an me potuerit salvo jure
Baji, & Jansenii sequacibus aggregare, quum Urbanianæ, aliarumque Apostoli-
carum Constitutionum vindicias ediderim, & Novantium machinamenta sub-
verterim: an hæc dolosi novatoris, vel potius Catholici novatores insectantis
sint argumenta; an ex collatione suæ cum nostra descriptione Bajanismi, a te-
terrima hujus nota censendi simus immunes. At calumniatoris intererat quæ nos
adversus Bajanos scripsimus prætermittere; ne forte irrideretur ab omnibus, nar-
rans oppugnatores esse Bajanismi, quos non semel omni Bajanistarum fallacia
imbutos esse affirmavit.

Tom. 3. de Theolog. dissert. a pag. 311. ad pag. 316.

XI. Puderet me, prudens Lector, commemorare quæ de ornatissimo viro Ful-
gentio Bellelli litteris mandavit Anonymus, eaque amaro licet animo degluti-
rem, nisi, quod iniquissimum est, sæviisset in mortuum. Non equidem il-
lud moror, quod virum sapientia, ac dignitate conspicuum, ubique Anonymus,
si excipias frigidissimam illam libri inscriptionem, vulgari communique *fratris*
nomine appellat, nullibi aliquo viri precelebris addito charactere; quasi Ful-
gentius ex illorum grege foret, quibus aut struendæ penus, aut verrendæ do-
mus, aut alterius hujusmodi ministerii cura committitur: etsi enim indecorum,
ineptumque est, viros singulari aliqua proprietate affectos nomenclaturis com-
munibus delineare; nihilo tamen minus *fratrum* vocabulo, quo significatur arctis-
sima necessitudo, caritatis vinculum, rerumque omnium communio, adeo
nos gloriamur, ut iis, qui nos magnopere student deprimere, gratias ob id
maximas referamus. Profecto si Anonymus aliqua animi moderatione serva-
ta, memor suæ dignitatis, & Christianæ communionis diceret tantummodo, Ful-
gentius Bellelli erravit, incaute in Bajanismum, ac Jansenismum prolapsus
est, atque in difficillimis de Gratia & de libertate quæstionibus ipse quoque
cæcutiit; refutarem duntaxat præposterum adversarii judicium, & commen-
darem animi temperamentum. Nunc autem quis ingenio mitissimus patia-
tur insignem virum ab homine sciolo, & quem sui nominis pudet, dici
Augustini filium haud dubie spurium, *novum hominem*, *qui e tenebris nescio quibus*
exivit, *studiosissimum ac acerrimum Bajanæ doctrinæ defensorem*, *Scriptorem temera-*
rium, *qui doctrinam Baji*, *dum illam fraudulenter insectari videtur*, *non tantum de-*
fendit, *sed varios dolos*, *artes varias*, *variaque effugia*, *quibus usi sunt Baji disci-*
puli, *& præsertim Jansenius*, *ut Constitutionum Apostolicarum auctoritatem elu-*
deret, *& ipse adhibet ad obnubilandos errores suos*, *ut sic*, *si fieri queat*, *Eccle-*
siæ judicium atque censuram effugiat: quis, inquam, talem petulantiam patiatur?
Et tamen hæc omnia undecima *Bajanismi Redivivi* pagella comprehenduntur:
Quid in toto bipartito Opere contineatur, ita possumus hinc agnoscere, quemad-
modum, ut est in proloquio, leonem ab ungue.

Qua ratione de Fulgentio Bellelli loquatur Anonymus.

XII. Paucis hæc, quæso, discutiamus. Ait Anonymus esse *filium Augu-*
stini haud dubie spurium Fulgentium illum Bellelli, cui Fratrum Eremitarum
Ordo præcipua Italiæ gymnasia, Senense, Venetum, Perusinum, Neapo-
litanum,

Ea, quæ de Fulgentio Bellelli dicta sunt, refutantur.

litanum, & Romanum commisit instituenda ac regenda: & de quo, postquam satis cessit, supremus ejusdem Ordinis Moderator ad Fratres universos, ut moris est in obitu præstantissimorum virorum, publicas conscribens litteras, *Nulla*, inquit, *delebit*, *vel delere poterit oblivio quæ vir iste ætate & virtute præstantissimus præclara composuit Opera*, *typisque mandanda curavit*, *ut puros Augustiniana doctrinæ fontes nobis*, *posterisque nostris ostenderet*, *& indigitaret*. Addit Anonymus, *e tenebris nescio quibus exiisse* virum pluribus nominibus celebrem, utpote qui fuit Procurator Generalis Ordinis, Prior item Generalis plenissimis suffragiis electus, Theologus Jacobi Caraccioli Archiepiscopi Ephesini, & Apostolici Nuntii ad Helvetios, necnon Eminentissimi Cardinalis Josephi Renati Imperiali, quo etiam nomine interfuit Lateranensi Concilio celebrato a Benedicto XIII., Romæ ad 25. perpetuos annos diversatus, & non semel in rebus magni momenti a summis viris adhibitus. Dicitur *Scriptor temerarius*, eo quod ediderit Opus inscriptum, *Mens Augustini de statu creaturæ rationalis ante peccatum*, Lucernæ primum, deinde Antuerpiæ procusum, & rursus Romæ aliud in partes duas distributum, *De modo reparationis humanæ naturæ post lapsum*, *& super propositionibus Quesnelli*: quorum duorum Operum primum anno 1717. a Sacra Romana Inquisitione in discussionem vocatum, post iteratum, & rigorosum examen ab omni censura evasit immune; alterum vero, quod Romanis typis in lucem prodiit, comprobatum est censura, & judicio trium eximiorum Theologorum (ne de Augustinianis censoribus, doctrinæ ac probitatis fama conspicuis dicam aliquid) quorum unus erat, & est hodiedum S. Officii Consultor, & duo alii ejusdem S. Romanæ Inquisitionis, uti vocant, Qualificatores, e quibus unus singularis doctrinæ celebritate, & Vaticana Purpura fulget. Appellat denique *Bajanæ doctrinæ defensorem acerrimum* Scriptorem

Vide Approbat. præmiss. Operi Romæ edito. illum præclarissimum, quem non tantum prælaudati viri testantur esse *Jansenii, ejusque assectarum*, *infensissimum atque strenuissimum adversarium*, *non minus in S. P. Augustini doctrina*, *quam in Ecclesiæ dogmatibus versatum*, *& nihil tradentem*, *quod ab illorum veritate ac rectitudine deflectat*, *atque ab omni Janseniano*, *ac Bajano errore quamlongissime dissitum*; verum etiam Prosper S. R. E. Cardinalis Lambertini, nunc Pontifex Maximus, tanta sapientia, tantaque omnigenæ eruditionis copia præditus, quantam ostendunt lucubratissima ipsius Opera,

Lambert. de Sacrif. Missæ p. 4. num. 70. & n. 74. in exquisito Tractatu de Sacrificio Missæ *insignem* appellat *Theologum*, laudatis non semel iisdem libris, quorum optime noverat publicas privatasque censuras: Videat ergo Anonymus iste Scriptor, qui in Operibus Fulgentii Bellelli se deprehendisse contendit, quod nec viderunt Augustinianæ familiæ Rectores, summique Theologi, nec doctissimi censores a Sacra Romana Inquisitione delecti, nec præstantissimi illi, quibus a Reverendissimo S. Palatii Magistro examen Operis commissum fuit, nec Benedictus XIV. tanta æquitate, ac tali judicii acumine pollens: videat, obsecro, videat Anonymus iste, num vigilans suique compos Bajanismum reviviscentem inspexerit, vel potius dormiens illusus sit idolis ac phantasmatibus: videat insuper, an ea verba, quæ de Reverendissimo Patre scriptitat, *Temerarius ille scriptor*, potius in seipsum quadrent, quam in virum illum eximium, atque ornatissimum. Quo enim jure *temerarius* dicendus est, qui scripta sua censorum judicio subjecit, atque in lucem edidit superioribus annuentibus? quo jure *temerarius* dicendus est, quem Theologi, Purpurati Patres, ac Pontifices Maximi laudibus exornarunt? quo demum jure potest temeritatis notam effugere, qui tantum virum *temerarium* dicere non veretur?

Responsio ad ea, quæ de me Anonymus subjicit. XIII. Excusso Anonymi judicio de Fulgentio Bellelli, constat quo loco habenda sint quæ de me addit: inquit enim pagina 12. *Fratrem Berti Fratri Bellelli religione ac multo magis errorum societate conjunctum*, *sodalem suum*, *si non superet*, *saltem æquare earumdem opinionum perversitate*, *suoque in hæreticas novitates studio*; *scripsisse librum*, *cui titulus*, *est* de Theologicis disciplinis *in quatuor volumina distributum*, *in quo easdem iniit vias*, *eademque adhibet artificia ad renovandam Baji*, *ejusque discipulorum doctrinam*. Hæc, ubi primum ea legi, cum satis perspectum haberem ex præcedentibus in Fulgentium dicteriis ingenium Anonymi, ac proinde meliora non expectarem, nulla ratione me commoverunt, sed a me risu potius, quam indignatione fuerunt excepta, quantum tamen a viro patientissimo excipi possunt insanientis furoris impetus præcipites, atque effræni. Non enim alia ratione tunc responsionem concepi, nisi qua modo utor, nequaquam, uti spero, honestissimorum virorum animum offensura, atque in primis ingenuitatem, veritatemque, cujus producere possum locupletissimos testes, præseferente. Itaque haud miror in me quoque tela ista jactari, quæ nedum in virum doctissimum atque ornatissimum, sed & in eos, quos secundo, ac tertio numero commemoravi, quamvis casso

irritoque

irritoque conatu fuerunt intorta. Apertissime unusquisque percipiet, modo in his controversiis fuerit aliquantulum exercitatus, Anonymum ea styli libertate (ne dicam, acerbitate atque procacitate) personatos Neusserium & Risbrochium, auctoremque censuræ nomine Pragensium Theologorum de Schola Roderici Arriagæ adversus Henricum de Noris, præmissæ ejusdem Risbrochii insulsissimis accusationibus, fuisse studiosissimo artificio imitatum, aut prosecutum saltem communem illam vetustamque consuetudinem, quam sectantur quicunque præjudicio doctrinæ, & calumniandi animo excæcati in Catholicos scriptores insurgunt. Risbrochius enim affirmavit a Norisio *Jansenium exhiberi, & concordare Norim cum Jansenio, quamquam eum raro nominet, & interdum leviter carpat*: Censura Pragensis Risbrochiano Operi præmissa ait de Nori, *turbas Bajanas & Jansenianas revocare*, & in ejus libris occurrere *novitates plerasque ac perniciosas*; ac Bruno Neusser clamitat, Norisium *propositiones Michaelis Baji ab Ecclesia, & multis Romanis Pontificibus jure damnatas amplecti, & reducere in exosam lucem, atque Censuram Apostolicam commentis suis penitus elevare, itemque adstruere propositiones in proprio verborum sensu damnatas, & in pravum sensum detorquere Constitutiones Pii, & Gregorii*. Quæ, aliaque plura ob eamdem omnino causam, ut ex horum librorum lectione manifestissimum est, in Norisium conscripta, si eadem non sunt cum prolatis ab Anonymo, atque in nos jactatis conviciis; sunt tamen ut graculus graculo, aut saltem ut aspis viperæ, a qua mutuo sumit venenum, perquamsimillima. Quapropter gratulandum mihi potius, quam condolendum, quod cum tali viro, iisdemque de causis tamquam discipulus Baji, Janseniique traducar; ne repetam cetera, quæ præmissa sunt tertio numero. Quod etiam Fulgentio Bellelli viro doctissimo me dignetur Anonymus comparare, gratias illi ago plurimas: sed utinam calcassem tanti viri vestigia, atque assecutus fuissem doctrinæ illius partem minimam! Hoc mihi Theologicis studiis operam impendenti præ ceteris accidit infortunii, quod nunquam talem institutorem habuerim. Si autem ego tenuissimi ingenii homo applicui animum Theologicis Operibus conscribendis; id non audaciæ meæ tribuendum est, sed Superiorum meorum auctoritati. Ut enim horum jussa facerem, Bononiensis cathedræ ornamenta, commoda plurima, meliorisque fortunæ spem abjeci, ratus religioso viro melius esse obtemperare, etiam cum aliquo famæ discrimine, quam proprio genio cum nominis rerumque incremento indulgere: de Gratiæ autem systemate nil temere, & inconsulto deliberavi; sed quod propugnavi, acceperam a præceptoribus, & illud itidem in lucem emisi Superioribus annuentibus ac jubentibus. Immo non ego, sed ipsi curarunt Operum meorum editionem; librosque *de Theologicis disciplinis* tales esse censuerunt, qui universæ Italiæ studiosis adolescentibus ad capessendam germanam S. P. Augustini doctrinam, excutiendumque scholasticum pulverem proponerentur. Illorum erga me singulari benevolentiæ, non scriptorum meorum pretio honorem hujusmodi acceptum refero, hoc unicum solatium, fructumque percipiens, quod res ista cum aliquo discipulorum proventu, atque utilitate contigerit. Janseniana dogmata repellere studui ex principiis Augustinianæ Scholæ, quæ inter nos communia sunt, & existimantur certissima: atque hoc sane consilio me sperabam reportaturum bonorum approbationem, non vero mercedem illam, quam mihi rependit Anonymus, tantam nempe segetem calumniarum. Hanc utique non ex bono semine, quod seminavi, natam existimo; sed ex iis, quæ inimicus homo superseminavit, zizaniis. Nam quæcunque ab Ecclesia Catholica, Romanisque Pontificibus damnata sunt, sincero animo, solemnique juramento damnavi, & damno. Inquit adversarius, fraudulenter & artificiose me gerere: at cum ipse nequeat animum meum introspicere; hujus Deus, qui scrutatur renes & corda, sit judex. Certo si Ecclesiæ censuram effugere studuissem; nec Romæ scripta edidissem, nec priusquam ederem, ipsemet censuris subjecissem. At Romæ illa edidi, censurisque subjeci: plurimumque miror, talem de Romanis Censoribus accusatorem nostrum opinionem tenere, quod ignorent sensum articulorum Baji, & propositionum Jansenii, & quod adeo simplices sint, adeo creduli, ut sinant se fraudibus dolisque novantium, quales nos Anonymus ubique appellat, circumveniri. Quare ut nos erroris, ita illos credulitatis & ignorantiæ, necnon Præsides, qui illorum utuntur opera, summæ imprudentiæ, nimiæque facilitatis audax criminator redarguit. Præterea ad Bajum quod attinet, sancte juro, me nunquam antea hujus scripta legisse: legam tamen, quoniam ad hanc jacturam temporis faciendam inofficiosus animadversor me invitum compellit. De Jansenio idem prorsus affirmo. Theologicum systema fabricavi Gregorio Ariminensi, Norisio, ac Theologis nostris compluribus præeuntibus, horum interpretamentis, non fraude,

Risbroch. pag. 191. & 230. Neusser Prodr. Velit. pag. 23. 24. &c.

non dolo, Bajana afferta refellens. Vereor; ne adverfarius auctores noftros aliquando luftraverit: immo nec libros meos alia unquam, præterquam calumniandi, intentione perlegerit; ait enim a me Theologicum Opus fuiffe *in quatuor Volumina* diftributum, quando ego in Prolegomenis partitionem aliam præmifi, atque initio tria fimul, poftmodum alia duo, & rurfus tria edita fuerunt in lucem: at fortaffe quatuor Anonymus enumeravit, contendens ex his Bajanifmum, & Janfenifmum evincere, neglectis aliis. Hæc tantum ad ea, quæ in Anonymi Præfatione de me dicuntur, refpondeo: *quod me fincero corde agere, & cum tremore Chriftianæ humilitatis, etiamfi plerifque hominibus apertum non eft, videt tamen ille, cui nulla corda clauduntur.*

Aug. epift. 33. ad Proculejanum, alias 147. n. 1. t. 2. pag. 62.

XIV. Refutata Anonymi præfatione, non abs re erit nonnulla addere circa rationem fcribendi, induftriam, artificium, & methodum, quibus ille ufus eft in *Bajanifmo*, & *Janfenifmo Redivivo* confcribendis, ut unufquifque poffit facilius conjicere, quomodo ad hujufmodi opufcula exornanda fefe comparaverit. Primum itaque arripiens ea, quibus illi fententia noftra videbatur in invidiam trahenda, alto præteriit filentio quæcunque nos a Bajaniftis toto cælo diffitos effe commonftrant, nullamque mentionem fecit illorum dogmatum, quæ a Baji, Janfeniique gregariis pertinaciter, pugnaciterque traduntur, a nobis autem pluribus difputationibus refutantur. Enimvero quod Bajus afferuit fecunda, quarta, decima, decimafeptima, decimaoctava, & decimanona propofitione, bona fcilicet opera effe *meritoria æternæ vitæ natura fua*, non requiri ad meritum *gratiam adoptionis*, & opera, quæ remiffionem peccatorum præcedunt, *promereri vitam æternam*, atque ipfa merita Chrifti pretium valoremque non traxiffe *ex dignitate Perfonæ*, nos utique argumentis pluribus oppugnavimus. Affirmavit infuper Michael Bajus propofitionibus 20. 39. 41. 64. 68. 48. 49. 72. 71. 65. non dari peccatum *natura fua veniale*, fieri libere quidquid fit *voluntarie*, etiamfi *neceffario* fiat, concupifcentiam in renatis effe *peccatum*, ejufque motus, quos homines patiuntur inviti, effe tranfgreffiones legis, ac præcepti, *Non concupifces;* necnon *infidelitatem* illam, quam Scholæ *negativam* appellant, inter vera peccata effe connumerandam: nos vero hæc omnia prolixis differtationibus refutavimus. Atque hoc idem de compluribus aliis Baji articulis dicendum eft, de quibus pertractandi in Operibus noftris opportuna fefe præbuit occafio. Propofitiones item Janfenii fingulas juxta Romanæ Ecclefiæ decreta profcripfimus, extare in ejufdem Janfenii libro affirmavimus, in ejus fenfu damnatas fuiffe tradidimus, pro libertate indifferentiæ acerrime pugnavimus, in quæftione *Facti Janfeniani* irreformabile judicium, & æquitatem Romanorum Pontificum defendimus, *Juramenti* formulas vindicavimus, iifdem fubfcripfimus, & adverfus filentium, quod *Religiofum* dicunt, ftylum acuimus: in quibus omnibus, ceterifque, quæ in Bajano & Janfeniano dogmate præcipua funt, habentque cum aliis damnatæ doctrinæ capitibus vinculum, atque connexionem firmiffimam, certa ac manifefta res eft, nos Catholicæ veritati confirmandæ, & novantium opinionibus evertendis, revincendifque conatum omnem noftrum, totamque, qualifcunque ea fit, operam, induftriam, ac diligentiam contuliffe. Refpondeat nunc criminator, oftendatque quare hæc omnia neglexerit, quare cum tam multa adverfus Bajum Janfeniumque fcripferimus, afferat a nobis *totum fere illorum fyftema* renovari: oftendat in quo doli, artefque noftræ verfentur; num dolus, num artificium Bajani aut Janfeniani hominis fit Conftitutiones Apoftolicas propugnare, fictitium comma refpuere, libertatem indifferentiæ adverfus dogmatiftas defendere, omniaque nuperrime recenfita præftare: oftendat poftremo, quare cum longe plura ad corroborandas, atque pro modulo noftro illuftrandas Catholicas veritates fuerint a nobis producta, verfutus adverfarius cuncta tacuerit, quafi nihil a nobis editum fit præter titivillitium quoddam, fœtumque damnatorum dogmatum abortivum, & quafi tricas folas, folafque apinas inferimus. Profecto etiam Stagirites tradens præcepta accufandi, & Plutarchus agens de utilitate ab inimicis capienda, docuerunt paucis faltem adverfarios illos laudandos effe, in quos neque bono, neque malo animo fuerint auditores, illofque nec maligne, aut invide culpandos, nec fraudandos honore debito, propterea quod *ei, qui promerentes non laudat, fides non debetur vituperanti*. Quamobrem debebat accufator faltem, ut vituperanti fibi conciliaret fidem aliquam, fateri nos in affertionibus plurimis a Bajaniftarum & Janfeniftarum fyftemate difceffiffe; & quoniam laudibus, quas ab optimis viris non promeremur, ab improbis autem afpernati fuimus, atque afpernamur, profequi nos non debebat, prædicta nos inter, ac Novatores commendare difcrimina, nec tantum jactare illam noftram, a fe contumeliofe confictam, *in toto fere fyftemate* cum iifdem Novatoribus cohærentiam.

Primum Anonymi artificium detegitur.

Arift. Rhet. ad Alex. cap. 37. pag. Reg. edit. 643 & Plutarch. pag. edit. Bafil. 222.

Bajan. Rediv. pag. 1. Anonymi artificium alterum.

XV. Parum & exiguum eft, quod adverfarius filentio ea prætermiferit,

in qui-

in quibus absque apertissimo mendacio negare minime potuisset nos immenso intervallo a Jansenianis distare: proponit insuper quosdam pro ipsis Jansenianis characteres, quos certissime constat nobis nullatenus convenire, idque callidissime tacet. In exemplo sit, quod scribit pagina 14. (& est princeps illius prænotatio) articulos Baji damnatos fuisse in rigore, & in proprio verborum sensu, *sectatores autem Baji per fictam unius commatis transpositionem* contendere quod nonnulli possint *in sensu auctorum sustineri*. Hanc sectatorum Baji assertionem ego quidem data opera studui refellere lib. 17. cap. 2. & argumenta omnia, ob quæ opinio de transpositione commatis quibusdam, etiam non Bajanistis, probabilis visa est, accurate dissolvi. Hæc tamen argumenta incautus Anonymus (vide quam prudens sit, quam sapiens!) laudans pagina 4. *Acta Marillonii*, & *Attestationem Decani Sacræ Facultatis Lovaniensis*, & pagina 9. commemorans *Acceptationem Expositionis Lensæi* factam a Duacensibus, & Lovaniensibus Theologis, suppeditat ac subministrat ignaris: siquidem ex iisdem monumentis laudatis ab Anonymo, non aliunde, contendunt sectatores Baji, immo, ut dixi, nonnulli Orthodoxi, famosum comma transferendum esse. Percipiet id unusquisque, qui oculos conjiciat in Bajanam Historiam p. 2. Operum Baji edit. Colon. qua usus est ipse Anonymus, pag. 62. ubi legitur *Epistola Marillonii* ad Cardinalem Granvellanum, pag. 66. ubi extat *Attestatio Decani Academiæ Lovaniensis*, & pagina 202. ubi profertur testimonium *Petri Cuneri*, unius ex Theologis, qui pugnarunt adversus Bajum, probaruntque Lensæi Expositionem. Quum itaque perspicuum sit, a me validius, quam præstet Anonymus, oppugnari Bajanos, a me rejici horum opinionem *de commatis transpositione*, & refutari subterfugia, quorum ipse imprudentissime fulcra ministrat, dum laudat monimenta, unde transpositio illa, si vim haberent aliquam, aperte comprobaretur; cur dissimulat sententiam meam, cur tacet, nisi quod palmare sit argumentum, in me non esse illum Bajanismi characterem, quem statuit in prædicta commatis transpositione, a me penitus explosa ac rejecta? Ita vero rem sese habere haud obscura ratio confirmat: nam cum Fulgentius Bellelli alicubi eamdem transpositionem improbare non videatur; tantum abest, ut accusator a clamoribus temperet, quin potius adscribit maximæ Theologi nostri inverecundiæ, *iterasse calumniam, quam ad nauseam usque Bajanistæ evomuere:* quamquam alii, (ut Hyacinthus Serry Hist. de Auxil. ult. Edit. pag. 570. & Prælect. Theol. tomo 1. pag. 250. ac Vincentius Contensonus tomo 5. pagina 198.) transpositionem illam non improbent; neque huic unicæ responsioni Fulgentius Bellelli adhæreat, sed alias omnes producat, quas Norisius, aliique nostrates adhibuerunt. Igitur Anonymus non solum oppugnata a me Baji, & Jansenii asserta silentio altissimo præterivit, ne quem Baji discipulum appellat, fateri cogeretur Baji infensissimum adversarium; verum etiam declarans esse Baji sectatores, qui ad commatis transpositionem confugiunt; ubi videt hanc a nobis refelli, prorsus obmutescit; & ubi ex aliorum sententia commemoratam invenit, apertis tibiis increpat audaciam, atque

Rom. Ristu. Pag. 307.

Clamores simul horrendos ad sidera tollit.

XVI. Si quid vero Anonymus in scriptis nostris offendit, quod ei parum in lectione Augustinensium Theologorum exercitato, sive a veritate alienum, sive ad conflandam, augendamque calumniam idoneum visum est, non semel duntaxat, sed frequentissime reprehendendum atque exaggerandum esse putavit: cujus generis est, hominem gratia destitutum nunquam *in praxi* ita operaturum fore, ut non erumpat cupiditas, aut philautia: quod inscius homu putans a nobis excogitatum, & ignorans ex Norisianis Vindiciis exscriptum esse, nec distinguens inter cupiditatem, quæ est principium operis, & istud inficit & corrumpit, atque inter cupiditatem seu adventitiam, seu concomitantem, quæ nec operis causa est, nec illud intrinsecus vitiat, tamquam foret figmentum nostrum, imo commentum Bajanum, & inexpiabile crimen, carpit pagina 173. & immediate sequenti, redarguit rursus pagina 269. vellicat iterum pagina 278. ...ditque itidem pagina 292. Frequentissime pariter objectat definitionem illam gratiæ, in qua comprehendendam diximus *caritatis inspirationem*, ut persuadeat imperitis nullam a nobis virtutem, nullumque opus salutare præter caritatem admitti: quasi nos fidei, spei, timoris, aliarumque virtutum expresse, perspicue, & absque ulla ambiguitate verborum perutiles, & supernaturales habitus, actusque nullibi tradidissemus: quando id non uno in loco, & præsertim libro 23. & 34. præstitimus, necnon declaravimus in prælaudata Gratiæ definitione non coarctari *caritatis* vocabulum ad caritatem Theologicam, atque ad virtutem specialissi-

Tertium Anonymi Artificium.

mam, aut ad amorem illum benevolum, quo ſummum Bonum diligitur propter ſe; ſed tum ab Auguſtino, a quo definitionem illam exſcripſimus, tum a nobis uſurpari *caritatis* vocabulum * aliquando in ampliori ſenſu ad ſignificandam boni cupiditatem, & bonam voluntatem, quæ præcedit omnia opera ſpectantia ad pietatem veramque juſtitiam; aliquando autem ad ſignificandum amorem illum benevolum, atque habitum, virtutemque, quam paſſim Scholæ *caritatem* appellare conſueverunt. In his ergo, aliiſque permultis, quæ ſuo quæque loco diſcutientur, verba, quæ carpere ei libuit, nuda ac ſolitaria deſcribens, atque omittens legitimum illorum ſenſum, repetitam expoſitionem, loca, ubi luculentius eadem res pertractatur, teſtimonia Auguſtini idem omnino ſonantia, eorumque auctoritatem, qui nobis fuerunt inſtitutores & duces, morem proculdubio eis geſſit, qui, ut ajebat Pſalmographus, *calcaneum* obſervant, id nempe, quod illis videtur retrogradum, lubricumque, atque *verba aucupantur, quærentes alicubi laqueos, & nodoſas facere calumnias*.

XVII. Illud præterea ingenium, artem, animumque auctoris aperte prodit, quod aut ignorat, aut diſſimulat in Scholis noſtris ſententias illas, quas reprehendit, communes eſſe, ac vulgares: nam quæ ei potiſſimum flavam bilem, & Achæmeniam indignationem excitarunt, neceſſitas gratiæ ad diligendum Deum *tamquam auctorem naturæ*, ejuſdem gratiæ definitio ac diſcrimen, ſtatus *puræ naturæ* fictitius, opera quæ in Deum non referuntur *non bene facta*: hæc, inquam, ab omnibus Ægidianis, a Lovanienſibus noſtris, quotquot hactenus extiterunt, a Germanis, Gallis, & Italis propugnata ſemper fuere, ut poſtmodum demonſtrabo, ubi per ſingula accuſationis capita diſcurram. At accuſator, quaſi ea omnia eſſent farina noſtra, aut potius Janſenianorum cavillulæ, & quaſi nobis non præluſiſſent Gregorius Ariminenſis, Caſalius, Foſſeus, Noriſius, aliique ſexcenti, queritur aut ex ingenioli noſtri latebris erupiſſe, aut conſuetas eſſe novaturientium commentationes, atque clamoſior Claudianis tonitruis ait in ſcriptis noſtris Bajaniſmum, & Janſeniſmum reviviſcere ac pullulare; immo majorum noſtrorum conſtantem perpetuamque doctrinam, & ſyſtema, quod a Patribus noſtris accepimus, ut prætextu novitatis appareat execrabilius, non a Bajo tantum, vel a Janſenio, Bajanum, Janſenianumque cenſet eſſe appellandum, ſed ulterius ſpecioſiſſima, dignaque tali viro etymologia, Bertinianum, ac Bellellinum. Cuinam mortalium, niſi huic homini, qui univerſam Auguſtinianam Scholam tam audacter proſcindit, & perantiquam illius doctrinam exitioſæ novitatis incuſat, affingenda ad caput erit illa littera, cujus in Oratione pro Sexto Roſcio Amerino meminit Marcus Tullius?

XVIII. Arbitror autem neminem dicturum eſſe, quod juſtæ refutationis fines excedam, dum Anonymum atrociſſimæ calumniæ redarguo. Quum enim calumnia ſit *falſi criminis objectio*, ut inquiunt laudatus Tullius adverſus Salluſtium, & Magnus Auguſtinus Quæſtione 68. in Leviticum, ſive, ut illam circumſcribunt Jureconſulti, *iniqua & mendax infamatio*; ubi demonſtravero me, ceteroſque Auguſtinianos Scriptores, nec Bajanos, nec Janſenianos eſſe, ideoque injuſte ac mendaciter infamari, eiſque immerito probroſum crimen attribui, evidentiſſimum atque exploratiſſimum erit, auctorem *Bajaniſmi* & *Janſeniſmi Redivivi* eſſe purum putum calumniatorem, criminatoremque falſiſſimum. Ceterum ne mihi vitia ipſius accuſatoris objiciantur, dum *mendacem & calumniatorem* appello, id tantum quod in ejus ſcriptis exprimitur attendo, nec de ejus animo proferendi judicium mihi auctoritatem uſurpo; imo ſi eliminandi errores ſtudio permotus eſt, ſummopere ſtudium ipſum commendo: quamquam nemo veritatis *ſtudium* dixerit maledicta congerere, omnia ſiniſtre interpretari, inſidioſe & clanculum aggredi, ſingulaſque calumniæ proprietates lucubrationibus ſuis inſerere, ut Anonymus iſte fecit. Ipſe enim non ſolum nos duos, me ſcilicet, ac Fulgentium Bellellium, atque nobiſcum univerſos Inſtituti noſtri Scriptores, qui in nobis loquuntur, nobiſque adhærent, ex inſidiis adorſus opprimere, & tamquam malorum crateram frangere ſtuduit: verum & univerſum Opus tali pigmento linivit, ut ex hoc uno calumniæ dignoſceretur effigies, niſi hanc Tyrius Apelles coloribus expreſſiſſet. *Mulier*, enim, *fervida & irritata rabiem & iram præferens, & quam anteit vir pallidus acutum intuens, eiſque ſimilis qui longo morbo contabuerunt, quem facile conjicias livorem eſſe, & duæ, quæ mulierem illam comitantur, hortantes, componentes, ornantes, quarum altera inſidiarum imago, altera fallacia eſt*: mulier, inquam, iſta penicillo Apellis depicta non tam *Calumniam*, quam germanam hujus ſororem repræſentat, Anonymi ſcilicet conviciatoris opellam. In hac ſiquidem & adverſus mortuum inſenſiſſima indignatione exardeſcens, &

causam

Marginal notes:

* Vide Explicat. contra Epiſcoporum Gallicorum, differt. 2. §. 4. pag. 38. hujus Voluminis.

S. Aug. in Pſal. 55. n. 30. tom. 4. pag. 523.

Artificium Anonymi quarum. [sic]

Num adverſarius dicendus ſit calumniator.

Apud Lucianum tom. 2. pag. edit. Salmurii 565.

causam assumens, quam dicunt [illegible], non solum vocat virum eximium,
ut vidimus num. 11. *spuriam* Augustini *filium*, *e tenebris* prodeuntem, *temerarium*
Scriptorem, Novatorumque *defensorem acerrimum* ac *studiosissimum*; sed utentem ul-
terius *sophismatibus*, *futilibus argutiis*, *ineptiis*, *paradoxis*, atque *dolosis effugiis*, ho-
minem ad hæc adeo improbum, *quem nemo mortalium ferre valeat*, passim de me
similia eructans, & forte deteriora. Ergo dum Anonymus his, aliisque plurimis Vide B. Rediv. pag. 2. 170. 182. 184. 203. 217. 247. &c.
contumeliis nos afficit, propterea quod proscriptis ab Apostolica Sede propositio-
nibus sensum illum tribuerimus, quem in illis damnari, ac reprobari censue-
runt Vasquesius, Suaresius, Turrianus, Macedo, Norisius, aliique viri doctissi-
mi & præstantissimi, horumque responsa tamquam figmenta nostra, dolosque no-
vantium subsannat, quod spero fore ut a nobis evidentissime demonstretur;
unusquisque a præjudiciis immunis facile poterit dijudicare, an accusator stilo
utatur servido & irritato, an intueatur acutum, an contabescat livore, an comi-
tes habeat insidias, atque fallaciam; an denique opus a se compactum sit imago
ipsa, pictumque ab Apelle simulacrum calumniæ.
XIX. Ecquid, obsecro, dicerent eruditissimi Galliarum Scriptores, si Italo- Opportuna in Dupinium excusatio.
rum aliquis in quempiam eorum scripta hujus generis, cujus est *Bajanismus* ac
Jansenismus Redivivus, in lucem ederet, quot in nos clamores emitterent, quot
lamentationes & querimonias? Edidit Christianus Lupus, ut omnibus notum est,
de Appellationibus exquisitissimum Opus, in cujus fronte scripsit, *Adversum profa-*
nas vocum novitates, addiditque in principio Operis, *Adversus quosdam nostrorum*
temporum Novatores, nullo adversariorum suorum expresso nomine. Id unum ad-
eo Doctorem Sorbonicum Dupinium exulceravit, ut dissertatione secunda *Disci-*
plinæ Ecclesiasticæ scripserit Opus illud egregium *esse dignissimum ut perpetuis damna-*
tur tenebris, *quod succo loliginis imbutum sit*, *&* *Petrum de Marca Archiepiscopum*, Dup. De Discipl. Eccl. dissert. 2. pag. 97. Edit. Colon.
Quesnellium Oratorii Presbyterum, *Gerbesium Doctorem Sorbonicum*, *&* *Garnerium Je-*
suitam Novatorum nomine designans, *&* *eos indignis modis ubique proscindens*, *ac hæ-*
reticis semper adjungens. Injustissima est expostulatio ista Dupinii: nam Lupus, ut
dixi, neminem in fronte libri indigitavit; in Epistola ad Innocentium XI. solius
Paschasii Quesnelli (qui utinam Novatoribus non adhæsisset!) mentionem fecit:
atque in corpore Operis solvit utique contraria Petri de Marca momenta, sed il-
lum impense laudat, & ait cecinisse illum suadente Innocentio X. palinodiam:
Joannem Gerbesium non semel appellat *sapientissimum*, *&* *eloquentissimum virum*,
quamvis in illa de Appellationibus materia interdum erraverit, interdum etiam
probaverit appellationes ipsas, haud negans Chelidonium in Arelatensi Synodo e
propria Sede dejectum Romanam & Apostolicam Sedem adiisse ad postulandam
Hilariani judicii reformationem. Garnerii, nisi forte labor memoria, Lupus eo
loci non meminit, aut si meminit, certe non sine laudis præconio. Novatores
vero appellationes ad Romanum Pontificem præfracte constanterque negasse, & con-
sequenter a Lupo rectissime præfatum titulum fuisse appositum, novit quisquis
legit vel unum Bellarminum libro secundo *de Romano Pontifice*, vigesimoprimo &
quatuor sequentibus capitibus, Calvini, Nili, Illyrici, Magdeburgensium, alio-
rumque hæreticorum argumenta contra easdem appellationes solventem. Quid
ergo? Si Doctor Sorbonicus audet asserere, quod sit *imbutum succo loliginis*, *&*
felle intinctum Opus illud Christiani Lupi, in quo refellitur Novatorum opinio,
quoniam eidem opinioni adhæserunt Scriptores aliqui Galliarum: quo succo im-
butum, quo felle linitum esse affirmaret duplex illud Opus, *Bajanismus*, ac *Jan-*
senismus, dum in eodem Opere nomen nostrum apparet in ipsa fronte librorum,
aperte impetimur & lacessimur, & ubique dicimur Novatores, aut Novatorum
discipuli, idque ob doctrinam illam, quam universa Augustiniana Schola pro-
pugnat:
XX. Erunt fortasse, qui dicant non esse Anonymum imitatorem Dupinii, ne-
que calumniandi animo, sed veritatis *zelo* commotum, veritum ne hydra Janse- An zelo permotus Anonymus?
nianæ hæreseos præcisa capita rursus germinet, erigatque: verumtamen erga nos
benevolentiam servare, eamque quibusdam in Italiam conscriptis epistolis signifi-
casse. Mihi, ut dixi paullo supra, alterius animi dijudicandi non arrogo aucto-
ritatem. Quæram tantummodo, num opportunus *zelus* dicendus sit, ne error
extra Italiam vagetur, Italos Orthodoxos incessere, scripta in lucem nutu Supe-
riorum emissa opere edito furtivis typis traducere, ad opiniones recentiorum
Scholarum revocare inconcussa, ac perantiqua Ecclesiæ dogmata, jactare solos
sibi adhærentes esse Antijansenianos, ceteros a se dissentientes in erroris suspi-
cionem adducere, sub duorum nomine amplissimo Ordini bellum indicere, atque
ad oculorum suorum caliginem avertendam maximi incendii præbere incentiva.
Hunc profecto ita zelum dixeris, quemadmodum benevolentiam caritatemque
præterire discrimina, quæ nos aperte segregant a Dogmatistis, sinistre quæ non
intelligas interpretari, dolo quæ occultari nequeunt adscribere, abjectissimis no-
mini-

minibus, calumniis, imposturis, dicteriis, insimulationibus viros honestos onerare, clanculum mordere, initisque consiliis anathemati, si id consequi valeas, subjicere. Zelus ne censendus hic est, atque benevolentia? Utinam sit. Verum latentem in pectore Anonymi caritatem, de qua judex tantummodo esse potest Deus omniscius & immortalis, deprehendi nequaquam sinit hostilitas manifesta: nec profunda illa, & acerbissima vulnera, quibus, etsi inania sunt, in quorumdam tamen opinione confodimur & cruentamur, abstergi valent tam leni, ac mitissimo blandimento. Profecto si me inter adversariumque meum intercessisset consuetudo aliqua epistolarum, ac me benevolentiæ hujus suæ dignatus esset reddere certiorem; ausus ei essem rescribere quod Rufino Beatissimus Hieronymus:

S. Hier. Apol. adv. Ruf. lib. 1. vol. 4. par. 2. pag. 371. edit. Martian.

Esto tu bono animo scripseris, & homo innocens, & amicus fidelissimus, de cujus nunquam egressum est ore mendacium, me nescius vulneraveris; quid ad me, qui percussus sum? Num idcirco curari non debeo, quia tu me bono animo vulnerasti? Confossus jaceo, strides vulnus in pectore, candida prius sanguine membra turpantur: & tu mihi dicis, Noli manum adhibere vulneri, ne ego te videar vulnerasse?

S. P. Augustini Regula quædam ad calumniantes & malevolos secernendos.

XXI. At quoniam hæc Hieronymi verba nullum alium in præsentia locum habent, nisi quantum spectat ad vulnerum nostrorum acerbitatem: ut ad Anonymi benevolum gratissimumque revertar animum, tametsi latet, & manifestus est soli Deo, aliquatenus tamen agnosci ille poterit ex quadam a Magno Augustino tradita regula, juxta quam a malignantibus & malevolis amici ac benevoli homines secernuntur. Quisquis enim in proximo suo errorem, seu vitium aliquod suspicatur, & benevolus est, eumdemque proximum diligit, quoniam de alterius malo tristatur, quod proprium est diligentium, vehementer cupit, ut quod in fratre arguit increpatque, sit falsa atque inanis suspicio: neque sperat, aut confidit oppressurum se, devicturumque adversarios, sed ab iis potius vinci, ac superari desiderat. Contra vero qui suspicionibus suis, & redargutionibus aliorum intendit animum, atque in his ducitur malevolentia, aut livore excæcatur; propterea quod invidi, & odio habentes lætari plurimum solent de aliorum infamia, dedecore atque oppressione, nil magis in votis habet, quam ut suspicio vera sit, & accusatio comprobetur; ut quem reum putat esse, patrocinio destitutum, damnatum, perditumque quam ocyssime intueatur. *Malevolæ suspiciones* (inquit Augustinus serm. 343. num. 3.) *sunt calumniantium*; & rursus: *Qui benevole suspicatur, vinci cupit; tunc enim bene lætatur, quando falsum inventum fuerit quod male suspicabatur*. Quæro nunc, an malevola, an autem benevola, dicenda sit suspicio, & accusatio Scriptoris doctrinam nostram tanta confidentia redarguentis, ut passim affirmet ex *sola lectione* librorum nostrorum *exploratum esse* reviviscentem in nobis Bajanismum & Jansenismum: artes, quibus censuras eludimus, esse prorsus *irritas & inanes*: nil nobis superesse, nisi ineptias, quæ moveant *risum pariter & indignationem*: non posse *expressius & disertius renovari*, quam renoventur a nobis, errores in Bajo & in Jansenio damnatos: *dolum, fraudemque nostram* cunctis innotescere: *nonnisi miserrima evasione* Romanorum Pontificum censuras a nobis eludi: *intolerandam* esse, *nec omnino ferendam* audaciam nostram; actum denique esse, *convictos* nos penitus, causam *desertam*, atque expeditam. Vinci ergo non vult homo iste: immo, si solus audiatur, jam vicit, jam causa finita est, ac magnopere tristaretur, si quod male suspicatus fuit, omnino falsum inveniretur.

Aug. to. 5. pag. 1325.

Bajan. Rediv. pag. 169. 171. 177. 288. 336. 374. 376. &c.

De Anonymi confidentia, & jactantia.

XXII. Invenietur quidem: nunquam enim veritati præsidium deest; semperque paratus est adversus Daretem Entellus aliquis. Interim neminem inter sapientes viros futurum fore existimamus, qui censeat devictos & superatos nos esse; quamvis id asserat gloriosissimus adversarius, Cycloboro, atque Stentore clamosior, eique assentatores nonnulli tamquam alteri Pyrgopolinici plaudant, dicentes unum ipsum interea vivere *virtute, & factis invictissimis*. Puto non hanc priorem esse pugnam, in qua visus sibi sit assecutus victoriam, & quasi triumphum agens, quod ii, qui virum noverunt, ejusque lucubrationes, narrare poterunt: nam ego non novi, nec legi latinas alias hujus generis criminationes, quamvis noverim ac legerim alias id genus Gallico idiomate scriptas, minori tamen acrimonia, ac minori procacitate. A Gallorum tamen ingenio plurimum abhorret Anonymus: quum enim hi sapientissimi sint, humanissimi, ac temperatissimi, atque, ut in secundo de Divinatione ait Cicero, *victi silere soleant, canere victores*: ignorat is systema quod vellicat, de nobis loquitur durissima atque acerbissima, nequit moderationem tenere, & victoriam conclamat datis tantum signis, & nondum peracto certamine. At nemo mortalium ignorat vetus adagium, cujus meminerunt laudatus Cicero in quadam epistola ad Atticum, & in Oratione *De non temere credendo calumniæ* Lucianus Samosatensis,

Cic. Epist. ad Att. 9. 17. Lucianus pag. 368.

Ne judex fueris, partes ni audiveris ambas.

Immo si quis legit unquam, quæ litteris mandaverunt Nostrates, & Norisiana tantummodo Opuscula; mirabitur confidentiam illam maximam ac singularem,

qua

qua Anonymus eamdem tundens incudem jactat a se firmissimam & inconcussam Scholæ Augustinianæ doctrinam in minutissimum pulverem redactam esse, atque omnino contritam. Sed de *Bajanismi & Jansenismi Redivivi* inscriptione, de Operis protheoria, de ratione scribendi, & de artificiis, quæ adversarius noster adhibuit, dictum satis, superque.

XXIII. Addamus perpauca de methodo, qua Anonymus utitur. Quantum ad hanc attinet, contexit primo loco historiam Bajanismi, atque in certas classes partitur damnatas propositiones, quarum & sensum investigat: deinde conatur evincere hunc sensum cum in Operibus Fulgentii Bellelli, tum in iis, quæ a me in lucem edita sunt, contineri. In iis autem, quæ ad historiam spectant, & habentur articulo primo & secundo, a pagina nempe decimaquarta usque ad quadragesimam sextam, nil fere occurrit, in quo necessum sit immorari, & verba profundere. Inquit quasdam Baji propositiones *ob doctrinam*, quasdam autem *ob censuram* fuisse proscriptas: sed quotiescunque similes propositiones occurrunt, quarum una *doctrinam*, altera *censuram* continet, si de eadem materia enuntientur, ut contingit in propositionibus 28. & 29. tam *substantiam dogmatis*, quam *censuræ acerbitatem* perstringi. Addit non omnes propositiones damnatas esse, *quasi Bajum habeant auctorem*, quamvis Bajus auctor fuerit fere omnium, atque ceterarum *præcipuus saltem defensor*. Præterea animadvertit in illis propositionibus recensendis non eumdem ab omnibus Scriptoribus servari numerum, ideoque a se illum servatum iri, quem secutus est Editor Operum Baji, quæ in unum volumen coacta typis fuerunt edita anno *1696.* Coloniæ Agrippinæ. Ait omnium fere articulorum Baji illud esse principium, quod omnis amor creaturæ rationalis aut sit *vitiosa cupiditas*, aut *caritas laudabilis:* huic accedere principium alterum, quod malum sit homini carere iis, quæ pertinent *ad creaturæ rationalis integritatem*, ad quam spectat *ut Deo per caritatem adhæreat*, ac destinetur *ad visionem Dei intuitivam*. Asserit Bajum, ut nimis evexit statum hominis ante peccatum, ita plus æquo statum ejusdem hominis post peccatum depressisse, docendo tandin hominem *ex cupiditate* operari, quandiu in ejus corde *caritas* non diffunditur per Spiritum Sanctum: atque hinc sequi, quod liberum arbitrium sine gratiæ adjutorio nonnisi ad peccandum valeat, omniaque opera infidelium, qui Deum ignorant, ac proinde nequeunt Deum ipsum diligere, esse peccata. Postremo affirmat, Bajum reprobasse tamquam Pelagii assertum, dogma illud, & pronunciatum Catholicum, *Deus impossibilia non jubet*, ac docuisse omne opus, quod *voluntarie* fit, etiamsi *necessario* fiat, libere tamen fieri, ut systema suum cum libero hominis arbitrio conciliaret; atque hæc præcipua Bajani systematis capita in libro, cui titulus est *Augustinus*, renovata fuisse a Jansenio; de cujus itidem propositionibus agens Anonymus, pertractat primum de istarum sensu, deinceps ejusdem sensus Janseniani nos assertores, atque propugnatores esse contendit.

De methodo ab Anonymo adhibita.

XXIV. Nullatenus ego de historia Bajanismi, & de Baji, aut Jansenii propositionum æquissima, rectissimaque condemnatione cum Anonymo disceptabo; in his enim quid sentiam constat ex libro XVII. Theologicarum Disciplinarum. Ad examen revocabo quinam revera sit damnatus pravusque sensus articulorum illorum, sive Baji, sive Jansenii, sive etiam Quesnellii, quorum damnatam falsissimamque doctrinam a nobis defendi & renovari incredibili animositate asseverat. Quod utique, auxiliante Deo, atque intercedente Augustino, faciam tanta insignium Auctorum suffragante multitudine, ac tanta probationum evidentia, ut nisi accusatorem pœnitebit invidiosissimæ insimulationis, quod ab homine talis ingenii ac pertinaciæ vix, aut ne vix quidem sperandum est; fateatur tamen se innumeris Theologis Orthodoxis ac præstantissimis, quibuscum per omnia sentimus, injuriam intulisse maximam, ignorasse penitus illorum mentem, & nunquam scripta pervolutasse, nostra quoque lividis oculis perlegisse, ac longe majorem curam, atque solicitudinem sibi adhibendam esse, ut semetipsum purget a nota conviciatoris, & calumniatoris, quam impenderit nos accusando, & commentitium *Bajanismum*, ac *Jansenismum Redivivum* conscribendo. Quod vero Coloniensem Operum Baji editionem sequutus fuerit in damnatis articulis enumerandis, id quidem parum, aut nihil refert: atque ego pariter, ut numeri numeris respondeant, idem servabo. Addam quoque in fine secundi voluminis Romanorum Pontificum Constitutiones, quibus Baji, Jansenii, & Quesnellii propositiones eodem numerorum ordine, quo ab Anonymo, & a nobis citantur, inveniuntur dispositæ, ut facilius sub legentium oculos cadant, & quæ solis appositis numeris commemorantur, statim occurrant, neque sit necesse ut alibi requirantur. Ab adversarii tamen methodo recedam paullulum: nam divisionem articulorum Baji in certa capita, quam divisionem ipse præmittit art. 2. pag. 22. necessariam minime puto, tum quia eamdem, & quidem longe accuratiorem nobis exhibuerunt Franciscus Suarez in sexto Prolegomeno *de Gratia*, Turrianus in dissertatione *de erroribus Baji*,

Quid hoc in Opere præstandum sit.

Ripal-

Ripalda in tertio Volumine *de Ente supernaturali*, Lensæus in *Expositione* iisdem Bajanis Operibus inserta, Ludovicus Bail *de Beneficio Crucis*, aliique permulti; tum quia nobis accusator de singulis & universis articulis minime litem intentat; tum demum quia manifestissimum est (ut dixi n. 14.) illorum articulorum complures a nobis rejici, & prolixis dissertationibus refutari. Ubicumque tamen necessum, aut opportunum erit, ad ipsam Anonymi partitionem confugiam, insertasque ab eo notulas in medium afferam. In hoc etiam a methodo Anonymi dissabo aliquantulum, quod priori loco librorum meorum præmittam Apologiam; quum adversarius Fulgentium Bellellium prius accuset, damnatumque pronuntiet, defuncti piissimique viri cineres ventilando: siquidem postulat rectus ordo, ut primum nosmetipsos, ac deinde confratres defendamus, si maxime simus, quales nos esse profitemur, iisdem confratribus infirmiores. Verum si quis est, qui in Apologetico hoc nostro eumdem prorsus desiderat ordinem, quem tenent libri adversum nos exarati; facillime ordinem ipsum inveniet, si prima capita singularum dissertationum nostrarum legantur unum post aliud; tum ea, quæ tertio loco posita sunt, ac tandem quæ medium tenent. Data enim opera dissertationes ipsas in tria capita distribui, quorum primum Baji sensum, & in eo allucinationes Anonymi, alterum librorum meorum vindicationes, ac tertium caput Operum Fulgentii Bellelli comprehenderet apologiam; atque ita legentium arbitrio aut jungi simul poterunt, aut separari. Absolvam denique Apologetici hujus Operis protheoriam alloquens lectores, judices, Theologosque universos iisdem verbis, quibus in fine Præfationis præmissæ celebri pro Christianis *Apologiæ*, seu *Legationi*, Aurelium Antoninum, Commodum, omnesque Philosophia imbutos adlocutus est Athenagoras Atheniensis: *Porro nunc ab initio institutæ orationis meæ, obsecro vos, æquis & benignis animis auscultare ut dignemini, neque vos nulla ratione vigentis famæ præjudicio occupari, & ad illius veluti impetum rapi patiamini. Quin illud vestrum sapientiæ & veritatis avidissimum studium mea quoque oratio ut sentiat, finite. Sic fiet, ut neque vos per ignorantiam delinquatis: & nos depulsis confutatisque iis, quæ temere in nos adversarius effutiit, quietiores agamus.*

Athenag. pag. 4. edit. Paris. Suppl.

DISSER-

DISSERTATIO PRIMA

IN QUA PERTRACTATUR

DE SENSU

BAJANI ARTICULI XXXVIII.

ALIORUMQUE SIMILIUM,

Ac demonstratur eumdem sensum nullatenus contineri, sed refelli penitus, & refutari cum in libris *De Theologicis Disciplinis*, tum in iis, qui *Mens Augustini* inscripti sunt.

Vide quibus tam gravem, tamque nefariam irrogaris injuriam;

S. P. Augustinus lib. 1. contra Julianum cap. 4. num. 12.

CAPUT PRIMUM.

De sensu Bajanæ propositionis XXXVIII. *Omnis amor creaturæ rationalis aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, quæ a Joanne prohibetur, aut laudabilis illa caritas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur.*

Bajan. Rediv. pag. 8. ANonymus *Bajanismi Redivivi* auctor, præfatione præmissa, & articulis Baji in certa capita distributis, prolixe pertractat de sensu trigesimæ octavæ propositionis, quam art. 3. §. 31. appellat *præcipuum totius Bajani systematis caput, ac quasi totius doctrinæ basim*; & in cujus sensu investigando a quadragesima septima usque ab sexagesimam quintam paginam immoratur. Æquum est igitur, ut nos pariter priori hac Dissertatione sermonem instituamus de ipsamet propositione trigesima octava, ejusque sensu, tali ordine ac methodo, quibus facile unusquisque percipiat, quodnam revera sit Bajani erroris fundamentum & caput, & an adversarius verum legitimumque Bajanismum delineaverit, num autem umbratilem, natum in ejus cerebro, atque fictitium. Id profecto consequemur, si tria ob ingenui Lectoris oculos statuamus: primum videlicet quot sensus eadem propositio patiatur: alterum in quo eorumdem sensuum proscriptam esse contendat Anonymus & in quo proscriptam fuisse docuerint Theologi præstantissimi & ante, & post damnatas theses Quesnellianas: tertium, quænam accusator producat assertionis suæ munimenta.

§. I.

De multiplici sensu Bajani articuli 38.

I. PRincipio itaque *caritatis & cupiditatis* vocabula ita accipi possunt, ut *caritas* in prænuntiata Baji propositione non qualiscunque caritas sit, sed regnans, prædominans, atque inferens justitiam, animæ sanctificationem, ac meritum vitæ æternæ, ita, ut in sensu ejusdem Bajanæ propositionis, ubicumque regnat laudabilis illa caritas, ipsa quodcunque rationalis creaturæ opus efficiat, reddatque illud sanctum, & dignum retributione. In hoc autem sensu Bajanus articulus enuntiatur *de caritate habituali*, quoniam caritatem illam, quæ in cordibus justorum per Spiritum Sanctum diffunditur, ibique regnat, Theologi *habitualem* appellant, eo quod animarum justificatio juxta communem eorumdem Theologorum sententiam fiat per gratiam inhærentem, sive per supernaturalem quemdam habitum, aut formam, qua interius perficimur, vivificamur, & innovamur. Pari ratione *vitiosæ cupiditatis* nomen ita in Bajano articulo usurpari potest, ut minime intelligatur qualiscunque cupiditas, seu qualiscunque mundi fluxorumque bonorum dilectio, sed *cupiditas* cordibus impiorum adhærens, ibique regnans, aut potius tyrannidem exercens, ac tali ratione prædominans, ut quidquid agitur ab homine tali noxia cupiditate effecto, sibi vindicet, omniaque opera aut eliciat, aut imperet, & cuncta proprio veneno corrumpat. Hanc vero prædominantem cupiditatem, quum ad instar cujusdam habitus, vel formæ impiorum cordibus insit, appellare itidem in Scholis consuevimus *cupiditatem habitualem*.

II. Sane, si Bajana propositio, de qua sermo est, ita accipiatur, ut omnis amor creaturæ rationalis sit aut vitiosa cupiditas cordi impiorum inhærens, eidemque cordi prædominans, aut laudabilis caritas diffusa in cordibus justorum per Spiritum Sanctum inhabitantem, & prædominans ac justificans, ita, ut ubi non regnat hæc laudabilis caritas, omnis motus liberi arbitrii, omnis amor, omnisque actus sit a vitiosa cupiditate dominium imperiumque exercente; aut contra, ubi non regnat vitiosa ista cupiditas, quidquid ex animo & voluntate procedit, effectus sit laudabilis caritatis prædominantis atque regnantis: si, inquam, in hoc sensu accipiatur propositio Bajana, nemo unus est, qui ejus perversitatem non percipiat, primoque aspectu non videat quam jure, meritoque censuram ac damnationem Ecclesiæ, universorumque Catholicorum execrationem subierit. Enimvero si ubicunque sedem regnumque non tenet amor justificans ita præest cupiditas, ut sibi subjiciat actus omnes creaturæ rationalis, eosque jubeat, regat, ac moderetur; quidquid faciat peccator nondum justificatus, utpote profectum a radice vitiosæ cupiditatis, erit peccatum & inquinamentum: atque ita, licet Spiritu Sancto movente, & nondum inhabitante, timorem concipiat, perpendat peccatorum suorum turpitudinem, in spem veniæ erigatur, & etiam per actus initialis amoris, imperfecti, nec prædominantis, ad gratiam in Sacramento obtinendam sese disponat; attamen hæc omnia erunt damnabilis cupiditatis effectus, hujusque contubernio, atque influxu corrupta. At quis non execratur hæreticam hanc, perniciosam, horrendissimamque doctrinam? ea qua manifestissima consecutione deducitur, quidquid fit a peccatore peccatum esse, timorem quoque, spem, detestationem peccati, attritionem servilem, necnon actum caritatis initialis atque imperfectæ. Sat est ad hujus doctrinæ pravitatem deprehendendam ad memoriam revocare sextam Lutheri assertionem ex damnatis in Bulla Leonis X., & auctorum Confessionis Augustanæ, aliorumque Novatorum portenta a Sacrosancto Tridentino Concilio proscripta sess. 14. cap. 4. & can. 5. ne interim commemorem Bajanos alios articulos, propositiones ab Alexandro VIII. confixas, ceterasque in celeberrima constitutione *Unigenitus* condemnatas. Profluunt absurda alia ex prædicto sensu Bajanæ propositionis, ex quo non tantum sequitur omnia opera, quæ fiunt ab impio, in quo regnat vitiosa cupiditas, ab hac infici, & inquinari, ac proinde flagitiosa esse, quæ caritati viam sternunt, & ad justitiam disponunt, sive quæ Spiritui sancto moventi, & nondum inhabitanti, tribuenda esse docet Fides Catholica; verum etiam illinc infertur, a prædominante cupiditate proficisci, ab ipsa labefactari, & intrinsecus corrumpi quælibet officia moralium virtutum, operumque naturalium, quæ natura impellente, aut suadente honestate, vel jure humanæ consuetudinis perficiuntur. Nam cum hujus generis opera originem non habeant a caritate per Spiritum Sanctum diffusa, juxta execrandum illud & nefarium principium duplicis amoris prædominantis, necessum est, ut a cupiditate, quæ omnia inficit, oriantur, & labefiant. Ita ergo gravissimum flagitium censendum erit, si quis naturali patriæ amore commotus ei in summo rerum discrimine opituletur: si ex indito erga parentes affectu honorem ipsis cultumque exhibeat: si proximo periclitanti & egenti commiseratione permotus porrigat dexteram, & eleemosynam largiatur: si ad infamiam, mortemque vitandam obtemperet humanis legibus; dicam verbo, nihil erit, ubi laudabilis caritas desit, non exitiosum, non immundum, non turpe. Hunc ergo sensum, quem dilucide exhibet propositio Baji octava ac trigesima, si de caritate & cupiditate prædominantibus, inhærentibus, &, ne abjiciamus orationem scholasticam, *habitualibus*, eadem propositio enuntietur, constat Lutheranæ & Calvinianæ hæresi proximum esse, perversum, execrandum, atque omni censura dignissimum, idque extra omnem controversiam positum esse nemo non videt.

Art. Baji 35. & 40. Ex Propos. damnatis ab Alexan. VIII. à 9. 11. 12. 15. Ex Quesnellianis 44. 45. 55. &c.

III. Potest alius sensus Bajanæ propositioni trigesimæ octavæ subesse, si nempe *vitiosæ cupiditatis* nomine intelligatur cupiditas prava actualis, qualiscunque ea sit, aut vehemens, prædominans & lacertosa, aut non prædominans, tenuis ac remissa: & similiter nomine *caritatis laudabilis* caritas actualis, qualiscunque ea sit, sive perfecta sive imperfecte, aut cordi prædominans, aut non prædominans, seu justificans animam seu non justificans. Naturæ quippe lumine perspicuum est, cupiditatem & caritatem, quemadmodum qualitates omnes affectionesque animorum, si *habituales* ac permanentes non sint, esse *actuales* ac transeuntes; & si ad intensiorem perfectumque gradum non pertingant, inferioris gradus esse, remissioris, atque imperfecti. Accepta igitur propositione illa de vitiosa cupiditate actuali, & de laudabili caritate itidem actuali præscindendo ab eo num dominentur, vel non dominentur hominum cordibus, adhuc sub eadem propositione cubare deprehenditur duplex sensus. Ac primus est obvius, & illinc snapte natura fluens, nimirum, Quidquid e rationali creatura peragitur, habet unum ex his duobus principiis, idest, aut vitiosam cupiditatem actualem, aut laudabilem caritatem pariter actualem, adeo ut vel unius, vel alterius causa omnino fieri debeat: sitque intrinsecus vitiatum, contaminatum, corruptum, atque spectata substantia sua, & principio sive causa influente, damnationi obnoxium, & Evangelica Lege prohibitum, quotiescunque a cupiditate procedit: vel contra sit intrinsecus rectum, & quoad substantiam, objectum, & principium influens, bonum & dignum remuneratione, quando proficiscitur e caritate. In hoc quoque sensu censuram promeretur propositio Bajana. Falsissimum est enim opera omnia, quæ non proveniunt a caritate actuali, sive perfecta, sive imperfecta, oriri ex cupiditate vitiosa, ac proinde ex causa, ac principio in eadem opera influente corrumpi & infici, ut intrinsecus, & quoad substantiam suam, quoad proximum, propriumque objectum sint prohibita, sint flagitiosa, sint damnabilia. Enimvero, ut paullo ante dicebam, nullus ratione præditus dicturus est unquam, ex cupiditate vitiosa derivare officia moralium virtutum, & peccata esse actus pietatis, quos in parentes exercent filiifamilias, subsidia, quæ indigentibus viri misericordes impendunt, excubias & vigilias civium pro incolumitate patriæ, studium honestatis, abominationem dedecoris ac turpitudinis, salutis curam, aliaque id genus; quæ non ex actuali cupiditate, sed ex naturæ instinctu, ex humanarum legum præscripto, & ex omnium gentium consuetudine, cum a fidelibus, tum etiam ab iis, qui fide sunt destituti, sæpenumero efficiuntur. Nunquid enim vitiosa cupiditas dicenda est lex naturæ a Deo singulorum cordibus inscripta? nunquid vitiosa cupiditas amor honestatis ac probitatis? nunquid vitiosa cupiditas jus & necessitudo gentium universarum? Abeat ergo quisquis propositionem 48. Baji hoc sensu indemnam pronuntiat, ut quod non derivat e laudabili caritate, oriatur a cupiditate vitiosa, & ab illa intrinsecus corrumpatur. Nos quidem hunc sensum rejicimus & damnamus, haud ignorantes commemorata opera, aliaque iis consimilia minime esse foeturam damnabilis cupiditatis, illisque adscribentes bonitatem, quæ ex rerum substantia, & operum humanorum objecto repetitur, asserentes quoque talis esse conditionis, ut quantum est in se, possint in Dei gloriam referri; quod nullatenus fieri posset, si turpia forent in semetipsis, atque cupiditatis vitio labefactata.

IV. At enim in eadem Baji propositione, quatenus enuntiatur de cupiditate, & de caritate actualibus, alius occurrit sensus, non obvius quidam & proprius, sed vi intrusus atque adscitus, nimirum, opera, quæ nullatenus fiunt ex caritate actuali, saltem imperfecta, per quam referantur in Deum rationalis creaturæ finem ultimum, non esse undique bona, idest, quamvis sint bona spectata operum substantia, & considerato principio, e quo manant, & fine proximo, sive objecto, in quod directe tendunt, bona tamen non esse attenta circumstantia ultimi finis. Propugnant autem Augustiniani omnes, non dum tantum recentiores, quos Anonymus contumeliose insectatur, omnes, inquam, ut loco opportuniori demonstrabitur, in hoc sensu propositionem, de qua loquimur, non fuisse proscriptam. Contendunt enim verissimam esse sententiam, quod omnia opera deliberata creaturæ rationalis in Deum saltem *virtualiter* sint referenda, & quæ ita non referuntur, non sint bona spectatis omnibus circumstantiis; sed licet non sint derivata a vitiosa cupiditate, licet non sint intrinsecus mala, licet spectato fine proximo, & principio, a quo eliciuntur, habeant honestatis decorem, ac sint laudabilia; considerata nihilominus ratione ultimi finis, quo carent, aliquid illis deest, cujus causa dici nequeant bona simpliciter, & juxta omnem rationem: hominem vero deliberate operantem, & opera sua in Deum minime referentem, veniali saltem culpa delinquere; quæ culpa ex defectu debitæ relationis exorta operantem quidem afficit, sed intrinsecus non vitiat opera, quibus externa duntaxat est, concomitans, & advantitia, prout suo loco explicabitur. Et quoniam in horum Theologorum sententia falsissimum est, illa opera, quæ non referuntur in Deum, esse intrinsecus mala & oriri ex vitiosa cupiditate, falsissimum quoque erit omnem amorem creaturæ rationalis esse vitiosam cupiditatem, sive caritatem laudabilem: ideoque hunc sensum postremo explicatum non obvium esse, sed insititium, & ab omni censura immunem, Augustiniani omnes affirmant. Interim ergo prætermissis, quæ ad relationem operum nostrorum pertinent, de qua re Dissertatione tertia pertractabimus accuratius, constat propositionem trigesimam octavam Baji duplicem sensum pati, unum si accipietur de cupiditate habituali & prædominante, ac pariter de caritate habituali & prædominante: alterum vero si accipiatur de cupiditate actuali sive sit prædominans sive non, & de caritate item actuali sive sit prædominans, sive non: prout explicavi num. 2. & 3.

V. Vidimus hactenus, quotuplex sensus damnatæ Baji propositioni subesse queat. Videndum nunc, in quo sensu damnatam esse adversarius noster contendat. Ait ille, eamdem propositionem nequaquam damnatam esse in sensu caritatis & cupiditatis habitualis; sed in hoc sensu damnatam dici a novatoribus, ut effugiant latas in Bajum censuras, & impune, si fieri possit, Bajanum systema defensitent, atque instaurent. *Novatores* (inquit pag. 47.) *ut censuram illius propositionis effugiant, contendunt illam intelligi debere de caritate & cupiditate habituali, non autem de actuali, ideoque illius sensum esse, quod omnis amor habitualis sit aut vitiosa cupiditas, aut laudabilis caritas, ita, ut omnis actio hominis justi sit laudabilis, & omnes actio peccatoris vitiosa; quam fatentur in eo sensu jure meritam fuisse damnatam.* Addit, quod si hæc propositio intelligeretur de caritate & cupiditate, non actuali, sed habituali, etiam post Bullam S. Pii fas esset asserere quod omnia infidelium opera sint peccata, quod liberum arbitrium non valeat nisi ad peccandum, quod homo non potuerit a Deo creari absque caritate actuali, & quod timor gehennæ, & spes retributionis, nisi pro fine ulteriori habeant Deum caritate amatum, sint peccata, ideoque sibi provinciam assumit demonstrandi, *propositionem 38. damnatam esse in sensu caritatis & cupiditatis, non habitualis, sed actualis, & ab ipsomet Bajo sic intellectam esse illam propositionem*; ut inquit proxima pagina 48. Aggreditur itaque Anonymus demonstrare, quod propositio Baji proscripta fuerit in sensu *caritatis, & cupiditatis actualis*, nulla distinctione facta inter caritatem & cupiditatem cordibus dominantem, & non dominantem, perfectam aut imperfectam, ita, ut in sensu Baji quæcunque non fiunt ex caritate actuali, fieri necessum sit ex actuali cupiditate, ideoque officia virtutum moralium, ut amor parentum, vel sublevatio pauperum, necnon actus aliarum virtutum, ut fides, spes, timor, cum non referuntur in Deum, sive non fiunt ex *motivo* caritatis, profluant ab actuali cupiditate, & ab hac intrinsecus corrumpantur, & labefiant. Quare ad vitandam notam Bajani erroris asserendum putat, quod operibus moraliter bonis, quæ non referuntur in Deum, & nullatenus profluunt ex caritate actuali, nulla desit rectitudo finis, nec spectata aliqua circumstantia reprehendi queant, propterea quod in operibus moraliter bonis non requiratur ordo caritatis, sed tantummodo *amor congruentiæ, quam habet aliquis actus cum recta ratione*, prout idem Anonymus loquitur initio paginæ 62. & alibi quam frequenter. Qua in re, ut præmonui num. 4. sententiam eorum, qui ajunt omnia opera deliberata saltem virtute in Deum esse referenda, aut anonymus non assequitur, aut callide cum Bajano errore confundit: siquidem illius sententiæ patroni non affirmant illa opera fieri ex cupiditate, & intrinsecus esse peccata, sed ajunt deesse illis circumstantiam debiti finis ultimi, licet bona sint quoad substantiam, & considerata in fine duntaxat proximo. Plurimum enim hæc duo inter se discrepant, Quod non refertur in Deum, procedit ex cupiditate, a qua intrinsecus vitiatur, atque corrumpitur; &, Quod non refertur in Deum, inspectis omnibus circumstantiis bonum non est, licet non procedat ex cupiditate, nec ab illa intrinsecus inficiatur, sed in se, & quantum attinet ad substantiam operis, sive ut loquitur Augustiniana Schola, ex officio & ex objecto sit bonum; quorum primum Bajanismum redolet; alterum Augustinianum est, & e Catholicis bene multis asseritur.

VI. Profecto Anonymus his non distinctis, ut postea Augustinenses Scriptores traducat tamquam Bajanorum errorum fuligine aspersos, velut indubitatum & inconcussum statuit, trigesimam octavam proposi-

tionem

tionem damnatam esse in sensu caritatis actualis, & cupiditatis item actualis, absque ulla limitatione, nec distinguens caritatem prædominantem ab imperfecta; nec dividens caritatem, quæ actum proprium exerit, ab ea caritate, quæ actus aliarum virtutum ordinat in Deum finem ultimum, satis multumque se consecuturum existimans, si Baji articulum in sensu caritatis, & cupiditatis actualis, universim, & quomodolibet condemnatum esse demonstret. In hanc rem plura ex eodem Bajo, atque ex Jansenio producit, quæ omnia postmodum discutientur. Ait quoque nonnullos quibusdam permutatis vocabulis ausos esse Bajanum sensum exprimere propositione illa, quæ inter damnatas ab Alexandro VIII. septima enumeratur; *Omnis humana actio deliberata est Dei dilectio, vel mundi: si Dei, caritas Patris est; si mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est.* Huc etiam refert propositionem 44. Quesnellianam *Non sunt nisi duo amores, unde volitiones & actiones nostræ nascuntur. Amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipsos ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum est, non refert, & propter hoc ipsum fit malus*, addens propositiones alias de caritate & Dei amore enuntiatas, idest, usque ad 58., quas omnes an. 1713. damnavit Summus Pontifex Clemens XI. Ex his Anonymus non tantum persuasum habet, articulum 18. Baji a Summis Pontificibus damnatum esse in sensu cupiditatis & caritatis actualis, indiscriminatim & universim, ut explicatum est paullo supra: sed ulterius pagina 64. confidentissime pronuntiat *luce meridiana clarius* esse, quod eadem propositio, nequaquam damnata sit in sensu *caritatis habitualis, & gratiæ sanctificantis*; hinc ulterius inferens fractores esse Apostolicarum Constitutionum, & Novatoribus addictos Theologos illos, qui ipsam propositionem, ceterasque consimiles tradunt proscriptas esse in sensu caritatis habitualis, cujus nomine Theologi passim intelligunt gratiam sanctificantem. *Sequitur quoque* (ait pag. 65.) *eos favere erroribus damnatis, qui propositionem 38. Baji, aliasque similes exponunt de caritate habituali, & sanctificante.*

Bajus Redi. pag. 62. & 63.

VII. Nos contra arbitramur, Michaelem Bajum pronuntiasse articulum illum trigesimum octavum in sensu caritatis sanctificantis, perfectæ, ac prædominantis hominum cordibus, quam caritatem Scholastici communiter appellant habitualem; quamquam præfatus articulus censuram promereatur etiam enuntiatus de caritate actuali, & in sensu, quem numero 3. explicavimus. Sensum vero a Bajano intentum esse hujusmodi, scilicet, quod omnis amor creaturæ rationalis sit aut caritas justificans & prædominans, aut prædominans vitiosa cupiditas, demonstraturi sumus testimoniis, auctoritate, & dilucidis, inconcussis & irrefragabilibus documentis præstantissimorum Theologorum, qui idem, quod nos asserimus, præmonstrarunt. Neque Theologos tantum, qui scripserunt ante Constitutionem *Unigenitus*, & ante censuram & condemnationem propositionum Paschasii Quesnellii, sed & alios, qui floruerunt post eamdem constitutionem, atque pro hujus æquitate pugnarunt, acueruntque stylum adversus quadragesimam quartam, & sequentes Quesnellianas, in medium proferemus, testes ac judices locupletissimos. Quod ubi præstiterimus, ubi evidentissime comprobaverimus sensum Baji, sensumque eorum, qui postea Bajo adhæserunt, esse de caritate perfecta, prædominante, justificante, sanctificante, non vero de caritate actuali universim accepta, & juxta interpretationem Anonymi; nonne, quæso, perspicuum erit ipsum in expositione propositionis, quæ eo judice totius Bajanismi est fundamentum & basis, misertime caspitasse, atque in iis, quæ visa illi sunt clariora luce meridiana, penitus cæcutiisse? nonne perspicuum erit, universam *Redivivi Bajanismi* molem innixam esse basi ac fundamento labili, arenoso, ac fictitio? nonne demum perspicuum erit, Anonymum prorsus ignorare quid sit Bajanum systema, & in quo differat a sententia Augustinensium Theologorum, ideoque non esse virum idoneum ac talem, qui ignotum sibi Bajanismum in libris nostris, & in Operibus Fulgentii Bellelli reviviscentem, ut autumat, detegere valeat, & ceteris commonstrare? Age ergo, videamus, num quod asserimus, firmissimis & validissimis monumentis comprobetur.

§. II.

Quid affirmaverint de sensu propositionis 38. Auctores, qui scripserunt ante Constitutionem Unigenitus.

ITaque Auctores, qui ante constitutionem *Unigenitus*, & post condemnationem articulorum Baji ediderunt Theologica Commentaria, atque de iisdem articulis pertractarunt, constantissime, & absque ulla ambiguitate tradiderunt propositionem 38. ejusdem Baji damnatam fuisse in sensu caritatis sanctificantis, perfectæ, ac prædominantis hominum cordi; ideoque non eludunt Pontificias Constitutiones, nec adhærent Bajanis erroribus, qui asserunt eamdem propositionem in tali sensu fuisse proscriptam.

I. Audiatur Gabriel Vasquez celeberrimus S. J. Theologus, qui in 1. 2. disput. 190. num. 184. & sequentibus agens de propositione Baji 28. hæc mandat litteris: *Illa ergo prædictam propositionem 28.* Liberum arbitrium sine gratiæ adjutorio nonnisi ad peccandum valet, *quam habet lib. 2. de Justitia & virtutibus impiorum cap. 9. in eo sensu intellexit, quem expressit aperte eodem lib. c. 4. & 5. nempe per auxilium gratiæ intelligens auxilium inhabitantis Spiritus Sancti, quo referantur opera illa in Deum: nam proposit. 59. & 60. notata in prædicta Bulla, non admittebat ille distinctionem gratiæ Spiritus Sancti nondum habitantis, qualem concedimus ante remissionem peccatorum, & inhabitantis, qualem dicimus esse post remissionem: in qua contradicebat Concilio Tridentino sess. 14. cap. 4. ubi distinguitur duplex hoc auxilium gratiæ; atque ita asserebat illam operationem studiosam esse, quæ est ex fide per dilectionem operante. Quo circa c. illo quinto inquit in hæc verba:* Amor noster aut pravus est, & dicitur cupiditas, vel libido: aut rectus, & dicitur caritas, & dilectio; fides autem, quæ bene operatur, non per timorem aut cupiditatem, sed per dilectionem bene operatur. *Notatur autem hæc doctrina propositione 37. quæ est hujusmodi:* Omnis amor creaturæ rationalis aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur; aut laudabilis illa caritas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur. *Deinde notandum est, hoc auxilium gratiæ Spiritus Sancti habitantis secundum sententiam hujus authoris tale esse, ut faciat hominem justum & sanctum, qui bonis operibus sic sanctis mereatur vitam æternam, & justificetur, simul tamen in peccato, & reatu æternæ pœnæ permaneat, propter quod vitam æternam non consequatur. ita docuit libro illo 2. cap. 5. Quare opera Catechumenorum, etiam in statu peccati permanentium, putat esse meritoria vitæ æternæ, quæ doctrina notata est in prædicta Bulla in multis propositionibus: nam prop. 0. & 33. continetur doctrina illa de catechumenis. 9. est in hunc modum.* Dicit opera Catechumenorum, ut fidem, & pœnitentiam ante remissionem peccatorum factam esse vitæ æternæ meritoria, quam vitam non consequentur catechumeni, nisi prius præcedentium delictorum impedimenta tollantur. 33. *sic habet:* Catechumenus juste, recte, & sancte vivit, & mandata Dei observat, ac legem implet per caritatem ante obtentam remissionem peccatorum, quæ in baptismi lavacro demum percipitur, *quibus adde 42. his verbis:* In omnibus pœnitentibus ante sacramentum absolutionis, etiam in catechumenis ante baptismum, est vera justificatio, separata tamen a remissione peccatorum. *Similis est propositio 66. quæ est hujusmodi:* Homo existens in peccato mortali, sive in reatu æternæ damnationis, potest habere veram caritatem, & caritas etiam perfecta potest consistere cum reatu æternæ damnationis. *In propositione vero 59. & 60. est illa doctrina de gratia Spiritus Sancti inhabitantis. Hinc ergo recte constat, quam diverso modo senttiant Augustinus, & alii ejus discipuli de divino adjutorio, cum dicunt liberum arbitrium sine adjutorio divinæ gratiæ nonnisi ad peccandum valere: loquitur enim de adjutorio Spiritus Sancti nondum habitantis nec justificantis actu animam, nec adhuc opera meritoria vitæ æternæ in anima efficientis, sed paulatim ad justificationem ipsam animam moventis; at hic author loquitur de auxilio gratiæ Spiritus Sancti animam inhabitantis, & actu justificantis per effectum caritatis: quo circa longe diversa sententia ipsius fuit a sententia Augustini.* En Vasquez, quem nemo jure dixerit novatorem, fautoremve Bajani erroris, tria his verbis præstat. Primum ait Bajum non admisisse nisi gratiam Spiritus Sancti inhabitantis & actu justificantis animam. Secundo affirmat de hac gratia Spiritus Sancti inhabitantis, actu justificantis animam, & reddentis hominem justum & sanctum, accipiendam esse damnatam propositionem 38. sive, ut ille inquit enumerationem aliam sequutus, 37. Tertio demonstrat non posse Bajum explicari de caritate actuali, sive gratia Spiritus Sancti moventis, & nondum inhabitantis, quoniam ex aliis ejusdem Baji damnatis articulis evidens est, non aliam gratiam ab illo admissam, præter illam, qua homo justificatur, & promeretur vitam æternam. Quo ergo jure Anonymus eos, qui hac ratione interpretantur Bajanum articulum 38. appellare audet Novatores, Baji discipulos, ac tales, qui studeant Pontificias Constitutiones fraudulenter eludere? Sed accipe ipsius Vasquesii testimonium aliud brevius ac peremptorium. *Ex Catholicis* (inquit eodem vol. in 1. 2. disput. 190. cap. 1.) *Michael Bajus Decanus Lovaniensis, cujus disput. 192. capite ult. meminimus, docuit, ut ibidem etiam diximus, nullum opus fieri bonum, nisi auxilio gratiæ Spiritus* Sancti

Vasq. pag. edit. Lugd. 356.

Vasquez ibid. pag. 361.

Sancti inhabitantis, & justificantis actu animam ex vera caritate erga Deum; omnemque amorem rationalis creaturæ ipse dividebat in vitiosam cupiditatem, qua mundus diligitur, & in laudabilem caritatem, qua diffusa in cordibus per Spiritum Sanctum Deus amatur.

II. Nec dicas hanc esse unius Vasquesii explicationem. Etenim Franciscus Suarez insignis alter Societatis Jesu Theologus lib. 1. de Gratia cap. 4. n. 5. quo in loco disputationem instituit, *Utrum ad omne opus morale sit necessaria gratia sanctificans?* explicata primum hæresi Joannis Hus damnata in concilio Constantiensi sess. 1. quod nempe omnia opera peccatoris sint peccata, *quia peccatum in operante manens omnia ejus opera maculat*, hæc ad rem nostram prosequitur: *Ad hanc sententiam accessit Michael Bajus; nam inter ejus articulos in Bulla Pii V. 35. est*, Omne quod agit peccator, aut servus peccati, peccatum est. *Item in propositione 50. & 52. dicit motus concupiscentiæ etiam involuntarios esse peccata; & in 74. addit, in homine etiam renato, & in peccatum lapso concupiscentiam esse peccatum: & in 75. ait, eumdem motum esse transgressionem legis*, Non concupisces. *Et in 40. addit*, Peccator in omnibus suis actibus servit dominanti cupiditati. *Quibus omnibus propositionibus recte perpensis, aperte constat Bajum in hoc puncto non differre ab hæreticis. Accedit altera ejus propositio*: Omnis amor creaturæ rationalis aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, quæ a Joanne prohibetur, aut laudabilis caritas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur. *Quæ videtur esse basis ejus doctrinæ totius: nam subsumendo, peccatorem non diligere Deum illa laudabili caritate, plane sequitur eum semper operari prava, quia omnis hominis operatio est ab aliquo amore: ergo in peccatore est a vitiosa cupiditate a Joanne reprehensa, ergo est peccatum.* Est ergo juxta Suaresium basis totius fere Bajanismi propositio 38. quatenus significat hominem destitutum gratia sanctificante in omnibus operibus suis peccare, quoniam cum non diligat Deum caritate illa laudabili, qua caret, quidquid operatur, operatur juxta Bajum ex vitiosa cupiditate. Puto anonymum, si cum eximio & percelebri Theologo Suarez hanc Bajani systematis basim constituisset, nunquam de conscribendo *Bajanismo Redivivo*, ne oleum operamque perderet, deliberaturum fuisse.

Suarez p. 217. edit. Moguntina.

III. Aloysius Turrianus haud obscurus alius Societatis Jesu Theologus in Tractatu, quem edidit contra errores Michaelis Baji, agit cap. 5. de propositionibus 35. *Omne, quod agit peccator, vel servus peccati peccatum est, & amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur, & ex sola philosophia per elationem præsumptionis humanæ cum injuria Crucis Christi defenditur a nonnullis Doctoribus.* Propos. 37. *Omnis amor creaturæ rationalis aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, quæ a Joanne prohibetur; aut laudabilis illa caritas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur.* Prop. 39. *In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati.* Atque de his propositionibus tali ordine recensitis Turrianus judicium hoc profert: *Circa propositionem 35. notandum est, doctorem illum in priori parte asserere, omne quod agit peccator, vel servus peccati, esse peccatum: intelligi autem debet, quia, ut supra diximus, existimabat nihil posse hominem efficere sine auxilio gratiæ inhabitantis. Item quia putabat peccare etiam in actibus sine libertate, ut constat ex prop. 40. & aliis, de quibus infra. Unde ex doctrina hujus authoris plane sequitur, omnia opera infidelium esse peccata, quia sine fide nemo potest esse justus: ergo nec facere opus honestum ex mente ejus doctoris, quia ut supra vidimus, ex mente illius per quodlibet opus honestum justificatur, & ideo prior pars prædictæ propositionis 35. error est, vel errorem sapit in sensu authoris. Circa secundam partem ejus propositionis, P. Vasquez disp. 195. cap. 4. censet non damnari doctrinam, sed censuram, quam author tribuit contrariæ opinioni. Ego vero existimo etiam damnari doctrinam illius authoris, quia existimabat omnem amorem objecti honesti sanctificare, in quo errat aperte, ut constat ex supradictis. Ex dictis intelligitur sensus prop. 37. & 39.* Cum ergo propositio 37. sit illa eadem, de qua disserimus, hæc Turriano judice damnata est in sensu *amoris justificantis*. Num & Turrianus novator est, & Bajani systematis propugnator? Scripserat idem Turrianus cap. 3. ejusdem Tract. pag. 623. *Ille author*, Bajus, *manifeste docuit quemlibet actum bonum sanctificare hominem, ut formam, & ideo erravit dicens omne auxilium gratiæ esse inhabitantis Spiritus Sancti, quæ doctrina est contra fidem*; & paucis interjectis monet diligenter esse notandum, *Istum Doctorem*, Bajum, *non assignare distinctionem auxilii gratiæ naturalis, vel supernaturalis in ordine ad justificationem, quia finxit omnem actum honestum esse formam sanctificantem.* Idem repetit cap. 6. pag. 631. ubi ait Bajum existimasse. *Quodlibet opus, quo impletur præceptum, esse sanctitatem formaliter.* Si ergo Bajus non admittebat aliam *gratiam præter sanctificantem*, non potuit propositionem 38. enuntiare nisi in sensu ejusdem gratiæ sanctificantis, quam solam admittebat.

Aloysius Turrianus edit. Lugd. pag. 630.

IV. Huc revocari possent gravissimi illi, & præclarissimi Theologi, qui diserte tradiderunt Bajum in ceteris damnatis articulis, qui juxta Anonymum ex trigesimo octavo tanquam ex totius Bajanismi pestilentissimo fonte promanant, & cum illo nectuntur, locutum fuisse de gratia, quæ facit hominem justum & rectum, eumque sanctitate exornat, & adoptivum Dei filium constituit. Etenim Guillelmus Estius celeberrimus Theologus, & Universitatis Duacensis Cancellarius, pertractans in 2. sent. dist. 25. §. 6. de illorum sententia, qui asserunt non potuisse primum hominem a Deo condi cum effræni concupiscentia, sibique objectans articulum Baji 26. respondet ex hujus condemnatione prædictam sententiam nihil pati incommodi. *Patet enim* (inquit) *sensus articuli manifeste ex doctrina auctoris in eo capite, cujus titulus, sive summarium ab auctore præmissum ibi est cum articulo. Nam ibi præcipue agit de Gratia, quæ absolute justum & rectum hominem constituit. Idem patet ex articulis 21. 23. 24. præcedentibus, qui cum ista sunt ejusdem argumenti, & loquuntur tantum de dono gratiæ adoptantis hominem in filium Dei. Denique id liquet ex declaratione facultatis Theologicæ Lovaniensis in scripto quodam super dictis articulis edito.* Eadem scribit insignis Thomista Joannes Baptista Gonet disp. 1. de statu puræ nat. art. 3. ubi ingenue ait sententiam suam fulciri non posse latis adversum Bajum constitutionibus, quoniam is loquebatur *de gratia sanctificante, quæ absolute hominem justum & rectum constituit.* Et Ludovicus Bail in Opere inscripto *de Beneficio Crucis*, in quo exagitat, refutatque Bajanos omnes articulos, *Non concinit Bajus*, inquit, *doctrinæ communi in Ecclesia receptæ, quod peccator sæpe per gratias prævenientes, & inefficaces adhuc justificationis realis, moveatur, incitetur, ac adjuvetur ad disponendum se sanctificationi, per varios actus fidei, spei, & caritatis, & pœnitentiæ seu contritionis. Vult istos omnes pios motus produci & causari a gratia ipsa sanctificante, quæ vita est hominis. Quasi vero gratia sanctificans esset medium ad illos pios motus, qui etiam metaphorice dici possunt vita hominis saltem inchoata; & non potius illi motus pii essent medium ad gratiam sanctificantem acquirendam, ad quam sunt dispositiones juxta Concilium Tridentinum sess. 6. in Decreto de justif. cap. 6.* Profecto si juxta Bajum gratia sanctificans est medium ad omnes pios motus, si de gratia sanctificante agit Bajus in aliis articulis, quos anonymus damnatos esse fatetur in sensu propositionis trigesimæ octavæ; nemo adeo bardus est, adeo plumbei ac obtusi cerebri, qui non videat ipsam propositionem 38. damnatam fuisse in sensu *gratiæ sanctificantis*, quando standum sit iam insignium Theologorum judicio.

Estius tom. 2. edit. Paris. pag. 302.

Gonet tom. 2. pag. 546. edit. Parisiensis.

Bail edit. Paris. pag. 384.

V. Ipse Joannes Lensæus, Balliolanus alias dictus, in Expositione, ad quam Anonymus sæpe nos provocat, & quæ inserta est Operibus Bajanis edit. Colon. an. 1696. qua editione & ipse Anonymus utitur, sensum damnatum hujus propositionis 38. ita declarat: *Omnino hoc a vero abhorrere censemus, omnem creaturæ rationalis amorem aut vitiosam cupiditatem esse, qua mundus diligitur, quæque a D. Johanne prohibetur, aut laudabilem illam, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur, caritatem. Est indubie medius quidam amor, quem naturæ author inseruit, quo non modo beatitudinem omnes expetimus, sed & parentes, & amicos, liberos, & conjuges, & quacumque alia ratione propinquos irreprehensibiliter, ipsaque natura impellente diligimus: qui etsi longe abest ab illius excellentia caritatis, quam Deus per Spiritum Sanctum in eorum, qui justificantur, corda diffundit; tamen neque ita degener est, ut vitiosa debeat cupiditas æstimari: hæc ex Deo non est, ille Deum habet authorem: hæc damnanda atque prohibita est, illum naturæ lex, omnisque honesti postulat ratio ac requirit; hanc caritas divinitus infusa destruit atque evertit, illum firmat ac perficit.* Perstringitur his verbis uterque sensus, quem nos damnatum dicimus in Bajo, scilicet, quod amor honestus & naturalis sit vitiosa cupiditas, lege prohibitus, & vitiatus intrinsecus; quoniam quidquid non derivat a laudabili caritate actuali, juxta Bajum procedit ex cupiditate damnanda & vitiosa: & quod idem amor naturalis aut honestus sit degener, & adeo turpis, ut æstimari debeat vitiosa cupiditas, quoniam abest ab excellentia illius caritatis, quæ diffunditur per Spiritum Sanctum in corde eorum, qui JUSTIFICANTUR. Locutus est ergo Bajus *de caritate justificante*, judice quoque Lensæo.

Lensæus inter Oper. Baji pag. 168. secunda parte.

VI. Vincentius Contensonus in *Theologia mentis & cordis*, complurium Sacræ Facultatis Parisiensis approbationibus commendata, lib. VIII. dissert. 2. cap. 5. ubi demonstrat necessitatem specialis gratiæ ad opera moralis ordinis, objiciens sibi propositionem illam Baji, *Liberum arbitrium sine gratia & Dei adjutorio nonnisi ad peccandum valet*, ad hunc modum objectionem illam elidit: *Sensus Baji est, liberum arbitrium indigere gratia sanctificante, & caritate, ut bene agat: quod evidenter ex aliis propositionibus in ea Bulla recensitis*

Contenson tom. 3. pag. 195. edit. Lugd. an. 1683.

fitis

suis colligitur, quæ tales sunt: Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est. *Censet ergo Bajus, requiri ad hoc ut opus non sit peccatum, quod operans non sit peccator, seu quod habeat gratiam sanctificantem. Item:* Distinctio duplicis justitiæ, alterius, quæ fit per Spiritum caritatis inhabitantem, alterius, quæ fit ex inspiratione Spiritus Sancti, similiter rejicitur. *Vides ergo manifeste Bajum nullum opus bonum esse voluisse, nisi a gratia sanctificante profectum; siquidem justitiam ab inspiratione Spiritus Sancti excitatam, ab inhabitante distinctam rejecit. Ergo cum dixit liberum arbitrium sine gratia, & adjutorio Dei nihil valere, nisi ad peccandum, per gratiam, perque adjutorium justitiam inhabitantem, sine qua nihil bonum posse vult, intellexit. Idem clarissime colligitur ex altera ejusdem Michaelis propositione, quæ sic habet:* Illa distinctio duplicis vivificationis, alterius qua vivificatur peccator, dum ei pœnitentia & vitæ novæ propositum & inchoatio per Dei gratiam inspiratur: alterius, qua vivificatur, qui vere justificatur, & palmes vivus in vite Christo efficitur, pariter commentitia est. *Si autem nulla sit inchoatio vivificationis & pietatis, nisi quæ sit gratia, quæ non vivificet formaliter, planum est ad evitandum in omni actione peccatum opus esse gratia sanctificante, in qua vita formalis animæ sita est. Qui Baji sensus non solum falsus, sed hæreticus est: eo enim sequitur, dispositiones, quibus peccator ad justificationem manuducitur, esse peccata: quod in Novatoribus nostris sacra Tridentina Synodus damnavit. Ex his etiam patet responsio ad aliam propositionem, cum enim Bajus nullam aliam veram gratiam agnoscat præter sanctificantem seu habitualem, quidquid ex gratia sanctificante non proficiscitur, ex solis naturæ viribus ortum habere consequenter credidit; unde cum dixit:* Cum Pelagio sapit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex naturæ solius viribus ortum ducit, agnoscit; *idem est, ac si dixisset: Cum Pelagio sentit, qui sine gratia sanctificante bonum aliquod opus agnoscit, qui utique sensus damnandus est.* Ex his autem verbis evidentissime constat Censorum in ea fuisse sententia, quod Bajus ad quodcunque opus bonum necessariam duxerit caritatem habitualem, & gratiam sanctificantem, & quod præter hanc gratiam nullam aliam agnoverit: quod vir doctus etiam collatione articulorum Baji commonstrat. Atque in eadem sententia sunt Ludovicus Abelly Episcopus Ruthenensis parte 1. *Medulla Theologicæ* Tract. 7. sect. 7. pag. edit. Parisiensis 402. aliique permulti, quos dissert. 3. commemorabo, pertractans de relatione operum in Deum. Ex his interim confirmatur assertio nostra, scilicet Bajum in propositione 38. nomine *caritatis laudabilis* intellexisse caritatem *habitualem*, aut *justificantem*, quoniam solam caritatem justificantem agnovit.

Macedo in Scrinio, seu Ment. Aug. pag. 230.

VII. Franciscus Macedo Ordinis Minorum S. Francisci in *Scrinio* primum affert, probatque verba Vasquesii supra a nobis producta: deinde ostendit plures propositiones Baji in sensu gratiæ actualis defendi ab antiquis Societatis Jesu Theologis. quoniam nullam tentationem vel minimam posse vinci sine gratia, docuerunt Bellarminus tom. 3. Controv. lib. 3. cap. 7. Toletus apud Vasquium in 1. 2. disput. 190. cap. 18. & Vasq. ibidem, & disp. 189. cap. 13. Nullum opus morale fieri sine gratia Christi docuerunt, teste ipso Vasquio 1. 2. disput. 190. Scholastici multi, eamdemque sententiam tenet Schola ejusdem Vasquii Complutensis, docuitque Compluti, & Madriti P. Didacus Alarcon Societatis Jesu in Collegio Complutensi Lector primarius: liberum arbitrium sine adjutorio gratiæ actualis non valere nisi ad peccandum, teste ipso Vasquesio citata dissert. 190. cap. 18. docuit Augustinus, & 22. canone Synodus Arausicana, propugnavitque eamdem sententiam Comment. in cap. 6. Joannis summus Theologus Maldonatus. Recensitis demum propositionibus aliis Scholasticorum, quas modo Medullæ censura murunt, & Bajanas esse queruntur, librum hoc monito absolvit: *Videant igitur nuperi quidam authores, qua ratione audeant proscribere istas & hujusmodi alias sententias, eo tantum nomine quod in Bulla Pii & Gregorii continentur, cum antiquis & claris Societatis auctoribus & heroibus, dum eas condemnant, errores impingant, dum contra censent eorum judicio refragentur, & caveant ne dum asperius eas ac similes notant, aliquis a Jesuiticæ Theologiæ summis principibus sententia graviorem notam incurrant.* Hæc Macedo. At ne aliunde videamur divertere, & ex remotioribus apertas consecutiones deducere; idem P. Macedo in *Cortina* pag. 247. ait: *In eo errore erat Bajus, ut nullum opus bonum admitteret sine fide perfecta, & gratia sanctificante; ut patet ex proposit. 59. & 60. qui error alienus est a sententia Augustini, qui tantum requirit fidem, & gratiam inchoatam, & ante justificationem bona opera admittit. Qua de re videndus Vasquez, Suarez, & Smising. tract. 3. dub. 6. q. 7. num. 376.* Eadem scripsit Macedo tom. 2. Collat. 10. diff. 2. sect. 3. pag. 378. ubi demonstrat propositiones Baji, præsertim 27. *Liberum arbitrium sine gratiæ adjutorio nonnisi ad peccandum valet*, nequaquam Augustini, ejusque discipulorum, qui ad omnes actus, ut undique sint boni, nec spectata aliqua, sive intrinseca, sive extrinseca circumstantia pravi ac vitiosi, necessarium putant actualis gratiæ auxilium, communissimam sententiam infringere: immo objectiones, quas adversarii nostri petunt ex damnatione articulorum Baji inanes & contemnandas esse pronuntiat, hæc verba subjiciens pag. 597. *Quod objiciunt de Bajo, ut nobis terrorem incutiant, inane est. Jam illam formidinem supra removimus & in Cortina, & in Mente Innocentii, & in libro de Clavibus Petri, eamque objectionem occupaverat, & diluerat Vasquez, Turrianus, Ripalda, & tota Schola Vasquii Complutensis. Quære hujusmodi auctores in locis supra adductis: dissipabis inanem nubeculam.* Advertendum est autem solius P. Macedi testimonio Cardinalem Norisium de Bajanismo accusatum (non enim nos omnium primi hujusmodi calumniis impetimur) a se avertisse suspicionem erroris; ut constat ex *Parallelo propositionum damnatarum Michaelis Baji, & quarumdam similium Henrici Noris*, refutato a doctissimo Cardinali sub nomine Annibalis Ricci. Si autem solus Macedo sufficere visus est ad purgandum, vindicandumque Norisium; quanto magis ad nos purgandos, vindicandosque sufficere debent & Macedo & Norisius ipse, atque Theologi alii præstantissimi, quos hactenus commemoravimus?

Vide Norisium Tom. 2. novæ ed. pag. 1313.

VIII. Dixi, *Norisius ipse*: nam is agens de textu Apostoli ad Rom. 14. *Omne, quod non est ex fide, peccatum est*, ac demonstrans recte Augustinum de his verbis cum Juliano disserentem ea interpretatum fuisse de fide, a qua opera deliberata in ultimum finem dirigantur, objecta sibi Bajana propositione, *Omnia opera infidelium sunt peccata*, ad hunc modum respondet cap. 4. *Vindiciarum* §. 5. *Bajus nullos actus bonos ex Dei gratia ab infidelibus fieri volebat, eo quod gratiam tantum admittebat Spiritus Sancti inhabitantis in anima, qui cum in infideli non inhabitet, hinc arbitrabatur, nullam in eodem divina gratia auxilium reperiri. Hujus rei testem appello Gabrielem Vasquez. 1. 2. disput. 190. cap. 18. num. 134. ubi de opinione Baji in libro de Justitia, & virtutibus impiorum cap. 4. & 5. hæc habet:* Non admittebat ille, &c. prout supra num. 1. præmissum est. In *Parallelo* idem, de quo paullo supra, ad propositionem Bajanam, *Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio nonnisi ad peccandum valet*, reponit quæ præcedenti numero exscripsimus ex *Cortina*, & ex *Collationibus* Patris Macedi, eademque repetit in animadversionibus suis ad *Prodromum Velitarem* Brunonis Neusser p. 1. cap. 6. quæ autographæ in nostra Urbis Bibliotheca asservantur. Quare etiam Henricus Cardinalis Norisius, quem etsi idem Bruno Neusser, seu quisquis sub ejus nomine latuit, Fulgentius Risbrochius, aliique hujus farinæ homines Baji & Jansenii discipulum appellaverunt, eruditi tamen omnes maximis laudibus prosequuntur, adeo, ut supremus Ecclesiæ Pastor Benedictus XIV. sapientia æque ac potestate Summus eum authenticis litteris nuncupaverit *Romanæ Ecclesiæ splendidissimum Lumen*; Norisius, inquam, de sola caritate quæ *per Spiritum Sanctum inhabitantem diffunditur*, seu de sola *caritate justificante*, proscriptos Baji articulos explicavit. Vide & Lambertum Le Drou infra §. 5. nu. 6.

Noris Tom. 1. pag. 1054.

Prodromus Velit. Col. Neuf. Angelica pagina 29.

Bened. XIV in Brevi ad FF. Augustin. date die 31. Martii an. 1747.

IX. Eadem, quæ Norisius, tradiderunt Augustiniani omnes, qui negant dari veras, & secundum omnem circumstantiam laudabiles virtutes, quæ non referantur in Deum: quorum auctorum permultos inferius commemorabo. Unum nunc proferam, qui in Ægidium Romanum edidit Commentarios, & quem sequuntur ex nostratibus universi, qui *Ægidiani* dicuntur. Erit is Fridericus Nicolaus Gavardi, qui tomo iv. Scholæ Ægidianæ qu. 5. de Virtutibus art. 7. ad 26. Bajanam propositionem num. 9. cum Norisio respondet, *Hanc propositionem damnatam fuisse respective ad prop. 35.* Omne, quod agit peccator, &c. *multa enim opera agit peccator per gratiam actualem, quæ stat simul cum peccato, & excitat peccatorem, ac movet in Deum, ut docet Trident. sess. 6. cap. 6. quæ sunt opera bona, non autem peccata. Bajus autem admisit solam gratiam sanctificantem, quæ nequit stare cum peccato.* Et quamvis hic auctor aliam tradat responsionem, scilicet, Bajum in libro de Virtutibus impiorum 2. non loqui *de Gratia habituali*, sed nihilo tamen minus rectissime fuisse damnatum, eo quod existimaverit opera, quæ actuali caritate non referuntur in Deum, esse quoad substantiam, & intrinsecus mala, utpote a vitiosa cupiditate derivantia: hæc etiam responsio verissima est, ut præmonui §. 1. num. 3. immo utraque in eumdem plane scopum collineat; si animadvertatur eamdem esse apud Bajum *caritatem actualem*, & apud orthodoxos Theologos *caritatem justificantem, sive habitualem & inhærentem*, eo quod ipse Bajus rejecerit tamquam minus congruentem, & commentitiam duplicem justitiam, & dupli-

Gavardi tom. 4. pag. 79.

duplicem vivificationem, quarum una sit per excitationem Spiritus Sancti moventis, altera per Spiritum Sanctum cor inhabitantem, & in eo donum sanctitatis & justificationis diffundentem, prout constat ex damnatis articulis 60. & 61., atque proximo §. confirmabitur. Interim arbitror unicuique persuasum esse, permultis gravissimisque Theologis attestantibus, Bajum nullam aliam caritatem agnovisse præter *justificantem*, ideoque in sensu hujus caritatis enuntiasse propositionem 38. ceterasque huic cohærentes; nec absque summa vel injuria, vel falsitate potuisse scribi ab Anonymo, id esse commentum & subterfugium novatorum, qui Bajanis erroribus patrocinantur, & Constitutiones Apostolicas student eludere: quod evincere ac demonstrare hujus secundi paragraphi scopus erat.

§. III.

Prædictorum Auctorum de sensu Bajanæ propositionis XXXVIII. judicium æquissimum rectissimumque esse monstratur.

TAm expressis, plurisque Auctorum, quos laudavimus, testimoniis, ex quibus manifestissimum est juxta eorum sententiam tricesimum octavum Baji articulum condemnatum fuisse in sensu caritatis justificantis, non video quid Anonymus respondere valeat, nisi singulos deceptos esse, & Bajani systematis supina ignorantia laborasse. Debuerat itaque, si hæc illi opinio insidet, asserere quod nos lectione clarissimorum Theologorum decepti fuimus, id quod ignorantiæ erronisque nostri justissima foret excusatio: & non debebat litteris tradere, adhibitas a nobis interpretationes esse figmenta, subterfugia, dolos, fraudesque Novantium; quod an vere dictum sit, poterit unusquisque dijudicare. Sed nec illud existimandum est ent, ac tam celebres Scriptores fuisse deceptos; quum præter singularem illorum doctrinam, manifestæ quoque rationes suadeant judicium, quo pronuntiarunt prædictam propositionem 38. in sensu caritatis justificantis, sive gratiæ sanctificantis damnatam, æquissimum rectissimumque fuisse.

I. Id ergo hoc tertio paragrapho demonstraturus præmitto regulam, qua dignoscendus est sensus intentus ab assertoribus damnatorum articulorum, traditam a Francisco Suarez Prolegomeno 6. de Grat. cap. 2. num. 12. ubi data opera *de Censura Pii V. & Gregorii XIII.* pertractat. Ait ergo Suaresius, sensum ab assertoribus intentum, damnatumque Romanorum Pontificum Constitutionibus esse illum, *quem verba præseferunt*, sive qui ex ipsis verbis, quibus proscripti articuli constant, erui quamfacillime potest. *Nam* (audias ratiocinantem Suarium) *si sensus omnium illarum sententiarum ab assertore intentus non posset ex verbis ipsis a Pontificibus relatis satis colligi, sine Operum ejusdem assertoris integra lectione, & antecedentium, & consequentium nova collatione, consequenter etiam ipsa Pontificia decisio sine eadem diligentia certo colligi non posset, quia nesciremus quo sensu illas sententias damnaverit: at vero lectio illorum librorum nobis est prohibita, ut ex eodem Brevi, in quo talia scripta damnantur, constat: ergo interclusa est nobis via, & ratio assequendi proprium sensum ab illo assertore intentum, & a Pontificibus damnatum, & sic non possemus ex illa Bulla firmum argumentum contra aliquam opinionem sumere, etiamsi in illis assertionibus, & proprio earum sensu contineri videatur. Consequens est absurdum, & gravitati tanti decreti repugnans.* Si autem ex verbis in Bulla relatis sensus alicujus propositionis adhuc videatur ambiguus; regulam aliam suppeditat Suaresius proximo num. 13. ut scilicet abjiciamus novam, inusitatam, & ab Ecclesia Catholica rejectam doctrinam: & si hoc etiam nos de sensu damnato certiores non reddat, sed duo sensus occurrant, quorum unus (vellem, ut hæc Suarii verba attentis auribus ab Anonymo exciperentur) *cohæret cum aliis assertionibus in eadem Bulla damnatis, non vero alter; tunc clarum etiam est, propositionem in priori sensu assertam fuisse, ac proinde in eodem damnari. Et hanc conjecturam maxime spectandam, & præ oculis habendam moneo. Existimo enim tanta consideratione, & æquitate assertiones has ex libris illius doctoris excerptas fuisse, ut si non tantum singulæ, sed omnes etiam simul spectentur, facile possit intelligi sensus, in quo ab auctore asserta fuerunt.* Præclarum sane monitum, cui si viri Theologi obtemperarent, damnatorum scriptorum opera spernerent atque eliminarent, nullam Apologeticis eorum libris ad errores obtegendos conscriptis præberent fidem, Ecclesiasticis definitionibus unanimi consensione, ac debita reverentia subscriberent, nec se mutuum calumniis dicterisque proscinderent. Hac itaque regula usurus ex ipsis verbis tricesimæ octavæ propositionis, atque ex hujus cum aliis una damnatis collatione, sensum ab auctore intentum dilucide planeque explicabo.

Suarez tom. 1. de Gratia edit. Mog. pag. 178.

Suarez ibidem pag. 180.

II. Ac principio, si verba quibus propositio 38. compacta est, expendamus; quis ignorat, vocabulum *caritatis* communi, ulimtissima planissimaque apud Theologos significatione, degente inter homines Bajo, designasse, ac nostra etiam ætate commonstrare gratiam sanctificantem, ac supernaturale donum Spiritus Sancti in cordibus justorum inhabitantis? Theologorum columen Sanctus Thomas 2. 2. qu. 23. art. 1. docet, *caritatem esse singularem amicitiam hominis cum Deo, per quam vocamur a Deo in societatem Filii ejus*; ac proximo articulo 2. demonstrat *caritatem esse habitum, quo homo inclinatur in actus omnium virtutum propter Deum*, appellatque eo loci caritatem *habitualem formam superadditam potentiæ naturali*, plum differens de pervulgata illa propositione Magistri lib. 1. sent. dist. 17. *Caritas est Spiritus Sanctus mentem inhabitans*. Atque in hac significatione acceptum fuisse ætate Baji vocabulum *caritatis*, apparet ex ipsa *Explicatione* Joannis Lansæi edita adversus Bajanos articulos, cap. 21. ubi perstringens propositiones ad caritatem spectantes, *Falsum est*, inquit, *hominem in peccato mortali, sive in reatu æternæ damnationis existentem posse veram habere caritatem. Etsi enim ante suam justificationem insit in pœnitente amor aliquis justitiæ, eaque dilectio, qua Deum diligere incipit tanquam totius justitiæ fontem; is tamen amor, qui caritatis naturam assequitur, seu vera illa & sincera caritas, quæ est ex corde puro, conscientia bona, & fide non ficta, cum æternæ damnationis reatu non consistit, semperque illa caritas, quæ legis est plenitudo, quaque Deus ex toto corde, totaque anima diligitur, cum peccatorum est remissione conjuncta.* Apparet ex Petro Cunero, qui in libro adversus Bajum conscripto, ait, *Caritas, quia omnes in in divinam concipiunt amicitiam, non sustinent communes fidelium aures, quod sine culpæ remissione in aliquo inveniatur*: atque in Tractatu de Caritate art. 2. *Verissimum est* (inquit) *quod D. Thomas scriptum reliquit, caritatem esse amicitiam Dei quæ super eam societatem, & communicationem fundatur, qua Deus nobis pater, & summum bonum est, & nos populus, & filii ipsius, templum Spiritus ejus, & membra Filii sui.* Apparet demum ex ipso Bajo, qui in Brevibus adnotationibus ad *Censuram Parisiensium* hæc scribit: *Scio Scholæ commune esse documentum, caritatem esse habitum omni cupiditate, & omni tentatione fortiorem, cui addi quidpiam possit, sed nihil detrahi, nisi per peccatum mortale in totum pereat, per cujus subitam & insensibilem infusionem formaliter fiat omnium peccatorum remissio, & sine cujus infusione fieri non possit.* Et in publica prælectione, quam habuit Lovanii anno 1570. hortantibus Martino Rythovio Episcopo Iprensi, Francisco Sonnio Silveducensi, & Cornelio Jansenio Gandavensi, ut a se quamlibet infamiæ notam dispelleret, palam & coram omnibus confessus est, se minime distinxisse *inter bonam voluntatem, & caritatem secundum consuetum modum loquendi Scholæ. Caritas enim a Schola non aliter accipitur, quam quomodo Paulus accipit 1. ad Timoth. 1.* Charitas de corde puro, &c. *hoc est, de caritate perfecta, quæ est actus, vel habitus, quem operatur Spiritus inhabitans & propitius. Et talis caritas non est in iis, qui nondum habent remissionem peccatorum.* Quare si *caritatis* nomine, spectata communi & obvia significatione, intelligitur apud Theologos Spiritus Sanctus inhabitans, amicitia & societas Dei atque donum illud præstantissimum, quo reddimur filii Dei, ac templum Spiritus Sancti, & cujus infusione fit peccatorum remissio: si hoc sensu ætate Baji omnes Scholastici usurpabant hoc vocabulum *caritatis*, idque Bajus ipse rotundis verbis fatetur; nonne perspicuum est, *caritatem laudabilem* in tricesima octava propositione juxta sensum, *quem verba præseferunt*, esse Spiritum Sanctum inhabitantem, amicitiam & societatem Dei, & donum gratiæ sanctificantis, per quam constituimur Dei filii, membra Christi ac templum Spiritus ejus, & qua fit peccatorum remissio?

S. Thomas 2. 2. pag. 66. & 101. edit. Ven. anni 1593.

Jo. Lansæus pag. 176. p. 2. Oper. Ban.

Petrus Cunerus apud Le Duus de contr. pag. 365. & in Tractat. de gratuitis controversiis pag. 730.

Bajus p. 2. pagina 32.

Eadem p. pag. 143.

III. At demus adversario, sensum ab auctore intentum ex verbis, quibus damnatus articulus constat, obscurum adhuc esse & ambiguum, ita ut debeamus illum juxta monita & regulas Suarii ex aliis Bajanis propositionibus expiscari. Certissimum est, Bajum in ea sententia extitisse, quod homo per quodlibet opus bonum justificetur, ac mereatur vitam æternam. Ait enim propositione 18. *Opera Catechumenorum, ut fidem, & pœnitentiam, ante remissionem peccatorum facta, esse vitæ æternæ merita*: prop. 44. *Operibus plerisque, quæ a fidelibus fiunt, ut Dei mandatis pareant, cujusmodi sunt obedire parentibus, depositum reddere, ab homicidio, a furto, a fornicatione abstinere, justificantur quidem homines, quia sunt legis obedientia, & veræ legis justitiæ, non tamen iis obtinet incrementa virtutum*: & cohærenter docuit fieri non posse, ut aliquod Dei præceptum servetur quoad solam substantiam operis, & non habeatur meritum vitæ æter-

næ,

næ, adeo, ut nec opus aliquod moraliter bonum fieri queat, quo non promereamur æternum regnum; rejecitque propterea Bajus propositione 58. celebrem illam doctorum distinctionem, qua tradunt, *divinæ legis mandata bifariam impleri; altero modo quantum ad præceptorum operum substantiam tantum, altero quantum ad certum quemdam modum, videlicet secundum quod valeant operantem perducere ad regnum æternum, hoc est, ad modum meritorium*. Atque hinc factum est, ut cum Bajus ex una parte assereret quolibet bono opere hominem justificari, & promereri regnum æternum; ex alia autem parte minime negaret eorum peccata tolli per Sacramenta, & per ministerium Sacerdotale, ut inquit propositione 54. & 55. hæc paradoxa deglutire & devorare coactus fuerit, quod vera *justificatio* persistat *sine remissione peccatorum*: atque id revera affirmavit propositionibus 31. 32. 33. & 43. Jam vero, si per quodlibet opus bonum homo justificatur, & promeretur vitam æternam, nec fieri potest aliquod opus bonum *quoad substantiam*, quod simul ad regnum cælorum non valeat operantem perducere, juxta sensum propositionum 18. 44. & 58. justificatio autem, ut Catholica fides docet, fit per Spiritum inhabitantem, ac meritum vitæ æternæ gratiam sanctificantem supponit; legitima & necessaria consecutione deducitur, Bajum ad quodlibet opus bonum necessariam existimasse gratiam habitualem, gratiam sanctificantem, gratiam Spiritus Sancti inhabitantis; seu gratiam & caritatem actualem quidem, sed quæ juxta Bajum & justificet, & conferat meritum vitæ æternæ, habeatque proinde dotes illas, quas communi Theologorum sententia habet gratia sanctificans, gratia inhærens, gratia inhabitantis Spiritus Sancti.

IV. Ex aliis Baji propositionibus idem infertur. Propositio enim 16. ad hunc modum se habet, *Non est vera legis obedientia, quæ fit sine caritate*: propositio 35. ita sonat, *Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est*; & propositio 40. est hujusmodi, *In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati*. Quantum enim attinet ad propositionem 16. in ea vocabulum *caritatis* aperte sumitur pro ea caritate, quæ justificat & sanctificat, quoniam ex propositione 44. juxta Bajum omnis obedientia legis est *vera justitia*, & operibus, quibus Dei mandatis obtemperant, fideles *justificantur*; & juxta propositionem 58. nequit observari præceptum divinum *quoad operis substantiam*, quin simul servetur *quoad meritum regni æterni*: ideoque in sensu Baji illa *caritas*, in qua consistit legis obedientia, est caritas hominem justificans & rectum faciens, atque conferens meritum æternæ vitæ. Quantum vero attinet ad propositiones 36. & 40. aperte in his affirmatur, nullum actum amoris innoxii, nullum opus intrinsecus bonum, nullum actum, qui non sit corruptus a vitiosa cupiditate, fieri ab homine nondum justificato; ideoque cujuslibet operis, quod rectum sit quoad substantiam, & non vitietur a noxia cupiditate, unicum juxta Bajum datur principium, nempe sanctificans gratia, amor justificans, & caritas, qua sumus filii Dei, membra Christi, ac templum Spiritus Sancti. Nec quemlibet movere debet, quod Bajus in sua *Apologia* fateatur has duas propositiones hæreticas esse, & queratur sibi per calumniam illas affingi. Nam primum Apologia ista Bajus obtinere nequaquam potuit, ut damnatio præcedentium propositionum, unde hæ duæ manifeste derivant, revocaretur. Deinde in sensu Baji datur justificatio *sine remissione peccatorum*, ut dictum est paullo supra; ideoque bene hæc duo in sensu ejusdem Baji consistunt, quod homo semper deserviat cupiditati, semperque peccet ante justificationem, & ante meritum vitæ æternæ, & tamen non semper peccet ante remissionem peccatorum. Ac tandem, cujuscumque sint duæ illæ propositiones, sive Baji, sive alterius auctoris, sponte ex doctrina ejusdem Baji derivant: semel enim dato, quod non detur aliquod opus bonum quoad substantiam, quod simul non habeat meritum vitæ æternæ, ut legitur propositione 58., planissime sequitur, quod ubi non est *gratia sanctificans*, sine qua meritum vitæ æternæ nequit haberi, nec etiam reperiri possit aliquod opus, quod sit bonum *quoad substantiam*, & intrinsecus non sit *a dominante cupiditate* corruptum. Quapropter duæ illæ propositiones 35. & 40. sive Baji sint, sive alterius, eumdem pravum sensum præferunt, & jure meritoque iisdem Apostolicis Constitutionibus insertæ fuerunt ac reprobatæ.

Vid. Apolog. Baji tom. 2. Operum pag. 99. & seq.

V. Luculentius dignosci potest intentus a Bajo sensus ex propositione 60. *Similiter & illa distinctio duplicis justitiæ, alterius, quæ fit per Spiritum caritatis inhabitantem; alterius, quæ fit ex inspiratione quidem Spiritus Sancti cor ad pœnitentiam excitantis, sed nondum cor inhabitantis, & in eo caritatem diffundentis, qua divinæ legis justificatio impleatur, odiosissime, & pertinacissime rejicitur*, sive ut Vasquez, Turrianus, aliique legunt, *ut odiosissima, & pertinacissima rejicitur*. Prava & in hoc articulo enuntiata doctrina non solum adversatur Tridentinæ Synodi definienti sess. 14. cap. 4. aliud esse impulsum Spiritus Sancti nondum quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo pœnitens excitatus & adjutus viam sibi ad justitiam parat, seu ad justificationem disponitur; aliud vero ipsam justitiam, seu justificationem, quæ per Spiritum Sanctum inhabitantem, & in cordibus eorum, qui justificantur, diffusam caritatem efficitur; verum etiam ostendit nullam in sensu Baji dari caritatem, nisi sanctificantem, sive Spiritus inhabitantis. Sublata quippe præcedenti distinctione, necessum est, ut ubicunque est divina inspiratio, ubicunque est excitatio cordis ad pœnitentiam, quæ inspiratio & excitatio est a Spiritu Sancto moventa, & quæ est inchoatio quædam & conceptio justitiæ, sit ibidem Spiritus caritatis inhabitans, sanctitas & vera justitia. Itaque a Bajo distinctione illa duplicis justitiæ rejecta, debebat necessaria consecutione actibus singulis, quibus impius excitus & adjutus gratia Spiritus Sancti moventis, aut fidem, aut spem, aut timorem, aut imperfectam dilectionem exerendo viam sibi parat ad justitiam, alligari, & individuo consortio perfecta caritas, vera justitia, & Spiritus Sanctus inhabitans copulari; alioqui distinctionem, de qua supra, minime rejecisset: ideoque in sensu Baji quilibet actus bonus, & ad perfectam justitiam disponens, sive sit actus fidei, sive actus spei, sive actus timoris, sive detestatio peccati, sive dilectio Dei tamquam fontis omnis justitiæ, sive quilibet alius motus liberi arbitrii excitatus a Spiritu Sancto moventa, erit laudabilis caritas diffusa per Spiritum Sanctum inhabitantem, sanctificans animam, & habens meritum vitæ æternæ. Atque huic rationi innixi Vasquius, Turrianus, Macedo, Norisius, & alii asseruerunt Bajum admisisse solam gratiam sanctificantem, ut constat ex illorum verbis productis paragrapho præcedenti.

Vide Turrian. pag. 442.

VI. Huc spectat proxima propositio 61. *Denique & illa distinctio duplicis vivificationis, alterius, qua vivificatur peccator, dum ei pœnitentiæ, & vitæ novæ propositum & inchoatio per Dei gratiam inspiratur; alterius, qua vivificatur, qui vere justificatur, & palmes vivus in vite Christo efficitur, commentitia judicatur, & scripturis minime congruens*. Hujus enim propositionis idem, ac præcedentis est sensus. Enim vero hac distinctione duplicis vivificationis semota, consequens est, peccatori, statim ac inspiratur illi detestatio peccati, & propositum & inchoatio novæ vitæ, statim ac incipit vivificari sese ad gratiam sanctificantem præparando, inesse illam vivificationem, qua vere justificetur, & qua factus vivus palmes in Christo, manens in ipso, qui ait, *Ego sum vitis vera; ego sum vitis, vos palmites, qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum*, sit Dei filius, fructumque bonorum operum, ac meritum gloriæ referat. Contra qui nondum justificatus est, & nondum est vivus palmes in Christo, ita juxta sensum hujus propositionis præcisus erit, ita omni vivificatione destitutus, ita mortuus, ut per pœnitentiam, & per vitæ novæ propositum & inchoationem nullatenus vivificari credatur. Quapropter in sensu Baji cujuscunque actus boni & quoad substantiam, & quoad meritum vitæ æternæ unum duntaxat principium admittitur, idest, *caritas*, qua homo *justificatur*, & qua fit *vivus palmes* in vite Christo: sublato autem hoc principio caritatis justificantis, & perfecte vivificantis, omnia opera quoad substantiam & intrinsecus mala erunt, quidquid agit peccator, peccatum erit, & ipse peccator in omnibus suis actibus serviet dominanti cupiditati, nullaque erit vera legis obedientia absque caritate, quæ diffunditur per Spiritum Sanctum inhabitantem. Hinc vero magis, magisque comprobatur, & frustra Bajum in sua *Apologia* conquestum fuisse, quod sibi per calumniam affictæ sint propositiones 35. & 40. de quibus diximus num. 4., cum sint doctrinæ ipsius Baji evidentissima consectaria; & bene sapienterque Auctores antecedenti paragrapho laudatos tradidisse, quod Bajus nullam gratiam agnoverit, tanquam principium bonorum operum, *præter gratiam sanctificantem*, & præter caritatem, quæ per Spiritum Sanctum diffunditur in cordibus eorum, qui *justificantur*. Itaque hoc præclarissimi Theologi docuerunt, & rectissime docuerunt: quod hoc docuerint, demonstratum est supra eorum testimoniis locupletissimis; quod vero rectissime hoc docuerint, adhibita Suarii regula, collatisque invicem pluribus Bajanis articulis, demonstratum est modo.

Joan. 15. 5.

§. IV.

Ostenditur etiam Auctores, qui scripserunt post Constitutionem Unigenitus, *asserere articulum Baji XXXVIII. in sensu caritatis habitualis & gratiæ sanctificantis fuisse proscriptum.*

PRogreditur nunc Dissertatio ad expendendem quo sensu damnatum articulum Baji trigesimum octavum censuerint Auctores illi, qui floruerunt post celeberrimam Constitutionem *Unigenitus*, qua Summus Pontifex Clemens felicis recordationis Papa XI. confixit Quesnellianas propositiones, in quibus Bajani comprehenduntur errores. Anonymus *Bajanismi Redivivi* Auctor, ut præmonui §. 1. n. 6. scribit, eumdem errorem, qui continetur in articulo illo Baji, renovatum fuisse a Quesnellio in damnata propositione 44. quæ est hujusmodi: *Non sunt nisi duo amores, unde volitiones & actiones omnes nostræ nascuntur. Amor Dei qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur, & amor quo nos ipsos ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum est, non refert, & propter hoc ipsum fit malus*; additque Anonymus, quod eumdem errorem sapiunt & præseferunt proximæ propositiones Quesnellianæ, 45. *Amore Dei in corde peccatoris non amplius regnante, necesse est, ut in eo carnalis regnet cupiditas*, & subsequentes aliæ usque ad octavam & quinquagesimam. Vide *Bajanismum Redivivum* pag. 63. Æquum est igitur, ut mentem insignium Scriptorum circa has propositiones Quesnellii sedulo investigemus.

Vide Instruct. Pastor. pag. 40. & seqq. ubi adnotant. in marg. propositiones Quesnel. 44. 45. 46. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58 & 59.

(a) Concil. Trid. sess. 14. cap. 4. & can. 4. 5.

I. Occurrit primo Instructio Pastoralis, cui anno 1714. Nonis Februarii subscripsere quadraginta duo Episcopi in Urbe Parisiensi congregati, & quam postea sexaginta alii Antistites adprobarunt, ita, ut non unius tantum, vel alterius Doctoris, sed totius Cleri Gallicani, aut saltem dignioris partis ejusdem Cleri doctrinam, Instructio illa dicenda sit continere. Præfert ipsa hunc titulum: *Instruction Pastorale approuvée par l'assemblée de Messeigneurs les Cardinaux, Archevêques, & Evêques; & proposée à Messeigneurs les Prélats absens*; ac typis edita est eodem anno 1714. In hac itaque Institutione de propositionibus Quesnellii spectantibus ad caritatem, hæc traduntur: „L' Eglise instruite par l' Apôtre nous enseigne que les mouvemens de foi, de crainte, & d' esperance, par les quels Dieu prepare à la justification, *ne sont point des pechez*: que bien loin de *rendre l' homme hypocrite & plus criminel*, ils sont bons & utiles, (a) *qu' ils sont des dons de Dieu & des mouvemens du Saint Esprit, qui excite l' ame, quoiqu' il n' y habite pas encore*: & que les actions, qui sont faites par ces motifs, non seulement ne sont pas mauvaises, mais qu' elles sont des dispositions à la justification: c' est ce que le Concile de Trente a declaré. Quesnellius itaqua arbitrabatur, motus fidei, timoris, ac spei, quibus ad Justificationem disponimur, esse intrinsecus peccata, ideoque nullum ante justificationem, & gratiam sanctificantem agnoscebat bonum opus, quod a noxia cupiditate non sit vitiatum, id quod Galliarum Antistites dilucide explanant. Sequitur enim Pastoralis Instructio: „ Les propositions condamnées renferment une doctrine toute contraire. Nous y voions, *qu' il n' y a que deux amours; la charité & la cupidité*: toutes les actions ont leur source dans l' un ou dans l' autre de ces amours. Tandis qu'on est sous le regne de la cupidité c' est a dire avant la justification & la reconciliation, toutes les actions sont corrompues; il n' y a ni *foi, ni esperance en Dieu ni Religion, où il n' y a point de charité*; il n' y a nulle bonne œuvre, tout, jusqu' à *la priere*, est peche & *hypocrisie*. Les actions chrétiennes ne sont point faites *chrétiennement*, si elles ne sont faites par le motif de la charité. „ En aperte docent rursus Gallicani Episcopi traditam a Quesnellio doctrinam omnino Tridentinæ Synodo oppositam, nempe quod ante justificationem & reconciliationem, quæ fit per caritatem habitualem, seu diffusam in cordibus eorum, qui justificantur, per Spiritum Sanctum inhabitantem, quidquid peccator agit peccatum est, eumque magis maculat, & hypocritam reddit; propterea quod ante justificationem seguet vitiosa cupiditas, actus omnes corrumpens, nec sinens aliquid fieri nisi sui causa, impulsu scilicet ejusdem cupiditatis. Desideras ne clariora? Paucis interjectis in illa Institutione hæc leguntur: „ En vain, mes chers Freres, on s' efforce d' autoriser la doctrine contraire par les textes de Saint Augustin, & des autres Peres: il nous suffiroit, pour faire voir qu' on abusa de ces autoritez, de marquer que les heretiques des derniers tems, ainsi que les defenseurs de Baius, les ont alleguez cent fois pour soûtenir leurs erreurs; mais que l' Eglise, qui connoit mieux le sens, & la doctrine de Saint Augustin, & des autres Peres, que les heretiques, qui les lui opposent, elle qui est l' interprete infaillible de l' Ecriture & de la Tradition, n' a pas laisse de proscrire dans le Concile de Trente les erreurs de Luther & de Calvin, & dans la Bulle du Saint Pape Pie V. les propositions de Baius, semblables à celles, qui sont condamnées. A ces raisons si decisives on peut ajouter, que nous trouvons dans Saint Augustin même des differences & des principes, qui rendent les textes, qu' on objecte, aussi conformes à la doctrine de l' Eglise, que les propositions censurées y sont contraires. Le Saint Docteur reconnoît en effet deux amours, mais sous le nom d' amour de Dieu, il renferme non seulement la charité habituelle ou dominante, mais la charité actuelle, & encore toute bonne volonté, & tout amour du bien: il rapporte à cette charité toutes les dispositions, qui preparent le pecheur à la justification, il reconnoit, qu' il y a de bons mouvemens dans ceux même qui n' ont point la charité, & qui sont sous la regne de la cupidité. „ Productis deinde ad hoc demonstrandem duobus Augustini textibus, quorum uterque depromptus est ex libro de Spiritu & litt. cap. 27. ad hunc modum concludunt: „ Est ce là le langage des propositions censurées? Elles donnent à entendre au contraire, qu' il n' y a point de veritable charité, que la charité habituelle ou dominante. Les dispositions qui preparent la voye à la charité, loin de pouvoir être rapportées à la charité, sont de vrais pechez; parce que sans la charité, & sous le regné de la cupidité, *toutes* nos *actions* sont corrompues, venant de la cupidité, qui regne dans le cœur, des que la charité n' y domine pas. „ Itaque juxta sententiam doctissimorum horum Episcoporum propositiones Baji Quesnellianis simillimæ enuntiant, nullam aliam in sensu & Baji & Quesnellii dari charitatem præter habitualem & dominantem, omniaque opera peccatorum, qui hujusmodi caritate sunt destituti, atque ante justificationem & reconciliationem subjiciuntur cupiditati prædominanti, fieri ex cupiditate, a qua intrinsecus corrumpantur; adeo, ut omnia opera justificationem præcedentia, illa etiam, quæ sunt a Spiritu Sancto movente, & quibus ad gratiam sanctificantem disponimur, reddant hominem magis peccatorem & hypocritam, ut commenti sunt Lutherus, Calvinus, horumque gregarii a sacrosancta Tridentina Synodo condemnati. Damnata est ergo propositio Baji 38. *in sensu caritatis habitualis*; quatenus sensum reddit, duo tantum esse actionum nostrarum principia; caritatem habitualem & dominantem, & cupiditatem pariter habitualem & dominantem; cum juxta principia Augustini, cujus auctoritate hæretici, & novatores abuti solent, duo quidem sint actionum humanarum principia, sed ea sint cupiditas actualis, & caritas actualis, ampliori sensu accepta pro qualibet cupiditate boni, seu bona voluntate.

II. Non parvi momenti æstimanda est Instructio illa Pastoralis, quam doctissimi Præsules, præsertim vero Armandus Gasto S. R. Ecclesiæ Cardinalis de Rohan, summo studio ac diligentia ediderunt, expressis damnatis erroribus, scholarumque opinionibus caute prudenterque relictis, ne in definitionibus fidei aditus contentiosis disputationibus aperiretur. Id quadraginta Episcopi significarunt reliquis Archiepiscopis & Episcopis Regni Galliarum in Epistola data Parisiis eodem anno 1714. die 10. Martii, necnon in altera data nonis Februarii ad Sanctissimum Dominum Clementem XI. in qua legitur: „ Cette instruction Pastorale sera donc comme une espece de rempart & de digue opposée aux interpretations fausses & contraires au veritable sens de la Constitution, par lesquelles des hommes pervers s' efforcent en vain de frustrer l' Eglise des grands & heureux fruits; qu'elle espere avec confiance, & qu' elle commence deja a recueillir de ce decret Apostolique. „ Quanti etiam Summus Pontifex Armandum Cardinalem, ceterosque illos Episcopos in Comitiis Parisiensibus congregatos, eorumque studium ac sollicitudinem fecerit, colligi potest ex Apostolicis litteris datis eodem anno die 7. Martii.

Recueil de 1714. A Paris pag. 75. & 65.

Ibid pag. 69.

Vid. Clem. XI Epist. & Brevia selectiora to. 2. pag. 384

III. Extat Parisiensibus typis procusum Opus, cui titulus „ Explications sur la Bulle *Unigenitus* „, ex quibus explicationibus facile sensus Baji & Quesnellii eruere possumus: nam cum a Duce Aurelianensi, qui eo temporis Galliarum regna regebat, exhibitæ fuissent centum Episcopis, hi illas probarunt, & doctrinæ Ecclesiæ uniformes omnino esse censuerunt, commendantes simul expositionem damnatarum thesium, quæ prædicta Instructione Pastorali comprehenditur. Memorari enim centum Episcopi de illis Explicationibus hæc Duci Aurelianensi responderunt, „ qu' elles ne renferment rien, qui ne soit conforme à la doctrine de l' Eglise, à celle de la Bulle, & a celle de l' Exposition simple & naturelle, que les Evê-

A Paris de l' Imprimerie Royale 1720.

Vide pag. 63.

Evêques de France ont faite de cette même Bulle, en la resevant, & en la publiant avec l' instruction Pastorale de 1714. „ In his itaque Explicationibus art. 3. pag. 36. hæc leguntur.

„ Le terme de charité peut être pris en deux sens differents; 1. pour tout amour de Dieu, actuel ou habituel, naissant ou dominant; amour qui justifie, amour qui ne suffit pas pour justifier, amour propre aux justes, ou tel qu' il peut se trouves dans les pecheurs: en un mot pour tout amour du vray bien, pour toute bonne volonté. La charité est prise en ce sens en divers endroits des Ecrits des saints (a) Peres, & de quelques (b c) Theologiens. 2. Le terme de charité est pris ordinairement par (d) S. Thomas mesme, dans une signification plus restreinte, pour la troisiéme vertu Theologale, pour l' amour habituel de Dieu, pour l' amour qui est propre aux justes, qui nous unit à Dieu, & qui nous rend les membres vivans de Jesus-Christ; & c' est ainsi que l'entendent communement les Theologiens & les fideles.

La foy & l' esperance renferment toûjours quelque amour de Dieu, pris dans la primiere signification, mais la foy & l' esperance peuvent estre separées de la charité, prise dans la seconde signification, & peuvent agir sans elle; & quoy qu' alors elles ne nous rendent ni justes, ni dignes du Ciel, elles ne demeurent pas pour cela sans quelque fruit, elles ont des actes qui leur sont propres, & qui disposent a la charité.

Ce sont donc autant d' erreurs contre la foy, & justement condamnées par la Bulle, de dire que le pecheur, qui perd la charité habituelle, perde en même tems la foy: qu' il n'y ait plus de sentiment de crainte, ni acte d' esperance, ni bonnes œuvres, ni culte, ni priere, ni religion pour le pecheur, qui a perdu la charité; que, lorsqu' il a perdu cette vertu, la cupidité qui regne dans sons cœur, corrompe toutes ses actions, qu' il n' est plus que tenebres, erreur, & peché, & qu' il se trouve dans une impuissance generale de faire aucun bien, qui soit agreable à Dieu.

C' est encore un erreur deja condamnée par le (e) saint Siege, d' avancer qu' il n' y a point d' autres principes de nos actions, que la charité habituelle, & la cupidité habituelle.

Les Peres (a) de l' Eglise enseignent qu' il y a deux amours, l'amour de Dieu & l' amour de la creature, qui sont les principes des mouvemens de la volonté; mais ils entendent par l'amour de Dieu non seulement la charité habituelle, & l' amour dominant, mais tout amour actuel de Dieu, toute bonne volonté, tout amour de vray bien, en quelque degré qu' il puisse estre, & ils entendent par l' amour de la creature non seulement la cupidité habituelle, mais tout amour des creatures, foible ou dominant; & ils n' ont jamais pretendu que tous les mouvemens de la volonté, qui ne partent pas de la charité habituelle, fussent produits par la cupidité, & qu' ils fussent par consequent des pechez. Ils enseignent expressement au contraire (b) qu' il y a de bonnes œuvres, & de bons mouvemens en ceux qui sont encore sous le regne du peché, comme il y a des pechez veniels dans les justes qui possedent le charité habituelle. „

Ex his explicationibus tam splendide, ac tam magnifice suffragio centum Episcoporum probatis evidentissimum est sensum in Bajanis articulis reprobatum esse illum, quem nos adfirmavimus esse rejectum, duo tantum dari actionum humanarum principia, idest caritatem habitualem & cupiditatem habitualem, actus vero qui a caritate hujusmodi non procedunt, ut sunt ii omnes, qui præcedunt justificationem, a cupiditate dominante profluere, atque ab ipsa corrumpi: evidentissimum est ea verba „ C' est encore un erreur deja condamnée par le saint Siege, &c. „ prolata esse de propositionibus Baji, siquidem citatur e vestigio Bulla S. Pii V. ac demum evidentissimum est, Baji errorem renovari in propositionibus Quesnellianis omni jure ab Apostolica Sede confixis. Quapropter ab Anonymo asserente a novatoribus & discipulis Baji contendi, quod 38. articulus damnatus sit in sensu caritatis habitualis, non ii tantum Theologi, quorum supra meminimus, & quorum postea mentionem faciemus, sed etiam illi centum Gallicarum Episcopi, qui pro æquitate Constitutionis *Unigenitus* curam, ac solicitudinem maximam exercuerunt, turpissima ignorantiæ nota, necnon iniquissima calumnia dilacerantur.

IV. Prodiit jam ab anno 1717. typis Bruxellensibus perutile & celebre opusculum sub hoc titulo, „ Les cent & une Propositions qualifiées en détail. „ Ibidem §. *Sur la charité*, hæc habentur: „ Le sistéme des Novateurs renferme trois erreurs principales touchant la charité. 1. Ils prétendent qu' il n' y a

(a) S. Aug. in Ps. 9. num 15. & lib. de Dono Pers. cap. 16. (b) S. Thom. 2. 2. qu. 23. art. 8. in Corp. (c) Dionys. Petav. lib. 1. dogm. Theol. tom. 1. cap. 10. num. 8. Gasp. Estius in lib. 3. sent. dist. 27. § 2. (d) S. Thom. p. 3. qu. 84. art. 5. ad 2. Id. 2. 2. q. 23. art. 5. in corp. 2. 1. q. 23. art. 2. in Corp. quest. 24. art. 2. in corp. (e) Seq. pagina 37. ... de S. Pio V. (a) S. Leo serm. 88. cap. 3. S. Augu. Serm. 144. novæ edit. num. 3. Id. lib. 14. de Civit. Dei cap. 28. lib. 9. de Trinit. cap. 7. & 8. & alibi. (b) S. Augustinus lib. de Spiritu & lit. cap. 27. Sicut enim non impediunt a vita æterna justum quædam peccata venialia, sine quibus hæc vita non ducitur; sic ad salutem æternam nihil prosunt impio aliqua bona opera, sine quibus difficillime vita cujuslibet pessimi hominis invenitur. Pag. 17.

absolument aucune bonne action, que celles qui viennent de la parfaite charité. 2. Que là où la parfaite charité ne domine pas, toutes les actions sont des pechez. 3. Que la vraye foy, la vraye esperance, & toutes l' autres vertus chrétiennes, ne peuvent subsister sans la charité; ou plûtôt que toutes ces vertus ne sont rien de distinct de la parfaite charité. Car dans le sistéme de ces Messieurs, il n' est pas question d' habitudes infuses; la seule délectation dominante y fait tout en bien & en mal, en vertu & en vice. „ Proximo item §. *Sur les deux Amours*, ista leguntur: „ Il est très-vrai que toute action humaine vient originairement de quelque amour. Il est encore vray que tout amour se reduit a l' amour de Dieu & à l' amour des creatures; mais il n' est point vray que tout amour de Dieu soit un amour de parfaite charité, un amour dominant & de preférence; ni que tout amour de la créature soit un amour déreglé & criminel. C' est l' erreur de Baius, qui enseignoit, *que tout amour de la créature raisonnable, est ou cette cupidité odieuse, que l' Evangile condamne: ou cette louable charité, que le Saint Esprit repand dans nos cœurs*. Erreur que le Pere Quesnel établit dans la soixante-quatrieme des cent & une propositions condamnées. *Il n' y a*, dit-il (a), *que deux amours d' où naissent toutes nos volontez, & toutes nos actions: l' amour de Dieu qui fait tout par Dieu, & que Dieu recompense: l' amour de nous-mêmes & du monde qui ne rapporte pas à Dieu ce qui lui doit être rapporté: & qui par cette raison même devient mauvais*. Rursus ad hanc propositionem Quesnellianam 44. infra, ubi singulæ peculiari afficiuntur censura, hæc extant: „ Fausse; car il y a un amour de Dieu, qui ne fait pas tout par Dieu, & un amour de nous-mêmes, qui rapporte à Dieu ce qui lui doit être rapporté. Erronée; car dans le sens de l'auteur elle signifie que toute action qui ne vient pas du principe de la parfaite charité, vient de la cupidité charnelle; ce qui est un erreur dans la Foy. Très-approchante de l' heresie de Luther; que toutes les actions des pecheurs sont des pechez; car étant évident que nulle action du pecheur ne vient du principe de la parfaite charité, si tout ce qui ne vient pas de ce principe est peché, toutes les actions des pecheurs sont des pechez. „ Videur omnes, opinor, auctorem quoque hujus opusculi existimare, quod tam tricesima octave Baji, quam quadragesima quarta propositio Quesnellii damnata sit in sensu caritatis perfectæ, dominantis, & quæ non potest in peccatore inveniri: quod de caritate hac dominante & perfecta cum Bajus, tum Quesnellius locuti sint, ubi de duplici amore sermonem instituerunt; & quod virtutibus omnibus (caritate excepta) habitibusque sublatis, ea tantum opera laudaverint, quæ ab eadem caritate perfecta & dominante derivant, existimantes omnes alias actiones oriri a cupiditate vitiosa & esse peccata, ita, ut peccata sint opera omnia impiorum, illa etiam, quibus ad gratiam & justificationem percipiendam semetipsos disponunt.

V. Dixi paullo supra laudatum Opusculum perutile & celebre censendum esse; nam præter editiones factas idiomate Gallico, quo primum conscriptum fuit, Italica etiam lingua translatum anno 1727. typis Mediolanensibus in lucem prodiit, omnesque Itali non Theologi tantum, verum & rudiores ejus lectione percipere potuerunt, articulum Baji tricesimum octavum in sensu caritatis justificantis dominantis, ac perfectæ fuisse damnatum. Accedunt, quæ de ipsomet opusculo leguntur in Præfatione *Bibliothecæ Jansenisticæ*, cui etiam additur in fine secundi voluminis in lucem emissi anno 1740. „ On a placé (ita in ea Præfatione) à la fin de cette Biblioteque un petit ouvrage devenu aujourdhuy fort rare, mais infiniment propre pour metrre tout le mond au fait des erreurs du tems. C'est un petit Traité dans le quel le cent & une propositions extraites du livre des Reflexions morales du Pere Quesnel sont qualifiées en détail. In hoc Opusculo, quod Antijansenianum tale putant, ut hoc uno possit universus mundus Quesnellianos errores vitare, nemo sui compos dicturus est contineri fraudes ac subterfugia novantium, qui Baji, Jansenii, & Quesnellii vestigia premunt.

VI. Extat & aliud Opusculum, cui titulus, „ Venin des 101. Propositions „ impressum anno 1714. in quo de Propositione 44. Quesnelliana hoc judicium profertur: „ Proposition qui revient à la 38. de Bajus, & prouveroit que la crainte de l' Enfer & les entres actes qui precedent la justification du pecheur, & ne viennent pas encore de l' amour de Dieu, sont des pechez. „ Et recensita propositione 45. hæc ibidem subjiciuntur: „ Erreur, qui retablit ces Propositions de Baius, *tout ce que fait un pecheur ou un esclave du peché, est peché*: c' est la 35. *un pecheur*

Pag. 42. (a) Propos. 44. Pag. 82. Pag. 81. Edit. Mediol. pag. 28. 63. &c. Ibem, &c. pag. 25.

pecheur dans toutes ses actions obeït à la concupiscence dominante c'est la 40. Motif bien propre pour engager les pecheurs à prier, à jeuner, à faire l'aumône &c. Notez que cette Proposition 45. rétablit de plus l'heresie frappée d'anathème par le Concile de Trente sess. 6. can. 7. Sçavoir que non-seulement la crainte de l'Enfer: mais même les autres actes qui precedent la justification du pecheur, & qui par consequent ne viennent pas encor d'un amour dominante en lui, sont aussi des pechez. „ Perspicuum est, hunc quoque scriptorem recensitas Baji & Quesnellii propositiones damnatas intellexisse de caritate dominante, quæ non adinvenitur in impiis, qui juxta sensum earumdem propositionum, priusquam justificentur, in omnibus actibus suis deserviunt dominanti cupiditati, ac semper peccant: qui utique sensus est hæreticus, & prædamnatus a Synodo Tridentina. Hoc etiam Opusculum plurimi faciendum esse constar, cum statim Latinitate donatum Coloniæ Agrippinæ iterum sit evulgatum eo consilio, ut etiam Germani venenum illarum propositionum non obscure dignoscerent, ut habetur in Præmonitione ad lectorem.

Eodem anno 1724.

VII. Eumdem sensum caritatis justificantis deprehendit in propositione 44. Quesnellii præclarus Auctor alterius Opusculi, cui titulus, *Veritas & æquitas Constitutionis Unigenitus Theologice demonstrata*, quod in lucem editum est Gandavi anno 1724. Nam & in hoc Opere ad ipsam propositionem 44. legimus: *Sensus est, omnes volitiones & actiones humanas esse peccaminosas, nisi profluant ex amore Dei perfecto & dominante* (qui omnia agit propter Deum) *justificante, seu cum justificatione connexo* (quem Deus remuneratur.) *Vide proposit. 28. Est falsa & erronea, quia in sensu auctoris significat quod omnis actio, quæ non procedit a perfecta caritate, procedat a carnali cupiditate. Est proxima hæresi Lutheri docentis omnes peccatoris actiones esse peccata: nam nulla actio peccatoris procedit a perfecta caritate Dei; omnis actio, quæ non procedit a caritate Dei, est peccatum; ergo omnis actio peccatoris est peccatum.* Et ad propositionem 45. *Est erronea; quia caritas non sanctificat omnes justi actiones, utpote qui aliquando venialiter peccat; ergo cupiditas non corrumpit omnes peccatoris actiones. Est hæretica, quatenus asserit omnes peccatoris actiones esse peccata contra Tridentin. sess. 6. can. 7. & Conc. Const. damnans 16. Joan. Hus. Ex proposit. sequitur 1. actus fidei, spei, attritionis, quibus se ad justificationem peccator disponit, esse peccata; sequitur 2. Jonam Ninivitas hortando ad pænitentiam* (*utique amore Dei in illis non regnante*) *hortatum esse ad peccata; sequitur 3.* in omnibus suis actibus peccatorem servire dominanti cupiditati. (*Est Baji 40.*) omnia quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum esse. (*Est Baji 35.*) omnia opera infidelium esse peccata. (*Est 25.*) *item 8. & 12. inter 31. denique quidquid contra præcedentem. pugnat & contra hanc. Sic in forma: in peccatore mortalis peccati reo non regnat amor Dei, sed cupiditas* (regnat enim carnalis cupiditas, ubi non est Dei caritas. *S. Aug. Ench. c. 11.*) *atqui de fide est, quod in peccato mortali possit facere actiones, quas non corrumpit cupiditas* (*Trid. sess. 6. c. 7.*) *ergo de fide est, quod, quando amor Dei non amplius regnat in corde, cupiditas non omnes actiones corrumpat.* Bene habet: & hujus libri auctor censet Quesnellianas & Bajanas propositiones damnatas esse in sensu caritatis perfectæ regnantis in corde justorum, & in sensu dominantis cupiditatis regnantis in corde impiorum.

Veritas, & p. 36.

Ibidem pag. 55.

VIII. Præstantissimus Auctor Operis, quod inscribitur, *SS. D. N. Domini Clementis P. XI. Constitutum Unigenitus Theologice propugnata*, anno 1719. Romæ impressum, pertractat p. 2. de sensu quadragesimæ quartæ propositionis Quesnellianæ; & cap. 1. animadvertit ab auctore significari amorem efficacem, non affectu solummodo, sed etiam effectu, qui reipsa omnia agat propter Deum; amorem insuper, qui habeat meritum proprie dictum, quod a Theologis appellatur *de condigno*, & ad quod prærequiritur *status gratiæ*. Atque his præmissis, *Dum igitur* (inquit) *Quesnellius enuntiat*, Non sunt nisi duo amores, &c. *suis verbis in sensu propriissimo & obvio acceptis convincitur asserere, omnem volitionem & actionem esse peccatum, quæ non nascitur ex amore Dei super omnia & justificante: neque id sufficere, sed debere elici a justo, alias fore & ipsum amorem Dei vitiosum, si a peccatore pænitente elici contigerit.* Postquam præclarus auctor demonstravit cap. 2. & 3. propositionem illam Quesnellii adversari sacris litteris, ac Tridentino Concilio, pergit cap. 4. ostendere quomodo etiam definitionibus Summorum Pontificum sit contraria: atque enumeratis propositionibus Baji 16. & 27. ait *Succedit* 38. Omnis amor creaturæ rationalis, &c. *Quid in hoc articulo est, quod non conveniat isti Quesnelliano*, Non sunt nisi duo amores &c.? *Utriusque articuli sensus idem, eadem labes est, quod omnem amorem homi-*

Jacobus La Fontaine to. 2. pag. 266. col. 1.

num, aut caritatem esse censeat, aut malam cupiditatem seu peccatum. Plures alii Bajani articuli cum præsenti Quesnelliano connexionem habent ineluctabilem. Optime. Articuli 44. Quesnelliani, & articuli 38. Baji eadem est labes, idem error; idem pravus sensus. Quesnellianus agit *de amore Dei super omnia, & justificante, & qui elicitur a justo.* De hoc itaque amore Dei super omnia, justificante, & qui elicitur a justo, accipiendus est articulus 38. Baji.

Neque in hoc uno loco affirmat celebris Pontificiæ Constitutionis Propugnator Quesnellianum articulum 44. accipiendum esse de caritate perfecta & justificante: sed hoc sæpenumero repetit. Eodem namque volumine pag. 502. colum. 2. inquit: *Non alio Quesnellium amore, non alia caritate contentum esse, quam justificante, colligitur ex variis ejus de hac materia propositionibus: atque ex ipsis, ut aliquoties notavi, adversariorum vindiciis. Considera propositionem 44.* Non sunt nisi duo amores, &c. *Amor Dei, ex quo omnes volitiones, & actiones bonæ procedunt; amor, qui omnia agit propter Deum, & quem Deus remuneratur; amor Dei in cordibus regnans, indubie perfectus est, vel saltem perfectione, quæ satis ponderis habeat ad justificandum.* Proxima pag. 504. col. 1. demonstrat, quod ex propositionibus & principiis Quesnellianis, *Fieri non potest, ut Dei dilectio sit, sive perfecta, sive inchoata, sine justificatione. Quapropter si nullum est opus bonum sine amore Dei, compertissimum est, nullum esse bonum sine justitia & sanctitate; cumque opera omnia quæ bona non sunt & quidem ex gratia juxta prop. 39. & 40. peccata sint, & condemnationem mereantur, manifestum est, opera omnia absque amore justificante rejici inter vitia. Hinc sequitur 38. propositio Bajana.* Omnis amor creaturæ rationalis, aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, quæ a Joanne prohibetur; aut laudabilis illa caritas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur. 40. In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati. 35. Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est; *quamdiu nempe per caritatem non convertitur. Ibidem prop.* 25. Omnia opera infidelium sunt peccata, & philosophorum virtutes sunt vitia. 27. Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio nonnisi ad peccandum valet. *Inter damnatas 31. ab Alex. VIII. restituitur a Quesnello hæc* VII. Omnis humana actio deliberata est Dei dilectio, vel mundi. Si Dei, charitas Patris est: si mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est. 8. Necesse est infidelem in omni opere peccare; *quamdiu scilicet infidelis manserit.* 9. Revera peccat qui odio habet peccatum mere ob ejus turpitudinem, disconvenientiam cum natura sine ullo ad Deum offensum respectu „. Fatente ergo strenuo ac erudito Vindice Pontificiæ Constitutionis, articulus Baji 38. Quesnellianus 44. necnon alii hactenus recensiti, in sensu caritatis dominantis, regnantis, & justificantis fuere proscripti; quatenus significant omnem amorem, omnemque actionem impiorum, in quibus non regnat caritas, sed cupiditas, esse fœtum carnalis concupiscentiæ, ab ipsa produci, infici & labefieri.

IX. Quoniam in lucubrationibus Jacobi Fontanæ versamur, haud abs re erit animadvertere Paschasium Quesnellium in suis observationibus ad Instructionem Pastoralem 51. Episcoporum, de qua supra num. 1. conquestum fuisse, quod sibi per calumniam imputatum sit, solam caritatem justificantem a se agnosci, atque affirmari connumeranda esse peccatis opera, quæ justificationem ipsam præcedunt, atque ad ipsam disponunt. „ Il n'y a ni bon sens, (ait Quesnellius) ni droiture à opposer à l'auteur des Reflexions, qui ne parle point de la charité habituelle, une Bulle que l'on ne peut excuser qu'en supposant que les propositions qu'elle condamne, s'entendent de la seule charité habituelle ou justifiante, „ & infra pagina 58. „ La calumnie coûte peu aux auteurs de l'Instruction; on le voit ici sensiblement. Car ils imputent à l'auteur des Reflexions, de vouloir que les dispositions *qui preparent le pecheur à la justification, loin de pouvoir être rapportées à la charité, sont de vrais pechez.* Propugnator itaque Constitutionis *Unigenitus* ad refellendum hoc Quesnelli subterfugium, seu potius audaciam atque perfidiam, ad propositiones de caritate addidit Appendicem in quatuor capita distributam. Hunc primo capiti præfigit titulum, *Fides pessima Quesnelli protestantis, se in Propositionibus de caritate non intelligere justificantem.* Hanc vero pessimam fidem patefacit ex propositione 51. *Fides justificat quando operatur; sed non operatur nisi per caritatem*: qua propositione recitata, *Evidens est* (inquit) *caritatis nomine hic intelligi justificantem; alias enim falsissimum foret, & manifeste hæreticum. Si fides justificare diceretur per caritatem, quæ non justificet, quis enim hactenus in Ecclesia audivit Catholica, plus roboris fidei ad reconciliationem esse, quam caritati, sive justitiam a fide peccatoribus tribui, quos non tan-*

Quesnel. Dilucidationes de l'Assemblée & pag. 57. & seqq. Profes. § 10. pag. 190.

Eadem p. pag. 834.

lificet caritas? Idem confirmat collatione propositionis 40. *Sine gratia nihil amare possumus, nisi ad nostram condemnationem*, & propositionis 27. *Fides est prima gratia, & fons omnium aliarum*, atque proposit. 27. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, est peccatorum remissio*: atque his productis, ait pag. 837. col. 2. *Prima scilicet gratia, juxta Quesnellum necessaria, est caritas sanctissima; alias conferret remissionem criminum caritate non justificante, quod dictu absurdissimum foret, & hæreticum.*

Secundo Appendicis capiti titulus iste præponitur, *De caritate habituali, & dominante protestatio Quesnelli fraudulenta convincitur.* Ibi vero præmissa Protestatione, qua Quesnellius asserit se procul abfuisse a confundenda caritate habituali & justificante cum ea, cujus motus & actus justificationem præcedunt; rectissime orthodoxus Constitutionis Defensor monet, ubi de damnatis dogmatistarum erroribus agitur, fidem auctoribus habendam non esse, si alicubi tradidisse oppositum videantur. *Ecclesia quidem Catholica* (ait) *Episcopi, ac Pontifices nunquam sibi impositam censuere legem, omnia hæreticorum, aut novaturientium placita inter se conciliandi, & ab oppositione liberandi vitio. Prius enim terram cœlo junxerit Empyreo, quam omnia inter se cujuslibet hæretici dogmata.* Quod monitum ii memoria tenere debent, qui ex variis assertorum textibus, aut ambiguis, aut verisimilibus, aut aliqua ex parte veris, sensum damnatorum articulorum erui contendunt, obvio illo planissimoque relicto, quem verba præseferunt. Ceterum, ut propius ad rem accedamus, reperita pag. 847. col. 2. propositione 44. *Non fuere nisi duo amores*, &c. ad hunc modum loquitur: *Quis per ejusmodi amorem Dei, unde omnis bona actio, & volitio nascitur, intelligat amorem fluxum & debilem, non vero habitualem potius & dominantem?* Elidit deinde fallaciloquentiam Quesnellii dicentis se caritatem habitualem ab actuali dominante distinxisse; nam sive nullam caritatem admiserit præter habitualem, sive admiserit actualem quoque, sed quæ indissolubili nexu justificationem secum afferat, & peccata remittat, eadem omnino est consecutio, omnia in sensu Quesnellii esse noxia, & corrupta a vitiosa cupiditate, si a caritate justificante nequaquam procedant. Quapropter sapientissimi Galliarum Antistites in sua Pastorali Instructione modo caritatem habitualem commemorarunt, modo prædominantem duntaxat: quoniam æque censuram promereris, si unam principium bonorum operum statuas caritatem habitualem, quæ, ut inquiunt Theologi, est forma sanctificans, & si principium illud dixeris caritatem perfectam atque prædominantem justificationi conjunctam.
Pag. 848. col. 1. *Proprie non asserunt Episcopi* (verba sunt laudati Theologi) *nullam Quesnello caritatem verum esse præter habitum, sed vel habitum, vel actum, cujus imperio actus ceteri obsequantur.* Et post pauca: *Motus caritatis quos Quesnellus se admittere ait in peccatoribus ante justificationem, intelligi debent de amoris Dei actibus, quibus justificatio obtinetur, quesque hæc immediate sequitur, eodem quidem tempore, sed posterius ratione*: & rursus; *Itaque*
Pag. 850. col. 1. *vera Quesnelli sententia est, omnem caritatem esse aut habitum justificantem, aut dominantem actum, omnibus mundanæ concupiscentiæ motibus superiorem, qui justificationis habitum secum trahat arctissimo vinculo connexionis. Quomodo etiam separatur a justitia, si prima gratia, quam Deus concedit peccatori, est peccatorum remissio, propos. 28.?*

In tertio Appendicis capite refellitur evasio Quesnellii aientis.
Pag. 853. *Quis affirmavit unquam eos, in quibus caritas justificans nondum dominatur, aut residet, nunquam agere nisi motu cupiditatis, sive nunquam uti sensibus instinctu caritatis actualis?* Ita vero lusio, & æquivocatio Quesnellii detegitur: *Distinguatur caritatis actus justificans ab habitu, qui justificationis forma est, vel comes individuus. Episcopi quadraginta Parisiis congregati, quorum documentum Pastorale hic potissimum insectatur Quesnellus, non accusavere illum, quasi solum admitteret caritatis habitum...... sed tantum quod* judicaverit, non esse veram caritatem, nisi habitualem, vel dominantem. *Ubi quidem adversarius, ad conflandam Præsulibus invidiam, nequiter supponit caritatem* habitualem, & dominantem *accipi pro una, eademque diversis tantum significata nominibus. Antistites autem nota distinctionis* habitualem vel dominantem *non pro synonymis accipiunt, sed pro diversis: priorem pro habitu, posteriorem pro actu cupiditatibus, & tentationibus superiore, qui omnibus animæ facultatibus imperet suum effecta. Sensus iste vere Quesnelli est, & lethiferum virus in eo situm, quod omnis actio, omnis usus sensuum ex alteruira non profluens caritate, inter vitia reputetur, &c.*

Pag. 863. Quarto, & postremo Appendicis capite, quo reprimitur observationis Quesnellianæ temeritas, rursus allocutus: *Quando igitur propositione 44. dicitur omnes actio & volitio nasci ex amore mundi pravo, qui non nascitur ex amore Dei omnia agente propter Deum, quemque Deus remuneratur, non patitur Quesnellus sibi tribui, quasi omnem actionem, ut pravæ origine immunis sit, asserat nasci debere ex habitu caritatis justificantis; sufficit si processerit ex actu justificationem necessario inferente.* Post pauca: *Patet itaque Quesnelli sentenția de necessitate* Pag. 864. *justificationis prævie ad omnem istiusmodi actum liberum: cumque omnis alia Quesnello deliberata actio peccatum sit, liquet omnia opera justificationem antecedentia esse delicta. Cum autem penes Catholicos peccatorum remissio in præsenti divinorum decretorum ordine non fiat absque infusione habitualis gratiæ, sive habitualis caritatis, sive hæc a priore distincta reipsa sit, sive solummodo ratione; quid aliud venire in mentem Doctoribus Catholicis potuit, quam quod juxta Quesnellum justificatio, atque adeo infusus caritatis habitus omnia præcedere debeat bona opera, imo omnia non mala, cum nulla penes illum sit differentia? Unde non studio elicita, sed ultro profluit assertio, quod in Quesnelli sententia nullum opus a noxa liberum sit, ubi non præcesserit justificatio, atque adeo infusus habitus caritatis: si talis in nova Theologia agnoscitur, de quo non una ratio dubitandi est.*

X. Quoniam vero multus fui in colligendis Auctoris hujus testimoniis; haud pigeat percurrere postremo loco ejusdem *Synopsim*, quæ apposita est ad calcem prælaudati voluminis: qua una potest sensus in Bajo, & in Quesnello damnatus luculentissime, & absque ulla ambiguitate deprehendi. Ergo in Synopsi propositionis 44. cap. 1. quæstiones istas proponit. *Quæstio 3. An Quesnellus in propos. 44. & seqq. intelligendus sit de amore Dei seu caritate justificante, idest, quæ cum justificatione infallibiliter connectitur? Quæstio 4. An Quesnellus ad actiones singulas exigat amorem dominantem? Amor dominans intelligitur, ex cujus impulsu, seu imperio omnia peraguntur. Quæst. 5. An ex Quesnelli principiis sequatur, ad cujuscunque actionis bonitatem, requiri justitiam, seu caritatem habitualem?* Ad omnes istas quæstiones Propugnator Constitutionis *Unigenitus* respondet, *Affirmative*: easque demonstrat argumentis, quorum pleraque superius sunt commonstrata: quia nempe *caritatis* significatio usitata & obvia, ac præsertim in lingua Gallica, talis est, ut accipiatur pro caritate justificante; quia Quesnellus prop. 44. loquitur de amore, *quem Deus remuneratur*; quia talem amorem necessario prævenit gratia, & juxta Quesnellum prop. 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, est peccatorum remissio*; atque ob rationes alias complures, quas brevitati consulens prætermitto. Demonstrans tandem prædictis quæstionibus, deducit hoc COROLLARIUM. *Testatissima igitur Quesnelli doctrina est, in omnibus volitionibus, actionibusque peccari, nisi profluant ex amore Dei perfecto, justificante, dominante, & habituali: atque ita redarguitur imprudentissimi novatoris calumnia, conquerentis, se a 40. Galliæ Episcopis perperam accusari, quod ad actuum humanorum bonitatem requirat caritatem justificantem, & habitualem, vel dominantem.* Quid expressius, quid luculentius proferri potest? Quid uberius poterat desiderari ad dignoscendum quo sensu propositiones Baji & Quesnellii ad caritatem spectantes damnatæ fuerint? Damnatas fuisse *in sensu caritatis justificantis, & habitualis, vel dominantis* testatur celeberrimus auctor, quem nemo sanæ mentis dixerit partibus dogmatistarum addictum: testatur Theologus alter, qui edidit librum inscriptum *Veritas & æquitas Constitutionis* Unigenitus *Theologice demonstrata*: testatur Scriptor alterius probatissimi Opusculi, *Venin des 101. Propositions*: testatur qui in lucem emisit Opusculum alterum, Italo etiam idiomate vulgatum, summisque laudibus celebratum ab auctore Bibliothecæ Jansenisticæ, idest, *Les cent & une propositions qualifiées en détail*: testatur liber insignitus eo titulo, *Explications sur la Bulle* Unigenitus, centum Galliarum Episcoporum calculis confirmatus: testatur quadraginta Episcoporum Pastorale documentum. Quis, obsecro, posthac dicturus est, eos, qui ajunt articulum 38. Baji, & 44. Quesnellii proscriptos fuisse *in sensu caritatis justificantis*, sive *in sensu gratiæ sanctificantis*, esse novatores, qui ad eludendas Pontificias Constitutiones, harumque censuras, quærant artes omnes, ac subterfugia? Quisquis id cum Anonymo effutiat, nube testium, qui ante, & post Constitutionem *Unigenitus* floruerunt, jam se manifestæ falsitatis, supinæ ignorantiæ, & execrandæ calumniæ convictum esse cognoscat.

§. V.

§. V.

Augustinianos scriptores, qui post Constitutionem UNIGENITUS *lucubrationes Theologicas ediderunt, propositiones, de quibus est quæstio, in sensu caritatis habitualis, aut justificantis accepisse, apertissime demonstratur.*

Jure itaque Augustiniani Theologi, quorum unanimis sensus est, omnia opera deliberata in Deum finem ultimum saltem *virtualiter* esse referenda, dum sibi Bajani, aut Quesnelliani opponuntur articuli, respondere solent hos sibi perperam objici; quum proscripti fuerint in eo sensu, quod Bajus & Quesnellius ad opera undique bona necessariam æstimaverint caritatem habitualem & justificantem, atque ulterius dogmatizaverint ea, quæ a caritate non derivant, a cupiditate profluere, & ab illa intrinsecus labefactari & corrumpi: quæ duo quamlongissime discrepant a sententia nostratium, qui agnoscunt opera moraliter bona, quoad substantiam, & quoad principium influens, & objectum proximum laudabilia, quamvis talia non sint spectata ultimi finis circumstantia, quam is, qui operatur, prætermittit, ac negligit, adeo, ut omissio illa ac neglectus culpa aliqua sit operantis, sed operi extrinseca duntaxat atque concomitans: quod prolixius tertia hujus operis dissertatione explicabo. Jure, inquam, Augustiniani Theologi id respondent, quando Auctorum, quos laudavi, testimoniis, suffragiis & documentis locupletissimis fulciuntur. Nec dum Augustinianos Theologos dixi, intelligi volo aut solum Fulgentium Bellelli, cujus causam actito, aut me, quem nunquam tali, ac propria æstimatione prosequutus sum, ut honestissimo Theologi nomine meipsum dignum crediderim; sed plurimos, ac ferme universos, ut tertia, quam subjiciam, disquisitione commonstrabo. Interim tamen producendi sunt aliqui, ut horum laudato nomine, verbisque exscriptis, videat unusquisque me non propriam ac privatam, sed totius Instituti communemque causam suscipere, nec mihi, homini nullius aut perexiguæ famæ, sed Norisio imprimis, cujus in hisce controversiis & verba & sententias accurate exscripsi, & cum Norisio, universo Augustinensium cœtui quanto veterem, tanto atrociorem calumniam impingi.

I. Præter Norisium, & Fridericum Gavardi, quorum memini §. 2. num. 8. & 9. Petrus Manso Hispanum, Doctor, ac Professor Publicus Salmanticensis in Dissert. de Virtutibus Infidel. contra Bajanos quæst. xi. §. 1. ait: *Si velis uno verbo comprehendere omnes errores Baji & Quesnelli, observa quod quidquid Theologi docent de libero arbitrio, & de necessitate gratiæ ad merendum de condigno; idipsum tenent Bajus, & sequaces de libero arbitrio, & de necessitate gratiæ habitualis, & caritatis infusæ ad bene moraliter operandum*: & paucis interjectis agens de proposit. Baji 38. ac de propositione Quesnelli 44. observat in utraque sermonem institui *de amore Dei supernaturali, benevolo, & meritorio de condigno*. In Opusculo ejusdem argumenti pro sent. Norisii §. 2. num. 4. objecta sibimet propositione 38. Baji, *Omnis amor creaturæ rationalis, &c.* Respondet, *hoc & reliqua argumenta gratis congeri contra Doctores nostros, & animo tantum impugnandi. Et licet argumenta inanes dicat solutiones nostras; nobis videtur inania potius dicenda prætensa absurda; quæ licet contra Bajanos, exigentes caritatem infusam ad omnia opera moraliter bona, legitime deducantur; secus contra Catholicos scientia nostræ doctores.* Hujus rei rationem hanc reddit, quoniam aliqui ex nostris *pro relatione virtutum exigunt tantum caritatem naturalem*, ideoque agnoscunt *medium inter cupiditatem, & caritatem infusam. Qui vero ex nostris exigunt amorem Dei supernaturalem, non petunt caritatem infusam & perfectam, sed inchoatam & imperfectam, quæ potest esse in peccatoribus, & reipsa est, dum se disponunt, juxta Tridentinum, ad obtinendam justificationis gratiam.* An admittenda sit caritas naturalis, qua scilicet Deus absque auxilio supernaturali diligatur amore benevolo ac propter se, & an qui caritatem hanc denegant, Bajo aliquatenus subscribant, erit opportuniori loco inquirendum.

P. Manso de Virtut. infid. pag. 438. Reflexio Vindex &c. pag. 69. & 70.

II. Bernardus Desirant, Jansenistarum insectator acerrimus, Romam a Clemente XI. evocatus, sacrarum Scripturarum in Archigymnasio Romano Interpres, studiorumque Collegii Urbaniani de Propaganda Fide Præfectus parte 4. operis inscripti *Augustinus vindicatus*, ubi pertractat de proposit. 44. Quesnelliana, *Ex frequenti* (inquit) *cum Jansenistis collatione didicimus, quod studiose omittant vocem* laudabilis illius *caritatis, ne apertius quam optent exigere videantur caritatem habitualem, quæ vel cum gratia sanctificante a parte rei est eadem juxta Scotistas, vel a gratia sanctificante inseparabilis est juxta Thomistas.* Post pauca: *Cum autem vocem* caritatis *in eumdem finem impenderit in propositionibus subsequentibus 46. 47. 48. 50. 53. 54. 55. 56. & 58. mirum videri non debet, quod in hac propositione 44. per amorem Dei, amorem caritatis justificantis intelligat, etsi eam non exprimat; agit enim de amore*, quem Deus remuneratur. *Atqui juxta ipsum Deus non remuneratur opus, nisi quod proficiscitur a caritate hominis justificati, qui alioquin non est capax meriti; aliis ergo verbis caritatem exigit, sicut exegit Bajus (prop. 38.) & illi, quorum propositionem (7.) proscripsit Alexander VIII. Itaque juxta præsentem Quesnelli propositionem*, Non sunt nisi duo amores, unde actiones omnes nostræ nascuntur; *si proprie loquitur, agit de habitibus: nam volitiones & actiones ex habitibus nascuntur, &c.*

Desirant pag. 4. pag. 241.

III. Antonius Rolliers Professor Lovaniensis in Opusculo, cui titulus, *Reflexiones in propositiones* 101. *a SS. D. Clemente XI. merito damnatas*, cap. 4. in quo pertractat de propositionibus 44. 45. aliisque ad caritatem & cupiditatem spectantibus, inquit: *Cum per caritatem intelligat author amorem Dei super omnia & justificantem; falsissima est propositio: certum est enim quod peccator nondum justificatus sæpe faciat actiones Christianas modo Christiano, dum se præparat ad justificationem, vel ex aliquo in Deum affectu exercet opera, V. G. misericordiæ. Non uno ex capite pessime ob hanc propositionem culparent sententiam nostram de relatione Scholæ Augustinianæ adversarii, quæ non requirit, ut opus sit undequaque bonum, amorem Dei super omnia, vel justificantem, nec explicitam relationem in Jesum Christum: sed contenta est tenuissimo dilectionis motu, quo etiam deficiente sustinet opera vere manere bona moraliter, laude digna, &c. nempe, ex officio, & quoad operum substantiam.* Et infra: *Porro per caritatem, ut sæpe monuimus, intelligit auctor amorem in corde regnantem & justificantem.*

Rolliers pag. 27.

IV. Emmanuel Cabelian in Thesibus *de Religione* propugnatis Lovanii anno 1723. quas exornavit eruditis animadversionibus in propositiones Quesnellianas, demonstret in his instaurari *Bajanismum*, atque *Interspersо* 10. ait: *Si quis cupiat genuinos habere fontes; Bajana 27. applicet inter Quesnellianas 38. Bajanæ 25. applicet 42. Bajana 38. applicet Quesnellianam 44. Bajanis 35. & 40. Quesnellianam 45. Bajana 16. Quesnellianam 47. & aperte videbimus quomodo Quesnellius cum Bajo supponat sine gratia sanctificante omne opus in se malum esse, & vitiosum.*

Cabelian pag. 11.

V. Aurelius Piette Studii Theologici Regens in *Elucidatione difficiliorum quæstionum*, Tractatu de Caritat. qu. 7. ubi demonstrat non omnem amorem Dei super omnia stata lege justificare, objectis sibi pluribus Baji articulis, respondet Bajum agnovisse *solam caritatem habitualem, & justificantem*, quod demonstrat damnatarum propositionum collatione. Id cum ego præstiterim §. 4. arbitror nunc esse prætermittendum. Legi potest idem Auctor in Tract. de Actibus Hom. quæst. 1. & in Tract. de Grat. quæst. 8. in Thesibus vero propugnatis Lovanii anno 1719. postquam plura dixit de referendis in Deum operibus deliberatis caritate saltem virtuali, hæc subjicit Reflexione ultima de Quesnellianis articulis: *Duo tantum admittunt actionum humanarum principia, videlicet prædominantem caritatem, vel regnantem carnalem cupiditatem: inde ceu puro ex fonte puros effluere actionum rivulos; hinc tamquam ex radice corrupta nonnisi venenatos operum surculos pullulare; & quod consequens est, opera omnia caritatis, & quidem talis caritatis actu in Deum non directa vitiari, pollui, & coinquinari. Hanc falsitatis columnam evertere voluit Pontifex, quando memoratam propositionem* (*Quesnellianam* 45.) *damnavit. Et merito: multa enim in peccatoribus, quorum cor caritatis imperio nondum est subjectum, opera invenias, quæ jure laudes, nulla ratione improbatas, alteriusve malitia insimulare possis. Quod ut manifestius fiat; suppone, quod talis peccator pauperem videat fame jam prope tabescentem, & tantum non emortuum, aliumve contueatur miserum, & ulceribus plenum, tristi spectaculo percellitur & commovetur, exurgitque in eo commiserationis affectus. Bonus profecto, piusque est ille motus: vox est naturæ, quæ eum interne commovet, hortatur, & instigat, ut laboranti subveniat, & Samaritani æmulator factus vinum & oleum saucii plagis infundat. Si intimæ isti voci aures cordis obstruat, & quam porrigere potest, auxiliatricem manum poscenti misero recuset; minus se humanum præstabit: pium autem se & humanum præbebit, si motui isti obsequatur. Actio proinde ex tali affectu promanans, ex parte principii sui vitium non contrahit, imo potius est actus virtutis ab auctore naturæ imperatus.* Eadem repetit de Actibus hum. quæst. 2. §. 3. sive Tom. 2. pag. 80. Ita recte, sapienterque nostrates suam a Bajo, & Quesnellio discrepantiam ostendunt: quod alibi fusiori stylo explanabitur.

Piette tom. 4. pag. 100.

VI. Petrus Lambertus Le-Drou Episcopus Porphyriensis non solum in opere *de Contritione & attritione*,

ne, edito Romæ ante Constitutionem *Unigenitus*, anno scilicet 1707. verum etiam in *Confutatione* discussionis Theologicæ D. Augustini Michel, quam vulgavit anno 1714. emissa jam prælaudata Constitutione, constantissime asseruit Bajum in propositionibus
Le Drou diss. 4. cap. 1. pag. 360. de caritate agere *de caritate habituali*. Id vero priori in opere demonstrat primum testimonio Suaresii: deinde ex propositionibus, in quibus assertor docuit dari justificationem, *atque adeo infusionem gratiæ & caritatis habitualis*, absque remissione peccatorum; tum ex vulgari *caritatis* significatione, quæ juxta Scholarum consuetudinem intelligitur vel habitus, vel actus a Spiritu Sancto inhabitante productus: item ex quo Bajus loquatur de ea caritate, *quæ est plenitudo legis*, propositione 32. doceatque Bellarminus lib. 2. de Pœnitentia cap. 13. *neminem recte vivere, neque legem implere, nisi justificatum*. Quæ, aliaque plura in præcitato Opere legi possunt. In altero autem, sive in *Confutatione* discussionis Theologicæ, cap. 17. re-
Confut. Discuss. Theol. pag. 432. petit locutum Bajum *de caritate habituali, vel actuali ei conjuncta*, ac ulterius existimasse virtutum officia, dum non referuntur in Dei gloriam, esse peccata, oriri a cupiditate, atque inde corrumpi, propterea quod in ejus sententia præcepta, *nequidem quoad substantiam, sine caritate servari queant*. Animadvertit subinde sententiam Lovaniensium (quam a nonnullis compluribus propugnari non diffiteor) a Baji doctrina toto cælo distare, quod illi ita exigant *relationem in Deum per caritatem imperfectam, & sumptam pro casta seu benevola Dei dilectione, ut ea prætermissa nihilominus admittant opera moraliter bona, officia bona, opera honesta & virtuosa; doceantque tunc non peccari peccato operis, sed omissionis, seu prætermissæ in Deum relationis, ita quidem ut omissio & defectus relationis* non maculet ipsum opus, *sed duntaxat operantem; qui tunc bonum male facit, ut loquitur Sanctus Augustinus lib. 4. contra Julian. cap. 3. & (ut docet S. Thomas 1. 2. qu. 100. art. 10. ad 2. ac in Corp.)* implet præceptum, *atque adeo præbet veram* obedientiam legi, *quoad substantiam operis a lege præcepti, solumque deficit in eo adimplendo quoad modum*. Narrat ibidem quomodo Lovaniensium sententia anno 1677. a Sacræ Facultatis Theologicæ Deputatis hac ratione, & exhibito scripto explicata, a supremæ Inquisitionis Senatu, a quo ut discuteretur prædicta Facultas Lovaniensis enixe postulaverat, absque censura ulla dimissa fuerit. At de hac re iterum. Nunc enim tantum inquirimus Bajanum sensum: de quo mentem Porphyriensis Episcopi satis, superque manifestam existimo.

Vanroy tom. 1. pag. 938. VII. Leonardus Vanroy in Universitate Lovaniensi Sacræ Theologiæ Professor cap. 1. de Caritate quæst. 6. agit de caritate & cupiditate, & ad articulum 38. Baji, *Omnis amor creaturæ rationalis, &c.* ait, *Articulum censuratum longe a nostra sententia discrepare, quia non admittit medium inter vitiosam cupiditatem & caritatem, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur, quæ est justificans. Ita sumitur in Tridentino sess. 6. cap. 7. & apud S. Aug. serm. 163. alias 3. de Verbis Apostoli, & alibi frequenter. Porro inter hanc caritatem, scilicet habitualem, seu justificantem, & vitiosam cupiditatem agnoscimus amorem medium, scilicet caritatem late dictam, seu dilectionem Dei propter se, quæ etiam in peccatoribus reperitur*. Postquam hoc ex aliis damnatis articulis demonstravit, ulterius ostendit latere etiam in art. 38. errorem maximum, si ita accipiatur de caritate, & cupiditate actuali, ut quod ex caritate non oritur, procedat ex cupiditate, atque intrinsecus sit peccatum. *Quia Bajus*, inquit, *non agnovit medium inter caritatem, & cupiditatem stricte dictam, quæ est actus in se malus, & vitiosus: porro nos officia quædam bona inter caritatem, & istam cupiditatem media agnoscimus*.

Troll. [illegible] pag. [illegible] VIII. Benignus Sichrovvscky, qui Theologiam Scholasticam in lucem edidit anno 1720. qu. 3. de virtutibus art. 8. num. 127. agit de sensu propositionum Baji; ac primo docet cum Cardinali Norisio, quod *Bajus admisit solam gratiam sanctificantem, quæ nequit stare cum peccato*; deinde num. 128. concedens Bajum locutum fuisse de caritate actuali, eatenus damnatum pronuntiat, quatenus asseruit virtutum officia, quæ non referuntur in Deum, produci a cupiditate, & intrinsecus esse peccata. *Videndus*, inquit, *sensus Baji, & sensus Beatissimi Patris Augustini. Bajus igitur asserit lib. 2. de Virtut. Impiorum cap. 4. virtutum officia, dum in Deum non referuntur, esse peccata, sive non recte a peccato vindicari: & ideo ex omissione relationis in Deum vitiari moraliter, & fieri intrinsece mala & peccata. At vero Beatissimus P. lib. 4. contra Jul. cap. 3. ait, officia, seu opera virtutum esse moraliter bona ex objecto, & mala tantum ex fine, quia scilicet non referuntur in ultimum finem, in quo debeat quiescere, &c.* Reliquos laudabo dissertat. 3. quantum enim ad præsens pertinet institutum, exploratissimum esse reor, quod nostrum de proscripto propositionum Baji & Quesnellii sensu judicium peculiare non sit, neque e cerebro productum nostro, sed a viris gravissimis præmonstratum, ut vidimus superioribus paragraphis, ab Augustinensibus vero unanimiter receptum, probatumque, ut dictum est hactenus.

§. VI.

Evincitur eos, qui docent propositiones Quesnellianas de caritate proscriptas fuisse in sensu caritatis habitualis, aut justificantis, id asserere librato, æquissimoque judicio.

JAm vero Augustinianis Theologis articulum 38. Baji, & Quesnellianum 44. interpretantibus de caritate habituali, justificante, & in corde justorum regnum imperiumque exercente, atque de regnante ac dominante cupiditate inficiente quælibet opera hominum impiorum, non posse novitatis studium opponi, producta monumenta commonstrant. Quod enim spectat ad Bajanam propositionem, pugnat pro illis cum illustrium Theologorum auctoritas, tum ratio multiplex petita ex aliis Baji assertionibus: & quod attinet ad Quesnellianam, habent pariter ex testimonio exterorum, atque ex aliis Quesnellii thesibus validissima interpretationis suæ patrocinia. Quum testimonium illud, & quidem plurimorum, quarta sectione produxerim; proferam nunc depromptas a Quesnellii articulis probationes, ex quibus facile erui possit judicii a tot, tantisque viris pronuntiati æquitas & rectitudo.

I. Ipsa primum propositio 44. postulat, ut ponderatis verbis, obvioque istorum sensu spectato, enunciata dicatur de caritate justificante. Agit enim de amore, *qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur*. Profecto amor, qui omnia agit propter Deum, est regnans, dominans, ac tali imperio actionibus singulis præsidens, ut nullam a recto ordine sinat deviare: quare sub tali amore omnia rectissima sint, habeantque æternæ mercedis meritum, necesse est. Hinc damnato articulo ea verba apponuntur, *quemque Deus remuneratur*. Ea namque caritas, quam remuneratur Deus, est habitualis, & justificans, quam ad meritum requiri docet adversus hæreticos Fides Catholica: non enim ante justificationem datur meritum; alioqui non diceremur *gratis justificari*, ut definit Tridentina Synodus sess. 6. cap. 8. Conferas propositiones 55. & 56. Hinc sua sponte fluit planissima hæc ratiocinatio. Loquitur Quesnellius de illo amore Dei, qui omnia agit propter Deum, & quem Deus remuneraretur. At amor, qui omnia agit propter Deum, & quem Deus remuneratur, est caritas habitualis, justificans, & prædominans. Ergo de caritate habituali, justificante, & prædominante loquitur Quesnellius. Hanc ratiocinationem suppeditavit nobis Pater Le-Fontaine in Constitutione *Unigenitus*. Theologice propugnata p. 2. pag. 266. atque in Synopsi ejusdem propositionis cap. 1. quæst. 4. ut constat ex §. 4. num. 8. & 10.

II. Propositio 45. est hujusmodi: *Amore Dei in corde peccatoris non amplius regnante, necesse est, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omnesque actiones ejus corrumpat*. Hæc, & sequentes, ut ait Auctor Bajanismi Redivivi pag. 63. *eumdem sapiunt & profitentur errorem*, qui in propositione 44. comprehenditur. Articulus iste enuntiatur de peccatore, in quo non regnat Dei amor, & in quo regnat carnalis cupiditas, ideoque de peccatore, qui est destitutus gratia sanctificante; is enim est sub lege peccati, & regnante Dei amore privatus. Idem ergo docuit hoc articulo Quesnellius, quod tradiderat Bajus proposit. 35. & 40. de quibus §. 3. num. 4. quod & observat Le-Fontaine citato in loco pag. 362. ideoque sensus parvus Quesnellianæ 45. est, impium caritate justificante destitutum, legi ac dominio cupiditatis regnantis subjectum esse., cui noxæ cupiditati obsequitur, obtemperatque in omnibus actionibus suis, quæ proinde veneno præsentissimo concupiscentiæ vitiantur, & corrumpuntur. Quare itidem ratiocinamur: Eumdem errorem Quesnellianæ 44. sapit, ac præfert Quesnelliana 45. Sed Quesnelliana 45. proscripta est in sensu caritatis justificantis, & in sensu dominantis cupiditatis. Igitur in sensu caritatis justificantis, & in sensu dominantis cupiditatis damnata est propositio 44. Quesnelliana.

III. Idem dicendum de propositionibus 46. 47. 48. 49. 50. quæ omnes eo collineant, ut nullum opus bonum agnoscant absque caritate. Quidquid Quesnellius obganniat; apertum est in obvio sensu enuntiari illas de caritate justificante. Hæc proprie dicitur CARITAS ab Apostolo ad Coloss. 3. 14. ubi illam appellat *vinculum perfectionis*: a S. Thoma scribente q. 1. de caritate art. 11. *Qualibet caritas sufficit ad salutem*;

tem: ab ipso Quesnello ad cap. 1. Joannis 3. universim de caritate pronuntiante, *nullum cum illa componi peccatum mortale*. Hæc non e penu nostra promuntur, sed ex lucubrationibus Propugnatoris Constitutionis Clementinæ in Synopsi ad proposit. 44. cap. 1. qu. 3. Etsi dogmatistes subdola fide reponat, agere se de caritate actuali, suis tamen principiis refellitur: nam in præmissis propositionibus pertractat de caritate, unde profluit legis obedientia, cui in ejus sententia adversantur quotiescumque *amor Dei non dominatur ut principium, & motivum actionum universarum*. Ita nempe Quesnellius docuit in suis observationibus in Lucam, 10. 27. Ubique sui similem adinvenimus, enimvero & hinc sequitur omnia opera ex caritate non procedentia transgressiones esse divinorum præceptorum, & intrinsecus peccata esse. Utamur itaque ratiocinatione consimili præcedentibus: Propositio 44. Quesnellii sensum præsefert, quem præseferunt propositiones aliæ de caritate. Atqui hujusmodi propositiones præseferunt sensum de caritate habituali, aut de caritate actuali dominante, sine qua juxta Quesnellum omnia corrumpuntur a regnante cupiditate. Igitur hunc sensum de caritate habituali, aut de caritate actuali dominante, sine qua omnia e regnante cupiditate corrumpuntur, præsefert quoque propositio Quesnellii quadragesima quarta.

IV. Propositione 51. ait Quesnellius: *Fides justificat quando operatur; sed non operatur, nisi per caritatem*. Ex hac defensor Constitutionis citata qu. 3. synopsis hanc argumentationem depromit. *Hæc enuntiatio continet evidenter propositionem hanc*, Fides justificat quandocunque operatur per caritatem: *sed per omnem caritatem simpliciter dictam operatur fides, ut certum est, ergo omnis caritas simpliciter dicta Quesnello justificat: quod argumentum est tam ineluctabile, quam quod maxime*. Adde aliam argumentationem æque perspicuam: Fides operatur in iis, qui credunt, qui sperant, qui timent, qui se ad justificationem disponunt. At juxta Quesnellium fides justificat quando operatur; ergo justificantur qui credunt, qui sperant, qui timent, qui se ad justificationem disponunt. Duo obiter notanda sunt; primum in sensu Quesnellii nullum admitti absque caritate alicujus virtutis opus: alterum ex suis principiis Quesnellium cogi ad adstruendam cum Bajo justificationem absque remissione peccatorum. Istud manifestum consectarium est: illud vero etiam expresse traditum propositionibus 48. 49. 57. & 58.

V. De amore illo Quesnellius loquitur, ubicunque pertractat de amore Dei, qui proculdubio permittis est, actiones Christianas facit, Deo loquitur, Deumque honorat. Vide propositiones 53. 54. & 56. Debet ergo hujusmodi amor esse ex gratia Christi, maxime quum nec naturalem, honestumque amorem aliquem Bajus admiserit sine gratia, qui amor legi non repugnet, non sit e cupiditate vitiosa, & damnationi non sit obnoxius, ex proposit. 40. *Sine gratia nihil amare possumus nisi ad nostram condemnationem*. At enim per Quesnellium gratia nullum in peccatore producit salutarem effectum ante justificationem remissionemque peccatorum, nam est ejus assertio 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, est peccatorum remissio*. Priusquam ergo peccatori Deus peccata remittat, nullus erit amor innoxius, quoniam nullus erit effectus gratiæ: ideoque commendans Quesnellius Dei amorem & caritatem, de amore & de caritate verba facit, cui gratia sanctificans antecedit. Pugnat hoc quidem cum illo consectario, de quo numero præcedenti, & antilogiæ Quesnellium revincit; sed egregie tamen intentum nostrum confirmat; ad hunc enim modum ratiocinamur, Omnis effectus gratiæ aut est remissio peccatorum, aut peccatorum remissionem supponit, si verum sit, quod ait Quesnellius, *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, est peccatorum remissio*. Sed omnis Dei amor est effectus gratiæ. Ergo omnis amor, si verum sit quod ait Quesnellius, aut est remissio peccatorum, aut peccatorum remissionem supponit. Præclare defensor Constitutionis in Synopsi proposit. 44. cap. 1. qu. 5. *Per propositionem 44. omnis volitio & actio, ut bona sit, procedere debet ex amore Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; sed talem amorem necessario prævenit gratia, ut certum est, & ultro Quesnellus agnoscit in proposit. 39. & 40. Atqui per proposit.* 28. Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, est peccatorum remissio. *Ergo in Quesnelli systemate omnis actio bona, ut prærequirit gratiam, ita etiam necessario prærequirit justitiam, & caritatem habitualem*. Ex dictis perspicuum est propositionem Quesnellianam 44. cæterasque de caritate enuntiatas, fuisse proscriptas in sensu caritatis habitualis, aut justificantis; idque demonstratum est Scriptorum plurimorum auctoritate, & collatione ipsarum propositionum, quæ illorum Scriptorum judicium prudens, rectum, legitimum, atque optimum esse manifestissime evincunt.

§. VII.

Referuntur alii pravi sensus Bajani articuli 38. & demonstratur quo item sensu ab Alexandro VIII. damnata sit propositio 7. inter XXXI. Ex dictis duo aptissima Corollaria inferuntur.

Facile unusquisque ex dictis conjiciet, sensum damnatum in articulo trigesimo octavo Baji esse, quod nullus alius admitti debeat creaturæ rationalis amor, præter caritatem habitualem aut justificantem, & præter dominantem ac regnantem cupiditatem, ita, ut omnia, quæ justificationem præcedunt, ex noxio amore derivent, & intrinsecus sint peccata. Auctores, qui ante Constitutionem *Unigenitus* adversus Bajum stylum exercuerunt, & qui eamdem Constitutionem subsecuti Quesnellianum dogma oppugnarunt, necnon series, & ordo doctrinæ, quam & Bajus, & Quesnellius ubique disseminarunt, id luculentissime ostendent. A damnato itaque illius articuli sensu plurimum recedunt, qui ajunt præter caritatem habitualem, aut justificantem, dari amorem innoxium, rectumque a gratia actuali, non sanctificante, excitatum, & præter cupiditatem dominantem dari, etiam in impiis, amorem aliquem ab ipsa cupiditate non procedentem, nec sibi intrinseca ejusdem cupiditatis labe contaminatum. Latent tamen in illo Bajano articulo sensus alii perversi; quos, ut magis appareat Augustinianæ sententiæ a novantium dogmate discrimen, in præsentia subjiciam.

I. Secundo ergo loco commemorandus est sensus *caritatis actualis*, quæcunque sit, sive justificans, sive non justificans, & *cupiditatis actualis* itidem quæcumque sit, seu prædominans, seu non prædominans. Nam si velit Bajum docuisse, omnes actiones, quæ non fiunt ex caritate actuali, fieri ex actuali cupiditate, a qua intrinsecus corrumpantur; ultro lubenterque concedam doctrinam hanc erroneam esse, atque hæreticam, utpote quæ inter vitia & peccata detrudat officia quælibet moralium virtutum, necnon actus fidei, spei, ac timoris, quibus ad justificationem disponimur, & quorum principium non est amor benevolus, quoniam iidem actus hunc potius præcedere solent, atque antevertere. Dixi de hoc sensu §. 1. num. 3. Hinc Bajanos asserere *nullum esse virtutis actum, qui non sit Dei propter se amor: virtutes non aliter esse diversas, quam diversitate & multiplicitate actuum caritatis: amorem virtutis propter se non esse honestum, sed turpem & vitiosum: detestationem peccati ortam ex timore vitiosam esse, peccare qui peccatum pœnæ formidine detestantur, ac talem detestationem nulla ratione disponere hominem ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ consequendam*, animadvertit Joannes Martinez de Ripalda disput. 3. adversus Bajum sect. 4. Ripalda de Ente supernat. tom. 3. pag. 28. edit. Colon.
In hoc sensu damnatus est art. 38. quatenus inde infertur, *solos caritatis actus studiosos & laudabiles, ita ut opus misericordiæ ad sublevandam pauperis egestatem relatas, sit actus vitiosa & damnatæ cupiditatis*; & idem dicendum sit *de actu temperantiæ, & fortitudinis, immo & ipsius religionis*, ut testatur Ludovicus Bail ad eumdem articulum. Bail parte 2. pag. 132.
Eumdem sensum reprobant, qui ajunt omnem caritatem actualem esse justificantem juxta sensum Baji; nam hoc etiam præciso, sic ne, ea non sit locutus Bajus de caritate justificante, fide tenendum est, non omnem actionem & volitionem, quæ non oritur ex Dei caritate, esse vitiosam; alioqui vitiosus etiam foret actus fidei caritati prævius; ut bene ratiocinantur adversus Quesnellum auctores prælaudati. Atque pravum hunc, perversumque sensum præsertim perstringunt recentiores, ut constat ex Honoratio Tournely de Grat. qu. 4. artic. 2. Tournel. pag. 411. Edit. Venet.
Idem Anonymus hunc nefarium sensum indigitat scribens pag. 29. *Si nomine peccatoris intelligas eos omnes, qui non operantur ex motivo caritatis, consequens est juxta principium Baji in propositione 38. enuntiatum, quod peccator semper agat ex motivo cupiditatis, ac proinde quod semper peccet. Illud diserte docet in propositionibus sequentibus, &c.* producitque & ipse propositiones Baji 35. & 40. de quibus §. 3. num. 4. Gratanter hæc audimus: perversissima enim sententia est, quæ docet omne opus, quod non fit ex caritate, fieri ex cupiditate, & semper peccatum esse; sed optamus, ne ab adversariis nostris idem sensus attribuatur doctrinæ eorum, qui ajunt omnia ex caritate, qua in Deum referantur, facienda esse, ut undique bona sint, nec sit omissio aliqua debiti finis ex parte operantis; at negant ea, quæ in Deum non referuntur, semper a cupiditate oriri, & intrinsecus esse peccata: quod est nostratium a Bajanistis latissimum amplissimumque discrimen; ut præmonui §. 1. num. 4. Hoc interim discrimine prænotato, iterumque repetito; adversus Bajum fatendum est dari amorem honestum, ac naturalem, E. G. parentum, & propinquorum,
nec-

necnon actus moralium virtutum, qui licet in Augustiniana Theologia non sint spectata omni circumstantia laudabiles, substantia tamen sua boni sunt, neque a cupiditate promanant, neque ab ea corrumpuntur.

II. Continetur alius sensus reprobandus in articulo 38. cum enim universalis sit, & de *omni amore* enuntietur; comprehendit quoque amorem illum beatitudinis innatum, quem in tot, tantisque miseriis creatura rationalis nunquam potuit amittere. Hinc Joannes Lensæus in sua Expositione refutans eumdem articulum 38. *Est indubie medius* (inquit) inter caritatem, & cupiditatem, *amor, quem naturæ amor inseruit, quo beatitudinem omnes appetunt*, subinde commemorans amorem alium naturali lege præscriptum, erga parentes, amicos, conjuges, liberos, &c. de quo num. præcedenti. Ea propter doctissimus Norisius nebulam Bajani erroris a se, nobisque dispellens, ac pertractans in Vindiciis de Virtutibus infidelium, sibique obiiciens censuram ac damnationem Bajanæ propositionis 25. *Omnia opera infidelium sunt peccata*, inquit: *Sed hac censura S. Patris sententia neutiquam percellitur. Etenim hic palam concedit in infidelibus aliqua opera bona in prima saltem sui productione, ex gratia tamen donata. Præterea etiam sine gratia homo appetitu innato ex Augustini sententia amat summum bonum; nullus enim est, qui non velit esse beatus*. Similia Norisius scribit in Parallelo, ut postea dicam. Præterea cum Bruno Neusser, aut quisquis sit auctor Prodromi Velitaris adversus ipsum Norisium, ut evincat hunc adhærere Bajo, & ab Augustino recedere, *Addis* (inquit) *unum supra non tactum, quod scilicet homo appetitu innato summum bonum amat, quo certe appetitus peccatum esse, aut dici nequit. ex Augustino igitur omnia infidelium opera non sunt peccata*. Cui argumento Cardinalis amplissimus diu multumque in his controversiis exercitatus ad marginem Codicis Angelicæ Bibliothecæ hanc propria manu responsionem apposuit: *Hæc est probatio nostræ sententiæ. Amor ortus ex appetitu innato semper bonus est. O stulte, intelligis?* Quæ verba idem profecto sonant, ac si dixeris: Si inter noxiam cupiditatem, & caritatem per Spiritum Sanctum diffusam medius est amor ortus ex appetitu innato beatitudinis, qui nec est vitiosa cupiditas, nec est laudabilis caritas; quo jure Augustinenses, qui amorem illum bonum esse fatentur, tanquam Baji discipuli traducuntur atque infamantur, quasi in peccatoribus, & infidelibus caritate illa destitutis omnia sint peccata, & nil inveniatur boni, nil recti, nil a vitiosa cupiditate minime contaminatum.

Lensæus cap. 5. pag. 168.

In Vind. cap. 3. §. 4. tom. 1. pag. 944.

Prodrom. Velit. pag. 30.

III. Quemadmodum vero ex universali Bajana enuntiatione, *Omnis amor*, &c. sequitur non dari amorem aliquem bonum, qui non sit laudabilis caritas, rejecto quoque amore beatitudinis innato; ita sequitur non dari cupiditatem aliquam, quæ prohibita non sit Evangelica lege, & hujus transgressio ac peccatum existimari non debeat, quamquam sit motus concupiscentiæ indeliberatus, omnemque deliberationem præveniens. Atque hic est sensus quartus ex illa enuntiatione fluens, horrendus plane, & execratione dignissimus. Hanc fuisse doctrinam Baji apparet ex ejus propositionibus 48. & 49. *Prava desideria, quibus ratio non consentit, & quæ homo invitus patitur, sunt prohibita præcepto*, Non concupisces. *Concupiscentia, sive lex membrorum, & prava ejus desideria, quæ inviti sentiunt homines, sunt vera legis inobedientia*. Adversus hunc Baji errorem scripsit in sua Expositione Joannes Lensæus: *Nullo pacto vera esset peccatorum justificatio, si motus et cavaes, quos sævits adversus spiritum rebellantes sentimus, eomdem quam prius, cum voluntarii essent, retinerent peccati rationem: nec possent tamen veram propriamque peccati rationem exuere, si veram legis transgressionem & inobedientiam continerent; quocirca statuendum est motus concupiscentiæ pravos pro statu hominis lapsi prohibitos non esse præcepto*, Non concupisces, *hominemque eos sentientem, sed non consentientem, legis prædictæ pronuntiari non debere transgressorem*. Tam pertinaciter Bajus huic errori adhæsit, ut etiam in *Apologia*, edita ad censuras a se avertendas, tametsi dixerit motus concupiscentiæ, quos inviti patimur, nobis non imputari ad reatum, in eis tamen reperiri ait veram præcepti transgressionem. Paradoxum sane, quod detur verum peccatum, quod divino præcepto teneamur vitare, & tamen nobis non imputetur ad culpam. Nihilosecius paradoxum istud Bajus deglutivit, scribens citato in loco: *Unusquisque fidelium ex præcepto* Non concupisces, *tenetur non concupiscere; sed quandiu id facto præstare non potest, tandiu voluntas ei pro facto reputatur, ut peccator reus non habeatur*. Atque post pauca affirmat, *concupiscentiam habitualem divina lege prohiberi, & non posse defendi, quomodo concupiscentia apud Augustinum peccatum sit, si non sit contra præceptum*: cum tamen ab Augustino, immo & a Tridentina Synodo, concupiscentia appelletur *peccatum*, quia pœna peccati est, & ad

Lens. Op. Bin. p. 1. pag. 197.

Baius p. 1. Op. pag. 107.

De Theol. discipl. tom. pag. 334. tom. 9. pag. 49. & 297.

peccandum inclinat; pront demonstravi lib. 12. cap. 12. & lib. 13. cap. 5. pertractans de concupiscentia adversus Pelagianos, atque lib. 16. cap. 3. ubi differens de libertate indifferentiæ Bajanam hanc doctrinam exagitavi. Præterea quum Joannes Hesselius Lovaniensis eadem cum Bajo circa concupiscentiam dogmatizasset, Henricus Gravius Catechismum Hesselii editurus, plura diligentissime castigavit, atque hæc addidit ad præceptum illud decalogi, Non concupisces, *Non quilibet motus pravæ concupiscentiæ caritatem, atque justitiam evertit*. Id cum Bajus ægre ferret (sibi enim Hesselius in pluribus erroribus adhæserat) de emendato, & castigato Catechismo gravissime eum Gravio per epistolam conquestus est: cui & Gravius respondit proferens hanc factæ a se emendationis rationem; *Ceterum quod ad ultimorum duorum Decalogi præceptorum, seu Paulini illius*, Non concupisces, *interpretationem attinet; video Dominationem vestram etiamnum in ea hærere sententia, quam Pii V. Bulla aperte damnavit*: & paullo infra fatetur a se verba Hesselii permutata fuisse, quod sciret, *Carentiam ab omni concupiscentia malæ verbis illis*, Non concupisces, *non proprie absoluteque præceptam esse*. Apparet insuper Baji in hoc errore tenendo ingenium pervicax ac delirans ex longiori Epistola ad Gravium conscripta, in qua rursus nititur demonstrare omnem concupiscentiæ motum esse peccatum; 1. *quia in hac vita a nobis exigitur, ut nulla habeamus carnis desideria*. 2. *quia de primo homine verissime dicitur, quod non fuit ei prohibitum, ne concupiscentiam malam invitus pateretur: si tamen docendi gratia ponatur, eadem pati potuisse quæ familii inviti patiuntur, præcepti transgressor fuisset*. 3. *quia non est post hominis lapsum facta aliqua hujus præcepti mutatio, neque aliter dictum fuit primo homini ante peccatum*, Non concupisces, *quam postea dictum est in monte Sinai homini corrupto*: additque Bajus plura, quibus errorem suum de motibus indeliberatis concupiscentiæ inter peccata adnumerandis pertinacissime defensitat. Poterant hæc breviter attingi; nam & Suarius citatus §. 2. num. 2. de Bajo inquit, *Dicit motus concupiscentiæ etiam involuntarios esse peccata*: immo & ipse Anonymus pag. 40. Baji asserta describens, *Docet insuper*, ait, *in propositionibus infrascriptis motus concupiscentiæ, quos homo invitus patitur, prohibitos esse lege divina, licet in peccatum non imputentur*, subiiciens articulos Baji errorem hunc enuntiantes. Cur tamen de his fusiori stylo pertractaverim, dignoscetur in decursu harum vindicationum. Interim hinc istud eruitur, Augustinenses, qui negant involuntarios concupiscentiæ motus esse peccata, legisque transgressiones, etiam in hoc a Bajano dogmate distare plurimum, quod inter caritatem laudabilem, & cupiditatem vitiosam agnoscunt medios ejusmodi motus, quos Bajus peccata & transgressiones appellat. Atque Norisius noster hac etiam adhibita responsione Bajani erroris a se calumniam propulsat recitatis verbis Patris Macedi tom. 2. Collat. 10. sect. 3. pag. 590. col. 2. hæc scribentis: *Respondetur tertio, & melius me quidem auctore, eas propositiones prolatas a Bajo in rigore & universaliter falsas omnino, & damnandas esse, & prorsus alienas a mente Augustini: nam illa propositio*, Omnia opera infidelium sunt peccata, *ita universim accepta reprobanda est, cum multa opera fiant ab infidelibus indeliberata & sine advertentia, non pauca ex ignorantia invincibili, quædam possint esse ex lumine fidei, quæ certe peccata non sunt: igitur falsum est, quod omnia opera infidelium sint peccata. Apparet autem Augustinum de operibus tantum deliberatis, & ante christianam fidem & gratiam fuisse locutum, cum dicat ea ex defectu debiti finis prava fore*. Similia habet P. Macedo in Cortina pag. 248. Ita Cardinalis Norisius (quod ne lectoris memoria excidat obsecro, obtestorque) sententiam P. Macedi, Augustinianam, ac propterea a Bajano errore longe remotam esse demonstrat.

Catech. Hessel. pag. 491. edit. Lovan.

In Cod. Ms. Angel. Bib. 1036. num. 21. inter Epist. Gravii pag. 8. & 9. nec non Epist. Baji pag. 40. & 41.

Noris in Parallelo tom. 1. pag. 1345.

IV. Demum ex quo Bajus nullum aliud agnoverit principium bonorum operum præter *caritatem*, consequens est omnes in ejus systemate virtutes perire, caritate ex hominum corde sublata; seu nullam aliam dari virtutem, quæ a benevolo Dei amore sit indistincta, aut segregata, aut saltem quæ ab eodem amore seiuncta in cupiditatem, in vitium, atque in turpitudinem non degeneret. Observavit id Ripalda loco citato num. 1. & disput. 22. contra Bajum sect. 1. ubi ait: *Michael Bajus constanter asserit nullam esse virtutem, quæ ad caritatem infusam non pertineat, nullumque vera virtutis actum, qui non sit elicitus a caritate, nimirum a caritate infusa, ut semel iterumque repetit*. Quadrat hoc cum propositione 16. *Non est vera legis obedientia, quæ fit sine caritate*, & cum 40. *In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati*: unde infertur, quod caritate destitutus semper legem transgrediatur, & quidquid agit, fœdissimum sit, utpote a vitiosa cupiditate profectum. Caret itaque in sensu Baji peccator *habitibus* fidei, spei,

Ripalda pag. 405.

N

ali-

aliarumque virtutum; aut si hi habitus in illo permanent, contaminatos tantum actus producunt, ut non jam virtutes bonorumque operum fontes, sed vitia malorumque radices censeri debeant. Adoptavit, ebibitque monstrosi hujus dogmatis venenum Quesnellias ausus dicere fidem non operari nisi per caritatem, atque ubi hæc non est, totum deesse, spem, Deum, religionem, omnia. Videsis proposit. 51. 57. 58. Instaurarunt eamdem monstrosam perniciosissimamque doctrinam assertores propositionum, quas anno 1690. die 7. Decembris Alexander VIII. confixit, a septima usque ad decimamquintam. In quibus omnem actionem, quæ non est amor Dei, concupiscentiam dixere, atqua inter vitia recensuerunt odium ac detestationem peccati, fidem quoque, spem, ceterarumque virtutum actus, si caritate caruerint. Recte Auctor Opusculi, quod §. 4. nu. 45. diximus summopere commendari ab auctore Bibliothecæ Jansenisticæ, nostroque idiomate impressum esse, ait in systemate sectatorum Baji, Jansenii, & Quesnellii, *non agi de habitibus infusis, quoniam sola delectatio prædominans omnia vertit in bonum aut malum, in virtutem aut vitium*. Igitur adversus Bajum ejusque gregarios admittendi sunt actus virtutum, qui non proficiscuntur a caritate, ipsarumque virtutum habitus, qui sæpenumero bonos suos actus producunt; qui actus licet a caritate non eliciantur, aut imperentur, non tamen sunt intrinsecus vitiosi, nec illa cupiditas, quæ a Joanne prohibetur, seu concupiscentia carnis, sunt appellandi.

V. Commemoravi nuper propositiones ab Alexandro VIII. proscriptas, in quarum septima contineri sensum articuli 38. Baji, scribit Anonymus, uti dixi §. 1. nu. 6. Id nec ego diffiteor, si sermo sit de sensibus, primo, secundo, & ultimo loco explicatis; nam in illa propositione de actionibus tantum deliberatis fit sermo. In illa ergo thesi, *Omnis humana actio deliberata est Dei dilectio, vel mundi: si Dei, caritas Patris est; si mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est*: in illa, inquam, thesi multiplex latet error. Ac primus est, quod omnis dilectio Dei sit *caritas* usitato vocabulo accepta pro gratia sanctificante, aut pro amore perfecto cum gratia sanctificanta conjuncto; ac pariter quod omnis amor mundi sit concupiscentia dominans, quæ non solum in se fœda sit, verum etiam hominis, in quo regnat, actiones omnes corrumpat. Ab hoc sensu non abhorrere damnatarum propositionum auctorem constat ex 8. & 11. in quibus de infideli, in quo minime regnat caritas, ait, *Necesse est infidelem in omni opere peccare*, & *Omne, quod non est ex fide christiana supernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum est*. Alter error est: quod ubi non est caritas actualis, sit actualis concupiscentia, adeo, ut opus quod non procedit a caritate, sit effectus concupiscentiæ, ideoque *intrinsece* corruptum, ac per se malum: hunc vero sensum adstruit auctor propositione 9. in qua non veretur connumerare inter vera peccata detestationem peccati ob illius turpitudinem: si nullus adsit benevolus amor, per quem odio habeatur propter Deum: inquit enim, *Revera peccat qui odio habet peccatum mere ob ejus turpitudinem, & disconvenientiam cum natura rationali, sine ulla ad Deum offensum respectu*. Tertius error est, quod statuta duplicis illius amoris, caritatis, & concupiscentiæ partitione, ad quorum unum, vel alterum reducatur omnis *actio deliberata*, sequitur absque caritate nullum dari actum fidei, aliarumve virtutum; aut si dantur, non esse motus bonos ac supernaturales, sed motus perversos vitiosæ cupiditatis, quod assertor pronuntiare ausus est prop. 12. 13. 14. & 15. *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides, & etiamsi videantur credere, non est fides divina, sed humana. Quisquis æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, caritate si caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licet beatitudinis operatur. Timor gehennæ non est supernaturalis. Attritio, quæ ex gehennæ & pœnarum metu concipitur sine dilectione benevolentiæ Dei propter se, non est bonus motus ac supernaturalis*. Hos omnes sensus, & si qui sunt alii his affines, damnant reprobantque Augustinenses Theologi: qui licet in omni actione deliberata exigant amorem benevolum, quo referatur saltem *virtualiter* in Deum, non tamen affirmant actiones deliberatas, quæ ita non referuntur, esse vitiosam cupiditatem, & carnis concupiscentiam, sed tantummodo destitutas ajunt rectitudine ultimi finis; quod nullatenus illas corrumpit, ut commenti sunt novatores.

COROLLARIUM I.

Demonstratum est ergo in articulo 38. Baji multiplicem, & hæreticum sensum contineri.

1. In sensu Baji inter cupiditatem habitualem & cordi prædominantem, atque inter caritatem habitualem, seu justificantem, non datur amor aliquis bonus a gratia actuali non justificanta productus.

2. In sensu Baji inter cupiditatem & caritatem actualem non datur amor aliquis, neque ulla actio, quæ non vitiatur a cupiditate, a qua juxta Bajum quidquid non fit ex caritate, inficitur & corrumpitur.

3. In sensu Baji inter cupiditatem & caritatem non datur amor procedens ex appetitu innato beatitudinis, qui amor non sit aut vitiosa cupiditas, aut caritas laudabilis.

4 In sensu Baji inter cupiditatem prohibitam, & caritatem præceptam non dantur motus concupiscentiæ, qui, etiamsi homo illos patiatur invitus, non sint vera legis inobedientia, & transgressio.

5. In sensu Baji inter vitiosam cupiditatem, & caritatem laudabilem non datur aliquis actus bonus proficiscens ab habitibus virtutum, quæ a caritate distinctæ sint, aut saltem ab ea separatæ non degenerent in vitia, exerantque actus intrinsecus malos, & cupiditate corruptos.

COROLLARIUM II.

Hinc vero apertissime sequitur, non posse salva æquitate, ut modestissime loquar, Augustinianos Theologos insimulari tamquam assertores illius articuli 38.

1. Si inter caritatem habitualem, aut justificantem, atque inter cupiditatem habitualem, & cordi prædominantem, admittant amorem aliquem bonum a gratia actuali non justificante productum.

2. Si inter cupiditatem, & caritatem actualem admittant actus amoris, & actiones plurimas non procedentes ab illa cupiditate, a qua juxta Bajum quidquid non fit ex caritate, inficitur & corrumpitur.

3. Si inter caritatem & cupiditatem agnoscant amorem, sive appetitum innatum beatitudinis, qui non sit caritas laudabilis, nec vitiosa cupiditas.

4. Si inter cupiditatem prohibitam, & caritatem præceptam admittant indeliberatos concupiscentiæ motus, quos homines patiuntur inviti, qui motus non sint vera legis inobedientia, & transgressio.

5. Si inter vitiosam cupiditatem, & caritatem laudabilem admittant actus bonos elicitos ab habitibus virtutum, quæ a caritate distinctæ sunt, atque ab ea separatæ exerunt actus suos, qui non sunt intrinsecus mali, neque a cupiditate corrupti.

§. VIII.

Notæ, & responsiones ad ea, quæ ab Anonymo proferantur circa sensum Bajani articuli 38.

AUdiendus modo Anonymus demonstraturus propositionem Baji tricesimam octavam intelligi non debere *de caritate, & cupiditate habituali*, & quod de hac habituali caritate & cupiditate intelligenda sit contendere *novatores, ut censuram illius propositionis effugiant*: ita enim scribit *Bajanismi redivivi* pag. 47. Quibus, quantisque viris Novatorum probrosissimum characterem adscribat, ne Auctorum, qui locutum Bajum de caritate & de cupiditate habituali affirmaverunt, testimonia & nomina repetam, neminem arbitror ignorare. Forte ipse Anonymus singulos rationum pondere superat, eorumque alucinationem revincit. Tanto ergo viro, cui omnes submittere fasces debeant, aures obsequentissimi præbeamus.

I. *Si hæc propositio* (inquit) *intelligeretur de caritate, & cupiditate, non actuali, sed habituali, liceret adhuc post Bullam Sancti Pii asserere, quod omnis actio sit aut ex motivo caritatis, & est laudabilis, aut ex motivo cupiditatis, & est culpabilis, & quod nullam sit inter ea duo medium*. Atque ita, ait, fere omnes propositiones Baji sustineri adhuc possent. Bajan. Red. pag. 47.

Ad hæc respondemus propositionem 38. non solum in sensu *caritatis & cupiditatis habitualis* fuisse proscriptam, sed etiam in *sensu caritatis, & cupiditatis actualis*: at in sensu Baji omnis caritas actualis est justificans, & habet meritum vitæ æternæ, quemadmodum omnis cupiditas actualis promeretur sempiternam damnationem, ita ut in Bajano systemate nec etiam *detur peccatum natura sua veniale, sed omne peccatum mereatur pœnam æternam*, uc apparet ex propos. 20. Si vero in sensu Baji omnis caritas actualis est *justificans*, & penes Catholicos justificatio non fit *absque infusione habitualis gratiæ, sive habitualis caritatis, quid aliud venire in mentem Doctoribus Catholicis potuit, quam quod* (juxta Bajum) *justificatio, atque adeo infusus caritatis habitus omnia præcedere debeat bona opera, immo omnia non mala?* Ita Propugnator Constitutionis *Unigenitus*, ut vidimus §. 4. num. 9. Ex quo nota, non solum Anonymo incumbere, ut demonstret Bajum locutum fuisse *de caritate actuali*,

sed

sed atiam ut ostendat *caritatem actualem* non semper juxta Bajum *justificare*; alias ineptiis, & cavillulis ludit operam. Nam si juxta Bajum omnis *caritas actualis* justificat & conferat meritum vitæ æternæ, atque præstet quidquid præstat *caritas habitualis*; idem prorsus est, sive dicas propositionem tricesimam octavam fuisse proscriptam *in sensu caritatis habitualis*, sive dicas fuisse proscriptam in sensu *caritatis actualis*. Ad omnem ergo æquivocationem tollendam probet nobis adversarius, Bajum non esse intelligendum *de caritate habituali, aut actuali justificante, & sanctificante*, quod probare debet, quandoquidem ait pag. 65. *favere erroribus damnatis, qui propositionem 38. Baji, aliasque similes exponunt de caritate habituali, & sanctificante*. Verum id nunquam probaturus est, nunquam omnino. Ut enim ostendimus §. 3. justa Bajum non datur distinctio duplicis justitiæ, quarum una fiat per Spiritum caritatis inhabitantem, altera ex inspiratione ejusdem Spiritus excitantis cor ad pœnitentiam, sed nondum inhabitantis: juxta Bajum non datur duplex vivificatio, quarum una peccatori per Dei gratiam inspiretur novæ vitæ propositum & inchoatio, altera vere justificetur, & fiat vivus palmes in Christo; juxta Bajum non datur duplex modus implendi divinam legem, uno modo quantum ad præceptorum operum substantiam, altero quantum ad meritum regni æterni. In sensu ergo Baji ubi est inspiratio Spiritus Sancti moventis, est etiam Spiritus Sanctus inhabitans: ubi est propositum & inchoatio novæ vitæ, ast illa vivificatio qua homo vere justificatur, & fit vivus palmes in Christo; ubi observatur aliquod legis præceptum quoad substantiam, habetur meritum æternæ vitæ. Quid est autem, obsecro, quid est gratia Spiritus Sancti inhabitantis, quid est gratia, qua vivificatur peccator & fit vivus palmes in vite Christo, quid est gratia qua lex impletur cum merito vitæ æternæ, nisi *gratia habitualis*, gratia sanctificans, aut gratia, quæ in sensu Baji illud idem efficiat, quod gratia habitualis & sanctificans præstat in sensu omnium Catholicorum? Ceterum memoria repetendum est, damnari a nobis articulum 38. Baji etiam in sensu caritatis universim acceptæ, sive sit justificans & habitualis, sive non; quatenus in eo sensu significatur, omne opus, quod non proficiscitur a caritate, oriri a vitiosa cupiditate, ab illa corrumpi, & intrinsecus malum esse: quod repetimus, ut adversario omnem calumniandi occasionem eripiamus. Unum addo, Anonymum contendentem, quod articulus 38. Baji minime damnatus sit in sensu caritatis habitualis seu sanctificantis, non refellere Bajanistas, sed eis potius ansam præbere pertinaciter erroribus suis adhærendi; siquidem quod in eo sensu proscriptus fuerit idem articulus, Catholici quamplurimi asseruerunt. Oportat ergo ad Bajanismum refellendum distinguere quid veneni insit damnatæ propositioni, si de caritate habituali sit annuntiata, quid vero si de caritate actuali, quæcunque ea sit, enuntietur, & num unus, num multiplex sit sensus erroneus ac pravus; quod in tanta sectionum, ac adnotationum multiplicitate adversarius non attigit, aerem verberans, Bajanismi dogmata ignorans, & impervias sibi, sed vulgatissimas Augustinensium sententias corrodens. Sed audiamus peracutum disputatorem.

[illegible] Red. pag. 68. II. *Desumpta est* (inquit) *proposit. 38. ex Opusculo de caritate: in quo Bajus duplicem caritatem distinguit, unam, quæ est Deus ipse, de qua Joannes*, Deus caritas est, *& de qua ibi non agitur: alteram, quæ est donum Dei, & est*, inquit, *ipse animi motus, quo Deum diligimus, & proximum, qui accidens est, & qualitas, de quo dicitur*, Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris, &c. *Addit „ An vero præter hunc animi motum qui caritas dicitur, alia quædam habitualis, atque accidentalis qualitas in voluntate ponenda sit, quæ etiam caritas nuncupatur, non magnopere contendendum existimo. „ De ea igitur caritate habituali non curat Bajus. Quo ergo fundamento, ut dicam qua audacia, asserunt novatores in propositione 38. agi de caritate habituali, non vero de actuali, cum caritatem habitualem rejicere videatur Bajus, vel saltem hoc genus caritatis non admitteret?*

Respondeti potest sensum damnatarum propositionum esse illum, quem verba præseferunt, & qui ex aliis damnatis assertionibus erui potest, nec opus esse ad eumdem sensum investigandum lectione librorum, quos Ecclesia interdicit, juxta regulam Suaresii præmissam §. 3. num. 1. Cum igitur propositiones Baji undecunque deprompta sint, referant sensu caritatis habitualis, aut justificantis, ac talis sensus inferatur ex aliis Bajanis articulis, ut constat ex auctoritate illustrium Theologorum, de quibus pertractavi §. 2. necnon ex collatione ipsorum articulorum, ut ostendi §. 4. consequens est articulum 38. reprobatum, ac damnatum esse in sensu caritatis habitualis, aut justificantis, ac frustra provocari nos ad interdictam nobis damnatorum opusculorum lectionem.

Addi posset cum celebri Auctore Operis inscripti, Constitutio *Unigenitus* propugnata, cujus verba præmisi §. 4. num. 9. Ecclesiam Catholicam, Pontifices, & Episcopos, quorum consilium & consuetudinem sequi rectissimum est, nunquam sibi legem imposuisse hæreticorum, & novaturientium placita inter se conciliandi, eaque liberandi ab oppositionis vitio. Quid ergo ad me de Bajanis Opusculis, quando ex Pontificiis Constitutionibus certos articulos proscribentibus reprobatum illorum sensum percipio? Posset, inquam, id responderi, & hac una responsione omnes Anonymi conatus non repelli tantum, & frangi, sed contemni prorsus atque irrideri. Verum optamus, ut quisque cognoscat quanta ratiocinandi vi polleat, & an luce meridiana demonstraverit articulum 38. non esse damnatum in sensu gratiæ sanctificantis, quod se demonstravisse gloriatur. Ergo contendit Bajum non esse intelligendum de caritate habituali & justificante, quoniam hoc genus caritatis rejicitur a Bajo, aut saltem non admittitur. Haberet ratiocinatio ista speciem aliquam veri, si Bajus caritati actuali illas proprietates dotesque non attribuisset, quas communiter Theologi adscribunt caritati habituali. At cum Bajus id asserat de caritate actuali, quod Theologi de habituali unanimiter docent; ratiocinatio Anonymi non est digna Theologo argumentatio, sed lusio ineptissima ac puerilis. Nam si Bajus rejicit, aut saltem non admittit caritatem habitualem, admittit tamen justificationem ac meritum vitæ æternæ; proculdubio justificationem & meritum vitæ æternæ attribuit caritati actuali, de hac actuali caritate affirmans quidquid Theologi docent de habituali, & de justitia inhærente. Cui enim caritati justificationem attribuit? Vel actuali, vel habituali. At habitualem non admittit. Tribuit ergo justificationem caritati actuali. Nec Theologi bene multi, qui dicunt Bajum agnovisse solam caritatem habitualem, ad hunc modum loquuntur, quasi Bajus agnoverit solam caritatem inhærentem; sed quia cuilibet bono operi adscripsit vim *formaliter* justificandi, & promerendi vitam æternam, quæ sunt attributa habitus caritatis. Porro Bajum cuilibet motui caritatis, & inchoationi novæ vitæ adscripsisse dotes caritatis inhærentis, gratiæ adoptionis, & perfectæ justitiæ, demonstratum est supra. Nunc breviter confirmatur ex ipso Opusculo *de caritate*, atque ex ipsius Anonymi confessione. Cap. 2. de Caritate, eodemque in loco, ubi ait caritatem esse animi motum, Bajus inquit: *Altero modo dicitur caritas ipse animi motus, quo Deum diligimus & proximum, qui accidens est, & qualitas, de quo ait Apostolus:* Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis, *Rom. 5. & Christus in Evangelio*: Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum. *Luc. 7.* At caritas diffusa in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, & per quam remittuntur peccata, est caritas habitualis, aut caritas perfecta, habituali nexu indissolubili conjuncta. Igitur de caritate habituali, aut de caritate perfecta conjuncta caritati habituali loquitur Bajus in Opusculo *de caritate*. Rursus eodem capite, eademque pagina de sola caritate actuali interpretatur Bajus verba illa Joannis Epistola 1. cap. 3. 1. *Videte qualem caritatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur, & simus.* At vero caritas habitualis & gratia adoptionis facit, ut filii Dei nominemur & simus. Bajus ergo caritati actuali attribuit, quod proprium est gratiæ adoptionis & caritatis habitualis. Præterea Bajus caput illud secundum his verbis absolvit, *Spiritus Sanctus nonnisi propter hunc motum, quem in nobis præsens operatur, caritas nuncupatur*: at Spiritus Sanctus nuncupatur *caritas* etiam, ac potiori jure, quoniam justos, quibus inhabitat, reddit amicos Dei, membra Christi, ac templum suum, quæ sunt munera caritatis habitualis; ergo Bajus hæc caritatis habitualis munera adscribit caritati actuali, sive motui, quem in nobis Spiritus Sanctus præsens operatur. Accipe modo confessionem Anonymi, qui pag. 168. *Bajanismi Redivivi* nu. 8. inquit. Bajus *ait de caritate illa, quæ præcedere potest remissionem peccatorum, quod sit animi motus, a quo boni esse dicimur: quod sit plenitudo legis: quod illi, quibus concessa est, surrexerunt a mortuis & vivunt, &c.* cit. Opusc. de carit. cap. 7. Quid est caritas habitualis aut sanctificans, si ea non est, per quam dicimur boni, per quam legem implemus, per quam surreximus a mortuis, per quam vivimus? Igitur Bajus in Opusculo *de caritate* locutus est de caritate, quæ præstat quidquid in sententia Catholicorum præstat caritas habitualis. Quod vero novatores sint, qui ajunt Bajum in propositione 38. agere *de caritate habituali*, idque audacter, & absque fundamento pronuntient, alia non eget refutatione. Id ego æquo libentique animo feram, obtestorque ut ferant illi centum Episcopi, qui dixerunt in Bulla S. Pii V. adversus Bajum, illum errorem proscriptum fuisse, Bajus p. 1. pag. 91.

se, „ Qu'il n'y a point d'autres principes de nos actions, que la charité habituelle, & la cupidité habituelle. „ Vide §. IV. nu. 3.

III. Instaurat præcedentem argumentationem Anonymus, & ex quo Bajus de illa caritate pertractaverit, *quæ in animi motu consistit*, ratiocinationem hanc struit: *Caritas habitualis consistit in aliquo permanente, intrinseco, & animæ inhærente, non vero in motu, qui transit: cum ergo Bajus doceat caritatem illam, de qua ipse loquitur, esse animi motum, eamque consistere in motu, evidens est quod de caritate actuali, & non de habituali loquatur.* Addit nullum esse ambigendi locum, quum Bajus loquatur de caritate, *qua Deum, aut mundum diligimus*; ut paulisper attendenti ad ejus verba, quæ sunt meridiana luce clariora, compertum erit.

Bajan. Red. pag. 49.

Respondemus, id, quod Anonymus existimat argumentationem invictam, esse eamdem verborum lusionem, easdemque nugas nugacissimas, semel, iterumque rejectas. Loquitur Bajus de caritate actuali, verissimum est: sed loquitur de caritate actuali justificante; de caritate actuali, qua homo vivificatur, & fit vivus palmes in Christo; de caritate actuali, qua impletur lex quantum ad meritum vitæ æternæ. Igitur loquitur Bajus de caritate *actuali*, quæ aliquo sensu dici debet *habitualis*: non quidem habitualis quod inhæreat, quod permaneat, quod sit vivificatio Spiritus Sancti inhabitantis, quod sit ea qualitas, quam dicimus *habitum*; sed *habitualis* dici debet quoad effectus, & munera, nimirum quia in sensu Baji justificat, quia sanctum reddit, quia est plenitudo legis, quia confert meritum vitæ æternæ: quæ omnia cum sint effectus habitus infusi caritatis, *Quid aliud venire in mentem Doctoribus Catholicis potuit, nisi quod juxta Bajum justificatio, atque adeo infusus habitus caritatis omnia præcedere debeat bona opera, immo omnia non mala?* Agnoscis, opinor, cujus ista verba sint viri. Porro Bajum caritati actuali adscripsisse munera caritatis habitualis, demonstratum est §. 3. & contracte hoc, in quo versamur, num. 2. & 1. Addamus ad uberiorem doctrinam, evidentissimum esse ex damnatis articulis 12. 15. 17. quod Bajus agnovit justificationem & meritum regni cælestis sine Spiritu adoptionis inhabitantis corda filiorum Dei; ex articulis 18. 43. 67. quod agnovit justificationem ac meritum vitæ æternæ absque remissione peccatorum. Viderat hæc Anonymus scribens art. 2. §. 1. num. 5. *Contendit Bajus justificationem impii consistere in obedientia mandatorum*, & §. 2. num. 3. *Contendit omne opus, quo obeditur legi, etiam sine gratia sanctificante factum, ad vitam æternam esse meritorium*. Viderat quidem Anonymus Bajum cuilibet bono operi facto ex caritate actuali tribuere veram justificationem, ac meritum vitæ æternæ; viderat, inquam: utinam eorum, quæ viderat, meminisset!

Bajan. Red. pag. 26. ibidem pag. 33.

Ad majorem eorum, quæ dicta sunt, dilucidationem, non abs re erit advertere, quomodo juxta Catholicos fiat, ac fieri possit justificatio, & quomodo fiat justificatio juxta Bajum. Communi Catholicorum sententia justificatur impius per justitiam inhærentem, & qualitatem permanentem in anima, quam *habitum* appellamus, atque vel idem est cum caritate habituali, vel cum caritate habituali arctissimo connexionis vinculo conjuncta. Non opus est de communi hac sententia plura dicere, quam propugnant omnes Scholastici in 2. dist. 26. ac fere omnes controversiarum Tractatores cum Eminentissimo Bellarmino lib. 2. de justificat. cap. 15. Sunt tamen Scholasticorum nonnulli, qui censent justificationem fieri quidem per gratiam habitualem; sed fieri posse, ut homo justificetur per solam caritatem actualem: immo non desunt, qui doceant Tridentinam Synodum adversus hæreticos tantum definisse, quod Deus, dum peccatores justificat, non solum eis remittit peccata, sed etiam interius illos abluit & renovat, & ex injustis justos reddit: num vero id efficiat per qualitatem inhærentem, an per motionem aliquam actualem, a Concilio definitum non esse, & posse etiamnum disputari. In qua sententia fuisse Bartholomæum Medinam super 1. 2. quæst. 110. art. 2. refert Estius 2. Sent. dist. 26. §. 3. ubi pugnat pro sententia contraria, quæ utique, si hanc verum seriem attendamus, est probabilior. Vasquius fuse hanc quæstionem pertractat tom. 2. in 1. 2. disput. 203. in cujus capite 3. demonstrare nititur, *Hactenus definitum non esse, utrum solo habitu justificentur adulti extra Sacramentum*; ubi etiam testatur in eadem sententia fuisse Dominicum Sotum, Ruardum Taperum, Cardinalem Hosium, Casalium nostrum, & alios. Qui num ita revera senserint, parum, aut nihil mea interest. Certe id Vasquius affirmat; eamdemque sententiam Patrum quoque auctoritate, & ratione Theologica sequentibus capitulis probare adnititur; ac in decimo solvens rationes oppositas num. 120. inquit: *Sicut in præterito peccato dicitur homo*

Bellarmin. t. 4. nova edit. Ven. pag. 430.

Estius in 2. pag. 310. edit. Paris.

Vasq. tom. 2. pag. 449. edit. Lugd.

Vasq. ibid. pag. 466.

manere peccator, injustus, & maculatus ob solam relationem ab eo relictam, cur etiam ex actu contritionis & dilectionis non dicetur manere justus, innocens, amicus Dei, & mundus a peccato, si tales affectus veram rationem justitiæ habent? Ac proximo numero 121. *Etiamsi non daretur habitus fidei* (inquit) *tamen si quis semel credidisset omnia fidei mysteria, diceretur simpliciter fidelis, si nunquam oppositum crederet. Similiter diceretur sperans in Deo, qui semel sperasset. Eodem igitur modo diceretur simpliciter justus, & amicus Dei, qui semel Deum dilexisset, & eo actu justificatus esset, etiamsi non haberet habitum, quia semel justus per actum, nunquam desinere potest esse justus, etiam per Dei potentiam, nisi peccet.* Similia leguntur apud Suaresium lib. 7. de Gratia cap. 13. num. 7. ubi etiam Vasquium laudat, ejusque sententiam confirmat. Scotistæ etiam docent de facto fieri hominis justificationem per habitum infusum, at ajunt non repugnare quin per actus dilectionis Dei super omnia homo sanctificetur *formaliter, quantum sat est ad delendum peccatum, animamque Deo gratam reddendam, & amicam*, ut inquit Mastrius in 2. sent. disp. 7. qu. 8. art. 1. num. 217. Huic tamen sententiæ adversantur Thomistæ, ut constat ex Gonero disput. 1. de Justit. art. 4. §. 4. num. 88. Quod ergo nonnulli Theologi docuerunt, fieri posse, ut impius justificetur per *caritatem actualem*, absque ullo *habitu infuso*, id Bajus existimavit reipsa contingere, ac propterea in Opusculo *de caritate* cap. 2. ait: *An vero præter hunc animi motum, qui caritas dicitur, alia quædam habitualis atque accidentalis qualitas in voluntate ponenda sit, quæ etiam caritas nuncupetur, non magnopere contendendum existimo*, quæ verba paullo supra nu. 2. nobis Anonymus objecit. Verum perperam, ut diximus, objecit: nam si Bajus caritatem habitualem rejicit, vel non admittit, admittit tamen, & non rejicit justificationem; necessum est, ut justificationem ipsam adscribat caritati actuali. Est ergo apud Bajum *caritas actualis*, quantum spectat ad affectus & munera, illud idem, quod est apud Theologos Orthodoxos *caritas habitualis*.

Suarez de Gratia p. altera pag. 314. edit. Mogunt.

Mastrius pag. 472. edit. Ven. Gonet to. 4. pag. 100. edit. Paris.

Bajan. 1. pag. 91.

IV. Pergit Anonymus demonstrare ex *Apologia* Baji, quod is nunquam tribuerit propositioni 38. sensum caritatis habitualis, idque ait tam aperte se demonstraturum, *Ne amplius affirmare præsumant novatores propositionem illam de caritate habituali, & non actuali, intelligendam esse*. Audiamus, quæso, rationem adeo convincentem, adeo robustam. Bajus, inquit, *fatetur primum hanc* (proposit. 38.) *magna ex parte desumptam esse ex modo laudato cap. 6. libelli de Caritate, & conqueritur solummodo, quod collector propositionum, loco verborum illorum, quæ in libello leguntur*, Caritas, qua Deus amatur, quam nisi Deus ipse non donat, *posuerit ista*, Caritas, qua per Spiritum Sanctum in corda diffusa Deus amatur. *Sed immerito de hac immutatione expostulat, cum in anterioribus capitulis eadem hæc verba ipsemet usurpaverit, quæ hic a collectore inserta sunt.*

Bajan. Red. pag. 92.

Quid sibi Anonymus hac verborum circuitione contendit? Concedo injustam esse Baji expostulationem: concedo in Opusculo *de caritate* de motu animi, quo Deum diligimus, idest, de caritate actuali, accepisse Bajum verba Apostoli, *Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris, &c.* concedo in libello, unde Collector suscepit propositionem 38. agere Bajum de caritate actuali. Nego juxta Bajum caritatem actualem non esse justificantem, nec præstare ea munera, quæ in sensu Catholicorum præstat caritas habitualis. Non recte ait Anonymus a nobis, (si ii sumus, quos designare pro sua maxima prudentia, & caritate dignatur Novatorum appellatione) non recte ait a nobis intelligi propositionem 38. *de caritate habituali, & non de actuali*. Asserere debet, a nobis accipi eamdem propositionem *de caritate habituali, aut de caritate actuali justificante*: ita enim argumenta ejus omnia unico halitu exsufflabuntur.

Ceterum quantum ad Baji *Apologiam* attinet; nil ad me, nil prorsus. Primum ostendi ex verbis propositionum, ut damnantur in Bulla, atque ex earum propositionum collatione, non ex interdicta auctorum lectione pravum reprobatumque sensum esse eruendum. Demonstravi etiam, nec Romanos Pontifices, neque Episcopos, neque Theologorum aliquam hanc sibi legem præscriptam esse existimare, ut omnia Novaturientium dicta conciliare debeant, eorumque libros ab antilogiis, ac sententiis inter se pugnantibus vindicare. Dixi præterea, Quesnellium quoque in suis *Protestationibus* adversus Galliarum Episcopos, horumque Pastorale documentum, affirmasse in propositione 44. quæ eadem omnino est cum 38. Baji, se nomine caritatis minime intellexisse caritatem habitualem, & nihilominus a Propugnatore Constitutionis *Unigenitus* fuisse malæ fidei, ac perfidiæ convictum, quoniam si caritati actuali tribuit Quesnellius vim justificandi, idem omnino est, si dicamus illius propo-

poli-

positiones damnatas in sensu caritatis actualis, ac si dicamus damnatas esse in sensu caritatis habitualis. Animadeant quoque, sicuti Quesnellii *Protestationes*, ita Baji *Apologiam* minime tale pondus habuisse, ut Apostolica Sedes latas censuras exscinderet, propterea quod Apologetici libri, auctorumque subterfugia & commentationes non efficiant, ut sensus, quem in damnatis articulis verba præseferunt, & qui fluit ex aliorum articulorum connexione, melior sit, & latam antae censuram possit evadere. Dixi tandem, idcirco post Ecclesiæ definitiones a damnatarum propositionum assertoribus aut patronis controversias cieri, pravasque doctrinas propugnandi occasionem arripi, quoniam ea, qua decet, obedientia non excipiuntur Ecclesiæ decreta, nimiumque studii pravis libris pervolutandis impenditur, & novantium Apologiis, & animadversionibus plus æquo defertur. Hæc omnia unico verbo complectens dico sensum damnatum propositionis 38. satis apertum esse, nec requirendum ex *Apologia Baji*, cujus nulla ratio est habenda; tametsi quod petitur ex eadem Apologia nil aliud evincat, nisi quod Bajus loquatur de caritate actuali, non autem quod caritati actuali, de qua loquitur, non adtribuerit vim justificandi, & meritum vitæ æternæ.

Bajan. Red. pag. 51. At insistit Anonymus eodem num. 4. Bajum in eadem Apologie post injustam expostulationem, quam diximus, ita opinionem suam explicare: *Hac igitur sententia nihil aliud dicitur, & significatur, quam quod omnis amor ratione finis, in quem tanquam ultimum dirigitur, aut est amor mundi tanquam ultimi finis, qui vitiosus est, & prohibetur, dum dicitur,* Nolite diligere mundum: *aut est amor Dei, qui laudabilis est, quem mundus dare non potest, sed Deus. Et certe cum nullus finis reperiri possit, quin aut Deus sit, aut ad mundum pertineat, miror cur iste sensus coprobatur.* Quibus verbis recitatis Anonymus ita prosequitur: *Non significat ibi Bajus quod omnia opera peccatoris sint peccata, & opera hominis justi laudabilia; sed quod omnia opera, quæ non fiunt ex motivo caritatis, fiunt ex motivo cupiditatis, & ita sint vitiosa. Loquitur ergo de caritate, & cupiditate actuali, prout sunt motiva actionum nostrarum, non autem de caritate & de cupiditate habituali.*

Jam responsum est nullam Apologiæ, quam Bajus conscripsit ad evitandam Apostolicæ Sedis censuram, habendam esse rationem. Ceterum in eo etiam, quod Bajus ait omnem amorem, *qui ratione finis non ordinatur in Deum tanquam in finem ultimum*, vitiosum esse, latet reprobandus, & pravus error. Si enim velis omnia opera, quæ non fiunt *ex motivo caritatis*, fieri *ex motivo cupiditatis*, atque intrinsecus esse peccata; pravus, & hæreticus sensus est: si vultis autem, quod sint vitiosa, attenta circumstantia ultimi finis, aut si dicas deesse illis operibus relationem, vel actualem, vel virtualem in Deum, quæ relationis omissio est vitium operantis, non operis; iste non est sensus pravus ac reprobandus, sed est sententia complurium Catholicorum. Priori sensu ait Bajus, omnem amorem creaturæ rationalis ratione finis ultimi esse caritatem & cupiditatem: quod & Anonymus animadverterat pag. 29. ubi ait: *Si nomine peccatoris intelligas eos omnes, qui non operantur ex motivo caritatis, consequens est juxta principium Baji in propositione 38. enuntiatum, quod peccator semper agat ex motivo cupiditatis, ac proinde quod semper peccet.* Distinguamus ergo verborum sensum, ne lectoribus ludificemus. Hæc propositio, *Quod non fit ex motivo caritatis, & non refertur in Deum finem ultimum, fit ex motivo cupiditatis, a qua corrumpitur & vitiatur*, est propositio Bajana, meritoque damnatur. At hæc propositio, *Quod non fit ex motivo caritatis, & non refertur in finem ultimum, habet ex parte operantis vitium, idest, omissionem debitæ relationis, quod tamen vitium operi concomitans est, & relinquit illud sua in substantia bonum, nec facit ut ipsum opus fiat ex cupiditate, a qua intrinsecus corrumpatur*; hæc propositio est Augustinensium omnium, ac male cum priori confunditur. Redeundo nunc ad caritatem habitualem & justificantem; quamquam Bajus in *Apologia* non dixerit, *Quod omnia opera peccatoris sint peccata, & omnia opera justi sint laudabilia*; dixit tamen in propositionibus damnatis non dari vivificationem inchoatam per inspirationem Spiritus Sancti moventis, distinctam a vivificatione perfecta, quæ fit per Spiritum Sanctum inhabitantem: dixit non dari eadem ratione duplicem justitiam: dixit omne opus bonum promereri vitam æternam: dixit non impleri aliquod divinæ legis mandatum *quoad substantiam* operum præceptorum, quin simul impleatur quoad modum, secundum quem valeat operantem perducere ad regnum æternum; ideoque dixit peccatorem nec detestari peccata, nec habere novæ vitæ propositum, nec absque peccato credere, nec timere, nec sperare, nec se ad justificationem disponere, quia simul justificetur, ac præditus sit gratia sanctificante; quoniam gratia sanctificans est illa gratia, quæ impium vivificat, quæ justum reddit, & quæ operantem ad regnum æternum potest perducere. Quæ cum ita sint; convincitur Bajus revera tradidisse, *quod omnia opera peccatoris sint peccata*; quia ille peccator est, qui caret gratia sanctificante, sine qua Bajus nullum opus bonum esse, omniaque opera esse peccata existimaverit. Absque ulla ambiguitate id Bajus asseruit propositione 35. *Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est*, & propositione 40. *In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati*: de quibus propositionibus vide, quæ scripsi §. 3. nu. 4. & quæ subjiciam infra num. 12. Ex quibus omnibus constat, immerito Anonymum scribere, *Non significat Bajus, quod omnia opera peccatoris sint peccata*: perperam in Bajum officiosum se gerere, ejusque errores emollire, ut Augustinenses contumeliosius insectetur; &, quod caput est, horum sententiam extorquere, ac penitus ignorare.

V. Proponit Anonymus num. 5. argumentationem petitam ex sensu proprio & rigoroso verborum, quibus constat Bajana propositio 38. Argumentatio est hujusmodi: *In ea propositione mentio fit de amore creaturæ rationalis, quo vel Deus, vel mundus diligitur. Ergo de amore actuali potius, quam habituali.* Bajan. Red. pag. 52.

Respondeo eamdem esse circuitionem, lusionemque verborum. Loquitur sane Bajus de amore actuali; sed de amore actuali justificante, & cui tribuit dotes caritatis habitualis, quam, ut ipse Anonymus nobis paullo supra, id est pag. 49. objiciebat, Bajus *rejicere videtur, vel saltem non admittere*. Ad memoriam adversarius noster revocare debet quæ rectissime, & cogenti veritate scripsit pag. 25. num. 4. *Quamvis definierit Concilium Tridentinum, caritatem Dei diffundi in cordibus eorum, qui justificantur, atque ipsis inhærere* (num id definitum sit disputatur, ut dixi num. 3. sed tamen definitum esse concedam) *Bajus tamen solum illam caritatem admittere videtur, quæ est actualis animi motus, quo Deum diligimus & proximum: unde sicut hunc actualem animi motum contendit esse caritatem illam, quæ diffunditur in cordibus nostris, ita & justitiam, qua justificatur impius, ait consistere formaliter in obedientia mandatorum, non autem in gratia aliqua animæ infusa.* Item sequenti pag. 26. num. 5. ait Anonymus: *Dum contendit Bajus justificationem impii consistere in obedientia mandatorum, fateatur necesse est impium justificari ante Baptismi, vel absolutionis Sacramentalis receptionem, tunc scilicet quando incipit mandatis obtemperare.* Bene, optime. Juxta Bajum justitia, qua justificatur impius, consistit *formaliter* in obedientia mandatorum, & in illa caritate, *quæ est actualis animi motus, quo Deum diligimus & proximum*; & consequenter impius justificatur, *quando incipit mandatis obtemperare*. Ergo Bajus loquitur de caritate actuali, qua impius justificatur, in qua *formaliter* consistit juxta Bajum justitia, & quæ idem præstat, ac gratia sanctificans & inhærens, sive gratia habitualis diffusa in cordibus eorum, qui justificantur, per Spiritum Sanctum inhabitantem.

Addit Anonymus eodem num. 5. *Si quis exponere vellet hanc propositionem de amore habituali, non autem actuali, in illo scilicet sensu, quod nullum detur medium inter habitualem vel caritatem, vel cupiditatem, certissima in eo sensu, imo de fide esset propositio. Cum ergo Summus Pontifex nec damnavit, nec damnare potuit propositionem sic intellectam, profecto fatendum est hunc non esse sensum in illa damnatum.*

Responsum est, exponendam esse propositionem de sensu caritatis actualis quidem, sed justificantis: inter quam caritatem actualem justificantem, ac inter cupiditatem dantur plures actus honesti, qui non sunt intrinsecus peccata, neque a cupiditate vitiati; ac dantur præterea actus supernaturalium virtutum, fidei, timoris, ac spei, immo & inchoatæ caritatis, qui non justificant, sed tantum ad justificationem disponunt. Soluto autem hac ratione adversarii argumento; illum rogo, ut patiatur ingenii mei tarditatem, explicetque quomodo sit de fide, *quod nullum detur medium inter habitualem vel caritatem, vel cupiditatem*. Quod animæ vel inhæreat caritas habitualis, ac justa sit, vel cupiditas habitualis, & sit impia, id probe intelligo; at quod inter caritatem habitualem & cupiditatem habitualem *nullum sit medium*, idque sit certissimum, immo de fide, non tantum non intelligo, sed arbitror oppositum certa fide tenendum esse, & propositionem ipsam Anonymi esse purum putum Bajanismum, quem impetit. Enimvero si nullum daretur medium *inter caritatem habitualem & cupiditatem habitualem*, non darentur habitus virtutum, qui non essent aut caritas, aut cupiditas, nec darentur illarum virtutum actus, qui non essent aut caritate perfecti, aut cupiditate corrupti. Quid autem est in dogma Bajanum impingere, si hoc non est? Contra si inter caritatem & cupiditatem habi-

tualem

tualem dantur habitus aliarum virtutum, necnon ipsarum virtutum actus, qui non sunt laudabilis caritas, nec vitiosa cupiditas; profecto inter caritatem & cupiditatem habitualem datur medium. Quomodo ergo propositio Baji, si exponatur in eo sensu, *quod nullum datur medium inter habitualem vel caritatem, vel cupiditatem*, certissima erit, immo de fide, ut inquit Anonymus? Sed iis missis, quæ ingenioli mei parvitatem excedunt, reliqua persequamur.

Bajan. Red. pag. 52. VI. Baji articulum 38. accipiendum non esse de caritate habituali Anonymus demonstrare nititur ex Joannis Lensæi Expositione, in qua hæc leguntur: *Siquidem omnino hoc a vero abhorrere censemus, omnem creaturæ rationalis amorem, aut vitiosam cupiditatem esse, qua mundus diligitur, quaque a Joanne prohibetur; aut laudabilem illam caritatem, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur. Est indubie medius quidam amor, quem naturæ auctor instruit, quo non modo beatitudinem omnes expetimus, sed & parentes, amicos, liberos, & conjuges, & quacunque alia ratione propinquos irreprehensibiliter, ipsaque natura impellente, diligimus.* „ Agnoscunt ergo Lovanienses, impugnando doctrinam propositionis Bajanæ 38. opera, quæ ex motivo amoris cujusdam medii sunt facta, ac consequenter, quæ neque ex motivo caritatis, neque ex motivo cupiditatis vitiosæ procedunt. „

Resp. ex quo adversus Bajum Lovanienses docuerint inter cupiditatem vitiosam, & caritatem laudabilem dari amorem, quo expetimus beatitudinem, & quo natura impellente parentes, amicos, & propinquos diligimus, qui utique amor non est intrinsecus vitiosus, neque a cupiditate corruptus, nequaquam sequi, nec legitime inferri, quod Bajus de caritate habituali aut justificante, & de prædominante cupiditate, minime sit locutus in damnata propositione 38. Quæ enim est vis consecutionis, quænam illatio, Datur amor naturalis & innatus beatitudinis, datur amor lege naturæ præscriptus, datur amor honestatis, atque hi amores non sunt a cupiditate vitiati; igitur Bajus ad amorem, & ad opus non vitiatum a cupiditate non putavit necessarium esse caritatem habitualem, aut justificantem? Præterea, nisi Anonymus verba Joannis Lensæi mutilata recitasset, sed integram saltem produxisset periodum, absque ullo negocio advertere potuisset, in eadem Expositione, eodemque in loco Lensæum, & Lovanienses asserere, quod Bajus revera ad illos innoxios amores requisierit caritatem justificantem. Post illa enim

Inter Opera Baji p. 2. pag. 168. verba, *Est indubie medius quidam amor, quem naturæ auctor inseruit, quo non modo beatitudinem omnes expetimus, sed & parentes, & amicos, liberos, & conjuges, & quacunque alia ratione propinquos irreprehensibiliter, ipsaque natura impellente diligimus*, immediate, nullisque verbis interjectis sequitur, *Qui etsi longe abest ab illius excellentia caritatis, quam Deus per Spiritum Sanctum in eorum, qui justificantur, corda diffundit, tamen neque ita degener est, ut vitiosa debeat cupiditas æstimari*. Quid est autem caritas in cordibus eorum, qui justificantur, diffusa, nisi caritas aut habitualis, aut justificans? Intellexerunt ergo Lovanienses a Bajo solam caritatem agnosci, *quæ absolute justum & rectum hominem constituit*; id, quod præmonuit Guilelmus Estius, ut vidimus §. 2. num. 4. Apertius idem apparet ex eadem Expositione Lensæi cap. 10. pag. 174. ubi redarguitur Bajus, quod justitiam, qua justificatur impius, constituerit in obedientia mandatorum, non in gratia aliqua animæ infusa; ac duplicis justitiæ, & duplicis vivificationis distinctione sublata, asseruerit hominem justificari, quando inspiratione Spiritus Sancti moventis excitatur ad pœnitentiam: quod non diffitetur Anonymus, prout constat ex præcedenti numero quinto. Fieri ergo non potest, ut Bajus loquatur de caritate, & de amore aliquo concepto ex inspiratione Spiritus Sancti moventis, & non loquatur de caritate justificante, quando in sensu Baji dum impius amorem & motum aliquem bonum ex Spiritu Sancto excitante concipit, & *incipit obtemperare mandatis*, justificatur. Hæc Lensæus, hæc Lovanienses, hæc ipse Anonymus de Bajo testantur. Unde ergo illa consecutio, *Bajus non loquitur de caritate justificante*? Nec ex eo, quod Lovanienses affirment amorem beatitudinis, necnon amorem parentum & propinquorum non debere æstimari cupiditatem vitiosam, (id, quod de omni amore, & de omni opere honesto sentiendum esse fatemur) sequitur officia moralium virtutum, & omnia bona opera deliberata, ut undique recta sint, non esse in Deum saltem virtualiter referenda; nam, ut sæpe diximus, aliud est quod sine hujusmodi relatione sint peccata, & æstimari debeant vitiosa cupiditas, quod utique absurdum est ac Bajanum; & aliud est, quod sine eadem relatione bona censeri debeant quoad substantiam & objectum, non vero quoad circumstantiam ultimi finis. Ab hac enim postrema sententia nec ipsi Lovanienses abhorrent, sed illam totis lacertis, viribusque propugnant, ut dissertatione 3. evidentissime demonstrabitur.

VII. Provocat deinde Anonymus ad Jansenium, B. Red. pag. 53. qui pluribus in locis agnovit *caritatem actualem ab habituali distinctam*, id est lib. v. de Gratia Christi cap. 2. & 7. lib. 4. de Statu nat. lapsæ cap. 27. verbisque Jansenii productis concludit Jansenii, & Baji eamdem esse doctrinam, cum Urbanus VIII. Bulla, *In Eminenti*, an. 1641. Jansenii librum, cui titulus est, *Augustinus*, proscripserit, *tanquam continentem & renovantem Bajanas propositiones*.

Respondeo, nulla me de Jansenio angi sollicitudine, nec in animum meum pervolutandi spissum ejus & pergrande volumen cadere nunc deliberationem, ut ad examen revocem, num Jansenius ipse omnes prorsus Baji propositiones, ac præsertim 38. eodem cum Baji sensu propugnaverit. Hoc certissimum est ab Urbano VIII. laudata Constitutione, *In Eminenti*, proscriptum fuisse Jansenii librum eo etiam titulo, quod continet *multas propositiones* a suis Prædecessoribus damnatas: inter quas *multas propositiones* Bull. Rom. Bul. In Eminen. §. 3. p. 404. Rom. edit. num contineatur 38. Baji, constitutio Urbani expresse non asserit. Certissimum quoque est, multas illas propositiones, quas Urbanus commemorat, esse propositiones Baji, quum Bulla, *In Eminenti*, constitutiones S. Pii V. & Gregorii XIII. adversus Bajum Apostolica auctoritate iterum confirmentur. Certissimum denique est, ab Innocentio X. & a successoribus Romanis Pontificibus damnatas esse, & quidem in sensu auctoris, quinque famosas Jansenii propositiones, quæ cum multis Bajanis articulis connexionem habent. His, quæ certissima sunt, ultro libenterque subscribo. At quid de Baji articulo 38.? propugnavitne illum in sensu Baji Jansenius? Si docuit nullum opus bonum & laudabile esse nisi quod procedit *ex caritate habituali*, aut actuali justificante; omni proculdubio in errorem propositionis Baji trigesimæ octavæ prolapsus est. Neque ab hoc errore Jansenianos abesse didicit ex frequenti cum iis concertatione Bernardus Desirant, ut diximus §. 5. num. 2. tametsi iidem Janseniani studiose vocabulum *laudabilis caritatis* omittant, *ne apertius, quam optent, exigere videantur caritatem habitualem*. Item si Jansenius docuit omnia opera, quæ non fiunt *ex caritate actuali*, quæcunque ea sit, aut justificans, aut non justificans, esse intrinsecus mala & a cupiditate vitiari & corrumpi: vel si affirmavit omnia opera, quæ ab impio efficiuntur, esse peccata, ac procedere ex vitiosa cupiditate; erravit sane cum Bajo, & pravum sensum propositionis 38. innovavit. Num vero diversum aliquid ab ea propositione senserit, aut ne videretur Bajo assentiri, callide & ambigue se gesserit; num etiam inter se pugnantia tradiderit, nolo ego in præsentia discutere; nec id a me Anonymus jure peteret, quando nullibi definitum est, articulum 38. damnatum esse in sensu caritatis *non justificantis*, eo prorsus modo, quo defenditur a Jansenio. Sciat nihilominus adversarius, judicio eorum, qui de propositionibus Quesnellianis accuratius pertractarunt, Jansenium in materia de caritate non plane cum Quesnello consentire, sed ab illo aliquo discrimine separari. In Synopsi quippe propositionis 44. celebris propugnator Constitutionis *Unigenitus* inquit: *Licet uterque ad humanarum actionum bonitatem requirat amorem Dei benevolam, seu gratuitum; in hoc tamen Jansenii sententia mitior est, quod non requirat semper justificantem, seu cum justitia infallibiliter connexum*. Quod vir doctus demonstrat, quoniam a Jansenio tom. 3. lib. 5. cap. 7. asseritur dari actum Christianæ Fidei, qui non justificat, id, quod Quesnellius proposit. 51. expresse negat. Si autem hoc nomine Jansenius discrepat a sensu Quesnelli enunsiato in propositione 44., discrepare debet eadem ratione a sensu Baji enunsiato in propositione 38. siquidem de hujus propositionis errore Anonymus ait pag. 62. num. 15. *Eumdem errorem propositione 44. suum fecit & renovavit Quesnellus*. Quare ex quo Jansenius ad bona opera necessariam non putaverit *caritatem habitualem*, & *justificantem*, inferri nequit eamdem omnino fuisse sententiam Baji. Quapropter prælaudatus Constitutionis *Unigenitus* defensor censet Jansenium præmonstrasse Quesnellio propositionem 44. in altero sensu explicato §. 1. numer. 3. quatenus & ipse docuerit actus virtutum, qui non proficiscuntur, aut imperanter a caritate, esse peccata, & germina cupiditatis. Id de fide Jansenius sentit tom. 3. lib. 3. cap. 6. de spe cap. 9. de timore cap. 33. & 50. quæ loca memoratus Theologus collegit, ac produxit in Synopsi proposit. 44. cap. 1. q. 1. Ut ut sit, nunquam e Jansenio poteris demonstrare, quod Bajus in propositione 38. non egerit de *caritate justificante*.

VIII. Pergit Anonymus contendere, quod Jansenius admiserit medium, *inter cupiditatem & caritatem* Bajan. Rediv. pag. 54.
habi-

habitualem, productis pluribus Jansenii testimoniis ex lib. IV. de Statu nat. lapsæ cap. 27. & 19. Verum ad hæc, & si totum quoque Jansenium exscribat, ad omnia, quæ proferre potest, habet ex præcedenti numero absolutissimam responsionem.

Resp. Rediv. pag. 55. IX. Nil aliud hoc numero 9. præstat Anonymus, nisi quod gloriatur ex dictis supra *inconcussum manere*, quod Bajus in propositione 38. locutus non sit *de caritate habituali & justificante*, sed tantummodo, *quod nullum agnoscat medium inter laudabilem caritatem, & culpabilem cupiditatem, ita ut omnis actio, quæ non fit ex motivo caritatis, fiat ex motivo cupiditatis, atque ideo sit peccatum*.

Verum apparet non manere *inconcussum*, id, quod Anonymus contendit, sed contritum esse, elisum, concussum, ac penitus refutatum. Etenim n. 1. & 2. demonstravit Bajum agere de caritate, quæ sita est *in motu animi*; at non demonstravit juxta Bajum illiusmodi caritatem non justificare. Num. 3. ostendit Bajum loqui de caritate *transeunte*, non inhærente: at non ostendit juxta Bajum caritatem transeuntem non justificare. Num. 4. animadvertit Bajum non pertractare de caritate diffusa per Spiritum Sanctum *inhabitantem*; at non animadvertit juxta Bajum omnem caritatem, etiam Spiritus Sancti moventis, justificare. Num. 5. affirmavit amorem, *quo Deus, aut mundus diligitur*, spectata propria significatione verborum, esse amorem actualem; sed non ausus est affirmare hunc actualem amorem juxta Bajum non justificare. Numer. 6. esseruit ex Lovaniensium expositione dari amorem medium inter caritatem & cupiditatem; sed asserere non potuit omnem amorem caritatis minime juxta Bajum justificare. Denique num 7. & 8. in scenam induxit Jansenium admittentem caritatem ab *habituali* distinctam; sed evincere non potuit caritatem ab *habituali* distinctam juxta Bajum non justificare. Immo ex ipsis octo præcedentibus numeris, ex comparatione eorum, quæ Bajus constanter docuit, atque ex ipsa confessione adversarii asserentis hominem in sensu Baji justificari, non per caritatem infusam, sed per caritatem, quæ *est motus animi*, immo quando se ad justificationem disponit, *& incipit obtemperare mandatis*, inconcussum est Bajum de caritate justificante locutum esse. Ceterum nos illum quoque sensum rejicimus, quo ita accipitur Baji propositio, ut quod non fit ex caritate, sit effectus cupiditatis, *Vide supra n. 5.* & intrinsecus peccatum, ut hoc num. 9. inquit Anonymus; modo tamen probe intelligatur, & indemnis persistat sententia eorum, qui ajunt opera deliberata in Deum referri oportere, ut undique sint laudabilia.

Baj. Red. p. 56. X. Proponit deinde Anonymus adversus seipsum objectiones quasdam, quarum prima est: *In propositione 38. agitur de caritate illa, quæ diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum inhabitantem, atque ideo de caritate habituali, de qua sola, non autem de caritate actuali, dici potest, quod diffundatur in cordibus nostris*. Huic objectioni respondet primo: *Hanc propositionem intelligi non posse, ut jam dictum est, de caritate & cupiditate habituali, cum Summus Pontifex nec damnaverit, nec damnare potuerit propositionem in eo sensu in quo verissima est, nempe quod in hac vita omnes homines justi sunt, vel peccatores: nullum enim inter hæc duo datur medium; & sic omnis amor habitualis, vel est vitiosa cupiditas, quæ in omnibus peccatoribus regnat, vel laudabilis caritas, qua præditi sunt omnes homines justi*.

His ita occurrimus. Principio si Anonymi animum subiit cogitatio diluendi argumenta, quibus demonstrari potest Bajum in propositione 38. loquutum de caritate habituali, aut justificante; cur prætermittenda ducit ea perspicua, atque invictissima, quæ petuntur ex testimonio insignium Theologorum, qui ante, & post constitutionem *Unigenitus* floruerunt, atque hos inter centum Galliarum Antistitum, unanimi consensione affirmantium duo tantum principia humanarum actionum e Bajo constitui, nempe *caritatem habitualem, & cupiditatem habitualem*? Si autem non auctoritate, sed ratione duntaxat decertandum esse putavit, quod fieri nequit, dum agitur de traducendis & censura notandis placitis aliorum Catholicorum; cur saltem non sibi objicit palmaria illa, & decretoria argumenta, quæ depromuntur ex denegata a Bajo distinctione duplicis justitiæ, duplicis vivificationis, & duplicis modi servandi præcepta quoad substantiam operum, & quoad meritum vitæ æternæ, atque ex iis propositionibus, in quibus Bajus, ipso Anonymo teste, asserit hominem justificari, *quando incipit obtemperare mandatis*, ut vidimus paullo supra num. 5. cur, inquam, hæc prætermittit, quæ luculentissime ostendunt, juxta Bajum, hominem, dum vivificari incipit per Spiritum Sanctum moventem, dum concipit novæ vitæ propositum, dum aliquid boni agit, fieri justum, & vivum in Christo palmitem, & cæleste regnum promereri; ideoque in sensu Baji nil esse bonum, & non vitiatum, quod non fit *a caritate justificante*? Hæc debebat Anonymus sibimet objicere, & hæc expendere, si Bajanismum aliquantulum prænovisset.

Deinde affirmo, quod nec etiam objectionem illam minimam solvit. Ut enim dixi cit. num. 5. aliud est, quod non sit medium inter peccatorem, & justum; & aliud est quod non sit medium *inter cupiditatem habitualem*, qua homo redditur *formaliter* impius, *& inter caritatem habitualem*, qua redditur *formaliter* justus: & responsio Anonymi ad *habitus* a subjectis digreditur. Inter *habitum* enim caritatis & cupiditatis dantur *habitus* fidei, spei, aliarumque virtutum infusarum, & acquisitarum, qui *habitus* permanent in justo cum *habitu* caritatis & permanent etiam in impio cum *habitu* cupiditatis: atque hi *habitus* non tantum in justo, verum etiam in impio actus suos bonos producunt. Non est ergo certissima, sed falsissima propositio, quod inter *habitualem caritatem* regnantem in justo, & inter *habitualem cupiditatem* regnantem in impio non detur medium: & Anonymus propositiones suas tam asseveranter emittens non rem nos facit stolidos ac bardos, quam illos centum antistites, qui in Bajo damnatum esse dixerunt, „ Qu'il n'y a point d'autres principes de nos actions, que la *charité habituelle*, & la *cupidité habituelle*. „ Vide §. 4. n. 3.

At responsionem suam Anonymus prosequens ait: *Si autem ut falsa & damnanda reddatur ista propositio 38. velint adversarii eam intelligi debere in eo sensu, quod omnis actio peccatoris sit vitiosa, & omnis actio hominis justi sit laudabilis, falsa quidem, & reprehensibilis esset in eo sensu propositio; sed ille non est germanus, & legitimus illius sensus: non enim in ea dicitur de actionibus hominis peccatoris, quod sint omnes peccaminosa. Perperam itaque adduntur hæc, vel similia verba propositioni damnatæ, ut illi affingatur sensus omnino extraneus, sicque eludatur censura Pontificia.* *Baj. Red. p. 57.*

Reponimus ad hæc, satis, ut arbitramur, a nobis demonstratum esse, quo sensu propositio 38. proscripta sit, atque ex dictis constare quomodo iste quoque sensus, *quod omnis actio peccatoris sit vitiosa, & omnis actio hominis justi sit laudabilis*, non sit extraneus, sed proprius ejusdem propositionis, ac multo minus sit elusio Pontificiæ censuræ. Ex quo enim juxta Bajum non sit medium inter caritatem justificantem, & inter vitiosam cupiditatem, planissima consecutione infertur, quod omnis actio peccatoris, cum derivare nequeat ab illa caritate justificante, procedat a cupiditate, ac sit prava & vitiosa: & contra omnis actio justi, cum esse nequeat a cupiditate regnante, sit e caritate justificante, laudabilis, & habeat meritum vitæ æternæ. Dixi id inferri planissima consecutione: sed ut obturentur ora malignantium, qui scribere non verentur hunc esse sensum extraneum, atque a novatoribus excogitatum ad eludendas Ecclesiæ censuras, repetantur, quæso, judicia clarissimorum Theologorum, de quibus §. 2. & 4. Proferam unum Suarezium scribentem: *Accedit altera* Baji *propositio*, Omnis amor creaturæ rationalis, &c. *quæ videtur esse basis ejus doctrinæ totius: nam subsumendo peccatorem non diligere Deum illa laudabili caritate, plane sequitur eum semper operari prava, quia omnis hominis operatio est ab aliquo amore: ergo in peccatore est a vitiosa cupiditate a Joanne reprehensa; ergo & peccatum*. Vide §. 2. num. 2.

Respondet 2. ad præmissam oppositionem Anonymus, *Bajum per caritatem illam, quæ diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, intelligere caritatem actualem, cum de ea asserat, quod sit animi motus, quo Deum diligimus & proximum, de quo dicitur*, Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. *Unde licet Bajus in propositione 38. loquatur de caritate illa*, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur, *ex eo inferri nullatenus potest, exponendam esse propositionem de caritate habituali; immo patet eam exponi debere de caritate actuali, quoniam de ea sola ibi agit Bajus: qui* præterea asserit, *ut jam supradictum est, se de caritate habituali* non loqui.

Verum neque hæc responsio objectionem solvit, nec præcedentibus melior est: ex quo enim Bajus loquatur *de caritate actuali*, non habituali, idemque expressis verbis asserat ipse in sua *Apologia* (cujus tamen nullam rationem habendam esse dixi supra num. 4. & 5.) ex quo, inquam, Bajus loquatur *de caritate actuali*, & de hac usurpet verba Apostoli, *Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris*, nullatenus sequitur Bajum caritati *actuali* non adtribuisse vim justificandi, doresque caritatis *habitualis*, sed infertur potius oppositum: atque id ostenderat ipse Anonymus, cui memoria aliquando refricanda est, scribens pag. 25. num. 4. *Quamvis definierit Concilium Tridentinum caritatem Dei diffundi in cordibus eorum, qui justificantur, atque ipsis inhærere; Bajus tamen solam illam carita-*

tem

tem admittere videtur, quæ est actualis animi motus, quo Deum diligimus & proximum: unde sicut hunc actualem animi motum contendas esse caritatem illam, quæ diffunditur in cordibus nostris, ita & justitiam, qua justificatur impius, consistere formaliter in obedientia mandatorum, non autem in gratia aliqua animæ infusa, ut patet ex propositionibus sequentibus 42. 66. 60. 61. Et pag. 26. numer. 5. *Dum contendit Bajus justificationem impii consistere in obedientia mandatorum, fateatur necesse est impium justificari ante baptismi, vel absolutionis sacramentalis receptionem, tum scilicet, quando incipit mandatis obtemperare, illudque docet proposit.* 43. 31. 32. 37. 67. Hæc Anonymus. Ipsius ergo confessione manifestum est, Bajum ita loqui *de caritate actuali*, ut eidem caritati tribuat *formalem justificationem* quam in sensu Baji non acquirit impius per *caritatem infusam*, sed per ipsam caritatem actualem, & *dum incipit obtemperare mandatis*: ideoque Anonymus nec selectis a se objectionibus respondet, immo ipsis responsionibus suis aperte revincitur, ac refutatur.

Bajan. Red. p. 27. XI. Anonymus prosequitur, & adversus se hanc aliam objectionem proponit: *Si Bajus non loquatur de caritate habituali, loquitur saltem de caritate actuali perfecta, quæ hominem justum reddit, falsum autem est præter istam caritatem perfectam non dari nisi illicitam cupiditatem. Datur nimirum & alia caritas, utique vera, sed minor, qua cor hominis interdum ardere incipit, ut pedetentim ad justificationem perducatur.* Huic objectioni aut instantiæ respondet 1. *propositionem* 38. *loqui de caritate generatim sumpta, scilicet, sive perfecta sit, sive solummodo imperfecta. Gratis igitur restringi eam volunt adversarii ad caritatem perfectam & justificantem, licet forsan alia quædam afferri possent Baji propositiones, in quibus mentio fit de caritate perfecta.*

Ex dictis hæc etiam corruunt. Quamquam enim propositio Baji 38. falsa quoque sit in sensu caritatis *generatim* sumptæ, ut diximus §. 1. num. 3. tamen ex hac prima Anonymi responsione non evincitur, Bajum non loqui *de caritate justificante*; sed evincitur omnino oppositum. Ipso enim Anonymo teste, ut nuperrime demonstravimus, impius justificatur *quando incipit mandatis obtemperare*; ideoque justificatur *quando pedetentim ad obtinendum remissionem peccatorum disponitur*. Mirum vero, quod Anonymus hæsitanter subjiciat, *Licet forsan alia quædam afferri possent Baji propositiones, in quibus mentio fit de caritate perfecta*. Non forsan, sed certissime afferri possunt; & ab ipso Anonymo afferuntur pag. 27. Sunt autem, ex quibus ille probat hominem justificari, *quando incipit mandatis obtemperare*; idest, 31. *Caritas perfecta & sincera, quæ est ex corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, tam in catechumenis, quam in pœnitentibus potest esse sine remissione peccatorum.* 32. *Caritas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.* 33. *Catechumenus juste, recte, & sancte vivit, & mandatum Dei observat, ac legem implet per caritatem, ante obtentam remissionem peccatorum, quæ in Baptismi lavacro demum percipitur.* 67. *Homo existens in peccato mortali, sive in reatu æternæ damnationis, potest habere veram caritatem: & caritas etiam perfecta potest consistere cum reatu æternæ damnationis.* Igitur non *forsan*, sed firmissime, & absque ulla ambiguitate asserendum est, in quibusdam Baji propositionibus mentionem fieri *de caritate perfecta*. Jam vero in sensu Baji vera justificatio potest separari a remissione peccatorum, ut constat ex propositione 43. *In omnibus pœnitentibus ante Sacramentum absolutionis, & in catechumenis ante baptismum est vera justificatio, separata tamen a remissione peccatorum.* Rursus in sensu Baji una duntaxat datur justificatio, *quæ fit per Spiritum Sanctum inhabitantem*; & una duntaxat vivificatio, *qua vivificantur qui vere justificantur, & palmes vivus efficitur in vite Christo*: siquidem ab hac justificatione & vivificatione juxta Baji propositiones 60. & 61. non distinguitur illa justitia, seu illa vivificatio, quæ fit per inspirationem Spiritus Sancti cor ad pœnitentiam excitantis, ut vidimus §. 3. n. 6. Quid ergo? Si in sensu Baji homo justificatur ante remissionem peccatorum,
Prop. 11. justificatur autem, fatente Anonymo, *quando incipit obtemperare mandatis*, sive ut Bajus ait, *dum et pœnitentia, & vitæ novæ propositum & inchoatio per Dei gratiam inspiratur*; profecto omnis caritas juxta Bajum est justificans, immo justificans est omnis pius animi motus, & omnis actio, qua impius per Spiritum Sanctum moventem disponitur ad consequendam remissionem peccatorum: & consequenter in propositione 38. revera Bajus locutus est *de caritate justificante, ac perfecta*.

Subjicit Anonymus tres alias responsiones futiles, ineptas, ac semel atque iterum refutatas. Respondet 2. quod si Bajus locutus esset de caritate justificante, *fatendum esset Summum Pontificem definisse solummodo dari medium aliquod inter cupiditatem & caritatem perfectam. Quis autem ita desipiat, ut hanc fuisse Summi Pontificis mentem sibi, vel aliis suadere velit?* Respondet 3. Jansenium, cujus librum Urbanus VIII. censura notavit, tanquam renovantem errores a Sancto Pio V. damnatos in Bajo, *distinctionem caritatis perfectæ & imperfectæ adhibuisse*. Respondet denique *propositiones Baji damnatas esse in illius sensu*: Bajus autem in *Apologia* propositione 31. fatetur in Catechumenis *ante remissionem peccatorum* dari caritatis initium. *Admittit ergo inter cupiditatem & perfectam caritatem aliquod medium, nempe caritatem imperfectam.*

Dixi has responsiones nullius esse roboris. Et quantum ad 1. constat ex dictis inter caritatem, & cupiditatem dari actus & habitus aliarum virtutum, & ipsam dilectionem Dei initialem, qui non sunt a vitiosa cupiditate, & nihilominus *formaliter* non justificant. Hoc ergo definitum est in damnatione propositionum Baji, nullum admittentis medium inter vitiosam cupiditatem, & caritatem *justificantem*. Nec desipiunt, qui id affirmant; siquidem hoc Summus Pontifex definiens damnavit propositionem oppositam Tridentino Concilio, quod sess. XIV. cap. 4. docet contritionem imperfectam *donum Dei esse, & Spiritus Sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis*. Illi ergo actus, quibus pœnitens viam sibi ad justitiam parat, non sunt vitiosa cupiditas; & tamen non sunt caritas justificans, quia non sunt *donum Spiritus Sancti inhabitantis*, contra ac sentiat Bajus, qui ait impium justificari, quando per impulsum Spiritus Sancti moventis *incipit mandatis obtemperare*, ut ipse Anonymus fatetur, ac demonstrat pag. 26. & 27. Vide supra num. 5. 10. & 11. Quod repetit de Jansenio, quanti sit ponderis colligitur ex num. 7. & 8. Quæ postremo reponit ex *Apologia* Baji, ex iis, quæ demonstravimus hoc eodem numero, & confirmavimus confessione adversarii, ineptissime proferuntur, quum Bajus in catechumenis, & in pœnitentibus agnoverit *veram justificationem* separatam *a remissione peccatorum*; ideoque ex quo Bajus admiserit caritatem sine remissione peccatorum, ineptissime infertur Bajum admisisse caritatem sine justificatione. Adde quæ de Baji Apologia præmisimus supra num. 4. & quæ præmonuimus §. 3. n. 1. demonstrantes sensum propositionis 38. aliarumque Baji, cum apertissimus sit, non esse ex auctoris Apologia, aut ex aliis ejus Opusculis repetendum.

XII. Tertio loco proponit Anonymus adversus semetipsum objectionem 3. quam ait potius appellandam esse *novam quamdam ineptiam*: nempe, *Cum ex propositionibus 35. & 40. aperte constet propositionem 38. de caritate actuali non posse intelligi, sed de caritate habituali duntaxat*; possent obstinate reponere adversarii sensum a se propositioni 38. adscriptum *esse illegitimum & rejiciendum*. Respondet autem 1. has duas propositiones non esse Baji, cum is expresse asserat non reperire in Opusculis suis: *ideoque ex propositione 35. & 40. erui non potest quis sit sensus in propositione 38. a Bajo intentus*. Respondet 2. Bajum in sua *Apologia* propositionem 35. hæreticam fateri, quatenus *etiam illum peccatorem comprehendit, qui a Deo juvatur ut credat, & de præteritis sceleribus doleat*; non ergo voluit Bajus omnes actiones hominis existentis in statu peccati mortalis esse peccata. Addit non solum in *Apologia*, verum etiam in Opusculo *de caritate* cap. 7. Bajum asserere, omnia opera ejus, qui nondum adeptus est remissionem peccatorum, non esse peccata: *In Catechumenis (inquit) ante remissionem peccatorum invenitur aliquod opus bonum, quod non est peccatum.* Bajan. Red. p. 59. & 60.

Acutissime supra quam dici possit! In objectione Anonymus acu veritatem attingit: & dum illam *novam ineptiam* appellat, se ineptire evidenter demonstrat. Id manifestissime ostendo. Primo §. 3. num. 4. necnon in hoc §. 8. num. item 4. & 10. probatum est, propositionem 35. *Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est*, & prop. 40. *In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati*, legitima & ineluctabili consecutione inferri ex doctrina in pluribus aliis Bajanis articulis enuntiata. Sive ergo sint Baji, sive alterius, in sensu Baji damnatæ sunt, ac merito cum Bajanis fuerunt Apostolicæ Sedi delatæ, & merito cum Bajanis ab Apostolica Sede proscriptæ. Deinde advertimus, in sensu Baji *justificationem* separari *a remissione peccatorum*, & peccatorem justificari, fatente Anonymo, *quando incipit mandatis obtemperare*: & consequenter ubicunque Bajus ait bona esse opera peccatoris, *quando juvatur a Deo, ut credat, & de præteritis sceleribus doleat*, loquitur de peccatore, qui nondum adeptus est remissionem peccatorum, non de peccatore, qui in Bajano Systemate ante remissionem peccatorum justificatur. Tertio objectio illa, quæ veritate ex invitis pectoribus aliquando erumpente, in Anonymi mentem venit, consimilis est argumento Suarii probantis ex propositione 38. Baji, quod in hujus sententia omnia opera peccatoris facta *absque gratia sanctificante* sint prava, ut constat ex §. 2. n. 2. ideoque non est nova hæc Bajanistarum *ineptia*, sed perantiqua celeber-

rimi

rimi Theologi ratiocinatio. Quarto idem Anonymus pag. 16. Bajanismi Redivivi scribit: *Bajus fuit illarum fere omnium propositionum auctor, atque ceterarum præcipuus saltem defensor*; quomodo ergo negat modo Bajum tradidisse propositiones 35. & 40.? Rursus scripsit Anonymus pag. 29. *Si nomine peccatoris intelligas illos omnes, qui non operantur ex motivo caritatis, consequens est juxta principium Baji in propositione 38. enuntiatum, quod peccator semper agat ex motivo cupiditatis, ac proinde quod semper peccet. Illud diserte docet in propositionibus sequentibus.* Prop. 39. *Omne quod agit peccator*, &c. Prop. 40. *In omnibus suis actibus*, &c. Quo ergo pacto sibimet Anonymus constat, affirmans modo propositiones 35. & 40. non esse Baji? Præterea docet Anonymus eumdem errorem propositionis 38. contineri in propositione 45. Quesnelli, *Amore Dei in corde peccatoris non amplius regnante, necesse est ut in eo carnalis regnet cupiditas, omnesque ejus actiones corrumpat*. Bajan. Red. pag. 62. ac vide §. 6. n. 2. Atqui hæc propositio 45. Quesnelli est prorsus eadem cum illa propositione 40. inter Bajanas: *In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati*, ut recte observat Propugnator Constitutionis *Unigenitus*, p. 2. prop. 45. cap. 2. n. 4. pag. 367. Ergo propositio 40. inter Bajanas eumdem sapit, ac præsefert errorem propositionis 38. Ita undique Anonymus cavillatis suis parum sibi constare convincitur, & magis magisque apparet Bajum in propositione 38. accipiendum esse de *caritate justificante*. Nec immorabor amplius in discutiendis tribus illis frigidissimis responsionibus. Prior enim dispellitur, ex quo propositiones 35. & 40. sint Bajani systematis consectaria: altera eliditur, quia juxta Bajum peccator, dum per inspirationem Spiritus Sancti *incipit obedire mandatis*, justificatur, etiamsi non obtineat *peccatorum remissionem*: tertia exsufflatur, quia in catechumenis juxta propositionem Baji 43. ante remissionem peccatorum est *vera justificatio*. Vide paullo supra num. 11. immo ipsum Auctorem *Bajanismi Redivivi* pag. 27.

Vide superiorem proximum num. 14.

Baj. Red. p. 61.

XIII. Postremo loco proponit sibi Anonymus proximum argumentum: *Omnis actio, quæ non fit ex amore justitiæ, non fit propter bonum finem, & ideo non caret peccato juxta communiorem Theologorum sententiam, qui nullos admittunt actus indifferentes in individuo*. Respondet autem, quod amor justitiæ, qui *juxta illorum Theologorum sententiam* requiritur, ut actio fiat propter debitum finem, *in operibus solum moraliter bonis, nihil aliud est, quam amor congruentiæ, quam habet aliquis actus cum recta ratione*.

Verum supponit hic Anonymus tanquam certum, quod inter Augustinianos, & reliquos Theologos in controversia positum est, scilicet, posse fieri opus, quod attentis omnibus circumstantiis sit bonum, absque illius relatione in Deum per actualem, aut virtualem caritatem. Id nos negamus, & nobiscum id negant Theologi Orthodoxi quamplurimi; nec tamen assentimur propositionibus Baji, quoniam omissio debitæ relationis in Deum per caritatem, saltem virtualem, non corrumpit *intrinsece* opus ex officio suo bonum, nec facit, ut bonum censeri debeat *vitiosa cupiditas*, quamvis faciat ut illud censeri non debeat *simpliciter*, secundum omnem rationem, & spectata finis ultimi circumstantia. Confundit ergo Anonymus cum sententia Baji sententiam hanc Theologorum complurium, nulla censura notandam: quod jam præmonui §. 1. num. 4. In hoc etiam peccat, quod cum ex Theologis, *qui nullos actus in individuo indifferentes admittunt*, aliqui revera doceant in operibus solum moraliter bonis sufficere amorem congruentiæ, sive honestatis illius, quæ sine relatione in Deum relucet sese *in quocunque actu moraliter bono*; multi autem non Augustinenses tantum, sed quamplurimi alii ipsam relationem in Deum necessariam esse propugnent: Anonymus nulla distinctione facta ait *juxta Theologorum illorum sententiam*, (Theologorum scilicet, *qui nullos admittunt actus indifferentes in individuo*) sufficere amorem illius honestatis, *quæ elucet in quocunque actu moraliter bono*: quasi Augustinenses omnes, aliique adstruentes relationem in Deum cujusque operis deliberati, non Theologi essent, sed *prætensos fungi*. At de hac re in tertia Dissertatione.

Item. adiv. pg. 62.

XIV. Expeditis propositionibus præcedentibus, transit Anonymus ad propositionem septimam ex 31. damnatis ab Alex. VIII. *Omnis humana actio deliberata est Dei dilectio, vel mundi: si Dei, caritas Patris est: si mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est*: quæ propositio eadem est, paucis terminis immutatis, cum propositione 38. Baji.

Egi de hac propositione §. vii. num. 5. ubi ostendi eamdem propositionem 7. proscriptam præsertim fuisse *in sensu caritatis justificantis*. Ergo in hoc quoque sensu damnata fuit propositio 38. Baji. Adde nunc testimonium P. Dominici Viva Soc. Jesu, qui in *Trutina Theologica* demonstrat illius septimæ propositionis falsitatem ex 25. Baji, *Omnia opera infidelium sunt peccata*: ex 35. *Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est*: ex 40. *In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati*; atque ex canone 7. sess. 6. Synodi Tridentinæ: *Si quis dixerit opera omnia, quæ ante justificationem fiunt, quacunque ratione facta sint, vere esse peccata, vel odium Dei mereri, aut quanto vehementius quis nititur se disponere ad gratiam, tanto eum gravius peccare; anathema sit*. Ex quibus ita ratiocinamur: Juxta Anonymum sensus propositionis 38. Baji continetur in propositione 7. ex damnatis ab Alex. VIII. Sed propositio hæc septima reddit sensum, quod infidelis & impius *ante justificationem* in omni opera peccet, ac serviat *dominanti cupiditati*. Ergo hunc eumdem sensum reddit propositio 38. Baji. Atque hinc roborantur quæ dixi paullo supra numer. 12. Et quoniam P. Dominici Viva mentionem feci; is quoque eodem loco testatur, *per Bajum nullam in statu naturæ lapsæ dari virtutem infusam præter caritatem infusam, nullum esse virtutis actum, qui non sit elicitus a caritate, & nullum dari opus moraliter bonum, quod non mereatur de condigno vitam æternam*. Caritatem ergo *justificantem*, sine qua vitam æternam promereri non possumus, necessariam Bajus existimavit ad omne opus, quod sit moraliter bonum, & non sit a vitiosa cupiditate corruptum.

Viva in Trutina Theol. in Pa... ine.

Bajanif. Red. pag. 62. & 63.

XV. Eumdem errorem propositionis 38. Baji, affirmat Anonymus contineri in propositione 44. Quesnellii, aliisque *de caritate*, usque ad 58. quas exscribit, nulla addita expositione. A nobis autem demonstratum est §. 4. 5. & 6. easdem Quesnellii propositiones damnatas fuisse *in sensu caritatis habitualis, aut justificantis*: ideoque in eodem sensu damnata erit propositio 38. Baji.

Bajan. Rediv. pag. 64.

XVI. Gloriatur tandem Anonymus ex præcedentibus adnotationibus suis *luce meridiana clarius esse*, quod sensus articuli 38. Baji non sit, *quod omnia opera peccatoris sint peccata, & omnia opera hominis justi sint laudabilia, sed sensum esse, quod omnia opera, quæ non fiunt ex motivo caritatis, sint peccata: unde sequitur*, inquit, *tot favere erroribus damnatis, qui propositionem 38. Baji, aliasque similes exponunt de caritate habituali, & sanctificante*.

Contra nos *luce meridiana clarius* esse contendimus, Anonymum singulis illis adnotationibus nullatenus demonstrasse illam propositionem 38. non esse accipiendam de caritate sanctificante; quoniam ubique tacuit omnem caritatem, etiam actualem, & qua homo *incipit obtemperare mandatis*, in sententia Baji, esse *justificantem*, & posse dici quoad effectus & munera *habitualem*. Quare non debebat Anonymus, ut planissimis ratiocinationibus rudi, & imperito lectori fucum faceret, ad hunc modum argumentari, *Bajus loquitur de caritate actuali. Ergo non loquitur de caritate habituali, & sanctificante*, ad quod unum omnia ejus sophismata reducuntur: sed ingenue, quandoquidem id non ignorabat, singulis illis ratiocinationibus debebat addere: *Verum in sensu Baji qualibet caritas actualis, immo quodlibet bonum opus justificat*. Sed hoc tacuit, quoniam hoc uno additamento *Bajanismus Redivivus* in fumum abiisset. Poteram & ego his tantum verbis, *At juxta Bajum actualis qualibet caritas, & omne bonum opus justificat*, quidquid Anonymus producit, refellere: sed pluribus morem gerere necessarium fuit, quibus parum in re Theologica exercitatis veritas auctoritate, & ratione erat manifestanda. Id num præstiterim, esto penes Theologos universos judicium. Illud quoque *luce meridiana clarius* esse contendimus, quod propositionem 38. Baji *de caritate habituali*, & *de cupiditate habituali* acceperint cujuscunque instituti viri doctissimi, necnon centum Episcopi Galliarum; de quibus num recte Anonymus sentiat, dum facit illos Baji fautores, ipse videat. Addit ex principiis Baji illud ulterius inferri, quod *omnis vera Christi gratia sit caritas, aut ejus inspiratio*; sed hanc gratiæ definitionem erroneam esse, cum dentur actus fidei, timoris, & spei, quibus peccatores disponuntur ad justificationem, nec tamen a caritate oriantur. Nolo de hac gratiæ definitione in præsentia disserere. Agam de illa proximo capite, ac rursus in dissertatione de hæresi Janseniana. Sufficiant modo, quæ de duplici sensu hujus vocabuli *caritatis* prænotarunt centum Galliarum Antistites, de quibus §. 4. num. 3. unde infertur illam definitionem rejici non posse, si in ea accipiatur vocabulum *caritatis* in sensu ampliori, & pro bona voluntate divinitus inspirata. Interim vero *Bajanismi Redivivi* fundamentum undique subversum est, atque ex momentis compluribus, necnon ex ipso Fabricatore, ejusque artificiosa structura labile & arenosum esse convincitur.

CAPUT II.

Demonstratur in libris de Theologicis disciplinis *pravos omnes sensus Bajani articuli 38. qui juxta Anonymum totius* Bajanismi *est basis ac fundamentum, expressis verbis refelli; ideoque illatam nobis* Bajanismi *notam esse putam putam calumniam.*

IN his, quæ de me, ac de Fulgentio Bellelli Anonymus tradit, duo arbitror esse distinguenda, modum scilicet loquendi, & rem ipsam, sive pondus rationum. Quantum ad modum spectat, quo frequentissime me appellitat non tantum Bajanistam, ac Novatorem, sed etiam *artificiosa fraude illudentem Catholicis, ut effugiam censuras in Bajum latas*, profiteor me nolle vicem detractori rependere, quum deceat Augustini discipulum retundere convicia conviciis. Si adversarius, cui me arbitror ignotum esse, conscientiæ latebras scrutaretur, illum S. Parentis Augustini verbis interpellarem: *Si mihi accommodares credendi benevolentiam, quoniam latebras animi mei arguis, quas utique promere ad oculos tuos, & demonstrare non possum, facile de ipso mutares sententiam, & nolles amplius temere affirmare quod nescis.* Erit tamen apud omnes æquos æstimatores conscientiæ meæ ineluctabile testimonium, quod nec ipse Anonymus in libris meis vel unam Baji propositionem, quam non recte damnatam dixerim, potuerit ostendere, & quod *Bajanismi* calumnia suis tantummodo detortis consecutionibus innitatur. Verum has etiam consecutiones a me facili negotio repellam: quod in præsentia, invocato illius nomine, *qui facit judicium omnibus injuriam patientibus*, facere aggredior.

Libro contra Secundinum cap. 1. Tom 8. p. 319.

Psal. 102. 6. & 145. 7.

§. I.

De priori sensu in propositione 38. Baji proscripto.

PRimus itaque sensus in articulo 38. intentus a Bajo est, inter cupiditatem, quæ a Lege prohibetur, & caritatem per Spiritum Sanctum in cordu diffusam, atque justificantem, non dari amorem aliquem bonum a gratia actuali non justificante excitatum.

Tom. 3. pag. 389. I. Hæc autem in libro XVIII. cap. 2. mea verba sunt: *Infideles destituti sunt fide habituali, & cum gratia sanctificante conjuncta, quam solam veram gratiam esse Bajus, & Quesnellus existimarunt: non sunt tamen, dum recte, & cum divina acceptatione operantur, destituti omni gratia actuali, & ingenito rationis lumine, in quo idea honestatis veritatisque refulget.*

Ibidem pag. 390. II. Hæc rursus eodem cap. 2. ad 4. objectionem mea verba sunt: *Quidquid fit absque caritate habituali, cujus primus effectus est remissio peccatorum, qualem gratiam tantummodo Bajus, & Quesnellus propugnarunt, non recte opus bonum vocatur, nego majorem: Quidquid fit absque caritate actuali, & gratia, quæ justificationem præcedit, non est bonum opus rectum, ac bonum undequaque, & ad ultimum finem æternamque vitam perducens, concedo. Item concedo non esse bonum honestum, si corrumpatur vitio philautiæ, atque ad creaturam ultimo referatur. An vero ut honestum sit, omnique vitio careat, necessaria sit gratia supernaturalis, quæstio est scholastica, nullo modo pertinens ad dogma nunc propugnatum.*

Tom. 3. pag. 398. III. Hæc insuper eodem in libro cap. 3. mea verba sunt: *Ad Bajum quod attinet, dictum supra ab eo nullam admissam fuisse gratiam, nisi habitualem, & nullum in peccatore, vel infideli opus, quod peccati macula intrinsece non vitietur; quam impiam hæreticamque doctrinam Catholici omnes repudiant.*

Tom. 4. pag. 312. IV. Hæc itidem lib. XXI. cap. 4. mea verba sunt: *Septima propositio ab Alexandro VIII. proscripta surculus est Bajani articuli 38. ut animadvertit etiam Dominicus Viva in Trutina damnatarum Thesium Volum. 3. pag. 98. & merito damnata est, quoniam multa opera deliberata recte fiunt absque caritate habituali, & sine gratia Spiritus Sancti inhabitantis; multa etiam spectato officio, & secundum operis substantiam recta sunt, neque a mala cupiditate proficiscuntur, etsi virtutis laudem ex alio capite minime promereantur, ut explicatum est præcedenti Volumine pag. 390. & 415., ex quo nempe recto ordine relationis sunt destituta.*

Tom. VII. pag. 384. V. Hæc quoque mea verba sunt lib. 34. cap. 6. *In hoc situs est error Baji, quod non secernat habitualem ab actuali justitia; ideoque toto cælo distant a Bajo, qui docent per caritatem habitualem impium justificari, & per actualem disponi ad justificationem, discrimen duplicis justitiæ, & duplicis justificationis a Bajo sublatum apertissime tradentes & propugnantes.*

§. II.

De altero pravo sensu in articulo Baji cubante.

ALter sensus intentus a Bajo est, inter cupiditatem & caritatem actualem non dari amorem aliquem, neque ullam actionem, quæ non oriatur a cupiditate; a qua omnis actio peccatoris juxta eumdem Bajum inficitur, & corrumpitur.

I. Oppositum a me traditur lib. XVI. cap. 3. his verbis: *Ex cupiditate nequit produci fructus bonus, quemadmodum ex caritate produci nequit fructus malus. Nihilominus arbor mala cum sola cupiditate potest non producere fructus malos, & insita caritate potest producere fructus bonos.* *Tom. 3. pag. 186.*

II. Item oppositum a me traditur lib. XVIII. cap. 2. proximis verbis: *Justus, qui est arbor bona, & ob gratiam sanctificantem cordis habet munditiam, fideique oculum lucidum, ac supernis flammulis irradiatum, non omnia agit inculpate, & ex motivo sanctæ dilectionis, cum frequenter in peccata venialia prolabatur, atque ad instar fructiferæ arboris, bona adhuc persistente radice, aut sterilis fit, aut fructus proferat immaturos. Ita infidelis, & impius, cui inest radix culpæ, ac pravæ cupiditatis, interdum inspiratione divina virtuose operatur; quemadmodum arbor sterilis ac sylvestris frondes, ac flores emittit, atque si ramusculus aliquis inseratur, nonnullos etiam salubres fructus producit.* *Tom. 3. pag. 390.*

III. Hæc itidem mea verba sunt libro XVII. cap. 4. *Respondetur propositiones Baji rectissime fuisse proscriptas. Primo, quia datur amor naturalis, quo animus fertur in beatitudinem, cujus desiderium corrupta per peccatum natura non potuit amittere, atque hic amor non est a gratia, quemadmodum nec liber ea libertate, quæ sufficiat ad meritum, ut Bajus, Quesnellus, & Jansenius commenti sunt; sed est amor inditus a natura, indeliberatus, & necessarius. 2. Datur amor naturalis etiam deliberatus, quantum ad objectum, eoque revera diligitur Deus, ut est auctor naturæ, neque amor ipse secundum substantiam malus est, sed bonus, & rectæ rationi consentaneus, licet aliquando non habeat rectitudinem finis, si Deus non diligatur propter se, gratis, & amore benevolo. 3. Etiam datur amor Dei auctoris naturæ, & bonus undequaque sine gratia Spiritus Sancti inhabitantis, quam duntaxat admisit Bajus, ut constat ex articulo 62. in quo rejicit tamquam commentitiam, & odiosissimam distinctionem duplicis justitiæ, alterius, quæ fit per Spiritum caritatis inhabitantem, & alterius, quæ fit per inspirationem Spiritus Sancti nondum cor inhabitantis, & in eo caritatem diffundentis. Ex qua prava doctrina sequeretur, quæcunque fiunt ab homine nondum justificato vere esse peccata; quod Bajus asseruit art. 35. ut cap. 2. dictum est.* *Tom. 3. pag. 415.*

IV. Rursus de propositione 9. ab Alexandro VIII. confixa hæc scribo lib. 21. cap. 4. *Etiam in hac falsa est, quod supponit detestationem peccati ob ejus turpitudinem non oriri ex amore honestatis, quem rectum esse, & ad virtutem constituendam idoneum non denego, servatis tamen iis, quæ de virtutis norma disserui eodem volumine, pag. 393. & pag. 401. Ita qui intuitu cælestis beatitudinis operatur, tenet amoris ordinem, quoniam æternam vitam diligere rectum est.* Vide eodem lib. cap. 2. pag. 197. *Tom. IV. pag. 311.*

V. Insuper de timore servili hæc scripsi lib. XXIII. cap. 12. *Timor inordinatus esse potest, atque, ut vocant, serviliter servilis, si nempe timens sui ipsius delectationi fruatur, atque ea de re pertimescat quidquid sibi tale damnum infert, nullam sentiens honestatis, & justitiæ delectationem. Potest etiam esse ordinatus, & rectus, quia potest formidare gehennam ob sui amorem, qui non sit vitiosa cupiditas, nec summum bonum sibi ipsi postponat, sed ita seipsum diligat, ut in summi boni comparatione sibi ipsi vilescat.* *Tom. IV. pag. 391.*

§. III.

De tertio Bajano sensu item abjiciendo.

EX articulo Baji 38. istud etiam consequitur, non dari amorem beatitudinis ex appetitu innato provenientem, qui non sit vitiosa cupiditas, aut laudabilis caritas; ut diximus observasse Brunonem Neusser, & in hujus confutatione Norisium.

I. Verum ego lib. XVIII. cap. 5. hæc scripsi: *Liberum arbitrium sine gratia potest suam beatitudinem appetere naturali instinctu, quem non potuit amittere depravata natura.* *Tom. 3. pag. 421.*

II. Eodem libro cap. 4. pag. 415. præmiseram: *Datur amor naturalis, quo animus fertur in beatitudinem, cujus desiderium corrupta per peccatum natura non potuit amittere*; & alia consimilia præcedenti §. II. num. 3.

III. Cum

Tom. 1. pag. 168. Tom. 2. pag. 317. & pag. 363. III. Cum de hoc appetitu innato beatitudinis diversæ sint sententiæ Scholasticorum, produxi quæ de illo tradunt scriptores lib. 3. cap. 1. & in Additam. lib. XII. cap. 2. & 3. Commemoravi etiam eo loci sententiam Dominici Soti in 4. dist. 49. art. 1. quæst. 2. Addi possunt complures alii, inter quos Julius Cæsar Recupitus Societatis Jesu, qui pro appetitu innato beatitudinis acerrime pugnat lib. VI. de Verit. cap. 3. quæstione prima, cujus testimonio Cardinalis Norisius suam, nostramque responsionem confirmat: sed de his rursus, ubi pertractabitur *de statu naturæ puræ*.

Tom. 3. pag. 180. IV. Undecunque oriatur amor beatitudinis, sive ex appetitu ejus innato, sive ex elicito, hæc litteris mandavi libro XVIII. cap. 3. *Nostratium singuli absque ullo vitio fatentur in unoquoque, quantumvis improbo, homine appetitum beatitudinis, quem natura in malis suis non potuit amittere.*

§. IV.

De quarto Baji sensu pariter reprobando.

ERravit præterea Bajus, quoniam inter cupiditatem, quæ prohibetur a Joanne, & caritatem, quam Deus remuneratur, existimavit non dari motus concupiscentiæ, qui non sint transgressiones legis.

I. Ab hac Bajana hæresi ubique recedo. Enimvero libro XV. de Hæresi Luthero-Calviniana cap. 2. & 3. & libro XVII. de Hæresi Janseniana demonstro motum concupiscentiæ, quem homines patiuntur invitis, etsi ad peccatum alliciat, & pœna sit originalis peccati, attamen peccatum non esse, quoniam Tom. 3. pag. 344. certissimum est *non posse cum necessitate permanere libertatem arbitrii, non motum culpabilem, non proprie acceptum peccatum, non meritum spectans ad electionem mediorum, non opus aliquod dignum retributione, vel pœna.* Explico his in locis (pag. 296.) quo sensu ab Augustino ignorantia, & concupiscentia, quæ manent in regeneratis ad agonem, dicantur peccata, *quatenus & peccati pœna sunt, & ad peccandum inclinans*, sed inconcussa fide tenendum esse neminem cum ignorantia invincibili, & absque libertate indifferentiæ reddi legis transgressorem.

II. Inter canones a me statutos libro XXI. cap. 11. ad dignoscendum quando ignorantia, aut cupiditas sit noxia & culpabilis, hunc definivi nu. 7. *Motus ille perniciosæ cupiditatis, in quantum homine invito consurgit, & rationem præcedit, est illa lex membrorum repugnans legi mentis, de qua Apostolus; peccatum etiam aliqua ratione appellatus, in quantum est radix mala, insita originali peccato, & ad peccatum alliciens. Verum cum non sit in libera potestate eumdem motum non experiri, nequit reputari illud peccatum, quod est legis inobedientia, & transgressio, quidquid commentus est Bajus merito ab Apostolica Sede proscriptus.*

Tom. 4. pag. 192. III. Generalis est, ac sæpenumero a nobis repetita sententia, *in operibus indeliberatis, ac necessariis nullam meriti, laudisque inesse rationem, quemadmodum nec vituperii, aut malitiæ*; atque eamdem sententiam his verbis expressam invenies initio cap. 2. libri primi ac vicesimi.

§. V.

De sensu quinto Baji noxio, & rejecto.

BAjus insuper inter noxiam cupiditatem, & caritatem laudabilem non admisit actum aliquem bonum, promanantem ab habitibus infusis a caritate distinctis.

Tom. 4. pag. 170. I. Libro autem XXI. de Theologicis disciplinis cap. 4. hæc leguntur: *A nobis non denegantur alii virtutum habitus a caritate distincti, cujusmodi est fides, spes, timor; neque recensetur inter vitia, aut detestatio peccatorum excitata ex illorum turpitudine, aut bonum opus patratum intuitu mercedis, aut fides, quæ a caritate sejungitur; quemadmodum autumabant illarum propositionum assertores: sed cum hæc omnia virtutum habitus, & in se inspecta bona esse profiteamur, contendimus habere a caritate, & ab amore virtutis formam, ac perfectionem; quamquam iis habitibus, ac virtutibus recte utamur, etiam destituti caritate habituali, dummodo aliquo amore dirigantur in Deum ultimum finem, aut saltem conformentur communi, & incommutabili regulæ rectitudinis.*

Tom. 4. pag. 489. II. Libro 23. cap. 10. hæc leguntur: *Ad virtutem non requirit Schola Augustiniana caritatem habitualem; sed ordinem dilectionis, qua virtus non sit inflata, dum ad seipsam refertur, nec vitio labefactetur, dum marcescit cupiditate; de quibus plura lib. 18. cap. 3. Deinde profitetur habitus virtutum etiam supernaturalium, a caritate distinctos; tametsi caritas actibus ceterarum virtutum tribuat formam, ac perfectionem; ut explicavi supra pag. 208. Denique contendit humanam voluntatem in quolibet exercitio virtutis duci vario ipsius amoris affectu, sive boni cupiditate, quæ nec deest in fide informi, au-*ctore S. Thoma 2. 2. qu. 5. art. 2. ad 2. *sed non requirit ad cujuslibet virtutis actum explicitum illum amorem, qui tendit in Deum ut summum bonum, constituitque virtutem peculiarem ceterisque præstantiorem, quæ speciali quadam ratione dicitur caritas.*

III. Eodem libro cap. 11. hæc leguntur: *Spes a fide & a caritate distinguitur, etiamsi ad actum spei requiratur amor aliquis inchoatus, quo Deus diligitur, ut inquit Estius in 3. distinct. 26. §. 2. quatenus ab intellectu proponitur, ut summum ac beatissimum nostrum bonum, licet semper non adsit amor caritatis, quo voluntas affecta cetera omnia summo bono postponat.* Tom. 4. Pag. 473. Ac de timore in proximo cap. 12. pag. 501. *Potest etiam esse ordinatus, & rectus, quia potest formidare gehennam ob sui amorem, qui non sit vitiosa cupiditas.* Et paucis interjectis: Pag. 502. *Advertas, quod si hujusmodi timor naturalis sit, neque ex perversa cupiditate, & prædominante rerum creatarum dilectione oriatur, usquaquam culpandus est, sed est innoxia passio naturæ imbecillis, atque infirmæ, ut paullo supra diximus cum Augustino. Illud quoque animadvertas non esse timorem mundanum, & malum, tum, quo aliquis timet sæcularem potestatem, judicemque terrenum; dummodo hunc timeat quatenus a Deo constitutus est, nec sine causa gladium portat, ut ait Apostolus ad Rom. XIII. 4. Dei enim minister est, vindex in iram ei, qui malum agit. Nam istiusmodi timor rectæ rationi consentaneus est, neque natura sua excludit amorem justitiæ.*

IV. Integra dissertatione lib. 19. cap. 4. demonstro peccatorem fide, spe, ac timore ad justificationem disponi. Tom. 3. Pag. 490.

V. In dissertatione de Pœnitentia in lucem edita biennio, antequam *Bajanismus Redivivus* prodiret, initio scilicet anni 1743. cap. 1. ad hunc modum loquor: *Quid vero dicendum de Pœnitentia, quam in nobis excitat timor gehennæ, ac turpitudo peccati? Illam procul dubio inter veras virtutes connumerare debemus. Quamquam enim volumine IV. pag. 205. a nobis tradita est definitio illa virtutis, Virtus est ordo amoris, quæ utique Augustiniana est, Augustini verbis contexta, & Augustinianæ doctrinæ munimentis firmata; non tamen inde inferre quis potest denegari a nobis veras, propriasque virtutes a caritate distinctas. In eodem quippe volumine 4. eodemque capite testati sumus dari plures virtutum supernaturalium habitus absque caritate: quod iterum asseruimus lib. 23. cap. 10. commonstrantes veram ac supernaturalem fidem remanere in homine impio, ac rursus cap. 12. ubi adversus novatores ostendimus timorem servilem esse bonum ac supernaturalem, usque in eo inveniri aliquid vitii, quod eidem timori sit adscribendum.* Tom. VII. Pag. 473. Plura subjicio declarans me nunquam aliud intendisse præter id, quod traditur a S. Thoma 3. part. quæst. 85. art. 2. In eodem tractatu de Pœnitentia cap. 5. pag. 551. & seqq. refello propositiones Baji, & Quesnelli circa timorem a caritate sejunctum: & pag. 583. & sequenti rursus de propositionibus Baji pertractans, eas, quæ ad timorem spectant, longe discrepare a sententia nostra demonstro tum ratione, tum complurium Theologorum testimoniis, præsertim Lamberti Le-Drou, Caroli Vitasse, P. Le-Droint, Francisci Suarez, aliorum: ac post tam apertum, repetitam, & ubique insertam Bajani erroris detestationem, adinveniri potuit, qui me tanquam Bajanistarum omnium fraudulentissimum traduceret, eatenusque inter viros Catholicos. qui tanto impostori fidem adhibeant, nunquam fortassis, aut nonnisi perfunctorie libris nostris perlectis? Aut legant, & quæ in *Bajanismo Redivivo* continentur cum operibus nostris conferant diligentius: aut si libros nostros despiciant, quod a fratre humilis fortunæ conscripti sint, eosque tantum pervolutare velint, qui exarati dicuntur a Viro Ecclesiastica dignitate insignito; obsecro, atque obtestor, ut meminerint cujus sint ea verba, *Non valde curo superborum, imperitorumque judicia, qui similiter in legendos libros, atque in salutandos homines irruunt. Non enim cogitant, quales ipsi, sed qualibus induti vestibus sint, & quanta pompa rerum, fortunæque præfulgeant.* S. Augustinus Ordin. lib. 2. cap. 12. tom. 1. pag. 327. Sed jam quid ex dictis apertissima consecutione inferatur, attendant.

CONCLUSIO.

In libris de Theologicis disciplinis non habetur pravus sensus articuli 38. Baji, ideoque nec ullum vestigium Bajanismi: cum judice Anonymo pag. 18. & 47. *præcipuum Bajanæ doctrinæ dogma, ceterorum fere omnium errorum in Bajo damnatorum caput, atque principium istud sit, quod omnis amor, quo creatura rationalis fertur in aliquod objectum, est aut vitiosa cupiditas, qua mundus, & ea, quæ in mundo sunt, diligitur, aut laudabilis illa caritas, qua Deus amatur, atque ideo omnis amor creaturæ rationalis habet pro fine vel Deum caritate amatum, & est laudabilis; vel mundum, & est culpabilis, atque vitiosa cupiditas.*

DEMONSTRATUR.

Pravus & hæreticus sensus Bajani articuli 38. est, quod Bajus inter vitiosam cupiditatem, quæ a Joanne prohibetur, & laudabilem caritatem, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur, non datur amor elicitus a caritate inchoata, & initiali, quæ *formaliter* non justificet, nec mereatur *de condigno* vitam æternam: non datur in peccatore, vel servo peccati amor aliquis, vel actus, qui non vitietur a prædominante cupiditate: non datur amor ortus ex appetitu innato beatitudinis, qui non sit amor laudabilis caritatis: non datur motus concupiscentiæ & pravæ cupiditatis, qui non sit legis inobedientia, & transgressio; ac tandem non datur amor aliquis ordinatus, vel actus aliquis bonus, procedens ex habitibus a caritate distinctis. Hæc propositio constat, & evidentissima est ex primo capite hujus dissertationis.

In libris *de Theologicis Disciplinis* expressissime admittitur actus elicitus a gratia actuali, qui non est amor caritatis justificantis: admittitur in peccatore & in servo peccati amor naturalis, & honestus, qui non exoritur a cupiditate prædominante: admittitur amor beatitudinis ortus ex appetitu innato, aut elicito, qui non est illa caritas laudabilis: admittitur prava cupiditas, sive motus concupiscentiæ, qui non est inobedientia & transgressio legis; ac demum admittuntur actus virtutum, quæ sunt habitus infusi a caritate distincti, nec tamen a mundi cupiditate vitiantur. Hæc propositio ex hoc secundo capite manifestissima est.

Igitur in libris *de Theologicis Disciplinis* non habetur pravus, & hæreticus sensus articuli 38. Baji, qui judice Anonymo *est præcipuum Bajanæ doctrinæ*, & ceterorum fere omnium errorum in Bajo damnatorum caput, basis, atque principium.

§. VI.

Discutiuntur momenta, quibus Anonymus nititur demonstrare in libris de Theologicis Disciplinis *sensum propositionis Bajanæ* XXXVIII.

Quisquis legerit testimonia ex libris a me in lucem editis collecta, & paullo supra producta, atque ex hac parte agnoverit illis articulis Baji, horumque pravis sensibus adversari, ex alia autem parte acceperit me tamquam Baji sectatorem ab Anonymo auctore *Bajanismi redivivi* proscindi, & crudelissime lacerari; existimabit proculdubio auctorem ipsum apertissimas antilogias protulisse, & dogmata præcedentibus contraria in lucubrationibus meis adinveniri, quæ accusatorem non traxerint modo, sed impulerint ad tam acerbam, immanissimamque criminationem. Verum ille nec me aliquo saltem in loco detestari Bajanos errores fatetur: nec me reprehendit hujusmodi antilogiæ; nec me unquam honorificentiori titulo appellat, quam hominem opinionum pravitate, & in hæreticas novitates studio corruptum, ab Orthodoxis cum Baji sectatoribus dissidentem, errores in Baji propositionibus damnatos evidenter renovantem, nullatenus discrepantem a Sectariis, tentantem evitare Ecclesiæ censuras; & si aliquid in scriptis meis reperitur, quod videatur a proscriptis articulis dissonum, illud arte, subterfugio, fraude a me inservtam ad Constitutiones Apostolicas eludendas. *Bajan. Rediv. pag. 12. 179. 238. 200. 271.* Profecto qui ad hunc modum loquitur, debuit tam expressum *Bajanismum* in libris meis reperire, ut nulla mihi evadendi via relinquatur; aut si id non reperit, judex est insipientissimus, atque iniquissimus. At imploro humillime obtestorque Theologorum omnium æquissimum, rectissimumque judicium, necnon sacrosanctam Ecclesiasticorum judicum auctoritatem, ut postquam assertiones meas directe Bajanis oppositas examinaverint, expendere non dedignentur num accusatoris hujus argumenta talis sint generis, ut cum iis, quæ paullo supra in defensionem meam attuli, possint aliquantulum comparari, eaque valeant revincere ac superare.

Bajan. Rediv. pag. 173. Demonstraturus itaque Anonymus in libris meis sensum Bajani articuli 38. ait me quidem illum *expressis verbis* non tueri, doctrinam tamen illius evidenter amplecti, dum affirmo lib. 21. cap. 2. de quocunque actu humano, quod, *nisi adsit caritas, per quam referatur in Deum, in praxi operans non operabitur propter æquitatem, cujus habet ideam ingenitam; sed aut sibi placens, aut fruens bonis commutabilibus, & ideo opus erit pravum, atque perversum.*

Ad hæc ita respondeo: Principio cum in scriptis meis non potuerit Anonymus invenire propositionem 38. in Bajo damnatam, & propter consectationes, quas e doctrina Scriptoris Catholici infert uliquis contrariæ sententiæ propugnator, nefas sit eidem doctrinæ calumniam inferre; consequitur totam hanc *Bajanismi redivivi* molem esse alicujus impostoris figmentum. Deinde verba, quæ producuntur ex volumine IV. lib. 21. cap. 2. mutilata, & subdole concisa in medium prolata sunt. Ita enim eo loci scripsi: *Dixi, omnium menti inesse regulam quamdam incommutabilem æquitatis, sed hominem lapsum magis movere, atque ad agendum trahere imagines rerum sensibilium, & inseminatam peccato primi hominis noxiam cupiditatem: ad hanc comprimendam nobis inspirari gratiam sanctæ delectationis. Ad propositam ergo quæstionem ex hac mea opinatione consequens habetur responsum. Vel humanus actus dirigitur per caritatem, & gratiam sanctæ delectationis in Deum, & est bonus undequaque; vel per eam ideam incommutabilis æquitatis rectæ rationi deprehenditur convenire, & est bonus moraliter; vel peragitur ob inanem gloriam, & est inflatus typho superbiæ; vel propter res sensibiles & creatas, & cupiditate marcescit. Igitur in individuo nullus datur humanus actus indifferens. Adde quod nisi adsit caritas, per quam referatur in Deum,* IN PRAXI *operans non operabitur propter æquitatem, cujus habet ideam ingenitam, sed aut sibi placens, aut fruens bonis commutabilibus; & ideo opus erit pravum atque perversum.* *Tom. 4. pag. 115.* Ibidem lectorem remitto ad ea, quæ habentur libro XVIII. cap. 3. ubi agens de sententia nostratium, qui propugnant omnia opera deliberata in finem ultimum per caritatem actualem, aut virtualem referenda esse, & de qua sententia disputo problematice, affirmo *opus non ordinatum ad pravum finem non esse intrinsece, positive, & quantum ad substantiam attinet vitiatum, & a radice malæ cupiditatis erumpens, ut falso opinatus est Bajus*; licet non sit bonum *undequaque, etiam extrinsece, & considerata omissione finis debiti.* *Tom. 3. pag. 401.* Addo: *Ne sit vitii labes, sufficit uniformitas legi naturaliter nobis inditæ.* *Pag. 401.* Ex his quomodo evincitur inter vitiosam cupiditatem, & laudabilem caritatem non dari amorem ortum ex appetitu beatitudinis, qui non est caritas per Spiritum Sanctum diffusa? Quomodo evincitur non dari motus concupiscentiæ, qui non sint transgressiones legis, & cupiditas, quæ a Joanna prohibetur? Quomodo evincitur non dari amorem naturalem, qui non oriatur ex cupiditate prædominante? Quomodo evincitur perversa, & cupiditatis contagione vitiata esse, quæ non procedunt a caritate justificante?

Sed irascitur adversarius, quod dixerim: *Nisi adsit caritas, per quam referatur* in *Deum, in praxi operans non operabitur propter æquitatem, cujus habet ideam ingenitam, sed aut sibi placens, aut fruens bonis commutabilibus; & ideo opus erit pravum, atque perversum*: irascitur, inquam; nam ubicunque in me acuit stylum, & videt in verbis meis expresse Bajanismum non contineri, huc recurrit, clamitans omnia a me dici artificiose ad censuras vitandas, cum gratiam *in inspiratione dilectionis, & caritatis* constituerim, ac dixerim opera, quæ in Deum *caritate* non referuntur, ratione finis prava esse, ac perversa. Verum oh miseram calumniatoris allucinationem! Nequaquam ex verbis illis meis inferri potest, opus absque caritate actuali patratum (ut mittam Bajum agnovisse solam caritatem justificantem, quod cum Anonymus demonstrare vellet esse subterfugium Bajanistarum, mendaces fecit eximios Theologos, non semel sibi ipsi contradixit, ac demonstravit oppositum) nequaquam ex verbis meis inferri potest, opus absque caritate actuali patratum oriri *a noxia cupiditate*, ut commentus est Bajus; cum in sententia nostra eliciatur ab amore, quem honestum, bonum, & ordinatum esse profitemur, quamvis non procedat ab illa caritate, qua Deus diligitur propter se, prout constat ex verbis meis productis paullo supra §. 2. num. 3. sed tantum consequitur, opus illud, quod bonum est, si consideretur principium a quo elicitur, & spectetur objectum, ac finis proximus, ad quem dirigitur & ordinatur, non esse bonum, si attendatur finis ultimus; vel pravum esse defectu operantis, qui idem opus ad Deum incommutabile bonum non referens adhuc fruitur bonis commutabilibus. Atque in hoc Anonymi detinetur supina doctrinæ nostræ ignorantia, quod pravitatem operis provenientem ex defectu relationis in Deum confundit cum illa pravitate intrinsece operibus inhærente, quando eliciuntur a noxia cupiditate, nobis aut per summam ignorantiam, aut per exsecrandam malitiam ubique imputans, quod opera propter decorem virtutis, vel naturalem honestatem patrata tanti faciamus, quanti æstimanda sunt peccata, quæ committuntur sive positive perverso, movente ac suadente perversa concupiscentia.

Deinde mirandum est, virum, cui subiit animus Theologiam nostram mordere, & conviciis proscindere, quasi Bajana contagione contaminatam, aut dissimulare, aut ignorare doctrinam illam nostram de perversitate operum, quæ non referuntur in Deum, ac meam præsertim assertionem de operibus *in praxi* spectatis,

ctatis, totam, quanta est, desumptam ex Henrico S. R. E. Cardinali Norisio; qui pertractans de Virtutibus Infidelium in Vindiciis cap. 3. §. 4. ita loquitur: *Illud autem Augustini pronunciatum, nempe virtutem, cum ob sui honestatem appetitur, esse superbam, ac philautia vitiari, probatur fuse ab eodem Sancto Doctore serm. 13. de verbis Apostoli exemplo Stoicorum, qui sectabantur virtutem propter seipsam, eorumdem tamen virtutes superbis ancillabantur.* Et Augustini verbis productis, *Unde quidquid sit de re speculative considerata* (subjicit Norisius) IN PRAXI *Augustini sententia vera est. Porro tanta erat Stoicorum superbia, ut ad virtutem capessendam divino nos auxilio indigere stultissime pernegarent.* Norisio consentit Franciscus Macedo, qui tom. 2. Collat. in 2. sent. collat. 10. sect. 3. pluribus argumentis demonstrat verissimam esse sententiam, & proculdubio traditam ab Augustino, *ad vitanda peccata, tum ad bene & honeste cogitandum in ordine practico & morali, tum ad recte honesteque operandum, qualecumque id sit, modo honestum sit, opus morale, atque adeo ad servanda præcepta legis naturalis, ad amandum Deum justo & debito amore, in hoc statu naturæ lapsæ ac destitutæ, auxilio gratiæ aliquo esse opus; ut nihil omnino horum, quæ commemoravimus, per undas solius naturæ vires cum ordinario & communi concursu naturali proxime ac expedite fieri ab homine possit.* Legenda est tota ea Patris Macedi disputatio, aut saltem a pag. 570. usque ad pag. 590. ubi etiam de Bajanis articulis accurate & erudite pertractat. Vides unde acceperim, quod etiamsi *speculative* loquendo, opus virtutis possit absque gratia consentaneum esse rationi, & regulæ æquitatis unicuique hominum inditæ; nihilominus IN PRAXI, nisi adsit gratia, per quam referatur in Deum, futurum esse pravum, perversum, atque inflatum typho superbiæ? Norisii doctrina hæc est, quam ubi ad pertractandum de relatione operum in Deum vindicationes illæ pervenerint, an Augustiniana sit, an Bajana, revocabimus ad examen. Audeo unum addere: quum Norisius tam constanter sententiam hanc propugnaverit; ego non solum in utramque partem disputavi, sed ulterius libro XVIII. cap. 3. his verbis disputationem absolvi: *Speculative itaque postrema sententia probabilis est, practice verissima est altera; quamquam nec ista videtur tanto rigore tenenda, ut vitiosum sit opus, quod non refertur explicite in Deum. Quæ si minus placeant; consulto proposui, & exornavi Doctorum scita, ut illud hac mea lucubratione facem præferente tuearis, quod rationi magis videbitur consentaneum.* Quare si quid peccati a me admissum est, non aliud fuit, nisi quod Scholæ nostræ adversariis plus, quam opus foret, concesserim.

Tom. 1. pag. 936. — Tom. 3. pag. 403.

Baian. Rediv. pag. 173. — II. Audiamus nunc alterum adversarii momentum. *Præterea*, inquit, *idem error evidenter colligitur ex ejus principiis; docet enim 1. quod gratia est mentis illustratio, & inspiratio caritatis, quæ magis in delectatione, quam in illuminatione sita est. Docet quoque 2. quod homo lapsus magis se delectat seipso, quam summo bono, si non ei sancta delectatio inspiretur; quoniam sine hujus delectationis dono prævalet rationi concupiscentia, cujus desideriis non obedire absque gratia Salvatoris non possumus.* Ex quibus principiis adversum me argumentationem, de qua paullo infra, contexit.

Aliquantulum lectorem detineam, priusquam ulterius procedam, necessum est. Si in illa definitione gratiæ, quam a me traditam esse concedo, nomine *dilectionis & caritatis* intellexissem tantummodo amorem illum benevolum, quo Deus diligitur *propter se*; non proinde ex hac definitione sequeretur omnem amorem, qui non est amor Dei *propter se*, esse cupiditatem illam, *quæ a Joanne prohibetur*; non enim talis foret aut amor innatus beatitudinis, aut motus indeliberatus concupiscentiæ, aut amor naturalis nullam aut ex principio, aut ex objecto contrahens fœditatem: ac multo minus sequeretur cupiditatem esse caritatem illam initialem, quæ a gratia supernaturali procedit, nec semper in Augustiniana Schola justificat, semper quoque non habet meritum vitæ æternæ. Quomodo ergo ex illa gratiæ definitione infertur, omnem amorem creaturæ rationalis esse vitiosam & prohibitam cupiditatem, aut remuneratione dignam & laudabilem caritatem? Deinde sententia quidem mea ita gratia *in delectatione* consistit, ut semper indeliberatus aliquis affectus sanctæ dilectionis a Deo inspiratæ præcedat opus supernaturale deliberatum; at non semper delectatio illa est *caritas* peculiaris, qua Deus diligitur *propter se*; ita, ut amor supernæ veritatis fidem, amor felicitatis sempiternæ spem, amor gehennam fugiens timorem pariat, & amor omnium præstantissimus, quo Deus diligitur propter se, actum *caritatis* constituat. Neque hæc modo a me dicuntur ad vim argumenti alioqui nullius ponderis eludendam; siquidem Tom. IV. lib. 23. cap. 10. id expressissime asserui, ubi de Augustiniana sententia disserens scripsi: *Contendit* (pandat aures, iterumque audiat criminator) *contendit humanam voluntatem in quolibet exercitio virtutis duci vario ipsius amoris affectu, sive boni cupiditate, quæ nec deest in fide informi, auctore D. Thoma 2. 2. quæst. 5. art. 2. ad 2. sed non requirit ad cujuslibet virtutis actum explicitum illum amorem, qui tendit in Deum ut summum bonum, constituitque virtutem peculiarem, ceterisque præstantiorem, quæ speciali quadam ratione dicitur caritas.* Ad eumdem plane modum principium aliud, quod præmittit Anonymus, ita sententia mea exponi debet, Si non sit *delectatio veritatis superna*, homo fide supernaturali non credit: nisi sit *amor beatitudinis*, non sperat: nisi sit *amor fugiens malum*, non timet: nisi sit *amor qui omnia operatur propter Deum summum bonum*, non habet peculiarem caritatem; quæ satis a me explicata fuisse cap. 1. §. IV. & hoc secundo §. V. absque ulla temeritate contendo.

Duobus principiis discussis audiamus Anonymum in me dialectica ratiocinatione insurgentem: *Gratiæ*, inquis, *est inspiratio caritatis, seu sanctæ delectationis: hæc est prior hujus Theologi propositio; atqui ex eodem sine hac sancta delectatione concupiscentia prævalet rationi; ergo sine hujus delectationis dono homo semper obedit concupiscentiæ: ergo juxta illum omnis amor creaturæ rationalis aut vitiosa est cupiditas, aut laudabilis caritas, ut loquitur Baius.* — Baian. Rediv. pag. 172.

O acutissimum disputatorem! Si gratia esset *caritas* illa præstantissima, qua Deus diligitur *propter se*; quomodo hac argumentatione demonstraretur esse laudabilem caritatem amorem beatitudinis, quem natura per peccatum corrupta numquam potuit amittere? esse cupiditatem a Joanne prohibitam concupiscentiæ motum, quem homo patitur invitus? natum esse a cupiditate prædominante naturalem parentum & propinquorum amorem? & perversum esse amorem initialem caritatis, qui *a justificatione* sejungitur? Si vero id ex illa argumentatione non infertur; quomodo inde sequitur omnem amorem creaturæ rationalis esse vitiosam cupiditatem, aut caritatem laudabilem, ut loquitur Bajus? Igitur ne existimet me formidare jacula Dialecticorum; servata Scholasticorum forma, & dato, non concesso, gratiam sitam esse *in inspiratione caritatis & amoris Dei propter se*, distinguo minorem: Atqui sine hac sancta delectatione concupiscentia prævalet rationi, in amore, quo ex appetitu innato quisque diligit beatitudinem, nego: in motu concupiscentiæ, quo homo invitus percellitur, nego: in iis, quæ diligimus suadente ratione, aut impellente natura, nego: in iis, quæ ad pravum finem diriguntur, concedo. Quod si reponat, prava esse, quæ *sine caritate* non referuntur in Deum, in sententia Theologorum Augustinensium; jam constat ex dictis, prava non esse, quod oriantur a cupiditate, aut *positive* referantur in finem pravum; sed esse perversa defectu operantis, & ob circumstantiam ultimi finis, ad quem minime diriguntur.

In sententia autem mea, quæ gratiam constituis in inspiratione dilectionis, quatenus dilectio est *cupiditas boni* divinitus inspirata, ac tradis hominem in quolibet virtutis actu duci *diverso amoris affectu*, non autem ad quemlibet virtutis actum esse necessariam affectionem illam amoris, qui specialissimo titulo *caritas* appellatur, argumentum illud telis araneatum fragilius est; quippe *cupiditas boni* in qualibet bono opere adinvenitur.

III. Ulterius procedit Anonymus, & cum ego lib. 18. cap. 3. scripserim sufficere ad opus morale ordinis naturalis, ut uniforme sit legi naturaliter nobis inditæ; verbis meis recitatis, ait *hoc lenimenta specie quidem Catholico* errorem a me tegi, non devitari: cum simul velim, *cupiditatem inficere venena suo omnia opera, quæ fiunt ob intimam legem honestatis, ideoque nisi fiant ex speciali gratia, idest ex inspiratione caritatis, esse peccata.* Mentitur. Eodem loco affirmo, mea omniumque Augustinensium sententia, *opus non ordinatum ad pravum finem, non esse intrinsece, positive, & quantum ad substantiam attinet vitiatum, & a radice malæ cupiditatis erumpens, ut falso opinatus est Bajus: licet non sit bonum undequaque, etiam extrinsece, & considerata amissione finis debiti.* Qua ergo æquitate, quo jure potuit criminator asserere, expressisque literis consignare, sententia mea *cupiditatem inficere veneno suo*, quidquid non fit *ex inspiratione caritatis*? Quid est iis, quibus ignoti sumus, imponere, quid est calumniari, quid est mentiri, si hoc non est? At quod ait Anonymus, probare nititur ex verbis, quæ sequuntur: *Hæc tamen cum speculative vera sint, practice tamen loquendo, numquam hominem lapsum agere convertendo se ad illam intimam legem absque cupiditate, & philautia, ideoque quodlibet opus bonum fieri ex speciali gratia.* Agnosco verba mea, immo Norisii, ut supra demonstravi; at non percipio, quomodo hinc inferatur, *cupiditatem inficere veneno suo* omnia

Baian. Rediv. pag. 174. — Tom. 3. pag. 406.

opera

opera, quæ non fiunt ex *speciali gratia*, idest, ex *inspiratione caritatis*. Si enim adversarius contendat me in definitione gratiæ accepisse caritatem, & dilectionem pro amore Dei, quo diligitur propter se, (quod ex dictis constat esse falsissimum) non sequitur infici veneno cupiditatis amorem beatitudinis, quem natura corrupta in tot malis non potuit amittere; non sequitur esse transgressiones legis motus concupiscentiæ, quos homines patiuntur inviti; non sequitur oriri *ex cupiditate prædominante* actus illos, qui boni sunt spectato principio, a quo manant, & objecto, ad quod tendunt, licet non sint boni undequaque, & defectu relationis in finem ultimum, ac multo minus sequitur esse peccata, & opera *veneno cupiditatis* infecta, quæ fiunt ex caritate inchoata, & nondum justificante. Si vero definitionem illam meam universim comprehendentem *cupiditatem boni*, divinitus inspiratam probe Anonymus intellexit; cur eadem urget, ac repetit, quæ me ab omni errore Bajaniano alienum esse commonstrant: cum sine caritate proprie dicta, non tamen absque ulla amoris affectione, bonos esse apertissime pronuntiaverim actus omnium virtutum, quæ ab amore Dei, & a caritate, qua Deus diligitur propter se, distinguuntur; ne repetam, quod centies dixi, absque sancta dilectione divinitus inspirata, non esse *cupiditatem a Joanne prohibitam* motus indeliberatos concupiscentiæ, non esse cupiditatem amorem beatitudinis, non esse cupiditatem amorem illum multiplicem, qui licet defectu ordinationis in finem ultimum non sit bonus undequaque, non est tamen a *noxia cupiditate* intrinsecus vitiatus, atque corruptus?

IV. Affirmat post hæc Anonymus expressum a me (quem hoc loco Theologi nomine dignatur) *nullum agnosci medium inter opera, quæ fiunt ex caritate, & sunt laudabilia, & opera, quæ fiunt ex cupiditate, & sunt peccata*; dum doceo nullum dari opus indifferens, *expers scilicet tam nequitiæ, quam probitatis*, citato volumine 4. lib. 21. cap. 2. ubi licet admittam opera moraliter bona, illa nempe, quæ per ideam incommutabilis æquitatis rectæ rationi convenire deprehenduntur; contendo tamen prava esse ac perversa, neque operantem *in pravis* propter æquitatem operaturum, nisi adsit caritas, per quam referantur in Deum; atque hic recitat verba mea, de quibus num. 1. Non video quid novi præseferat ratiocinatio ista. Ignorat ne adhuc, hanc esse Augustinensium Theologorum firmissimam assertionem, omnia opera in Deum *actuali, vel virtuali caritate* referenda esse, sed falsissimam deductam hinc illationem, Igitur si in Deum caritate non referantur, ducunt originem *a vitiosa cupiditate*? Negamus nos illationem istam, in qua operam ludit *Bajanismi redivivi* auctor, & circulator, quoniam opera multa, etiamsi quantum ad officium, & substantiam operis bona sint, nec oriantur a *noxia cupiditate*, non tamen bona sunt undique, & ratione ultimi finis; ac talia nostrates esse contendunt opera, quæ caritate non referuntur in Deum; id, quod ignorare non potest quisquis Augustinensium Scriptorum unum, vel alterum lectitaverit. At quod risu dignum est, testatur Anonymus nolle se hoc in *Bajan. Redivi. pag. 177.* loco agere de operibus moralibus sine gratia peractis, de qua se pertractabit inferius: quem interim nihil habeat, quod nobis circa sensum propositionis 38. Baji opponat præter gratiæ definitionem, & hæc perpauca, quæ ex disputatione de operibus in Deum referendis infeliciter expilavit: immo ubi agit de hac operum relatione, hæc eadem, paucis adjectis, in me jaculatur, ut suo loco videbimus; quod evidenter commonstrat, quanta conviciorum copia superabundat, tanta illum inopia rationum laborare.

V. Ne tamen desistat ab iniquissima accusatione, ulterius progreditur, & ait unum ex contectariis Bajani articuli 38. esse, *quod omnis vera Christi gratia sit caritatis inspiratio*: quæ definitio cum a Fulgentio Belleli, & a me admittatur, consequens est *a ceteris Bajanistis* minime nos dissidere; quandoquidem etiam illi *illustrationem mentis* admiserint, ac in eo tantum erraverint, quod gratiam voluntatis constituerint *in inspiratione sanctæ dilectionis*, cum juxta Orthodoxos consistat non solum in inspiratione caritatis, sed etiam in inspiratione fidei, timoris, spei, ceterarumque virtutum supernaturalium: quarum actus a peccato sunt immunes, etiamsi ulterius ad finem caritatis non referantur. Hæc Anonymus ad paginam usque 179.

Expectabam argumentum aliud invictum, ac peremptorium, quo ad angustias redactus cogerer errorem meum confiteri; sed rursus nil aliud audio, nisi gratiæ definitionem, & bonos *sine caritate* virtutum actus. His abunde satisfeci; & vereor, ne plura dixerim, quam promeruerit vulgaris, insulsa, & recocta objectatio. Patiatur tamen, quisquis in hanc Apologeticam dissertationem conjicit oculos, prolixitatem verborum, ad quam me accusatoris repetita cantilena compellit. Verissimum est, a me gratiam constitui *in illuminatione mentis, & in inspiratione caritatis*, libro 14. cap. 7. nec debet inter nos de mentis illustratione disceptari, cum illam Bajanistæ quoque admittant, ut inquit Anonymus, nec non Pelagiani, & Semipelagiani, ut libro de horum hæresi cap. 8. num. 4. testatur Dionysius Petavius. *Tom. 3. pag. 1..* Missa interim gratia intellectus, sive illuminatione superna, nonnulla de gratia voluntatis dicamus. Hanc ego appellans *inspirationem sanctæ dilectionis*, non cerebro meo definitionem illam commentus sum, sed eam exscripsi ex Augustino lib. iv. ad Bonifacium, sive contra duas epistolas Pelagianorum cap. 5. num. 11. eamque definitionem confirmavi S. Doctoris textibus locupletissimis, de Gratia Christi cap. 6. 26. de Spiritu & littera cap. 29. & 35. de Correp. & gratia cap. 11. de peccatorum meritis, & remiss. lib. 2. cap. 17. aliisque compluribus. Qua ergo fronte Anonymus dissimulans definitionem illam esse Augustini, eam vellicat tanquam principium universi Bajani erroris? *Petavius T. 3. pag. edit. Paris. 630.*

Legat, si ei primum talis definitio ad aures personuit, Laurentium Brancatum S. R. E. Cardinalem de Laurea Opusc. 3. cap. 15. ubi instituens quæstionem, *Quomodo Deus per gratiam concurrat cum voluntate ad opus bonum*, demonstrat concurrere *dulciter, suaviter, delectabiliter, delectatione, amore, voluptate, trahendo, delectando, inflammando*: quod demonstrat ex Augustini tract. 26. in Joannem, ex sermon. 10. de verbis Domini, ex libro de nat. & grat. cap. 69. ex Enarrat. in Psalm. 118. ex lib. 2. de peccator. meritis, & remiss. cap. 17. ex lib. 2. ad Bonifacium cap. 9. ex lib. de Spir. & litt. cap. 3. ex serm. de verbis Apostoli serm. 6., & post alia plura id confirmans exemplo Martyrum, *Quomodo* (inquit pag. 489.) *potuissent fragiles & infirmi homines, pueri, ac fœminæ libenter & imperterrite hæc sufferre, nisi Deus per suam gratiam apprehendere fecisset hæc incommoda ipsis utilia esse, & quid in iis perferendis delectationem ac suavitatem fuissent experti?* *Pag. edit. Rom. 475.*

Legat Franciscum Macedum p. 2. Cortinæ scribentem, *Gratia intellectus in supernaturali illustratione, & gratia voluntatis in inspiratione & delectatione item supernaturali consistit*; idque confirmantem indigitatis Augustini locis lib. de spir. & lit. cap. 3. lib. 1. de peccatorum meritis cap. 17. & lib. 3. cap. 2. lib. 1. contra 2. epist. Pelagianorum cap. 3. in Psal. 118. lib. 4. contra Julianum cap. 2. lib. de Grat. Christi cap. 3. & 5. *Edit. Paris. pag. 13.*

Legat prælaudatum Dionysium Petavium de hæresi Pelagiana cap. 8. & 9. ubi explicato primo genere gratiæ, quam Augustinus ait sitam esse *in mentis illustratione* pertransit ad aliud genus, quod in motione voluntatis positum est, & *Augustinus passim situm esse docet in delectatione, & suavitate dilectionis, quam Deus cordibus nostris inspirat*: id, quod Petavius demonstrat ex lib. 2. de peccatorum meritis cap. 19. ubi S. Pater gratiam appellat *certam scientiam, & victricem delectationem*: ex lib. 1. de Grat. Christi cap. 6. ubi ait Deum hominum voluntati *ardorem dilectionis inspirare*: ex lib. 4. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 5. ubi traditur definitio illa, quæ nobis objicitur: ex carmine Prosperi de Ingratis, in quo hæc leguntur: *Pag. 632.*

Hunc itaque affectum, quo sumunt mortua vitam,
Quo tenebræ fiunt lumen, quo immunda nitescunt,
Quo stulti sapere incipiunt, ægrique valescunt,
Nemo alii dat, nemo sibi;

& ne omnia producam, ex canone 4. Concilii Milevitani, sive Africani, in quo legitur: *Utrumque Dei donum est, scire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus: nam sicut de Deo dictum est, Qui docet hominem scientiam; ita etiam scriptum est, Caritas ex Deo est.*

Legat Stephanum Dechamps de hæresi Janseniana lib. 3. cap. 16. ubi docet duodecim esse præcipua nomina, quibus Augustinus gratiam voluntatis designat, illam appellans primo a caritate, *Spiritum caritatis* lib. 1. ad Simplicianum quæst. 1. *Inspirationem caritatis* epist. 147. *Infusionem caritatis* lib. 2. ad Bonifac. cap. 8. *Gratiam, qua caritas Dei diffunditur in cordibus nostris*, in omnibus passim Operibus, ac præcipue lib. de Gratia Christi cap. 26. Secundo a dilectione *delectationem summi boni* lib. de spir. & litt. cap. 3. & *inspirationem dilectionis* lib. 4. ad Bonifacium cap. 5. Tertio ab amore eam nuncupat *amoris divini inspirationem* in disput. contra Fortunatum, atque in aliis locis frequenter. Quarto nominat *bonam concupiscentiam* de spir. & litt. cap. 4. Quinto *cupiditatem boni* lib. 2. ad Bonifac. cap. 9. & aliis in locis non raro. Sexto *bonam voluntatem* lib. de Grat. Christi cap. 24. Septimo illam appellat *suavitatem*, cum alibi persæpe, tum maxime 2. de peccatorum meritis *Pag. Edit. Paris. 230.*

cap.

cap. 17. & 19. Octavo eam vocat *dulcedinem* lib. 2. ad Bonif. cap. 9. Nono tam sæpe *delectationis* nomen illi imponit, ut vox nulla frequentius occurrat in libris, quos in divinæ gratiæ defensionem elucubravit. Decimo eam vocat *condelectationem legi Dei* lib. 1. de nuptiis, & concupiscentia cap. 30. Undecimo *jucunditatem* nominat in Psalm. 85. Duodecimo *voluptatem* appellat tract. 26. in Joann. *Hæc sunt nomina*, inquit Dechamps, *quibus S. Doctor motionem voluntatis ab intellectus illuminatione distinctam exprimit*.

Evidentissimum itaque est gratiam voluntatis esse *inspirationem dilectionis*, neque hoc esse principium Baji, sed magni Augustini sententiam constantissimam atque perpetuam. Neque inde sequitur actus virtutum timoris, spei, fidei, aliarumque distinctarum a caritate, non esse a gratia supernaturali; quoniam in his quoque est *amoris quædam affectio*: neque habitu talium virtutum bene utimur *absque amore*. Ne clamites Anonymus: O pervicaciam Bajanistarum! uno audito Norisio in responsionibus adversus Germanitates, ubi ait: *Timor pœnæ in se est bonus, qui tamen ex illo serviliter, hoc est, ut non amans justitiam, bonum facit, non bene illud facit; quippe quæ habet annexam voluntatem peccandi, ex qua derivatur servilitas, quæ timorem pœnæ, alias bonum, vitiat, & depravat.* Si Anonymo Norisius quoque videatur sectator Baji, audiat Eminentissimum Bellarminum, cujus lib. 2. de Pœnit. cap. 18. hæc sunt verba: *Qui serviliter timet malus est, quia pluris facit pœnam, quam culpam, sed timor ipse non est malus, sed bonus; quia non ideo ille est malus, quia vehementer timet pœnam, sed quia non vehementius timet culpam: quod autem non vehementius culpam timeat, non oritur ex timore pœnæ, sed ex defectu caritatis. Gregorius in 1. cap. Cantic. Recti, inquit, diligunt te, non recti adhuc timent te.* Hoc est, quod asserunt Augustini discipuli, *ex defectu caritatis* fieri rem bonam *non bene*; & quæ non a cupiditate, sed a bono animi motu oriuntur, in eo, qui nullam caritatem habet, non esse bona secundum omnem rationem, idest, quia operans Deum non amat. Sed de timore interim hoc tantum; nam huc me traxit adversarius in fine illius articuli, in quo demonstrandum susceperat defendi a me dogma Baji damnatum in propositione 38. Ad hujus errorem a me eliminandum, quæ scripsi non occultavi, quandoquidem omnibus obvia sunt; sed ipse verba mea protuli, & sententiam exposui. Legantur, quæso, scripta mea, & cum adversarii accusationibus conferantur. *Deinde* (utor Magni Basilii ad Neocæsarienses verbis) *judicium detur æquum, & neutri parti separatim addictum. Legatur objectum delictum. Probetur natura sui condemnatum esse scriptum quod objicitur magis, quam quod ex ignorantia accusatoris culpandum esse videatur. Sunt namque multa bona, quæ non exacto mentis judicio præditis non apparent. Neque enim quæ ejusdem sunt ponderis, paria esse videntur, nisi æquilibres sint inter se lances.*

Tom. 1. pag. 1039.

Tom. 3. pag. 535.

Epist. 7. pag. 180. edit. Maur.

CAPUT III.

In quo demonstratur præstantissimum Auctorem librorum, quorum titulus, Mens Augustini, *ab omni pravo, hæretico, & erroneo sensu Bajani articuli XXXVIII. fuisse alienissimum.*

FUlgentium Bellelli, non *filium Augustini spurium*, sed Patri in dogmatum assertione simillimum, *non temerarium scriptorem*, sed humillimum ac prudentissimum, non *dolis, artibus, & effugiis, quibus Baji discipuli usi sunt*, constitutiones Apostolicas eludentem, sed harum auctoritati obsequio ac devotione maxima subjectum, Anonymus non religione tantum, sed errorum quoque societate mihi conjunctissimum fuisse pronuntiat. Quare cum scripta mea ab iniqua insimulatione in iis, quæ ad Bajanismi dogma præcipuum pertinent, superiori capite vindicaverim, eximii etiam ac præstantissimi illius Theologi Opera purgata sunt a falsa accusatoris criminatione. Nihilominus ne quis arbitretur summi viri, quem priori loco adversarius in crimen vocat, postquam migravit ad superos, in Augustiniano Ordine, cui innumera contulit beneficia, periisse memoriam, atque a fratribus, filiisque suis acerrimas, quibus post obitum laceratur, calumnias excipi obtusis, & agrestibus auribus; ego met causam illius suscipiam, atque adstitabo, dans operam, ut unus ab altero fulciatur: quod recte Ecclesiastes appellavit *emolumentum societatis*. Si vero id languide ac perfunctorie præstabo, propterea quod non rudes ignarosque duntaxat, in quorum classe comprehendor, verum etiam *sapientem*, teste prælaudato Ecclesiaste, *calumnia conturbat, & perdet robur cordis illius*: oro, atque obtestor Augustinianæ familiæ Theologos universos, qui Fulgentio Bellelli institutore sublimiora sapientiæ arcana perceperunt, eoque patrocinante consecuti sunt honores, laureas, & gymnasiorum, cœnobiorum, provinciarumque regimina; ne sileant, ne otio torpescant, ne gratiarum & beneficiorum immemores sinant hominem honestissimum, & probitate ac doctrina integerrimum hujusmodi maledictis, & contumeliis jactari. Interim ego scriptis illius Bajani articuli 38. sensum ac pravitatem ineptissime & mendaciter imputari, servato eodem ordine quo usus sum in capite præcedenti, perspicue & facillime demonstrabo.

In Red. pag. 11. & 12.

Cap. 4. 6.

Cap. 7. 8.

§. I.

Rejicit P. Bellelli præcipuum sensum in 38. Baji articulo reprobatum.

PRior sensus in articulo 38. damnatus in Bajo est, inter cupiditatem, quæ a Joanne prohibetur, & inter caritatem per Spiritum Sanctum in corde diffusam non dari amorem a caritate actuali, & non justificante, profectum.

I. Fulgentius Bellelli luculenter affirmat dari caritatem a justificatione sejunctam lib. 1. de statu creat. rationalis ante peccatum cap. 14. his verbis: *Nec ipsa actualis fides, & spes, ipsaque timor, qui justificationem præcedit tanquam Spiritus Sancti donum, esse queunt sine ulla actuali dilectione.* Et paullo infra ait, *Si omnis caritas actualis justificat, Sacramentum mortuorum ex superfluo applicari, dilectionem non ad justitiam disponere, sed ipsum justitiam esse; proindeque peccatorem justum fieri ex quo credit, quia tunc diligere incipit.*

Mens Augustin. Edit. Lucens. pag. 62.

II. Proximo cap. 15. *Constat*, inquit, *inchoatam justificationem, & inchoatam dilectionem haberi posse absque remissione peccatorum, quæ sola perfecta dilectione præstatur*: ibique meritum fidei, quæ justificationem præcedit, disertissime *congruum* duntaxat appellat. Pag. 71.

III. In cap. 16. demonstrat caritatem actualem non justificare delendo peccata, *nisi cordi prædominetur*, & explicans quænam sit caritas prædominans ait: *Solus amor, quo res amata ita animo proponitur, ut pro illa si detur optio, & ipsi, & cætera contemnantur, cordi prædominans est; qui eo usque pervenit, ut etsi motus actualis amoris cesset, adhuc animus rei amatæ adhæreat, si non actu, habitu saltem, & proposito; sine quo esse non potest, nisi contrario prædominante amore propositum jam pridem cordi infixum invertat.* Pag. 75.

IV. In Opere de modo reparationis humanæ naturæ post lapsum p. 1. lib. v. cap. 9. *In primis*, inquit, *certissimum esse debet, amorem honestatis, & justitiæ divinæ legis, qui timentis æternas pœnas cor interdum occupat, caritatem habitualem non esse. Peccatores nimirum sæpissime ab hoc justo timore ducuntur, cum de peccatis dolent, qui caritatem habitualem, seu gratiam remissionis peccatorum non habent.* Cujus generis sunt in ipso, & proximis capitibus innumera, cum propositionum Baji refutatione. Pag. 318.

V. In altera parte pertractans de propositione 44. Quesnelli, quam certum est eamdem esse cum 38. Baji, fusiori stylo demonstrat in peccatoribus esse inchoatam dilectionem, & actiones multas, *quibus ad veniam peccatorum disponuntur*, dissertationem illam his verbis concludens: *Amor Dei sive actualis, sive virtualis, sive implicitus, sive explicitus, imperfectus tamen, peccatores facit Deum ipsum inchoate diligere, postque motus ad ipsum referre*: quos motus tota illa dissertatione a justificatione, & a caritate habituali distinguit.

§. II.

Agnoscit idem Auctor actus permultos, qui non sunt a caritate, nec tamen a cupiditate vitiantur.

INtentus a Bajo sensus alter, pravus utique, & hæreticus, est nullam inter cupiditatem, & caritatem dari dilectionem, actionemque nullam; quæ nisi a caritate sit, non oriatur a cupiditate prædominante, a qua vitietur, corrumpatur, & peccatum, legisque transgressio fiat.

I. Contra Fulgentius Bellelli lib. 1. de statu creat. rationalis ante peccatum cap. 16. scribit: *Sicut dum incommutabilis boni fruitio cordi humano prædominatur, in animo instillans propositum totam legem servandi ubicumque, & quandocumque parendi, si nihilominus levi quadam fruitione ad creata deflectat, quæ non sub interminatione æternæ pœnæ vetantur, non propterea prædominans Dei amor disturbatur e corde, sed integer habitu & proposito perseverat, usque dum fortior cupiditas in æternam legem graviter præcipientem insurgat; quia sæpe (ut Augustinus docet cap. 38. de nat. & grat.) in levissimis, & aliquando incautis obrepit peccatum; & justi fuerunt, & sine peccato non fuerunt. Ita dum prædominanti servit cupiditati, non quæcunque Dei dilectio perversum creaturæ rescindit amorem, nisi eo usque perveniat, ut totam legem servandi, & novæ* Pag. 79.

vita

vita propositum, omniumque propter Deum creaturarum contemptum in animum inducat.

P. 2. pag. 131. II. Rursus agens de propositione 44. Quesnelli, *Justi*, ait, *in quotidiana venialia prolabuntur peccata; & impii multa opera bona faciunt, actionesque multas habent, quibus ad veniam peccatorum disponuntur, timoris videlicet, doloris, fidei, spei, inchoatæ dilectionis, & orationis, quas peccata dicere impium est.* Et post pauca: *Itaque amor ipse Dei inchoatus a pænitentibus, juxta hanc pravam doctrinam, peccatum erit; nam habitualiter adhuc peccato serviunt, necdum a cupiditatis regno sunt liberi, priusquam peccatorum remissionem acceperint.*

Pag. 336. & 337. III. Expressius agens de propositione Quesnelliana 45. scribit: *Nam fide divina ait* (Tridentin. sess. 6. cap. 6.) *hominem credere, sperare, timore concuti salutari, peccata detestari, anteactamque vitam odio habere, ac de præteritis dolere peccatis: his enim actionibus, & similibus ad justificationem se disponit. Si autem hisce peccator operibus ad justificationem se præparat; quis nisi hæretico ductus spiritu, eamet dicat esse prava, & a carnali cupiditate corrupta?* Et infra. *Igitur carnalis cupiditas, quæ in corde ipsius habitualiter regnat, non omnes actiones ejus corrumpit.*

Pag. 139. IV. Post pauca pertractans de verbis Augustini cap. 117. Enchiridii, *Regnat carnalis cupiditas, ubi non est Dei caritas*, Fulgentius Bellelli agnoscit absque ulla caritate actuali opera, quæ non sunt peccata, neque oriuntur a cupiditate prædominante, dicens: *Inde autem nullo conficitur jure, quod prava cupiditas, caritate absente auxiliatrice, omnes hominis actiones corrumpat; quoniam deficiente victrici gratia, potest cum effectu bene aliqualiter operari, tametsi non bonum, quod ad pietatem pertinet, veramque justitiam.*

Pag. 147. V. Præterea in propositionem Quesnellianam 46. ita eximius Theologus ratiocinatur: *Nimirum peccator, caritate habituali regnante, prædominanteque expers, cum ad justificationis gratiam se præparat, fide instructus suos ad Deum invocandum sensus componit; speque fretus propter retributionem sensus ad legis obedientiam submittit. Jejunio enim gustum castigat, sacris mysteriis devotus assistit, oculos a vanitatibus avertit, aures ad Dei verbum inclinat, linguam ad delictorum confessionem solvit, timoreque Dei concussus dolorem in corde excitat, gemitque. Has vero actiones, quæ ante regnantem caritatem, immo & pro illa adipiscenda a peccatore fiunt, quis malas dicat?* Hujus generis in libris Theologi hujus præclarissimi occurrunt plurima.

§. III.

Innatum amorem beatitudinis, qui non est caritas, neque cupiditas, Fulgentius Bellelli sæpe commemorat.

AD hæc inter vitiosam cupiditatem, & inter laudabilem caritatem medius est amor beatitudinis ortus ex appetitu innato creaturæ rationalis.

I. Hunc vero appetitum, qui non est cupiditas a Joanne prohibita, neque caritas in corde per Spiritum Sanctum diffusa, tam expresse Fulgentius Bellelli admittit, ut hinc unum ex argumentis deducat, quibus de statu creaturæ rationalis ante peccatum lib. 3. cap. 12. demonstrat, juxta principia Augustini admittendam non esse naturam puram; atque argumentum illud prosequens usque ad cap. 14. hisce verbis absolvit: Pag. 421. *Natura vero rationalis propter indigentiam suam in Dei visionem inclinat, tamquam perfectionem, qua sola potest cumulatissime expleri.* Scio Anonymum ægre ferre, quæ a nostratibus de statu puræ naturæ traduntur: sed hac de re agendum proxima dissertatione.

P. 2. pag. 118. II. In Opere de modo reparationis humanæ naturæ lib. 3. cap. 2. productis Augustini verbis, *Immutabilis autem, cum qua homo creatus est, & creatur, illa libertas est voluntatis, qua beati esse omnes volumus, & nolle non possumus*, inquit Bellelli: *Nempe quia in bonum commune beatitudinis omnes utique naturali voluntatis necessitate feruntur.*

III. Proximo cap. 3. addit: *Creatura vero rationalis beatitudinem necessario amat, quia nihil mali in hoc, quod est beatum esse, apprehendit. Quapropter lib. 5. Supplem. num. 55. & alibi sæpe Augustinus inquit:* Sunt & voluntaria necessaria; sicut beati esse volumus, & necesse est, ut velimus; *& lib. 6. nu. 12. hanc necessitatem nobis a Deo ait esse congenitam, secus vero particularium bonorum electionem.* Hunc beatitudinis amorem quis, nisi omnino desipiat, appellabit cupiditatem noxiam, aut caritatem per Spiritum Sanctum in corde diffusam?

§. IV.

Inter cupiditatem & caritatem Augustinianus Theologus medios fatetur actus indeliberatos immunes a culpa.

INter cupiditatem a Joanne prohibitam, & laudabilem caritatem non datur in sensu Baji motus concupiscentiæ, qui non sit inobedientia, legisque transgressio, etiamsi homo eumdem motum patiatur invitus.

I. At Fulgentius Bellelli de statu creaturæ rationalis ante peccatum lib. 3. cap. 17. de concupiscentia, quæ animum pertrahere nititur, quo ratio non dictat, *Si intelligam* (inquit) *nomine mali moralis culpam, certe in hoc sensu concupiscentia non est malum morale.* Pag. 441.

II. De modo reparationis humanæ naturæ lib. 4. cap. 25. scribit: *Sic autem Augustinus peccatum libertatis, & necessitatis distinuit, quemadmodum Theologi omnes peccatum* formale *a* materiali *discernunt.* Et postquam ait *pronitatem ad peccandum*, quæ in hac vita est impedimentum justitiæ, esse peccatum duntaxat *materiale*, hæc subjicit: *Perperam itaque Bajani peccata isthæc necessitatis ad culpam imputari statuerunt, eo quod Augustinus peccata esse dicit.*

III. Proximo cap. 27. ad argumentum Baji autumantis motus concupiscentiæ, quos homines inviti patiuntur, esse contra præceptum illud, *Non concupisces*, hæc Theologus præstantissimus: *Respondimus primo, primos concupiscentiæ motus, quos inviti patiuntur homines, nec veram legis inobedientiam esse, vel transgressionem, nec liberos esse. Tales enim naturæ sunt, ut ab hominibus absque prævia deliberatione efficiantur: non igitur liberi censendi sunt, si indeliberati sunt.* Pag. 242.

IV. In eodem capite hæc leguntur: *Hinc qui motus in mente hominis omnem deliberationem antecessit, simplex delectatio dicitur; qui vero ad illum sequitur, vocatur consensus. In illo neque meritum habemus, neque demeritum: in hoc autem, quo priori delectationi consentimus, culpa, vel meritum reperitur.* Pag. 243.

V. Capite 28. hæc habentur: *Exinde autem liquidum fit, quam æquo jure damnata fuerit Baji propositio 50.* Concupiscentia, sive lex membrorum, & prava ejus desideria quæ inviti sentiunt homines, sunt vera legis inobedientia. *Et 74.* Motus pravi concupiscentiæ sunt pro statu hominis vitiati prohibiti præcepto, *Non concupisces*, unde homo eos sentiens, & non consentiens, transgreditur præceptum, *Non concupisces*, quamvis transgressio peccatum non deputetur. *Quippe vera transgressio, & inobedientia legis absque deliberato consensu fieri non potest. Sique, ut ait Bajus, transgressio peccatum non deputatur; ergo non est* VERA, *& formalis transgressio, sed materialis duntaxat. Ubi enim nullus consensus, nulla quoque transgressio legis. Nullus autem in concupiscentiæ motibus, quos homines patiuntur inviti, consensus est. Ergo legis transgressio nulla.* Pag. 247.

§. V.

In libris inscriptis, Mens Augustini, *commendantur habitus, actusque a caritate sejuncti.*

IN sensu Baji non datur inter noxiam cupiditatem, & caritatem laudabilem actus aliquis bonus procedens ab habitibus infusis, a cupiditate, & a caritate distinctis.

I. Verum Augustinianus Theologus in proposit. 57. Quesnelli, *Fides* inquit, *quæ nequit esse sine spe, & caritate, fides est per caritatem ipsam formata, quæ scilicet per dilectionem operatur. Nam fides informis, imperfecta, & minime de condigno meritoria, desperationis crimine spe sublata, sine spe esse potest.* En fides *informis* absque spe, & caritate. Pag. 193.

II. Paullo post declarat, nec etiam caritatem actualem *expressam*, scilicet, quæ sit amor Dei *propter se*, ad veram fidem, & veram spem requiri, scribens: *Quod si dicant, proscriptam thesim non de caritate perfecta, & sanctificante, sed de imperfecta, & inchoata esse intelligendam; in hoc etiam sensu falsam propositionem agnoscimus, quoniam indefinita est, & ut pluries diximus, caritas actualis expressa ad veram fidem, & veram spem habendam non exigitur.* Ubi animadvertendum est, Fulgentium Bellelli, quando adjutorium gratiæ universim in *delectatione*, ut ipse inquit, *auxiliatrice* constituit, nomine delectationis non intellexisse *caritatem expressam.* Pag. 194.

II. Scripserat paullo supra in proposit. Quesnelli 54. *Eo sensu fidem, spem, aliasque virtutes sine caritate esse mortuas, quia ad meritum de condigno sine sanctificante caritate nihil valent. Ceterum juxta Orthodoxas Concilii Tridentini sanctiones in ordine salutari extinctæ penitus non sunt. Quandoquidem cum ea præveniente Dei* Pag. 183.

te Dei

is Dei adjutorio, impulsuque Spiritus Sancti moventur, voces suas, peculiaresque operationes habent, quibus peccatores ad justificationis gratiam impetrandam disponuntur. Eo loci præveniens hoc adjutorium appellatur quidem *salutis desiderium*, *& amor virtutis*, at non caritas *expressa*, atque peculiaris.

Pag. 215. IV. Ulterius in Quesnelli propositionem 61. explicans quinam sit *amor justitiæ*, *& delectatio* ad quodlibet bonum opus necessaria, ait *nomine caritatis bonam voluntatem intelligi, etiam in fide & spe inclusam*, & inquit: *Ergo qui pio affectu volentes credunt, volentes timent, volentes obediunt, volentes sperant, tametsi per caritatem sanctificantem in Deum summum bonum has actiones non referant, voluntatem tamen peccandi deponunt, nec cor peccatu addictum perverso animo servant.* Explicans subinde, quænam caritas necessaria sit, ut timor pravum animum cohibeat, docet necessarium esse *amorem inchoatum justitiæ*, & nomine *caritatis* non semper significari in Augustiniana Theologia amorem Dei super omnia, *sed ordinatam quamcunque boni cupiditatem*.

Pag. 2.8.

Pag. 331. V. Libro v. de Modo reparationis humanæ naturæ post lapsum cap. 11. *docet dilectionem justitiæ semper esse dilectionem Dei*; sed ait amorem justitiæ, *nisi accedat reflexio diligendi Deum*, non esse explicitam caritatem: *dilectionem explicitam* esse caritatem illam, *qua Deus diligitur gratis, & propter se*: dari *caritatem explicitam*, actualem, & inchoatam, quam plerique ex nostris in Sacramento requirunt ad gratiam adoptionis impetrandam: *contritionem imperfectam* animari ab hac benevola, *& explicita caritate* dilectionem justitiæ *implicitam* illam esse, quæ continetur in amore cujuscunque rei justæ: hanc dilectionem in attritione quoque inveniri, *quamvis explicita Dei dilectione destituta sit*: verum non sufficere attritionem ipsam ad justificationis gratiam in Sacramento impetrandam, *nisi ei inchoatæ dilectionis explicitus actus accedat*. Habes ergo apertissime in Fulgentio Bellelli habitus fidei, spei, timoris, cæterarumque virtutum, non solum sine *caritate justificante*, sed etiam sine illa caritate, *quæ est explicita dilectio Dei*; & habes itidem absque *dilectione ipsa explicita* actus bonos ipsarum virtutum, non tamen ita bonos, ut ad justificationem obtinendam etiam in Sacramento sufficiant: quod communiter Augustiniani omnes propugnant.

C O N C L U S I O.

In libris eximii Theologi Fulgentii Bellelli, quorum titulus, *Mens Augustini de statu creaturæ rationalis ante peccatum*, & *de Modo reparationis humanæ naturæ post lapsum*, non continetur Bajani articuli 38. sensus hæreticus ac perversus, ideoque nec vestigium aliquod Bajanismi: immo quum præstantissimus auctor sensus oppositos iis, quos præsefert damnatus articulus, expressissime tradat; non Baji sectator dicendus est, sed adversarius, ac talis, qui *Bajanismum* directe impetit, atque oppugnat.

D E M O N S T R A T U R.

Non defendit sensum illius Bajani articuli, quem Anonymus appellat præcipuum Bajanæ doctrinæ dogma, fontemque, & originem fere omnium errorum, qui in Bajo damnati sunt, sed ejusdem articuli pravum omnem sensum damnat, atque refellit, quisquis inter noxiam cupiditatem a Joanne prohibitam, & inter caritatem laudabilem, justificantem, & habentem meritum æternæ vitæ, admittit actus elicitos caritatis actualis imperfectæ, & inchoatæ: quisquis negat omnia opera peccatorum, qui *caritate habituali* destituti sunt, a cupiditate prædominante labefactari, & corrumpi: quisquis in creatura rationali agnoscit amorem beatitudinis, quem in tot malis humana natura non potuit amittere: quisquis fatetur dari pronitatem ad malum, & indeliberatos concupiscentiæ motus, qui non sunt transgressiones legis, sive, ut inquiunt scholastici, *formale* peccatum: quisquis demum absque *expressa caritate*, *& explicita* amore Dei *super omnia* docet actus fidei, spei, & timoris bonos esse, & ad justificationem impetrandam disponere, & habitus a quibus iidem actus eliciuntur, distinctos esse ab habitu caritatis, & sine hoc permanentes. Hæc propositio evidentissima est ex primo capite hujus dissertationis.

Præstantissimus Auctor librorum, quorum Titulus, *Mens Augustini*, affirmat dari inchoatum, & initialem Dei amorem a *caritate habituali* distinctum: propugnat in peccatoribus prædominante cupiditate gravatis, actus bonos complures, qui ab hujusmodi cupiditate minime corrumpuntur: agnoscit in creatura rationali amorem, ac propensionem innatam beatitudinis cordi universorum hominum inditam: asserit indeliberatos concupiscentiæ motus non esse violationem illius præcepti, *Non concupisces*, aut *formale*, ut inquiunt scholæ, peccatum; atque sine habitu caritatis habitus reliquarum virtutum, & absque *expresso*, *& explicito Dei amore* bonos earumdem virtutum actus deprædicat. Hæc propositio ex dictis in hoc tertio capite manifestissima est.

Igitur auctor librorum, quorum titulus, *Mens Augustini*, non defendit sensum Bajani articuli 38. qui est Bajanæ doctrinæ dogma præcipuum, omniumque fere errorum, qui in Bajo damnati sunt, fons & principium; sed ejusdem articuli omnem pravum, damnatumque sensum damnat, atque refellit.

§. VI.

Responsio ad ea, quibus Anonymus nititur demonstrare in scriptis Fulgentii Bellelli sensum Bajani Articuli XXXVIII.

INquirendum modo est, quibus argumentis adductus Auctor *Bajanismi Redivivi* sensum damnati articuli 38. in præstantissimi Augustiniani Theologi scriptis offenderit.

I. Profert primum duo Theologi nostri testimonia: unum deprompum ex lib. primo *de statu creaturæ ration. ante peccatum*; alterum ex lib. 3. ejusdem Operis capit. 1. Illud ait hujusmodi: *Nullus profecto deliberatus, & supernaturalis animi motus irrequietus & sine fine esse potest; ergo aut in Creatore, aut in creatura ultimum sibi finem constituit. Quod si in Creatore, est caritas: si in creatura, est cupiditas.* Alterum vero ait, quod sequitur: *Creatura rationalis quæcunque condeetur, sine ullo amore esse non potest. Ergo erit aut fruitio Dei, aut creaturæ, nec medium inter ista duo cogitabile est, ut liquido constat. At vero utrumlibet cogitetur, pura natura repugnat; quoniam si creatura fruatur, perversa est, & mala, adeoque nec pura; sin vero fruatur Deo, nec pura erit, quoniam Deus sine gratiæ adjutorio diligi omnino non potest.* Ex his hanc consecutionem infert Anonymus: *Nullum itaque Theologus iste agnoscit cum Bajo medium inter Deum caritate amatum, & creaturam cupiditate dilectam, ac proinde neque ullum admittit medium inter actiones, quæ fiunt ex motivo caritatis, & illas, quæ fiunt ex motivo cupiditatis: sed hunc errorem, quem Frater Bellelli defendendum suscipit, jam in propositione 38. Baji damnatum vidimus.* Bajan. Rediv. pag. 163.

Respondeo, neque ex primo, neque ex altero testimonio consecutionem illam deduci, sed eadem semper Anonymum aberrare chorda, ignoratione summa Augustinianæ Theologiæ laborantem. Loquamur de testimonio primum producto. In eo Fulgentius Bellelli loquitur *de motu animi deliberato*, ut ex ipsis verbis perspicuum est. Igitur non negat dari inter cupiditatem prohibitam, & caritatem per Spiritum Sanctum diffusam, amorem beatitudinis, & motus concupiscentiæ *indeliberatos*, immunes a culpa, nec prohibitos præcepto, *Non concupisces*. Deinde eodem capite 18. ait: *Bonus quidem, & supernaturalis motus est, etiamsi perfecta, & casta dilectione remissiva peccati creatura rationalis sit destituta.* Itaque sine gratia sanctificante, & absque *caritate habituali* agnoscit bonum ac supernaturalem amoris motum, a gratia præveniente excitatum. Præterea eo loci scribit: *Quocunque motu sive fidei in propitiatorem Jesum Christum, sive spei sempiternorum, sive gehennæ timoris in præcedentis ruinæ reparationem erigatur, libero equidem flexu, & deliberata animi propensione, non inopinata mentis cogitatione, & nullo regulante consilio, opus est ut Sacramento quærendo se submittat.* Ergo sine caritate admittit bonum motum fidei, bonum motum spei, bonum motum timoris. Verum tamen est, quod in hoc Opere de creaturæ rationalis statu ante lapsum Theologus eximius contendit, *attritionem supernaturalem deliberatam & in debitum finem ordinatam, amore caritatis animatam esse*, ideoque ad gratiam in Sacramento impetrandam sufficere: immo videtur asserere, non posse attritionem ipsam ab amore caritatis sejungi, dicens: *Mira dictu res! Concedunt necessariam attritioni supernaturali gratiam prævenientem, comitantem, & in debitum & ultimum supernaturalem finem ordinatam, & negant amorem!* Sed animadvertendum est juxta hunc Theologum alium esse amorem, quo peccator pio affectu credit, pio affectu sperat, pio affectu timet, scilicet *cupiditatem boni*, *amorem justitiæ*, *& dilectionem auxiliatricem* quælibet bona opera supernaturalia prævenientem; aliam esse caritatem explicitam, & expressam, *qua Deus diligitur gratis*, *& propter se*; id quod paullo supra ejusdem Theologi verbis apertissima demonstravi. Quando ergo Fulgentius Bellelli inquit, nullam aliam in Sacramento attritionem requiri præter illam, quæ est supernaturalis, & effectus gratiæ prævenientis, atque ipsum attritionis actum in finem ordinantis; non loquitur de illa attritione, quæ bona est spectato objecto proximo, & cupiditate boni, sive amore justitiæ, omne supernaturale opus prævenienti; sed de attritione illa, quæ acce-

Pag. 88.

Pag. 92.

Præstruprorat physic. qua bene posse erui.

dente explicito amore Dei *in finem ultimum* reflectitur, atque a timore servili ad timorem castum adscendit: quod vir doctissimus præcipue docuit lib. v. Pag. 333. de Modo reparationis cap. xi. his verbis: *At si attritio in Sacramento prorsus explicita Dei dilectione destituta sit, nonne disponit? Disponit plane ad gratiam impetrandam, sed non sufficit, nisi et inchoata dilectionis explicitus actus accedat*: & longe antea in Epistola Apologetica ad Martinum Battaglinum virum doctrina singulari præditum, & gravissimis perfunctum muneribus, necnon summis viris acceptissimum, alieno scripta nomine, pag. 47. *Statuit Auctor laudato capite 18. lib. 1. attritionem supernaturalem conceptam ex timore pœnarum, conjunctam cum spe veniæ, & ordinatam in debitum finem castissime, necessariam & sufficientem esse in pœnitentiæ Sacramento ad impii justificationem impetrandam*. Ex hac autem digressione, quæ necessaria erat ad explicandam Theologi nostri de attritionis sufficientia assertionem, ab Augustinianis aliis minime discrepantem, revocans me ad institutum, illud pero ab ipsomet Adversario, num consecutio illa sua dicenda sit hominis ratione præditi argumentatio, an calumniatoris penitus excæcati arguiatio lepidissima & nugacissima, dum ait Fulgentium Bellelli nullum medium adstruere inter cupiditatem, & caritatem citato lib. 1. cap. 18. in quo tam aperte inter caritatem per Spiritum Sanctum diffusam, & cupiditatem prohibitam admittit actus indeliberatos, admittit dilectionem initialem non justificantem, & admittit bonos motus fidei, spei, timoris, qui absque explicito actu caritatis, etsi non sufficiunt, disponunt tamen ad justificationem in Sacramento impetrandam.

Dixi de primo Fulgentii Bellelli testimonio: nunc Cap. 18 pag. edit. Paris. 58. de altero. Eo loci Theologus noster in sui confirmationem, atque explicationem affert Sancti Fulgentii Ruspensis Episcopi testimonium aliud consimile, exscriptum ex lib. 1. ad Monimum, quod est hujusmodi: *Nec est alia, quæ vera sit sapientia vel intelligentia creaturæ rationalis, nisi dilectio Creatoris, in qua tanto magis minuitur est dilectio sui, quanto magis, minusve dilectionem suam exhibet Creatori. Voluntas porro creaturæ rationalis sine qualicunque amore non potest esse. Nec sic potest diligere, ut amorem suum non velit ad aliquid erigere; quæ inter summum bonum, a quo creata est, & infimum bonum, cui prælata est, medio quodam loco posita, profecto aut in infimo bono necesse est miserabiliter jaceat, aut in summo bono veraciter feliciterque requiescat. Quodam etenim amore rapitur, seu cum obedientia sublevatur, & Creatori bono bene subjicitur: sive cum superbia deprimitur, ut creatura bona male dominetur*. Hæc Sanctus Fulgentius. Obtestor nunc Anonymi fidem, quid asseruit lib. 3. de statu creaturæ rationalis ante peccatum Fulgentius Bellelli, quod non scripserit lib. 1. ad Monimum S. Fulgentius Ruspensis Episcopus? Ait ille, *Creatura rationalis sine ullo amore esse non potest*: & S. Fulgentius, *Voluntas creaturæ rationalis sine qualicunque amore non potest esse*. Ille, *Ergo erit aut fruitio Dei, aut creaturæ*: ille autem, *Aut in infimo bono necesse est miserabiliter jaceat, aut in summo bono veraciter feliciterque requiescat*. Igitur si S. Fulgentius non fuit Baji præceptor, Fulgentius Bellelli non fuit Baji discipulus. Et quidem uterque a Bajo dissidet quamlongissime; loquuntur enim *de fine ultimo*, ad quem media ordinantur, & qui necessum est ut sit Deus incommutabile bonum, aut creatura bonum fallax, & commutabile: id, quod apud Theologos est certissimum, adeo, ut ipse Anonymus scribat: *Verum quidem est, & indubitatum inter Creatorem & creaturam nullum esse medium, & consequenter finem, quem actibus nostris proponimus, esse vel Deum, vel creaturam*. Idcirco Fulgentius Bellelli sapientissime non *amorem* utcunque dixit, sed *fruitionem*: quo vocabulo in Augustiniana Theologia significatur diligere rem propter seipsam, & ad illam quælibet alia Tom. 3 pag. 4. referre, nam ut ait S. P. Augustinus lib. 1. de Doctrina Christ. cap. 4. num. 4. *Frui est amore alicui rei inhærere propter seipsam. Uti autem quod in usum venerit, ad id, quod amas obtinendum referre*. Atque hinc etiam eruitur inter cupiditatem, quæ tendit ad creaturam tanquam ad finem ultimum, & caritatem, qua cor nostrum fertur in summum bonum, pariter ut ultimum finem, dari intermedios amores, & actus complures, eos scilicet omnes, qui ad *usum* pertinent, non ad *fruitionem*. Etenim Auctor *Bajanismi Redivivi* pag. 163. priorem illam fractam, insulsamque argumentationem concludens inquit: *Oblationem, & relationem in Dei gloriam non tenemur semper in singulis actionibus iterare, atque renovare, & ideo non peccant, qui habent aliquando pro fine secundario creaturam, modo eorumque hæc eorum actio sit ad Deum referibilis, & nulla prava vitietur circumstantia*. De hac redictum supra, & pertractabimus rursus peculiari dissertatione. Interim sat est, si duo reponamus: unum, quod Augustinensium, qui propugnant necessitatem referendi omnia opera deliberata in Deum, nemo unus ait opera moralia & officia bona atque honesta esse *intrinsece* vitiata, aut corrumpi a prædominante cupiditate, a qua eliciantur: alterum, quod nec etiam Augustinensium aliquis affirmat, *oblationem illam*, ut inquit Anonymus, *& relationem in Dei gloriam* esse *in singulis actionibus* iterandam, atque innovandam. Immo Fulgentius Bellelli Pag. 330. lib. v. *de modo reparat.* cap. 13. censet in rigorem propensam esse sententiam illorum, qui docent *actus caritatis*, quibus subsequentia opera ad Dei gloriam referuntur, *crebro esse iterandos*, & affirmat satis esse, *si præcedens ordinativus dilectionis actus, qui statis temporibus præcedere debuit, nisi retractetur, moraliter perseveret*.

II. Præterea ait Anonymus, Fulgentium Bellelli, Bajan. Rediv. pag. 164. etiamsi minime errat affirmando *nullum reperiri medium inter amorem Dei, & amorem creaturæ*, errare tamen quod contendat, *non posse creaturas diligi absque peccato, nisi hæc dilectio actu, vel virtute referatur in Deum*; immo errare etiam in eo, quod affirmet *actus fidei, spei*, aliarumque virtutum *peccaminosos esse, nisi alterius referantur in Deum caritate amatum*. Verum hæc Anonymus pronuntiat quidem, sed patenti, splendidissimoque mendacio. Theologus enim noster apertissime, & sine ulla ambiguitate verborum docet multa fieri, quæ bona sunt, spectata operis substantia, utpote quæ non oriuntur a concupiscentia prædominante, atque ad objectum in se bonum, attento fine proximo, referuntur; & duntaxat cum Augustino contendit non esse bona inspectis omnibus circumstantiis, nisi referantur actualiter, aut virtualiter in Deum; quæ inordinatio ac pravitas non est *operis*, sed operantis, qui facit *bonum non bene*, ut de timore docent S. R. Ecclesiæ Cardinales amplissimi, Robertus Bellarminus, & Henricus Norisius, quorum verba produxi prope finem secundi capitis præcedentis. Atque cum eisdem verbis obsecro præcipitis judicii hominem, ut conferat hæc Fulgentii Bellelli lib. v. cap. 33. ad xII. Juliani argumentum: *Possunt quidem aliqua bona fieri non bene facientibus a quibus fiunt.* De modo repar. P. 1. pag. 405. *Bonum est enim ut subveniatur homini periclitanti, præsertim innocenti. Sed ille, qui hoc facit, amando gloriam hominum magis, quam Dei facit, non bene bonum facit, quia non bene facit, quod non bona voluntate facit. Quia scilicet defectus in actuali inordinatione voluntatis est, dum non refert bonum opus ad id, quod debet, saltem virtualiter*. Quod vero addit Anonymus, a Theologo nostro præclarissimo denegari actus fidei, spei, aliarumque virtutum, qui boni sint, & peccato non inquinati, *nisi referantur in Deum caritate amatum*; quum Fulgentius noster dilucide & expresse in locis productis §. v. ac repetitis paullo supra, doceat *absque explicita dilectione Dei* hujusmodi actus non solum bonos ac supernaturales esse, verum etiam ad gratiam justificationis disponere, nil reponam ulterius, nisi quod ait Sanctus P. Augustinus exponens ea verba, *Neque mentiemini, neque calumniam faciet unusquisque proximo*, Tom. p. 39. quæstione 68. in Leviticum, *Neque calumnia sine mendacio fieri potest*.

III. Auctor *Bajanismi Redivivi* conatur demonstrare Fulgentium Bellelli nullum amorem, sive carita- Bajan. Rediv. pag. 164. tem agnovisse præter *amorem Dei supernaturalem, amorem, quo diligitur Deus gratis propter seipsum, sicut & intellexere Bajus, Jansenius, & sectatores eorum, ac proinde manifeste horum Novatorum doctrinam a F. Bellelli fuisse renovatam*. Quomodo id probat Anonymus? Quoniam lib. 3. de statu creat. rationalis ante peccatum, *Postquam cap. 1. amplexus est doctrinam in propositione 38. Baji damnatam, nimirum omnem amorem creaturæ rationalis esse aut caritatem bonam, aut cupiditatem malam*, asserit *cap. 2. Deum ut auctorem naturæ sine dono gratiæ diligi non posse. Et post allata cap. 3. 4. & 5. duo argumenta, seu potius sophismata, tertium conficit argumentum ex his duabus propositionibus, una scilicet, Deum perverse amari, si non diligatur propter se; altera autem, Deum non posse amari propter se sine vera gratiæ adjutorio*. Hæc adversarius.

Bellissime! Fulgentius Bellelli ait lib. v. *de modo* Pag. 331. *reparationis* cap. 11. dilectionem justitiæ, & cupiditatem boni, in qua sita est delectatio, ut ipse inquit, *cualisatrix*, si Deus reflexe diligatur, esse *dilectionem Dei explicitam*; implicitam vero duntaxat, *si diligatur res, quæ Deo conformata juste est*: addit paullo infra, attritionem ad gratiam disponere, etiamsi *explicite Dei dilectione destituta sit*: declarat cubitalibus litteris dilectionem *explicitam* Dei esse caritatem, *qua Deus diligitur propter se, & gratis*: scribit alio in loco, *Caritas actualis expressa ad veram fidem, & ad* P. 2. pag. 294. *veram spem habendam non exigitur*. Et adversarius hanc frontem gerit, hanc conscientiam, ut scribat Theologum nostrum nullam aliam caritatem agnovisse, præter amorem Dei *supernaturalem, amorem quo diligitur Deus gratis propter seipsum*? Qui vero tali præditus est mentiendi, & calumniandi artificio,

is est,

is est, qui ingenuum, atque integerrimum virum damnat sæpenumero doli, fraudis, & complurium ad eludendas Ecclesiæ censuras effugiorum?

Utinam saltem foret optimus dialecticus; sed qui Theologi nostri argumenta appellat *sophismata*, videtur vim consequentiæ penitus ignorare. Ex quo enim ad diligendum Deum, ut auctorem naturæ, necessaria sit gratia, & Deus, quum sit summum bonum, debeat diligi *propter se*; nulla ratione infertur, omnem amorem creaturæ rationalis esse cupiditatem, aut caritatem in sensu Baji, sed infertur hoc unum, illam quoque caritatem, qua Deus super omnia diligitur ut auctor naturæ, esse dilectionem explicitam Dei, præter quam datur dilectio implicita, *qua diligitur res, quæ Deo conformata facta est*. Alioquin si ex quo Deus ut auctor naturæ diligi nequeat absque supernaturalis gratiæ adjutorio, consequitur Baji damnatus articulus 38. quomodo ab errore Baji immunes dicemus Theologos illos, qui illam de amore Dei sententiam propugnant, præsertim Eminentissimum Bellarminum, qui lib. VI. de Gratia, & lib. Arbitrio cap. 7. ait: *Nos igitur sententiam illam tertiam in ipso initio capitis annotatam, ita intelligimus, ut existimemus non posse Deum sine ope ipsius diligi, neque ut auctorem naturæ, neque ut largitorem gratiæ & gloriæ, neque perfecte, neque imperfecte, ullo modo; atque hanc non dubitemus sententiam esse Sancti Augustini, imo etiam Scripturarum, & Conciliorum, quicquid aliqui minus considerate in hac parte scripserint*. Quod vero eximius Bellelli ait Deum perverse amari, nisi diligatur propter se, loquitur aperte de illo amore, quo non in Deo, sed in creatura ultimus finis a creatura rationali constituitur, quod Augustiniana phrasi dicitur *frui utendis*, atque sese perspicue explicat hisce verbis ab adversario aut fraude, aut inscientia mutilatis, *Deus etiam ut Auctor naturæ diligi nullo pacto potest tamquam in aliam finem referendus, ita enim perverse amaretur, utique illa perversitate, quam præclarissime Augustinus deprædicat*: OMNIS HUMANA PERVERSIO (inquit) FRUENDIS UTI VELLE, ATQUE UTENDIS FRUI. *Igitur non propter aliud, sed propter se ipsum diligendus est Deus, id est, gratis amandus*. QUOD SI GRATIS NON FIAT, NULLO FIERI PACTO POTEST. Quæ verba Augustini callidus accusator alto silentio præteriit. Mitto dignissimam risu esse argumentationem, ex quo Deus diligendus sit propter se, ideoque in illum omnia opera deliberata actu, aut virtute referenda sint, inferre sensum Bajani Articuli 38. quod Anonymus molitur est argumentatione præcedenti: atqui ex quo damnatus sit sensus Bajani Articuli 38. demonstrare perversum non esse Dei amorem, si non diligatur propter se, & in illum omnia opera deliberata actu, aut virtute non referantur; in quo sita est objectio Anonymi vitioso circulo perambulantis, collisa nuperrime, & refutata.

IV. Instat Anonymus: *Cap. 18. postquam denuo asseruit, non posse creaturam rationalem Deum ullo pacto diligere sine supernaturali gratiæ adjutorio, quo semel destituta omni etiam destitueretur caritate, hanc infert ipse consequentiam; Ergo dominanti cupiditati serviret*.

Facillima est tamen huic instantiæ responsio; nam primum Augustinianus Theologus loquitur de creatura rationali, quæ destituta sit *supernaturali gratiæ adjutorio*, sine quo voluntatem creatam (non tamen absque justificatione, & caritate habituali) non posse vitare peccatum, non propugnat tantum Norisius in Vindiciis pag. 938. in Parallelo propositionis 25. Baji pag. 1343. & in Respons. ad Germanitatem X. pag. 1436. sed etiam Joannes Martinez de Ripalda celebris S. Jesu Theologus, qui lib. 1. de Ente Supernat. disp. XX. sect. 6. num. 25. ait: *Juxta Concilia, ac Patres Ecclesiæ voluntas suis viribus relicta nihil potest, nisi superbiam & peccatum*. Quam propositionem Ripalda tota ille sectione auctoritatis & rationis munimentis confirmat. Deinde juxta Fulgentium Bellelli peccator gratia actuali destitutus non ideo *cupiditati dominanti* deservit, quasi quicquid agit, sit *secundum substantiam* vitium atque peccatum, & procedat a noxia cupiditate, a qua *intrinsece* corrumpatur; sed quoniam licet bonum sit quoad officium, operisque substantiam, attamen non fit *bene* spectata circumstantia ultimi finis, in quem nulla caritate actuali, vel virtuali refertur: quod supra ejusdem Theologi verbis semel, iterumque explicavi.

V. Ulterius progreditur Anonymus scribens Fulgentii Bellelli *erroneam ac dolosam mentem* magis ac magis patefieri, propterea quod ita exponit propositionem 31. & 32. Baji, ut velit præter caritatem, quæ hominem justum reddit, dari aliam caritatem, *qua cor hominis interdum ardere incipit, at pedetentim ad justitiam perducatur*. Ait hujus effugii fallaciam aperte a se demonstratam part. 1. §. 1. art. 3. num. 11. ex quo nec Bajus, nec Jansenius imperfectam caritatem negaverint. Addit propositionem 38. nullam cum propositionibus 31. & 32. connexionem habere, cum illa enuntietur *de caritate generatim sumpta*, istæ vero *de caritate perfecta*. Hac autem data occasione affirmat sensum a Romano Pontifice damnatum in propositionibus 31. & 32. esse quod dilectio Dei super omnia, & propter se aliquando conjuncta non sit cum remissione peccatorum.

Respondeo illarum duarum propositionum 31. *Caritas perfecta, & sincera, quæ est ex corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, tam in catechumenis, quam pœnitentibus, potest esse sine remissione peccatorum*, & 32. *Caritas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum*: illarum, inquam, propositionum expositionem traditam a Fulgentio Bellelli esse optimam ac legitimam, cum Bajus propositione 43. admiserit veram justificationem separatam a remissione peccatorum, & favente Anonymo pag. 26. Bajanismi Redivivi, asseruerit *justificationem impii consistere in obedientia mandatorum*, unde sequitur impium justificari, *quando incipit mandatis obtemperare*. Illam autem Fulgentii Bellelli responsionem, quam minime adversarius insectaretur, si præditus esset vividiori memoria, arbitror satis superque fuisse a me vindicatam ab omni Bajani erroris suspicione lib. 34. cap. 6. ad quem locum remitto lectores. Et quidem eamdem responsionem tradunt quotquot exigunt in Sacramento Pœnitentiæ caritatem aliquam initialem, ut legi potest apud Le-Drou, Vittassium, Le-Droint, aliosque ibidem laudatos. Sat erit si addantur modo, quæ de hisce duabus propositionibus Baji scribit Aloysius Turrianus Societatis Jesu illustris Theologus in Tractatu contra errores Baji cap. 6. §. 1. ubi ait: *Existimabat de facto Bajus veram caritatem & justitiam posse esse sine remissione peccatorum, ac proinde cum peccata per temporis spatium; quæ est hæresis & error in fide juxta ea, quæ docent Auctores 1. 2. ad quæst. 113. de justificatione, & ita merito damnantur propositio 31. & 32.*

Quod Anonymus ait de sensu propositionis 38. tota hac dissertatione refutatum est, ipsaque ejus adnotatio p. 1. art. 3. §. 1. num. 11. rejecta est animadversionibus meis capit. 1. §. 8. n. item 11. Præterea etsi daretur in ipsa 38. propositione sermonem institui de caritate *generatim sumpta*, non autem *de caritate diffusa in cordibus nostris per Spiritum Sanctum*; ob variam caritatis significationem, hujusque vocabuli sensum communiorem, damnanda erat tamquam captiosa & ambigua. Id vero, quod adversarius noster postremo ait, omnem caritatem, quamvis inchoatam tantummodo atque initialem, quæ sit dilectio Dei super omnia & propter se, justificare suapte natura, idque in damnatione propositionum Baji 31. & 32. definitum esse a Summo Pontifice, id eadem, qua asseritur, facilitate refellitur. Alio enim in loco demonstratum a nobis est, sententiam eorum, qui propugnant necessitatem amoris benevoli, initialis, & inchoati in Sacramento Pœnitentiæ, & negant hujusmodi amorem semper conjunctum esse cum remissione peccatorum, esse non tam omnium Augustinensium, quam complurium Parisiensium Theologorum firmissimam assertionem, nec posse juxta decretum Alexandri VII. ann. 1667. die 5. Maji censura ulla, vel contumeliæ nota taxari. Vide librum 34. de Theologicis disciplinis cap. 5. prop. 1.

VI. Insuper opponit Anonymus Fulgentium Bellelli miras artes adhibuisse, ut ad alienum sensum detorqueret propositionem septimam ex XXXI. damnatis die 7. Decemb. an. 1690. ab Alexandro VIII. tum in Opere *de statu creaturæ ration.* lib. 3. cap. 28. tum in Opere *de modo reparationis* lib. V. cap. 20. nam in utroque loco illam propositionem Augustinianus Theologus damnatam esse ait, quoniam præter deliberatam dilectionem Dei, & deliberatam concupiscentiam carnis dantur operationes aliarum virtutum, quæ tamen non sunt undique bonæ, nisi in Deum referantur. Quam responsionem Anonymus ita interpretatus, quasi Fulgentius Bellelli scripserit in hoc tantum errasse Bajum, quod præter deliberatas actiones a cupiditate, vel a caritate elicitas, nullas alias agnoverit, in hanc exclamationem erumpit: *Quis mortalium, ac præsertim Catholicorum, hæc ferre, ac patienter audire valeat?*

Resp. Quandoquidem Anonymus ubique more aspidum pungit, si audire non vult, adinstar aspidis surdæ obturet aures suas. Audient Fulgentium Bellelli humaniores, & doctiores, & de ejus doctrina judicium pronunciabunt. *Rejicitur*, inquit cit. lib. V. cap. 20. *hæc propositio*, Omnis humana actio deliberata est Dei dilectio, vel mundi; si Dei, caritas Patris est; si mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est, *quoniam adæquate dividit actionem humanam deliberatam in Dei dilectionem per caritatem, & mundi mala in concupiscentiam. Ultra enim caritatis actum, fidei etiam, spei, timoris, pœnitentiæ, religionis, aliarumque virtutum officia agnoscenda sunt, & admittenda*. Nec qui-

Tom. 10 pag. 336.

De Ag. in erom. aut pag. 432.

Lib. 1. q. 30.

Epist. 52 nunc 155. n. 2.

Bajan. Rediv. pag. 163. & Bellelli cap. 37. non autem 38. pag. 446.

Tom. 1. Vindiciis

Ripalda Tom. 1. pag. 132.

Baj. Red. p. 106.

Tom. 7. p. 183. & seqq.

Turrianus pag. 161.

Tom. 7. p. 319.

Bajan. Rediv. pag. 170.

P. 1. pag. 332.

quicunque mundi amor mala concupiscentia est, quia sæpe homines mundum honeste, ordinateque diligunt, opere virtualiter saltem in Deum relato. Quoniam vero fruitio ultimi finis propter se explicitus est in eo quiescens, verum erit si restricte dicatur, Omnis humana fruitio est Dei dilectio, vel mundi; si Dei, est caritas bona: si mundi, est cupiditas mala, *de qua scripsimus etiam lib. 3. de creatura rationali ante peccatum cap. 28. pag. 106. ubi & 38. Baji propositio allata consimilis rejecta invenietur.* Hæc P. Bellelli. In quibus verbis quomodo nullam aliam actionem agnoscit, nisi deliberatam dilectionem Dei, & concupiscentiam carnis, si admittit præterea *actus fidei, spei, timoris, pœnitentiæ, aliarumque virtutum*? Sed vide, quæ de hac propositione septima præmonui cap. 1. §. 7. nu. 5. & §. 8. num. 14.

Pag. 171. VII. Insurgit autem adversarius: *Error Baji, & Bajanistarum non in eo consistit, quod nullos admittant actus fidei, spei, timoris, pœnitentiæ, religionis, aliarumque virtutum, tales siquidem actus libenter agnoscunt. Error autem eorum in eo situs est, quod doceant tales actus, si non habeant pro motivo Deum caritate amatum, esse peccaminosos, utpote a mala concupiscentia prodeuntes. Similiter amorem mundi innoxium admittunt, si referatur in Deum ex motivo caritatis.* Nihil ergo docet F. Bellelli, quod cum erroribus Baji penitus non concordet.

Resp. Laus Deo: confessus tandem est accusator, in quo consistat error Baji, in eo situs, quod actus timoris, fidei, spei, aliarumque virtutum, nisi referantur in Deum per caritatem illam explicitam, qua Deus diligitur gratis, & propter se, sint peccata, prodeantque a mala concupiscentia. Atqui Fulgentius Bellelli, ut non semel illius verbis productis ostendimus, docet, *expressam*, sive *explicitam caritatem* ad fidem, spem, aliasque virtutes non requiri; negatque ea, quæ non referuntur in Deum, procedere a concupiscentia prædominante, & esse peccata. Igitur Fulgentius Bellelli est ab errore Baji, & Bajanistarum alienissimus.

Bajan. Rediv. pag. 172. VIII. At est argumentum aliud adversus Fulgentium Bellelli; nam *eadem mala fide*, qua exposuit propositionem septimam damnatam ab Alexandro VIII. explicat propositionem 44. Quesnellianam.

Resp. 1. Si utramque propositionem eodem modo explicat, bene utramque explicat.

Resp. 2. Explicare propositionem 44. Quesnelli his verbis: *Pravus sensus ipsius est, quod velit Quesnellus amorem Dei justificantem, seu caritatem, quæ habitualiter in justi hominis corde regnat, actiones, volitionesque omnes ipsius ad Deum referre, & meritorias facere. Contra vero amorem nostri, seu cupiditatem, quæ habitualiter regnat in corde hominis impii, omnes ipsius corrumpere actiones, & in peccata convertere*: quem sensum ait damnatum a Concilio Constantiensi in articulo 16. Joannis Us, & a Tridentino sess. 6. can. 7. Addit Pater Bellelli jure meritoque propositionem illam 44. fuisse damnatam, quoniam *& justi in quotidiana venialia prolabuntur peccata, & impii multa bona opera faciunt, actionesque multas habent, quibus ad veniam peccatorum disponuntur: timoris videlicet, doloris, fidei, spei, inchoatæ dilectionis, & orationis, quæ peccata dicere impium est*. Manifestissimum est autem ex dictis cap. 1. §. 4. alios complures in propositione 44. Quesnelliana eumdem sensum hæreticum, quem detexit eximius noster Theologus, deprehendisse. Bellelli in Prop. Quesnelli pag. 231.

IX. Opponit tandem *Bajanismi Redivivi* Auctor, Fulgentium Bellelli non uno loco affirmasse gratiam prævenientem nihil esse aliud, quam *caritatem actualem*. Sed adversarii alucinationem abunde refutavi in discussione postremi argumenti capitis præcedentis. Profecto vir doctissimus, & in Augustiniana doctrina exercitatissimus non uno in loco testatur in definitione gratiæ actualis *caritatem* accipi ampliori significatione, nec semper esse *caritatem actualem expressam*, sed universim loquendo, *desiderium, amoremque virtutis, dilectionem justitiæ, inchoatam boni dulcedinem, piam animi affectionem, bonam voluntatem, cupiditatem boni, & delectationem auxiliatricem*. Vide partem alteram *de modo reparat.* sive in propositiones Quesnelli, pag. 185. 194. 217. 218. & quæ supra producta sunt §. v. num. 4. & 5. His arbitror a me omnia, quæ circa sensum articuli 38. Baji, aliorumque inde profluentium mihi, & Fulgentio Bellelli Anonymus venenatissimis quidem, sed vitreis aculeis pungens & irritans objecit, fuisse penitus refutata. Quod, ut *possit inspici ab iis, qui hæc legunt, & utrum ad omnia responsum fuerit explorare desiderant, huic eum nostræ disputationi præscribendum putavimus, ut prius legatur ipse, ac deinde nostra responsio.* Augustinus a fraudibus vindicatus Tom. 1. pag. 645.

DIS-

117

DISSERTATIO II.

IN QUA PERTRACTATUR

DE DAMNATO, PRAVOQUE SENSU

BAJANÆ PROPOSIT. XXVII.

ALIARUMQUE SIMILIUM,

Ad primam rationalis Creaturæ conditionem ſpectantium; atque ab eodem ſenſu doctrinam Auguſtinenſium Scriptorum quamlongiſſime diſtare probatur.

Si a priorum calumniarum auctoribus hæc quoque prodiit; qui, quæſo, hinc palam non erit, hoc merum eorum eſſe commentum?

S. Athan. in Apologia ad Imp. Conſtantium. Tom. 1. pag. 296.

PRÆFATIO.

Posteaquam superiori dissertatione evidenter ostendimus, quam longe Anonymus *Bajanismi Redivivi auctor* a veritate aberraverit exponendo Michaelis Baji doctrinam *de vitiosa cupiditate, & de caritate laudabili*, sensumque damnatæ propositionis trigesimæ octavæ; in quo investigando præcipuam operam, plurimumque artis insumpsit, propterea quod eamdem propositionem spectaverit tanquam *Bajani systematis caput, & quasi totius doctrinæ basim*: propositam, firmissimamque spem habemus, neminem prorsus ei tanquam idoneo judici, ac viro plena harum controversiarum scientia prædito fidem adhibiturum, dum explicandam aggreditur vigesimamseptimam ejusdem Baji propositionem: *Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio*. Ne tamen veritas ab eodem Anonymo circumfusa caligine obtenebretur, neque Theologi complures Catholici atque Orthodoxi hujusmodi calumniarum atrocitate obruantur, opportunum æque, rectissimumque arbitramur præsenti disquisitione palam facere, quam infide, atque inepte de hoc argumento insimulator pertractaverit.

II. Versatur itaque §. 2. art. 3. in exponendis Bajanis articulis spectantibus ad primæ conditionis integritatem, atque ad originalem justitiam, quam Bajus *naturalem*, atque Angelis, ac primo homini in sui productione *debitam* fuisse autumavit. Num vero Anonymus acu rem tetigerit, & assecutus sit veritatem, intentamque accusationem valide comprobaverit, quamfacillime poterit ingenuus atque eruditus Lector dignoscere in hujus Apologeticæ Dissertationis decursu. Illud tantum in præsentia præmonendum esse censemus, Anonymum ex prænotationibus suis, sive potius nugis, tricisque num. 9. præcitati art. 3. §. 2. hæc inferre: *Tota hæc doctrina circa naturalem primi hominis conditionem, omnesque errores, qui ex ea necessario fluunt, & quos expressius ac audacius renovare tentant ipsius discipuli, ad tria possunt capita revocari .... & hi tres errores in hac unica propositione includuntur, quæ sic solet a Theologis enunciari: Impossibilis est status puræ naturæ.* Baj. Red. p. 75. In hunc ergo scopum collineat quidquid accusator in ea velitatione molitur, in hunc finem protendit, ut scilicet concludat sententiam illorum Theologorum, qui propugnant *impossibilitatem status naturæ puræ*, fuisse in Bajo proscriptam: ideoque pag. 77. num. 11. eamdem sententiam rursus *erroneam*, & ab Apostolica Sede confixam appellat scribens de 35. & 70. Quesnellianis articulis: *Hunc errorem de impossibilitate status puræ naturæ innovaverat Quesnellius in propositionibus sequentibus damnatis a Clemente XI. in Bulla, quæ incipit*, Unigenitus Dei Filius, *Gratia Adami est sequela creationis, & erat debita naturæ sanæ & integræ, &c.*

III. Verum Theologi alii æque, ac Anonymus sit, Catholici, & erga Apostolicam Sedem, hujusque definitiones, censurasque obsequentissimi, ponderatis auctoribus, qui de Bajanismo accurate pertractant, revocatis ad examen, collatisque invicem propositionibus Baji, perlectisque opusculis, ex quibus illæ fuerunt depromptæ, censent hanc propositionem, *Status puræ naturæ impossibilis est*, prout a nobis defenditur nullam cum erroribus Baji connexionem, atque affinitatem habere. Dixi, *prout a nobis defenditur*: affirmant siquidem iidem Theologi Bajum, ubi asseruit integritatem creationis *debitam* fuisse creaturæ innocenti, & *naturalem* hujus *conditionem*, significasse ac tradidisse eamdem integritatem non fuisse donum, naturæ beneficentia Conditoris superadditum, sed naturalem proprietatem, ex naturæ integræ principiis, ejusque intima constitutione manantem; cujusmodi sunt splendor in sole, & facultas videndi in oculis. Semel autem admisso erroneo illo damnatoque Baji principio, haud negant prælaudati Theologi illinc consequi *impossibilitatem status naturæ puræ*; quandoquidem res quælibet cum naturalibus proprietatibus suis, si a supremo rerum omnium Auctore producatur, creari quodammodo petit ac debet: sed ajunt eos, qui statuto principio illo Baji, quod rationalis creaturæ integritas sit primæ creationis conditio & naturalis proprietas, hinc adstruere nituntur *puræ naturæ impossibilitatem*, falso uti ratiocinio; quoniam id, quod inculpate, invicte, & absque erroris labe, aliis constitutis principiis defenditur, ex pravo dogmate ipsi conautur inferre: eo ferme pacto, quo si quis cum Manichæis, aut Calvinistis dogmatizaret omnia evenire necessaria quadam constitutioue, hinc vero deduceret actus quoscunque a prima causa absolute prædefiniri, falsæ, atque ex nefario damnatoque principio ductæ ratiocinationis convinceretur ab iis quoque Theologis, qui absolutas prædefinitiones, decretaque Dei, quæ ab

operum

operum præscientia non pendent, aliis veris, aut probabilibus doctrinis innixi propugnant: aut si quis Arminianis adhærens arbitraretur nativas liberi arbitrii vires etiamnum in eo robore permanere, & in eadem virtute, qua præditus erat Adam ante prævaricationem & lapsum, atque ex hoc Arminii, aliorumve Pelagianorum pronunciato demonstrare adniteretur nequaquam indigere nos gratia per se ipsam efficaci; redargueretur profecto ab iis etiam Theologis, qui ipsam gratiam sese efficacem dari negant, ac tradunt etiam post Adæ lapsum auxilium duntaxat indifferens, aut congruum esse admittendum. Brevi dicam: Orthodoxi complures, qui nobis adhærent, prænuntiatum Baji principium omnino reprobant, novosque dogmatistas *impossibilem statum puræ naturæ adstruentes* ex eodem principio, tanquam pessima utentes argumentatione revincunt. At iidem gravissimi doctissimique Theologi contendunt posse hanc propositionem, *Status puræ naturæ impossibilis est*, defendi absque principio illo Bajano; si nempe afferatur originalem justitiam, sive primæ creationis integritatem non fuisse naturalem conditionem, nec proprietatem ex natura fluentem, ut inquit Bajus, sed revera fuisse gratiam supernaturalem, ac beneficentissimum Conditoris donum, naturæ ejusque proprietatibus superadditum. Objicientibus ergo adversariis, quod in ea propositione, *Impossibilis est status puræ naturæ*, contineatur error Bajanæ propositionis vigesimæ septimæ, respondent falsum id esse, quum illa propositio defendi queat absque erroneo Baji principio: quemadmodum, ne recedamus a productis exemplis, si discipulis Sancti Thomæ opponatur, quod hæc propositio, *Datur physica prædeterminatio, & absoluta prædefinitio*, contineat errorem Manichæorum, aut Calvinistarum; jure meritoque reponent a se propositionem istam defendi, non denegato libero voluntatis arbitrio, neque inducta fatali necessitate, ideoque Manichæorum, & Calvinistarum principiis omnino rejectis: ac si defensoribus solius gratiæ indifferentis, aut congruæ objiciatur, quod hæc propositio, *Ut homo eliciat opera, quæ ad salutem conducunt, non indiget gratia per se ipsam efficaci*, scateat dogmate Arminiano; respondebunt agnoscere se in præsenti statu liberum arbitrium viribus attenuatum, & inclinatum, ideoque istiusmodi propositionem defendere, reprobato a se, rejectoque dogmate Arminii.

IV. Sententia nostra est, Theologos prælaudatos ratione niti firmissima, adeo ut *status puræ naturæ impossibilitas* defendi possit recedendo a Bajano dogmate, atque ex principiis eidem dogmati oppositis: idque evincendum adsumimus in ea, quam aggredimur, disceptatione. Priusquam vero id agere instituamus, ut lector percipiat nos duci veritatis & æquitatis amore, non autem sententiæ, quæ inter nostrates invaluit, defendendæ studio quodam imprudenti ac pertinaci; præmittimus insigne documentum, ex quo manifeste erui potest, quam falso Anonymus scripserit, *totam Baji doctrinam* circa naturalem primi hominis conditionem in hac una propositione includi, *Impossibilis est status puræ naturæ*; & quam inique & injuste jus sibi arrogaverit tanquam novatores, & Baji discipulos insimulandi, atque hisce nominibus traducendi Catholicos illos Theologos, qui eamdem propositionem hactenus tradiderunt. Est autem documentum illud *Instructio Pastoralis* quadraginta Episcoporum, qui anno 1714. pro acceptatione constitutionis *Unigenitus* Parisios convenerunt, confirmata, ut vidimus præcedenti Dissertatione, sexaginta aliorum Episcoporum suffragiis. In illa enim *Pastorali Institutione* hæc de propositionibus Quesnellianis 34. 35. 36. & 37. de gratia primi hominis enunciatis leguntur: „ Saint Augustin nous enseigne sur la Grace d' Adam innocent, une doctrine bien differente de celle qui est renfermée dans les propositions condamnées. Ce Pere, loin de croire que les merites d' Adam n' eussent pour principe qu' une grace naturelle, reconnoit au contraire dans l' état d' innocence un secours surnaturel, dont l' homme avoit besoin. *Primus homo egebat adjutorio gratiæ, &c.* Il appelle ce secours une grande grace, *Imo vero habuit magnam*. Les propositions condamnées n' attaquent elles point ouvertement cette verité; elles enseignent que *la grace d' Adam étoit une suite de la création, une grace due à la nature sainte & entiere*, & qu' elle *lui étoit proportionée*; ce qui ne marque dans le premier homme qu' une grace naturelle, inseparable de sa condition, & qui n' auroit que des merites purement humains; propositions manifestement opposées aux principes de Saint Augustin, & justement condamnées dans Bajus par le Saint Pape Pie V. par le Pape Gregoire XIII. renouvellées par l' auteur des Reflexions morales: ne meritoient-elles point d' être encore proscrites par le Saint Siege? „

V. Illorum quidem sapientissimorum Episcoporum mens fuit, quæ significatur in *Processu Verbali* præmisso eidem Institutioni, scilicet, ante comitiorum dimissionem edere *Instructionem* ipsam, una cum Apostolica Constitutione in Galliarum Diœcesibus patrio idiomate publicandam, „ Afin qu' étant tous unis à la Chaire de Saint Pierre, c' est-à-dire, au Centre de l' unité, par

l' uni-

l' uniformité des mêmes sentimens & des mêmes expressions, on puisse non seule-
ment étouffer les erreurs qui viennent d' être condamnées, mais encore prevenir
les nouvelles disputes, & premunir contre les nouvelles interpretations des Person-
nes malintentionées, dont on a déjà vû les effets par les écrits qu' ils ont repan-
dus dans le public, depuis le commencement de l' Assemblée. „ Iidem Episcopi paullo
post *Instructionis* initium ita mentem suam dilucide exponunt. „ Mais comme plu-
sieurs persones s' efforcent d' en obscurcir le sens par de fausses interpretations,
qui pourroient seduire les ames foibles & peu instruites, nous nous sentons obligez
de vous en faciliter l' intelligence, afin qu' elle produise en vous tout l' effets, que
les ennemis de la verité craignent, & que les gens de bien en attendent. „

VI. Quum itaque hæc fuerit Gallicanorum Præsulum rectissima intentio, errores
in Quesuellio, ac Bajo damnatos penitus eliminandi, pravas extortasque refracta-
riorum interpretationes præfocandi, planamque singulis reddere constitutionis *Uni-
genitus* intelligentiam: cur, obsecro, affirmantes contineri in propositionibus Ques-
nellianis errorem sensumque in articulis Baji proscriptum, atque commissam sibi
plebem commonefacientes, ne gratiam Adamo collatam fuisse naturalem, ac natu-
ræ proportionatam sibimet persuadeat, minime illam hortati sunt, ut sedulo caveat
ab eorum doctrina, qui *puræ naturæ impossibilitatem admittunt*, eo quod in illorum sen-
tentia Baji, & Quesnelli error comprehendatur? An ignorabant eamdem *de impos-
sibilitate puræ naturæ* assertionem tradi in libris Catholicorum Theologorum, & in
Scholis doceri ac propugnari, aut forte in re tanti momenti socordes, ac minus ac-
curati fuisse credendi sunt? Id quidem de horum Antistitum sapientia, doctrina,
ac solicitudine nefas est cogitare. Perceperant illi optime quid veneni in damnatis
propositionibus lateret: noverant negari a Bajanistis in creatura rationali primitus a
Deo condita gratiarum munera naturæ ordinem excedentia; neque eos latebat a
Theologis Orthodoxis, qui *statum puræ naturæ* oppugnant, Adæ & Angelis dona su-
pernaturalia concedi: ideoque fideles provide sapienterque monuerunt, ut sedulo a
Novatorum sensu caverent; de *impossibilitate* autem *puræ naturæ* penitus tacuerunt,
dogmata Ecclesiæ a placitis Scholasticorum scite, considerate, & solertissime dis-
cernentes. Nec vereor quin viri illi doctissimi, ac prudentissimi, si quis ab inge-
nio, & a natura ita comparatus, quemadmodum est insimulator Anonymus, acce-
dens ad sacrum illum conventum Parisiis habitum instanter petiisset, ut tanquam
Baji, & Quesnelli perniciosum assertum gravi censura notarent propositionem istam,
Impossibilis est status naturæ puræ: haud vereor, inquam, quin responsum dedissent,
quale memorato *Processui* inservierunt, convenisse scilicet tot Episcopos ad profligan-
dos Novantium errores, & ad contentionum incitamenta avertenda, non autem ad
perstringendas Scholarum opiniones, turbandamque Religiosorum virorum tranquil-
litatem, sive, ut eorum utamur verbis, „ pour empêcher les nouvelles disputes,
& pour conserver la liberté des sentiments enseignez dans les differentes Ecoles
Catholiques. „

VII. Utinam Anonymus imitatus fuisset prudentiam, sagacitatem, judiciique
rationem prædictorum Episcoporum! Commendaremus nos illius in errores, novi-
tatesque insectando solertiam, & in Scholarum placita dijudicando dignum viro
Theologo temperamentum. Si etiam ei libuisset *impossibilitatem status puræ naturæ*
Theologicis argumentis impugnare, petitis quoque ex propositionibus Baji, atque
hinc ratiocinationes suas inferendo, quemadmodum consuetum est fieri in contro-
versiis ceteris, quæ a Scholasticis agitantur, in quibus unus pugnat adversus alte-
rum auctoritate & ratione; nemo nostrum ei indignaretur: neque enim nos latet
plures præstantesque Theologos defendere *possibilitatem status naturæ puræ*, mutuantes
etiam ex damnatis Baji articulis argumenta. At illud intolerabile omnino est, igno-
tum Scriptorem, ac nulla præditum auctoritate constanter, audacterque contende-
re sententiam, quam procul dubio tenent Catholici bene multi, fuisse in Bajo pro-
scriptam; neque id tantum, verum etiam eosdem Catholicos esse novatores, Con-
stitutionum Apostolicarum elusores, & anathemati, quod perperam dolo, arte, ac
fraude studeant effugere, absque commiseratione ulla subjiciendos.

VIII. Non utique ad hunc modum se gerit illustris Propugnator constitutionis
Unigenitus, Jacobus Fontana: qui licet in propositionem Quesuellianam trigesimam
septimam *impossibilitatem status puræ naturæ* rejiciat, & cap. x. §. 6. plura adversus
eumdem statum proferat ex Cardinali de Aguirre tom. 3. *Theologiæ S. Anselmi*, dis-
put. 105.; attamen sententiam suam *certissimam* quidem, *communem*, atque, ut ipsi
videtur, talem, *cui faveat S. Pii constitutio adversus Bajum*, appellat: sed non audet
asserere *definitam esse ab Ecclesia*; non audet appellare Lovanienses Theologos, (qui
ut ait Eminentissimus Aguirre a se paullo supra citatus, oppositum tradunt) *No-
vatores*, ac *Novatorum discipulos*; non audet demum asserere, quod illa propositio 37.
Quesnellii, *Gratia Adami erat illi proportionata*, aut 27. Baji, *Integritas primæ creatio-
nis, &c.* sit prorsus eadem cum ista, *Impossibilis est puræ naturæ status*: sed num. 7.
concludit, *Lubet tamen ab hac sententia præscindere; quia ea nobis opus non est ad convel-
lendos Quesnelli articulos, constitutionemque* Unigenitus *ab adversariorum calumniis vindi-*

candam. Quod si Quesnellii, ideoque & Baji errores convelli possunt, & constitutio *Unigenitus* a calumniis dogmatistarum potest vindicari, præscindendo a sententia, quæ *naturam puram* adstruit *possibilem*: quomodo, te amabo, eadem sententia definita est in condemnatione propositionum Baji, & Quesnelli? Quomodo Baji, & Quesnelli appellari possunt discipuli viri illi Theologi, qui a sententia ipsa recedunt?

IX. Longe ante neotericum hunc scriptorem Franciscus Macedo, cujus præsertim testimoniis, ut diximus in superiori Differt. Cardinalis Norisius calumniam omnem Bajani, & Janseniani erroris a se propulsavit, disputans *de statu puræ naturæ* Tom. 2. Collat. in 2. sent. col. 8. differt. 1. sect. 1. ait partem, quæ hujus status *possibilitatem* affirmat, apud Theologos haberi pene certam, & omnium ferme confessione firmari, additque se quoque communi sententiæ adhærere; at subjicit: *Non tamen contra sentientes odi tanquam prophanum vulgus, & arceo. Audire rationes volo, & auscultare quid afferant, ne inauditi repellantur, & minus juste damnentur. Placuit quippe mihi semper illa gravis cordati hominis sententia,*

Qui statuit aliquid parte inaudita altera,
Æquum licet statuerit, haud æquus fuit.

Productisque argumentis duodecim apud Theologos, qui statum *puræ naturæ impossibilem* censent, tritis ac pervulgatis, *His rationibus*, inquit, *suadetur illa impossibilitas status puræ naturæ: quas qui expendat, non improbabilem eam sententiam existimabit. Eam ego uti probare non cogor, ita improbare non audeo. Sentio cum Scholis. Hæc argumenta aliis post me solvenda relinquo. Removeo tamen notam, quæ vulgo illi inuritur, ductam ex Bulla Pii V. & Gregorii XIII. ne proscripta existimetur in Michaele Bajo. Quod præsto tribus modis. Primo, quia ut alias animadverti tum in Cortina, tum in Mente Innocentii, tum præcipue in Scrinio Augustini in Epilogo ex Patre Gabriele Vasquez in 1. 2. dist. 190. cap. 18 qui unam vel alteram Baji opinionem amplectitur, multas propositiones rejectas in prædicta Bulla* ea sola ratione damnari, quod oppositæ sententiæ censuram asperam contineant, cum tamen sententia authoris indemnis relinquatur: *& hunc sensum fuisse Pontificum eas damnantium affirmat, & confirmat authoritate Toleti. Apposui verba Vasquii, ut majus pondus dicto afferrem. Si quæ vero proscribuntur proprie, ac per se, illæ in proprio sensu authoris proscribuntur, qui perversus erat, & damnandus, sicut observat Ripalda de Ente supernat. dist. 20. sect. 6. & Ellius in 2. dist. 26. cum quibus sentit Turrianus in 1. 2. & tota Schola Complutensis. Et rursum Vasquez 1. 2. disp. 22. cap. 4. num. 23. Secundo quia hæc eadem sententia fuit Jansenii, qui eam toto tertio libro confirmavit; nec tamen cum ejus doctrina serio, ac severe examinaretur, ea proscripta fuit cum aliis quinque propositionibus damnatis per constitutionem Innocentii X. quod idoneum argumentum est ejus indemnitatis; non dico approbationis, quia solum averto censuram; nec intendo approbare, sed liberare a nota. Tertio ipsemet P. Gonetus tr. 9. tomo de Gratia dist. 1. art. 3. cum eam maxime oppugnet in Jansenio, immunem esse statuit a censura; tantum damnari per Bullam ait* aliam, quæ præterea negat sine gratia sanctificante, quæ absolute justum & rectum constituit, hominem condi a Deo potuisse. *Itaque inoffenso, ut ajunt, pede licebit huic opinioni deinceps in Theologico pulvere currere, nec turpari.* Hæc jam ab anno 1673. strenuus insectator Jansenii, & oppositæ opinioni addictus P. Macedo. Quod si adversarii, & quidem in hisce controversiis exercitatissimi, asserunt Bajanos errores refutari & convelli absque eo, quod agitetur quæstio *de impossibilitate puræ naturæ*, immo posse in hac quæstione affirmantem partem teneri *pede inoffenso*, & absque ulla nota Bajani erroris; quo jure, ut idem rursus repetam, pronuntiat e tripode Anonymus, *totam Baji doctrinam* latentem in articulo vigesimo septimo, atque in aliis affinibus, comprehendi in hac una propositione, *Impossibilis est status puræ naturæ*? At ne præfationis limites excedamus, revocata in mentem benevoli, nullisque præjudiciis, aut partium studio occupati Lectoris præclarissima illa, & Annæo Senecæ attributa sententia, quam supra protulit Franciscus Macedo, ut nobis adhibeat aures, & secundam hanc Apologeticam dissertationem æquo libentique animo excipiat, etiam atque etiam oramus, & obtestamur.

CAPUT

CAPUT PRIMUM.

De sensu propositionis Baji XXVII. Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio, *aliarumque consimilium, spectantium ad primam creaturæ rationalis conditionem.*

HÆc propositio, in cujus sensu investigando Anonymus insumit paragraphum secundum articuli tertii, in se continet hæreticum, & pravum sensum, eo quod Bajo visum fuerit primum hominem non fuisse donis supernaturalibus exornatum, sed asseruerit originalem justitiam, integritatem, rectitudinem, & immunitatem a morte, a concupiscentia, ceterisque miseriis, quibus ob Adæ transgressionem afficimur, fuisse hominis a Deo conditi naturalem proprietatem, non vero gratiæ donum, humanæ naturæ beneficentia Conditoris superadditum; adeo ut gratia, sanctitas, & justitia catenus in nobis *supernaturalia* dicenda sint, quatenus per Christum nobis munera illa conferuntur, quæ in homine primo fuerint naturales proprietates, & quorum carentia in homine lapso nil sit aliud, quam privatio bonorum naturalium. Cum his autem Baji assertionibus nihil affinitatis habet sententia, quam de *statu puræ naturæ* hactenus propugnarunt Theologi Augustinenses.

§. I.

Demonstratur summorum Theologorum luculentissimis testimoniis.

Extat in MS. Angelicæ Bibliothecæ cum subscriptione autographa ad Cardinalem Toletum pag. 164.

I. CEnsura, quam edidit sacra Facultas Theologica Salmanticensis de hac Baji propositione, est hujusmodi: *Quamvis integritas primæ creationis, & dona primo homini in sui conditione collata, naturalia dici possint, quia a principio nativitatis fuerint illi congenita, & erant cum natura, si innocens perseverasset, ab illo ad posteros transfundenda, tamen in eo, quod in ista propositione affirmatur illa dona debita fuisse humanæ naturæ, & negatur debere dici supernaturalia, erronea est.* In eadem Censura sæpissime repetitur Bajum negasse quod dona primo homini collata fuerint *supernaturalia*.

In eadem MS. pag. 173.

II. In Censura item S. Facultatis Complutensis ad propositionem illam, *Nec Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita recte vocantur gratia*, hæc leguntur, *Assertio est hæretica, quam auctor repetit pluribus in locis in sensu hæretico; & est principium omnium fere errorum, qui in hoc libro* (de Operum meritis) *continentur.* Et infra expresse declarant sensum hunc hæreticum esse, *quod humanæ naturæ sublimatio, & exaltatio in consortium divinæ naturæ, non fuerit supernaturalis, nec primus homo fuerit sublimatus, & in Dei filium adoptatus per dona naturæ superaddita*; ut revera Bajus asseruit in aliis propositionibus, de quibus infra.

Tom. 4. operum alia pag. 2.

III. Eminentissimus Bellarminus de Gratia primi hominis lib. 1. cap. 1. impugnaturus sententiam hæreticorum, ac præsertim Lutheri, qui in cap. 3. Gen. scripserat: *Quare statuamus justitiam non fuisse quoddam donum, quod ab extra accederet, separatum a natura hominis, sed fuisse vere naturalem, ut natura Adæ esset diligere Deum, credere Deo, agnoscere Deum, hæc tam naturalia fuere in Adamo, quam naturale est quod oculi lumen recipiunt*: atque hinc inferens in sensu ejusdem Lutheri, aliorumque hæreticorum, *originalem justitiam ad naturalem hominis constitutionem, non ad dona supernaturalia* pertinuisse, ita Bellarminus ait: *Huc etiam referri debent articuli quidam ante paucos annos a duobus summis Pontificibus damnati Pio V. & Gregorio XIII. Sic tum habet articulus 21. Humanæ naturæ sublimatio, & exaltatio in consortium divinæ naturæ debita fuit integritati primæ conditionis, ac proinde naturalis dicenda est, non supernaturalis. Et articulus 26. ita se habet: Integritas primæ conditionis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio.* Existimavit ergo Cl. Bellarminus, errorem Bajanum eumdem esse cum hæresi Lutheri & Calvini affirmantium justitiam & integritatem originalem eo modo *connaturalem* fuisse homini integro, quomodo connaturalia sunt homini sano facultas videndi, & oculorum lumen. Idem Bellarminus proximo capite 5. ejusdem libri explicans sententiam hæreticorum, qui asserunt primi hominis rectitudinem fuisse illi naturalem, *quod fuerit quædam sanitas debita naturæ, apta nasci ex ipsa natura bene constituta, idest, non corrupta; & nunc hominibus, qui eam rectitudinem amiserunt, deesse bonum aliquod naturale, quale deesset pecudi, si cæca, vel claudicans, vel febricitans nasceretur: & si nunc alicui homini originalis illa justitia divinitus redderetur, dicerent eam esse donum supernaturale per accidens, non per se, ut dicimus de oculis redditis cæco nato*: hanc hæreticorum sententiam ait in Bajo fuisse damnatam; & in fine ejusdem capitis v. *Nescio*, inquit, *quomodo possit ullus hoc tempore dubitare, fuerit ne primi hominis integritas naturalis, an supernaturalis, cum, ut supra notavimus, duo Summi Pontifices Pius V. & Gregorius XIII. articulum illum damnaverint, Integritas primæ conditionis, &c.* Pertractans idem Bellarminus lib. v. de Justificat. cap. 12. & 14. de 2. & de 12. Bajanis articulis, qui pertinent ad bonorum operum merita, ait ideo fuisse proscriptos, quoniam juxta Bajum, *In statu naturæ integræ necessarium non fuit ad meritum, ut homo per justificationis gratiam, & Spiritum inhabitantem adoptaretur in filium, & in statum quemdam supernaturalem eveheretur.* Tom. 4. pag. 508. & 512.

IV. Aloysius Turrianus alter Societatis Jesu Theologus in Tractatu contra errores Michaelis Baji cap. 3. §. 1. differens de terdenis propositionibus damnatis ad primi hominis conditionem, meritum, & integritatem pertinentibus, inter quas 27. *Integritas, &c.* ait: *Aliqui censent in prima propositionum Bajum errasse eo quod existimaverit merita illa primi hominis & angeli fuisse ex viribus naturæ*; & exposita sententia aliorum, qui docent in hoc Bajum deceptum, *quod putaverit gratiam secundum usum Scripturæ non dici, nisi quæ datur indignis*, inquit: *Sed mihi prima expositio probatur, ita ut non solum erraverit circa nomen gratiæ, sed etiam, quia existimaverit merita illa non esse ex gratia: & juxta secundam expositionem posset illa propositio dici non solum temeraria & contra omnes Scholasticos, sed etiam errori proxima contra modum loquendi Patrum: in priori autem sensu hæretica est propositio, ut docuit P. Vasquez 1. 2. disp. 195. cap. 4. num. 19. & 20. Certum enim est in materia de gratia nullum esse meritum vitæ æternæ ex viribus naturæ.* Paulo infra de propositione 6. ait: *Merito autem damnatur hæc propositio, quia auctor vult immortalitatem fuisse homini naturalem, & non ortis ex gratia.* Post pauca: *Sentit, ut supra vidimus, obedientiam illius status fuisse ex viribus naturæ.* Atque ceteras propositiones ad primum hominem pertinentes fuisse da- Pag. 613. Pag. 614.

damnatas pronuntiat, quoniam Bajus nullam in homine primo gratiam, nullum donum supernaturale, nullum opus bonum, nullam obedientiam, meritum nullum agnoverit, quod ex solius naturæ viribus non profluxerit.

Pag. 587. V. Gabriel Vasquez a Turriano laudatus 1. 2. disput. 195. cap. 4. num. 30. *Adde*, inquit, *Doctorem illum*, Bajum, *ita requisisse gratiam in statu naturæ lapsæ ad diligendum Deum, & ad reliqua bona opera, ut existimaret Deum non esse finem supernaturalem suapte natura: sed in statu naturæ integræ fore, ut bonis operibus factis ex propria virtute sine gratia deberetur beatitudo ut merces, & nullo modo fore gratiam, nempe in radice meritorum; & ita ille ferre non poterat, Deum appellari finem supernaturalem nostrum.* Et disput. 114. cap. 13. n.
Pag. 573. 97. variis Baji propositionibus productis, *Ex quibus*, ait, *manifeste constat, juxta sententiam hujus Doctoris, quæcunque opera, hoc ipso quod sunt obedientia legis, absque ullo respectu ad gratiam adoptionis, & sanctitatem ejus, qui operatur, suapte natura esse meritoria vitæ æternæ, sicut peccata sunt meritoria pœnæ*; & paucis interjectis mete docens opera bona nonnulli ratione spiritus adoptionis jam inhabitantis in hominibus justis, qui servant legem, esse meritoria vitæ æternæ, addit: *Idemque de primo homine, & angelo dicendum est; neque ratio meriti & promissio vitæ æternæ ad solam naturalem Angeli, & hominis constitutionem referri debet.* Quid his potest proferri expressum magis, atque perspicuum, ad demonstrandum, quod juxta Vasquesium Bajus commentus sit angelum ac primum hominem *sine gratia adoptionis, & per solam naturalem constitutionem* habuisse meritum vitæ æternæ, Deum esse finem ultimum creaturæ rationalis tantummodo naturalem, & ad hunc finem, stante natura integra, potuisse pertingere bonis operibus, *propria virtute*, & *sine gratia* patratis, quod est horrendum monstrum, ex Lutherana & Pelagiana hæresi simul conflatum?

Pag. 178. VI. Franciscus item Suarez Prolegomeno vi. de Gratia cap. 2. numero 5. sermonem instituens de propositionibus Baji ad primum hominem, & ad Angelos pertinentibus ait: *Prioris ordinis sunt septem primæ propositiones, in quibus plane supponitur vitam æternam esse Angelo & homini connaturalem, & debitam ex vi solius naturæ, & operum ab illa suis viribus operante procedentium, si peccatum non intercedat, & naturam ipsam tanto bono, & meritis ejus indignam reddat. Et in hoc sensu Bajus dicebat bonum opus, utique procedens a natura innocente, natura sua esse meritorium vitæ æternæ, æque ac malum opus natura sua est meritorium mortis æternæ. Atque hinc inferebat in Angelis suis gloriam esse mercedem, non gratiam, quia nec in se est gratia, cum detur ex meritis, nec procedit ex gratia, quia pro bonis operibus naturæ secundum se spectatæ, & sine alio respectu merces illa promissa est. Unde etiam dicebat promissionem illam non gratiam, sed justitiam naturalem continere, ac proinde merita illa non recte vocari gratiam, sed tantum merita. Quæ omnia eodem modo de primo homine, si in statu integræ naturæ perseverasset, asserebat; & consequenter addebat, promissionem vitæ, in qua mori non posset, factam primo homini sub conditione perseverantiæ in Dei obedientia, fuisse ex lege naturæ, non gratiæ. Et huc spectat quod dicit in 22. exaltationem ad consortium divinæ naturæ fuisse debitam integritati primæ conditionis, ac proinde naturalem dicendam esse, non supernaturalem. Et quamvis in 9. propositione hanc doctrinam videatur auctor moderari docens,* Dona collata Angelo & homini forsitan non improbanda ratione dici gratiam; *per hoc tamen non recedit a priori errore doctrinæ; immo aliam introducit satis falsam & periculosam. Primum patet ex illis verbis,* Non improbanda ratione, &c. *quibus alludit ad modum loquendi Patrum Africanorum in epist. 95. Augustini dicentium dona creationis non improbanda ratione gratiam posse appellari; & sic etiam dixit Bajus in sua propositione 7. merita primi hominis in natura integra fuisse primæ creationis munera, juxta usum vero Scripturæ non recte vocari gratiam. Cum ergo postea dicit in 9. propositione, dona illius status* non improbanda ratione vocari gratiam, *intelligit aperte de illa ratione, qua dona creationis gratia vocantur. Ergo per hoc non recedit ab illo errore, quo, seclusa peccato, nulla vera gratia in natura innocente recognoscitur.* Paullo infra: *Atque hinc orta sunt assertiones 22. & 24. in quibus dicitur dona integritatis naturæ non fuisse supernaturalia, sed naturæ debita, & 25. in qua tanquam absurda rejicitur sententia Catholica docens primum hominem fuisse exaltatum donis supernaturalis gratiæ. Et hanc sententiam repetit in 27. & in plura capita sui libri &c.* Igitur auctore etiam Suaresio, in eo Bajus circa primi hominis conditionem erravit, quod nullis *supernaturalibus donis* exornatum fuisse commentus est, adeo, ut æterna gloria, nisi peccasset, illi *connaturalis* futura esset, & ad illam pervenire posset *naturæ suæ viribus*, non autem gratiæ; nisi gratiæ vocabulum accipiatur ampliori illa significatione, in qua etiam natura, liberum arbitrium, & alia *creationis munera* vocantur gratia *ratione non improbanda*. Ex quibus obiter nota, non errasse Fulgentium Bellelli, dum ait Bajum admisisse reapse statum naturæ puræ, idest, gratia, & donis supernaturalibus exspoliatæ, & in naturali sua perfectione constitutæ: quamquam idem Bajus naturam hominis sic constitutam dixerit immortalem, & a miseriis, quibus modo obnoxii sumus, immunem, eo quod etiam immortalitatem, aliaque gratiæ dona, ad ipsius naturæ constitutionem existimaverit pertinere.

VII. Joannes Martinez de Ripalda ejusdem Societatis Jesu Theologus celeberrimus, in amplissimo Volumine adversus articulos Baji, disput. 3. sect. 1. ex- Pag. 13.
plicans quæ Bajani tradunt de *natura integra*, hæc scribit. I. *Asserunt primum hominem & Angelum in statu innocentiæ potuisse perficere omnia opera meritoria fidei, caritatis, & virtutum, quæ naturæ lapsæ sunt supernaturalia, per vires naturales liberi arbitrii in creatione datas, quin ea donaret gratia Dei; eo sensu, quo Pelagius asserebat sufficere ad illa agenda libertatem & facultatem naturalem; quasi Pelagii sententia in statu naturæ integræ vera fuerit, & solum damnata, & falsa in statu naturæ lapsæ. Ita disserentes de gratia primi hominis & Angeli. Quæ omnia de operibus non modo meritoriis, sed etiam supernaturalibus perspicue tradunt, reprehendentes distinctionem Theologorum de operibus naturalibus, quæ per vires naturæ fieri poterant, & de supernaturalibus, quæ non poterant sine auxilio gratiæ ea donante. II. Asserunt secundo, similiter potuisse hominem & Angelum in eo statu per naturales vires arbitrii in justitia perseverare sine gratia illam donante, eodem sensu, quo Pelagius id docebat de natura lapsa. Ita agentes de gratia primi hominis. Quod non solum de potestate sufficienti, sed etiam efficaci volunt intelligi, & hanc distinctionem vocant illusionem. III. Asserunt tertio, adjutorium Dei in eo statu ad merita vitæ æternæ, & perseverantiam in justitia non habuisse in illa principem causalitatem pro arbitrio creato, ut ea opera, discretioque operantis meritoriæ a non operante, consequentisque gloriam a non consequente, non adjutorio Dei, sed arbitrio adscribantur; ideoque negant cum Bajo ea merita & perseverantiam in gratia esse specialia Dei adjuvantis munera, sive dona. Ita in scriptis de Gratia primi hominis. IV. Asserunt quarto, adjutorium Dei ad opera meritoria, & supernaturalia in solum esse vere, & proprissime gratiam, quamvis primæ hominis & Angeli creationi debitum sit, quia ipsa creatio est gratiosa, & adjutorium non est debitum ante voluntatem creandi, sed post illam: quemadmodum est gratia homini vivere, sentire, & intelligere. Quoniam gratia non excludit debitum connaturalitatis physicum, sed operum tantum morale.* Hæc Jesuita clarissimus, qui data opera, amplissimoque volumine scripsit adversus Bajanos articulos, perspicue docens Bajum idem de natura integra tradidisse, quod Pelagius affirmavit de lapsa, & supernaturale gratiæ donum in naturalibus primæ constitutionis viribus collocasse.

VIII. Hoc idem, quod Ripalda, asserit Ludovi- Ludovicus Bail pag. 59. edit. Parisiensis.
cus Bail, qui in libro *de Beneficio Crucis* edito adversus Bajanos articulos pag. 59. inquit: *Respondetur in hoc errasse Bajum, quod nimis extolleret statum naturæ integræ, qualis erat in Angelo & primo homine, adeo, ut quod Pelagius male sentiebat de statu naturæ corruptæ, illam scilicet gratiæ supernaturali non indigere, idem ipse sentiret de statu naturæ integræ, ipsam scilicet sibi sufficere ad merendum vitam æternam sine gratiæ supernaturalis, & indebitæ adminiculo; ut non immerito Pelagius Paradisi terrestris appellari possit*: & pag. 60. *Volebat autem Bajus naturam intellectualem, seu angelicam, seu humanam in primo statu tanta excellentia donatam fuisse, ut opera solius liberi arbitrii nulla gratia supernaturali adjuti, aut elevati, digna essent vita æterna.* Quibus verbis nescio quænam lucolentiora proferri queant.

IX. Gonet, quem Thomistæ inter præcipuos Do- Tom. 1. pag. 348.
ctoris Angelici Commentatores jure meritoque connumerent, in disputatione *de statu puræ naturæ* art. 1. sect. 3. etiamsi affirmet potuisse hominem a Deo condi cum effræni concupiscentia, & cum necessitate moriendi; ingenue tamen fatetur non demonstrari sententiam suam ex damnatione Bajanorum articulorum, scribens: *Hanc assertionem Bellarminus, Suarez, & Anti-Jansenius ex eo probant, quod contraria, inquiunt, sententia sit a Pio V. in Bulla contra Michaelem Bajum reprobata. Verum licet inter damnatos Baji articulos 26. sic habeat*: Integritas primæ creationis non fuit indebita naturæ humanæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio. *Et 52.* Deus non potuisset ab initio creare hominem qualis nunc nascitur. *Inde tamen concludi non potest efficaciter, opinionem, quæ impossibilitatem status naturæ puræ, præcise quantum ad donum integritatis, adstruit, in hac Bulla fuisse damnatam; sed tantum aliam, quæ præterea negat sine gratia sanctificante, quæ absolute justum & rectum constituit, hominem*

condi

condi a Deo potuisse. Hoc enim, ut recte observat Estius, intentum erat Baji in citatis articulis, ita ut 26. intelligeretur ab eo de integritate, ut comprehendit gratiam habitualem absolute justificantem. & 52. de homine nascente modo cum privatione talis gratiæ. Unde per hanc Bullam nulla quidem cadit censura in opinionem Estii: sed eam Jansenius & Henricus nullatenus evadere possunt; cum asserant hominem ante peccatum non potuisse produci sine gratia sanctificante, & immortalitatis dono: hæc enim doctrina expressa in Bulla proscribitur, ut articulo præcedenti quoad gratiam sanctificantem ostendimus: quantum vero ad immortalitatis donum, patet ex articulo 74. Baji, qui sic habet: Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis conditio. Hactenus Gonetus. Quo autem sensu Suaresius, ac Bellesmimus articulos Baji circa primi hominis conditionem & integritatem damnatos fuisse asserunt, arbitror ex dictis rem esse manifestissimam.

[Lib. 2. sent. dist. 23. § 6. Tom. 1. pag. 311. edit. Parisiensis. Vide Vulgarium nostrum Lo. Fasso ... 3. pag. 216.] X. Gulielmus Estius Theologus præstantissimus, & paulo supra a Joanne Baptista Gonet commemoratus, propendens in eam sententiam, quæ asserit non posse naturam rationalem corpoream condi cum pugna virium inferiorum contra rectam rationem. *Porro huic sententiæ* (inquit) *non obsistit condemnatio articuli, qui primæ conditionis integritatem asserebat esse naturalem humanæ naturæ conditionem. Loquitur enim articulus ille de integritate prima, quatenus comprehendit gratiam e ... quatenus in gratia præcipue consistit: de qua jam supra ostendimus, eam non fuisse naturalem primo homini, sed supernaturalem. Patet hic sensus articuli manifeste ex doctrina auctoris in eo capite, cujus titulus, sive summarium ab auctore præmissum idem est cum articulo. Nam ibi præcipue agit de gratia, quæ nimirum absolute justum & rectum hominem constituit. Idem patet ex articulis 21. 23. & 24. præcedentibus, qui cum isto sunt ejusdem argumenti, & loquuntur tantum de dono gratiæ adoptantis hominem in filium Dei; denique id liquet ex declaratione Facultatis Theologicæ Lovaniensis in scripto quodam supra dictis articulis edito.* Vide dissertationem primam cap. 1. § 2. num. 4.

[P. Macedo Tom. 2. Collat. pag. 407.] XI. Franciscus Macedo, ex quo nonnulla produximus in Præfatione, volum. 2. Collat. in 2. sent. collat. 8. diff. 1. § 3. disserens de propositione Baji 55. *Deus non potuisset talem ab initio creare hominem, qualis nunc nascitur*, præmissa responsione, quam confirmet ex Vasquio, Turriano, Merario, & Haunzeur, nonnullas ex Baji propositionibus *posse aliquo pacto sustineri*, quarum unam esse ait quinquagesimam illam quintam, *Secundo respondeo* (inquit) *dato damnari illam, uti vult Suarez, in eo sensu contentam, nihil inde sequi contra nostram sententiam*, quæ nempe docet hominem in statu naturæ lapsæ non solum exspoliatum fuisse donis gratuitis, sed etiam vulneratum in naturalibus, *nam ea solum damnatur, ut inquit Bulla*, In rigore, & proprio verborum sensu ab assertoribus intento, *idest non solitaria, sed conjuncta, connexaque cum aliis, & uti cum illis consentiens; atque hoc modo continet perversam doctrinam: nam ex propositionibus 22. & 27. ejusdem Baji in eadem Bulla relatis constat illum sensisse integritatem, & justitiam originalem non fuisse donum Dei, sed conditionem naturæ, quod sane hæresim continet.* Quare, ut supra vidimus, idem Macedo asserit quæstionem *de impossibilitate puræ naturæ* ad Bajanum dogma nullatenus pertinere; sed in ea posse unumquemque utramque partem tenere, modo vitet, damnetque doctrinam istam Baji, quæ originariam justitiam, ac primi hominis integritatem negat fuisse *donum gratiæ*, effutitque fuisse *naturalem* Angelorum, & Adæ *conditionem*.

[Tom. 3. pag. ...] XII. Ut producam nostratium aliquos, Henricus Cardinalis Norisius cap. 3. Vindiciarum § 2. ubi demonstrat concupiscentiam rationi contrariam esse malam, & pœnam originalis peccati, *Unum*, inquit, *obstare videtur, quod acerrime urgent recentiores. Etenim damnata est hæc propositio Baji* 55. Deus non potuisset talem ab initio creare hominem, qualis nunc nascitur. *Quare potuit Deus condere hominem in statu naturæ puræ subjectum concupiscentiæ, qualis modo nascitur. De his propositionibus Baji varie sentiunt Theologi. Pater Vasquez magni inter recentiores nominis 1. 2. disp. 190. cap. 18. proponit verba Bullæ, quæ ejusmodi sunt.* Quas sententias stricto coram nobis examine ponderatas, quamquam nonnullæ aliquo modo sustineri possent, in rigore tamen & proprio verborum sensu ab assertoribus intento hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, & in pias aures offensionem immittentes, respective, & quæcunque super iis verbo scriptoque emisse, præsentium auctoritate damnamus. *De qua censura ita idem judicat.* Multas ex illis propositionibus continentes acre judicium, quo Doctor ille aliorum opiniones criminabatur, damnari tantum ut scandalo & offendiculo patentes, & hac ratione solum prohiberi, nam & audacia nimiaque arrogantia in aliorum sententiis maligne vellicandis ac lacerandis non parum scandali afferre solet, a quo docti & prudentes Theologi in suis scriptis abstinere deberent. *Hæc autem confirmat locupletissimo testimonio Cardinalis Francisci Toleti, qui in causa Baji Lovanium ab Apostolica Sede delegatus fuit.* Post aliqua: *Propositio illa 55. damnatur respective ad propositionem 27. quæ talis est* Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio. *Quasi subjectio concupiscentiæ non fuerit ex dono creatoris, sed ex exigentia naturalis humanæ substantiæ tamquam propria passio ejusdem, quod falsum est. Nam hæc duo distinguenda sunt: concupiscentiæ subjectionem datam primo homini ex exigentia rei creatæ, vel ex pura puta decentia. Primum enim negatur, alterum a nobis asseritur; & hoc patet ex Augustino lib. 3. contra Julian. cap. 11.* In natura hominis ante peccatum pacem decebat esse, non bellum. *Interjectis nonnullis addit* Norisius, *Propositio illa Baji non solum ob consutam damnata est, verum etiam quod hæreticorum recentium errori a Tridentinis Patribus damnato concineret; illi enim mordicus sustinent concupiscentiam esse peccatum, ut patet apud Bellarminum lib. 5. de Amiss. gratiæ cap. 5. in quo errore propositio 55. Baji, quod concupiscentiam attinet, fundatur, a cujus tamen damnato sensu longo intervallo distamus: non enim dicimus Deum non potuisse condere hominem cum concupiscentia rebelli, quod illa sit formaliter peccatum, sed quia licet ipsa peccatum non sit, est tamen ad peccatum inclinans, & quidem vehementius, quam quilibet habitus vitiosus ab homine contractus. Profecto thesis illa Baji, hominem non potuisse a Deo produci, qualis modo nascitur, juxta amplam ejusdem expressionem vera est; quis enim dixerit, Deum posse condere hominem cum peccato originali, cum quo modo nascitur?* Demonstrat subinde Theologus præstantissimus, etiam juxta Martinum de Esparza insignem Societatis Jesu Theologum qu. 10. de gratia, non potuisse hominem a Deo condi cum concupiscentia rationi prædominante. In *Parallela* quinque propositionum Baji, & quarumdam suarum similium hæc omnia confirmat productis testimoniis P. Macedi lib. IV. de clavibus Petri cap. 10. parte 2. pag. 370. [Tom. 1. pag. 1151.] Agit rursus de hoc argumento adversus *quamdam Germanitatem*, iisdemque responsionibus suam a Bajo & Jansenio discrepantiam demonstrat. [Tom. 1. pag. 1421.] In Mss. adnotationibus ad Prodromum Velitarem pagina 25. ad objectam sibi propositionem Baji 27. Non potuit creari primus homo absque integritate, scribit Norisius: *Dico non propter exigentiam rei creatæ, sed decentiam Creatoris.* Atque ad propositionem 55. eadem pagina 25. columna 2. *Baji conclusio est absoluta & universalis, ac proinde gratiam sanctificantem includit.*

XIII. Quid constantissime propugnent Theologi nostri Lovanienses, constat ex Antonio Rolliers; qui, cum P. Leonardus Van Grinsven affirmasset *sententiam eorum, qui negant statum puræ naturæ possibilem incidere in propositiones Baji 21. 27. 55. 76.* pluribus argumentis sententia illa demonstrata inquit: *An justa sit hæc censura doctrinæ controversæ injusta, judicet SS. DD. A fulgurita in Bajo doctrina putant illi* (Lovanienses Augustiniani) *se alienissimos dicendo 1. non esse, vel fuisse gratiam debitam naturæ, nempe ex parte naturæ, sed ex parte Dei volentis condere naturam ad supernaturalia ordinatam. 2. Quia gratia data vel danda non erat pars naturæ, nec pertinebat ad integritatem ejus in ordine ut esset creatura. 3. Non erat naturalis ejus conditio, sed supernaturalis. 4. Qui asserunt statum naturæ puræ impossibilem, non docent cum Bajo, quod homini divinitus condendo debuerit conferri gratia sanctificans, fides, spes, & caritas infusa, aliaque dona & munera data Adamo; sed adstruunt solummodo, quod Deus imagini suæ donum aliquod saltem actuale, idque supernaturale, largiri debuerit, quo adjuta imago posset pertingere ad amicitiam cum Deo, qua mediante capax fieret, ut ad possessionem summi illius Boni, ad cujus imaginem producta est, perveniret.* [In libro cui titulus Sincera doctrina Augustiniano-Lovaniensis Professio edit. Lovanii 1726.]

XIV. Ignatius Albertus Swerts in thesibus *de Gratia cum respectu ad diversos status* Lovanii 1726. thesi 3. § 2. num. 5. hæc habet: [Pag. 20.] *Verum nonnullis dubium haret, quomodo impossibilitas status naturæ puræ, quatenus illa suadetur ex ratione imaginis Dei, quæ est homini* naturalis, *clare discernatur a doctrina, quæ traditur in Bajanis 21. 23. & 26. in quibus asseritur,* quod integritas primæ creationis sit homini naturalis, *seu ut talis ei debita, non autem* supernaturalis. *Item ab ea, quæ continetur in 55.* quod Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur. *Ad quod respondetur. 1. Quod licet a ratione imaginis Dei homini* naturalis *argumentum formemus contra possibilitatem status* naturæ puræ, *hinc nullatenus fiat consequens, quod vel humana natura sublimatio per gratiam sanctificantem, vel etiam gratia actualis sit homini* naturalis: *Id enim falsissimum esse, sole clarius liquet ex ipsa a nemine negata* naturalis *ratione. Illud enim proprie dicitur naturale, quod est aut ipsa natura, aut pars naturæ, aut quod ex principiis naturæ profluit, aut causis*

justi

sufficientibus. *Resp.* 2. *Quin Bajus in primi hominis creatione nullum donum supernaturale agnoverit, imo ejusmodi penitus rejecerit dubium, in dubium non revocabit quisquis ad propositiones 24. & 25. damnatas attenderit.* Absurda, inquit, est sententia eorum, qui dicunt hominem ab initio dono quodam supernaturali, & gratuito super conditionem naturæ fuisse exaltatum, ut Deum fide, spe, & caritate supernaturaliter coleret. *Ejusmodi etiam in substantia continet* 25. *Quod insuper ea omnia, quæ spectant ad primævam hominis integritatem, dixerit esse ipsius naturæ hominum, & primæ integritatis partes, & consideraret ut ipsam naturam in suo esse constituentes, fit evidens legenti cap. 4. libri ipsius Baji* de prima hominis justitia, *ubi ait: Non minus natura hominum, quam Angelorum est hoc Psalmistæ: Mihi autem adhærere Deo bonum est, &c. Et eadem est de reliquis primæ integritatis partibus demonstratio. Ergo sicut illud prius est naturæ hominum tanquam* pars; *ita & alia ad integritatem naturalem, ut partes, spectantia; & hoc ita quidem, ut in omnibus* nullum supernaturale *interveniat* (ut in 24. inox citata asseruerat) *& primus homo non potuerit creari sine* justitia naturali, *ut dogmatizat propositione* 79. *His erroribus e diametro opponitur Antagonista gratiæ supernaturalis; nihil dum de hac disserit sollicitius & fortius inculcari curat, quam vim istius gratiæ intra beatitudinem facultatis naturalis minime contineri, sed eam prorsus transcendere; tantum abest, ut ista sit* natura *hominum, aut tanquam vera* pars *ejus ad integritatem, aut naturalem rectitudinem concurrat. Et ut huic palmari, latissimoque discrimini ex superabundanti aliquid adjiciamus. Res.* 3. *in prælaudata nostra sententia, licet ex una parte statum naturæ puræ (sensu adversariorum supra relato) omnino pernegat esse possibilem, & ex alia gratiam supernaturalem etiam pro statu integro acerrime tueatur, optime consistere, quod homo creari potuerit sine omni dono supernaturali; quidni enim potuisset Deus sic ad tempus recens creatum hominem omni dono ejusmodi nudatum relinquere (postea tamen, ne sine ulla culpa pœnæ subjiceretur, supernaturaliter adjuvandum, & de hoc dando adjutorio securum) seu ad ostendendam homini impotentiam suam, si viribus naturalibus relinqueretur, ad contingendum finem supernaturalem; seu ob aliam rationem omnipotenti Providentiæ placitam; sic tamen, ut interim hæc ipsa Dei providentia mediis naturalibus impetum concupiscentiæ de se pronæ ad repugnandum rationi sistisset ad tempus, sive remotione objectorum contra rationem concupiscibilium, sive concursum naturalem ac generalem sufflaminando, quominus in ullos actus rationi dissonos prorumperet.* Quæ Antonius Rollier, & Joannes Albertus Swerts affirmant de damnatis Baji articulis ad primum hominem pertinentibus, eadem perpetua & constantissima assertione ab his controversiis exortis ad hanc usque diem omnes Augustiniani Lovanienses tradiderunt & propugnarunt, ut constat ex eorum thesibus collectis simul, & in tria volumina distributis, atque in Angelica Bibliotheca asservatis.

Tit. E. el. 1. in. 18. 19. 20.

§. II.

Idem pravus & hæreticus sensus articulorum Baji, spectantium ad integritatem conditionemque primi hominis, ex iisdem articulis, horumque plana & obvia significatione deducitur.

QUoniam damnatus sensus articulorum Baji ille est, qui ex iisdem articulis, eorumque, ubi abscisi sint, cum aliis pariter proscriptis comparatione percipitur, juxta doctrinam eximiorum Theologorum, ac præsertim Suaresii, prout dixi dissertatione præcedenti; congruum est, ut inquiramus, num præmissis nostrarum, atque exterorum judiciis ipsæ Bajanæ propositiones cohæreant, eumque præseferant sensum, quem viri doctissimi tradiderunt.

I. Ac primum Bajus undecim prioribus propositionibus, quæ ex libro 1. *de Meritis operum* fuerunt decerptæ, negat Angeli & primi hominis merita *recte vocari gratiam*: ait ad consequendam vitam æternam *per se* bona opera *ex lege naturæ* sufficientia fuisse: asserit *naturali lege* fuisse constitutum, ut si primus homo perseverasset in obedientia, ad illam vitam pertransisset: inquit merita primi hominis fuisse *primæ creationis munera*; & affirmat justis usque in finem perseverantibus æternam vitam retribui, idque non proprie *gratiæ Dei*, *sed ordinationi naturali statim initio creationis constitutæ* deputandum esse, propterea quod *lege naturali* constitutum sit, ut vita æterna obedientiæ mandatorum justo Dei judicio reddatur. Quomodo ergo Bajus dona supernaturalia in Angelis & in primo homine agnoscit, si horum merita negat gratiam potuisse appellari, si munera naturæ superaddita non distinguit a ceteris primæ creationis muneribus, si non ordini superioris providentiæ, sed ordinationi naturali singulis rebus naturales proprietates, & quidquid exigitur, ut sint, atque in sua natura serventur, decernenti atque distribuenti, potestatem servandi mandata, ac debitam sempiternæ vitæ retributionem adscribit? Longe ergo ab his articulis dissident, qui fatentur, *& Angeli, & primi hominis adhuc integri merita recte gratiam vocari: ut qui ab ea gratia fluxerunt, in qua conditi erant, juxta notissimam illam Divi Augustini sententiam, qua Deum asserit* (lib. 12. de Civit. Dei cap. 9.) *simul & naturam condidisse, & gratiam esse largitum*; ut inquit Expositio Lensæi, sive S. Facultatis Lovaniensis, cap. 1.

II. In eadem Expositione, eodemque capite rectissime affirmatur, Angeli & primi hominis merita deberi gratiam nuncupari *ea loquendi ratione, & modo, qui non sit a divinis litteris alienus: in quibus gratiæ vocabulo significatum esse perspicitur gratuitum hoc munus, quod supra naturæ facultatem, nullius meriti præcedentis intuitu ad spiritualem hominum utilitatem datur*; tametsi specialiori titulo in sacris litteris eximia illa, & singularis gratia commendatur, *quæ propter Mediatorem Dei & hominum Jesum Christum peccatores justificantur, non solum nullis præcedentibus meritis bonis, verum etiam multis malis, quibus Dei gratiæ beneficio reddebantur indigni*. His consimilia nos scripsimus lib. IV. de Theolog. disciplinis cap. 8. lib. X. cap. 15. lib. XII. cap. 7. & 8. aliisque in locis compluribus. *Op. Baji p. 2. pag. 161.*

III. Ut ad Bajum revertatur oratio; in proximis positionibus depromptis ex altero libro *de Meritis operum* idest, 12. 13. 15. 17. & 18. comminiscitur ille, operibus bonis inesse meritum regni cælestis *extra gratiam adoptionis*; non autem inde rationem meriti repetendam esse, quod eadem opera fiant *per Spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei*: neque rationem meriti in hoc consistere, quod hi, qui bene operantur, habeant *gratiam, & inhabitantem Spiritum Sanctum* aut sublimentur *per gratiam adoptionis ad statum deificum* sed contendit quæcunque opera, quæ legi conformia sint, absque gratia sanctificante, absque remissione peccatorum, absque eo, quod homines adoptentur in Dei filios, habere meritum vitæ æternæ; atque eo usque hæreticis hisce assertionibus Bajus progressus est, ut videatur insinuasse, etiam opera perfecta a Salvatore nostro Christo Jesu ex sola conformitate legis meritum contraxisse, non autem, ut inquit decimus nonus articulus, *majorem valorem habuisse ex dignitate personæ operantis*. Sane hæc Baji de meritis operum asserta hæretica, atque falsissima verbis adeo expressis sunt enunciata, ut ipse *Bajanismi redivivi* auctor explicata catholicorum omnium sententia, quæ ad meritum vitæ æternæ necessarium esse definit, ut opera proficiscantur a persona, quæ justa sit, & Deo chara per inhabitantem Spiritum adoptionis, hæc scripserit: *Bajus tamen contendit opera bona a filiis adoptionis facta non recipere rationem meriti ex eo quod fiant per Spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei sed tantum ex eo quod sunt conformia legi, &c.* Si vero nostram *de conditionibus operis meritorii* sententiam Anonymus ille legisset, atque observasset commentum illud Bajanum a nobis data opera confutari; aut, si legit, vidit que subdole veritatem non occultasset: ingenue confessus esset, in propositionibus quæ ad statum Angelorum ac primi hominis attinent, in iis falsum de merito bonorum operum enuntiatis, & quæ ipsa cum præcedentibus docet maximam connexionem habere, non Baji sectatores nos esse, sed adversarios, & doctrinæ catholicæ propugnatores.

Tom. 1. pag. 338. 348. & 349. in 2. par. 318. 484. & 485.

Bajan. Rediv. pag. 32.

Tom. 3. De Theolog. disciplinis pag. 515.

IV. Pergit Bajus promere errores suos, quibus scatet Opusculum *de prima hominis justitia*, unde propositiones 21. 22. 23. & 24. fuerunt decerptæ. Ut enim nunc prætermittam vicesimam secundam, quæ est de textu Apostoli ad Rom. 2. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter quæ legis sunt faciunt*, de qua dicam postea; in propositione 21. aperte Bajus affirmat, *Humanæ naturæ sublimationem, & exaltationem in consortium divinæ* (quæ sublimatio & exaltatio in gratia sanctificationis & adoptionis peculiariter sita est, cum impii sola actuali gratia fulti minime ad tale consortium ac dignitatem pertingant) *debitam fuisse integritati primæ conditionis, & proinde naturalem dicendam esse, & non supernaturalem*. In vicesima autem tertia pronuntiare audet *hominem ab initio nullo dono supernaturali & gratuito* fuisse exaltatum, *ut fide, spe, & caritate Deum supernaturaliter coleret*, ideoque conditum Adam existimavit instructum duntaxat naturalibus proprietatibus, & supernaturalibus Theologalium virtutum habitibus exspoliatum: rejecitque positione proxima ad Pelagianismum, nec veretur appellare *insipientium*, atque deliramentum Philosophorum, sententiam illam Catholicam atque orthodoxam, quæ asserit hominem primum *sic constitutum, ut per dona naturæ superaddita fuerit largitate Conditoris sublimatus, & in Dei filium adoptatus*. Quare & in hoc a Bajo Theologi illi dissident quamlongissime, qui *per dona supernaturalia* primum hominem sublimatum fuisse concedunt, eique debitam negant gratiam illam, qua *in Dei filium*

fuit

fuit adoptatus, & sine qua potuisse condi rationalem creaturam ii quoque firmissime profitentur, qui adversus statum *naturæ puræ* decertant.

V. Hoc demum spectant postremæ duæ Baji propositiones, idest 75. & 76. in quibus apertissime negat immortalitatem primi hominis fuisse *gratiæ beneficium*, eamque appellat *naturalem conditionem*, falsamque pronuntiat assertionem Doctorum, qui docent, *primum hominem potuisse a Deo creari & institui sine justitia naturali*. In hisce omnibus propositionibus Bajus *naturale* appellavit, quod spectata rerum natura & constitutione debitum est, atque donis supernaturalibus opponitur: quamvis enim lib. 1. *de prima hominis justitia* cap. 6. *naturale* dixerit, quod homini in sua creatione collatum fuit, & pertinet ad primam ejus nativitatem, productis verbis S. Leonis Magni, qui serm. 1. de jejunio ait, *Hanc esse naturalem nostri generis dignitatem, si in nobis quasi in quodam speculo divinæ benignitatis forma resplendeat*, verbisque aliis consimilibus Sanctorum Fulgentii ac Prosperi; nihilo tamen minus affirmans Bajus naturalem illam dignitatem atque justitiam, in qua primus homo conditus fuit, non fuisse *donum naturæ superadditum*, neque ullo *dono gratuito* hominem illum indiguisse, ut Deum auctorem suum coleret actibus Theologalium virtutum, ac potuisse *citra gratiam adoptionis* promereri bonis operibus vitam æternam; apertissime *naturale* intellexit, quod ita rerum constitutioni & substantiæ debetur, ut naturalis proprietas censeri possit, qua destituta rationalis creatura bonis naturalibus careat, eo ferme pacto, quo naturalibus perfectionibus ad corporalem vitam pertinentibus homo dicitur exspoliatus, si cæcus, claudus, vel mutus nascatur.

Opt. Baj. p. 1. pag. 37.

§. III.

Commenta Baji circa integritatem, & conditionem primi hominis, ex Bajanis scriptis uberius explicantur, hinc iis, quæ hactenus dicta sunt, confirmatis.

I. Theologorum, quorum testimonia in medium attuli §. 1. hujus dissertationis, concordissima sententia est, Bajum existimasse justitiam, integritatem, & supernaturalium donorum munera, quibus Adam in prima sui conditione fuit cumulatus, non fuisse dona, quæ excederent naturæ ordinem, ac essent a natura primi hominis separata; sed fuisse naturalia eo modo, quo naturale est lumen oculorum, ut loquitur Eminentissimus Bellarminus: adeo, ut nativis viribus, meritisque absque gratia comparatis, posset creatura innocens pervenire ad vitam æternam; hæc vero illi connaturalis finis esset, non supernaturalis. Ut modo percipiatur, num revera id Bajus senserit, quod viri doctissimi asseruerant, subit mihi animus aliquantulum per Bajana Opuscula divagari. Itaque in priori libro *de prima hominis justitia* cap. 1. demonstrat Bajus primi hominis rectitudinem non fuisse sine Spiritu Sancto inhabitante, & cap. 2. asserit primum hominem in sua creatione Spiritu Sancto non caruisse; sed affirmat primum hominem ita conditum *plenum sanctificatione Spiritus*, ut multi firma fide crediderint, *hanc fuisse naturalem ejus dignitatem*. Docet subinde Bajus animam *sine Spiritu Sancto vivificante* omnino mortuam futuram fore, concludens præcitatum caput secundum: *Si Deus primo homini animam sine Spiritu Sancto dedisset, tunc non viventem, sed mortuam animam illi dedisset: licet interim non negemus intelligi posse, quod Deus fecerit hominem in animam viventem, quia dedit illi animam cibo & potus subsidio corpus vegetantem. Sed non potest intelligi dedisse homini animam Spiritu Sancto destitutam, ne sic corpus vegetasse putetur, ut ipsa in se mortua fuisse credatur.* Quo in loco Bajus ita vitam animæ derivatam ex Spiritu Sancto vivificante *naturalem* primo homini fuisse pronuntiat, quemadmodum naturalis est vita corporis proveniens ex anima vegetante: immo asserens non posse intelligi, quomodo anima vegetaret corpus, si mortua fuisset, mortuam autem futuram fuisse absque Spiritu Sancto; absurdissime naturalem animæ vitam in Spiritus Sancti vivificatione constituit, adeo, ut sola præsentia animæ naturaliter adhærentis Deo faceret hominem in spiritu vivificante, sicuti modo anima carni serviens non ita corpus vivificat, ut corruptionem absumat.

Pag. 31. *Pag. 33.*

II. At qualicumque sensu portentosa hæc Baji doctrina accipiatur; capite quarto, cui titulus est damnatus ipse articulus vicesimus septimus, proposita sententia S. Thomæ, aliorumque Theologorum docentium primum hominem cum Spiritu Sancto fuisse conditum, aperte rejicit sententiam, quam fatetur esse communem, & quæ propugnat *hominem sic initio conditum esse rectum, ut justitia, pietate, & ceteris Spiritus Sancti charismatibus repletus fuerit*. Monstrum sane, quod primus homo habuerit Spiritum Sanctum inhabitantem, & nihilominus omnibus Spiritus Sancti donis & charismatibus fuerit destitutus.

Pag. 35.

III. Verum id absurdi Bajus effutire coactus est, eo in loco integritatem primi hominis naturalem fuisse contendens, atque ad hoc demonstrandum argumentationem istam producens: *Sicut ergo cum vitium oculorum dicitur cæcitas, id ostenditur quod ad naturam oculorum pertinet visus; & cum vitium aurium dicitur surditas, ad earum naturam pertinere demonstretur auditus: ita cum vitium creaturæ Angelicæ dicitur, quod non adhæret Deo, hinc apertissime declaratur ejus naturæ ut Deo adhæreat convenire.* Ac paullo post eadem affirmans de carnis concupiscentia, *Quia enim vitium est hominis* (inquit) *quod caro concupiscit adversus spiritum, & quod lex carnis repugnat legi mentis, ideo manifeste intelligitur naturæ hominis esse, ut utrumque ad nutum pareat imperio rationis*. Dicat nunc, obsecro, Anonymus; nonne hæc Baji doctrina olet deliramentum Lutheranorum, aliorumque protestantium, quibus consensisse initio damnationis suæ, ut alibi diximus, Bajus haud levem exhibuerat suspicionem? Certe verba Baji priori loco recitata eadem sunt, ac verba Lutheri scribentis ad tertium caput Geneseos justitiam fuisse Adamo naturalem, *quam naturale est quod oculi lumen recipiant*, continentque argumentationem illam hæreticorum. *Si naturale est Angelo adhærere Deo, certe naturale erit etiam homini; non igitur opus fuit dono aliquo supernaturali, ut primus homo Deo adhæreret, ac per hoc justus & rectus esset.* Idem de concupiscentia hæretici cavillantur apud Eminentissimum Bellarminum, & apud Adamum Contzen, qui Bellarmini librum *de Gratia primi hominis* adversus Davidem Pareum vindicavit.

Apud Bellarmin. de Gratia 1. Hom. cap. 2. pag. edit. novissimæ. & cap. 7. ubi pag. 12. item ubi 5. ibid. & apud Adamum Contzen in defensione Bellarmini pag. 192.

IV. Pergit Bajus commentum suum de naturali primi hominis integritate explicare, & cap. 6. inquit: *Quemadmodum sanitas corporis primarum est proportio qualitatum, quæ quando contra naturam vitiatur, statim nascitur infirmitas: sic naturalis animæ sanitas legitima est omnium partium ejus obedientia, quæ si vel in una, vel in pluribus partibus aliquo affectu malo perturbetur, is affectus rectissime passio, perturbatio, & animi ægritudo dicitur, naturali ejus sanitati contraria.* Atque hæc item nonne eadem prorsus sunt, ac deliria novatorum dogmatizantium, ut inquit Bellarminus, *rectitudinem illam, in qua creatus est Adam, fuisse illi naturalem, nimirum quod fuerit veluti quædam sanitas debita naturæ, aptaque nasci ex ipsa natura bene constituta, idest, non corrupta?*

Bajus pag. 58. *Bellarm. cit. lib. cap. 5. pag. 7.*

V. Magis magisque sese explicat Bajus, & cap. 6. demonstrare nititur potuisse primum hominem integrum absque ullo *supernaturali dono* nativa virtute Deum colere, quemadmodum serpens ante maledictionem poterat erectis incedere pedibus, & terra producere fruges, ac mulieres partus effundere, eo modo, quo gallinæ & anseres ova pariunt. Audi hæreticam ratiocinationem: *Hujus rei etiam manifestum argumentum complecti videtur ipsa pœnarum pro peccato primæ transgressionis ordinatissima retributio, qua & serpens super pectus suum graditur, & mulier doloribus parit, & terra in opere viri maledicitur, ut tribulos pariat, & vir in sudore vultus sui vescatur pane suo, quæ hæ pœnæ non in ablatione doni supernaturalis, sed in privatione bonorum naturalium consistunt. Nisi quis forte tam absurde sentiat, ut putet statim initio creationis rerum, non tantum hominem dono quodam supernaturali & gratuito, supra naturæ suæ conditionem fuisse exaltatum, ut fide, spe, & caritate Deum supernaturaliter coleret, sed etiam serpentem, ut sublime erectus pedibus insistens graderetur, (ut ait S. Basilius in homilia de Paradiso tom. 1.) & terram, ut sine laboris molestia sua fœcunditate fruges humano victui necessarias ultro produceret: sicut adhuc hodie producit fœnum servitute hominum, & fructiferas arbores, (quas nunc videmus ad vindicandam significandamque humani seminis corruptionem, ex suo semine nonnisi surculos degeneres parere, qui fructus producunt acerbos, & humano victui ineptos) ut sui generis & fœcunditatis semina proferrent, quæ sine insitione ramusculi melioris in primitivæ suavitatis germina, fructusque adolescerent, &c.*

Bajus pag. 53.

VI. De his rursus Bajus agens in Apologia articuli 23. (qui ex præcitato cap. septimo libri *de prima hominis justitia* depromptus fuit) etiamsi verba illius articuli appellet *commenta alicujus amuli*; nihilo tamen minus pervicaciter errori suo insistens integritatem primi hominis *naturalem* fuisse confirmat initio principio, *Est enim malum naturalium privatio bonorum*. Atque hoc pariter argumentum est hæreticorum, omne donum supernaturale primo homini denegantium. David enim Pareus adversus Bellarminum ita ratiocinatur: *Ex Augustino Enchiridii cap. 11. animorum quæcumque sunt vitia, naturalium sunt privationes bonorum. Privationes bonorum naturalium præsupponunt habitum eorumdem. Vitia animorum sunt privationes bonorum*

Parte 1 Op. Baj. pag. 93. *Apud Adamum Contzen pag. 225.*

norum naturalium, rectitudinis, justitia originalis, & cætera. Ergo hæc supponunt habitum bonorum naturalium. Eodem prorsus modo argutantur alii hæretici apud Bellarminum de Gratia 1. hominis cap. 7. object. 2. Dona itaque primæ integritatis quemadmodum apud Lutheranos, ita apud Bajum bona *naturalia* erant, non beneficia gratiarum.

Bellarm. tom. 4. pag. 51.

VII. Quoniam hanc Baji Apologiam commemoravi; paullo supra, id est ad articulum 21. eumdem errorem confirmans scripsit: *Quæ si quem forte non moveat, potest suo frui judicio; cui etiam humiliter supplico, ut iis respondere dignetur, quæ me moverunt, & id docere, quod me fateor ignorare; nempe quomodo solida ratione, & non tantum Scholastica traditione doceatur, veram rectitudinem, in qua primus homo conditus est, & cujus absentia est malum, non naturalem esse, sed tantum supernaturalem, cum malum nihil aliud sit, quam naturalium privatio bonorum. Non enim dixi (quod me etiam dixisse calumniatur) humanæ naturæ sublimationem esse dicendam naturalem, & non supernaturalem: sed dixi, sic esse naturalem, ut tamen in nobis recte supernaturalis dicatur; sicut visus diceretur supernaturalis in illis, quibus divina virtute per miraculum esset restitutus.* Id quidem Bajus tradiderat *de justitia primi hominis*: sed ita asserere justitiam, atque rectitudinem primo homini *naturalem*, ut in nobis tamen *supernaturalis* dicenda sit, quoniam ad supernaturalem dignitatem instauramur per Christum, ad eum plane modum, *quo sanitas corporis gratia est, cum neque viribus naturæ, neque opera medici reparari potest, sed sola Creatoris beneficentia redditur*; nihil est aliud, quam omni prorsus modo Protestantibus hæreticis consentire, & gratiam & justitiam tantum *per accidens supernaturalem* fateri, ut inquit de sectatoribus Lutheri Cl. Bellarminus, cujus verba produximus §. 1. num. 7.

Bajus p. 2. pag. 92.

Verba sunt Baji eodem cap. 10. pag. 61.

VIII. Expressius Bajus cap. 11. & ultimo ejusdem libri errorem suum explicavit, docens *naturalia* dicenda esse quæcunque aut ex naturæ principiis ducunt originem, aut si aliunde accedant, pertinent ad naturalem rerum constitutionem, ac talem fuisse primi hominis integritatem. Nam cum sibi objecisset, *Naturalis qualitas dicitur, quæ ex naturæ principiis oritur: sed nemo dixerit Adæ justitiam, quæ tantæ excellentiæ fuit, ut eum divinæ naturæ consortem faceret, ex animæ ejus & corpore unitaliter tamquam ex efficiente causa exortam: igitur non est illi dicenda fuisse naturalis, quasi ex naturæ viribus orta, sed supernaturalis & divino munere data*; huic argumento respondet: *Naturale non causæ aut originis suæ comparatione dicitur, sed rei, cui sic inest, ut ad naturalem ejus integritatem pertineat, sitque ejus absentia malum, sive ex ejus principiis tamquam efficientibus causis oriatur, sive aliunde accedat, sicut manifeste patet de visu, auditu, sanitate corporis, aliisque qualitatibus ad hominis integritatem necessariis, quas quibusdam natura non contulit, sed Christi gratia reparavit; has enim nemo supernaturales vocat, aut naturales esse negat, sed earum duntaxat generationes. Quapropter sive ex naturæ principiis tamquam efficientibus causis orta fuerit primi hominis justitia, sive a Deo immediate illi collata, (sicut plerique de anima rationali tradunt, quam tamen nemo supernaturalem esse arbitratur) adhuc tamen illi naturalis fuit, quia sic ad ejus integritatem pertinebat, ut sine ea non posset salva consistere, miseriaque carere.* Triplici ergo sensu aliquid juxta Bajum dicitur *naturale*. 1. *Naturale* dicitur, quod aptum est nasci ex principiis naturæ, ut visus, & auditus. 2. *Naturale* appellatur illud, cujus carentia est privatio naturalium bonorum, etiamsi quibusdam a natura non conferatur, ut visus reddita cæco nato, quæ supernaturalis tantummodo dici potest quantum ad mirabilem ejusdem reparationem. 3. Vocatur *naturale*, quod etiamsi non oriatur ex naturæ principiis, pertinet tamen ad naturalem conditionem, cujusmodi est anima rationalis. Etiamsi ergo Bajus alicubi videatur indifferens ad asserendum num justitia originalis *sit a Deo immediate collata*, sive orta *ex naturæ principiis*, illam tamen semper *naturalem*, & naturæ proportionatam asseruit: & consequenter sive Bajus integritatem primi hominis *naturalem* dixerit, quod orta sit ex naturæ principiis, cujusmodi est visus, auditus & sanitas corporis; sive *naturalem* appellaverit, quod illius integritatis privatio sit carentia naturalium bonorum, nobisque sanctitas & justitia supernaturali dono reddatur, ut visus restitutus fuit cæco nato; sive demum *naturalem* dixerit, quod ad hominis primam constitutionem pertinuerit, quamvis a natura tamquam a causa productiva & effectrice non prodierit, quemadmodum anima rationalis est forma corporis naturalis; manifestum est idem prorsus de primo homine Bajum sensisse, quod hæretici illius temporis commenti sunt, omnemque gratiam naturæ superadditam homini primitus condito denegasse. Hæc memoria teneas pro dicendis §. 9. num. 3.

Pag. 61.

IX. Plura adderem, nisi Bajus in Apologia ad articulum nonum explicans, quo sensu *dona homini integro in sua creatione concessa dona gratiæ fuerint*, expressissime tradidisset eatenus fuisse dona gratiæ, quatenus in creatione nullis præcedentibus meritis collata fuerunt, quo sensu etiam creatio appellanda est donum gratiæ: atque ad hanc rem profert plura S. P. Augustini testimonia, inter quæ depromptum ex serm. 11. de verbis Apostoli: *Istam gratiam, qua conditi sumus, quamquam hoc nomine appellatam minime legerimus, tamen quia gratis data est, gratiam fateamur*; & aliud consimile ex Epist. 95. *Etsi enim quadam non improbanda ratione dicitur gratia Dei, qua creati sumus, ut essemus, & viveremus, & sentiremus, & intelligeremus, & de hoc tanto beneficio Creatori nostro gratias agere debemus; unde merito & ista gratia dici potest, quia non præcedentibus aliquorum operum meritis, sed gratuita Dei bonitate donata est; alia tamen est, qua prædestinati vocamur, justificamur, & glorificamur.* Iisdem ergo verbis, quibus Augustinus *gratiam* appellat naturam, qua creati sumus, ut simus, ut vivamus, ut sentiamus, ut intelligamus, Bajus præcitato articulo nono inquit *gratiam* fuisse dona concessa homini integro, & angelo, *non improbanda ratione*, idest, quatenus largitate Conditoris, non meritis præcedentibus donata fuerunt: ideoque in homine integro Bajus nullam gratiam supernaturalem, nullumque donum naturæ limites excedens agnovit, prout animadvertit Franciscus Suarez, de quo §. 1. num. 6. sed integritatem primi hominis *naturalem* fuisse existimavit, sicut homini naturalis est sentiendi & intelligendi facultas; & unicuique rei naturalis est qualitas orta ex naturæ principiis, aut ita indita & concreata, ut ad naturæ constitutionem pertineat, adeo ut si tali qualitate res destituta sit, bonis naturalibus careat, quemadmodum pecudi deest bonum aliquod naturale, si nascatur cæca, vel claudicans, vel febricitans, inquit Eminentissimus Bellarminus tom. 4. pag. 7.

P. 1. pag. 88.

§. IV.

Ex damnatione propositionis 35. Quesnelli ea, quæ dicta sunt, confirmantur.

HAud diffitente Anonymo, articulo 3. Bajanismi Redivivi §. 2. num. 11. Baji errorem circa gratiam Adami, & circa *impossibilitatem status naturæ puræ* innovavit Quesnellius in quibusdam propositionibus damnatis a Clemente XI. in Bulla *Unigenitus*, præsertim vero in trigesimaquinta, quæ est hujusmodi. *Gratia Adami est sequela creationis, & erat debita naturæ sanæ & integræ.* Quare quod viri docti atque orthodoxi de hac Quesnelliana pronuntiaverunt, idem de Baji vigesima septima propositione est omni procul dubio affirmandum.

Bajanismus Rediv. pag. 17.

I. Agens de illa Quesnelli propositione Jacobus Fontana num. 1. ait, *propositionem de omni gratia Adami, sive habituali, sive actuali intelligendam esse*: num. 2. ait a Quesnello & a Bajo accipi *vocabulum gratiæ improprie, & Pelagiano sensu*, Pelagium vero gratiam verbotenus admittendo, eam *in sola natura a Deo gratis condita* collocasse: num. 3. ait Bajum dona concessa homini integro, & angelo gratiam dixisse, *ratione nec Pelagio improbanda, nec Luthero, qui dum veras gratias Theologicas naturæ ordinem excedentes negant in integritate tam Adami, quam Angelorum; tamen ut natura gratis condita est, ita quidquid eam sequitur, appellari hoc sensu gratiam non prohibent*: num. 4. ait juxta Quesnellum & Bajum in propositione 21. gratiam Adami non fuisse *supernaturalem, cum effectus esset, & sequela creationis, ex principio naturæ integræ debito elicita*: num. 5. explicans quomodo juxta Quesnellum gratia Adami foret sequela creationis, & debita naturæ integræ, inquit talem fuisse, quoniam in sensu Quesnelli, necnon Baji in propositione 24. erat *naturalis, & non sublimatio per dona naturæ superaddita, ac superantia naturæ ordinem*. Quid plura? in fine capitis pag. 75. hæc Jesuita doctissimus scribit: *Error Quesnelli a Bajo quidem, & Jansenio; sed ante hos originem duxit a Luthero in cap. 3. Genesis, ubi de originali justitia primi hominis sic tandem concludit*: „ Quare statuamus, justitiam non fuisse quoddam donum, quod „ ab extra accederet, separatum a natura hominis; „ sed fuisse vere naturalem, ut naturæ Adæ esset diligere Deum, credere Deo, agnoscere Deum. Hæc „ tam naturalia fuere in Adamo, quam naturale est „ quod oculi lumen recipiunt: „ *Et infra*: „ Porro „ hæc probant, originalem justitiam esse de natura „ hominis; ea autem per peccatum amissa, non „ mansisse integra naturalia, ut Scholastici delirant. „

Constit. Unigenitus propugnata tom. 2. pag. 747. 748. 749. Recole quæ diximus in Præfatione.

II. In

Instruction de l'Assemblée des Cardinaux, Archevêques & Evêques, tenue à Paris en l'Année 1713. & 1714. pag. 41. II. In *Instructione Pastorali* edita ac probata post comitia Cardinalium, Archiepiscoporum, & Episcoporum Galliarum anno 1714. ut diximus in Præfatione, hæc de propositionibus Quesnellianis 34. 35. 36. & 37. ad gratiam primi hominis pertinentibus continentur: „ Saint Augustin nous enseigne sur la grace d'Adam innocent, une doctrine bien differente de celle qui est renfermée dans les propositions condamnées. Ce Pere, loin de croire que les merites d'Adam n'eussent pour principe qu'une grace naturelle, reconnoit au contraire dans l'état d'innocence un secours surnaturel, dont l'homme avoit besoin. *Primus homo egebat adjutorio gratiæ &c.* Il appelle ce secours une *Lib. de Corrept. & Grat. cap. 11.* grande grace. *Imo vero habuit magnam*. Les propositions condamnées n'attaquent-elles point ouvertement cette verité; elles enseignent que la *grace d'Adam étoit une suite de la creation, une grace due à la nature saine & entiere*, & qu'elle *lui étoit proportionée*; ce qui ne marque dans le premier homme qu'une grace naturelle, inseparable de sa condition, & qui n'auroit produit que des merites purement humains; propositions manifestement opposées aux principes de Saint Augustin, & justement condamnées dans Bajus par le Saint Pape Pie V, & par le Pape Gregoire XIII, renouvellées par l'Auteur des Reflexions morales: ne meritoient elles point d'être encore proscrites par le Saint Siege? „ Jure meritoque proscriptæ sunt: siquidem asserere gratiam Adamo collatam fuisse naturalem, a conditione naturæ inseparabilem, ipsi naturæ proportionatam, meritorumque duntaxat naturalium effectricem, idem est, ac denegare dona supernaturalia & naturæ superaddita; idem est, ac rejicere assertum ab Augustino auxilium *sine quo non*, Adamo supernaturali beneficio collatum; idem denique est ac doctrinæ Catholicorum omnium adversari, ac Luthero & Calvino, quibus proculdubio Bajus & Quesnellius subscripsere, penitus assentiri.

III. Henricus Cardinalis de Bissy in Tractatu Theologico adversus propositiones Quesnelli ad prop. 34. & *Traité Theologique adressé au clergé du diocese de Meaux. A Paris en 1722. pag. 687.* 35. inquit: „ En François nous appellons des *merites humains*, des merites purement naturels, qui ne sont point des dons surnaturels de Dieu, des merites que nous acquerons par nos seules forces naturelles. Ainsi le sens de la trente-quatriéme proposition est, que les merites produits par la grace d'Adam étoient purement naturels, que ce n'étoient pas des dons surnaturels de Dieu, qu'ils étoient les effets du seul libre arbitre. Paullo infra, idest, pag. 690. „ Bajus (inquit Eminentissimus Princeps) n'est pas le premier qui ait enseigné, que la justice originelle & l'elevation de l'homme à la participation de la nature divine, étoit naturelle à l'état d'innocence, & qu'elle en étoit absolument inseparable. Il avoit puisé cette opinion dans Luther & dans Calvin. Voici comment Luther s'en explique. „ Atque hoc in loco profert Cardinalis eximius, quæ Lutherus scribit in cap. 3. Genes. de quibus supra §. 1. num. 3. atque hoc eodem paragrapho num. 1. Animadvertit quoque eamdem fuisse opinionem Calvini Instit. lib. 1. cap. 15. lib. 2. cap. 1. & 6.

Pag. 12. IV. In parvo itidem libello typis Coloniensibus edito anno 1714. cui titulus. *l'enim des 101. propositions*, hæc leguntur: 34. Que la grace d'Adam ne produisoit que *de merites humains*: Ce n'étoit donc point un don surnaturel, qui élevât l'homme au-dessus de sa condition naturelle. 35. Que la grace d'Adam étoit une suite de la creation, une grace due à la nature saine & entiere; une grace qui consequemment n'étoit grace que de nom, qui l'étoit qu'autant que la creation peut être appellée grace. Bajus ne s'est point exprimé autrement dans la 23. la 26. & la 79. des ses propositions condamnées.

Veritas & æquitas, &c. p. 45. V. In Opusculo, cui titulus, *Veritas & æquitas Constitutionis* Unigenitus *Theologice demonstrata*, propositio 35. Quesnelli dicitur *falsa, temeraria, erronea & Pelagiana*; quod eo loci demonstratur ex Bajanis articulis, & non semel citato Commentario Lutheri in c. 3. Geneseos. In altero item Opusculo, cui titulus: *Pag. 76.* *Les cent & une propositions qualifiées en détail*, eadem Quesnelliana propositio dicitur: Fausse, temeraire, erronée, Pelagienne. .. In quo autem præcipue Pelagiana hæresis sita est, nisi in eo quod naturalibus & solius liberi arbitrii viribus Pelagiani opera illa adscripserunt, quæ absque superno divinæ gratiæ auxilio fieri non possunt?

VI. Gregorius S. R. E. Cardinalis Selleri pertractans initio tomi VI. de trigesimaquarta, & trigesimaquinta *Tom. 6. p. 1.* P. Quesnelli propositione, *Quid monstruosius* (inquit) *poterat ideare author hisce proscriptis propositionibus? Quis quæso monstrum non intuetur, dum in ipsis execrandam confusionem gratiæ cum natura, & utriusque destructionem apertissime agnoscit? Profecto si gratia Adami nonnisi humana producebat merita; ergo erat ipsius natura, quæ de se valet humana merita efficere. Præterea si gratia Adami sequebatur creationem ejus, eratque naturæ sanæ & integræ debita, prorsus gratia non erat, sed illius* *Pag. 55.* *naturæ proprietas, ipsam sequens, eique debita*. Infra num. 46. hæc scribit: *Quotiescunque in primo homine, hujusque posteris, si perdurasset natura in sua integritate, Gratia secuta fuisset creationem, tanquam debita naturæ; hujus fuisset propria, ac intrinsecus ejusdem derivans, ac proinde humana & naturalis*. Etsi autem hic auctor Quesnelli errorem derivare sentiat, ex quo idem Quesnellius neget *possibilem statum puræ naturæ*, ita tamen ex hoc principio damnatas theses consequi existimat, quod Quesnellius Bajo, & Jansenio adhærens, *falso concludat, Dei gratiam sequi naturam in sui creatione, sicut proprietas sequitur essentiam, & esse illi debitam, sicut connaturalia sunt debita naturæ*. Hanc vero consecutionem nullibi in Augustinensium Theologorum scriptis, nisi refutatam, rejectamque adinvenies.

Hinc memoria repetendum est, quod in Præfatione præmonui, non ea eodem principio a Bajanistis, & ab Augustinensibus Theologis defendi *impossibilitatem status puræ naturæ*: quum illi hanc propugnent ex hæretico erroneoque principio, quod integritas, sanctitas, & originalis justitia sit naturalis conditio, naturæ proprietas, & creationis sequela: nostrates vero ex principio opposito, quod rationali creaturæ constitutus sit finis supernaturalis, & excedens naturæ ordinem; ideoque ei divina Providentia nulli denegans media ad consecutionem finis necessaria, conferenda duxerit auxilia supernaturalia, quæ neque ex principiis naturæ oriuntur, neque spectant ad naturæ proprietates, neque naturam, ejusque creationem consequuntur. Quare Theologi quidem plurimi, ac sapientissimi illam *puræ naturæ impossibilitatem* negant, permultisque argumentis oppugnant, sed quatenus defenditur ex Bajano principio: quod & nos constantissime rejicimus & refutamus.

VII. Auctor quoque Opusculi Italica lingua conscripti, & Mediolanensibus typis procusi, cui titulus: *La causa ana Proposizioni, &c.* (quod tamen Opusculum, ut dixi Dissert. 1. idem est, ac prius editum Gallico idiomate, commemoratum paullo supra nn. 5. & ab Anti-Jansenianis præ ceteris commendatum, idoneumque ad detegendam novorum dogmatum pravitatem, ideoque a nobis iterum laudandum,) Auctor, inquam, illius Opusculi, quamvis sit ex eorum numero, qui *statum puræ naturæ* rejiciunt, cogente ta- *Pag. 10. 11. & 12.* men veritate fatetur, ita a Bajo, & a Quesnellio statum illum denegari, ut homini integro nullum prorsus supernaturale donum collatum fuisse tradiderint. „ Or questo stato di pura natura, (ait ille) si ha da Bajo per una chimera. Crede egli che la elevazione di Adamo alla participazione della natura divina altro non sia, che la natural condizione dell' uomo innocente; e che un tal vantaggio gli sia talmente dovuto, che Dio non poteva negarglielo nella creazione. Egli perciò stima error grossolano il credere; che in tale stato vi fosse necessità di soccorsi soprannaturali, e singolarmente degli abiti infusi di Fede, di Speranza, di Carità, per meritare la gloria eterna. Nel detto stato adunque secondo lui non v'ha nulla di soprannaturale, nè punto di grazia, propriamente tale; non riconoscendovi altro che una grazia di puro nome, in tutto differente dalla nostra, a che non ha altro di comune con essa fuori che il nome. „ Productis deinde Baji propositionibus, & hinc ad Quesnellianas pertransiens inquit: „ In somma la grazia d' Adamo non era propriamente grazia, perchè *era dovuta* (Prop. 35.) *alla natura sana e intiera*. Non era d'ordine soprannaturale, perchè *era* (Prop. 37.) *proporzionata all' uomo, e non produceva se non* (Prop. 34.) *meriti umani*. Or chi può negare, che questa non sia tutta la dottrina di Bajo, fedelmente espressa da questo Novatore? Amendue ancor s'accordano, e consentono che nel primiero stato, il quale da essi vien riguardato, come lo stato naturale, e proprio dell' uomo, ciascuno avrebbe meritata l'eterna felicità con le sole forze del libero arbitrio senza verun' ajuto soprannaturale. „

§. V.

Differre ab errore Baji sententiam Catholicorum, qui statum puræ naturæ denegant, ex hactenus dictis infertur.

I. JAm vero nullam cum damnatis Baji, & Quesnelli propositionibus affinitatem habere sententiam illorum Theologorum, qui affirmant non potuisse a Deo condi *naturam integram omni supernaturali auxilio exspoliatam*, non ex parte ipsius naturæ, quasi gratia foret hujus pars, aut proprietas, vel quasi eadem gratia a conditione naturæ, tanquam a principio efficiente manaret; vel demum quasi ipsamet gratia pertineret ad naturalem constitutionem, atque naturæ esset proportionata; sed ut creatura rationalis, ad imaginem Dei condita, & supernæ beatitudinis capax,

pax, ad hanc, quam promereri & acquirere nequaquam poterat naturalibus arbitrii viribus, posset superadditis divinarum gratiarum donis pertingere: nullam, inquam, cum damnatis propositionibus hanc sententiam habere affinitatem, facile ex dictis eruitur.

II. Enimvero Bajus negat dona collata Adamo *supernaturalia* dicenda esse: & e contra hæc sententia dona illa *supernaturalia* fuisse propugnat. Bajus merita primi hominis *humana* tantum, utque *ex solius naturæ viribus* comparata commentus est: contra nostratium sententia, illa merita ex arbitrio quidem, sed gratiæ supernaturalis præmovente & cooperante auxilio, derivasse contendit. Bajus negavit ad meritum primi hominis necessariam fuisse *gratiam adoptionis*, & caritatem habitualem; sententia autem nostra in nullo hominum agnoscit meritum vitæ æternæ absque *adoptionis gratia*, & absque caritate justificante. Bajus de integra hominis natura pronuntiavit, quod Pelagius asseruit de natura humana post lapsum, denegans supernaturalium auxiliorum necessitatem; nostrates ex adverso, ex quo gratia indiguerit primus homo, demonstrant illam potiori titulo necessariam esse post transgressionem Adami. Bajus negavit justitiam, sanctificationem, exaltationemque naturæ humanæ ad consortium divinæ fuisse in homine integro *dona naturæ superaddita*: nos contrarium constantissime asserimus. Bajus affirmavit *integritatem*, *sanctitatem*, *immortalitatem*, omniaque munera primæ Angelicæ, & humanæ conditionis debita fuisse, ut partes naturæ, ut promanantia ex principiis naturæ, ut proportionata naturæ, ut necessaria ad constitutionem naturæ: ex opposito Augustinenses propugnant eamdem *integritatem*, *sanctitatem*, *immortalitatem* fuisse divina largitate naturæ superaddita, hujusque ordinem, partes, principia intrinseca, constitutionem, conditionemque superasse. Bajus denique carentiam supernaturalium donorum, quibus primus homo in prima sui conditione cumulatus fuit, appellavit *privationem bonorum naturalium*, ejusdemque generis, qualis est cæcitas, surditas, corporisque ægritudo: nos vero privationem ipsam dicimus *negationem beneficiorum supernaturalium*, quibus justo Dei judicio possunt filii posterique Adæ exspoliari. Hæc vero eorum, quæ superius producta sunt, synopsim quamdam comprehendunt. Quare ex damnatis articulis, ac Bajanis Opusculis, ex thesibus Quesnellianis, atque ex tot, tantorumque Theologorum de Bajo ipso, & de Quesnellio, horumque sententia judiciis, paullo supradepromptis, manifestissima res est ab omnibus Baji, ejusque sectatorum placitis, assertis, dogmatibus, phrasibus quoque, verbisque recedere Theologos illos, qui sensu initio hujus paragraphi exposito rejiciendum esse *statum puræ naturæ* pronuntiant.

§. VI.

Pertractatur de appetitu innato creaturæ rationalis videndi Deum.

Pag. 176.

I. QUoniam vero Anonymus in parte altera *Bajanismi* art. 2. demonstrare nititur Patrem Bellelli cum Bajo & Jansenio consentire, propterea quod Theologus noster doctissimus ac præstantissimus propugnaverit creaturam rationalem, quæ ad Dei imaginem condita est, debuisse *ordinari in visionem Dei intuitivam*, ideoque mediis ad hanc obtinendam necessariis fulciendam ornandamque fuisse, attenta Dei providentia, quæ nulli creaturæ denegat quidquid necessarium illi est ad finis sui consecutionem; breviter idcirco expendendum est, num qui docent revera creaturam rationalem ordinandam fuisse ad *intuitivam* Dei visionem, in illa Bajani erroris portenta, quæ superius descripta sunt, prolabantur.

II. Firmissime itaque affirmo, neminem posse Bajanismi salva æquitate damnari, si defendat creaturæ rationali inesse naturaliter appetitum innatum ad ipsam visionem Dei intuitivam. Eumdem quippe *appetitum*, & quidem *innatum*, & ab ipsa creatura rationali indistinctum propugnarunt ex antiquioribus Scholasticis bene multi, ut Scotus qu. 1. Prologi, & in 4. dist. 49. qu. 9. & 10. Durandus ibidem qu. 8. Major qu. 6. Paludanus qu. 7. art. 1. concl. 2. Ricardus de Mediavilla in eamdem distinctionem 49. aliique complures. Propugnant adhuc post damnationem articulorum Baji *innatum* illum beatificæ visionis *appetitum* universi Scotistæ cum Bartholomæo Mastrio in 1. Sententiarum disput. 6. qu. 2. demonstrantque hujus Scholæ Theologi minime ex illo appetitu consequi ipsam visionem *quoad substantiam* esse naturalem: nam (inquit Mastrius num. 56.) juxta Cajetanum, Suaresium, Coninchium, Arriagam, aliosque omnes, qui in ea de appetitu innato quæstione a Scotistis recedunt, supernaturale quoad substantiam illud est, *quod a principiis nullius naturæ creatæ potest oriri*, sive *quod excedit vires tam naturæ, quam rei naturalis*. Docent quoque

Tom. 1. edit. Venet. pag. 183.

iidem Scotistæ fieri posse, ut *appetitus & inclinatio naturalis* sit ad bonum, quod nequeat solius naturæ viribus obtineri, producto exemplo rationalis animæ, & cæcorum oculorum, quorum illa a corpore separata huic iterum uniri appetit; hi vero ad visionem adspirant, quam nulla naturali facultate possunt elicere. Addunt Scotistæ nihil derogari creaturæ rationalis perfectioni, quod tendat naturali pondere, & instinctu in finem, ad quem nequit naturæ viribus pervenire; quum potius in hoc conditio creaturæ intellectualis præcellat rebus aliis creatis, quod ordinetur *ad perfectionem majorem illa, ad quam viribus propriis pertingere potest*, inquit eo loci Mastrius num. 57. Ac demum opposita argumenta eorum; qui negant innatum illum creaturæ rationalis appetitum, quoniam ex eo sequeretur visionem Dei, & media, quibus ad hanc pervenitur, *naturalia*, *non supernaturalia* dicenda esse, Scoti asseclæ quamfacillime diluunt, respondendo *illam qualitatem dici alicui naturaliter debitam, quam ita ex sua intrinseca constitutione postulat, ut vel ex intrinsecis ejus principiis emanet, ut sunt calor in igne, frigus in aqua; vel saltem necessario illis ab extrinseco agente comproducuntur, naturali sua constitutione sic postulante, quæ sunt, & quæ sine conservari naturaliter non possunt, sicut corpora cælestia habent suas qualitates, perfectionesque eis possibiles, nec ex se in seipsis effectas, nec ab aliis receptas, sed a Deo penitus concreatas*: quo utique modo non postulat rationalis creatura gratiam, aliaque supernaturalia dona; ideoque sine illis in sua natura persisterat, ut post Adæ lapsum in sui naturali constitutione, quamvis vulnerata atque infirma, perseverat absque supernaturalibus ornamentis gratiarum in prima sui conditione receptis.

Mastrius proxime pagina 184. Pro eadem sententia Mastrio tom. 1. Collat. pag. 168. laudat auctores alios quamplures.

III. Superiorem *de appetitu innato* sententiam propugnavit e Thomistarum Schola celeberrimus Dominicus Soto, qui lib. 1. de nat. & grat. cap. 4. nu. 8. rejecta opinione illorum, qui censent hominem, *si consideretur in suis naturalibus ante lumen fidei*, non appetere beatitudinem, quæ in perspicua visione summi Dei sita est, definit naturalem omnium hominum appetitum, etiam illorum, quibus lux fidei nondum illuxit, suapte natura illuc ferri: idque demonstrat Sotus ex eo quod homo, quibuscunque rebus conditis potiatur, *nullibi quietus est, esseve potest, quoad æterna illa visione fruatur. Unde confessio illa Augustino in mentem venit: Fecisti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum, donec perveniat ad te.* Ait deinde Sotus hanc eamdem esse Scoti opinionem, necnon Sancti Thomæ quæst. 12. primæ partis articulo 1. ubi docet inesse *homini naturale desiderium cognoscendi causam, cum intuetur effectum*, ibique sermonem instituit *de cognitione per essentiam*: in tertio item contra Gentiles cap. 50. ubi Angelicus Doctor asserit, multisque demonstrat, *inane esse desiderium naturale, nisi Deum homo videre potest*. Objiciens autem sibi Dominicus Soto, nemini unquam a natura ad finem aliquem ingenerari appetitum, cui non simul Auctor naturæ largiatur potiundi facultatem: hominem vero nequaquam habere a natura potestatem *promerendæ adipiscendæque illius beatitudinis*, hanc ille adhibet responsionem: *Ad hoc facile respondetur, magis exinde effulgere celsitudinem humanæ; quod cum nulla possit esse natura creata, quæ ulla sit proportione ad assequendam felicitatem illam, quæ exsuperat omnem sensum; nihilosecius angelica & humana ad imaginem Dei condita, illum haberent pro fine ultimo, & ubi natura deficiebat, ille præsto esset nobis Deus paratissimus subvenire, nisi nos ipsi renuerimus.* Eamdem sententiam propugnat idem Sotus in 4. sentent. distinct. 29. articulo 1. qu. 2. ut dixi in Additamento libri XII. de Theolog. disciplinis, cap. 3. Adde Ferrariensem, Niphum, Corradum, &c.

Pag. edit. Lugdun. 8.

Pag. 9.

Sot. in 4. sent. tom. 1. pag. edition. Venet. 654. Vide 7. de discipl. tom. 2. pag. 563.

IV. Ut nonnullos item producam ex inclyta Societate Jesu Theologos, Ludovicus Molina Comment. in 1. partem quæst. 12. artic. 1. disput. 3. instituens quæstionem illam, *Utrum in nobis sit appetitus naturalis ad beatitudinem in particulari*, quamquam ipsa amplectitur negantem opinionem, scribit tamen: *Communior Scholasticorum sententia asserit esse in nobis appetitum naturalem ad beatitudinem in particulari, atque ea de causa illam dicendam esse finem nostrum naturalem, non quoad assecutionem, ac simpliciter: ea enim ratione omnes fatentur dicendum esse simpliciter finem nostrum supernaturalem; sed quoad appetitum, & potentiam passivam.* Producto quoque præcipuo contrariæ opinionis argumento, nempe, *Quoniam natura non tribuit propensionem atque appetitum naturalem ad id, ad quod tota vis naturæ non potest perducere: sed tota vis naturæ non potest perducere hominem aut Angelum ad claram Dei visionem, ut fides docet, adversariique ipsi confitentur: ergo neque in homine, neque in Angelo est propensio atque appetitus naturalis ad beatitudinem in particulari*; producto, inquam, hoc argumento, ita Molina prosequitur: *Ad hoc argumentum aliqui ex auctoribus contrariæ opinionis negant majorem, dicuntque peculiare esse rebus intel-*

Molina ex 1. p. edit. Lugdun. pag. 96.

Ibidem pag. 19.

intellectu præditis, ut viribus suis comparare nequeant finem ultimum, ad quem suapte natura propendent, ad maximamque earum perfectionem attinere, quod suapte natura ad tam sublimem finem ordinentur, ut nullæ vires naturales, nullaque media naturalia ad illius assecutionem sint satis, & idcirco sit supernaturalis quoad assecutionem, & quoad media, quibus comparari debet; naturalis tamen quoad appetitum, & propensionem, qua in talem finem tendimus. Vide & Estium in 3. dist. 25. §. 4. ad 1. ex ratione.

Vide Estium pag. 294.

V. Doctissimus quoque Suaresius in Prolegomeno IV. de Gratia cap. 1. num. 6. hoc argumentum proponit adversus statum puræ naturæ: *Ratio autem dubitandi est, quia non potuit Deus non condere hominem propter ejus ultimum finem: sed hic finis supernaturalis est; ergo non potuit hominem condere sine ordinatione ejus ad finem supernaturalem: ergo nec sine gratia, ac proinde non in puris naturalibus. Minor probatur, quia finis ultimus hominis est beatitudo ejus; beatitudo autem est visio beata, quæ supernaturalis est, ut nunc ex fide suppono, & traditur 1. par. quæst. 12. & 1. 2. q. 3. Consequentia autem videntur claræ, quia non potest homo creari propter illum finem, nisi recipiat media, quibus illum consequi possit: illa autem media sunt dona gratiæ. Et augetur difficultas ex opinione multorum Theologorum asserentium habere hominem appetitum naturalem, & innatum ad videndum clare Deum. Quam docuit Scotus in quæstione 1. Prologi,* §. Ad primum licet procedat, *& in 4. distinct. 49. qu. 9. & 10. Durandus q. 8. Paludanus q. 7. art. 1. Major qu. 6. & latius Soto qu. 2. art. 1.* §. Nihilominus prima conclusio, *& lib. 2. de natura & gratia cap. 4. & favet interdum Divus Thomas, ut 1. par. qu. 12. art. 1. qu. 3. art. 2. & q. 5. art. 3. ad 3. Ex hac ergo opinione sequitur non potuisse hominem etiam de potentia absoluta creari sine appetitu innato, seu pondere naturæ ad videndum Deum: nam hic appetitus, seu pondus naturæ non est in re aliquid distinctum ab ipsa natura: non ergo potest condi natura sine illa. Item non est distinctum aliquid a capacitate naturæ: capacitas autem illius finis, seu visionis non est separabilis a natura, ut dixi. Denique ex hac intrinseca capacitate hominis nascitur, ut extra Deum non satietur, nec quiescat, juxta illud Augustini 1. Confess. cap. 1.* Fecisti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum, donec perveniamus ad te; *ergo non potuit homo condi nisi ordinatur ad illum finem, quem propterea Scotus naturalem vocat: ergo nec condi potuit (saltem juxta debitam institutionem naturæ) sine gratia necessaria ad illum finem; non ergo in puris naturalibus.* Huic autem argumento censet Suarez non alia ratione posse responderi, nisi negando dari in homine talem appetitum naturalem & innatum, ingenue fassus, *appetitum naturalem non esse frustra, & ideo pertinere ad auctorem naturæ providere media, quibus ille appetitus satiari possit,* ut inquit num. 20. & 21. Quare cum appetitus ille innatus defendi possit, atque eodem Suaresio fatente defendatur reipsa a Scoto, Durando, Soto, Paludano, aliisque, immo, haud repugnante Molina, *communi Scholasticorum sententia* beatitudo in particulari sit finis ultimus rationalis creaturæ, ac finis *supernaturalis* quidem quantum attinet ad consecutionem, *naturalis* vero quantum pertinet ad inclinationem & appetitum; consequens est, debere spectata providentia, quæ singulis rebus media ad finem assequendum necessaria suppeditat, ipsi creaturæ rationali donum gratiæ, sine quo nunquam posset ad beatitudinem pervenire: tametsi eadem gratia non debeatur tanquam pars, proprietas, aut qualitas spectans ad constitutionem, conditionemque naturæ, ut commentus est Bajus.

Pag. 313. edit. Mogunt.

VI. Ipse Bellarminus de Gratia 1. hominis cap. 7. non negat visionem Dei esse *finem hominis naturalem;* nam proponit sibi decimamtertiam objectionem, *Æterna beatitudo finis est hominis naturalis, ut S. Thomas docet in 1. p. qu. 12. art. 1. debuit igitur homo media naturalia habere ad eum finem consequendum; alioqui rebus omnibus esset miserior & abjectior, cum res cæteræ fines suos propriis ac naturalibus viribus assequantur. Justitia ergo & cætera virtutes, quæ ad beatitudinem adipiscendam necessaria sunt, primo homini naturales fuerunt.* Respondet autem: *Non parva quæstio est, sit ne sempiterna beatitudo, quæ in visione Dei sita est, finis hominis naturalis, an supernaturalis. Sed quia non multum facit ad rem nostram illius quæstionis explicatio, admissa parte affirmante, Respondeo beatitudinem finem hominis naturalem esse quoad appetitum, non quoad consecutionem. Neque est aut novum, aut hominis natura indignum, ut naturaliter appetat, quod nonnisi supernaturali auxilio consequi valeat. Non est, inquam, novum, siquidem animæ hominum solutæ corporibus naturalem habent ordinem, & propensionem ad corpora, quorum formæ fuerunt, nec tamen iterum conjungi corporibus sine supernaturali auxilio poterunt. Non est autem naturæ humanæ indignum, sed contra potius ad maximam ejus pertinet dignitatem, quod ad sublimiorem finem condita sit, quam ut eum solis naturæ suæ viribus attingere possit.*

Tom. xv. pag. 14.

VII. Viris illis præstantissimis, qui licet *statum puræ naturæ possibilem* admittant, fatentur tamen Catholicam esse sententiam illam, quæ propugnat visionem Dei esse *finem ultimum naturalem* creaturæ rationalis quoad pondus, inclinationem atque appetitum, modo *supernaturalis* statuatur quoad ejusdem finis consecutionem, non tantum adhæsit Jesuita alter, Julius Cæsar Recupitus, verum etiam pro illo innato appetitu, & fine naturali stabiliendo prolixa dissertatione certavit. Poterit quisque hunc scriptorem perlegere lib. 6. *de veritate* quæst. 1. cap. 3. Inter illa autem argumenta, quæ P. Recupitus sibi opponit, num. 3. illud est, quod adstruentibus statum puræ naturæ est commune & pervulgatum, scilicet, ex appetitu naturali & innato *ad summum inferri possibilitatem cognoscendi primam causam cognitione abstractiva, non autem cognitione intuitiva, & secundum substantiam:* cui argumento Recupitus ad hunc modum respondet pag. 456. *Respondeo primo ex visione effectuum quorumcumque excitari naturale desiderium videndi non solum rationem causæ ut sic, sed ipsammet entitatem, & substantiam causæ: viso enim opificio cupimus videre opificem. Respondeo secundo, etiam dato quod naturale desiderium non se extenderet nisi ad rationem causæ ut sic, adhuc tamen sequitur ferri in virtutem causativam, ex qua per se pendet effectus: impossibile est autem videre Deum quoad vim causativam, & non videri intuitive quoad substantiam, quæ ab ea non distinguitur.* Opponit sibi Theologus ille argumentum aliud n. 8. quod est hujusmodi: *Si in homine est appetitus naturalis visionis Dei per essentiam, non quietatur hic appetitus per ullum objectum naturale, neque per contemplationem primæ causæ naturalem, quæ est infra talem visionem. Ergo nullus dabitur hominis finis ultimus naturalis, neque felicitas naturalis: cum illa habita non quiescat, sed feratur ulterius per desiderium ad aliquid supra suas vires.* Quid vero ad hæc Recupitus? *Ad octavum* (inquit pag. 457.) *concedo felicitatem naturalem hominis, quæ habetur per contemplationem abstractivam primæ causæ, esse imperfectam: & ideo convenient fuisse, ut ordinaretur ulterius ad cognitionem ejusdem intuitivam, quæ complementum esset beatitudinis naturalis.*

Edit. Rom. pag. 431.

VIII. Quid obsecro, docent Augustinenses Theologi, dum ajunt *statum puræ naturæ impossibilem,* nisi creaturæ rationalis finem ultimum esse Deum, hujusque intuitivam visionem; hunc finem *naturalem* esse quoad inclinationem atque appetitum ejusdem rationalis creaturæ, & *supernaturalem* quantum ad consecutionem, & ad media, quibus acquiritur: absque tali consecutione creaturas ratione præditas fore miserrimas, rebusque ceteris a Deo conditis, & quæ naturalem finem suum assequuntur, deteriores: in hoc proinde Angelorum, hominumque naturam irrationalibus corporeisque substantiis antecellere, quod illis constitutus sit finis præstantissimus, ad quem *per solas naturæ vires* pertingere nequaquam possunt; ideoque naturæ integræ, nulloque peccato corruptæ supernaturalia gratiæ auxilia conferenda fuisse, ut posset finem suum adipisci, non quod hujusmodi auxilia sint *naturalia,* pertineantque *ad naturæ constitutionem,* sed potius quia ad finem suum consequendum rationales creaturæ egent adminiculis naturæ ordinem excedentibus; & quæ propterea ipsis quodammodo debeantur, *sive titulo Providentiæ,* quæ nulli denegat media necessaria ad finem assequendum, ut contendit Fulgentius Belelli; *sive decentia Creatoris,* ut docuit Norisius: Quid, inquam, aliud scribunt, docentque Theologi Augustinenses?

IX. Multorum denique Theologorum sententia est, visionem Dei esse finem rationalium creaturarum *supernaturalem* tantummodo; ad quem finem, postquam gratuita ordinatione homo elevatus est, debentur illi media sufficientia ad illum consequendum: eamdemque sententiam propugnat Anonymus art. 2. §. 2. num. 56. Immo non desunt qui totis lacertis contendant deberi eadem media etiamnum post prævaricationem Adami, quando facta sunt beneficia indebita, eo quod ea singulis promeruerit Christus pro universorum hominum redemptione suffixus cruci. Eloquentissime pro hac sententia Orator præstantissimus Paulus Segneri Concione feriæ IV. post Dominicam Passionis: „ Non può essere, che tali ajuti non si somministrino a tutti con grandissima fedeltà. Non solamente perchè il Padre Eterno non può negarci quel, che il suo Figliuolo umanato ci ha meritato col prezzo vantaggiosissimo del suo Sangue, ma ancor perchè, se ognun di noi non avesse ajuti bastevolissimi da salvarsi, ne seguirebbe (come notò S. Tommaso) che tutte le creature, ancorchè insensate, fossero state ordinate meglio al lor fine, che l' uomo al suo. Girate gli occhi d' intorno a tutto il creato: voi non vedrete cosa veruna, che non sia stata sovvenuta da

Bajan. Rediv. pag. 89.

Pag. edit. Parm. 234.

ta da Dio di mezzi opportuni ad ottenere il fine propostola. Il fine, che per ora hanno i Cieli, è di stare in perpetuo moto, per compartire i loro influssi alla terra. Però, già che non hanno in se stessi un' anima informatrice, come la nostra, che possa muoversi, è stata loro assegnata un' Intelligenza assistente. Le stelle debbono mitigare gli orrori della notte più tenebrosa, ma non han da se tanto lume, che a questo basti: però il Sole ha ordini espressi di provvedernele della sua perenne lumiera. La terra dee saziare le voglie degli agricoltori più avidi, ma non ha in se tanto umore, che a questo vaglia: però le acque hanno commissione perpetua di secondarla co' loro sotterranei pellegrinaggi. A gli animali bruti manca artificio con cui guernirsi, o di vesti, che gli difendan dal freddo, o d' armi, che gli afficurino da' nemici. Però guardate, come la Provvidenza somministra lor tutto questo insieme col nascere. Contra al freddo ella ricuopre altri di cuojo, altri di piume, ed altri di squame: contro i nemici ella fornisce altri d' ugna, altri di rostri, ed altri di aculei. Le ostriche, le conchiglie, le cappe, le quali vivono attaccate a gli scogli, non hanno piedi onde muoversi, affine di procacciarsi il sostentamento. Però che avviene? Lo scoglio stesso d' intorno a loro germoglia il pascolo loro amico. Se la balena, qual' animato navilio da se girasse pel mare, correrebbe spesso pericolo d' arenar nelle secche. Però un piccolo pesciolino ha l' istinto d' indrizzarla. Se le cotornici, che sono popolo imbelle, tragittasser sole per l' aria, rimarrebbono spesso preda d' avoltoi rapaci. Però altri uccelli confederati han costume di convojarla. E così andate voi discorrendo per l' universo, ritroverete non v' esser cosa sì vile, la quale, se con la sola propria virtù non può conseguire il suo fine, non sia munita di qualche altro ajuto imprestatole. Ora ditemi. Volete voi, che Dio usi meglio co' bruti, servi dell' uomo, di qual ch' egli usi coll' uomo signor de' bruti: ma cert' è, ch' egli userebbe così, se non avvenisse, quel che dich' io. Conciossiachè il fine dell' uomo è la felicità soprannaturale, a cui egli con le sue semplici forze mai non può giugnere. Adunque conviene affermare, che Dio infallibilmente proveggalo d' altri mezzi, e questi veraci, e questi valevoli, onde giugnere a sì gran fine. „ Porro si hæc ab adversariis nostris dicuntur de hoc statu, in quo Dei gratia ob primæ prævaricationis demeritum potest justissimo Dei judicio negari: quid asserendum erit de illo statu, in quo absque ulla culpa rationales creaturæ a Deo conditæ, naturali pondere, atque instinctu supernaturalem finem appeterent? Nonne essent creaturæ illæ brutis animantibus deteriores, si absque gratia ad finem consequendum necessaria producerentur? Aut ergo beatitudo supernaturalis non est finis, ad quem suapte natura Angeli, hominesque protendunt; aut absque mediis supernaturalibus, spectata Dei providentia, condi non poterant, ut recte sapienterque ratiocinatur Suarez, de quo supra. Quare si assertio illa de fine ultimo hominis, atque de appetitu naturali beatitudinis, non est definita in damnatione articulorum Baji, ut apertissime constat ex dictis; neque definita erit quæstio de natura, quam *puram* appellant, saltem prout solet in Augustiniana Schola agitari.

§. VII.

Non esse in Bajo damnatam eorum sententiam, qui tradunt non posse hominem condi cum perduelli concupiscentia.

I. ET quoniam nostrates, dum statum *puræ naturæ*, sensu explicato, commentitium appellant, non solum docent rationalem creaturam dono aliquo supernaturali indiguisse ad finem suum consequendum, verum etiam censent, *concupiscentiam* lacertosam, ac perduellem, illam nempe, quæ legi mentis adversatur, & quam modo experimur, suapte natura malam esse, nec potuisse Deum cum hac eadem concupiscentia homines condere, quin eis saltem auxilium aliquod impertiretur, ne absque culpa illius motibus cederent & succumberent: Anonymus vero, etiamsi fateatur quosdam Theologos hac in re nostratibus consentire, existimat tamen illos non effugere censuram a S. Pio V. latam in damnatione Bajani articuli 53. *Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur*; ideo illud quoque in præsentia brevissima demonstrabo, illam de concupiscentia, cui modo subjicimur, assertionem esse valde probabilem, nullamque habere cum damnatis Baji articulis connexionem. Ac primum id, quod nunc affirmo, constat ex confessione Joannis Baptistæ Gonet, atque ex luculentissimo testimonio Gulelmi Estii; de quibus §. 5. num. 9. & 10.

Bajan. Redev. pag. 70.

II. Deinde quis eruditorum virorum ignorat, Clarissimum Henricum Norisium Augustinianæ sententiæ propugnatorem, vindicemque doctissimum in 3. Vindic. cap. §. 2. demonstrasse, juxta S. P. Augustinum, *concupiscentiam esse per se malam, & vitium humanæ naturæ ex primo peccato derivatum, nec illam esse passionem naturalem hominis*, sed licet peccatum non sit, *esse tamen habitum vitiosum ad malum inclinantem*? Profecto scriptor Eminentissimus id asserit, commonstratque testimoniis Sancti Fulgentii in Epistola de Bono Conjugali cap. 3. ac S. Prosperi, seu Pomerii lib. 3. de Vita Contemplativa cap. 2. Ostendit eamdem Augustini sententiam a plurimis Scholasticorum strenue propugnatam fuisse, præsertim a Petro Aureolo in 2. dist. 30. art. 2. a Gregorio Ariminensi eadem dist. q. 1. art. 2. a P. Macedo lib. iv. de Clavibus Petri cap. 10. p. 2. a Joanne Bagotio Societatis Jesu lib. v. Demonstrat. dogmat. Christ. disp. 8. cap. 1. sect. 3. a P. Elisalda in Thesibus a Patribus ejusdem Societatis an. 1658. in Collegio Romano propugnatis, a Martino de Esparza q. 7. de Gratia, ab ipsomet Bellarmino, qui caput 14. de amissione gratiæ ita inscripsit: *Ostenditur contra Pelagianos concupiscentiam esse malam*. Mitto argumenta, quæ pro sententia nostra eo loci profert Norisius ex libris Augustini adversus Julianum, atque ex aliis contra Pelagianos lucubrationibus. Solvit etiam Cardinalis amplissimus ibidem quæ adversarii opponunt ex eodem Augustino lib. 1. Retract. cap. 9. ex ratiocinationibus variis, necnon ex præcitato articulo quinquagesimoquinto Baji, de cujus pravo, hæretico, & erroneo sensu quid Norisius ipse scripserit, §. 1. nu. 12. præmisimus. Vellem ego, ut quisquis scripta hæc nostra pervolutare dignaretur, conferret quæ Norisius citato loco de articulis Baji pronuntiavit, & quæ a me in dissertat. *de statu puræ naturæ* producta sunt, ut perciperet posset, Anonymum imitando Ruisbrochium & Neusserium, non me, sed ipsum Cardinalem Norisium scriptorem præstantissimum, & nunquam sine laude nominandum, cujus responsa tradidi, & vindicavi, imperite, & audacter insimulare criminatione iniquissima ac turpissima Bajanismi.

Tom. 1. p. 328.

Tom. 1. p. 99.

III. Idem Norisius de concupiscentia per se mala & vitiosa, nec non de objecta sibi Bajani erroris calumnia summatim agit in *Parallelo*, atque ad *Germanitatem quartam & quintam*: quibus in locis demonstrat ex sententia Patris Macedi, cujus potissimum verbis nititur, quod ex amico Norisii acerrimus accusator evaserit, concupiscentiam *nec indifferentem* posse esse, cum inclinat ex se ad peccandum; & si esset proprietas naturæ, & ex principiis ipsius flueret, attribuendam fore Deo conditori, & consequenter non posse Deum condere creaturam rationalem *cum illo modo, qui inducit ad peccandum*, & oritur ex natura infecta peccato; idque contra Suaresium demonstrari ex ejusdem Suaresii doctrina, quum is neget posse a Deo esse *habitum vitiosum* vel per se, vel per accidens infusum in voluntate, eo quod inclinet natura sua ad malum morale, ideoque idem affirmandum esse de libidine effrænata, quæ fomes est peccati, & saltem per accidens ad peccandum inducit: hanc denique sententiam nullatenus labefactari proscriptis Baji propositionibus. Vide Norisium, & cum Norisii verbis te non pigeat conferre quæ a me scripta sunt in *Additamenta* lib. xii. cap. 1. sive tom. 1. pag. 324.

Tom. 1. p. 1354. 1415. 1419.

IV. Sententiam Norisii inter Augustinianos Theologos communem esse, facile percipiet quisquis legerit Joannis Schvveitzeri dissertationem *de primo homine*, dub. xi. ubi ex Augustini Operibus illam perspicue, naviterque propugnat: Tractatum Aurelii Piette *de Peccato Originali* q. 8. & §. 4. quo in loco non tantum sententiam ipsam pluribus argumentis confirmat, verum etiam demonstrat eidem adhæsisse præstantissimos Tridentini Concilii Theologos Jodocum Ravestein, & Ruardum Tapperum, rejicitque iisdem, quibus nos usi sumus, responsis Bajani dogmatis objectationem: Gasparis Casalii Opus *de Quadripartita justitia* lib. 3. cap. 20. quo concupiscentiæ fœditatem, ac tristia effecta commemorat: Fulgentium La-Fossa volum. 3. Operis, quod inscripsit *Augustinus Theologus* qu. 2. §. 6. ubi demonstrat auctoritate S. Thomæ, & Ægidii Romani, non potuisse hominem condi cum vitio concupiscentiæ: Petri Clenaerts Opusculum inscriptum, *Augustinus per seipsum doctus*, editum Lovanii an. 1688. in quo cap. 3. §. 2. posteaquam demonstravit eos, qui concupiscentiam bonam dicunt, consentire Juliano, hortatur rigidos illos censores, qui volunt inter nos & Bajanos nullum esse discrimen, ut potius sibimet vindicandis dent operam, & aperte demonstrent *se non esse Julianistas*, seu Pelagianos.

Pag. edit. Colon. 87. Piette pag. 149. tomi 2. edit. Lovan.

Casal. pag. edit. Ven. 390. La Fossa tom. 59. edit. Tolos. pag. 69.

V. Verumenimvero tempus non teram Augustinianos ceteros commemorando, cum exteros habeamus complures nobis assentientes, tum laudatos a Norisio, tum alios, ex doctissimis quoque Theologis Galliarum. Prætermittam vero Clarissimum Estium, quoniam ip-

sius

sius semel, iterumque hoc eodem capite mentionem feci. Patris etiam Macedi, cujus verba ex Opere de Clavibus Petri, ex 2. Collationum volumine, atque ex Opere, quod *Scrinium* inscripsit, idem Norisius sæpenumero ad avertendam a se Bajani & Janseniani attoris calumniam produxit, necessum non arbitror exscribere iterum, ac proferre testimonia luculentissima. Addam ergo Gallorum Theologorum nonnullos, Vincentium scilicet Contensonum tom. v. dissert. 2. cap. c. in quo statum puræ naturæ *inconvenientem* esse demonstrat ex eo quod in tali statu homo pœnis, ærumnis, & morti subjaceret, immo secundum omnes fere recentiores concupiscentiæ cum ratione pugnam experiretur, quæ omnia solius peccati originalis sunt consectaria: Joannem Baptistam Du-Hamel, qui in tertio volumine Theologiæ Parisiis editæ, negat in statu, quem fingimus, *natura pura*, futuram concupiscentiam, cum hæc non solum defectus quidam, sed etiam in se mala sit, turpis, indecora, ac tam in causa, quam in effectibus suis execrabilis: Nicolaum L'Herminiet demonstrantem in dissert. de Peccatis, concupiscentiam esse originalis culpæ effectum ac pœnam, *simpliciter loquendo*, *& sine addita* malam, ac profluentem ex sola natura per peccatum viciata; atque in Tractatu *de Gratia*, ubi tamen *statum pura natura possibilem* asseruit, fatentur concupiscentiam, qualem experimur, esse vulnus naturæ, peccati pœnam, morbum quemdam, atque infirmitatem, nec talem concupiscentiam futuram in *statu natura pura*, idque a nemine Catholicorum posse negari: Dionysium denique Petavium, cujus *de Incarnatione* cap. vc. §. 10. libri acct. hæc sunt verba: *A qua hæresi* (Pelagiana) *ne illud quidem abhorret, quod peccati fomitem concupiscentiam bonum esse defendit, utpote a Deo bono datam, & natura hominum ad propagationem sobolis insitam.* Si enim concupiscentia mala est, *inquit*, quæ materia generationis ostenditur, constat secundum vos, a Deo mulierem non ad adjutorium boni, sed ad occasionem factam esse peccati. *Et paucis interpositis*: Miror, *inquit*, qua fronte concupiscentiam illam, per quam conjugia celebrantur, dicatis a diabolo esse humano generi inflictam. Quis enim dubitet rem malam, si tamen mala est, a Deo bono homini non potuisse conferri? Si enim a Deo est data, bona esse dignoscitur: si autem mala est, constat a diabolo esse infusam, &c. *Item*, Unum vobis eligite a duobus: Aut bona est generatio hominia, & bona est concupiscentia, aut malæ sunt nuptiæ, & iniqua concupiscentia. *Hæc quam Augustini doctrinæ contraria sint, intelligunt, qui in ejus libris utcunque versati sunt. Etenim plenis illa voluminibus istam ipsam concupiscentiam, qua nuptiarum opus transigitur, malam esse, & a mala, idest peccato, non a Deo ingenitam, ideoque peccatum ab Apostolo nominari docuit. Contra quod Augustini decretum Pelagiani tota ingenii sui impetu, ac pertinaci contentione certarunt: præsertim sectæ coriphæus Julianus, quo eodem, quo Prædestinati auctor, argumento adversus Augustinum ad propugnandam usus est concupiscentiam. Itaque vel nimium confidens, vel extreme imperitus ille scriptor fuerit, qui protritum adeo ac vulgare Augustini dogma de concupiscentia, aut ignorarit omnino, aut ut sciret, occultando ac dissimulando latere se posse speraverit.* Hæc Petavius de auctore libri a Jacobo Sirmondo editi, cui titulus *Prædestinatus*. Sententia igitur Theologorum illorum, qui docent concupiscentiam, quam modo experimur, malam esse, inclinare ad peccatum, nec posse a Deo conditore originem habere suam, sed esse vitium naturæ & vulnus peccato inflictum, est sententia Augustini, neque ullatenus traduci potest invidioso nomine Jansenismi, seu Bajanismi: nec immerito dixit Petrus Clenaerts, incumbendum esse iis, qui oppositum censent, ut probent se a Juliano Pelagianorum coriphæo dissidere. Si autem talis concupiscentia de se est mala, trahens ad peccatum, opus diaboli, vitiorumque omnium seminatrix; quomodo potuit a Deo bonorum auctore ingenerari humanæ naturæ nullo adhuc peccato correptæ?

Contens. tom. v. pag. 47. *Du-Hamel tom. 3. pag. 497.* *L'Herminier tom. 6. pag. 174.* *Tom. 21. p. 81.* *Petav. edit. Paris. 1700. tom. 5. p. 2. pag. 315.*

VI. Silentio prætereundum non est, quod etsi conderetur homo non utique cum hac lacertosa libidine, & effræni concupiscentia, quæ omni procul dubio vitium naturæ est, atque pœna peccati, sed tantum cum appetitu sensibili tendente in objecta secundum sensum delectabilia; qui appetitus inditus est a natura, atque male a Pelagianis confundebatur cum ipsa concupiscentia, in qua præter appetitum, sensuumque vivacitatem, reperitur pugna, inordinatio, ac perversitas, prout dixi pertractans de pœnis, quæ consecutæ sunt protoparentum nostrorum transgressionem, idest, libro xii, cap. 3. valde tamen probabile est, eumdem appetitum, nisi Deus condens naturam largitus esset supernaturale aliquod gratiæ adjutorium, aliquando adversus rationis imperium, in objecta rationi contraria fore trahendum, ideoque divina providentia supposita, quæ rationalem animum corpori conjunxit, eique ut inferiores partes regeret, indita naturali lege commisit, conferendam fuisse gratiam, sine qua homo ipsam naturalem legem absque sui culpa violasset, atque fregisset.

Tom. 2. p. 318.

VII. Quid enim aliud tradidit Sanctus Thomas? Is Commentario in 2. sententiarum, dist. 30. quæst. 1. art. c. ubi investigat an defectus, quos modo experimur, sint pœna peccati, objicit sibi quarto loco objectionem istam: *Omnis virtus naturaliter tendit in suum objectum: sed virtutis concupiscibilis objectum est delectabile secundum sensum: ergo quod concupiscibilis moveatur in illud, hoc non est pœna, sed hominis natura; & similiter de irascibili, & de aliis viribus, &c.* Utique non aliud S. Thomas huic argumento respondet, nisi vim concupiscentiæ secundum se quidem tendere in objectum delectabile; at si attendatur in homine, qui constat ex animo & corpore, subesse rationis regimini, ideoque concupiscentiam illam, quæ rationem non sequitur, pœnam peccati esse, non naturalem proprietatem: *Ad quartum dicendum* (inquit) *quod quandocunque multa conveniunt ad constitutionem alicujus, alicui eorum potest aliquid secundum se convenire naturaliter secundum naturam propriam, & aliquid convenit sibi secundum naturam totius; sicut patet de elementis in mixtionem corporis venientibus. Secundum hoc ergo dico, quod vis concupiscibilis naturale habet hoc, ut in delectabile secundum sensum tendat: sed secundum quod est vis concupiscibilis humana, habet ulterius, ut tendat in suum objectum secundum regimen rationis: & ideo quod in suum objectum tendat irrefrænata, hoc non est naturale sibi in quantum est humana; sed magis contra naturam ejus, in quantum hujusmodi.* Atque hoc idem nos affirmamus adversus eos, qui in statu *natura pura* futuram putant concupiscentiam, quam nunc experimur, & cum ratione pugnantem, scilicet hanc non esse concupiscentiam, quæ est naturalis proprietas hominis, & creaturæ ratione utentis, sed concupiscentiam animalium brutorum, atque ut ait S. P. Augustinus de peccato originali cap. 40. num. 46. *naturam pecoris*.

Tom. 6. edit. Venet. pag. 98. parte 2. *Aug. Tom. x. pag. 274.*

VII. Eadem S. Thomas repetens in libro iv. adversus Gentiles cap. 52. objicientibus *defectus tam spirituales, quam corporales non esse pœnales, sed naturales*, ideoque non posse ex iis demonstrari originale peccatum, respondet: *Sed tamen si quis recte consideraret, satis probabiliter poterit æstimare, divina providentia supposita, quæ singulis perfectionibus congrua perfectibilia coaptavit, quod Deus superiorem naturam inferiori ad hoc conjunxit, ut ei dominaretur: & si quod hujus dominii impedimentum ex defectu naturæ contingeret, ejus speciali & supernaturali beneficio tolleretur; ut scilicet cum anima rationalis sit altioris naturæ, quam corpus, tali conditione credatur corpori esse conjuncta, quod in corpore aliquid esse non possit contrarium animæ, per quod corpus vivit. Et similiter si ratio in homine appetitui sensuali conjungitur, & aliis sensitivis potentiis, quod ratio a sensitivis potentiis non impediatur, sed magis ei dominetur.* Oportuit itaque juxta S. Thomam, ut providentia divina supposita, rationalis homo absque lacertosa libidine crearetur, ac inferiores potentias rationis imperio ac regimine contineret, atque ad hoc præstandum fulciretur supernaturali & speciali gratiæ adjutorio, idque satis probabiliter ex ejusdem divinæ providentiæ, ac duplicis naturæ, qua homo constat, contemplatione potest inferri.

S. Thom. tom. 9. pag. 480.

IX. Hac S. Thomæ doctrina egregia imbutus Dominicus Sotus lib. c. de Nat. & Gratia cap. 4. non solum affirmat hominem *in puris naturalibus* conditum non potuisse consequi finem suum, in quem naturali fertur instinctu, verum nec potuisse, ubicunque opus esset, bene moraliter agere, ac semper vitare peccatum: *Nam cum homo* (inquit) *etiam in puris naturalibus in continuo esset duello sensualitatis adversus rationem, non quidem semper, sed tamen sæpe succumberet hosti, nisi divinitus suppetias haberet. Nec solum propter sensualitatis pugnam, verum & propter imbecillitatem corporis, quod licet obediat obsequio disposito, tamen fatigatum, & lapsum non potest ad nutum parere rationi. Quocirca posset homo unum aut alterum præceptum naturæ servare, non quidem ut amicitiam Dei commereretur, de qua re statim dicturi sumus, sed quantum ad substantiam operis, ut per bonum opus morale peccatum evitaret. Sed neque id posset frequenter, ut cap. 22. sumus latius expressuri. Atque experimentum hujus latissime patet in iis, qui sunt extra gratiam Dei, & potissimum in infidelibus, qui a numine deserti per universa vitiorum præcipitia corruunt.*

Pag. 7.

X. Doctissimus quoque Bellarminus *de Gratia primi hominis* cap. 7. loquens de homine in puris naturalibus condito, atque obnoxio rebellioni carnis ad spiritum, in responsione ad objectionem decimam inquit: *Vel homini creato in puris naturalibus Deus præberet auxilium, quo posset concupiscentiam coercere, aut certe cupiditatibus ejus non consentire, vel non præberet. Si*

Tom. 4. pag. 10.

præ-

præberet, non necessario homo concupiscentiæ cederet, si non præberet, cederet quidem, sed non sua culpa cederet, & proinde nec peccaret. Atque hoc ipsum his verbis Sanctus Augustinus scribit in libro de Corrept. & Gratia cap. 11. „ Si autem hoc adjutorium vel angelo, vel homini, cum primum facti sunt, defuisset, quoniam non talis natura facta erat, ut sine divino adjutorio posset manere si vellet, non utique sua culpa cecidisset: adjutorium quippe defuisset sine quo manere non posset. „ Atque hæc Augustini verba de adjutorio ordinis naturalis nequeunt intelligi: siquidem Adamo adjutorium supernaturale fuisse collatum certissima fide tenendum est. Id non aliud, si probe intelligantur, docent Theologi illi, qui censent non potuisse hominem condi cum rebellione carnis ad spiritum, aut saltem sine ullo gratiæ adjutorio, quo potuisset rebellionem ipsam coercere, eo scilicet in casu necessum futurum fuisse, ut homo concupiscentiæ motibus aliquando succumberet, legemque naturalem, quæ postulat ut caro sit subjecta spiritui, & inferior pars a ratione regatur, interdum transgrederetur, atque ita absque ulla culpa redderetur miserrimus & flagitiosus; quod nobis videtur absurdum maximum, & rationi contrarium: quamquam in præcitatis Bellarmini verbis duo notanda sunt; unum quidem hominem suffultum adjutorio gratiæ, ut posset non cedere cupiditatibus, non fore hominem *in puris naturalibus* constitutum: alterum vero Bellarminum, quum loquatur de homine *in puris naturalibus* condito, nonnisi de adjutorio naturalis ordinis verba facere; sed procuidubio, ut dixi de natura integra & donis supernaturalibus exornata, non de natura, quam *puram* vocant, in Augustiniano Opere *de Correptione, & Gratia* sermonem institui. Non erat autem natura primitus condita obnoxia illi concupiscentiæ, quæ de peccato orta est, & de qua varias Theologorum sententias hactenus recitavi.

§. VIII.

Agitur de immunitate a morte.

I. NEgant demum qui statum *puræ naturæ* impugnant, potuisse hominem condi obnoxium morti, non quod immortalitas primi hominis *naturalis* fuerit, atque *ex principiis naturæ* integræ manans, prout Bajus dogmatizavit; sed quoniam creans Deus hominem spiritualem simul atque corporeum, aptavit materiæ, quæ suapte natura solubilis est, & causa mortis & corruptionis, animam incorruptibilem atque immortalem; hæc autem producta, ut sit forma corporis, appetit naturaliter ejusdem corporis unionem, & a corpore divulsa est in statu quodam violento, atque suæ naturæ contrario: cumque corpus ea pugna elementorum & ex propria conditione corruptibile sit ac mortale; congruum erat, ut divina providentia et supra exigentiam corporeæ naturæ tribueret immortalitatem atque incorruptionem, ne spiritualis anima a corpore soluta inani hujus desiderio angeretur, & *forma*, ut inquiunt Philosophi, absque *materia* persisteret. Quare ubi homo per peccatum sese avertit a Deo, illam corporis supra conditionem suam divinitus collatam incorruptionem amisit, & mors facta est pœna originalis peccati, prout adversus Pelagianos frequentissime disputat sapientissimus Augustinus.

II. Etsi autem in hoc Opere ad easufflandam calumniam, non ad Theologicas dissertationes auctoritate, & ratione confirmandas suscepto, non est mihi animus alio divertere, & vindicias istas Theologicis argumentationibus ampliare; prætermittere tamen nolo ex innumeris Augustini testimoniis unum perspicuum, & ea, quæ de immortalitate primi hominis nuper dixi, expresse confirmans. In Opere itaque *imperfecto* adversus Julianum, quod nemo ignorat quanti faciendum sit, cum editum fuerit post tot, tantasque
Tom. 10. pag. 1376. Pelagianæ hæreseos confutationes, S. Pater lib. vi. num. 39. ita Julianum ipsum alloquitur: *Numquid ideo moriturus fuerat Adam, etiamsi non peccasset, quia in corpore animali, non spirituali, erat factus? Prorsus erras: Lignum enim vitæ, quod in Paradiso suo plantavit Deus, etiam corpus animale defendebat a morte, donec perseverantis obedientiæ merito, in gloriam spiritalem, quam resurgentes habituri sunt justi, sine morte interveniente transiret. JUSTUM ENIM ERAT, ut Imago Dei nullo fuscata & obsoleta peccato, tali inseretur corpori, quamvis de terrena materia creato atque formato, ut ei de ligno vitæ subministrata vivendi stabilitas permaneret, ac viveret interim per animam viventem, quam nulla ab illo necessitas separaret; atque inde propter obedientiam custoditam, ad vivificantem spiritum perveniret; ita, ut non ei subtraheretur hæc vita minor, ubi & mori & non mori posset, sed illa amplior adderetur, ubi viveret sine ullius ligni beneficio, morique non posset.* Si autem justum erat, ut imagini Dei nullo peccato fuscatæ vivendi stabilitas tribueretur; quo pacto imago Dei innocens a terreno corpore, cui inserta est, potest separari? quo pacto rationalis homo a Deo jussu creari potest cum inevitabili mortis necessitate?

III. Separationem animæ spiritualis a corpore esse Tom. 11. pag. 316.
contra ipsius animæ naturam, adeo persuasum fuit Doctori Angelico, ut hinc deprompserit argumentum lib. iv. adversus Gentiles cap. 79. ad demonstrandam futuram corporum resurrectionem. Eo enim loci ad hunc modum argumentatur: *Ad ostendendum etiam resurrectionem carnis futuram evidens ratio suffragatur, suppositis his quæ in superioribus sunt ostensa. Ostensum est enim in secundo animas hominum immortales esse: remanent igitur post corpora a corporibus absolutæ. Manifestum est etiam ex his, quæ in secundo dicta sunt, quod anima corpori naturaliter unitur; est enim secundum suam essentiam corporis forma: est igitur contra naturam animæ absque corpore esse: nihil autem, quod est contra naturam, potest esse perpetuum: non igitur perpetuo erit anima absque corpore.*

IV. Capite itidem 81. soluturus S. Thomas obje- Pag. 312.
ctiones adversus superiorem doctrinam, hanc adnotationem præmittit: *Ad horum igitur solutionem considerandum est, quod Deus, sicut supra dictum est, in institutione humanæ naturæ aliquid corpori humano attribuit supra id, quod ei ex naturalibus principiis debebatur; scilicet incorruptibilitatem quamdam, per quam convenienter suæ formæ coaptaretur, ut sicut animæ vita perpetua est, ita corpus per animam posset perpetuo vivere: & talis quidem incorruptibilitas etiamsi non esset naturalis quantum ad activum principium, erat tamen quodammodo naturalis ex ordine ad finem, ut scilicet materia proportionaretur suæ naturali formæ, quæ est finis materiæ. Anima igitur præter ordinem suæ naturæ a Deo aversæ, subtracta est dispositio, quæ ejus corpori divinitus indita erat, ut sibi proportionaliter responderet, & secuta est mors: est igitur mors quasi per accidens superveniens homini per peccatum, considerata institutione humanæ naturæ.* Hæc S. Thomas. Compertum est autem, Theologos nostri instituti, qui ajunt non potuisse hominem condi morti obnoxium, spectata Dei providentia rebus singulis perfectiones suas coaptante, nunquam dixisse primi hominis immortalitatem naturalem fuisse *quantum ad activum principium*, sed hoc unum affirmasse, animam, cui inest imago Dei, cum immortalis sit quidem, sed naturalis forma corporis, perpetuam atque indissolubilem hujus unionem appetere, ideoque ne separaretur a suo corpore innocens, nulloque peccato fuscata, corpori natura sua corruptibili dispositionem illam divinitus fuisse tribuendam, qua *suæ formæ convenienter aptaretur, atque proportionaliter responderet*; & si quis de nostris, aut de nostratium sententia aliud suspicatur, is profecto summa Augustinianæ Doctrinæ ignorantia laborat.

V. Adeo verum est, animam spiritualem atque immortalem a corpore, cujus naturalis forma est, separatam in statu suæ naturæ opposito consistere, atque inde torqueri, & pœna affici; ut nonnulli Patres, inter quos Augustinus, Ambrosius, ac Bernardus, de animabus sanctorum, quæ nunc sempiterna Dei visione fruuntur, senserint corporum suorum desiderio quodammodo retardari, ne toto impetu in summum bonum ferantur, quandiu non uniantur iterum corporibus suis, quorum administratione illatum appetitus penitus conquiescat. Hac de re a nonnullis in lectione Patrum parum exercitatis tres illi Ecclesiæ Doctores, ac splendidissima lumina, immerito iis, qui appellantur *Millenarii*, accensentur. Horum tamen Patrum vindicias ego quoque libro tertio cap. 10. suscepi, demonstrans denegari ab iis gloriæ plenitudinem sanctorum animabus, propterea quod vigeat in his naturale desiderium suorum corporum, cujus causa *illarum affectio*, ut Bernardi utar verbis, *contrahitur quo-* Vide tom.
dammodo & rugam facit. Si vero animæ beatorum a 1 de Theol.
corporibus suis separatæ naturali illo desiderio afficiun- dogmatic.
tur, nec omnino satiantur, tametsi torrente volupta- pag.
tis, & indeficiente fonte potentur; eruntne absque 264. &
angore, absque pœna, potienturne requie, ac fine suo 265.
naturali a terreno corpore exules, & alterius a Deo, cujus imagines sunt, separatæ? Id est, quod Augustiniani Theologi non percipiunt: id est, quod mirantur, Adversarios suos ad solam conditionem corporis, non ad animæ naturam attendere, atque separationem a corpore, quam immortalis illius forma refugit & aversatur, inter proprietates naturæ, quam putant *possibilem*, adnumerare.

VI. Videtur præterea nostratibus, si admittatur possibilis status *puræ naturæ*, ea concupiscentia, & ex morte non recte adversus Pelagianos demonstrari peccatum originale; quum tamen certissimum sit, his potissimum armis S. P. Augustinum refutasse hæresim Pelagianam, quod ipsa concupiscentia, ipsa mors sint pœna peccati, non autem rationalis creaturæ ad imaginem Dei conditæ naturales proprietates. Neque enim

enim me latet adversarios nostros contendere, Augustinum parentem nostrum adversus Pelagianos pugnasse ex præsenti humanæ naturæ institutione, in qua e scripturis sanctis certum est hominem fuisse conditum cum gratia & immortalitate; non autem ex illa *natura pura*, qui sit possibilis. Sed utrum hæc recte dicantur, in controversia positum est, non, ut jactat imperitus iste Anonymus, definitum. Immo Augustinus ubique concupiscentiam per se malam, ubique mortem pœnam esse peccati contra Julianum inculcat; neque id ex scripturis tantum, aut ex peracta hominis institutione, sed ex rerum natura: quod nempe pugna inter rationem ac sensus sit per se mala, & mors, ac separatio a corpore adversetur naturæ immortalium animarum; ita, ut firmissima sit Augustini sententia, nihil posse Catholicos respondere Manichæis, qui ex morte, & concupiscentia inferunt animam hominum malam esse substantiam, nisi dicatur illa duo mala ex prævaricatione primi hominis originem habuisse. [Lib. vi. num. 9. pag. 1319. & num. 24 pag. 1322.] Legat autem, qui hæc ignorat, *Opus imperfectum* contra Julianum, ubi S. Pater pluribus demonstrat, in sententia Pelagianorum, autumantium mortem atque concupiscentiam naturæ esse indita, non posse respondari Manichæo dicenti *malam fuisse carnem hominis ante peccatum, & miseram conditam esse naturam*. Quod utique Manichæus ex mortis & concupiscentiæ natura atque affectibus nitebatur ostendere: nec poterant ei Pelagiani, aut Catholici objicere historiam Geneseos, quam ille negabat, neque verba Apostoli, cum etiam libris canonicis, quos recipiebat, quasdam falsas sententias permixtas esse contenderet. Hæc Augustinus animadvertens in eodem *Opere imperfecto* lib. 6. num. 15. pag. 1319. demonstrat quomodo Manichæus ex ipsa rerum natura sit refellendus, asserens obtusiores esse pistillo qui adversus illum ex opificio Dei, quod ipse negat, creaturas bonas esse se demonstraturum confidit. Cum itaque juxta Augustinum Manichæorum hæresis refelli nequeat, nisi affirmetur mala illa ex prævaricatione primi hominis derivasse; quomodo refutari possit, quando homo in puris naturalibus conditus absque ulla culpa morti, atque rebellioni sensuum subjiceretur? Pauca ex præcitato Augustini Opere exscribam. *Respondete Manichæis*, ait S. Pater pag. 1320., *unde sint ista, ne illi ea de commixtione alienæ malæque naturæ esse concludant. A nobis enim cum hoc requiritur, respondemus non hæc esse de permixtione aliena, sed de nostra prævaricatione natura*. Et pag. 1340. ad Julianum: *Hic tu aut præceps ibis, aut dogma mutabis, aut fronte perditus, aut mente correctus. Aut enim ærumnosa vita locum famosissimæ felicitatis implebis, & non invenies oculos, quibus qualescumque adspicere audeas Christianos: aut in abrupta horribiliora dejectus alienæ malæ naturæ, nobisque permixtæ has ærumnas hominis imputabis, & Manichæa tartarea profunditate sorbeberis: aut de natura vitiata hanc ærumnarum pœnam judicio Dei punientis existere confiteberis, & in auram Catholicam respirabis*. Hoc postremum nos Augustini filii ac discipuli firmissime profitemur.

VII. Unum addam. Etiamsi Pelagius, Cælestius, & Julianus in ea fuerint sententia, quod Adam moriturus esset, quamvis non peccasset, id, quod aperte sacris litteris adversatur; fuerunt tamen aliqui Pelagiani, qui affirmarunt, Adam & Evam mortales secundum corpus creatos fuisse, nunquam tamen mortem gustaturos, si Dei mandatum servassent, non quod immortalitas beneficium esset gratiæ, aut mors supplicium & pœna peccati; sed quia licet naturaliter morti obnoxii, merito obedientiæ promereri poterant, ne morerentur, sicuti promeruit Enoch. Adversus autem istos non tantum asserendum est primos parentes, si non peccassent, perpetuo victuros, sed etiam mortem inflictam esse peccato, & ab initio Adamum ac Evam immortalitate fuisse donandos; alioqui temperamento illo adhibito Pelagiani facile argumenta Catholicorum eluderent, reponendo mortem per peccatum in mundum fuisse ingressam, quoniam peccando immortalitatem non sibi homo promeruit, sed corruptioni, in quam tendit suapte natura, obnoxius fuit. Arbitror de illa quorumdam Pelagianorum opinatione locutum Augustinum in Epistola 193. [Tom. 2. pag. 719.] ad Marium Mercatorem num. 12. ubi ait: *Quamvis jam non vitissimum eos dicere, etiamsi non peccasset Adam fuisse corpore moriturum*. Certissime autem in ea sententia fuit Rufinus, quem ego Pelagianum fuisse [Vide Append. cum Augustinianam pagin. 200.] non dubito, ut constat ex libello fidei suæ cap. 5. ubi Joannes Garnerius Societatis Jesu vir doctissimus Dissertatione V. de Libellis fidei editis a Pelagianis, hanc adnotationem apposuit: *Inire medium quamdam viam inter Augustinum opinantem primos parentes ab initio donandos a Deo immortalitate, qua spoliandi forent, si peccarent; & Cælestium existimantem, eos sive peccassent, sive non peccassent, morituros: fuisse enim mortales factos; sed si non peccassent, cum visum fuisset Deo, in sedem immortalitatis transferendos. Quæ sententia placuit multis Orientalium partium Patribus, & arrepta est a Pelagianorum nonnullis, contra quos Augustinus disputat: nec immerito, cum inde sequatur, mortem non esse peccati pœnam, sed immortalitatem in præmium virtutis dari*. Denique eruditissimus Sirmondus, qui omnium primus ex MS. S. Germani a Pratis præcitatum fidei libellum in lucem edidit, ad idem caput 5. sive ad numerum 29. produxit verba Theophili Alexandrini libri 2. ad Autolycum, hæc de primo homine scribentis: *Nec natura mortalis factus est, nec immortalis. Immortalem quippe si fecisset, Deum illum fecisset: si mortalem illum rursus fecisset, mortis ejus auctor & causa videretur*. [Sirm. tom. 1. Edit. Parisiens. pag. 196.] Non alia, si nonnihil sapio, Augustinensium nostrorum mens est. Inquiunt Adamum supra terreni corporis naturam donandum fuisse potestate non moriendi, ne mortis, quæ est pœna peccati, Deus fieret auctor, ne vincerent Manichæi contendentes ex ipsa morte in homine adinveniri commixtionem malæ naturæ, & ne innocens Dei imago miseriis, quas modo patimur, subjiceretur.

VIII. Satis, ut opinor, tribus hisce postremis sectionibus demonstratum est, quæstionem *de statu puræ naturæ*, ut in Augustinensium Schola pertractatur, ad Bajanismum nullatenus pertinere. Enimvero fatentibus adversariorum nostrorum permultis, si in creaturæ rationali detur appetitus innatus ad visionem Dei, atque hæc sit finis noster ultimus quoad inclinationem naturalis; quoniam supernaturalis est quoad consecutionem, oportet ut ipsi rationali creaturæ conferatur aliquod gratiæ auxilium, quo finem suum consequi valeat, ne rebus aliis creatis deterior sit: dari autem appetitum illum innatum Durandus, Paludanus, Sotus, Scotistæ omnes cum subtili Doctore, aliique plurimi affirmant. Præterea concupiscentiam esse per se malam, & pœnam peccati, nec posse habere Deum auctorem, tradiderunt Petrus Aureolus, Gregorius Ariminensis, Estius, Macedo, Norisius, Martinus de Esparza, & alii complures; ideoque nullam Augustiniani Theologi id asserentes censuram promerentur. Immortalem vero animam esse natura sua formam terreni corporis, hujus unitionem appetere, ab hoc separatam existere in statu quodam violento, & naturæ suæ repugnante, ideoque corpori terreno & corruptibili, ut tali formæ coaptaretur, conferendam immortalitatem aliquam supra naturam, consentaneum est rationi, Doctori Angelico, & aliis Ecclesiæ Patribus. Ac *status puræ naturæ* quinam est, nisi status ille, in quo creatura rationalis condita absque gratia, & absque culpa, neque ad beatitudinem ordinaretur, neque immunis foret a morte ceterisque miseriis, quibus nunc ob Adæ prævaricationem afficimur? Sed tempus est, ut ad Bajum revertatur oratio, & quæ ex dictis manifesta illatione consequantur, legentium oculis subjiciantur.

COROLLARIUM I.

Evidentissimum est, & ex quatuor primis paragraphis invictissima infertur, in 27. articulo Michaelis Baji, aliisque spectantibus ad primam creaturæ rationalis conditionem, contineri sensum multiplicem hæreticum atque perversum.

1. In sensu Baji primus homo (quod de Angelis item asserendum est) non fuit conditus cum donis naturæ superadditis, & supernaturalibus.

2. In sensu Baji justitia, integritas, immortalitas, aliaque gratiarum dona primis parentibus divinitus collata, fuerunt proprietates naturæ, eique proportionata, atque ita debita, ut illorum donorum carentia in homine lapso nihil sit aliud, quam naturalium bonorum privatio, cujusmodi est cæcitas, surditas, ægritudo.

3. In sensu Baji primus homo absque ullo respectu ad gratiam adoptionis poterat vitam æternam promereri, & hæc naturali lege illi debebatur, non propter Spiritum Sanctum inhabitantem, sed duntaxat propter ordinationem naturalem initio creationis constitutam.

4. In sensu Baji nec primus homo supernaturalibus fidei, spei, & caritatis habitibus donatus fuit, ut Deum supernaturaliter coleret; nec egebat auxilio gratiæ supernaturalis ad legem servandam, & ad consequendam beatitudinem; sed ad hanc solius naturæ viribus poterat pervenire.

5. In sensu Baji dona primo homini collata non improbanda ratione dicuntur gratia, at Pelagiano tantum sensu, idest, quomodo gratia appellantur munera creationis, & ipsa natura, in qua ut simus, ut vivamus, ut sentiamus, & intelligamus, producti sumus.

COROLLARIUM II.

Hinc manifestissime consequitur non posse, nisi mendaciter & inique, Scriptoribus Augustinensibus Bajanismi notam impingi.

1. Si doceant Angelum, & hominem fuisse in

prima-

prima sui conditione donis supernaturalibus, & naturæ superadditis exornatos.

2. Si tradant justitiam, integritatem, immortalitatem, aliaque gratiarum dona collata primis parentibus non fuisse proprietates naturæ, neque ita proportionata, & connaturalia, ut post Adæ lapsum carentia illorum donorum nil sit aliud, quam privatio quædam bonorum naturalium.

3. Si affirment primum hominem promereri potuisse vitam æternam per gratiam adoptionis, & per auxilium gratiæ supernaturalis, non autem spectata sola lege naturali, ac propter solam naturalem ordinationem, initio creationis constitutam.

4. Si propugnent primos parentes donatos fuisse, ut Deum colerent, supernaturalium virtutum habitibus, ac præterea indiguisse adjutorio gratiæ supernaturalis ad consequendam beatitudinem, ad quam solius naturæ viribus non poterant pervenire.

5. Si asserant dona iisdem primis parentibus collata proprio sensu appellanda esse dona gratiarum, non autem dicenda esse gratiam in illa ampliori significatione, in qua etiam munera creationis non improbanda ratione gratiæ nomine designantur.

§. IX.

Nota ad ea, quæ ab Anonymo præmittuntur circa sensum Bajani articuli vigesimi septimi, aliorumque ad primi hominis conditionem spectantium.

Bajan. Rediv. pag. 66. I. QUamquam Anonymi judicium hujus non sit generis, ut cum illo, quod viri doctissimi pronuntiaverunt, debeat æquiparari, sed falsum, præposterum, & inconsideratum esse constet; illud tamen audire, & discutere me non piget. Itaque priori numero inquit, ipsummet Bajum vicesimam illam septimam propositionem, ut suam, & veram agnovisse, conquestum tantummodo, quod ejusdem propositionis falsitas idoneis, & convenientibus argumentis non revincatur.

Ap. Baji p. 2. pag. 93. Fateor hæc scripsisse Bajum in sua Apologia: *Si probatio libelli deprehendatur non esse legitima, & pars opposita convenientibus argumentis statuatur, merito hæc sententia vetatur*, aliaque verba pag. 66. ab auctore *Bajanismi* producta. At quænam est *probatio libelli*, nisi quæ continetur quarto, & proximis capitibus *de prima hominis justitia*, ubi rejecta S. Thomæ sententia, quæ docet *primum hominem Spiritus Sancti charismatibus fuisse repletum*, Bajus dogmatizavit *adhærere Deo familiaritate & justitia fuisse naturale homini & Angelo, sicut ad naturam oculorum pertinet visus, & ad naturam aurium auditus; non adhærere autem esse vitium naturæ, sicuti vitium oculorum dicitur cæcitas, & vitium aurium dicitur surditas?* Vide §. III. num. 3. & 7. Ex hoc ergo priori numero Anonymi confirmatur quod diximus, germanum sensum Baji hunc esse, quod naturæ rationali primitus institutæ sanctitas & justitia *naturalis* fuerit, *ut visus, ut auditus*. Ceterum nec Bajus in præcitata Apologia docuit ita justitiam & integritatem fuisse primo homini naturalem, ut Deus non potuerit primum hominem condere absque eadem integritate: nam ad articulum 53. ait, *Si* P. 5. pag. 116. *creasset hominem qualis nunc nascitur (id quod eum potuisse facere potuisse, nec unquam docui contrarium) tunc quod in eo qui nunc nascitur est culpa, in illo, quem Deus creasset, non fuisset culpa, sed natura.* Quæ Baji verba nequaquam contraria sunt aliis productis §. 2. & 5. in quibus ait integritatem primi hominis spectasse ad conditionem naturæ: sed magis confirmant quod diximus, juxta Bajum gratiam primi hominis fuisse connaturalem, *ut visus, ut auditus*. Est enim sententia Baji, universa, quæ ad integritatem pertinent, tribui rebus in sua nativitate, *aut in opere, ut tactum sentientibus, aut in origine, ut quorumdam animalium catulis visum*; ut ipse ait postremo capite *de prima hominis justitia*, pag. 63. Ergo si per Bajum integritas primi hominis *naturalis* fuit, & tamen sine integritate Deus hominem creare potuit; necessum erat, ut nisi homo cum integritate fuisset conditus, integritas ipsa ex natura manaret, quemadmodum visus in catulis. Quapropter in sensu Baji & extitit, & est *possibilis status puræ naturæ*; quoniam & homo creatus, & qui potest creari, habuit, & haberet integritatem quidem, sed connaturalem, *aut in opere, aut in origine sibi inditam*.

II. Quod mirum est, Adversarius noster producens nu. 2. quædam loca ex Bajanis Opusculis deprompta, non percipit iisdem evidentissime demonstrari, a Bajo justitiam & integritatem primi hominis dici *naturalem* sensu a nobis exposito. Primus locus est depromptus ex cap. 4. de quo supra, ubi ait convenire creaturæ rationali adhærere Deo, *ut ad naturam oculorum pertinet visus*. Alter ex cap. 6. ubi inquit *prima* (Bajus de 1. Hominis justitia pag. 55. 57. 58. 59.) *creationis integritatem non fuisse supernaturalem*. Tertius ex cap. 7. ubi scribit, hominem non fuisse *dono quodam supernaturali, & gratuito supra naturæ suæ conditionem exaltatum, ut fide, spe, & caritate Deum supernaturaliter coleret*. Quartus ex cap. 8. ubi negat *primum hominem per dona naturæ superaddita fuisse sublimatum, & in Dei filium adoptatum*.

Quid ergo Anonymus blaterat, quid garrit? Evidentissime Bajus omnia dona supernaturalia, omnem gratiam naturæ superadditam denegat primo homini. Vide tamen, benevole lector, in hoc accusatore in hisce Bajanis textibus colligendis conjunctam intellectus acumini singularem prudentiam. In textu petito ex cap. 6. prætermittit comparationem Baji inter sanitatem corporis ortam *ex proportione qualitatum*, & naturalem sanitatem animæ provenientem *ex legitima omnium partium constitutione*; atque in textu pariter quem profert ex cap. 7. prætermittit comparationem alteram serpentis, qui gradiebatur erectus pedibus, seu terræ, quæ fruges fecunditate sua producebat, hominisque in natura bene instituta sine dono supernaturali Deum colentis: utitur eadem sagacitate proxima adnotatione, ut dicam paullo infra. Cur hæc ab accusatore ingenuo, sagaci, optimo prætermittantur, manifestum puto ex tertio hujus dissertationis paragrapho. Quantumvis autem sagax & prudens fuerit, nescio num sagaciter, prudenterque se gesserit ex prædictis testimoniis hanc inferens illationem. *Ex his omnibus locis patet integritatem primæ creationis, quam Bajus asserit fuisse primo homini naturalem atque debitam, nihil aliud esse quam sanctificationem Spiritus Sancti, seu donum illud supernaturale, quo Adamus in filium Dei adoptatus fuit, ut Deum fide, spe, & caritate coleret, & postea beatitudinem possideret.* (Bajan. Rediv. pag. 69.) Teneas, quæso, patentem hanc illationem Anonymi, ex qua consequitur altera, toto cælo a Baji errore dissidens qui asserunt gratiam sanctificantem, gratiam adoptionis, gratiam habitualem collatam primo homini *supernaturalem* fuisse, & concedunt quoque sine hujusmodi gratia potuisse a Deo hominem condi.

III. Tertio numero Anonymus demonstrare nititur id a Bajo *naturale* dici, quod pertinet *ad integritatem, & cujus carentia est malum*, cap. 4. & 6. jam citatis, (Bajan. Rediv. pag. 70.) non autem affirmari justitiam ita esse *naturalem*, ut ex ipsius naturæ principiis oriatur & fluat, ut inquit cap. 11. fateri autem cap. 10. in hoc statu reparatæ naturæ justitiam dici *supernaturalem*, quoniam per Christum misericorditer nobis redditur.

Mutilata ab adversario Baji loca afferuntur, ponectique disjuncta: nam Bajus in cap. 4. carentiam integritatis appellat *vitium*, quoniam ipsa integritas pertinet ad naturam, *ut visus, ut auditus*: in cap. 11. disjunctive loquitur, *Sive ex naturæ principiis, tanquam efficientibus causis, orta fuerit prima hominis justitia, sive a Deo illi immediate collata (sicut plerique de anima rationali traduat, quam tamen nemo supernaturalem esse arbitratur) adhuc tamen illi naturalis fuit*: in cap. 10. (servo Anonymi ordinem) Bajus inquit: *Ea ratione nunc justitia nostra supernaturalis dici potest, eo modo, quo sanitas corporis gratia est, cum neque viribus naturæ, neque opera medici reparari potest, sed sola creatoris beneficentia redditur: non quod res sit supernaturalis, aut naturali hominis integritati superaddita, sicut prophetia, gratia sanitatum, & alia multa, quibus sine malo caremus*. (Bajus p. 1. pag. 51. pag. 60. 61.) Manifestum est igitur, Bajum eo sensu justitiam primi hominis appellasse *naturalem*, ejusque carentiam dixisse *malum*, quemadmodum naturalis est *visus*, & malum est *cæcitas*. Manifestum est *naturalia* appellasse, quod vel ex naturæ principiis oritur, *ut visus, auditus, & sanitas corporis*; vel si aliunde accedit, spectat tamen ad naturalem qualitatem, *ut gravitas, & levitas elementorum*, vel attinet ad naturalem constitutionem, ut est *anima rationalis*: manifestum est in statu reparatæ naturæ dixisse gratiam *supernaturalem* per accidens, ut visus redditus cæco nato. Vide supra §. 3. ubi Baji verba producta sunt, & cum hæreticorum sententiis comparata. At callidus adversarius quæ apud Bajum leguntur cap. 11. *de prima hominis justitia*, ad hunc modum exscripsit: *Sive ex naturæ principiis tanquam efficientibus causis ista fuerit prima hominis justitia, sive a Deo immediate collata ..... adhuc tamen naturalis fuit*: & quæ habentur cap. 10. ita produxit, *Ea ratione nunc justitia supernaturalis dici potest ..... non quod res sit supernaturalis, &c.* (Vide Baji verba integra, atque et sensum, §. 3. num. 2.) Quid puncta illa significant? quid prætermissum est? Quæ aperte commonstrant sensum Baji esse illum, quem nos damnatis articulis adtribuimus.

IV. Ad hæc ait Anonymus Bajum docuisse originalem justitiam fuisse *debitam humanæ naturæ* quo sensu asseruit fuisse *naturalem*, quoniam ejus absentia malum est creaturæ. (Pag. 71.)

Ita quidem; at malum creaturæ Bajus dixit *privationem bonorum naturalium*, cujusmodi sunt cæcitas, surditas, ægritudo: quod arbitror satis repetitum, atque

que

qua ex Bajanis Opusculis apertissime demonstratum. Legat Bajum, qui nondum hæc percepit part. 1. pag. 55. sive *de prima hominis justitia*, cap. 4. & p. 2. pag. 93. scilicet in Apologia articuli vigesimi tertii.

V. Redit accusator num. 5. ad articulum Bajanum 38. ex quo infert Deum non potuisse condere hominem *cum culpabili cupiditate*, ideoque juxta Bajum debuisse condere *cum laudabili caritate*, quoniam inter hæc duo per ipsum Bajum *non datur medium*.

Verum de articulo 38. ejusque sensu plura dixi in Dissertatione præcedenti: in qua num demonstratum a me sit Bajum locutum fuisse *de caritate habituali*, & refutata sint, contrita, ac disjecta, judicio quoque centum Gallorum Præsulum, calumniatoris hujus machinamenta, quotquot exstant in urbe, atque in urbe Theologi, sint judices. Quænam est autem vis istiusmodi ratiocinationis: Deus potuit condere hominem absque justitia, & caritate habituali; igitur etiam condere illum potuit absque gratia actuali, qua auxiliante ad Dei amicitiam perveniret, & finem assequeretur, quem appetit *naturaliter*, sed non potest *naturaliter* obtinere? Adde *cupiditatem culpabilem* nunquam in statu naturæ *puræ* afuturam, sive is status *possibilis*, sive *impossibilis* asseratur; cum prava cupiditas inclinans ad culpam non sit naturæ proprietas, sed pœna peccati.

Pag. 73. VI. At explicat nobis Doctor ac Præceptor eximius, quot modis *Gratiæ* vocabulum accipiatur, docens tripliciter accipi, primo *pro quocunque beneficio gratis collato*: secundo *pro beneficio indebito creaturæ, etiamsi naturalem ordinem non excedat*: tertio *pro beneficio indebito et supernaturali*.

Recondita sane doctrina, quam licet apprehendant omnes in vestibulo Theologiæ, nos tamen penitus ignorabamus. A me quidem illius vocabuli *gratia* multiplex sensus traditur libro XIII. cap. 7. pag. 139. ibique hæc eadem partitio explicatur, additis significationibus aliis nonnullis: at in scriptis nostris olent omnia Bajanismum; & si orthodoxa sunt, olent Bajanismum, quoniam in scriptis nostris sunt. Nunc tamen mihi, ut Plautina utar phrasi, adversarius obvertat cornua. Quo sensu, obsecro, Bajus de primo homine disserens vocabulum *gratiæ* usurpavit? Si audiatur Suaresius, de quo §. 1. num. 6. Bajus dona collata primo homini appellavit *gratiam* non improbanda ratione, *qua dona creationis gratia vocantur*. Si legantur quæ Bajus scripsit in Apologia ad IX. articulum pag. 83. ita dona concessa homini integro & Angelo esse dona gratiæ existimavit, quemadmodum ab Augustino *gratia* dicitur, qua creati sumus ut essemus, ut sentiremus, ut intelligeremus. Vide supra §. 3. num. 4. Igitur Bajus in statu naturæ integræ nullam gratiam agnovit, quæ excederet naturæ ordinem. Sed accipe alteram accusatoris adnotationem. *Quoniam vero Bajus* (inquit pag. 73.) *contendit justitiam originalem, ceteraque dona ad salutem æternam ordinata fuisse debita homini innocenti, ejusmodi donis in statu naturæ lapsæ collatis non potuit tribuere nomen gratiæ proprie dictæ, nisi in quantum conferuntur indignis, & male merentibus, quod tamen falsum est. Ad hoc enim ut alicui dono ad salutem nostram ordinato competat nomen gratiæ, sufficit quod fuerit indebitum, & collatum homini nihil merenti, nempe neque bene, neque male*. Optime, ingeniosissime! Si Bajus donis ad æternam salutem ordinatis in hoc statu reparatæ naturæ tribuit nomen *gratiæ* ob hanc solam rationem, quia conferuntur indignis, & male merentibus: igitur, dum ait propositione 9. dona concessa homini integro *non improbanda ratione dici gratiam*, quoniam fuerunt collata homini nihil merenti, nempe neque bene, neque male, affirmavit esse gratiam eo sensu, quo dicuntur gratia creatio, natura, vita, sensus, intellectus, liberum arbitrium, aliaque dona, quæ naturæ ordinem non excedunt, & de quibus Augustinus: *Non improbanda ratione dicitur gratia Dei, qua creati sumus, ut essemus, & viveremus, & sentiremus, & intelligeremus, quia non præcedentibus aliquorum operum meritis donata est*. (Vid. §. 3. n. 4.)

VII. Quæ sequitur adnotatio septima, paucis lineis continetur: inquit enim duntaxat, Bajum dogmatizasse, quod merita bonorum Angelorum, & primi hominis ante peccatum, *gratiæ* dici non debeant.

Nil verius ad Anonymo dici poterat: at quo sensu negavit Bajus, *debere merita illa dici gratiam*? Id negavit, quoniam noluit esse supernaturalia, noluit exorta a donis naturæ superadditis, noluit excessisse naturales vires arbitrii; quod satis superque testimoniis Theologorum omni exceptione majorum, atque ex ejusdem Baji Opusculis demonstratum est supra.

Pag. 74. VIII. Præterea inquit Auctor *Bajanismi*, huc spectat propositio 69. *Omnes omnino justorum afflictiones sunt ultiones peccatorum ipsorum*, existimavit enim Bajus, omnem pœnam, si justa est, pro peccato aliquo impendi, ut inquit in sua Apologia. Eo collineant propositiones 6. 75. 76. in quibus omnibus affirmat *non potuisse hominem condi in puris naturalibus*.

Loquacissimus forem, si quo sensu damnatæ fuerunt propositiones postremo citatæ, ac spectantes ad immortalitatem, integritatem, & justitiam primi hominis, rursus repeterem. Nonnulla itaque addam de propositione 69. Priusquam doctus iste adversarius nasceretur, aut saltem dum adhuc balbutiret, Fulgentius La-Folie Tolosanus demonstravit propositionem illam 69. perperam afferri ad statum *puræ naturæ* propugnandum, cum idcirco damnata sit, quia significat in baptizatis & renatis remanere quod mereatur Dei ultionem & damnationem: quod est contra Apostolum & Tridentinum Concilium, sess. 5. Ostendit vir doctissimus, afflictiones justorum, licet interdum ob propria, vel aliena peccata inflictæ sint, sæpenumero tamen tribuendas esse divinæ providentiæ, quæ prædestinavit electos *conformes fieri imaginis filii sui*, ut per afflictiones & passiones ad gloriam perveniant, hanc autem electionem, & ordinationem factam esse post originale peccatum; protoparentes enim, si in originali justitia perseverassent, sine ullis adversitatibus & molestiis consecuti fuissent æternam vitam: ex quo demum post prævaricationem Adami afflictiones sint interdum exercitamenta justorum, minime sequi potuisse easdem afflictiones adinveniri in creatura innocente; alioqui vanide Augustinum ex angustiis, & miseriis, quas modo patimur, conatum, ut probaret contra Pelagianos peccatum originale. Objectionem itaque adversus nos petitam ex illa propositione 69. ante quinquagintaquinque annos Gallus Theologus præviderat & diluerat. Eamdem explicationem ejusdem propositionis tradidit Aloysius Turrianus in Tractatu contra errores Baji cap. 9. num. 16. Ceterum nullus Catholicorum negare potest illam Baji assertionem, quemadmodum & Quesnellianam 70. falsam esse, hæreticam, erroneam, absurdissimam. Quis enim dixerit, miserias, quibus sanctum Jobum Deus afflixit, cædem ac mortem illatam infantibus trucidatis pro Christo, Præcursori decollato ab Herode, Martyribus vario pœnarum genere occisis, doloris gladium, quo maternum intemeratæ Virginis cor transfixum fuit, Redemptoris nostri flagella, spineam coronam, clavos, crucem, mortemque turpissimam, fuisse peccatorum suorum ultionem atque vindictam? Nemo nostrum adeo impius, adeo insipiens est, ut hæc asserat. (Vide librum, cui titulus, Augustinus Theologus edit. Tolosæ an. 1680. tom. 3. pag. 117. & sequent. Turrianum p. 640.)

IX. Contendit censor totam Baji doctrinam *circa naturalem primi hominis conditionem includi in hac una propositione, Impossibilis est status puræ naturæ*: propterea quod eamdem propositionem propugnantes tria affirment, idest, debuisse creari hominem *cum originali justitia, & cum mediis necessariis ad salutem adipiscendam*: debuisse creari *cum elevatione ad intuitivam visionem Dei*: debuisse tandem creari *immunem a morte, a concupiscentia, ab ignorantia, ceterisque hujus vitæ miseriis*. (Bajan. Redivi. pag. 75.)

Contra ego affirmo posse defendi illam propositionem, *Impossibilis est status puræ naturæ* absque ulla Bajani erroris nota: nam quantum spectat ad justitiam originalem, Bajus hanc *naturalem, & naturæ proportionatam* asseruit; ac præterea illa justitia non tantum gratiam sanctificantem, sed etiam gratiam actualem, & carentiam peccati includebat: quorum primum, idest, *gratia sanctificans* nec sententia nostra primo homini debebatur: alterum, idest, *gratia actualis* erat debitum titulo providentiæ, ut creatura rationalis assequi possit finem suum *naturalem*, non ut ea, quæ pertinent ad constitutionem naturæ nancisceretur; postremum, idest, carentiam peccati, sententia omnium etiam adversariorum, etiam Baji, etiam hæreticorum omnium, si Manichæos, & qui Deum malum invexerunt excipias, a Deo conditore habere debet in sui productione quælibet rationalis natura *possibilis*. Propositiones autem Bajanæ, inquit Norisius, *absolutæ & universales sunt, & gratiam sanctificantem includunt*: & quemadmodum Deus non potest condere hominem, fatentibus omnibus, cum originali peccato cum quo modo nascitur; & nihilominus falsissima est, meritoque damnata propositio 53. Baji, *Deus non potuisset ab initio creare hominem, qualis nunc nascitur*: ita in sententia Augustinensium non potuit Deus condere hominem absque mediis, quibus ad Dei amicitiam, & ad finem suum pervenire posset, & tamen propositio illa Bajana repudianda est, omnique jure proscripta, quoniam Deus potuit condere hominem absque gratia sanctificante, absque justitia originali, absque integritate, quæ naturæ divinæ consortium, & gratiam adoptionis importat. Quantum vero attinet ad elevationem creaturæ rationalis, sive ordinationem *in intuitivam visionem Dei*, contendo nullatenus coincidere cum Bajanis articulis sententiam illam, quæ ait hujusmodi visionem esse *finem naturalem* creaturæ rationalis, quem tamen finem asse-

qui non potest viribus solius naturæ, seu finem esse *naturalem* quoad appetitum, & *supernaturalem* quoad assecutionem: & quoniam fatentibus adversariis, si beatitudo, quæ in visione Dei sita est, sit *naturalis quoad appetitum* rationalis creaturæ, huic debentur etiam media, quibus ad talem finem pervenire queat; affirmo opinionem illorum, qui docent hæc media deberi creaturæ rationali & innocenti, non quidem ut sit, & in sua natura constituatur, sed ut ad finem suum, in quem *naturaliter* fertur, valeat pertingere, tam e Bajanis erroribus esse remotam, quam a Bajanis erroribus remota est opinio illorum, qui propugnant in creatura rationali esse appetitum *innatum* videndi Deum, quæ opinio, fatente Molina, est opinio *communior* Scholasticorum. Postremo quantum attinet ad concupiscentiam, aliaque mala, quibus subjicimur; dico non esse de iis omnibus eamdem rationem; nam concupiscentia, quam modo experimur, est juxta Augustinum per se mala, & omnino repugnet quod sit a Deo Conditore, tanquam a causa efficiente: idem dici potest de ignorantia, non quidem omni, sed cæcante, & qua homo erat invitus; mortalitas autem, & corporales miseriæ, etsi spectata natura corporis corruptibilis *naturales* videantur; si tamen attenditur immortalitas animæ, quæ ejusdem corporis *forma* est, & a corpore separata est in quodam statu naturæ suæ repugnante, non sunt proprietates naturæ, sed pœna peccati; atque hæc est synopsis eorum, quæ §. 5. & sequentibus præmissa sunt.

[*Bajan. Rediv. pag. 75. & 76.*] X. Verum adversarius noster num. 10. ait, quosdam Theologos *numero paucissimos* docuisse, quod non potuerit Deus creare hominem obnoxium, si non peccasset, motibus concupiscentiæ, saltem quales nunc experimur; sed ei videtur nec illos effugere censuram a S. Pio V. latam in damnatione propositionis 55. *Deus non potuisset ab initio creare hominem, qualis nunc nascitur.* Definivit ergo S. Pius V. *quod potuisset Deus creare talem, qualis nunc nascitur, scilicet obnoxium concupiscentiæ, sicut & ceteris hujus vitæ miseriis, ubi enim lex non distinguit, nec nos distinguere debemus;* verum concludit Anonymus, se hujus agitandæ quæstioni supersedere, quoniam illud *in controversiam vertitur apud quosdam Theologos.*

Sunt quædam præ manibus, quæ his omnibus reponentur. Ac primo Theologi, quos commemorat Accusator, non sunt numero paucissimi: a nobis enim §. 7. laudati sunt pro illa sententia Petrus Aureolus, Gregorius Ariminensis, Gullelmus Estius, Cardinalis Norisius, P. Elsfelde, Martinus de Esparza, Pater Macedo, Joannes Schwveiserus, Jodocus Ravestein, Ruardus Tapperus, Vincentius Contensonus, Joannes Baptista Du-Hemel, Nicolaus L'Herminier, Aurelius Piette, cui consentiunt ceteri omnes Theologi Augustiniani: immo, ut ibidem diximus, hæc est sententia Augustini, Fulgentii, & Joannis Pomerii, ut demonstrat nunquam satis laudandus Norisius. Præterea quinam est accusator ille Anonymus, qui viris hisce præstantissimis, cum quorum minimo nequit comparari, audet *Bajanismi* notam impingere? Nonne Joannes Baptista Gonet tanti nominis Theologus, etsi arbitretur posse hominem a Deo condi cum hac perduelli concupiscentia, fatetur tamen non posse sententiam suam demonstrari damnatione Bajanorum articulorum? Insuper si fas esset repellere convicia conviciis, ennon possemus respondere concupiscentiam, in qua homo *in statu naturæ puræ conderetur*, fore tunc proprietatem naturæ, productam a Deo conditore, ac bonam proinde & laudandam; qui autem concupiscentiam laudandam esse dicit, ut inquit Augustinus adversus Julianum, habere *animam asininam?* Verum absit, ut quæ ab Augustino in pervicaciores Pelagianos dicta sunt, a me in virum Catholicum ejaculentur, quamquam in me Dei gratia Catholicum vibret adversarius quæcunque in pervicaciores Bajanistas, & Jansenistas dici possunt. Ad consequentiam vero, quam Anonymus infert ex damnato articulo quinquagesimotertio, respondit cap. 3. Vindiciarum §. 2. Cardinalis Norisius. Est autem eadem consequentia adeo inepta, adeo frigida, ut si talis ratiocinandi modus sit usurpandus, consequetur potuisse hominem condi cum originali peccato, quoniam ita nunc homo nascitur. Sed recole dicta §. 1. num. 12. Neque nobis illud arrogamus, ut distinguamus in lege; sed asserimus, propositiones permultas erroneas ac falsas, si absolute pronuntientur, verissimas esse in sensu aliquo individuo & peculiari; immo eamdem propositionem, quæ in sensu ab assertore intento falsa est, posse in alio sensu sustineri; quod demonstrat citato loco Norisius, & de nonnullis Bajanis articulis definit S. Pius Quintus.

[*In libidine agnosce & peccatum naturam, & homines perniciem, si animam non habes asininam. Op. Imperf. lib. IV. num. 56. tom. 10. pag. 2191.*]

[*Bajan. Rediv. pag. 77.*] XI. Ad hæc Anonymus ait, sententiam *de Impossibilitate status puræ naturæ* contineri *in damnatis propositionibus Quesnellianis*, idest, in 35. & 70.

Satis, ut opinor, hæc discussa sunt §. IV. ubi etiam auctoritate doctissimorum Gallicarum Præsulum demonstravi Quesnellium, ubicunque sermonem instituit de prima hominis conditione, accepisse *gratiam* in sensu Pelagianorum. Itaque revocentur in memoriam, quæ eo loco fuerunt producta. Unum addam. Edidit Romæ adversus Quesnellianas propositiones prolixum Opus Bernardus Desirant Augustiniani instituti, Doctor Lovaniensis, Theologus Cæsareus, deputatus ab Episcopis Belgii sedente Innocentio XII. ad Sanctam Sedem adversus Jansenistas, Romam rursus accersitus a SS. Domino Nostro Clemente XI. in Romano Sapientiæ Archigymnasio Sacræ Scripturæ Lector, in Collegio Urbani PP. VIII. de Propaganda Fide Præfectus Studiorum, universalis contra hæreticam pravitatem Inquisitionis Qualificator, aliisque honoribus ab eodem Clemente XI. adauctus: is saltem princeps Jansenistarum adversarius, & celebris Quesnelli Impugnator, non erit Jansenista, nec Bajanista, nec Quesnelliste. Quid ergo ait Desirantius in illo Opere Romæ edito anno 1722. sub Clementis XI. felicissimis auspiciis? Parte IV. pag. 3. inquit de Propositione 35. Quesnelliana *Nihil supernaturalis propositio hæc in Adamo admittit, sed omnia naturalia, omnia humana.* Addit, Quesnellium appellasse gratiam Adami *sequelam creationis*, eo modo, quo Pelagius *non formidabat vocem gratiæ, sed gratiam confundebat cum natura, & naturam, quæ opus est Creatoris, appellabat creationis gratiam.* Subjiciens deinde *Dogma Augustinianum*, oppositum thesi Quesnellianæ, *Gratia Adami (inquit) non naturalis, sed supernaturalis erat, utpote ad supernaturalia, quæ sequelam, & ordinem naturalis creationis superabant, data. Erat naturæ sanæ, & integræ non debita, quia nec illius pars erat, neque dabatur ad perficiendam naturam in naturalibus, sed ad elevandam eam, adjuvandamque ad ea, quæ supra naturam erant.* Pagina autem 13. respondens ad objectionem Joannis Frickii Lutherani Ulmensis, quod si Deus condidisset hominem in statu puræ naturæ, experiretur idem homo hanc perduellem concupiscentiam; inquit primo, *Talia naturalia essent ne naturalia? Tu quidem statum talem appellas purum, ut veræ puritatis assertorem quoquo modo reddas odiosum.* Videtur siquidem, nec immerito, futurum non fore *purum* illum statum, in quo esset libido, & concupiscentia. Deinde respondet: *Cedo autem, quid nunc ad rem præsentem facit, utrum hic status fuerit possibilis? Numquid sufficit,* [a] *quod sic non fuerit a Deo institutus? Si non involvat contradictionem; numquid omnia* [b] *sunt impossibilia illi, qui est omnipotens? Si autem contradictionem involvit; nihil facit ad statum Adami integre & lapsi, qui sine ulla contradictione fuit.* Itaque propositio illa, *Impossibilis est status puræ naturæ*, judicio etiam hujus Theologi, nullatenus spectat ad hæresim Quesnellianam; nisi ea propositio ita propugnetur, ut gratia dicatur proportionata naturæ, illius pars, & collata ad ipsam naturam perficiendam in naturalibus, & nisi dicatur *sequela creationis*, ut inquit Quesnellius de propositione 70. Vide quæ scripsi præcedenti n. 8.

[a] *Videtur legendum, Numquid non sufficit.*
[b] *Numquid non omnia, &c.*

[*Bajan. Rediv. pag. 78.*] XII. Hoc & sequentibus numeris colligit accusator plura testimonia Jansenii, qui statum puræ naturæ *impossibilem* dixit, variisque cavillationibus & effugiis usus est ad censuram Pontificiam eludendam.

At aliquantulum, quæso, temperet adversarius præconceptam in nos indignationem, sinatque animo æquiori me respondere, nullam censuram hactenus in illam propositionem a Romanis Pontificibus latam esse; quod me demonstrasse confido. Quantum ergo ad Jansenium attinet; is multos quidem errores Baji defendit; sed hi sunt, qui continentur in quinque famosis propositionibus, aut ad has revocantur: quod enim Urbanus VIII. Bulla, *In Eminenti*, proscripserit Jansenii librum, quod contineret *multas propositiones a suis prædecessoribus damnatas*, verissimum est; quod inter has propositiones contineatur illa, *Impossibilis est status puræ naturæ*, id est falsissimum. Nam primo Innocentius X. quinque tantum Jansenii propositiones, ut dixi, damnavit; in quarum numero hæc non comprehenditur. Deinde Innocentius XII. in Brevi ad Belgii Episcopos dato, de quo alibi, mandavit, ne ulla ratione quemquam *vaga accusatione & invidioso nomine Jansenismi* traduci aut nuncupari sinerent, nisi prius suspectum esse legitime constiterit, aliquam *ex illis quinque propositionibus* docuisse ac tenuisse; ideoque alia quælibet propositio, quæ cum illis quinque non coincidat, sufficere nequit ut alicui inferatur Jansenieni erroris calumnia; & quisquis oppositum censet, ut adversarius ille, Innocentianam constitutionem violat, ac parvipendit. Tertio in celeberrima Universitate Lovaniensi, etiam postquam omnes Theologi quinque propositionum damnationi, & celebri *Formulario* subscripserunt, Theologi nostri ad hanc usque diem docuerunt *status puræ naturæ impossibilitatem*, testorque ulterius me nullum insignium Theologorum nostrorum ex Italis audivisse, qui eamdem *impossibili-*

tatem

latem non tradiderit, ac in præsentia non tradat: unde immerito Fulgentio Bellelli, mihique imponitur, quod Baji, & Jansenii dogmata ex Orco excitemus. Quarto cum an. 1679. sacræ Theologicæ Facultatis Lovaniensis Deputati, inter quos Instituti nostri viri duo percelebres, & doctrina ac pietate præclari, Christianus Lupus, & Lambertus Le-Drou, Romam advenissent, atque Innocentio XI. Pontifici Maximo exhibuissent propositiones permultas, ad morum laxitatem & corruptelam sternentes viam, quarum plerasque jam antea censura perstrinxerat Illustrissimus Gandavensis Antistes Antonius Triest; obtinuerunt prædicti Deputati Lovanienses ab Apostolica Sede condemnationem sexaginta quinque propositionum; quemadmodum apparet ex Decreto ejusdem Pontificis Innocentii XI. emanato prædicto anno 1679. Quid vero nunc adversarii molitii sunt? Vulgarunt librum, cui titulus, *Specimen Doctrinæ Theologicæ per Belgium manantis*: quo in libro theses quamplurimæ, quæ colligentibus visæ sunt pariter configendæ, fuerunt in varia capita distributæ; ac non semel duo illi Augustinenses Theologi Lupus, & Le-Drou, necnon Franciscus Vanvien, Deputatus & ipse sacræ Theologicæ Facultatis, tanquam Bajanistæ delati sunt, prout apparet ex parte 2. ejusdem *Speciminis*, cap. 3. §. 1. cap. 4. §. 1. 2. 3. 4. 5. & 6. necnon ex parte 3. cap. 9. §. 2. Quod autem ad tam attinet nostram, in prima parte cap. 7. §. 3. accusantur Theologi Lovanienses, tanquam propugnatores quinquagesimæ quintæ propositionis Bajanæ, *Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur*; & quod statum *puræ naturæ* esse *impossibilem* tradiderint, expresso nomine traducuntur Gerardus Van-Werm, Thomas Vanden Berghe, Joannes de Witte, Macarius Havermans, & Hroznatavan Saftinghen, singulorum thesibus productis, quæ ab anno 1644. usque ad annum 1677. palam fuerant propugnatæ, idest, post publicationem in Belgio factam celeberrimæ constitutionis, *In Eminenti*. Profecto propositionibus in illo *Speciminis* Opusculo collectis, sedente Alexandro VIII. successore Innocentii, discussis, atque ad trutinam revocatis, quædam Romanis Theologis censoriam notam visæ sunt promereri, prout evidens est ex decreto Alexandri die 7. Decembris an. 1690. emanato. Etenim ex 31. articulis eodem decreto proscriptis, secundus agens *de ignorantia invincibili juris naturæ* exhibetur in præcitato *Specimine* p. 1. cap. 6. §. 1. pag. 46. sextus, in quo *gratia sufficiens dicitur perniciosa*, continetur p. 1. cap. 2. pag. 17. undecimus *ad fidem* pertinens habetur p. 2. cap. 3. §. 4. pag. 38. duodecimus itidem *ad fidem* spectans iisdem omnino verbis legitur p. 2. cap. 1. §. 7. pag. 25. decimus sextus *de præmittenda satisfactione absolutioni* traditur p. 3. cap. 12. §. 2. pag. 40. Summopere itaque commendanda est Romanorum Censorum æquitas, firmissimumque Apostolicæ Sedis judicium; quo nullis unquam addicto partibus, sicuti fuerunt proscriptæ ab Innocentio XI. propositiones 65. exhibitæ a deputatis Lovaniensibus adversus morum laxitatem; ita ab Alexandro VIII. confixæ sunt propositiones, quæ in *Specimine* illo doctrinæ per Belgium manantis continebantur, non quidem omnes, sed quæ adinventæ fuerant censura dignæ; quod unum se optata dixerunt collectores earumdem propositionum, scribentes in Præfatione: *Sanctæ Sedis erit probare, aut improbare, vel neque probare, neque improbare doctrinam hic exponendam, quamlibetve ejus partem, ut judicabit convenire*. Jam vide quo prolixa hæc narratio collineat. Proscripsit ne Apostolica Sedes propositionem istam, *Impossibilis est status puræ naturæ*, quæ una cum aliis pluribus delata fuit, ut a Sancta Sede probaretur, vel improbaretur, vel neque improbaretur, neque probaretur? Ego sane nullibi proscriptam, nullibi reprobatam invenio: quare nec probata est, nec improbata; atque inter placita Scholasticorum, quæ in utramque partem salva fide, ac pietate discuti possunt, relicta fuit. Quinto non tantum Belgæ Theologi paullo supra commemorati; nec tantum margarita eruditorum Norisius, & Augustiniani Lovanienses, ut ostendi §. 1. num. 12. & 13. *statum puræ naturæ impossibilem esse* affirmarunt, verum etiam Fridericus Gavardi omnium, qui appellantur Ægidiani, prora & puppis, volum. 4. pag. 314. docet, demonstratque in nullo prorsus hominum statu posse a creatura rationali diligi Deum super omnia, quatenus est auctor naturæ, *absque gratia entitative supernaturali*; ideoque statum illum *naturæ puræ*, in quo teneretur creatura rationalis Deum tanquam auctorem suum super omnia diligere, nec supernæ gratiæ adjutorio suffulta esset, *impossibilem* esse censendum. Expressius insuper tradit *impossibilitatem status puræ naturæ* idem auctor præcitato tomo IV. *Scholæ Ægidianæ* pag. 364. & seq. ubi ait: *Status puræ naturæ, quem sæpe repetunt recentiores, est omnino fictitius; quia nec datur de facto, ut tenentur fateri illum asserentes, qui tenent Angelos, & Adam fuisse creatos in gratia, aut saltem cum aliquo dono supernaturali; nec dari potest etiam per potentiam Dei absolutam; nam ut alibi diximus cum Fundatiss. Doct. ex Beatiss. P. si Deus faceret naturam rationalem sine omni gratia, illa non posset abstinere a peccato, sed rueret in omnem immunditiam, & peccatum refunderetur in Deum auctorem, nec Deus posset illam punire*: producitque laudatus Theologus permulta assertionis hujusce suæ munimenta. Nunquam vero in *Scholam Ægidianam* Friderici Gavardi audivimus censuram aliquam, notamve Bajani, aut Janseniani erroris, a legitimis Judicibus latam. Sexto Theologi nostrates Provinciæ Austriæ & Hungariæ eamdem propositionem, *Status puræ naturæ impossibilis est*, propugnarunt, ac propugnant etiamnum in Universitate Viennensi, & quidem tanquam Doctores publici, cum approbatione eorum, ad quos spectat: atque hos inter M. Anselmus Hormonseder eamdem propositionem tradidit, & argumentis fulcivit in *Centum Quæstionibus Theologicis* an. 1738. in lucem editis, necnon in selectis Thesibus vir doctissimus, atque ornatissimus M. Gaspar Scheurer utriusque Germaniæ, dum hæc scribimus, Assistens Generalis, aliique permulti. Pari ratione Fulgentius Fosseus Tolosanus, cujus memini superius num. 8., docuit debuisse rationalem creaturam a Deo creari cum elevatione ad finem supernaturalem: & tamen in eum tanto annorum spatio nemo unus exarsit, ut efferbescit modo zelus Anonymi, Italorum Augustinensium, immo, ut ex dictis perspicuum satis ac manifestum esse arbitror, universæ familiæ nostræ, aliorumque pariter clarissimorum virorum insectatoris. Denique ac ad Jansenium revertatur oratio, & utar responsione Norisii, *non adoro hominem*, nihilque a me de Jansenio; qui, si quæstionem hanc agitavit in sensu Baji, & gratiam primi hominis *naturalem* dixit, Bajanus est: si agitavit in sensu Theologorum Augustinensium, in hac assertione Bajanus non est; ac frustra in me ex Jansenii Operibus, in quibus potest aliquid adinveniri, quod sit verum & Orthodoxum, dum ea, quæ impia, hæretica, & damnata sunt, refutamus, invidia & calumnia conflatur. Scimus Cardinalem de Bissy in *Tractatu Theologico adversus Quesnellianas propositiones* volum. 2. pag. 688. adnotasse in iis, quæ Jansenius tradidit *de statu puræ naturæ*, duo reperiri, quæ detegunt Jansenii systematis in hac quoque assertione perversitatem: unum, quod Jansenius contenderit, merita Adami in statu innocentiæ fuisse duntaxat humana, *purement humaines*, & comparata absque auxilio gratiæ; spectasse autem ad solam creaturam, sive ad solum liberum arbitrium, *à la créature seule, au seul libre arbitre*; & occurrere sæpenumero in Jansenii libro, & Jansenistarum Opusculis propositiones, quæ invicem videntur oppositæ, *qui paroissent si opposées*. Alterum, quod Jansenius ita discrimen gratiæ in statu naturæ innocentis, & lapsæ constituerit, ut in hoc statu nos gratia *necessitate* trahat ad assentiendum, quotiescunque superat contrariam cupiditatem; unde quemadmodum gratiæ nunc tribuitur, quod necessario fit; ita in statu innocentiæ erat solius liberi arbitrii opus, & nullatenus Dei donum, quicquid efficiebatur per gratiam: *à la quelle nous pouvons consentir, ou resister à nôtre choix, & la quelle ne nous détermine point necessairement*, cui nos possumus assentiri, aut dissentiri pro libitu, & quæ minime nos necessario determinant. In hoc sensu, qui connexionem habet cum tertia ex quinque propositionibus, Jansenianum de statu *puræ naturæ* assertum a me quoque repudiatur & rejicitur: quoniam nec merita Adami tribuenda erant viribus solius arbitrii, nec quæ in hoc statu comparantur per gratiam, excludunt libertatem indifferentiæ. Ceterum dum adversarii nostri Jansenium producunt, oramus, ut unusquisque ea, quæ in illo damnata sunt, ab iis, quæ non sunt damnata, distinguat; atque animadvertat, calumniatores *ad opprimendam veritatem, appositis ad inducendum & persuadendum argumentis, aliisque sexcentis artibus auditores decipere*, quod monuit etiam Lucianus in Opusculo, *De non temere credendo calumniæ*.

Horm. Opusc. 1. c. 47 §. 1. & q. 51. §. 1.

Luci. tom. 2. pag. 570.

CAPUT II.

In libris de Theologicis Disciplinis *refutari damnatum, pravumque sensum vigesimæ septimæ Bajanæ propositionis, aliarumque spectantium ad primam creaturæ rationalis conditionem, ex illorum librorum expressissimis locis evincitur.*

NOn alia ratione censor Anonymus ait, me a damnato in propositionibus Baji errore nullatenus recessisse, nisi quia circa *impossibilitatem* status puræ naturæ Fulgentio Bellelli penitus adhæresco. Mentitur splendidissime: nullibi enim propositionem illam, *Impossibilis est status puræ naturæ*, defendi, nisi ad sensum Norisii, affirmantis non potuisse hominem condi absque integritate, *non propter exi-*

gentiam creaturæ, sed propter decentiam Creatoris: quod Fulgentius Bellelli aliquo sensu reprobat lib. 3. *De statu creaturæ rationalis ante peccatum*, cap. 21. Immo ubicunque de hac controversia pertractavi, *problematice* in utramque partem disserui, ut constat ex libro III. cap. 1. ex additamento lib. XII. cap. 3. ex lib. XIII. cap. 3. atque ex aliis locis, quæ prætermitto. Hæc autem non ideo a me dicta sint, quasi ab illata Fulgentio Bellelli accusatione declinare velim, numque fatear erralse nam & illius sententia distat toto cælo a Bajana; cumque hujus dissidii occasione illius scripta accuratius pervolutaverim, visus est mihi hac in parte Augustinianus, non Bajanista. Videat ergo Anonymus quid in me ejus dicteria, & insimulationes effecerint: quod *problematice* pertractavi in posterum definite propugnabo; tantum abest, ut mihi ejus scripta aliquid negotii facessant, ut secum pugnaturus illa quoque temperamenta, quæ adhibui, deponere sim paratus. Id ergo pronuntio, *Status puræ naturæ impossibilis est*: si vis, propugnavi egomet eamdem sententiam; nisi vis, propugnabo nihilo tamen minus, at propositiones Baji damnavi, damno, damnabo. Huc intende animum, & experire, num jure ita loquar.

(Pag. 445. Tom. 2. p. 197. Tom. 2. p. 565. Tom. 3. p. 29.)

§. I.

Admittuntur a nobis dona supernaturalia in prima Angelorum, & hominis conditione.

PRior itaque damnatus sensus articuli XXVII. Baji est, Angelos, ac primum hominem non fuisse a Deo conditos cum donis naturæ superadditis, sive naturalem ordinem excedentibus.

I. Quid autem scriptum a me est lib. X. cap. 7.? Demonstro eo loci Angelos *in sui conditione fuisse exornatos gratia sanctificante*: demonstro *originalem justitiam non esse puram naturam*. demonstro antiquiores Scholasticos existimasse primum hominem *non fuisse conditum cum gratia sanctificante*, eamque sententiam posse etiamnum sustineri, atque assertionum mearum probationes his verbis absolvo: *Firmissime teneo, Angelos cum aliqua gratia, non in puris naturalibus fuisse conditos; num vero præter adjutorium, sine quo, & gratiam sufficientem actualem, etiam habitualem receperint, probabilius quidem existimo, sed dubium adhuc, nec ad fidem pertinere pronuntio.* (Tom. 2. p. 177. 178. 179. 180.)

II. Proximo capite 8. disserens de beatitudine, in qua angeli conditi fuerunt, ita loquor: *Beatitudo innocentis creaturæ erat vita, qua fruebatur Deo, ex quo bono erat bona, non solum naturali cognitione & amore, verum etiam caritate, qua flagrabat ex corde puro, ex fide non ficta, & cum spe futuræ commutationis, uti S. P. affirmat XIV. de Civit. Dei cap. 26. & de Gen. ad lit. cap. 18. Quæ sane præter naturam rectam, ac sine vitio creatam, supernaturalia complectuntur beneficia, quæ Deus in angelum, hominemque liberali munificentia profudit, simul in eis condens naturam, & largiens gratiam.* (Tom. 2. p. 185.)

III. De primo homine disputans lib. XII. cap. 7. demonstro, Dei similitudinem, ad quam conditus fuit Adam, *præter substantiæ intelligentis naturam, complecti etiam dona virtutum, divinarumque gratiarum munera*. eodemque cap. prop. 3. quæ scripseram de gratia sanctificante, & donis supernaturalibus angelo collatis, repeto, ac demonstro asserenda iisdem esse de primo homine. (Tom. 2. p. 483. & p. 484.)

IV. In eodem libro cap. 9. demonstro hanc propositionem, *Immortalitas primi hominis non fuit naturæ proprietas, sed gratiæ beneficium*; & de hac eadem propositione ita loquor: *Spectat hæc propositio ad fidem, est enim ab Apostolicæ Sedis divina auctoritate proscriptum contrarium assertum Michaelis Baji, Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis conditio.* (Tom. 2. p. 502.)

V. Eo loci eamdem propositionem demonstro, ex quo humanum corpus compactum sit elementis, quæ propter contrarias qualitates tendunt ad mixti dissolutionem; ideoque ne dissolveretur, conservandum erat absque pugna hujusmodi elementorum temperamentum: *quod est supra naturalem humani corporis conditionem.* (Ibidem p. 503.)

§. II.

Distinguuntur in libris nostris munera primæ conditionis a naturæ proprietatibus.

IN sensu Baji justitia, integritas, immortalitas, aliaque dona gratiarum collata primis parentibus fuerunt proprietates naturales, & munera creationis, ita naturæ proportionata, ut in homine lapso illorum donorum carentia nihil sit aliud, quam privatio bonorum naturalium, cujusmodi sunt cæcitas, surditas, ægritudo.

I. Contra in libris de Theologicis disciplinis firmissime ego affirmavi, dona fidei, spei, & caritatis, quæ Angelo & primo homini collata fuerunt, fuisse *beneficia supernaturalia*, & nullatenus confundenda esse cum *substantia intelligentis naturæ*, ut constat ex præcedenti §. num. 2. & 3.

II. Præterea in additamento lib. XII. hæc scribo: *Naturæ rationalis integritas, sublimatio in consortium divinitatis, inferiorum partium subjectio, & elevatio ad finem sublimiorem, cujusmodi est visio Dei, supernaturalia dona sunt, nemine Catholicorum contradicente.* Postquam vero ostendi, quomodo Theologorum plurimi, ex hac assertione, cui nullus Catholicorum opponitur, inferunt *possibilitatem* status puræ naturæ, eorum, qui oppositum sentiunt, subjiciens responsionem, *Docent* (ita prosequor) *gratiam Adamo, & lapsis hominibus collatam in hoc convenire, quod utraque est donum supernaturale, & non proprietas naturæ.* (Tom. 2. p. 554.)

III. Rursus proximo capite hæc scribo: *Primo itaque asserimus, quod nullo titulo homini in prima conditione teneretur Deus impertiri caritatem habitualem, sive gratiam sanctificantem, & supernaturalium virtutum habitus: & consequenter integritatem & originalem justitiam, hæc omnia complectentem, primo homini debitam nequaquam fuisse, atque Deum posse creaturam rationalem condere absque talibus ornamentis.* Poteram ne Bajanos errores verbis magis expressis refellere? (Pag. 563.)

IV. Neque actualem gratiam primo homini debitam dixi Bajano sensu, sed hæc proxima pagina subjeci: *De gratia autem actuali dico, & hanc non fuisse Adæ debitam, quatenus neque promereri illam poterat operatione aliqua præcedenti, neque exigebat eam primus homo, ut in se absolute, & in genere* speciei suæ *præditus esset naturali qualibet perfectione, quoniam per solam nativam facultatem intelligendi & volendi perfecta redditur rationalis creaturæ substantia, &c.*

§. III.

Nullibi affirmavimus potuisse Adam promereri vitam æternam propter naturalem ordinationem.

IN sensu Baji primus homo poterat absque gratia adoptionis promereri vitam æternam, atque hæc ei debebatur non propter Spiritum Sanctum inhabitantem, sed propter *ordinationem naturalem*, initio creationis constitutam.

I. At ego disserens de conditionibus operis meritorii, exigo ad meritum in quolibet statu, *ut opus sit bonum, sit liberum, sit supernaturale, sit elicitum in statu viæ, sit ex caritate profectum, sit cum divina promissione conjunctum, sit hominis justi*, & gratia habituali *exornati; etsi non omnes istæ conditiones requirantur ad meritum* de congruo, diserte Michaelis Baji sententiam explicans, damnans, refellens. (Tom. 3. p. 513.)

II. In eadem dissertatione scribo: *Nos ad meritum* de condigno *necessarium putamus, quod proficiscatur a caritate*: post pauca: *Sextam conditionem statuimus divinam promissionem.* Quod inter alia momenta demonstro ex condemnatione secundæ Bajanæ propositionis.

III. Pertractans quoque de gratia sanctificante, in qua *supra conditionem naturæ suæ* Angeli exornati fuerunt, asserui ea fuisse donatos, ut promererentur beatitudinem *cujus quasi semen est gratia sanctificans*. Idem affirmavi disserens de primo homine lib. XII. cap. 7. prop. 3. (Tom. 2. p. 275. & 484.)

§. IV.

Non poterat in sententia nostra primus homo sine gratia ad sempiternam beatitudinem pervenire.

IN sensu Baji primus homo non indigebat *supernaturalibus* virtutum donis, ut Deum coleret, nec auxilio gratiæ supernaturalis ut legem servaret, & consequeretur beatitudinem: ad quam *solius naturæ viribus* poterat pervenire.

I. At ego non tantum virtutum dona, de quibus paullo supra §. 1. verum etiam gratiam actualem, & quidem *magnam*, Adamo, & Angelis in sua conditione collatam, & quam S. Pater Augustinus appellat adjutorium *sine quo*, agnosco, & quænam fuerit pluribus expono lib. IV. cap. 8. (Tom. 1. p. 318.)

II. Proximo capite nono ejusdem libri, de Angelis ac primo homine ad hunc modum dissero: *In illis supernaturalis virtus dabat, ut possent perseverare.* Et infra: *Si Angeli absque ulla gratia creati essent, sibique sola naturali virtute sanctitatem & justitiam comparassent, gloriari utique potuissent se habere, quod a Domino non acceperunt.* Itidem necessariam illis deprædico gratiam, *prout gratia est donum naturæ superadditum.* (Tom. 1. p. 325.)

III. Quum

III. Quum sæpe in illo nono capite dixerim in statu innocentiæ prædestinationem fuisse *mercedem arbitrii*, animadverto id esse accipiendum *de arbitrio gratia Dei suffulto*, *& de mercede reddenda meritis gratia comparatis*: quod illa dissertatione sæpenumero a me repetitur. (Tom. 1. p. 351.)

IV. Nonne libro x. cap. 7. demonstro Angelos in prima conditione habuisse actualem gratiam, quam appello *adjutorium naturæ superadditum*? Nonne eo loci statuo, *Angelos viribus naturæ nequaquam potuisse se ad primam gratiam actualem disponere, potuisse tamen vi hujus gratiæ illuminantis ac præmoventis se disponere ad gratiam habitualem, nisi tam in priori instanti recepissent; quemadmodum per hanc gratiam pervenerunt ad plenitudinem beatitudinis, & ad vitam æternam, quæ non potest absque divino adjutorio comparari?* (Tom. 2. p. 178.)

V. De homine item primo nonne libro XII. cap. 7. scripsi: *Præter rationalem naturam, quæ Dei imago est naturalis, impertitus est universorum Creator homini gratiarum dona, in quibus splendescit imago quædam supernaturalis; cujus causa nuncupamur Dei filii, eique speciali titulo similes?* Capite autem proximo an non prolixa disputatione demonstro, *Præter justitiam & integritatem originalem Deum primo homini dedisse adjutorium gratiæ actualis, ut posset in bona voluntate & sanctitate perseverare?* (Tom. 2. p. 474 & 491.)

VI. Plura in hoc loco proferenda esse non arbitror, quandoquidem describens Bajanos errores, hos inter priori loco recensuerim, *Integritatem primæ conditionis & exaltationem humanæ naturæ in consortium divinæ debitam ac naturalem fuisse, & merita primi hominis & Angelorum nullatenus dicenda fuisse supernaturalia.* (Tom. 1. p. 313.)

§. V.

Adamo, & Angelis gratia proprie dicta collata fuit, idque aperte a nobis asseritur.

IN sensu Baji *non improbanda ratione* dona primo homini, Angelisque collata appellari possunt *gratiæ*: sed Pelagiano sensu, eo prorsus modo, quo *gratia* dicuntur munera creationis, atque ipsa natura, in qua conditi sumus, ut vivamus, ut sentiamus, ut intelligamus.

I. Quis vero sensum hunc, quis hanc Pelagianam fuliginem in editis e me libris deprehendit? Si ubique affirmo dona primo homini, & angelis collata fuisse *beneficia supernaturalia*; non fuisse ejusdem generis, cujus sunt *facultas intelligendi*, *& volendi*; non spectasse *ad naturæ proprietates*, & *supernaturalia merita* produxisse, ut constat ex locis nuper productis: profecto non ampliori sensu, & ratione quadam *non improbanda* existimo, semperque existimavi rationalem creaturam fuisse *gratia* animatam atque suffultam; sed sensu proprio, eademque ratione, qua *gratiam* dicimus supernaturalia beneficia nobis per Christum collata; hoc tantum excepto, quod ista conferuntur indignis, ille nihil promerentibus data sunt: sed utraque naturalem ordinem supergrediuntur, & excedunt.

II. De amore, & bona voluntate Angelorum ita a me scribitur: *Naturalis dici potest & gratia: naturalis, quia simul cum natura inspiratus; gratia, quia fuit donum naturæ superadditum*. Scripseram paullo antea: *Ita constituit Deus rationalem creaturam, ut simul naturam conderet, & elargiretur gratiam*, apertissime gratiam a natura distinguens. Item affirmaveram bonos Angelos stetisse per liberum arbitrium, *non per liberum arbitrium sola nativa vi operans, sed adjutorio* sine quo *in sui conditione donatum*. (Tom. 1. p. 344. pag. 336. 338.)

III. Præterea hæc me scripsisse reminiscor: *Si Angeli absque ulla gratia creati essent, sibique sola naturali virtute sanctitatem & justitiam comparassent, gloriari utique potuissent se habere, quod a Domino non acceperunt*. Innumera in locis consimilia conscripsi. (Tom. 1. pag. 349.)

IV. Necessum non est plura in medium proferre, siquidem pertractaturus de gratia præmitto, *Nos gratiæ nomine minime significare Conditoris dona ad naturam spectantia, inter quæ in creaturis ratione præditis facultas liberi arbitrii singulare est ac præcipuum. Quamquam & dona istiusmodi non immerito Gratia dicuntur significante Gratiæ vocabulo omne id, quod alteri gratis, idest, liberalitate Creatoris confertur*. Ac subinde produco ea Augustini verba, quæ commonstrant munera creationis *non improbanda ratione dici* gratiam Dei: quibus verbis, ut vidimus capite præcedenti §. 3. nu. 9. perperam abusus est Bajus, interpretatus de donis naturæ superadditis, quæ Augustinus Gratiæ prædicator & vindex epist. 95. nunc 177. tradidit de ipsa natura, ejusque proprietatibus. (Tom. 3. p. 133.)

CONCLUSIO.

In Opere inscripto, *De Theologicis disciplinis*, non defenditur ac propugnatur, sed rejicitur & refellitur hæreticus omnis, erroneus, & fallax sensus Bajani articuli vicesimi septimi, aliorumque ejusdem generis ad integritatem, gratiam, & munera primæ conditionis spectantium.

DEMONSTRATUR.

Bajus in hoc miserrime lapsus est, & longo itinere e veritate aberravit, quod pertractans de prima creaturæ rationalis institutione & conditione, asseruit Angelum, hominemque nequaquam beneficio Conditoris recepisse munera gratiarum naturæ superaddita; sed quæcunque dona collata ipsis fuere, naturæ fuisse proportionata, naturæ partes, & naturæ proprietates, cujusmodi sunt anima rationalis, & visus, auditus, ac sanitas orta ex elementorum proportione ac temperie: ex hoc autem damnato falsissimoque principio illuc progressus est, ut commisceretur, initio conditionis necessariam non fuisse gratiam *sanctificantem* ad comparandum meritum vitæ æternæ, neque necessaria fuisse virtutum charismata ad Deum *supernaturaliter* colendum: sed cum meritum, tum bona quæcunque opera adscribenda fuisse viribus solius arbitrii, nullo superne gratiæ suffulti; nisi forte *gratiam* accipiamus in amplissima illa significatione, in qua etiam munera creationis *non improbanda ratione* gratia appellantur. Hæc propositio quoad omnes sui partes demonstrata est in priori capite hujus dissertationis.

At in libris, quorum inscriptio, *De Theologicis disciplinis*, eliquatissime traditur, Angelos & hominem, ut primum conditi sunt, cumulatos fuisse largitate Conditoris donis gratiarum supernaturalibus, & naturæ superadditis, atque hæc dona fuisse beneficia altioris ordinis, ac sit natura, & quidquid attinet, sive ut pars, sive ut proprietas, sive ut naturalis qualitas extrinsecus adveniens, ad naturalem constitutionem; adeo, ut sine gratia adoptionis, naturæ indebita, non potuisset creatura, etiamsi innocens ac sana, promereri beatitudinem; sine Spiritus Sancti muneribus, & charismatibus non potuisset Deum colere, & ad Deum pervenire: atque sine adjutorio supernaturali, & e nativa vi, & facultate liberi arbitrii distincto, nequaquam in accepta justitia perseverasset; ideoque Angelis & homini, ut perseverare possent, collatam fuisse gratiam, quæ propria ratione talis erat, non vero illa tantum ratione *non improbanda*, juxta quam ipsa natura, & quælibet munera creationis dicuntur *Gratia*. Hæc propositio invicte & perspicue demonstrata est paullo supra. Igitur in Opere inscripto, *De Theologicis disciplinis*, non traditur, non comprehenditur, non defenditur Bajanus error circa primæ conditionis integritatem; sed undique exploditur, rejicitur, refutatur.

§. VI.

Discutiuntur quæ in libris de Theologicis disciplinis *offendit Anonymus, & tamquam cohærentia articulo vicesimo septimo Baji, insulsissime, & nugacissime vellicat.*

PAucis se expedit Accusator, non brevitatis causa, sed rationum inopia, dum me tamquam Bajani articuli 27. propugnatorem insimulet, propterea quod eadem cum Fulgentio Bellelli senserim circa *impossibilitatem status puræ naturæ*. Ait primum tentasse me, ut aliquatenus emollirem sententiam illam, quam Fulgentius Bellelli *durius*, *& absque ulla verborum ambage* tradiderat; ut nihilominus me pariter in errorem proscriptum in Bajanis articulis impegisse. (Bajan. Red. pag. 228. & 229.)

I. Quo, obsecro, rationum pondere id evincit? Primum quod in utramque partem quæstionem agitaverim, & momenta, quibus *possibilitas puræ naturæ* probatur, aut enervare studuerim, aut prætermiserim: contra quæ *impossibilitatem* illius status suadere nobis videntur, plurimi fecerim, in iisque ponderandis multum insumpserim operis. Ait præterea, me divino monito, cujus memineram, *Non declinabis neque ad dexteram, neque ad sinistram*, minime obtemperasse; sed in sinistram declinavisse. Inquit me fateri, *penitus recedendum non esse ab eorum placito, qui statum puræ naturæ putant esse impossibilem*; ideoque, si mihi fides sit adhibenda, saltem aliquatenus non recedere *ab errore illorum Novatorum*, qui status *puræ naturæ impossibilitatem* propugnant. Addit me nullatenus ab errore ipso recedere; quoniam duo adhibeam *lenimenta*, quæ non sunt a damnato Baji sensu aliena. Lenimentum primum est, quod Deus non teneretur homini in prima conditione impertiri *caritatem habitualem*, *sive gratiam sanctificantem*, *& supernaturalium virtutum habitus*. At Bajus, inquit Anonymus, nunquam docuit caritatem *habitualem* fuisse debitam homini in prima conditione; immo expresse asserit, se in (Pag. 230.)

Opus-

Opusculis suis de illa non loqui. *An vero*, inquit Bajus de Caritate cap. 2. *præter hunc animi motum, qui caritas dicitur, alia qualitas habitualis, & accidentalis qualitas in voluntate ponenda sit, quæ etiam caritas nuncupetur, non magnopere contendendum existimo*. Hinc infert Anonymus propositionem 27. non fuisse damnatam in eo sensu, quod homini in prima conditione debita fuerit *caritas habitualis*. Alterum lenimentum est, (inquit accusator) quod primus homo gratiam non potuit promereri, neque illam exigebat ut in se *absolute, & in genere speciei suæ præditus esset naturali qualibet perfectione*: quo verborum apparatu nullatenus me recedere ab errore Baji pronontiat; quum Bajus asseruerit primum hominem gratiam promeruisse, nec debitam affirmaverit, quatenus homo *in se absolute, & in genere speciei suæ* consideratur, sed solummodo *ne absque illa gratia miser esset*.

Pag. 31. II. Hinc vero, ait, apparet *Fratrem Berti* ad sinistram relicta dextera declinasse, nam & *Frater Bellelli* expresse asserit *de statu creaturæ rationalis*, lib. 1. cap. 22. justitiam originalem non fuisse debitam primo homini, *qua parte gratiam sanctificantem, & virtutes infusas includebat*: docuit etiam eodem libro cap. 29. gratiam illam non ita fuisse naturæ debitam, ut aliquod *opus meritorium* eamdem præcesserit, aut sicut naturæ sunt debitæ *ejusdem proprietates*. Hæc peracutus Censor, concludens me & Fulgentium Bellelli eamdem promereri censuram, neque de nostra cum Bajo conspiratione ullum remanere dubitandi locum.

In illo, quem modo in summam redegi, insulso, ineptoque paragrapho nil est, quod æquissimum judicem movere queat, ut in nos censuram intorqueat; & nihil rursus, quod accusatoris fraudem, ignorantiam, atque malevolentiam non manifestet. Singula persequamur. Supponit initio paragraphi damnatum errorem esse eorum sententiam, qui docent *impossibilitatem status puræ naturæ*. Ignorat ne, sententiam ipsam ab omnibus Augustinianis Theologis semper ad hanc usque diem propugnatam fuisse in universitate Lovaniensi, necnon in Viennensi, approbantibus Universitatis utriusque Præsidibus & Rectoribus, propugnatam in singulis Instituti nostri Italiæ, Belgii, & Germaniæ gymnasiis, propugnatam a Cardinali Norisio, a Fulgentio Tolosano, atque ab aliis innumeris, quorum superiori capite mentionem feci? Si ignorat; legat, & discat, priusquam viros Catholicos calumnietur: si non ignorat; pudeat se inter damnatos errores adnumerare placita insignium Theologorum. Sed jam ostendimus §. v. & sequentibus capitis præcedentis, sententiam, quæ adstruit *puræ naturæ impossibilitatem*, non esse damnatam in Bajo, & Anonymum ludere operam, commentitium *Bajanismum* fabricare, & confictis a se fundamentis machinationes iniquissimas superstruere.

De Theol. discipl. tom. 2. pag. 363. & 364. Temperamentum autem, quo ego utor, & media quadam via incedo, est, *statum puræ naturæ esse impossibilem*, non spectata absoluta potentia Dei, sed de potentia, ut loquuntur Scholæ, ordinaria, *quatenus creatura rationalis ut est imago Dei, & comparata ad ultimum finem, a quo divulsa incidit in summam miseriam, oportebat, ut supernaturali divinorum auxiliorum fulcimento ornaretur*. Temperamentum, quo utor, est, gratiam fuisse debitam homini in prima sui conditione *ex decentia Creatoris*, atque ut docet Augustinus lib. 3. contra Julianum cap. 11. ubi ait, *In natura hominis ante peccatum pacem decebat esse, non bellum*; ut docet S. Thomas in 2. dist. 3. qu. 1. & in iv. contra Gentiles cap. 52. ut docet Ægidius Romanus in 2. dist. 30. quorum verba produxi, affirmans illud tenendum esse, quod *docent hi tres*, scilicet Augustinus, Thomas, Ægidius. Temperamentum demum, quo utor, est amplecti, defendere, & præterre sententiam Cardinalis Norisii cap. 3. Vindiciarum §. 2. pag. 923. novæ editionis. Cur hæc omnia accusator alto silentio premit? Sane id facit, ut me *in sinistram* dejiciat; quod perperam tentat, in hoc etiam deceptus, quod transversis oculis nostrates dexteram tenentes respicit sinistrorsum. Quod vero *Novatores* appellat Theologos, qui *statum puræ naturæ impossibilem* esse docent argumentum est illius, quam ubique præsefert, temeritatis & arrogantiæ. Nunquid enim novator Norisius? Nunquid novator Fulgentius La-Fosse? Nunquid novator Vincentius Contensonus? Nunquid novatores Theologi, quos in dissertatione, in qua detinemur, & in additamento libri xii. laudavi? Vah intolerabilem procacitatem!

Ait præterea, me in utramque partem agitasse quæstionem, sed animo longe dispari, quum operam dederim, ut momenta, quibus probatur *status puræ naturæ possibilitas*, infringerem & enervarem, aut omnino ea prætermiserim; contraria autem plurimi faciens amplificare, & ponderare studuerim. At principio si id præstitissem (nam ex utraque parte validiora argumenta cum suis vicissim responsionibus a me fuisse producta, percipere, & dijudicare poterit quisquis elucubratam a me dissertationem perlegerit) si id, inquam, præstitissem, nemo eam ob rem succensere mihi deberet: siquidem Augustiniano scriptori potius vindicandæ suorum doctrinæ, quam exornandis placitis aliorum sit incumbendum: & illa etiam sententia, quæ injuste lacessitur, suppetias expostulet, non altera ampliori defensorum numero communita. Deinde peto, num pro adversariorum nostrorum opinione produxerim propositiones Bajanas, an has prætermiserim? Produxi utique, & quidem priori loco. Igitur argumenta, quæ ad hanc celebrationem nostram, ad hanc *Bajanismi* calumniam pertinent, minime prætermisi. De reliquis non opus est modo funem ducere contentionis: nam quæ edita sunt, & in lucubrationibus Theologorum dispersa, vidi, selegi, ponderavi; quæ autem latent in latebroso censoris hujus ingenio, ad examen, cum in lucem prodierint, revocabo. At enim, inquit, *opposita momenta enervat F. Berti*. Quæ enervantur, non talis sunt generis, ut contundi nequeant, debilitari, & languescere. Verum quomodo enervo? Responsione Vasquetii, responsione Estii, responsione Gonetii, responsione Norisii, responsione Contensonii, responsione Fossei. Subjeci cuncta lectorum oculis: attende, quæso, horum Theologorum testimonia, de quibus cap. 1. §. 1. & quæ ego scripsi momenta illa enervando. Ergo non fraude, non subterfugio Bajanistarum, sed doctrina Orthodoxorum Theologorum, momenta contraria a me fracta, & enervata fuerunt. Immo addidi, quæ Cardinalis Aguirre, & Bruno Neusser contra responsionem Norisianam attulere, nil dissimulans, quod enervata argumenta instaurare videatur, & confirmare. Quid ergo falsum magis, ne dicam contumeliosum, fraudulentum, & ludibundum, adversus me jactari potest, quam asserere, *falli me, aut fallere incautos*, dum lenimentis, ac responsionibus meis opinionem nostratium emollio, & contrariam opinionem enervo, & interim tacere quod eadem responsa tradita jam antea fuerint a Theologis sapientissimis? Quidquid dixi, aliorum auctoritate confirmavi. Auctores aut bene, aut male citavi: si male; ostendat accusator, ubi deceptus sim, & quo in loco incautos fefelli: si autem bene; non de me clamitet, *Fallitur, aut fallere tentat*, sed de præstantissimis, clarissimisque Theologis, qui talia nos docuerunt. Verumtamen nequit coram his consistere testis fallidicus, *tribus*, ut inquit Isidorus de summo Bono lib. 3. cap. 59. *obnoxius, Deo quem contemnit, judici quem decipit, innocenti quem lædit*.

(De Theol. discipl. tom. 1. pag. 58.)

(Rej. Rad. pag. 230.)

At progreditur adversarius, affirmatque eos a Bajano errore nequaquam recedere, qui docent potuisse hominem condi *absque gratia sanctificante & absque habitibus supernaturalium virtutum* eo quod Bajus nunquam tradiderit *gratiam habitualem* fuisse debitam primo homini, immo affirmaverit se non magnopere contendere, *an gratia habitualis sit admittenda*. Sed exiguæ eruditionis, labilis memoriæ, & pertenuis ingenii homo est, quisquis talia scriptitat. Est eruditionis exiguæ, nam in articulis Baji damnatam fuisse tantummodo opinionem illam, quæ negat potuisse hominem condi *cum gratia sanctificante*, testatur Estius, testatur Gonet, testatur Norisius, testantur alii, quibus tenentur assurgere, & cervicem flectere infimæ classis Theologi. Est memoriæ labilis; supra enim hæc idem Anonymus scripserat: *Ex his omnibus locis patet integritatem primæ creationis, quam Bajus asserit fuisse primo homini naturalem atque debitam, nihil aliud esse quam sanctificationem Spiritus Sancti, seu donum illud supernaturale, quo Adamus in filium Dei adoptatus fuit, ut Deum fide, spe & caritate coleret, & postea beatitudinem possideret*; at pag. 230. ait: *Bajus nunquam docuit caritatem habitualem fuisse debitam homini in prima conditione*; quæ duo loca plus, quam lux ac tenebræ, pugnant invicem, quum sanctificatio Spiritus Sancti, donum quo adoptamur in Dei filios, & gratia, & *caritas habitualis* sint prorsus idem; aut saltem dividi nequeant aut separari. Est demum auctor in ratiocinando ingenii pertenuis; neque enim ex quo Bajus *gratiam habitualem* negaverit, aut duxerit contendendum non esse, an sit, vel non sit admittenda, sequitur non connumerasse sanctificationem primi hominis inter dona naturalia & munera creationis; & multo minus sequitur Bajanos esse qui *gratiam habitualem* admittunt, & sine hac potuisse hominem creari concedunt; sed consequitur potius, Bajum, qui sanctificationem agnoscit in primo homine, & huic supernaturales habitus negat, ipsam sanctificationem inter naturalia munera collocasse; & Bajo eos nimis adversari, qui in ipso homine primo sanctificantem gratiam, ceterosque habitus supernaturales deprædicant, & fatentur potuisse primum hominem condi absque gratia habituali, & absque reliquarum virtutum habitibus. Atque arbitror ad hoc dijudicandum sufficere communem sensum, nec opus

(Rej. Rad. pag. 69.)

esse

esse dialectica arte, vel ratiocinandi peritia. Ceterum quæ repetit Anonymus ex Opusculis Baji de *caritate*, ad examen revocata sunt differt. 1. §. 9. num. 2.

Affirmat denique Anonymus, nec recedere nos a Bajo, dum asserimus gratiam non fuisse debitam primo homini, quatenus nec illam promereri potuit, neque eam exigebat, ut præditus esset *naturali qualibet perfectione*, propterea quod nullibi Bajus docuerit, hominem primum gratiam promeruisse, neque ullibi eamdem gratiam dixerit debitam homini integro *tanquam naturalem proprietatem*. Commentum illud, si utraque pars simul jungatur, refutatum est hac prolixa dissertatione: nam prima tantum pars, nempe quod merita in Adamo nequaquam præcesserint, constituit *gratiam* in illo ampliori sensu, in quo gratia dicuntur etiam *munera creationis*; & hanc utique gratiam nec Bajus, nec Pelagiani denegarunt in primo homine, quoniam hæc gratia naturæ ordinem non excedit. At quod nulla præcesserint merita, & alterius quod conferatur sine meritis præcedentibus, sit ordinis supernaturalis, & rationalibus creaturis conferatur, ut supernaturaliter Deum colant, atque pervenire valeant ad beatitudinem, non autem ut habeant quod requiritur ad naturalem constitutionem; constituit *gratiam* altioris ordinis, & a muneribus creationis distinctam: & hæc est gratia, quam cum Pelagio nusquam Bajus agnovit in primo homine. Testem appello Bellarminum, Vasquesium, Turrianum, Suarez, Martinez, ceterosque Theologos præstantissimos, de quibus in priori hujus dissertationis capite. Atque hæc sunt, propter quæ meam, & Fulgentii Bellelli opinionem circa *status puræ naturæ impossibilitatem*, censura dignam esse pronuntiat, tanta judicii sui æstimatione, tanta præsumptione animi, tanta confidentia, ut articulum secundum his verbis absolvat, *Eadem utramque censura dignam esse, non est dubitandi locus*; quando nullus est dubitandi locus, quin omnia accusationis suæ capita figmentis, antilogiis, mendaciis, injuriis, ineptiisque sint plena. At in libris meis vindicandis versatus sum hactenus: nonnulla de Operibus Fulgentii Bellelli subjicienda sunt modo.

CAPUT III.

Eximius Theologus Fulgentius Bellelli ab illata Bajani erroris calumnia ob ea, quæ docuit de primi hominis conditione, defenditur, & purgatur.

SI damnatum Baji dogma circa primi hominis Angelorumque integritatem in hac una propositione, *Impossibilis est status puræ naturæ*, prout inquit accusator, innovaretur; nulla mihi ratio suppeteret, qua Theologum præstantissimum ab errore Bajano immunem, atque alienum fuisse, apertissime demonstrarem. Revera enim Theologus noster priori Opere *de statu creaturæ rationalis ante peccatum*, integro libro tertio, ac per viginti & octo capitula, altero item Opere *de modo reparationis*, libro IV. cap. 18. & sequentibus, necnon in confutatione tricesimæ quintæ propositionis Quesnellii, statum illum *impossibilem* esse propugnavit. At quoniam nostrates omnes, aliique permulti idem omnino sentiunt, & objecta a Baji articulis petita quamfacillime diluunt; operosum non erit, nec perdifficile virum doctissimum, atque ornatissimum ab eadem Bajanismi nota, quam longe a me propulsavi, iisdem argumentationibus vindicare. Immo si quis ea, quæ de vicesimo septimo Baji articulo in hac dissertatione dicta sunt, absque ullo partium studio, ponderare velit; haud vereor, quin existimaturus sit viri sapientissimi, simulque Augustinensium ceterorum vindicias jam absolutas esse, ac perfectas. Si autem alicujus animo hæreat adhuc sinistrum de Fulgentio Bellelli judicium; oro illum, atque obtestor, ut iterum perlegat quæ de sensu præcitati articuli docent summi Theologi primo in capite laudati, & cum iis conferat, quæ nunc a me ex ejusdem Fulgentii Operibus proferentur.

§. I.

Fulgentius Bellelli supernaturalia dona in prima rationalis creaturæ constitutione non denegat.

SEnsus pravus, in 27. propositione Baji proscriptus, est primum hominem, & Angelos nequaquam a Deo conditos fuisse cum donis naturæ superadditis, sive supernaturalibus.

I. Contra Fulgentius Bellelli initio Operis de statu creaturæ rationalis ante peccatum, quæstionem instituit, num Angeli, & Adam *in gratia gratum faciente, seu sanctificante & habituali*; primitus conditi fuerint & constituti; atque affirmantem partem eligit, firmatque omni genere argumentorum. [Item August. de statu creat. rationalis ante peccatum pag. 3.]

II. De illa autem gratia *habituali* cap. 4. libri 1. ejusdem Operis, posteaquam supernaturalem fuisse evicit locupletissimis argumentis, *Videant ergo*, inquit, *quam longe a veritate discesserint qui pro gratia, in qua conditus est primus homo, quamdam naturalem rectitudinem intelligunt. Quomodo enim erit naturalis rectitudo Spiritus Sancti donum?* Quæ utique verba e diametro Bajanis assertionibus opponuntur. [Ibidem pag. 15.]

III. Hujus generis sunt, quæ scribit cap. 9. *Unde habet elevationem animæ sine sanctificante gratia, ut virtutes supernaturales in sinu suo complectatur?*

IV. Capite itidem 22. *Hinc vero liquet, quam falso Bajus originalem justitiam totam naturalem commentus sit: constat enim eam fuisse supernaturalem ex parte saltem, seu ut dici solet inadæquate, qua parte scilicet gratiam sanctificantem, & virtutes infusas tamquam præcipua ornamenta includebat. Quapropter non immerito hæ ipsius propositiones a Pio V. proscriptæ fuere, &c.* [Ibidem pag. 37.] Enumerat eo loci articulos Baji ad primam conditionem spectantes, quos inter vigesimus septimus, *Integritas primæ creationis, &c.* [Ibidem pag. 108.]

V. Proximum quoque caput his verbis aggreditur: *Quantum vero Bajus a recto veritatis, & Augustini tramite exorbitavit in extremum errorem declinando, ut assereret condita primitus creaturæ rationali gratuita dona naturalia fuisse, &c.* [Ibidem pag. 110.]

VI. In confutatione propositionis 35. Quesnellianæ his verbis priorem paragraphum insignis auctor absolvit: *Ultra gratiam creatæ naturæ, atque debitas eidem proprietates, quæ naturalis sunt ordinis, gratia insuper supernaturalis, & salutaris, cum sanctificans, tum etiam auxiliatrix, secundum Orthodoxam fidem, a S. Augustino exposita, proscriptisque Bajanis erroribus directe contraria, in primo homine est confitenda.* [In Propos. Quesnel. pag. 79.]

VII. Differens *de natura pura* in priori Opere cap. 12. & explicata elevatione Imaginis Dei ad media, quibus finem ultimum potest assequi, ait: *De hac elevatione, qua scilicet per gratiam filiorum habetur, quæ homines divinæ naturæ consortes, & participes efficit, Summi Pontifices loquuti sunt, cum vigesimam primam Baji propositionem damnarunt, quæ talis est:* Humanæ naturæ sublimatio, &c. [De statu creat. ration. pag. 417.]

§. II.

Nullibi idem Auctor dona gratiarum inter naturæ proprietates connumerat.

JUstitia, integritas, immortalitas, aliaque gratiarum dona homini, & Angelis in prima conditione collata, juxta Bajum fuerunt proprietates naturæ, eidemque naturæ ita proportionata, ita debita, ut illorum donorum privatio nihil sit aliud, quam privatio naturalium bonorum, cujusmodi est cæcitas, surditas, ægritudo.

I. At nostri instituti Theologus ubique affirmat justitiam originalem, dona *supernaturalium* gratiarum complectentem, non fuisse debitam homini vel Angelis tamquam *naturalem proprietatem*, ut inquit in dissertat. *de statu puræ naturæ* cap. 19. 20. 21. 23. necnon *de modo reparationis* lib. IV. cap. 18. aliisque in locis. [De statu creat. rat. pag. 455. 459. 465. 470. 478.]

II. In decimo octavo capite, quod nuperrime laudavi, *Nec obest*, inquit Theologus præstantissimus, *quod ipsi gratiam debitam humanæ naturæ asseruerim, cum sæpius & repetito stylo adversus Bajum inculcaverim, debitam fuisse, non tamquam proprietatem, sed tamquam supernaturale altioris ordinis adjutorium ex lege justissimæ Providentiæ, quæ nequit æquo jure obligare impotentem. Patet itaque quod debitam dixerim, non naturæ secundum se inspectæ, sed quatenus sub divinæ Providentiæ dispositionibus constituitur. Quemadmodum lib. 3. cap. 18. edit. Lucernæ pag. 450. cap. 19. pag. 452. 455. 458. 459. cap. 21. pag. 465. 468. 469. 471. 472. 473. 474. & alibs etiam a me scriptum invenietur.* [De modo repar. pag. 215.]

III. Scripserat initio ejusdem cap. 18. *Bajus primum hominem de facto in pura natura fuisse conditum docuit, cui tanquam naturales proprietates fidem, spem, caritatemque asseruit debitas; naturalem quippe illi esse voluit sanctitatem, naturalem adoptionem, naturalem exaltationem in divinæ naturæ consortium, naturalia denique merita, quibus naturaliter etiam ivisset vitæ æternæ adipiscendæ mercedem. Idque non ex dubiis conjecturis, sed ex ejusdem proscriptis thesibus clarum est & perspicuum, quemadmodum legenti primam, 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 21. 23. 24. & 26. ex ejusdem damnatis propositionibus aperte constabit. Vide etiam infra Parte 2. ad Propos. 34. Quesnellii.* [De modo Reparat. pag. 212.]

IV. Hujus Quesnellianæ propositionis confutationem ad hunc modum egregius vir exorditur: *Rejicitur hæc propositio, quæ obvio, & naturali sensu Bajano suffragatur errori, aut de ipso saltem suspecta est. Gratiam enim Adami illis verbis exprimit, quibus significari a philosophis solent congenitæ naturæ proprietates. De his nimirum vulgata axiomate dicunt:* Qui dat esse, dat

con-

consequentia ad esse. *Si igitur Adam gratia nomine sequelæ creationis exponitur, jam tanquam creata naturæ proprietas, ex intimis ejusdem nascens, admittitur.*

V. Idem accusator ait, Fulgentium Bellelli affirmasse, quod originalis justitia supernaturalis fuerit ex *In Prop. Quesnel. pag. 95.* ea saltem parte, *qua gratiam sanctificantem, & virtutes infusas tanquam præcipua ornamenta includebat*, proferens ejus verba, de quibus superiori §. num. 4. Vide *Bajanismum Redivivum* pag. 189. & 231.

§. III.

P. Bellelli gratiam sanctificantem in statu quoque prioris conditionis ad meritum æternæ vitæ necessariam fuisse docuit.

IN sensu Baji sine ullo respectu ad *gratiam adoptionis* poterat primus homo vitam æternam promereri, & hæc illi naturali lege debita erat, non propter Spiritum Sanctum inhabitantem, sed tantummodo propter ordinationem naturalem initio creationis constitutam.

I. Fulgentius autem Bellelli *de statu creaturæ ration.* *De statu creat. rat. pag. 20.* lib. 1. cap. 2. docet, *neminem posse merita proprio jus ad gloriam, tanquam coronam & mercedem adipisci, nisi in justitia & sanctitate, qua justus, & sanctus est, usque in finem perseveret.* ea qua meriti prænotione infert Angelos, hominemque a Deo conditos fuisse *cum gratia sanctificante, quæ non est naturalis rectitudo, sed Spiritus Sancti donum.*

Ibidem pag. 415. II. Distinguit lib. 3. cap. 12. elevationem *ad finem* ab elevatione *ad media, quibus est comparandus*: inquit elevationem illam pertinere ad ipsam naturam, *quæ imago Dei est, & in nullo, nisi in Dei possessione, potest esse quieta*; sed elevationem alteram *haberi per gratiam*, quoniam beatitudinem tam excellentem promereri, & *adipisci* mens creata non potest, *nisi supernaturali adjutorio*, & nisi casto amore adhærens Deo, *ad filiorum ipsius adoptionem* elevetur. Id vero idem est, ac asserere, beatitudinem esse homini *connaturalem* quoad appetitum, non autem quoad assecutionem.

III. Libro 2. cap. 10. disserens de meritis creaturæ *Ibidem pag. 207.* rationalis ante lapsum, *Recte*, inquit, *merita illa gratia vocantur, quæ non sine magna gratia fieri potuere: quamvis autem ea dona magna fuerint, nunc profecto majora sunt, quia majoribus donis adjuvanda remansit infirmitas.* Eo loci Bajanas propositiones, quibus merita primi hominis *naturalia* dicuntur, recenset, atque refellit.

In Propos. Quesnel. pag. 83 & seq. IV. Eadem repetit, & inculcat in confutatione propositionis tricesimæ quartæ Quesnelli, *Gratia Adami non producebat nisi merita humana*; ubi Bajanis quoque articulis singillatim dispunctis concludit: *Ex hoc autem Baji damnatis erroribus liquidissimum est, in Angelis eum, primoque homine, Adamo scilicet, merita tantum naturalia, seu nonnisi naturalia asseruisse, quorum scilicet principium fuerit, non vera gratia, non superna, sed natura sana, & integræ debita, ac proinde naturalis ordinis, ut sunt creatæ naturæ congenitæ proprietates. Optimo igitur jure Quesnelliana propositio damnata fuit,* Gratia Adami non producebat nisi merita humana. *In illa nimirum Bajanus error propriis coloribus pictus conspicitur.*

§. IV.

Gratiam, aliaque dona supernaturalia Augustinianus Theologus agnovit in prima Angelorum & hominis conditione.

IN sensu Baji primus homo neque supernaturalibus virtutum habitibus donatus fuit, ut Deum *supernaturaliter* coleret; neque indigebat auxilio gratiæ *supernaturalis* ad servandam legem, & ad beatitudinem consequendam.

De statu creat. rat. pag. 128. & 209. I. Secus in sententia Fulgentii Bellelli; qui *de statu creat. ration.* libro 1. cap. 2. amplectitur & probat sententiam Estii in 2. dist. 25. docentis justitiam originalem fuisse *aggregatum plurium habituum, atque virtutum*: inter hos habitus priori loco *gratiam sanctificantem, deinde virtutes ceteras, quæ in animo sedem habent*, enumerat; affirmatque Bajum falso originalem justitiam *totam naturalem* commentum esse, naturalia munera appellando *gratiam sanctificantem & virtutes infusas*.

Ibidem pag. 145. II. Demonstrat item in altero libro, *Angelos & Adam sine gratuito adjutorio in collata sibimetipsis primæva rectitudine, etiam si voluissent, non potuisse perseverare*, de ejusdem adjutorii qualitate, ejusque discrimine ab illo, quod in hoc miseriarum statu implorandum est, magna eruditionis, & argumentorum copia pertractans.

III. Neque ob aliam causam censet statum naturæ, quam *puram* dicimus, impossibilem, nisi quia creatura rationalis tenetur Deum in quolibet statu super *Ibidem lib. 3. pag. 160. coll.* omnia diligere, *id vero non posse sine gratiæ adjutorio*, putat rem esse in Augustino exploratissimam; & quia *ad visionem Dei, quæ summa gratia est, sine gratia pervenire potest nemo.*

IV. Agens rursus de statu *puræ naturæ* in Opere *de* *De modo Repar. pag. 220.* *modo Reparat.* lib. IV. cap. 17. idcirco *lege* quadam *justitiæ*, non autem *ut sequelam creationis*, aut naturæ partem vel proprietatem, gratiam Adamo fuisse debitam asserit, propterea quod *lege sua Adamum Deus, sicut & posteros, ad credendum, sperandum, ipsumque super omnia diligendum, ad perseverandum in bono, ad cælestem denique beatitudinem per merita comparandam, obligaverat*: quæ omnia absque donis supernaturalibus haberi nequeunt.

§. V.

Idem Theologus dona Adæ collata gratiam proprie dictam fuisse commonstrat.

DEmum in sensu Baji dona primo homini collata Pelagiano sensu dicuntur *gratia*, idest, quomodo *non improbanda ratione* gratia appellantur ipsa natura, in qua conditi sumus, ejus facultates, & cetera creationis munera.

I. Verumenimvero Fulgentius Bellelli de gratia, *Ibidem pag. 213.* quæ naturæ limites transcendit, agere se declarat absque ulla ambage verborum. *Ratio enim dictat* (inquit de modo Reparat. lib. IV. cap. 18.) *supernaturales, seu salutares actiones semper, & in quocunque statu super naturæ vires esse censendas. Hoc enim ipso supernaturales dicuntur, quoniam supra naturæ vires sunt. Igitur sive lapsus homo sit, sive integer, sive gratiæ vero adjutorio pie, & salutariter vivere nunquam potest.*

II. In confutatione propositionum Quesnellii de- *In Prop. Quesnel. pag. 85.* monstrat necessariam fuisse naturæ innocenti gratiam supernaturalem, ac producto canone 19. Synodi Arausicanæ ait: *Utriusque naturæ integræ, & lapsæ indigentiam, & gratiam contextim synodus exprimit, sine qua salutem non potuit custodire, quam accepit, & sine qua non potuit reparare quod perdidit; atque hujus necessitatem deducit ex illa. Qui porro dicunt sacram synodum a S. Romana Sede probatam, quamque Bajani ipsi, & Jansenistæ plurimi faciunt, ita sibi incohærentem fuisse, ut a gratia* naturali *naturæ integræ, pro asserenda gratia* supernaturali *naturæ lapsæ duxerit argumentum?* Hinc infert argumentationem Patrum Arausicanorum fuisse invictissimam, *Quoniam utrique, integræ scilicet, & lapsæ naturæ, supernaturalis gratiæ indigentiam asserebant.*

III. Proxima pagina hæc leguntur: *Gratiam profecto primo homini innocenti largitus fuit, non quamcun-* *Ibidem pag. 88.* *que, sed magnam. In illa enim ex Augustini ejusdem confessione lib.* IV. *contra Julianum cap. 16. num. 82. & alibi*, Gratia Dei magna erat. *Porro gratiam tam diserte a natura contradistinctam, tam mirifice exaggeratam, & proculdubio supernam, quis mentis compos dicat non produxisse merita nisi humana?*

IV. Nonnullis insuper Augustini verbis recitatis, hæc Fulg. Bellelli paullo post scribit: *Quis non intel-* *Ibidem pag. 89.* *ligat, donum gratiæ supernaturale liberæ naturæ superadditum? Et paucis interjectis: Tam clare Augustinus naturam a Gratia in Angelis, & Adamo distinguit, ut nullum penitus dubitandi locum relinquat.* Alia eo loci habentur non minus aperta, & perspicua, de quibus §. 2. num. 6.

CONCLUSIO.

In Fulgentii Bellelli Operibus non defenditur, sed refutatur error Michaelis Baji circa integritatem primæ conditionis, qui error in vicesimo septimo articulo, atque in aliis cum illo connexionem habentibus, continetur.

DEMONSTRATUR.

Quisquis fatetur, & docet Angelos & primum hominem conditos fuisse cum *gratia sanctificante*, aliisque donis *naturæ superadditis*, atque hæc dona fuisse debita naturæ, quemadmodum et debentur *naturales proprietates*, constantissime negat, in quolibet autem statu ad meritum vitæ æternæ requirit *gratiam adoptionis*, & Spiritum Sanctum inhabitantem, & ad supernaturalia opera perficienda adjutorium gratiæ actualis; hanc vero gratiam a *muneribus creationis* distinctam, iisque præstantiorem, ordinisque superioris, supernam, neque ad naturalem constitutionem, sed ad supernaturalia beneficia pertinentem agnoscit: is quidem non adstruit, non approbat, non propugnat, sed reprobat, damnat, & refellit errores Baji circa primæ conditionis integritatem. Hæc propositio demonstrata est primo capite hujus dissertationis.

At

At Fulgentius Bellelli in Theologicis Operibus a se editis ubique, & constantissime docet Angelos & Adam in priori conditione accepisse a Deo gratiam gratum facientem & habitualem, necnon habitus supernaturalium virtutum: hanc vero gratiam, has virtutes a natura, hujusque proprietatibus secernit, & super munera creationis extollit; affirmatque ulterius, ad comparandum vitæ æternæ meritum esse necessariam gratiam habitualem, & donum Spiritus Sancti inhabitantis, atque ad legem implendam gratiam auxiliatricem, a naturalibus arbitrii viribus, & a qualibet naturali qualitate distinctam, magnam, supernam, supra naturæ ordinem collocandam. Hæc propositio constat ex apertissimis hujus Theologi testimoniis paullo supra productis.

Igitur Fulgentius Bellelli in Operibus Theologicis a se in lucem editis non approbat, non propugnat, non defendit, sed reprobat, damnat, refellit errores Baji circa primæ conditionis integritatem.

§. VI.

Ad ea, quæ adversus Fulgentium Bellelli ab Anonymo producuntur ad comprobandam illius cum Bajo consensionem in iis, quæ spectant ad primæ conditionis integritatem.

PLura quidem, eaque in sex paragraphos distributa, in virum eruditissimum Fulgentium Bellelli profert inurbanus ac rigidus Animadversor, ut eximium Theologum Bajo consentire demonstret in iis, quæ pertinent ad bona gratiarum Angelo, & homini in prima conditione collata. Verum cum omnia innixa sint falsæ accusatoris opinioni, quod Bajanus error comprehendatur in hac propositione, *Impossibilis est status puræ naturæ*, quæ a nostratibus inculpate semper in Belgio, in Germaniæ Provinciis, in Italia, in Galliarum quoque lyceis, tum publicis thesibus ab Universitatum Rectoribus approbatis, tum libris Romæ, Neapoli, Veronæ, Lovanii, Tolosæ, Normbergæ, aliisque in locis cum censorum judicio, & superiorum auctoritate procusis, propugnata hactenus fuit, cum denique ex dictis in primo hujus dissertationis capite nulla inter errores Baji, & propositionem illam reperiatur connexio: singula adversarii objecta, fundamento subverso, corruunt, & contemnuntur. Neque sententiæ suæ monumenta Fulgentius noster ex Episcopo Iprensi mutuatus est, ut pag. 180. inquit Anonymus; sed ex Catholicis, & Orthodoxis scriptoribus, quos supra commemoravi. Enimvero quæ demonstrant rationalem creaturam ad finem supernaturalem fuisse elevandam; ea consequuntur suapte natura ex appetitu beatitudinis nobis ingenito, quemadmodum fatentur adversariorum nostrorum complures; & jam antea a Fulgentio Fosseo, a Friderico Gavardi, a Petro Clenaertio, a Benigno Sichrovvscki, & ab Augustinensibus aliis fuerant producta. Quæ autem spectant ad concupiscentiam, ceterasque hujus vitæ miserias, Gregorius Ariminensis, Norisius, Macedo, aliique plurimi præmonstraverant. Etsi autem Jansenius statum *puræ naturæ impossibilem* existimavit; non omnia tamen, quæ Jansenius scripsit, damnata sunt, ut idem Fulgentius Bellelli scite animadvertit his verbis Christiani Lupi viri eruditissimi adductis: *Fore video, ut si cum Jansenio, aut Luthero Apostolicum Symbolum, vel Dominicam orationem fuero professus, protinus de ipsorum scabie apud istum Judicem sim reus.* Epist. ad Henricum Noris cap. 5. ad 10. accusationem. Verum per singula Anonymi objecta, ne quis ea putet firmissima atque invictissima, in hac postrema dissertationis parte discurram.

Vide Opera Prodr. Gavardi ec. in pag. 2. edit. Neap. & Fulgent. Losseo in 3. pag. 51. edit. Tolosæ. Benigni Sichrovvscki Philos. 3. de Jus. ... pag. 130. edit. Norimbergæ, de Lovaniensibus supra, cap. 2.

In Procef. 14. Quæst. 5. 4. pag. 93.

I. Ergo paragrapho 1. Accusator Fulgentium Bellelli ut Bajanistam traducit, *quod nullam medium admiserit inter cupiditatem & caritatem proprie dictam, qua Deus diligitur propter se, quæque omnes superat naturæ vires*, ut repetitis, quæ in priori disputatione fuerunt ponderata, & discussa. Appellat *Bellelliana* argumenta *vana, tædiosa, plenaque sophismatibus*, propterea quod *F. Bellelli* supponat Deum non posse diligi super omnia, in quocunque statu, *solius naturæ viribus*, & peccata esse, *non solum venialia, sed etiam lethalia*, opera omnia, quæ ad Deum finem ultimum minime referuntur; quæ sententia falsa est & absurda, cum Theologi Orthodoxi, inter quos Sylvius 1. 2. quæst. 1. art. 6. §. 2. doceant, *necessum non esse, ut omnia, quæ deliberate vult homo, velit propter Deum*: ideoque futiles esse *argutias*, aut potius *ineptias*, eas, quas Theologus noster profert *ad enervandam Bullarum Pontificiarum adversus errores Baji auctoritatem*. Carpit præterea adversarius P. Bellelli doctrinam, quoniam juxta hanc debuit creatura rationalis *destinari ad visionem Dei intuitivam*, & consequenter illi auxilia conferenda erant, quibus sempiternam vitam sibi compararet: qua in re abutitur, inquit, Theologus noster ea voce *Imaginis Dei*, quæ competit ipsimet creaturæ rationali; siquidem per *Imaginem Dei* nequaquam intelligit creaturam rationalem liberaliter & gratuito ordinatam a Deo ad finem supernaturalem, quo utique sensu illi, supposita hac ordinatione, debentur auxilia gratiarum: sed contendit *F. Bellelli* creaturam rationalem, eo ipso quod est rationalis, *ad illam beatitudinem esse ordinandam*: quum Orthodoxi Theologi doceant potuisse Deum ordinare ipsam creaturam rationalem in beatitudinem *ordinis naturalis*, & in visionem, quam Theologi *abstractivam* appellant: a quorum sententia recedit *F. Bellelli* contendens ad quietem, & beatitudinem Imaginis Dei *abstractivam illam cognitionem minime sufficere*. Hæc omnia testimoniis Bellelli censor demonstrat, quæ ideo prætermitto, quoniam necessum non est demonstrare an revera id vir eximius docuerit, quod nos ultro, libenterque fatemur. Concludit autem paragraphum primum Anonymus asserendo Theologum nostrum *captiosam* illam ratiocinationem, quod nempe *Imago Dei* nequeat quiescere in cognitione *abstractiva*, mutuatum fuisse ab ipsomet Bajo, cujus assertionem damnant Facultas Theologica Lovaniensis, inquit: *Servili conditione facere hominem potuit* (Deus) *qui pro suis obsequiis aliam nullam mercedem expectaret; ac tametsi non potuisset alicujus suæ felicitatis sine frustrari, longe minoris tamen beatitudinis rufert potuit appetitus, ut sublimiore illa, nulla molestia, careret.*

a. p. D. perum Baji pag. 163.

Bajum Redux pag. 180.

Hucusque verba & verba, & nihil præter hæc audivi. Fulgentium Bellelli agnovisse medium inter caritatem *habitualem*, & cupiditatem item *habitualem*, nec denegasse actus virtutum, quæ a caritate distinctæ sunt, ostendimus in superiori dissertatione: ideoque ejus sententia longe discrepat a Bajana, quæ duo tantum adstruit actionum humanarum principia, *la charité habituelle, & la cupidité habituelle*, prout centum Galliarum antistites contestantur. Vitavit quoque Augustinensis Theologus accuratissime alios omnes erroneos, pravosque sensus delitescentes in 38. Baji articulo, prout laudata dissertatione evidentissime demonstravi. Quod vero argumenta eruditissimi viri dicantur ab adversario *vana, tædiosa*, & quæ *sophismatibus* scatent, nil mea refert: neque enim illorum, qui accusationem factitant, & crimina moliuntur, verba plurimi sunt facienda; & *accusatio*, ut aiebat Cicero pro Cælio, *crimen desiderat, rem ut definiat, argumento probet, teste confirmet*. At quænam argumenta nostratium plena sint sophismatibus, atque inania, accusator iste non definit, nec probat, nec aliorum testimonio confirmat. Quod an faciat affectus tædio, an difficultate ipsorum argumentorum superatus, ignoro penitus. Præmittit quidem magno verborum apparatu, sed inani molitione, eorumdem argumentorum capita, *ineptias*, & *argutias* appellitans quæ sunt assertiones gravissimæ, atque Augustinianæ sententiæ fontes uberrimi. Hujus generis est opinio Theologi nostri, quod Deus nequeat diligi *super omnia* solius naturæ viribus: quæ opinio non est *falsa*, & *absurda*, immo nec nova, quidquid obstrepet calumniator: sed verissima est, perantiqua, & consona sacris litteris, quæ tota meo-re, animoque Deum diligentibus promittunt æternam vitam; ne illius sententiæ quælibet argumenta producam, quæ a me alibi collecta sunt, atque a viro etiam præclarissimo argentur, exornantur, & vindicantur. Alterum, quod fastidioso stomacho Anonymus deglutire non valet, est quod Fulgentius Bellelli magna probabilitate defendat, deliberata quælibet opera referenda esse *in Deum finem ultimum*: quod utique nostrates omnes propugnant, non ita tamen, ut asserant esse *intrinsecus* peccata, & *a mala cupiditate* vitiari quæcunque in Deum caritate non diriguntur. Atque hæc duo, non referri in Deum, & labefactari cupiditate, ubique permiscet & confundit conviciorum consarcinator. Plura autem de his in prima dissertatione dicta sunt, plura item in ea, quæ proxime consequetur, dicenda erunt. Interim aliud a nostratibus sentire Theologos quosdam *Orthodoxos*, non diffitemur: *Orthodoxos* non esse qui sentiant nobiscum, pernegamus, ostensuri posthac, quantos Theologos clarissimos, probatissimosque hujusmodi convincendi ratio proscindat. Postremo quod creatura rationalis, *& Imago Dei*, ut rationalis est, appetat *intuitivam Dei visionem*, & hæc *sit finis hominis naturalis* quantum ad appetitum, *& supernaturalis* quantum ad consecutionem, innumeri Theologi tradiderunt: *argutiæ* illæ non sunt, optime & humanissime Censor, *ineptiæ* non sunt, *commenta* Baji non sunt. Hæc Bellarminus, hæc Scotus, hæc S. Thomas, hæc fensus Scholasticorum communior nos docuerunt. Hinc vero consequi quod *Imago Dei* quiescere non possit in cognitione, quam Theologi vocant *abstractivam*, fatetur Suarez, affirmat Sotus, demonstrat Recupitus; perlege horum, aliorumque testimonia a me capite primo collecta, inquire, si malæ fidei homo tibi videor, auctorum quos commemoravi libros, & commentaria: expende num

In epist. Constitut. Unigenitus an. 1720. art. 4. de Virtut. Theolog.

De Theolog. disciplin. tom. 7. pag. ... & de statu creat. rat. tota ... pag. ...

inter Orthodoxos inveniantur, qui doceant Imaginem Dei, & creaturam rationalem quiescere unquam posse *in cognitione Dei abstractiva*: cumque omnia perlegeris, & ponderaveris; dic, si lubet, Fulgentium Bellelli *captiosam ratiocinationem* mutuatum fuisse a Bajo; redarguent enim temeritatem tuam ii omnes, qui modo ignorantiæ tuæ miserentur. Nec est quod confugias ad expositionem Joannis Lensæi, quam nomine Universitatis Lovaniensis frequentissime laudas: in ea quippe expositione plura verissima continentur, plura tantummodo probabilia: sufficiatque brevis hæc & summaria responsio, nunquam a Facultate Lovaniensi damnatum fuisse, quod in illa Universitate approbantibus Rectoribus semper ad hanc usque diem fuit propugnatum: cujus generis esse *impossibilitatem status puræ naturæ*, demonstravimus paullo supra.

Bajan. Rediv. pag. 187. II. In altero §. auctor Bajanismi Redivivi, ait *pluries proscriptam* fuisse doctrinam illam, quæ asserit *ordinationem ad visionem Dei intuitivam*, & consequenter media ad illam consequendam necessaria fuisse *debita primo homini*, atque hanc doctrinam innovasse Fulgentium Bellelli, etsi Bajum *fraudulenter objurgat, arguat, & increpat*. In eo sitam esse F. Bellelli fraudem obtrectator affirmat, quod Augustinianus Theologus docuerit *creaturæ rationali debitam non fuisse gratiam habitualem, & virtutes infusas*. Obiter notat, *Fratrem Bellelli*, dum vult adversus Bajum gratiam *habitualem* & virtutes infusas fuisse supernaturales, eo ipso velle eas fuisse indebitas; *nam vox ista*, Naturale, inquit pag. 190. *idem sonat ac debitum*, *similiter ista*, Supernaturale, *idem significat ac indebitum*. Addit Bajum nullibi asseruisse, gratiam *habitualem*, & virtutes infusas *debitas fuisse primo homini*, cum potius in dubium revocaverit, an homini illas Deus revera concesserit, ut constat ex cap. 2. Opusculi de caritate. Miratur propterea, quod *Frater Bellelli* talem *frontem* habuerit, ut Bajo falsam doctrinam adscripserit, quo damnatas thefes in alienum sensum detorqueret, atque censuram Pontificiam vitaret. Concludit hoc paragrapho, *Fratrem Bellelli turpiter falli, cum talibus effugiis ceteros putat fallere*.

Facillime hæc diluuntur ex dictis; nunquam enim proscripta fuit sententia, quæ docet hominem absque *intuitiva Dei visione* futurum fore miserrimum; quoniam nunquam proscripta fuit sententia altera, quæ propugnat ipsam visionem *intuitivam* esse finem imaginis Dei *connaturalem*, quoad inclinationem & appetitum; sed ea tantummodo opinio damnata est, quæ asserit media necessaria ad visionem illam consequendam fuisse homini a Deo condito & integro naturalia, proportionata naturæ, eique debita, quomodo debentur proprietates, quæ ex ipsa natura bene constituta oriuntur, ut inquit Bellarminus, de quo cap. 1. §. 1. Nec Fulgentius Bellelli gerit sese fraudulenter, dum inquit damnatum Bajum, propterea quod dixerit *gratiam habitualem, & virtutes infusas, debitas primo homini*: id enim quod vir præclarissimus, quantum attinet ad gratiam *habitualem*, scripserant Gonetus, Estius, Nonius, aliique plurimi, uno & ipse Anonymus pag. 63. qui hæc non objiceret & recoqueret, si memoria polleret tenaciori. Mirandum vero non est, hæsitasse Bajum an gratia *habitualis & virtutes infusæ* sint admittendæ, quando eas inter naturalia dona, & proprietates naturæ adhuc integræ adnumerandas esse putavit: sed hoc potius, multumque mirandum, alios tanquam Bajanistas traduci, qui illam gratiam, virtutesque supernaturales, atque a naturæ bene constitutæ naturalibus qualitatibus plurimum discrepantes esse fatentur. At de his plura capite præcedenti, in quo gerras illas, & cavillulas dissipavi. In his autem, quæ Anonymus subjicit, *Vox ista*, Naturale, *idem sonat, ac debitum*: *similiter ista*, Supernaturale *idem significat, ac indebitum*, nemo non videt perrenuem ac fallacem accusatoris hujus memoriam, simulque doctrinam parum alienam ab illo eodem errore, cujus alios insimulat, & proculdubio falsissimam. Pagina enim 73. *Bajanismi Redivivi* docet auctor creationem primi hominis ampliori significatione vocari gratiam, *Cum sit beneficium gratuito concessum a Deo, utpote quod potuisset non concedere*. Sunt ergo beneficia quædam gratuita, ideoque *non debita*, cujus generis sunt munera creationis, quæ tamen non sunt dona *supernaturalia*. Addit eo loci accusator memoriosissimus, *Gratia etiam dici potest omne beneficium indebitum, creaturæ concessum, etiamsi ordinem naturalem non excedat*. Debitum itaque non idem sonat, ac *Naturale*. En singularis, quem innuebam, memoriæ lapsus. Monitorium insuper est ex cap. 1. §. 3. Bajum appellasse dona collata primo homini *gratiam*, sed in sensu ampliori, & *non improbanda ratione*, quatenus non debebantur meritis præcedentibus, & gratuita Dei bonitate collata fuerunt, & nihilominus in sensu Baji illa dona non erant *supernaturalia*. Verum si idem significat *supernaturale*, ac *indebitum*; collata primis parentibus dona, errore Baji salvo atque immuni, dici poterunt supernaturalia, quoniam ferente Bajo fuerunt *indebita*: immo supernaturalia dona dicenda erunt natura, creatio, liberum arbitrium, & gratia Pelagianorum; non debita, *sed gratuita Dei bonitate donata*. Falsissima proinde est illa *indebiti*, ac *supernaturalis* promiscua significatio, ex qua sequeretur non fuisse naturalia, sed supernaturalia, corpus, animam, pulchritudinem, juventam, robur, paradisum voluptatis, dominium supra feras, & volucres, aliaque plura naturalis ordinis, quæ primo homini nullatenus erant debita. Quapropter inter supernaturale & indebitum ita distinguendum est, ut *indebitum* dicatur, quod non debetur præcedentibus meritis, sive naturalis ordinis illud sit, sive naturalem ordinem transiliat; *supernaturale* vero dicatur, quod pertinet ad naturalem rerum constitutionem, neque a natura promanat, neque ab aliqua naturali causa, ejusque solitaria virtute potest produci, atque id etiam a Mastrio traditum esse constat ex cap. 1. §. 6. num. 2. Nec ergo fallit, nec fallitur quisquis hæc docet: sed potius adversarius, ut phrasi utar Terentiana, *fallacia alia aliam trudit*. Non desunt præterea Theologi præstantissimi asserentes non requiri ut aliquid sit *vere gratia, ac beneficium indebitum*, nobisque per Christum divina misericordia præparatum, quod sit ordinis supernaturalis, sed gratiam distinguunt in supernaturalem, ac naturalem; pro qua sententia laudantur a Basilio Poncio Relect. de Grat. pag. 53. & 69. Ægidius in 2. dist. 26. S. Thomas 2. 2. quæst. 136. art. 3. ad 2. Capreolus in 2. dist. 29. q. 1. Bellarminus lib. v. de Grat. & lib. Arbitrio cap. 7. Vasquez 1. p. disp. 88. cap. 1. & 1. 2. disp. 189. cap. 16. Molina in Concord. d. 14. & 35. Lessius de Aux. in Appendic. cap. 10. aliique permulti, de quibus eo loci Basilius Poncius. Verum id quoque ignoravit, qui ait, *Vox ista* Naturalis *idem sonat*, ac debitum.

Itaque ut ab eximio aliquo Theologo percipiamus, quo sensu *naturale* accipi debeat in ea quæstione, in qua de originali justitia, & de gratia primi hominis adversus Novatores pertractatur, adeamus clarissimum controversiarum Christianæ Fidei auctorem, Robertum nempe S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalem Bellarminum. Is de Gratia primi hominis cap. 5. demonstraturus rectitudinem, quam in creatione Adam accepit, fuisse *naturale donum*, ait multis modis dici aliquid *naturale*, quorum primi tres etiam supernaturalibus gratiarum muneribus competunt; ideoque docet quæstionem agitari de *naturali* juxta quartam propriamque significationem. Est enim *naturale* primo modo sumptum, quod habetur a nativitate: secundo modo quod est naturæ consentaneum, quodque ipsam naturam non destruit, sed ornat: tertio modo quod tametsi donum sit gratuitum, tamen naturam juvat, ac perficit in operibus naturalibus. His autem tribus modis explicatis, *Quarto naturale vocatur* (inquit Bellarminus) *quod aut est pars naturæ, aut fluit a principiis naturæ: qua significatione corpus & animus, facultates quoque tum sentiendi, tum intelligendi, atque operationes quæ ab eisdem facultatibus exercentur, naturalia esse dicuntur. Atque hoc est significatio, de qua hoc loco proprie disputamus, & naturali, hoc modo considerato, valde proprie opponitur supernaturale*. Ac paucis interjectis, *Jam igitur Adversarii censent, rectitudinem illam, in qua creatus est Adam, fuisse illi naturalem hoc ultimo modo, nimirum quod fuerit quædam sanitas debita naturæ, aptaque nasci ex ipsa natura bene constituta, idest, non corrupta: & nunc hominibus, qui eam rectitudinem amiserunt in Adamo, deesse bonum aliquod naturale, quale deesset pecudi si cæca, vel claudicans, vel febricitans nasceretur. Et si nunc alicui homini originalis illa justitia divinitus redderetur, dicerent eam esse donum supernaturale per accidens, non per se, ut diximus de oculis redditis cæco nato*. Eadem omnino cum hæreticis, adversus quos disputat Eminentissimus Bellarminus, sensisse Michaelem Bajum testatur Bellarminus ipse, citatus cap. 1. §. 1. num. 3. & hoc a nobis demonstratum est eodem cap. §. 3. num. 3. & 7. In his ergo controversiis, in quibus adversus hæreticos, & adversus Bajanistas tenemur asserere rectitudinem, atque integritatem primi hominis non fuisse naturalem, vox illa *naturalis* debet accipi, quatenus *naturale est pars naturæ, aut fluit a principiis naturæ*.

Bellarm. tom 4. pag. 7.

Addamus Bellarmino Guillelmum Estium inter Theologos Scholasticos præstantissimum: qui dist. 25. secundi senten. libri, postquam plura argumenta præmisit, quorum aliqua videntur demonstrare gratiam angelorum ac primi hominis fuisse naturalem, aliqua vero, inter quæ comprehenduntur etiam Bajani articuli 21. 23. 24. 27. 53. & 76. in quibus enunciatur & continetur proscriptum dogma, de quo nunc disputamus, ut inquit auctor *Bajanism. Rediviv.* pag. 3. & 76., evincunt gratiam illam fuisse supernaturalem, §. 4. propositam quæstionem solvit hac distinctione et,

Estius tom 2. pag 193. edit. Paris.

quam

quam attulit Bellarminus, simillima: „ Si naturale id dicatur, quod Deus indidit, aut contulit cuique rei quando naturam ejus instituit; hoc modo non dubitatur ab iis, qui hominem ro gratia conditum docent, quin gratia fuerit ei naturalis: quomodo etiam corporis immortalitatem ei naturalem fuisse diximus ad dist. 19. Rursum si naturale dicatur, quod naturæ consentaneum est, quodque eam ornat ac perficit, etiam hoc modo certum est gratiam non solum primo homini fuisse, verum etiam nobis esse naturalem, ut & ceteras etiam virtutes, ipsamque adeo vitam æternam. Quod si naturale vocetur, quod cuique inest a nativitate, sive sit naturæ bonum & perfectivum, sive e contrario malum & noxium; hoc quidem pacto justitia & gratia primo homini naturalis erat, nobis autem peccatum, & gratiæ privatio naturalis est, juxta illud Apostoli Ephes. 2. *Eramus natura filii iræ*. Verum præter hæc, & propriissime id dicitur naturale, quod est aut ipsa natura, aut pars naturæ, aut quod a naturæ principiis profluit, quodve in natura sufficientem causam habet. Juxta quem modum corpus & anima, sensus, intellectus, ceteræque facultates animæ cum suis operationibus naturales dicuntur: quomodo etiam artes, scientiæ, ceterique habitus, qui solis naturæ viribus acquiri possunt, recte vocantur naturales. Hoc autem modo gratia non potest dici naturalis fuisse primo homini. Constat enim quod neque natura ipsa, neque pars naturæ ejus fuerit, neque potentia naturalis, neque habitus ejusmodi, quem solis naturæ viribus acquirere possibile sit. Sciendum autem inter quatuor modos jam enumeratos, quibus aliquid naturale dici consuevit, solum postremum proprie opponi ei, quod dici solet supernaturale. Nam ei, quod primo, aut tertio modo naturale dicitur, id opponitur quod rei institutæ, aut genitæ postea advenit, sive naturaliter adveniat, sive secus, & sive bonum sit, sive malum. Ei vero, quod secundo modo naturale dicitur, opponitur id, quod est contra naturam. Cum ergo quæritur, utrum gratia fuerit primo homini naturalis, an supernaturalis, si supernaturale intelligas id, quod communiter Theologi intelligunt, necesse est naturale accipi in ea quæstione postremo modo jam explicato. Quocirca ad quæstionem simplex & absoluta erit responsio, non naturalem, sed supernaturalem primo homini fuisse gratiam. „ Hoc est Theologice loqui, & recte id, quod est *naturale*, percipere.

Bajan. Redivi. pag. 132. III. In tertio paragrapho illud Anonymus in Fulgentio Bellelli censoria animadversione perstringit, quod ideo supernaturalem dixerit beatitudinem, quia omnes superat naturæ vires; affirmatque id nunquam fuisse negatum a Bajo, & idcirco vitari non posse hoc effugio Pontificiam censuram. Rodit insuper, vellicatque distinctionem inter finem, & media, quorum unum Imagini Dei *naturalem*, hæc *supernaturalia* lib. 3. cap. 12. *de statu creat. rat.* Augustinianus Scriptor asseruit. Hunc sibi non constare pronunciat, eo quod simul visionem intuitivam *naturalem*, ac *supernaturalem* constituerit, naturalem quantum *ad appetitum, & inclinationem, quia sola est naturæ rationalis requies, & beatitudo*; supernaturalem, *quoniam non est naturæ viribus assequibilis, sed per superaddita naturæ adjutoria*. Appellat hæc inanem verborum fucum, quo nemo *perlectari* debet, quum iisdem cavillationibus usus fuerit Jansenius, quem F. Bellelli perfecte imitatus nec a Baji doctrina recedit, nec declinat Pontificiam censuram. Provocat demum virum in pace dormientem, ut indicet quo in loco Bajus gratiam, aut *naturam*, aut *proprietatem naturæ* appellaverit, siquidem hoc Jansenianum effugium merito contempsit Urbanus VIII. damnans librum Iprensis Episcopi, quod contineret doctrinam in Bajo proscriptam.

Repetitæ cantilenæ sunt istæ. Enimvero existimasse Bajum, quod homo *solius naturæ viribus* assequi valeat *intuitivam Dei visionem*, gratiamque ad id assequendum necessariam a donis naturalibus non sejunxisse, evidenter demonstratum est in primo hujus vendicationis capite §. 1. 2. & 3. Insuper non esse commentum Jansenianum, nec subterfugium illitum inani fuco verborum, nec assertionem in Bajo, vel in Jansenio ab Urbano VIII., vel ab alio Romano Pontifice anathemate mulctam, sed vulgarem, immo judicio Molinæ communiorem sententiam Scholasticorum, quod *visio Dei per essentiam* sit homini, & angelo finis *naturalis* quoad appetitum, & *supernaturalis* quoad assecutionem, constat ex eodem capite §. 6. Præterea nullatenus repugnare, quod *intuitiva* visio Dei sit finis *naturalis* creaturarum rationabilium, quantum attinet ad inclinationem, & *supernaturalia* sint media, quibus ad visionem illam pervenient, norunt, qui lectitarunt ejusdem Molinæ, Bellarmini, Mastrii, aliorumque locupletissima testimonia: norunt, qui sciunt rationalem animam separatam a corpore naturaliter hujus unionem appetere, quam tamen assequi non potest naturæ viribus: norunt denique adolescentuli in castris dialecticorum luctantes, quorum neminem fugit pronunciatum illud, *Contradictio est de eodem secundum idem*. Legat, obsecro, adversarius vel unum Recupitum lib. VI. de Verit. quæst. 1. afferentem, ac demonstrantem has propositiones, *In homine est appetitus innatus ex affectu ascendendi ad cognitionem perfectam primæ causæ: Stat in homine appetitus innatus visionis Dei, etiam sine potentia naturali ad eamdem: Appetitus naturalis nihil aliud est, quam habitudo naturæ ad aliquid, quo habito sit quies, quo non habito sit tendentia ad illud: Ex cognitione Dei naturali abstractiva & imperfecta incitatur desiderium cognoscendi primam causam perfecte, & per essentiam: Nihil finitum potest quietare desiderium intellectus: Cognitio Dei abstractiva est inquietativa; & quo magis perfecta, magis inquietativa: Potentia, quæ respectu summi boni ut assequibilis dicitur obedientialis, respectu ejusdem ut appetibilis dicitur appetitus innatus, prout est principium inclinationum ad desiderium frequens ejusdem*. Quid in argumentis, quæ appellat *Bellelliana, vana, tædiosa, sophismatibus plena*, offendere potuit Anonymus, quod in hisce propositionibus non contineatur, aut ex iisdem non inferatur, si excipias harum barbariem, tumidamque sermonis rusticitatem? *P. S. Cæsar Recupitus p. 454. & seqq.*

Bajan. Rediv. pag. 109. IV. Pergit accusator demonstrare quomodo Bajus, & F. Bellelli inter se conveniant circa *impossibilitatem status puræ naturæ*, hujusque convenientiæ hæc argumenta producit. 1. *Uterque asserit debitam creaturæ rationali caritatem actualem necessariam ad obtinendam beatitudinem*. Ludibundum argumentum, quoniam Bajus caritatem illam naturæ viribus, Fulgentius Bellelli supernaturali gratiæ auxilio adscribendam existimat. 2. *Si gratia habitualis est medium ad obtinendam visionem Dei, igitur & hæc debita erat primo homini; aut contra, si non erat debita, non est medium necessarium, potuisque sine gratia habituali visio Dei intuitiva obtineri, ideoque non accipiunt rationem meriti opera, ex quo fiunt ab homine in statu gratiæ constituto: quod est damnatum in Bajo*. At hæc quoque futilis cavillatio; nam quamvis dicatur *gratiam adoptionis* fuisse debitam *ex lege providentiæ*, ut videtur asserere P. Bellelli pag. 468. non inde tamen sequitur illam gratiam non esse supernaturalem: & rursus accusator *debitum*, ac *naturale* confundit. Deinde per gratiam actualem, quæ conferenda erat homini tanquam medium ad beatitudinem consequendam, poterat homo mandatis obtemperare, & *de congruo* promereri justificationem: hac vero divinitus collata, promereri *de condigno* beatitudinem: nam in sententia plurimorum Theologorum de facto angeli, & homo conditi fuerant *absque gratia sanctificante*, non tamen destituti mediis necessariis ad finem suum consequendum; & in statu naturæ lapsæ eadem media conferuntur permultis nondum justificatis. 3. *Quod Bajus asseruit in damnata propositione 42. justitiam, qua justificatur impius, non consistere in gratia aliqua animæ infusa; hoc idem asseruit Frater Bellelli demonstrans libro 1. de statu creat. rat. cap. 11. actualem caritatem justificare*. Ceterum ficulnea est tertia hæc objectatio, primum quia eamdem cum Fulgentio Bellelli sententiam propugnant Theologi præstantissimi, inter quos Gabriel Vasquez in 1. 2. disput. 203. cap. 3. Deinde Theologus noster profitetur se loqui non de justitia, quæ est remissio peccatorum, sive de justificatione *absoluta*, sed de justitia *initiali & inchoata*. Præterea fatetur inchoatam illam justitiam non esse *justificationem*, sed a vera *justificatione* sejungi: hanc vero nunquam separari a remissione peccatorum, meritoque damnatum fuisse Bajum, qui proposit. 43. veram justificationem a remissione peccatorum segregavit. *Vide Bellel. ib. pag. 48. 67.* 4. *Rejecit Fulgentius Bellelli, quod tradunt Theologi Orthodoxi, caritatem actualem justificare dispositive, non formaliter, scribens formaliter, & natura sua actualem conversionem creaturæ ad incommutabile bonum reddere animam justam: nihil autem audacius, nihil expressius asserere ausus est Bajus, ut constat ex propositionibus 13. 15. 2. 42. & 66. quas F. Bellelli silentio præterire maluit, quam inani effugio ad sensus mere commentitios deflectere*. Verum his verbis immerito crimen a se confictum Censor exaggerat. Enimvero ut Augustinensis Theologus audaciæ, & Bajani erroris posset jure meritoque redargui, ostendendum foret, quod non tantum caritati actuali adscriberet rationem quandam *inchoatæ justitiæ*, verum etiam quod sine caritate *habituali* agnosceret cum Bajo *veram justificationem, ac meritum vitæ æternæ*: hunc enim esse sensum damnatum illarum propositionum præmiserat idem accusator parte 1. pag. 33. At P. Bellelli tota illa dissert. præter caritatem actualem admittit caritatem *habitualem, & sanctificantem, quæ animam sanctam, & justam reddit permanenter*: huic caritati, & gratiæ habituali tribuit, *ut hominem faciat filium Dei adoptivum*: negat sine eadem gratia esse in creatura rationali *jus proximum* ad intuiti- *De statu creat. rationalis pag. 9. 25. 468.*

vam Dei visionem, quæ omnia præcitatis Baji propositionibus adversantur. Vide supra §. 3. hujus capitis. 5. *Affirmans F. Bellelli justificationis nomen ab Augustino latiori significatione non semel acceptum, non recedit ab errore Bajani articuli 43. quo asseritur in Catechumenis ante baptismum esse veram justificationem, separatam tamen a remissione peccatorum: atque ad vomitum rediens novis momentis ex Augustino calumniose fictis, semper probare nititur caritatem actualem formaliter esse hominis justificationem. Futilius quoque miserrima illa distinctione justificationis perfectæ, & imperfectæ, propositionem damnatam nititur evitare, cum ea, quæ non differunt, nisi sicut perfectum differt ab imperfecto, ejusdem sint speciei, ideoque tam perfecta, quam imperfecta justificatio, vera est, atque speciei ejusdem. Frustra itaque F. Bellelli semetipsum de Bajanismo purgare tentat, maxime quod etiam Bajus in Opusc. de Justit. cap. 7. de Catechumeno, & pœnitente, etiamsi proposito & conversatione multos Dei filios superet, inquit, Nondum potest justus vocari. Nullatenus ergo F. Bellelli doctrina a Baji doctrina discrepat, nec potest a se notam Bajanismi amovere.* Verum & hæc argumentatio contra Fulgentium Bellelli solum verborum strepitu constat. Bajus enim *intelligebat* (in-

Tom. 2. p. 362. quit Gabriel Vasquez in t. 2. disput. 192. cap. 1. num. 4.) *Catechumenos per gratiam fidei & caritatis veri esse justificatos, & habere meritum vitæ æternæ; tamen ad eam consequendam indigere remissione peccatorum per sacramentum. Sic docebat ille prop.* 19. & 33. Quo autem in loco invenies Fulgentium Bellelli appellare caritatem actualem, initialem atque imperfectam, *justificationem* talis generis, quæ habeat *meritum vitæ æternæ?* Præterea etiamsi Theologus noster docuisset hominem justificari *tam actu dilectionis Dei super omnia, quam*

Vasq. ibid. disp. 203. pag. 449. & seqq. *habitu*; nonne idem docuerant prælaudatus Vasquesius, & si huic fides habenda est, Ruardus Taper, Hosius, Casalius, aliique Theologi præstantissimi? Imperite ergo, aut malevole Anonymus in unum permiscet sententias Catholicas, atque Bajanas. Lege dissert. 4. Lamberti Le-Drou cap. 1. pag. 360. Insuper tantum abest, ut Bajus perfectam ab imperfecta justitia distinxerit, ut expresse docuerit oppositum prop. 60. & 61. de quibus egimus dissert. 1. §. 1. num. 9. Rursus in Catechumeno ante remissionem peccatorum as-

Bona de Carit. cap. 7. tom. 1. pag. 98. Vide de modo Repo-m. lib 2. cap 30. p. 319. seruit Bajus *caritatem, quæ est legis plenitudo*, cum doctissimus Bellarminus lib. 2. de Pœnit. c. 13. affirmet *hominem recte vivere, neque legem implere, nisi justificatum*. Ad hæc caritatem *inchoatam* esse *inchoatam* justitiam, & caritatem *perfectam* perfectam justitiam, severa Augustinus scribit cap. postremo *de natura & gratia*; neque F. Bellelli *contumeliose* id fingit, sed contumeliose id illi imputatur quod fingat. Postremo tametsi perfectum & imperfectum sint *ejusdem speciei*, uni tamen debetur prærogativa, quæ non debetur alteri; nam calor intensus trahit secum *substantialem formam*, quam non trahit calor remissus: & caritati perfectæ ac prædominanti conjuncta est ea gratia, quæ sanctificat, & est consortium divinæ naturæ, quæ gratia non semper conjuncta est caritati initiali, atque imperfectæ. Non pigeat legere, quæ scripsimus lib. 35. cap. 0. in quo hæc omnia fusiori stylo enodavimus.

Baj. ex. Redv. pag. 206. V. Prosequitur suam accusationem Anonymus, & quinta sectione agit de immunitate a morte, a concupiscentia, ab ignorantia, ceterisque hujus vitæ miseriis: in qua immunitate asserenda contendit Fulgentium Bellelli non recedere a Bajo; sed abstinet ab impugnanda sententia illa quantum *ad concupiscentiam* spectat, quoniam nonnulli Theologi docuerunt Deum non potuisse hominem condere obnoxium ipsi concupiscentiæ. Qua autem ratione hanc *F. Bellelli* cum Bajo cohærentiam demonstrat? Primum quoniam propositionibus 53. & 69. Baji *distortos sensus affingit, nec erubescit ad nauseam usque iterare, quæ Bajanistæ evomuere de famosa virgulæ transpositione. Ait quoque F. Bellelli propositionem 53. falsam esse in sensu Baji, at non esse falsam, ut sonat, cum Deus non potuerit hominem condere peccatorem, qualis nunc nascitur. Id vero nec in Baji mentem venit unquam, sed negavit is tantum, non posse hominem condi corpore fragili, & morti obnoxio, animoque hebeti, atque prono in voluptates, & sensuum oblectamenta; oppositum vero docuerunt in Expositione illa sua sæpius commemorata Theologi Lovanienses. Ulterius Fr. Bellelli nunquam in Opere de statu creat. ration. dignatur respondere in quo sensu propositio illa 53. Baji sit falsa. In tractatu autem altero de modo reparationis excogitavit sensum alium fictitium, nempe quod Deus non potuisset creare hominem, qualis nunc nascitur, vera gratia indigentem, ita enim scribit lib. 4. cap. 8. & in proposit. Quesnelli 70. §. 2. At nullum verbum in prop. 53. quæ hanc limitationem requirat; sed damnata illa est in rigore, & proprio verborum sensu ab assertoribus intento, ideoque in illo fictitio sensu, quam illi F. Bellelli nititur adscribere.* Præterea quodnam discrimen est *inter Bajum, & hunc Baji discipulum*, cum uterque asserat creaturam rationalem non potuisse a Deo condi *absque gratiæ adjutorio*, non potuisse creari *absque ordinatione in visionem Dei intuitivam?* Uterque ergo meretur affici *eadem censura*. De immortalitate etiam Augustinianus Theologus pertractans *subtili & dolosa evasione* vitare enititur censuram propositionis 75. dicens *immortalitatem primo homini debitam solummodo fuisse titulo justissimæ providentiæ, damnatum vero Bajum, quod debitam dixerit tanquam naturæ proprietatem.* In hoc semper *Novatores* errant, quod *contumaciter* affirmant Deum fore injustum, *si mortalem crearet hominem, antequam peccaret*. Quod spectat ad proposit. 69. Baji, quæ eadem est cum 22. Quesnelli, *at fucum faciat incautis*, F. Bellelli *per varias mendacii ac fraudis ambages*, inquit, *Fide tenendum esse, quod Deus aliquoties innocentes affligit, cum animæ in purgatorio exsolvant temporalis pœnæ reatum, parvuli baptizati plerumque doloribus plectantur. & permulti, qui carent gravis peccati macula, sæpe afflictionibus purificantur. Quis, nisi desipiat, hunc sensum tribuit Quesnellianæ propositioni?* At necessum erat hæc confingere, ut error proscriptus a Summo Pontifice *sartus tectus* persisteret. Quid plura? Errorem Baji & Quesnellii renovavit *F. Bellelli*, dum lib. 3. *de statu creat. rationalis* ante peccatum cap. 26. ait, *Alienum esse a justitia Dei, ut innocentes vel levi pœna puniantur.* His invicte probatum est, in scriptis F. Bellelli *reviviscere doctrinam Baji de impossibilitate status puræ naturæ, quæ doctrina ad tria capita revocatur. 1. Quod Deus non potuit condere creaturam rationalem absque justitia originali, nec ei denegare media ad salutem necessaria. 2. Non potuit illam creare, quin destinaret ad visionem sui ipsius intuitivam. 3. Non potuit illam creare obnoxiam morti, concupiscentiæ, ignorantiæ, ceterisque hujus vitæ miseriis. Quos errores F. Bellelli fuse pertractat, propugnat, atque acerrime defendit in aureolo illo Opusculo*, De statu creaturæ rationalis ante peccatum. Hactenus accusator.

Hæc, quæso, talia sunt, propter quæ Fulgentius Bellelli non Bajanismi tantum, verum etiam *inverecundiæ, mendacii, fraudis*, & *contumaciæ* reus palam, editisque voluminibus erat traducendus? At hæc omnia sæpe iterumque, in hac etiam dissertatione, eradicata fuerunt, evulsa, contrita. Oro, si quid humanitatis in Scriptore tali atramento, ac venenato stylo memoriam optimi viri vellicante, residuum est, ut humaniter excipiat quod *ipsius* argutiis, non invictis, sed vitreis, non solidis, sed ventosa indignatione tumentibus, inflatisque reponam. Ac primum, si nonnulli Theologi, immo bene multi, & quidem gravissimi, prout demonstravi cap. 1. §. 7. docent non potuisse hominem a Deo condi subjectum motibus concupiscentiæ, qua nunc lacessimur; propositio igitur 53. Baji non est damnata, nisi prout complectitur dona quælibet primæ conditionis, ac singillatim *gratiam sanctificantem*, & exaltationem in divinæ naturæ consortium, ut explicarunt præclari viri, Estius, Gonet, Norisius, de quibus cap. 1. §. 1. institutus est sermo. Insuper si adversarius abstinendum putat a ferenda censura in opinionem illam circa concupiscentiam, quam nunc experimur, quoniam revera opinionem ipsam tenent Orthodoxi quidam Theologi, debuerat pari ratione abstinere a conviciis, censurisque in sententiam, qua defenditur *impossibilitas status puræ naturæ*, quoniam & hanc propugnant Orthodoxi Theologi bene multi, ut item demonstravi cap. 1. sect. 1. num. 13. & sect. 9. num. 12. Jamvero quantum spectat ad propositionem 53. Baji; quod Fulgentius Bellelli præmittit de interpunctione *Pianæ* Bullæ, quamquam a me commentum reputetur, probatur tamen Catholicorum nonnullis, & insuper Theologus noster non valde dubiam esse testatur; adhibetque insuper responsiones alias, ex Vasquio, Norisio, La Fosse, & ex aliis depromptas; quas omnes verbis auctorum suorum in priori hujus dissertationis capite præmisimus. Immerito itaque vir probatissimus, fraudis, contumaciæ, & inverecundiæ hac de causa reprehenditur. Propositionem vero illam quinquagesimam tertiam, *ut sonat*, & in aliquo sensu veram esse, eo quod homo non potuisset a Deo condi cum peccato, cum quo nunc omnes nascimur, recte sapienterque F. Bellelli affirmavit, idemque scripserant Cardinalis Norisius, & Pater Macedo, prout constat ex dictis cap. 1. §. 1. num. 12. Neque hoc Bellelli, Norisius, Macedo tradiderunt, quasi crediderint fuisse Michaelem Bajum in ea sententia, quod Deus potuerit condere hominem in peccato: sed ut ostenderent propositionem 53. *ut sonat*, esse veram, & damnatam in sensu ab assertoribus intento. Ait accusator, non dignari F. Bellelli in Opere *De statu creaturæ rationalis*, quod Opus ironice *aureolum* vocat, assignare sensum illum auctoris damnatum. Aureolum, fulgidissimumque mendacium! Libro enim tertio, cap. 28. de sensu illo damnato accurate pertractat; & propositionem 53. damnatam fuisse affirmat, quoniam Bajus putabat concupiscentiam esse *formaliter* peccatum, atque hinc inferebat, non potuisse hominem

De statu creat. rational. p. 498. & seq. Vide Præfat. num. 15.

Ibidem p. 504. & 505.

creari

creari obnoxium concupiscentiæ, quia non potuit creari in peccato: atque hæc eadem est responsio Cardinalis Norisii, & Patris Macedo, ut supra vidimus. Addit P. Bellelli, juxta mentem quorumdam Theologorum, eamdem propositionem fuisse proscriptam, quia Deus potuit condere creaturam rationalem *sine gratia sanctificante*: atque hanc responsionem esse Goneti, Estii, & Fulgentii Fossei, luce meridiana claret ex primo capite præcitato. Respondit eo quoque in loco P. Bellelli damnatam propositionem illam, quoniam Bajus putabat primæ conditionis dona ita fuisse debita, ut pertinerent ad naturalem constitutionem, seu naturalem quamdam proprietatem. Altera item responsio, quæ traditur *de modo Reparat.* lib. IV. cap. 18. pag. 212. nempe quod Bajus negaverit hominem in statu integritatis *fuisse vera gratia indigentem*, non sensus distortus, sed verissima sententia est: siquidem Bajus aperte in primo homine negavit gratiam naturæ superadditam, quod evidentissime demonstravi cap. 1. §. 2. & 3. Corruit ergo universa calumniæ adversus virum præclarissimum machinatio. Quod autem pertinet ad propositionem 69. Baji, & proposit. 70. Quesnellii, constat responsionem P. Bellelli probatam antea insigni Theologo Tolosano. Vide cap. 1. §. 9. num. 8. Adde propositiones istas non spectare ad statum *puræ naturæ*; sed ad præsentem *naturæ lapsæ*, in quo immunitas a morte, ceterisque miseriis est beneficium indebitum: mors autem, & afflictiones sunt quidem peccatoribus pœna peccati, sed justis convertuntur a Deo in exercitium virtutis, in occasionem meriti, & in gloriæ incrementum. Eadem insuper P. Bellelli responsio expresse traditur a S. Thoma lib. IV. adversus Gentiles cap. 52. 79. & 81. ubi *supposita Dei providentia* demonstrat mortem, hujusque vitæ defectus esse pœnam peccati: immo traditur quoque a S. P. Augustino innumeris in locis, ac præsertim lib. 6. Op. Imperf. num. 39. atque id etiam demonstratum est cap. 1. §. 7. & 8. Non ergo Theologus noster *dolosa evasione* nititur Pontificiam censuram effugere; sed Accusator dolosa insimulatione ventilat Theologi nostri cineres. Utinam adhuc viveret! Aquilam cornix non provocasset. Hæc tamen pro illius vindiciis, & objectorum refutatione sufficiunt: nam quæ opponuntur de tribus illis capitibus, ad quæ reducenda est quæstio de *Impossibilitate status puræ naturæ*, confutata fuere cap. 1. §. 6. 7. 8. & 9. Jam ergo unum, quod superest, expendamus.

Bajan. Rediv. pag. 237. VI. Sectione ultima, ac sexta invehitur in Apologiam, quam in Opere *De modo Reparat.* inclytus Augustinianus Theologus exornavit, affirmans lib. 4. cap. 18. Bajum de facto docuisse, primum hominem fuisse conditum in *pura natura*, & nihil huic errori magis esse contrarium, *quam naturam puram tam de facto, quam de possibili de medio tollere*. Audaciæ eximium scriptorem rursus damnans furibundus insectator, ait illum confugere *ad paradoxum hactenus inauditum*: inquit enim *verbis ludere ac fallere*, usurpare *sensus varios atque ambiguos*, *fidelem esse novatorum discipulum*: quæ eo tantum animo attigi, ut appareat cur Anonymum dixerim furibundum insectatorem. *Quid est enim aliud furere* (inquit in Pisonem Marcus Tullius) *nisi non cognoscere homines?* Esto enim, quod absit, Fulgentius Bellelli propria opinione deceptus in errorem prolapsus foret; numquid propterea dicendus audax & temerarius, illusor, fucum faciens, novatorum discipulus, fictitii sensus, effugiorum, fraudum, mendaciorumque captator, quibus vocabulis, ubicunque ab Anonymo, a viro scilicet prudente, temperato, erudito, hac mente, hac lingua, hac scientia prædito nominatur, continuo læditur & proscinditur? Sed quare Apologia illa dicenda est *paradoxum inauditum?* Quoniam, ais accusator, quidquid sit de verbis illis, *Impossibilis est status puræ naturæ*, certum est damnatum esse Bajum, *quod asseruerit non potuisse rationalem creaturam condi sine ordinatione ad intuitivam visionem Dei, neque absque caritate, & mediis ad æternam salutem obtinendam necessariis: & certum quoque est damnatum esse Bajum, quod docuerit non potuisse hominem condi obnoxium morti, ceterisque hujus vitæ miseriis: quæ F. Bellelli pariter docens eadem pœna afficiendus est, etsi ne Bajanismi mole opprimatur, simulat aliquem a Bajo recessum. Immo calumniose imputat Bajo, quod docuerit non solum status puræ naturæ possibilitatem, sed etiam realem existentiam, cum Bajus in locis pene innumeris contrarium tradat. Assignet F. Bellelli textum Baji, referat Bajana verba. Falso id imputat Bajo, falsa, ut imperitis fucum faciat. Bajo calumniam instat. Neque enim aliquem movere debet quod Bajus vocem naturalis usurpaverit loquens de primi hominis integritate; siquidem demonstratum est Bajum naturale dixisse quod est debitum. Instat F. Bellelli nullibi damnatam esse propositionem illam, Impossibilis est status puræ naturæ: at Theologi ex dogmate definito per legitimam consequentiam illam inferunt. Habemus igitur confitentem reum, qui acerrime propositionem illam defendit. Præterea F. Bellelli in varias abit contradictiones; quippe rejiciens impossibilitatem status puræ naturæ, puram naturam accipit communi sensu Catholicorum; dum vero Bajum simulat impugnare, naturam puram appellat, quæ ordinata est in intuitivam visionem Dei, & caritate ceterisque donis est prædita. Si sincere Bajum refellere voluisset, debuisset ostendere sensisse Bajum, quod Deus potuerit condere rationalem creaturam absque donis supradictis. Sed hoc Bajus non docuit, immo expresse contrarium asseruit. Id etiam docuit F. Bellelli cum Bajo sentiens. Insuper in eadem Apologia infructuose repetit, quod alibi tradiderat, Bajum scilicet asseruisse gratiam debitam Adamo innocenti tanquam naturalem proprietatem; & in cassum recidunt omnes dolosa illius Apologiæ conatus, jam impugnati. Nec abluit Bajanismi sordes, addens gratiam Adamo debitam ex lege justissimæ providentiæ, cum id etiam Jansenius docuerit, cui impie Eremita noster consentit. Fatetur quidem auxilia necessaria ad ultimum finem assequendum fuisse debita primo homini, supposita ejus mere gratuita ordinatione ad visionem Dei intuitivam. Verum non placet F. Bellelli hæc hypothesis, sed putat non potuisse creaturam rationalem condi non destinatam ad ipsam intuitivam Dei visionem, & supposita sola voluntate condendi creaturam ratione præditam, illi visionem Dei, illi media ad hanc necessaria fuisse debita. Hæc tamen media gratiam appellat. Quo jure, qua injuria? Quisque judicet. Hæc omnia in officina Jansenii fabricata sunt: illi accepta referri debent; nec minus in ore discipuli absurda debent existimari.* Hæc ad paginam usque 228. *Bajanismi redivivi*, Operis cedro, auroque dignissimi.

Evidentissime ex dictis hæc postrema objecta, & repetitæ cantiones, in quibus nil invenies præter congeriem conviciorum, refutantur ac refelluntur. Ostendi enim supra illam propositionem, *Impossibilis est status puræ naturæ*, minime per legitimam consequentiam deduci ex damnatis erroribus Baji, sed innumeros esse Theologos, qui illam absque ulla Bajanismi nota propugnant, contendentes fulciri iisdem argumentationibus, quibus S. P. Augustinus demonstravit adversus Pelagianos originale peccatum. Ostendi *naturale* in sensu Baji non esse idem, ac *debitum* utcunque, sed debitum, ut lumen oculorum, ut auditus, ut sanitas, ut qualitas, & munera, quæ spectant ad naturalem constitutionem. Ostendi etiam Bajum in *Apologia* art. 53. scripsisse, quod revera Deus potuerit condere hominem, qualis nunc nascitur; & nihilominus turpiter errasse, quod vellet integritatem in illa hypothesi conferendam fuisse primo homini *in origine*, ut visus confertur catulis. Nec opportunum puto eadem semel, iterumque repetere, ne sim in Apologeticis vindiciis ita loquax, & garrulus, ut est in urgendis conviciis Anonymus.

Duo tamen addenda puto, unum quod *Apologiam*, in qua P. Reverendissimus Bellelli, olim FF. Eremitarum Generalis Magister, & Doctor clarissimus ait Bajum docuisse status *puræ naturæ possibilitatem*, atque *existentiam*, vocat animadversor *inauditum paradoxum*: alterum, quod P. Bellelli noluit admittere hypothesim, quam Theologi complures statuunt, dum affirmant debitam quidem gratiam primo homini sed supposita gratuita hujus *elevatione ad visionem Dei intuitivam*. Quantum ad primum attinet: Status *puræ naturæ* ille est, in quo homo absque culpa, & absque gratia conditus posset naturæ viribus assequi finem, quem naturaliter appetit. At Bajus teste Bellarmino docuit ita primum hominem potuisse ad beatitudinem pervenire, ut oculi sani possunt lumen recipere: Bajus teste Turriano affirmavit hominem integrum viribus naturæ, & absque gratia potuisse promereri vitam æternam: Bajus teste Vasquesio asseruit hominem primum donatum fuisse iis tantum muneribus, quæ spectant ad naturalem constitutionem: Bajus teste Suaresio in primo homine non aliam agnovit gratiam, quam illius generis, cujus sunt munera creationis: Bajus teste Joanne Martinez pronuntiavit de natura integra, quod Pelagius commentus est de natura post lapsum. Quomodo ergo est *paradoxum inauditum*, illa veritas, quæ non latuit Bellarminum, non latuit Vasquesium, non latuit Turrianum, non latuit Suarez, non latuit Joannem Martinez? Adde momenta reliqua quibus cap. 1. demonstravi Bajum in natura integra nullum supernaturale donum agnovisse. Nec Fulgentius Bellelli sibimet contradicit affirmans Bajum appellavisse naturam *puram*, quæ ad visionem Dei ordinata est: etenim vero putans Bajus Deum nulla ratione esse finem *supernaturalem* creaturæ rationalis, & visionem Dei in natura integra nullo modo futuram fuisse *gratiam*, ut docet Vasquez 1. 2. disputat. 195. cap. 4., in sensu Baji nec elevatio ad visionem Dei, nec media necessaria ad hujus consecutionem, extrahunt rationalem creaturam a statu *puræ naturæ*. Nec tantum Michaelem Bajum, verum etiam Jansenium reipsa admisisse *puram naturam* in Adamo & in Angelis censet,

multis-

multisque argumentis probare conatur Sylvester Mantus Soc. Jesu, in Op. Theologico lib. 6, quæst. 44. Volum. 2. pag. 138. edit. Romanæ. Hæc, alioqui obvia mediocri cuique Theologo, si animadvertisset præceps insimulator, virum doctissimum, sibique constantem, contradictionis & antilogiæ nequaquam redarguisset.

Quantum spectat ad hypothesim *gratuitæ elevationis* ad finem supernaturalem, qua supposita debentur creaturæ rationali media necessaria ad ejusdem finis consecutionem; nos illam in sua probabilitate relinquimus. Sed animadvertendum est, Theologos eidem hypothesi innitentes supponere fuisse primum in Deo voluntatem producendi rationalem creaturam, postmodum illam elevandi ad supernam beatitudinem; cumque hæc sit consequens, & priori voluntate posterior, ajunt illi potuisse hominem condi absque hujusmodi elevatione. At Fulgentius Bellelli primum in Deo statuit voluntatem instituendi supernam civitatem Jerusalem, deinde creandi homines & Angelos, ut illius cives essent. Audiatur Theologus præstantissimus: *Poterat* (inquit lib. IV. De modo Reparat. cap. 19. pag. 215.) *poterat Deus antecedenti voluntate velle se creaturæ suæ per faciei suæ intuitum, beatam fruitionem, possessionemque communicare; sicut poterat nolle. Quod autem in Deo antecedens ea voluntas sic se communicandi possidendum praeatiserit, nostroque concipiendi modo prima voluntas formandi sanctam societatem, seu supernam Jerusalem, totque, & non plures in ea mansiones, sedesque statuendi, numero scilicet locorum prædefinito, voluntatem alteram condendi rationalem creaturam antecesserit, in argumento est, quod spiritualem, rationalemque creaturam, Angelicam scilicet & humanam, imaginem suam immortalem, non sicuti pecora, ligna, aut saxa, sed sui capacem, tanquam vas grande vacuum, egenumque, atque ad summam increati Boni plenitudinem inhians, condiderit.* Atque hanc suam hypothesim vir egregius Sanctorum Augustini, Damasceni, & Thomæ Aquinatis auctoritate confirmat. Sicut ergo *supposita elevatione creaturæ rationalis ad finem supernaturalem*, consensu Theologorum omnium, debentur illi supernaturalia gratiæ auxilia, necessaria ad eumdem finem consequendum; nec tamen desinunt esse dona gratiarum, quoniam conferuntur ax liberrima illa *elevatione*, & ordinatione ad supernam beatitudinem: ita supposita in Deo illa antecedenti voluntate instituendi Jerusalem cælestem, Sanctorumque societatem, creaturæ rationali, & imagini Dei, conditæ ad illam supernorum civium societatem constituendam, debetur in Augustinensium sententia gratia omnino ad id necessaria; nec proinde desinit esse *gratia*, quia descendit ex liberrima illa voluntate Dei instituendi supernam Jerusalem, ad quam nulla creatura a Deo condita potest *solis naturæ viribus* pervenire. Hæc est Fulgentii Bellelli sententia, ab ipso argumentis firmissimis communita: quæ tamen argumenta adversarius omittit, sola doctrinæ capita a se deturpata æquiparans larvis confictis a se *Bajanismi*; dignus sane, quem in hujus dissertationis exitu hisce S. P. Augustini verbis alloquar: *Quia his relictis, quibus ea, quæ posuisti, adstruuntur atque muniuntur, sic illa putasti esse ponenda, ut tanquam in solitudine, defendente nullo, latrocinanter invaderes; legant hæc qui volunt scire quid egeris, vel potius ad ejusdem libri considerationem recurrant, unde ista reposui, & videant ea manere firmissima, quæ velut infirma labefactare tentasti.* Lib. V. Op. Imperf. contra Julianum num. 14. to. X. pag. 1264.

DISSERTATIO III.

IN QUA AB ERRORIBUS

QUI CONTINENTUR, ET PROSCRIPTI SUNT

IN BAJI PROPOSITIONIBUS

XXXIV. XXXVI. XXV. XXVI. ET XXVIII.

Alienæ demonſtrantur Auguſtinenſium Theologorum lucubrationes; ac ſententia *de referendis in Deum operibus deliberatis* fuſiori ſtylo exponitur, & vindicatur.

Quæſo, ut patienter audias; non enim de adverſario victoriam, ſed contra mendacium quærimus veritatem.

S. Hieronymus lib. 1. Dialog. adverſus Pelag.

PRÆFATIO.

QUamlibenter ab hac tertia Dissertatione abstinerem, memor Apo-
stolici præcepti, *sine offensione nos esse debere*: quod Venerio, aliis-
que Galliarum Episcopis a Beatissimo Cælestino inculcatum num 1. ad Corinth. 10. 32.
religiose Anonymus custodierit, nemo evideutius demonstrat, quam
ipse dum scribit. Vereor enim ego, ne tot, tantisque dicteriis la-
cessito verbum aliquod asperrimum ac molestissimum excidat: nec
dubito quin mihi interdum eadem sint repetenda, quibusdam for-
te ingeminantibus illud Hieronymi adv. Rufinum, *Quid necesse fuit eadem rursus*
iterare, & frequenter ingerere? Verum ad aliqua dolentis & exacerbati ani- Epist. ad Pammach. tom. 4. pag. 340.
mi indicia proferenda me compellunt alte adacta vulnera, vulneribusque adfu-
sum venenum, cui ita necessum est adhibere medicinam, quemadmodum huma-
num est condolere, & Christianum honestumque dimittere; atque ut eædem quæ-
stiones rursus agantur, plurimum postulant hominis Augustinianum systema acer-
be insectantis, & penitus nescientis pervicacia & ignoratio; quarum una aliquan-
tulum est reprimenda, altera evidentissime refutanda.

II. Insistens itaque Anonymus accusationibus suis adnititur demonstrare quod
nobis Bajani probentur errores, qui spectant ad duplicem Dei amorem, na-
turalem, & supernaturalem, ad opera cuncta infidelium, ad vires liberi
arbitrii gratia destituti, & ad actiones humanas in Deum referendas, idest,
dogmata, quæ proscriptis articulis 34. 36. 25. 26. & 28. comprehenduntur. At
quantum ad duplicem amorem attinet, quum ex priori Velitatione constet re-
probatam fuisse Baji sententiam, eo quod nullum agnoverit Dei amorem inno-
xium & inculpatum, qui meritum non habeat æternæ vitæ, nec sit effectus ca-
ritatis habitualis: ex altera autem dissertatione manifestum sit Deum in sen-
tentia Michaelis Baji esse creaturæ rationalis finem naturalem, quem innocens
homo consequi potuisset absque gratia naturæ superaddita, modo primæ conditio-
nis servasset integritatem; consequens est Theologos illos directe Bajo adversa-
ri, qui in prima hominis institutione agnoscunt naturales proprietates, atque
ab his distincta gratiarum munera; neque ad amorem incontaminatum & castum
requirunt gratiam sanctificantem, & commendant insuper dilectionem Deo utro-
que titulo exhibitam, sive diligatur tanquam auctor naturæ, sive ametur tan-
quam sanctificator animarum, & supernaturalis gratiæ largitor: fatentur quoque
dari amorem honestum, qui non sit actus caritatis, & nihilominus a cupiditate
intime non corrumpatur, nullaque censura aliorum sententiam perstringunt, ma-
gnopere a styli acrimonia, qua Bajus utitur, abhorrentes.

III. Pertractaturus de hoc duplici amore, & de sensu Baji proximo §. 1. re-
prehendi nullatenus debeo, si inter cetera illustrium Theologorum testimonia eo
loci adducenda, quædam proferam, ex quibus appareat reperiri inter Orthodo-
xos scriptores, qui sentiant non posse in præsenti infirmitatis statu Deum su-
per omnia diligi, etiam ut est auctor naturæ, necnon alios idem de quocun-
que hominum statu affirmantes; extare insuper qui doceant non posse homi-
nem lapsum ad amorem Dei auctoris naturæ sive perfectum, sive imperfe-
ctum assurgere, gratia non auxiliante superna: ita enim præclusus est aditus o-
mnis criminatori, asserenti eos censendos esse Bajanos, qui tradunt hominem,
in quocunque statu consideretur, non posse per solas naturæ vires Deum ullo modo di-
ligere. Ceterum evidentissimum esse puto articulos Baji 34. & 36. agentes de na- Baj. Rediv. pag. 96.
turali, & de supernaturali Dei amore, de præsenti potius, quam de alio ho-
minum statu enuntiatos fuisse: id enim apertissime asseritur a Joanne Ripalda,
de quo proxime sequenti §. nu 3. idem evincitur ex ipso Bajo quadragesimam
quartam propositionem explanante de amore illo Dei, qui consurgat *ex solo li-*
bero corrupto hominis arbitrio: idem ex Lensæi, sive Lovaniensium *Explicatione*, Bajan. pag. 99. edit. Colon. an. 1696.
in qua utraque propositio 34. & 36. rejicitur, prout enuntiatur de amore natura-
li, *qui de naturæ non funditus depravatæ viribus exoritur*: idem postremo ex ver-
bis insertis articulo 36 *Cum injuria crucis Christi*, quum proculdubio Unigeni- Ibid. pag 168.
tus Dei Filius pro universo humano genere redimendo crucis supplicium subierit.
Itaque si fatente insimulatore Catholici nonnulli asserunt, *Deum nullo modo* Bajan. Rediv. pag 95.

posse per solas naturæ vires diligi in hoc statu; infertur iisdem Catholicis, quorum princeps est Eminentissimus Bellarminus lib. 6. de Grat. cap. 7., dogmatis Bajani calumnia, dum affirmat Anonymus propositiones 34 & 36. eatenus fuisse confixas, quatenus iisdem enuntiatur Deum non posse diligi ullo modo *per solas naturæ vires*. Quapropter proscriptæ fuerunt in eo sensu, quem explicavi lib. 18. cap. 4. præeuntibus viris doctissimis inferius commemorandis.

Tom. 3. de Theolog. discipl. pag. 415.

IV. Quod spectat ad opera infidelium; evanescat oportet iniqua Anonymi criminatio, si quæ scripsimus de hujusmodi operibus lib. 18. cap. 2. & 3. & quæ repetita sunt differt. 1. cap. 2. cum iis conferantur, quæ ex Norisio, Macedo, aliisque compluribus secundo paragrapho producentur: in hoc siquidem convenimus, quod infideles efficiant aliquando opera undique bona sine gratia sanctificante, & sine fide perfecta, non tamen absque actualis gratiæ adjutorio; item quod non erumpat a cupiditate vitiosa quidquid sine gratia operantur; & ulterius nulla ratione culpandi sint ob indeliberatas actiones: quamobrem aut simul tanquam Bajanistæ damnandi sumus, aut simul a Bajanismi nota absolvendi. In Norisium autem quis iterum insurgat, nisi forte qui tali animo sit comparatus, quali auctor Bibliothecæ Jansenisticæ, a quo Norisiana Opera Jansenianis adnumerantur, adjecta nota, quod Historia Pelagiana ter ad Sanctum Officium fuerit delata, *Mais qu' elle n' a jammais été condamnée*? ita nimirum adversarii, quorum unus Bajanismi Redivivi architectus propter adhibitam Norisianam responsionem damnat me *intolerandæ nec omnino ferendæ audaciæ*, adeo modesti sunt, adeo temperati, adeo probi, ut Norisium ipsum in me loquentem dignentur tacite audacissimum dicere, & aperte appellare Jansenianum.

Bibl. Jansen. ou. 83. pag. 131. Bajan. Red. pag. 171.

V. Nullus item in lectione Theologicorum Operum paullulum exercitatus ignorare potest depromptum esse ab eodem Norisio, quidquid de Bajanis articulis 28. & 29. scripsi lib. 18. cap. 5. pag. 421. idque confirmari auctoritate aliorum Scriptorum, prout constat etiam ex differt. 1. cap. 1. §. 2. atque ex proximo §. 3. Bajum quippe in ea fuisse sententia, quod liberum arbitrium agere nil boni possit absque gratia sanctificante exploratissimum est, ac præter Vasquesium, Turrianum, Macedum, Norisium, hoc idem tradidit Ludovicus Bail in *Opere de Beneficio Crucis*; qui etsi discedit ab Augustinianæ Scholæ principiis, agens tamen de Bajana propositione, *Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio nonnisi ad peccandum valet*, inquit: *Potest intelligi & de adjutorio gratiæ cujusdam prævenientis, & de adjutorio gratiæ efficacis, & justificationem propriam inferentis; uterque sensus ab auctoribus intendi potuit; secundum autem primum sensum propositio est probabilis, & defenditur a Doctoribus quibusdam: at juxta sensum secundum est falsa, & in hoc sensu damnatur*: & alio in loco, *Vult Bajus omnes pios motus produci & causari a gratia sanctificante*. Verum quid Norisium, quid Macedum, quid Vasquium, quid Bail, quid auctores alios commemoramus? quum idem asserant & ii, quibus familiarissime utuntur inferiores Clerici, ac tonsura initiandi: inter quos Martinus Navarrus in Manuali cap. 27. num. 290. ait: *Opinio, quæ videtur esse S. Augustini, & aliorum antiquorum (quos sequitur Gregorius Arimin. 2. lib. sent. dist. 21. & in quam inclinat S. Thomas 1. 2. quæst. 109. art. 6. & S. Bonav. distin. 28. quamque munit Major 24. argumentis) tenet neminem posse solo libero arbitrio, & concursu Dei generali, sine auxilio ejus speciali, etiam moraliter bene operari*. Vide ergo miram exquisitamque Anonymi eruditionem, vide singularem neoterici hujus temperamentum, dum tam planam, tam obviam tritamque assertionem, quod Bajani articuli in sensu gratiæ sanctificantis fuerint damnati, offendens in scriptis Augustinensium, ob novitatem plurimum admiratur, atque ob doctrinæ pravitatem vehementissime irascitur.

Bail. edit. Paris. pag. 11 & 184.

Nov. edit. Ven. an. 1581. pag. 331. 2.

VI. Quoniam ad opera moraliter bona pertransiit oratio; perspicuum itidem, & ex dictis consequens est, ad illa opera Bajum necessariam credidisse sanctificantem gratiam, fidemque perfectam; neque huic dogmatistæ adhærere Theologos, qui requirunt gratiam aliquam actualem, ut bona sint tam ex parte eorumdem operum, quam ex parte operantis. Nihilo tamen minus de hoc argumento, in quo latissime spatiatur *Bajanismi Redivivi* pars ultima, iterum pertractabo, confirmans meam Norisiique in Augustiniano systemate perpetuam individuamque concordiam, & doctrinam domesticam muniens novis, ac firmissimis propugnaculis. Verumtamen cur ad hæc agenda compellimur? Annon Lemosius, annon Macedus, annon omnes nostrates, annon exterorum plurimi, annon qui modo tradunt Theologicas institutiones, intrepide sententiam propugnant nostram? Non opus est plura de nostratibus addere. Thomas de Lemos tom. 3. Panopliæ p. 2. postquam affirmaverat infideles, & impios non posse cum solo concursu Dei generali facere bona omnia moralia, sed tantum quæ-

dam

dam faciliora, tractat. 2. cap. 9. numer. 119. exponit quo sensu faciliora hæc
opera dixerit bona subjiciens: *Dicendum illud morale opus bonum, quod efficere potest*
homo lapsus solis viribus suis, & cum generali Dei concursu ordinis naturalis, non esse
simpliciter & absolute vere bonum, etiam respectu finis naturalis: addit nu. 120. quod
tale opus bonum morale ex objecto & in genere, *ex parte ipsius operis tendit in*
Deum auctorem & finem naturæ, non autem ex parte operantis: atque id Lemosius
diu multumque in his controversiis exercitatus demonstrat num. 122. & 123. ex
Augustino, & ex Prospero: num. 124. ait oppositam sententiam videri errorem
Semipelagianorum, *qui hujusmodi opera commendabant, & in his actum quemdam bonæ*
voluntatis adesse dicebant, cui statim Deus suæ gratiæ auxilio se ingereret; & post ar-
gumenta permulta ostendit num. 129. hominem post primi parentis peccatum esse
aversum a Deo, *non solum ut supernaturali auctore gratiæ, sed etiam ut auctor & fi-*
nis totius naturæ est. Atque hinc Theologus clarissimus infert, quod si homo solis
naturæ viribus posset operari bonum morale *propter Deum naturæ authorem, sicut*
propter ultimum finem, posset pariter per solas naturæ vires *se in Deum finem ulti-*
mum convertere, & auferre a se solis viribus suis illam aversionem, qua per peccatum
a Deo authore & fine naturæ aversus erat, quod omnino impossibile est; si enim viribus
suis tantum potest auferre aversionem, quam ex peccato habet a Deo authore & fine na-
turali, posset utique per se solum a se auferre illud, quod potissimum in peccato est: non
enim est dubium, quin potissimum quod est in peccato sit aversio Dei. Placuit hæc ex-
scribere, quoniam addunt auctoritati rationem, præmonstrantque dicenda §. 6.
proximæ dissertationis. Nunc unum duntaxat animadverto, ab Augustiniana sen-
tentia, quæ sine gratia Salvatoris agnoscit quidem opera bona ex officio & secun-
dum substantiam, non autem *ex parte operantis,* nulla ratione discedere celeberri-
mum Thomistarum. De Macedo non semel diximus, rursumque agam inferius
§. 2. 3. & 4 sed abunde viri hujus docti mentem exprimunt, quæ leguntur tom.
2. Collat. in 2. sent. collat. 10. diff. 3. sect. 2. *Omnia opera sine aliqua fide & gra-*
tia facta, ex defectu honesti & debiti finis vitiosa esse Augustinus judicavit; nec enim
negat materialiter esse multa bona opera & honesta, quæ sine fide & gratia fiant: sed ne-
gat ea ex recto fine, & honestis circumstantiis absque lumine fidei, & pulsu gratiæ ali-
quo fore. Proxima autem pagina repetit quod non semel in *Cortina,* & *Scrinio* do-
cuerat, in eo scilicet errore fuisse Bajum, ut nullum bonum opus admitteret *si-*
ne fide perfecta, & gratia sanctificante.

Lemos. tom. 3. pag. 15. edit. Leodii, &c.

Mac. tom. 2. Collat. pag. 380.

VII. Augustinianam illam sententiam præcedenti *diff.* 2. non tantum Mace-
dus tradidit & confirmavit, verum etiam pluribus argumentis evincere studuit
Scotum quoque eidem penitus adhæsisse. Quod si alia ceteris Scoti discipulis hæ-
ret opinio, quam hærere omnibus & doctioribus nego; fatentur tamen, qui cen-
sent aliquod honestum opus concipi & gigni posse absque gratia actuali, hanc es-
se opinionem aliquorum, sed non omnium Theologorum, & damnatos fuisse Ba-
janos articulos, quoniam Bajus existimavit nullum opus honestum in genere mo-
rum prodire posse a voluntate, *absque habitu fidei, & absque caritate habituali;* ut
constat ex selectis Thesibus Romani Collegii S. Bonaventuræ anno 1743. Sancto
Ignatio Lojolæ nuncupatis pag. 17. num. 58. 59. & 60. Ab illata ergo Bajanismi
calumnia vindicat nos Majorum nostrorum auctoritas, judicium exterorum, utra-
que Schola Thomistarum & Scotistarum, & ni fallimur, Augustini, & veritatis
invictissimum, firmissimum, atque validissimum patrocinium.

VIII. Plures denique sunt, qui omnes Baji, Janseniique errores impugnan-
tes, nostram de operibus moraliter bonis sententiam non solum immunem a
quacunque censura, sed etiam verissimam firmissimamque, & proculdubio ab Au-
gustino traditam esse pronuntiant. Hujus generis sunt Doctores citati a Gabrie-
le Vasquez 1. 2. disp. 190., Lovanienses & viri alii doctissimi primo sequenti ca-
pite laudandi, Augustiniani universi, & complures alii præstantissimi viri; in-
ter quos connumerantur Presbyteri, qui sub instituto Sancti Vincentii a Paulo
sacris Missionibus sunt addicti, & calcantes beatissimi Institutoris vestigia, se-
ctatoribus Jansenii indixerunt perpetuum & implacabile bellum: hoc enim an-
no 1746. quo impendo aliquantulum operis Apologiæ conscribendæ, in hac am-
plissima Urbe, in eruditorum conventu, cathedram moderantibus, & plaudenti-
bus viris doctissimis, theses Theologicas cum Superiorum facultate typis edi-
tas, nemine mussitante, obloquente nemine, propugnarunt. Harum vero the-
sium sexagesima his verbis exprimitur: *Ubi nulla gratia est, actus ex officio bo-*
nos & plurimos reperire poteris. Si proximum, honestumque finem, quo fiunt, accu-
rate discutias, vix aliquos invenies nulla mala circumstantia viciatos: sin quæsie-
ris actus undequaque bonos, tum ex officio, tum ex bona operantis directione ad fi-
nem etiam ultimum, qui Deus est, talem & tantæ perfectionis actum sine gratia nullum
omnino reperies; mens humana peccato sauciata infirmior est, quam ut actum suum non
auxiliante Deo tam sublime ferat. Philosophorum & Gentilium virtutes, quas Christi

Th. PP. Congr. Mission. anno 1746. pag. 12.

gratia non peperit, nec vitia bene dixeris, nec virtutes ſimpliciter veras: non vitia, habent enim objecta, quæ juſtitia non reprobat; non virtutes ſimpliciter veras, nulla eſt enim ſimpliciter vera virtus, quæ Deo abſque fide placere poſſit. Cernis, opinor, Erudite Lector, nil reliquum eſſe, quod circa Baji articulos num. 2. præcitatos poſſit nobis criminator opponere, quod omnino refutatum non ſit in priori Diſſertatione, & fortaſſis hac una Præfatiuncula ſatis ſuperque diſpunctum. Æquo tamen animo patere verborum meorum prolixitatem: multiplex enim accuſatio multiplicem poſtulat reſponſionem, nec defenſoris officio, ſed accuſatoris moleſtiæ tribuendum eſt, ſi diu in litigioſa diſceptatione verſemur.

CAPUT

CAPUT PRIMUM

De sensu ceterorum articulorum Baji, de quibus Augustinianam Scholam Anonymus acerbissime criminatur.

Nititur itaque adversarius demonstrare, quod in Augustinensium Theologorum scriptis, maxime vero in nostris, & Fulgentii Bellelli lucubrationibus, iidem omnino comprehendantur errores, qui continentur in Baji propositionibus 34. 36. 25. 26. & 28. omnemque insuper movet lapidem, ut evincat ex sententia, quam nos communiter propugnamus, *de referendis singulis deliberatis actionibus in Dei gloriam*, legitime inferri quod omnia opera, quæ non profluunt ex caritate, peccata sint, atque a noxia cupiditate erumpant, & corrumpantur. At quantum vehemens accusator decipiatur & erret, & quam falsum & præposterum ferat judicium, quamvis ex priori disputatione sit manifestum, luculentius tamen ostendet hæc dissertatio, quæ methodum rationemque duarum præcedentium servabit.

§. I.

Quo sensu proscripti fuerint Bajani articuli XXXIV. & XXXVI.

Propositio Baji 34. *Distinctio illa duplicis amoris, videlicet naturalis, quo Deus amatur, ut auctor naturæ, & gratuiti, quo Deus amatur, ut beatificator, vana est, & commentitia, & ad illudendum sacris litteris, ac plurimis veterum testimoniis, excogitata:* atque propositio 36. *Amor naturalis, qui ex naturæ viribus exoritur, ex sola philosophia per elationem præsumptionis humanæ cum injuria crucis Christi defenditur a nonnullis Doctoribus*, non ideo damnatæ fuerunt, quasi reprobata sit sententia eorum, qui negant Deum, ut est auctor naturæ, posse diligi super omnia sine gratia supernaturali, & per solas naturæ vires; sed propter acerbitatem censuræ, & quoniam Bajus noluit admittere distinctionem illam duplicis amoris ex parte objecti, aut quia asseruit amorem omnem naturalem, qui non est amor *caritatis*, esse intrinsecus peccatum, & corrumpi a vitiosa cupiditate.

I. Bellomontanus Theologus Gabriel Vasquez in 1. 2. disput. 194. postquam cap. 4. docuerat, *non posse Deum a nobis diligi amore amicitiæ ullo modo sine auxilio gratiæ moventis, sive in statu naturæ corruptæ, sive integræ*; & universe tradiderat, *nullum amorem erga Deum posse esse ex solis viribus naturalibus*; proxima autem disp. 195. cap. 2. acerrime impugnaverat distinctionem duplicis dilectionis Dei super omnia, *ut finis naturalis*, atque *ut finis supernaturalis*, eo modo, quo aliqui duplicem hanc dilectionem ita distinguunt, *ut illa, non ista, fiat ex solis viribus liberi arbitrii*, cap. 4. num. 28. objicit sibi Bajanam illam propositionem 34. & sequentia reponit. *Respondeo, ibi nihil agi de materia propositionis, quod spectat ad duplicem amorem, sed quod attinet ad nimis austeri, & severi judicii libertatem, qua perstringebat auctor ille Doctores, qui prædicta distinctione utebantur, ut de aliis etiam loco allegato dictum est*, nempe disp. 190. cap. 18. *& a propositione prædicta, quæ continet duram, & nimis rigidam notam oppositæ partis, longe abesse eam, qui sine aliqua nota contrariæ opinionis asseverat, non esse duplicem amorem amicitiæ, alterum naturalem erga Deum auctorem naturæ, alterum supernaturalem erga ipsum beatificatorem, ut ibidem de aliis etiam probavimus. Quod quidem nisi verum esset, dicere deberemus, in ea propositione etiam damnari eos, qui asserunt non posse Deum amari amore amicitiæ sine gratia: hi enim tollunt amorem naturalem, qui non sit gratuitus, & omnem dicunt esse gratuitum, cum tamen jam multo probabilior sententia in Scholis sit, non posse Deum amari ullo amore amicitiæ sine auxilio gratiæ*. Addit Vasquez nu. 30. Bajum ita requisisse gratiam in statu naturæ lapsæ ad diligendum Deum, & ad reliqua bona opera, ut existimarat *Deum non esse finem supernaturalem hominis suapte natura; sed in statu naturæ integræ fore, ut bonis operibus factis ex propria virtute sine gratia deberetur beatitudo ut merces, & nullo modo fore gratiam, nempe in radice meritorum, & ita ille ferre non poterat, Deum appellari finem supernaturalem nostrum*. Ex quo Vasquez infert non solum a censura, sed etiam a sententia Baji illos abesse, qui concedunt *omnem amorem amicitiæ erga Deum esse supernaturalem, & Deum ut Creatorem esse finem amoris etiam supernaturalis*. Præterea inquit Vasquez damnatam in Bajo propositionem 35. cum qua connexa est propositio 36. *Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est: & amor naturalis, qui e viribus naturæ oritur, &c.* ex qua infert Vasquesius damnatum fuisse Bajum, *quia nolebat bonum aliquem amorem virtutis admittere absque caritate justificante*. Quæ omnia cohærent iis, quæ dicta sunt duabus præcedentibus dissertationibus, & lib. 18. cap. 4. pag. 415.

Tom. 2. edit. Lugdun. an. 1631. pag. 377. Pag. 383. pag. 387.

II. Aloysius Turrianus Complutensis de eadem propositione 34. hæc scribit in Tractatu contra errores Michaelis Baji cap. 5. nu. 9. *P. Vasquez disp. 195. cap. 4. censet non damnari doctrinam, sed censuram, quam author tribuit contrariæ opinioni. Ego vero existimo, etiam damnari doctrinam illius authoris, quia existimabat omnem amorem objecti honesti sanctificare, in quo errat aperte, ut constat ex dictis*. Ita Bajus in erroribus suis, prout a nobis prima Dissertatione expositi & refutati fuerunt, sibi perpetuo cohæret; siquidem nullum amorem honestum admittit, nullumque opus bonum absque gratia *sanctificante*. Idem de errore Baji censet Franciscus Suarez lib. 1. de Grat. cap. 4. ubi docet Baji sententia requiri ad amorem honestum, & ad quamcumque boni operis actum *gratiam sanctificantem*, cum Bajus existimaverit omnia peccatoris opera esse peccata, propterea quod non procedant a caritatis *habitu*, & inficiantur juxta pravum ipsius dogma a noxia cupiditate, ut constat ex propositione 35. immediate proxima: *Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est*. Verba Suaresii Dissertat. 1. producta sunt.

Turrianus edit. Lugd. pag. 1. 30.

Suarez de Grat. tom. 1. edit. Moguntiæ pag. 137.

III. Joannes Martinez de Ripalda lib. 2. de statu naturæ lapsæ disput. 13. num. 39. putat quidem decipi Vasquium scribentem propositionem, de qua est sermo, proscriptam fuisse ratione solius censuræ; sed proximo nu. 40. inquit damnatum Bajum, quoniam rejicit amorem laudabilem, & moraliter bonum, qui caritatis non sit, & Deum non prosequatur, & quia vitiosæ cupiditati adnumerat omnem amorem objecti creati etiam honesti, quem Theologi virtutibus moralibus adscribunt. Verum in hoc quoque sensu propositiones 34. & 36. proscriptas fatetur prælaudatus Vasquesius citata pag. 387. ac proinde non hunc attenta legit Ripalda. Prosequitur is num. 41. ac testatur doctrinam ejus propositionis 36. non esse eam, *quam solemnius & frequentius tuentur Theologi de necessitate gratiæ ad amorem etiam naturalem Dei*. Quamvis vero Theologus ille propugnet dari in libero arbitrio sine gratia *potestatem antecedentem*, qua spectata pos-

Ripalda tom. 1. pag. 139.

ta possibilis sit dilectio Dei *entitative naturalis*, testatur tamen Theologos plurimos propugnare necessariam gratiam auxilii efficacis, sive congrui, *ut reipsa talis dilectio possibilis emulat*, ut inquit ibidem nu. 42. Idem Scriptor de Caritate disput. 34. sect. 3. tametsi pluribus argumentis demonstrare nititur amorem Dei *naturalem esse possibilem spectata sola facultate naturæ*; ait tamen dogma Michaelis Baji in hoc situm esse, quod voluit haberi *nullum Dei amorem in natura lapsa sola facultate antecedente naturæ, sed ad potestatem sufficientem arbitrii esse necessarium habitum infusum caritatis, aut aliud principium substituens virtutem ipsius, auxiliumque gratiæ entitate supernaturale, & indebitum creationi naturæ, ideoque omnem Dei amorem naturæ lapsæ possibilem esse entitate supernaturalem, ludibrioque & irrisione dignam, omninoque chimericam distinctionem Scholasticis frequentem amoris Dei, in naturalem, quo Deus diligitur ut auctor naturæ, & in gratuitum & supernaturalem, quo diligitur ut beatificator, seu largitor gratiæ*. Ex quibus verbis tria obiter notanda sunt; primum propositiones Baji negantes amorem *naturalem*, juxta Joannem Martinez de Ripalda, spectare ad statum naturæ lapsæ, ut in præfatione præmonui: alterum de facto Bajum in statu naturæ integræ admisisse amorem *naturalem*, sive ortum ex viribus solius naturæ; cum in statu naturæ integræ juxta ipsum Ripaldam fuerit Pelagianus, nec admiserit gratiam supernaturalem: postremum, in sensu Baji in hoc statu naturæ lapsæ ad amorem, qui non sit vitiosa cupiditas, non solum requiri gratiam actualem, quam, ut paullo post dicam, necessariam putant multi Theologi, verum etiam *gratiam sanctificantem*, & *caritatem habitualem*; eo quod inter peccata connumeraverit omnia peccatorum opera, atque duo tantum agnoverit principia actionum humanarum, *caritatem habitualem*, & *cupiditatem item habitualem*, ut bene sapienterque observarunt centum Galliarum Episcopi.

Pag. 437. — *Vide diss. 2. sect. 3. num. 10. & diss. 1. sect. 2.*

IV. Theologi nostri Lovanienses, qui semper & constantissime propugnarunt non posse Deum, tamquam auctorem naturæ, diligi amore benevolo super omnia, viribus solius naturæ, ad objectas Bajanas propositiones primo adhibuerunt prælaudatam Gabrielis Vasquii responsionem; atque affirmarunt, ex quo Deus amari possit ut auctor naturæ, & amari item possit ut auctor gratiæ, (cum revera non solius naturæ, verum etiam gratiæ, omniumque bonorum sit fons & origo), minime inferri, quod unus ab altero amore ita distinguatur, ut amor Dei auctoris naturæ non pertineat ad justitiam, neque perducere valeat ad vitam æternam, ideoque non opus sit ad hujusmodi dilectionem supernaturalis gratiæ adjutorio. Quod nostrates probant ex quo servantibus illud præceptum, *Diliges Dominum Deum tuum*, *&c.* quod utique in lege naturali, & scripta, primum est ac præcipuum, Marci x. 19. repromissa dicatur merces æternæ vitæ; atque Augustinus epistola 107. ad Vitalem, in iv. adversus Julianum libro, de Gratia & libero arbitrio, aliisque in locis quamplurimis, itemque alii Patres, & Arausicana Synodus canone 25. tradiderint diligere Deum esse donum gratiæ; nec ullibi ad illam distinctionem confugerint, Dei ut naturæ, atque ut supernaturalium donorum auctoris. Docuerunt itaque ac docent Augustinenses, dari quidem amorem Dei *supernaturalem* ex parte objecti, qui tamen sit supernaturalis ex parte principii. Cum enim, inquiunt, Scripturæ divinæ, Patres, Concilia, ipsaque ratio demonstrent amorem Dei, qui creaturæ rationalis opus est præstantissimum, esse donum Patris, & gratiæ munus, nec distinguant inter Deum creatorem, & glorificatorem; quamquam Deus & creator sit, & glorificator, consequens tamen non est, posse Deum ut creatorem diligi naturalibus viribus, non posse tamen naturalibus viribus diligi tamquam glorificatorem: sed potius sequitur necessariam esse gratiam supernaturalem, ut Deus diligatur utroque modo; eo ferme pacto, quo cum Scripturæ Patresque tradant necessarium esse lumen supernaturale ad Deum videndum, & universim, atque indistincte loquantur, non consequitur posse Deum *intuitive*, ut loquitur Schola, videri sine lumine gloriæ ut creator, & naturæ auctor est, & non posse hac ratione videri tanquam glorificator, sive auctor supernaturalium donorum: sed plane sequitur nullam visionem *intuitivam* haberi posse absque supernaturali gloriæ lumine. Atque ita communem nostratium sententiam immunem a damnatione articulorum Baji explicat Aurelius Piette Regens Lovaniensis p. 3. Operum suorum Theologicorum pag. 193.

Piette edit. Lovan. pag. 193. partis tertiæ.

V. Revera quomodo potest in suspicionem Bajanismi sententia illa venire, quæ ad diligendum Deum ut creatorem, sive auctorem naturæ, exigit gratiæ necessitatem, quando eamdem sententiam propugnarunt viri doctissimi, ac præstantissimi? De ea quippe sententia scribit Sylvester Maurus S. Jesu Theologus lib. vi. quæst. 46. num. 11. *Prima sententia docet omnem amorem benevolentiæ, quo Deus amatur propter seipsum etiam ut finis naturalis, esse ex sua substantia supernaturalem, ita ut per se postulet auxilia supernaturalia. Hujus sententiæ mentionem facit S. Thomas quodlib. 1. art. 8. præsertim in respons. ad 3. ac videtur fuisse Alensis 2. part. qu. 30. membro 1. Alberti 2. p. tract. 4. qu. 14. membro 4. art. 2. Citatur etiam Altissiodorensis, & Bannes 2. 2. qu. 23. art. 1. quos tamen hoc non docuisse probat Suarius lib. 1. de Grat. cap. 3. nu. 1. Secutus est hanc sententiam Vasquez 1. 2. disp. 195. cap. 2. & Cornelius Jansenius lib. 1. de pura nat. cap. 4. & sequentibus usque ad finem libri.* Judicio itaque Sylvestri Mauri non tantum Jansenius sententiam, de qua sermo est, defendit; sed insuper pro ea steterunt antiquiores quidam, inter quos Alensis, & Albertus Magnus, necnon Gabriel Vasquez: judicio autem aliorum etiam Altissiodorensis, & Bannes.

Sylv. Maurus tom. 2. pag. 165. edit. Romanæ.

VI. His vero a Mauro laudatis alii multi addendi sunt, ac præsertim Eminentissimus Bellarminus, qui de Grat. & lib. arbitrio lib. vi. cap. 7. demonstrat, *non posse Deum sine ope ipsius diligi neque ut auctorem naturæ, neque ut largitorem gratiæ & gloriæ, neque perfecte, neque imperfecte, ullo modo, atque hanc sententiam esse Sancti Augustini, imo etiam Scripturarum & Conciliorum, quicquid aliqui minus considerate in hac parte scripserint*. Atque id vir eximius multiplici ratione demonstrat, ea præsertim, quia *nullum opus pietatis fieri potest solius naturæ viribus, neque contrarium affirmari possit sine hæresis periculo*; dilectio autem Dei, quamvis ut auctoris naturæ, *opus sit pietatis*: quæ ratio ad omnem hominis statum videtur extendi, quoniam in omni statu dilectio Dei foret opus pietatis. Quamquam vero cap. proximo pag. 357. asserat Bellarminus dilectionem Dei esse naturalem, *quantum attinet ad inclinationem naturæ, quæ est in homine per modum actus primi*, & non posse hominem in actum secundum prodire sine auxilio gratiæ *propter naturæ corruptionem*; addit tamen necessum non esse, ut ad ea, in quæ animus naturali pondere fertur, pervenire valeat naturæ viribus, subjiciens rationem, quæ unicuique hominum statui aptari potest: *Neque necesse est, ut ubicunque est inclinatio naturalis, sint etiam vires sufficientes per se ad actum illum perficiendum, ad quem natura propendet. Nam humana anima a corpore separata naturaliter propendet ad corpus, nec tamen suis viribus potest iterum cum corpore copulari: & juxta multorum sententiam naturaliter inclinatur mens hominis ad Deum videndum, nec tamen potest suis viribus Deum videre*. Quibus verbis etiam confirmantur, quæ scripsi præcedenti dissert. §. 6. capitis primi.

Tom. 4. pag. 356. edit. Romanæ 158.

VII. Commemorata sententia Bellarmini, non abs re erit animadvertere, non deesse Theologos præstantissimos, qui etsi doceant posse hominem *in puris naturalibus* constitutum diligere Deum, & bonum aliquod naturalis legis perficere; fatentur tamen minime id posse semper, & quotiescunque opus sit, propter concupiscentiam, atque indirem infirmitatem. *Non quiverat homo* (inquit Dominicus Soto lib. 1. de nat. & grat. cap. 4.) *ex puris naturalibus totum naturæ bonum perficere*, idest, *ubicunque opus esset bene moraliter agere. Atque hujus se ratio protinus profert. Nam cum homo, ut dictum est, etiam in puris naturalibus in continuo esset duello sensualitatis adversus rationem, necesse esset rationem, non quidem semper, sed tamen sæpe succumbere hosti, nisi divinitus suppetias haberet. Nec solum propter sensualitatis pugnam, verum & propter imbecillitatem corporis, quod licet obediat obsequio despotico, tamen fatigatur, & lassum non potest ad nutum parere rationi*. Clarissimus item Estius in 2. dist. 27. §. 38. tametsi doceat hominem conditum in puris naturalibus *potuisse ex ejusdem naturæ viribus Deum super omnia diligere, scilicet ut ipsius naturæ, & naturalis beatitudinis auctorem*; affirmat tamen id fieri potuisse, quoniam *natura hominis sic constituti non fuisset vitiata peccato, nec in se habuisset pugnam carnis & spiritus*; laudatque Medinam, qui in 1. 2. qu. 109. art. 4. affirmat hominem conditum in puris naturalibus *non posse operari totum bonum naturæ, proportionatum naturæ rationali, ex viribus naturæ*, ideoque nec diligere Deum super omnia, quæ eadem est, ac Soti sententia: quam prælaudatus Estius ait esse veram rectissimamque in hypothesi ipsius Medinæ, *quod in statu puræ naturali futura fuisset pugna, & rebellio carnis ad spiritum*; quare horum Theologorum, Soti, Medinæ, Estii, aliorumque complurium firmissima sententia est, in statu humanæ naturæ post lapsum non posse diligi Deum super omnia, nec etiam ut auctorem naturæ, absque gratia supernaturali: quæ utique sententia defenditur a S. Thoma 1. 2. qu. 109. art. 3. aliisque in locis; sententia autem contraria ab Estio in eodem §. 38. pertinere dicitur ad hæresim Pelagianam, *etiam ea parte, qua Deum ut auctorem naturæ dicit posse sine gratia a nobis super omnia diligi*. Atque hæc eadem est senten-

Dominicus Soto pag. 7. edit. Lugdun. — *Estius tom. 2. edit. Duaci pag. 361. & 363.* — *Barth. Medina pag. edit. Florent. 588.*

tia

tia Bellarmini, ut supra vidimus. Ex quibus consequitur hominem in puris naturalibus, cum illa saltem concupiscentia, quam nunc experimur, & quam futuram fore in pura natura adversarii nostri, ac præsertim auctor *Bajanismi Redivivi*, contendunt, minime posse totam naturalem legem servare. Ut modo ad Bellarminum dissertatio hæc revertatur; is laudato in loco demonstrat Deum non posse diligi absque gratia, ut auctorem naturæ, quia *amor Dei super omnia, etiamsi Deum solum respiciat, ut auctorem naturæ, non patitur secum ullum affectum inordinatum, immo includit odium rerum omnium delectabilium contra legem Dei: ergo si potest hic amor naturæ viribus obtineri, poterit homo naturæ viribus implere omnia mandata, imo & a præteritis sine gratia Dei justificari*: qui sunt manifesti errores Pelagianorum. Quapropter nec etiam *in puris naturalibus* posset Deus diligi super omnia, *etiam ut est auctor naturæ*, viribus solius arbitrii; si verum sit, quod Medina, Sotus, aliique viri doctissimi tradiderunt, in nullo statu posse hominem sine dono supernaturali totam legem naturalem implere, vitare omnia peccata, atque ut Bartholomæi Medinæ verbis utar, *operari totum bonum naturæ, proportionatum naturæ rationali*.

Codex 1. Archivi Secreti Bibliotb. Angelicæ pag. 63.

VIII. Addam nonnulla, quæ fortassis ad omnium Theologorum notitiam minime pervenerunt. Extat apud nos Scriptum a Patribus Prædicatoribus in celeberrimis Congregationibus de Auxiliis exhibitum SS. D. N. Clementi VIII. in quo hæc propositio, *Potest homo solis viribus naturalibus arbitrii nostri, & concursu generali Dei elicere actum absolutum mere naturalem dilectionis Dei super omnia, qui tamen ad justificationem non sufficiat*, accusatur tanquam dogma Cassiani, qui a S. Prospero cap. 30. adversus Collatorem his verbis refutatur: *Et tanta est secundum ipsum liberi arbitrii vel incolumitas, vel facultas, ut caritatem, quæ in omnium est arce virtutum, non ex Dei munere, sed ex sola habeat facultate*. Habeo item ad manus Gregorii Coronelli Opus Ms. *de viribus liberi arbitrii*, exhibitum SS. D. N. Paulo V. in quo Opere invictissimis argumentis demonstratur hæc propositio num. 3. *Non potest homo lapsus solis ingenitis naturæ suæ viribus, sine speciali gratiæ divinæ adjutorio, diligere Deum super omnia, neque ut auctorem naturæ, neque ut largitorem gratiæ & gloriæ, neque perfecta, neque imperfecta dilectione*. In alio itidem FF. Prædicatorum Scripto adv. Molinam exhibito in iisdem Congregationibus de Auxiliis Romano Pontifici asseritur eadem propositio, & confirmatur etiam testimonio Cardinalis Bellarmini, de quo dictum supra. Idem memorati Religiosissimi viri demonstrarunt in ea dissertatione, in qua disputatum fuit, *Quis magis tribuat libero arbitrio, S. P. Augustinus, an P. Molina?* Pariter Joannes de Rada exhibuit Sanctissimo D. N. Paulo V. quasdam propositiones, quas ille tanquam de fide definiendas esse censebat; inter quas continetur tertia, de qua paullo supra, iisdem verbis expressa.

In eodem Cod. pag. 300.

In ipso met Codice pag. 238.

Ibid. pag. 153.

Cod. 111. pag. 18.

Gonet de Grat. disput. 1. art. 4. in 10. Tom. in edit. Bans. pag. 35. & 36.

IX. Huic Angelici Doctoris, Majorumque suorum sententiæ adhæserunt cum Joanne Baptista Gonet posteriores etiam Thomistæ: quorum sententia est, *Hominem in statu naturæ lapsæ non posse viribus liberi arbitrii, & cum solo concursu generali, Deum ut auctorem naturæ dilectione efficaci super omnia diligere*. Appellant autem dilectionem efficacem illam, quæ *ex vi sua potens est media ad placendum Deo necessaria inducere, & omnia, quæ ejus amicitiæ repugnant, excludere*. Quod etiam docent de homine *in pura natura* constituto, cum hoc tamen discrimine, quod in statu *naturæ lapsæ* necessarium putant auxilium speciale *ordinis supernaturalis*; at in statu *puræ naturæ* necessarium duntaxat asserunt speciale auxilium *naturalis ordinis*. Atque hæc ipsius Goneti verbis sunt exposita.

Suarez tom. 1. de Grat. p. 355.

X. Franciscus Suarez lib. 1. de Grat. cap. 36. affirmat veram esse sententiam, *quod homo creatus in puris naturalibus non magis posset per solas vires arbitrii diligere super omnia Deum, ut finem naturæ, quam nunc possit homo lapsus*: ac Suarius ideo hanc sententiam verissimam censet, quoniam *vires naturales liberi arbitrii non futuræ fuissent majores in statu purorum naturalium, quam sint in natura lapsa, vel quod perinde est, in statu naturæ lapsæ non sunt minores, quam fuissent in pura natura non integra*. Quamvis autem superius, nempe cap. 31. idem Suaresius statuerit, *dilectionem Dei super omnia, ut auctoris naturæ, non excedere vires naturales liberi arbitrii*; ex ejus tamen doctrina nuperrime explicata consequitur dilectionem illam, si excedat vires naturales arbitrii in statu naturæ humanæ post lapsum, excedere quoque easdem vires *in statu naturæ puræ*: quum juxta Suaresium (verum ne id sit, an falsum, videat ipse) in utroque statu vires liberi arbitrii nec *majores sint*, nec *minores*.

Idem Suarez ibid. pag. 336.

XI. Tandem Augustiniani, ii quoque, qui Ægidii Romani sententiam totis lacertis propugnant, docent creaturam rationalem, in quocunque statu spectetur, habere quidem inclinationem naturalem ad Deum, sed non posse in actum dilectionis naturalis, quo Deus diligatur supra se, sine gratiæ adjutorio prorumpere. Atque id Ægidius Romanus docet in 2. sentent. qu. 7. art. 2. §. *Motus ergo naturalis*, aliisque in locis, quæ producit, illustratque celebris Augustinianæ familiæ scriptor Fridericus Gavardi in dissert. de Angelis quæst. 7. art. 3. Quapropter idem auctor citato in loco, necnon de Gratia qu. 2. art. 5. affirmat, *in quolibet statu ad actualem dilectionem Dei super omnia, quatenus est auctor naturæ, requiri gratiam excitativæ supernaturalem*; similia tradunt Benignus Sichrovvsky q. 1. de Gratia art. 5. num. 71. aliique Ægidiani. At de Baji prop. 34. & 36. dictum satis.

Gavardi tom. 3. pag 244. & 4. pag. 314. Vide etiam Barthol. Ricciumm in propos. damnatam disput. 90. pag. 912. Sichrovvsky tom. 5. parte 2. pag. 27.

§. II.

De Bajanis articulis XXV. & XXVI.

BAji propositiones XXV. & XXVI. *Omnia opera infidelium sunt peccata. Et Philosophorum virtutes sunt vitia*, jure meritoque damnatæ sunt, tum respective ad propositionem 35. *Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est*; tum quia revera plura dantur opera infidelium, necnon impiorum fide perfecta, & gratia Spiritus Sancti inhabitantis carentium, sive indeliberata, sive deliberata, cum speciali gratiæ auxilio peracta, quæ nullatenus sunt scelerosa; plures item virtutes morales, quæ licet bonæ non sint spectata circumstantia ultimi finis, non tamen sunt vitia, neque inficiuntur, aut labefactantur a noxia cupiditate.

I. Hunc esse prædictarum propositionum damnatum sensum demonstravi in priori dissertatione: sunt hoc tamen in loco quædam addenda. Eminentissimus Cardinalis Norisius, pertractans in *Vindiciis Augustinianis* cap. 3. §. 4. de virtutibus infidelium opponit sibi Bajanam propositionem 25. atque ait: *Scio adversarios opponere damnatam hanc Baji propositionem*, Omnia opera infidelium sunt peccata, &c. *Sed hac censura S. P. sententia neutiquam percellitur. Etenim hic palam concedit in infidelibus aliqua opera bona in prima saltem sui productione, ex gratia tamen donata. Præterea etiam sine gratia homo appetitu innato ex Augustini sententia amat summum bonum; nullus enim est, qui non velit esse beatus*. Proximo §. 5. hæc de eadem propositione Norisius: *In primis illa propositio a plerisque vocitatur, præcipue vero a Suario, hoc pacto: Et ad Pelagianismum rejicienda est illa sententia*, Omnia opera infidelium sunt peccata, & philosophorum virtutes sunt vitia. Id Cardinalis Norisius confirmat ex Turriano, qui in Tractatu de erroribus Baji cap. 5. §. 1. num. 4. scribit: *Sic habent aliquæ Bullæ typis mandatæ Romæ, & aliquot manuscriptæ, quas ego vidi*. Ad eumdem modum recenset Bajanas propositiones in Apparatu tom. 2. V. *Michael Bajus*, eruditissimus Possevinus. Hinc Norisius infert illam Baji propositionem damnatam esse ob censuram, *quæ Pelagianismi incusabat negantes omnia opera infidelium esse peccata, & illam censuram primitus in Bullis fuisse patet ex iis, quæ antiquitus Romæ edita sunt, quas etiam Turrianus insignis e Societate scriptor testatur se legisse; quis audeat dicere typographos Romanos propria auctoritate ea verba addidisse?* Hanc censuram confirmat Cl. Norisius ex propositione 22. *Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Romanos 2.* Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt, *intelligunt de Gentibus fidei gratiam non habentibus*: quæ propositio secundum historicam narrationem vera est; nam Pelagius ita illa Apostolica verba explicavit in Epistola ad Demetriadem: eadem explicatione usi sunt passim Pelagiani, prout constat ex Patribus Byzacenis in libro de Incarnat. & Gratia cap. 5. necnon ex Augustino libro IV. contra Julianum cap. 3. Damnata est ergo ea propositio 22. ob acerbitatem censuræ. *Itaque* ait Norisius, *etiam propositio illa 26. ob censuram proscripta fuit, quæ eamdem doctrinam cum 22. continet; oppositum enim thesis 26. probari solet ab omnibus ex textu memorato Apostoli*. Respondet 2. Norisius *propositiones illas damnari respective, & in sensu ab assertoribus intento, ut in fine Bullæ asseritur. Illa propositio 26. damnata est respective ad 35. quæ est*: Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est. *Ex qua necessario infertur omnia opera infidelium esse peccata, & philosophorum virtutes esse vitia, cum illi sint peccatores. Quare merito damnatur, uti derivata ex hæretica doctrina rejecta in Tridentina Synodo sess. 6. can. 7.* Addit Cardinalis amplissimus responsionem tertiam, *infideles aliquos actus bonos elicere, ad quos a Deo permoventur, qui profecto peccata esse non possunt*: quod Norisius demonstrat auctoritate S. P. Augustini. *Bajus vero*, inquit, *nullos actus bonos ex Dei gratia ab infidelibus fieri volebat*,

To. 2. pag. 994. Pag. 1012.

Possevinus to. 2. Apparatus pag. 939. edit. Venetæ. In Biblioth. Angelicæ Codice 34. Archivi secreti sine, habetur Bulla Ms Gregorii XIII. quæ item continet ea verba, Ad Pelagianismum &c.

lebat, eo quod gratiam tantum admittebat Spiritus Sancti inhabitantis in anima, qui cum in infidelis non inhabitet, hinc arbitrabatur nullum in eodem divinæ gratiæ auxilium reperiri. Hoc postremum confirmat Norisius testimonio Gabrielis Vasquez in 1. 2. disp. 190. cap. 18. num. 183. de quo alibi dictum est. Eadem Norisius repetit in *Parallelo*, productis etiam verbis P. Macedi paullo post laudandi.

Vindic. tom. 1. pag. 1043.

II. Has Norisii responsiones probant, & asserunt innumeri alii, clarissimique Theologi, qui nulla opera moralia *undequaque bona* dari contendunt *absque speciali adjutorio gratiæ*, & nisi in Deum actualiter, seu virtualiter referantur. Quorum Theologorum quosdam connumerare opus est, ut cuique manifestum fiat, quales viros audax criminator nobiscum tamquam Bajanistas traducat. Jam Norisius laudato Vindiciarum capite demonstravit Gregorium nostrum Ariminensem, licet in 2. sentent. dist. 26. qu. 1. artic. 1. dicat *omnia opera infidelium esse peccata*, neutiquam tamen convenire cum Michaele Bajo, propterea quod idem Ariminensis doceat plura bona ab infidelibus fieri, at non *sine speciali adjutorio Dei*, nec requirat ad eadem bona opera *gratiam Spiritus Sancti inhabitantis*. Idem judicium ferendum est de Basilio Poncio inter Salmanticenses celeberrimo, de quo eo loci Cardinalis amplissimus. His adde Gasparum Casalium lib. 1. *de Quadripartita justitia* cap. 32. Carolum Morean Gallum, celebremque Tertulliani Scholiastem, in Opere, quod autographum custoditur in Angelica Bibliotheca, & cui titulus, *Spiritus & Medulla doctrinæ Sancti Augustini*, p. 3. hom. 8. Cardinalem Hieronymum Seripandum, qui in Oratione habita in Funere Caroli V. paullo post initium inquit: *Disputatum est enim a nostris sanctis, & sapientibus viris, ac subtilissimis, & ad tenue limatis rationibus conclusum, nequaquam fieri potuisse, ut qui veræ religionis ratione Deo subjecti non fuere, veris virtutibus animorum perturbationes, cupiditates & morbos aut radicitus extraherent, aut moderarentur. Præclare igitur ab eis dictum, & certa ratione definitum est, virtutes, quibus præditi sibi videbantur esse qui falsa erant religione imbuti, non virtutes, sed vitia appellanda esse, quod idem quoque nobis affirmandum est de omni gente, & natione a Christi Jesu religione & fide aliena.* Philippum Van-Wavre in thesibus inscriptis: *Divinæ gratiæ prædicator Apostolus Paulus*, ad cap. 13. ad Rom. Joannem Libens in Quæstionibus selectis cap. 3. *de Relatione operum*, & in *Concordia Augustino-Ignatiana* §. 2. Aurelium Piette in Thesibus Lovaniensibus an. 1719. necnon tom. 2. Theologicarum quæstionum qu. 1. de Actibus humanis: Nicolaum Rolin in Thesibus Lovanii propugnatis an. 1729. th. 9. Petrum Clenaerts in Opusculo inscripto, *Augustinus per seipsum docens cap.* xi. Quos tantum ex nostratibus Augustinianæ doctrinæ specialiter addictis commemorasse sufficiat.

Pag. 1034.

Oratio Seripandi de typis edita fuit Neapoli, numeris paginarum non appositis

III. Enimvero hi quoque e nostra familia Theologi, qui Ægidio Romano nomen dederunt, firmissime propugnant *posse ab infidelibus effici opera moraliter bona per ordinem ad rationem conformem, at non simpliciter bona secundum omnem rationem; quia non sunt bona per ordinem ad ultimum finem; & ideo sunt bona, sed non bene facta, quia non sunt ordinata ad ultimum finem, qui est vita æterna, quam de fide certum est non posse acquiri viribus naturæ, ut definitum est contra Pelagium.* Exponit autem sententiam Ægidianorum verbis Fridericus Gavardi qu. 2. de Grat. actuali art. 4. ubi plura etiam tradit de proscriptis Bajanis propositionibus. Premit eadem vestigia Benignus Sichrovsky de Gratia qu. 6. Petrus Manso in *Synopsi* doctrinæ Augustinianæ de Virtutibus infidelium, & in Opusculo, quod inscribitur, *Reflexio vindex pro Eminentissimo Cardinali Henrico de Noris*.

Gavardi tom. 4. pag. 310. Sichr. tom. 3 tract. 10. pag. 22.

IV. His permultis alii accessere, inter quos Franciscus Macedo in *Cortina* tanquam Augustinianæ doctrinæ *oraculum* præmittit num. 36. *Nullus actus moralis bonus sine aliquo lumine fidei, & inspiratione gratiæ fit. 37. Non omnia opera infidelium sunt peccata, sed illa tantum sunt, quæ sine ulla fidei luce, & sine aliquo igniculo gratiæ deliberate ab infidelibus fiunt. 38. Ad actum honestum moraliter bonum, aliquod lumen fidei, & impulsus inchoatus gratiæ Christi necessarius est.* Plura sunt alia theoremata, quæ a Macedo nuncupantur *Oracula*, & quæ in hunc eumdem scopum collineant. Prolixa deinde dissertatione demonstrat idem Auctor 1. *Augustinum rejecisse illos actus bonos naturaliter & honestos, medios inter pravos, & rectos ordinis supernaturalis: atque ideo nullum actum nisi aut veræ virtutis, aut vitii, agnovisse. 11. Omnem omnino actum bonum opus gratiæ, & ex meritis Christi esse. 111. Hujusmodi adjutorium gratiæ non naturalis esse ordinis, sed supernaturalis.* Quid ergo respondet Macedo ad proscriptas Baji propositiones? Respondet 1. *illas propositiones damnatas fuisse copulative in rigore & sensu ab auctoribus intento, qui non solum suam sententiam statuebant, sed etiam contrariam sugillabant.* Resp. 2. *illas propositiones secundum se, & in rigore esse falsas & contra mentem Augustini, uti Bajus eas proferebat: nam, ut etiam notat Vasquez, in eo errore erat Bajus, ut nullum bonum opus admitteret sine fide perfecta, & gratia sanctificante: qui error alienus est a sententia Augustini, qui tantum requirit fidem & gratiam inchoatam, & ante justificationem bona opera admittit. Qua de re videndus Vasquez disput. 218. cap. 3. & Suarez lib. 1. de Gratia cap. 20. & Smising. tract. 3. decis. 6. qu. 7. n. 376.* Resp. 3. *Eas propositiones prolatas a Bajo in rigore & universaliter falsas omnino esse, & prorsus alienas a mente Augustini; nam illa prima propositio,* Omnia opera infidelium sunt peccata, *ita universim accepta reprobanda est, cum multa opera fiant ab infidelibus indeliberata, & sine advertentia; non pauca ex ignorantia invincibili; quædam possint esse ex lumine fidei, quæ certe peccata non sunt: igitur falsum est, quod omnia infidelium opera sint peccata. Apparet autem Augustinum de operibus tantum infidelium deliberatis, & ante omnem fidem & gratiam fuisse locutum, cum dicat ea ex defectu debiti finis prava fore.* Quarto item respondetur, *Pontificem dicere, nonnullas earum posse aliquo modo sustineri: quod si quæ possunt, hæ certe sunt, & hoc Augustini sensu intellectæ.* Hactenus Macedo. Vide eumdem auctorem in *Scrinio* pag. 251. & tom. 2. Collat. pag. 590.

1°. Macedo in Cortina pag. 12. & 13. pag. 218. & sequentibus.

Pag. 246

V. Scriptores alii permulti fuere, qui negarunt *absque speciali gratiæ adjutorio* posse fieri opus morale *undequaque* bonum. Etenim Gabriel Vasquez laudat 1. 2. disput. 190. cap. 2. Albertum Magnum in 2. dist. 28. Antissiodorensem lib. 2. Summæ tract. 11. quæst. 4. Marsilium in 1. quæst. 20. art. 3. Alphonsum Virvesium Philippica v. contra dogmata Lutheranorum, Gersonem Tractatu de vita spirituali Alphabeto 61. lit. G. Gregorium Ariminensem, de quo supra, in 2. disput. 28. q. 1. Abulensem in cap. 19. Matthæi, Alphonsum a Castro contra hæreses, verbo *Gratia*, hæresi 2. concl. 3. Clictovæum in Damascenum cap. 3. libri 2. de Fide, Leonardum Arretinum in Dialogo de moribus, Roffensem art. 36. contra Lutherum, Gasparum Casalium, de quo supra, de Justitia Tripartita 1. p. lib. 1. cap. 35. Antoninum Panthusam lib. de Prædestinat. & Gratia cap. 6. Capreolum in 2. dist. 29. q. 1. art. 1. Franciscum Romæum in libro de libertate & necessitate Op. Veritate 14. 15. & 22. Petrum a Soto libro de Institut. Sacerdotum lect. 16. Hos quidem omnes laudat Vasquesius; qui proximo cap. 3. demonstrat eamdem esse S. Thomæ sententiam: cap. 4. eamdem confirmat auctoritate Conciliorum, Romanorumque Pontificum: quinto capite ostendit adhæsisse eidem sententiæ Patres, qui Augustini ætatem præcesserunt: commonstrat in 6. Augustinum constantissime docuisse gratiæ necessitatem ad singula opera bona moralia: cap. 10. idem evincit rationibus. Agit Vasquesius cap. 18. de propositionibus Baji, ea producens, quæ in prima dissertatione allata fuerunt.

Vasquez tom. 1. in 1. 2. disput. 190 pag. 313.

VI. Verum est, quod cap. 12. idem Vasquez sententiam illam amplectitur, quæ docet *posse quidem hominem singula opera moralis virtutis efficere sine auxilio gratiæ per Christum, quod suapte natura sit ordinis supernaturalis, quale ad opera virtutum infusarum necessarium est: non tamen posse ullum opus morale secundum virtutem ex omni parte bonum operari sine aliquo auxilio gratiæ per Christum, quod suapte natura ordinis naturalis sit, & per causas naturales æterna Dei misericordia nobis præparetur.* Quam sententiam defendit quoque ex Augustinensibus Petrus Manso, de quo præcitato num. 3. At quidquid sit de hac sententia, manifestissimum est, non posse aliqua Bajani erroris censura notari illorum Theologorum opinionem, qui censent necessarium ad opera moralia *supernaturalis gratiæ auxilium*. Enimvero gratia, quæ nobis *per Christum misericorditer* præparatur, supernaturalis dicenda est, aut saltem indebita. Deinde Vasquez cap. 10. *ejusdem* dissert. 190. demonstrat necessitatem gratiæ *per Christum* ad singula opera virtutum moralium ex orationibus Ecclesiæ, & ex quo Christi gratia necessaria sit ad singulas tentationes vincendas: atque capit. 11. idem evincere nititur, ex Apostoli verbis, *Quid habes, quod non accepisti?* ex canone 6. Concilii 2. Arausicani, necnon ex innumeris Augustini testimoniis adversus hæreticos Pelagianos. Quis autem ignorat hinc demonstrari necessitatem gratiæ *supernaturalis*? Præterea etiamsi admittamus distinctionem gratiæ per Christum inter *naturalem*, & *supernaturalem*, de qua distinctione plura Basilius Poncius parte 1. Relect. de Gratia cap. v. pag. 53. & 69. gratia naturalis non alia ratione potest *naturalis* appellari, nisi ratione objecti, quod naturæ proportionatum est; siquidem auctores, qui hujusmodi gratiam propugnant, illam ex meritis Christi, & ex divina misericordia concedi fatentur; & præterea Vasquesius affirmat cap. 2. complures ex Theologis a se laudatis ad

Vasq. pag. 316.

Vasq. ibidem pag. 319.

Vasquez pag. 313. & pag. 362.

opera

opera bona moralia requirere auxilium *supernaturalis ordinis*, eosque Theologos disput. 191. cap. 1. plurimum a Bajo discrepare pronuntiat, eo quod iste affirmaverit *nullum bonum opus fieri, nisi ex caritate in homine jam justificato, in quo Spiritus Sanctus sicut in justo jam habitat*.

VII. Prædictis auctoribus alios permultos addere possumus: inter hos virum Joannem Franciscum Senault, qui in libro Gallice edito *L'Homme Criminel*, tractatu tertio, de virtutibus infidelium egregie disserit ad mentem Augustini, demonstratque virtutes hujusmodi idolum quoddam esse, cujus species quidem jucunda est, ipsæ autem virtutes inanes, cum harum anima sit humanarum laudum cupiditas, ut Augustinus docet lib. v. de Civit. Dei cap. 12. necnon Seneca epist. 115. Sallustius in Catilinam, & Virgilius de Bruto canens:

Senault pag. 338. & seq.

Vicit amor patriæ, laudumque immensa cupido.

His adnumerandus est Gallus alter Theologus Vincentius Contensonus dissert. 2. de Gratia cap. 1. specul. 2. in qua sententiam Augustinianam de necessitate gratiæ *ad quodlibet moralis ordinis bonum* propugnat, atque omni genere argumentorum confirmat. De propositionibus autem Baji in ea dissertatione Theologus ille tradit, quæ a Norisio, a nostratibus reliquis, & a nobis ipsis dicta fuerunt; ita, ut jure miremur in nos tantum, & non in conterraneos suos Anonymum scriptorem dicteria, criminationesque jactasse. Gasparum Juenin, ne versutus adversarius reponat illius *Institutiones* fuisse proscriptas, alto silentio prætaream. At nullius eorum, quos commemoravi superius, damnata sunt Opera; sicuti nec Natalis Alexandri Moralis & Dogmatica Theologia, in qua nostra sententia traditur lib. 1. quæst. 2. art. 2. §. 11. Summa Christiana Boni Merbesii, eadem, quæ nos, de virtutibus infidelium, & de moralium operum conditionibus tradens p. 1. quæst. 8. aliaque insignium Gallorum scripta, quorum nonnulla §. v. producam.

Contens. tom. v. pag. 165. & seq.

Nat. Alex. to. 1. edit. Paris. pag. 307.

Summa Merbesii edit. Paris pag. 9.

VIII. Arbitror etiam penes librorum meorum obtrectatorem magni ponderis esse auctoritatem Ludovici Abelly Episcopi *Ruthenensis*: qui in Medulla Theologica, Tract. de Grat. sect. 6. probabilius esse demonstrat, hominem *ad perficiendum quodcunque opus, quod sit ex omni parte moraliter bonum, tam ratione objecti, quam finis, & circumstantiarum, aliquo divinæ gratiæ auxilio indigere*. Demonstrans autem *Ruthenensis* Antistes proxima sect. 8. posse infideles aliqua opera moraliter bona exercere, id, quod probat damnatis propositionibus Baji, de quibus nunc pertractatur, inquit ad object. 3. hoc cum assertione præcedenti nequaquam pugnare, quoniam ante fidem conferuntur aliquando infidelibus *supernæ gratiæ auxilia*, ut de Rege Assuero, & de Polemone scribit sapientissimus Augustinus.

Abelly p. 1. edit. Paris. pag. 199. & 407.

IX. Ut nonnulla producam non omnibus fortassis obvia; in pluteis Angelicæ Bibliothecæ servatur *Scriptum* a PP. Prædicatoribus exhibitum Romano Pontifici, in quo agitur de operibus moraliter bonis, & distinctione facta de Gratia habituali, & actuali, ita quæstio resolvitur: „ Si loquamur *de gratia gratum faciente*, nemini dubium, quin sine illa possit humana voluntas bene moraliter operari. Exemplum habemus de obstetricibus Ægyptiacis Exodi 1. quarum domus stabilitæ fuerunt, & posteritas a Deo prosperata, quia posteritati Hebræorum contra impii regis edictum misericorditer pepercerunt. Unde S. Gregorius ait: *Præmium temporale meruerunt; si non fuissent in peccato, promeruissent æternum*. Alterum exemplum est de Romanis: quibus testatur D. Augustinus lib. 1. de Civit. Dei cap. 15. Deum dedisse tam amplum imperium, ut in hac vita bonas eorum virtutes remuneraretur; at Deus nec malorum, nec vitiorum est remunerator. Ergo talis modernorum hæreticorum opinio, quod omnia tam infidelium, quam fidelium impiorum opera peccata sint, dogmatizantium. Sin intelligatur quæstio *de auxilio speciali*, quo Deus non ex debito, sed ex innata benignitate, & gratia cooperari solet causis secundis, præsertim liberis; nonnulli distinguentes responderunt, quod opera moralia sunt duplicis generis, alia levia, & facilia, ut velle laborare in agro, velle manducare & bibere, velle habere amicos, velle ducere uxorem, & cetera ad præsentem vitam pertinentia: alia sunt ardua, & difficilia, ut dilectio Dei super omnia, continentia, patientia, fortitudo usque ad mortem vel pro patria, vel pro patre, vel pro filiis, vel pro amicis sustinendam. Si de levibus, & facilibus sit sermo, potest (inquiunt) humana voluntas, quando præsertim non adsunt tentationes, se ipsa cum solo concursu, & auxilio generali bene moraliter operari. *Non enim*, ut Augustinus in lib. de Spiritu & litt. cap. 27. *adeo detrita est in anima humana imago sui Creatoris, ut non possit in sua impietate aliqua legis facere, & sapere*. Si autem loquamur de arduis, & difficilibus, ad ea sine gratia, & auxilio speciali obeunda omnino impotens est humana voluntas: ideo Augustinus, *Si ex Deo est amor Dei, vicimus Pelagianos; si ex nobis est, vicerunt Pelagiani*: & in Epist. 103. laudat continentiam Polemonis, tamquam donum Dei; & lib. 4. contra Jul. cap. 3. loquens de virtutibus infidelium, *Quanto* (inquit) *tolerabilius illas, quas dicis in impiis esse virtutes, divino muneri potius, quam eorum tribueris tantummodo voluntati, licet ipsi hoc nesciant?* Et lib. de Prædest. Sanct. cap. 7. & alibi sæpe copiosas Centurionis eleemosynas, etiam antequam in Christum crederet, & justitiam, & donum Dei nuncupavit. Reddit rationem D. Cardinalis Bellarminus lib. 1. de Grat. & liber. arbitrio cap. 11. §. *Respondeo*. Virtutes morales dicuntur merito dona Dei, quia non acquiruntur nisi per actus frequentes; non possunt autem frequentari hujusmodi actus, nisi resistendo passionibus, easque frænando & coercendo, quod supra diximus sine auxilio Dei, & speciali auxilio fieri non posse. Quod dixerunt isti de operibus moralibus arduis & difficilibus, tamquam verissimum amplexamur: quod autem de levibus & facilibus, nequaquam possumus amplexari. Nec enim limitatio illa sufficit, qua dicunt, si desint tentationes: quando enim deerunt? Tunc deerunt, quando ab oratione dominica erimus immunes, & ab illa petitione, & oratione, *Ne nos inducas in tentationem*, fuerimus liberati: quando ex toto natura humana, non ex parte fuerit restituta, &c. „ Ex hoc autem Scripto apparet, non posse ab infidelibus fieri opera bona moralia *absque gratia actuali*, & eatenus damnata esse nefaria Lutheri, Baji, aliorumque dogmatizantium asserta, quatenus adstruunt peccata esse quæcunque fiunt ab infidelibus & peccatoribus *absque gratia habituali, & absque Spiritu Sancto inhabitante*.

Extat Cod. 1. MSS Archivi Secreti Angelicæ Bibliotb. pag. 31. Hujusmodi Scriptum autographum, sive originale est, ediditque a Hieronymo Pallantino.

Nota vel ex confessione adversariorum, non detrita est in anima humana imago sui Creatoris, ut non possit ... sapere.

Nota, nec levia & faciliora, quæ sint bona ex omni parte in genere morum, fieri sine gratia.

X. Exhibuit in iisdem Congregationibus de Auxiliis Summo Pontifici Paulo V. Tractatum *De viribus liberi arbitrii in natura lapsæ* Gregorius Coronellus Augustiniani Instituti vir celebris: in quo Tractatu prop. 1. demonstrat *hominem in statu naturæ lapsæ non posse ex ingenitis viribus, absque speciali gratia divinæ adjutorio, veras virtutes comparare, aut opus aliquod morale efficere, quod comparatione finis naturalis sit vere bonum, ac vera virtutis opus*. Ubi vero demonstravit vir præclarus hanc esse mentem S. P. Augustini disserentis lib. 4. contra Julianum de virtutibus Infidelium, refellit quod Molina, ejusque defensores dicunt, negasse Augustinum fieri posse ex solius naturæ viribus opera veræ pietatis ac supernaturalia, quod putant a Concilio Arausicano II. significari illis verbis, *sicut oportet*; cum S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 2. statuat hoc discrimen inter hominem integrum, & lapsum, quod ille *quantum ad sufficientiam operativæ virtutis poterat velle & operari bonum suæ naturæ proportionatum, quale est bonum virtutis acquisitæ, non autem bonum superexcedens, quale est bonum virtutis infusæ: sed in statu naturæ corruptæ etiam deficere ad hoc, quod secundum suam naturam potest, ut non possit totum hujusmodi bonum implere per sua naturalia, quamvis, quia natura per peccatum non est totaliter corrupta, possit per propriam virtutem agere aliquod bonum particulare, ad statum vitæ præsentis, ejusque conservationem spectans*. Concludit Coronellus non posse in hoc statu *sine speciali gratiæ adjutorio* fieri opera virtutis acquisitæ, sed ea tantum, quæ spectant ad vitæ conservationem; at in his quoque distinguit cum Augustino *officium a fine*, negatque fieri posse opera bona *undequaque* ab homine lapso, nisi per gratiam sanetur. Idem in suo *Scripto*, quod itidem apud nos autographum custoditur, docuit Jacobus Le-Bossu Benedictinus, selectus in iisdem Congregationibus de Auxiliis Theologus, ac Doctor Sorbonicus; cui alii ex parte PP. Prædicatorum subscripsere.

Eodem Volum. pag. 196.

In eadem sententia stetisse Thomam de Lemos constat ex Præfat. num. 6.

Le-Bossu Codice 3. ejusdem Archivi pag. 150.

§. III.

Traditur articulorum 28. & 29. Baji proscriptus sensus.

PRopositio Baji 28. *Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio nonnisi ad peccandum valet*, & prop. 29. *Pelagianus est error dicere, quod liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum*, idcirco ab Apostolica Sede fuerunt proscriptæ, quoniam Bajus nullum opus bonum admisit sine fide perfecta, & sine gratia sanctificante, affirmavitque omnia impiorum, atque infidelium opera infici & corrumpi a vitiosa cupiditate: in propositione autem 29. quemadmodum in 42. 37. & 62. idem nefarium dogma enuntiantibus, repressa quoque est censuræ acerbitas, verborumque procacitas.

I. Hujusmodi quippe propositiones cum iis, de quibus instituitus est sermo, cohærentiam habent, nec damnandæ erant pronuntiatæ de libero arbitrio deli-

deliberate operante, & destituto qualiber gratia actuali. Etenim de ipso libero arbitrio gratia exspoliato inquit Augustinus lib. 3. ad Bonifac. cap. 8. *Liberum arbitrium captivatum nonnisi ad peccandum valet: ad justitiam vero nisi divinitus liberatum, adjutumque, non valet.* Repetit libro de Sp. & lit. cap. 3. *Neque liberum arbitrium quicquam, nisi ad peccandum, valet, si lateat veritatis via.* Ait Serm. 13. de Verbis Apostoli: *Si defuerit adjutorium Christi, nihil boni agere poteris.* Scribit Tract. 5. in Joannem: *Nemo habet de suo nisi mendacium, & peccatum.* Hæc, aliaque id genus innumera quis dixerit cum Bajanis articulis fuisse proscripta?

II. Itaque subscribendum Vasquesio 1. 2. disp. 190. cap. 18. num. 183. hæc asserenti: *Ille ergo* (Bajus) *prædictam propositionem* 28. Liberum arbitrium sine gratiæ adjutorio nonnisi ad peccandum valet, *quam habet lib. 2. de justitia, & virtut. impiorum cap. 9. in eo sensu intellexit, quem expressit aperte eodem libro cap. 4. & 5. nempe per auxilium gratiæ intelligens auxilium inhabitantis Spiritus Sancti, quo efficiuntur opera illa in Deum; nam prop. 59. & 60. notata in prædicta Bulla non admittebat ille distinctionem gratiæ Spiritus Sancti nondum habitantis, qualem concedimus ante remissionem peccatorum, & inhabitantis, qualem dicimus esse post remissionem: in quo contradicebat Concilio Tridentino sess. 14. cap. 4. ubi distinguitur duplex hoc auxilium gratiæ; atque ita asserebat illam solam operationem studiosam esse, quæ est ex fide per dilectionem operante.* Paullo infra: *Hinc ergo recte constat, quam diverso modo sentiant Augustinus, & alii ejus discipuli de divino adjutorio, cum dicunt liberum arbitrium sine adjutorio divinæ gratiæ nonnisi ad peccandum valere: loquitur enim de adjutorio Spiritus Sancti nondum habitantis, nec justificantis actu animam, nec adhuc opera meritoria vitæ æternæ in anima efficientis, sed paullatim ad justificationem ipsam animam moventis: at hic auctor loquitur de auxilio gratiæ Spiritus Sancti animam inhabitantis, & actu justificantis per affectum caritatis: quocirca longe diversa sententia ipsius fuit a sententia Augustini.*

Vasq. tom. 2. in 1. 2. pag. 836.

III. Turrianus pariter Tract. contra errores Baji cap. 3. §. 1. posteaquam animadvertit Bajum negasse distinctionem *gratiæ moventis & inhabitantis*, produxitque præmissum Vasquii judicium, *Ex damnatione* (inquit) *propositionis 28. non sumitur argumentum contra opinionem asserentium ad bonum opus morale requiri auxilium gratiæ ordinis naturalis; ista enim opera ab his catholicis non dicuntur sanctificare formaliter.* Ac idem judicium ferendum est de iis, qui ad bona opera moralia requirunt gratiam supernaturalem moventem; siquidem hæc non est *forma sanctificans*, & a justificatione secernitur. De proxima autem propositione 29. hæc Turrianus: *Primo circa hanc propositionem notandum est damnari censuram, deceptus vero est Michael Bajus, quia putabat omne opus bonum sanctificare, &c.* Id Turrianus confirmat ex quo clarissimi Theologi, & S. R. E. Cardinales amplissimi Toletus, ac Bellarminus docuerint nullam omnino tentationem absque gratia vinci, aut vitari posse; quum ita non Toletus auctoritate Gregorii XIII. Lovanium missus fuerit ad componenda dissidia circa Bajanos articulos exorta, ac Bellarminus Lovanii extiterit, quando Bulla adversus Bajum fuit promulgata; & idcirco neuter sensum Baji potuerit ignorare. His deinde verbis Turrianus paragraphum illum primum absolvit: *Et licet admittat quis Augustinum sensisse, esse necessarium aliquod auxilium ad bene operandum moraliter; tamen Augustinus non sensit opus quodlibet ex auxilio gratiæ factum sanctificare hominem, neque tale auxilium vocat gratiæ inhabitantis, & sanctificantis, ut ipse deceptus sensit Bajus.*

Tur. pag. 693.

VI. Franciscus Macedo in *Cortina* pag. 247. ait damnatum fuisse Bajanum dogma, quod Bajus vellet nullum bonum opus fieri posse a libero arbitrio, *sine fide perfecta, & gratia sanctificante*, laudans Norisium, quod ita Baji pravum sensum exposuerit in Vindiciis Augustinianis: quo P. Macedi testimonio omnem Bajani erroris criminationem idem Norisius refellit *in Parallelo*, tom. 1. pag. 1343. Atque in *Scrinio* P. Macedo scribit hanc propositionem, *Liberum arbitrium sine aliqua gratia in statu naturæ lapsæ nihil boni potest efficere*, non tantum esse Augustini, & Synodi Arausicanæ, verum etiam Joannis Maldonati in cap. 6. Joannis.

P. Macedo in Scrinio p. 250.

V. Norisius autem, cujus meminit Macedo, non solum ait liberum arbitrium per Spiritum Sanctum moventem, & sine Spiritu Sancto inhabitante posse bonum operari, ut diximus §. præcedenti num. 1. sed etiam ait in propositione 37. *Cum Pelagio sapit, qui boni aliquid naturalis, hoc est quod ex natura solis viribus ortum ducit, agnoscit*, censuram Baji, non vero assertum esse ab Apostolica Sede damnatum, cum in Arausicano canone 22. dicatur: *Nemo habet de suo nisi mendacium & peccatum.* Agnoscit præterea sine gratia appetitum innatum, quo unusquisque ex Augustini sententia amat summum bonum; ac fatetur anathemate confixum esse dogma Novantium, qui ajunt omnia opera facta ab homine *extra caritatem, & in peccato*, esse peccata, quod illa a conscientiæ reatu vitientur: quo in luto Bajum hæsisse vidimus in priori dissertatione.

Noris tom. 1. pag. 933. 941. 945.

§. IV.

Quomodo intelligendus sit textus Pauli ad Romanos XIV. 23. Omne autem, quod non est ex fide, peccatum est.

EXponere verba Apostoli ad Rom. 14. *Omne, quod non est ex fide, peccatum est*, de Fide Christiana, aut saltem de fide acquisita in Deum, ita, ut opera illorum, qui Deum prorsus ignorant, nec propter illum operantur, bona non sint spectata circumstantia ultimi finis, non est subscribere Bajano dogmati circa infidelium opera, sed est sententia catholica, Augustiniana, atque ab omni censura immunis; tametsi Bajanum sit dogma, ita Apostolicam illam sententiam explicare, ut peccatum dicatur quidquid non est ex fide, quæ per dilectionem operatur, & ex gratia sanctificante, aut in se malum & cupiditate infectum atque labefactum, quod non est a laudabili caritate.

I. Aperte hoc sequitur ex præmissis in 2. hujus dissertationis paragrapho; & quisnam est alicujus eruditionis tinctura linitus, qui ignoret expositionem hanc traditam ab Augustino, ab Eminentissimo Norisio cap. 3. Vindiciarum §. 4. & cap. 4. §. 5. comprobatam fuisse plurimis, & gravissimis monumentis? Augustinum exposuisse Apostolica verba de Fide Christiana, constat ex lib. 3. ad Bonifacium cap. 5. num. 14. de Gestis Pelagii cap. 14. num. 34. contra Julianum lib. 14. cap. 3. num. 24. aliisque ejus locis. Certum quoque est, exposuisse eadem Apostoli verba de Fide Christiana S. Prosperum, Fulgentium, aliosque etiam e Sacris Interpretibus laudatos, præsertim ab Augustino Calmet p. 117. editionis Venetæ. Nec aliud doctissimus interpres ait adversus Augustinianam expositionem, nisi hanc litteralem non esse; quod parum, aut nihil nostra refert, modo Augustini explicatio non refutetur, quam Vindex Norisius fartam tectamque esse commonstrat. Verba enim, de quibus est sermo, accepere de operibus eorum, qui fide sunt destituti, & in quibus non accedente supremæ gratiæ illustratione, nihil est laudis, Magnus Leo serm. 2. de Jejunio Pentecostes, ubi ait: *Apud nos fides sanctificat etiam manducantem; apud Paganos infidelitas polluit jejunantem: unde extra Catholicam Ecclesiam nihil est integrum, nihil castum, dicente Apostolo: Omne, quod non est ex fide, peccatum est.* Prosper in Epistola ad Rufinum scribens: *Omne quod non est ex fide, peccatum est; ut scilicet intelligat justitiam infidelium non esse justitiam, quia fœdet natura sine gratia*; atque in Carmine de Ingratis cap. 16.

Noris Tom. 1. p. 910. & 1048.

Omne etenim probitatis opus, nisi semine veræ
Exoritur fidei, peccatum est, inque reatum
Vertitur, & sterilis cumulat sibi gloria pœnam.

Julianus Pomerius lib. 3. de Vita Contemplativa cap. 1. ubi postquam asseruit virtutes infidelium esse vitia virtutem imitantia, & in tantum declinasse, ut nihil eis profuisse credantur, *Et quid dico* (inquit) *nihil profuerunt? Immo etiam nocuerunt, dicente Apostolo: Omne quod non est ex fide, peccatum est.* His adde Bonifacium II. in Epistola ad Sanctum Hilarium Arelatensem, S. Fulgentium cum Synodo PP. Byzacenorum in Sardinia exulum, Pontificale Romanum in Ordinatione Subdiaconi: de quibus plura præcitatis in locis Augustinianæ doctrinæ Vindex clarissimus. Prætermittenda non sunt verba S. Remigii, & Eccl. Lugdunensis in libro de tribus Epistolis cap. 22. pag. collect. Maguini 105. *Vere autem mortua sunt omnia opera infidelium, non solum quando aperte vitiis & peccatis serviunt, sed etiam quando naturali bono, in quantum omnipotens creator tribuit, instigati, vel naturali lege commoniti, quæ quotidie in cordibus eorum clamat:* Quod tibi non vis, alii ne feceris: Et omnia quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, & vos eadem facite illis; *quædam bona opera, & velut quasdam virtutes habere, atque exercere videntur; quia fidem Dei, & Christi ejus, vel ignorantes, vel odio habentes, aut etiam persequentes, quod in illa fide non operantur, omnino nec bonum opus, nec vera virtus esse potest, quæ non procedit ex radice veritatis & bonitatis. Dum enim illa ipsa, quæ secundum homines videntur esse bona opera, nequaquam vera fide ad Dominum referuntur, quem ignorant, nec propter eum agunt, sed aut propter quamdam honestatem, qua inter homines magni videantur, vel propter cupiditatem alicujus commodi temporalis; ipsa impietate infidelitatis, ipsa inflatione elationis, ipsa perversitate cupiditatis, ita immunda & inquinata sunt omnia, ut apud Deum non virtutes, sed vitia judicentur. Unde Apostolus ait:* Omne quod non est ex fide, peccatum est, &c.

II. Quo-

II. Quoniam vero ipse quoque Norisius tanquam Bajanista traductus fuit, quasi Apostolicam sententiam *de Fide divina & habituali* exposuerit: in refutatione illatæ sibi Bajani erroris calumniæ, recte de accusatoris fide expostulat, cum nullibi severa explicaverit Apostoli textum *de Fide divina habituali*: atque imposturа hujusmodi denudata, omnem e se calumniam amovet productis verbis Macedi ex tom. 2. Collat. pag. 597. *Quoniam hæc expositio loci Pauli impugnatur ab omnibus contraria doctrinæ auctoribus, immo & erroris a nonnullis audacioribus accusatur, quales sunt recentiores quidam PP. GALLI, quorum dua errorem appellant; præterquamquod ego in Cortina olim aliquos pro ea Patres, ac inter eos Magnum Gregorium, & Bernardum produxi: remitto lectorem ad studiosissimum P. Henricum Noris, qui in ea, quam superius laudavi, Pelagiana Historia, in Vindiciis cap. 4. §. 5. evidenter ostendit, eam esse Ecclesiæ, Pontificum, & Patrum locum illum Pauli de fide prout est virtue Theologica intelligentium.* Vide eumdem P. Macedo in Cortina pag. 222. 229. & in Appendice ejusdem Operis pag. 72. ubi productis quibusdam S. Bernardi testimoniis Augustinianæ interpretationi cohærentibus, *Frement*, inquit, *ac frendeant adversarii. Nemo citra fidem, sine aliqua gratia rectum quid & honestum agit. Quidquid id erit, a gratia & fide erit. Peccabit qui prorsus destituetur fide. Ita non Augustinus modo, & Gregorius, sed Bernardus etiam docuit. Neque hinc sequitur singulos infidelium actus, & omnes actus peccata esse: sed peccatum esse quidquid sine fide aliqua, & gratia faciunt. Nam omne quod non est ex fide, peccatum est.*

Noris in Pacalle tom. I. pag. 1346.

III. Possumus ipsos adversarios nostros in testimonium arcessere. Qui enim adversus Norisium edidit sub nomine Brunonis Neusser *Prodromum Velitarem*, appellat quidem *bardum, stultum, & emotæ mentis* hominem, qui censeat Augustinianam interpretationem *Synodali judicio definitam*; at negare non audet nonnullos accepisse Paulinum locum de Fide Divina; & lib. 1. cap. 6. num. 9. hæc scribit: *Itaque quod hic locus de Christiana fide in litterali sensu non intelligatur, communis Doctorum & Interpretum sententia est, non tamen de fide certa; quod vero de fide divina intelligatur in litterali sensu, probabilis aliquorum sententia est, quamquam minus probabilis, & nullatenus de fide; aliquorum, inquam, sed paucorum, si cum eorum numero conferantur, qui secus sentiunt.* In his tamen verbis duo notanda sunt: primum, nec Norisium, nec nostratium aliquem affirmasse, Augustinianam Paullinæ sententiæ expositionem de fide tenendam esse: alterum, non esse paucos, qui illam sectantur, atque amplectuntur. Quare Norisius in suis præcitati *Prodromi* castigationibus ait: *Non dico definitum, sed non perperam dictum contendo contra Martinonum.* Et infra: *Omnes Episcopi id dicunt ex sententia Ecclesiæ Romanæ: multi tamen secus ipsi tenent, qui scriptis aliud tradidere.* Igitur hi etiam, qui sententiam nostram ausi sunt Bajani dogmatis insimulare, sibimet parum constantes illam saltem probabilem fateri coguntur, bardi ipsi, & mentis emotæ, & ea, quibus laborant, vitia aliis attribuentes.

Bruno Neusser pag. 53.

Animadversiones Norisii sunt propria ipsius manu apposita Codici Bibliothecæ Angelicæ, ut alio in loco monui.

IV. Contra nos opinionem illorum Theologorum, qui Paulina verba non de fide divina, sed de conscientia, sive, ut inquit Schola, *judicio practico, & rationis dictamine*, accipienda esse contendunt, nulla animadversione insectamur, & unumquemque in proprio sensu sinimus abundare: quamquam & jure contendere possumus, illam *conscientiam* non esse undique rectam, quæ aliquo supernæ gratiæ lumine non dirigitur, ideoque ad concordiam revocari posse Augustini, aliorumque specietenus diversam expositionem. Videtur enim mihi utramque complecti S. Anselmus, dum inquit: *Omne quod non est ex fide peccatum est, quia etiam illud quod est bonum, si putetur esse malum & tunc fiat, peccatum est. Velut si quis (verbi gratia) castitatem crederet esse malum, & viveret castus, profecto peccaret. Et propterea omnis infidelium vita peccatum est, nihilque bonum est sine summo bono. Ubi enim deest agnitio æternæ & incommutabilis veritatis, falsa virtus est etiam in optimis moribus.* Vide Serpandum in Epistolas Pauli.

S. Anselm. in Epist. ad Rom. cap. 14. pag. edit. Coloniensis 1609. Serpandus edit. Neapolis pag. 241.

V. Cum itaque Augustiniana Interpretatio expungi & stigmate notari non debeat; ex alio autem capite sub Bajanis articulis lateat dogma veneficum: dicendum est Michaelem Bajum, ubi affirmavit omnia infidelium opera esse peccata, *peccatum* accepisse pro eo, quod intrinsecus malum est, atque a cupiditate corrumpitur; ac præterea in infidelibus *ante fidem perfectam*, & in impiis *ante gratiam sanctificantem*, nullam fidem inchoatam, nullam supernam illustrationem, nullamque bonam voluntatem admisisse, ut recte & honeste operentur. A quo nefario dogmate plurimum discrepat sententia nostra, quæ in infidelibus agnoscit complura bona opera ex fide quadam inchoata, & ex gratia, qualis fuit in Cornelio, priusquam ab Apostolo Petro Christiana fide imbueretur: complura item, quæ licet spectata circumstantia ultimi finis *non bene* fiant, non semper tamen a noxia cupiditate procedunt, ut sæpenumero dictum est. Quamobrem Philippus Van-Waure in Opusculo, cui titulus, *Divinus Gratiæ Prædicator Apostolus Paulus per se docens Romanos*, cap. 14. præmisse, atque illustrata sententia nostra, *Sit prohibita*, inquit, *in sensu Bajano male contorta Augustini sententia; non est talis simpliciter, nec ut Augustiniana. Ne igitur propter Bajum eripi sinamus nobis Augustinum: neque enim non est pro patria miles armandus, quia contra patriam nonnulli arma sumpserunt.*

Edit. Lovanii anno 1688.

§. V.

De Augustiniana interpretatione verborum Apostoli, Sive ergo manducatis, &c.

EXponere verba Apostoli 1. ad Corinth. x. 31. *Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite*, & quæ habentur cap. xvi. 14. *Omnia vestra in caritate fiant*, non de consilio, sed de præcepto, quo unusquisque deliberate agens teneatur opera sua virtualiter referre in Deum finem ultimum, adeo ut opera, quæ ita non referuntur, non sint bene facta, nec bona secundum omnem rationem; exponere, inquam, hoc modo verba Apostoli, non est consentire Bajo singula infidelium opera damnanti, sed est Catholicam, Augustinianam, atque, ut nos arbitramur, verissimam tenere sententiam: quamquam Bajani sint, qui censent omnia opera deliberate in Deum referenda esse *per caritatem habitualem*, aut quæcumque a caritate non procedunt, esse *intrinsecus* peccata, & a cupiditate vitiari.

I. De præcepto enim referendi omnia opera deliberata in Deum interpretantur Apostolica verba Augustiniani Theologi, quos commemoravi §. 2. num. 2. & 3. Lege unum, vel alterum, puta Joannem Libens in Quæstionibus selectis cap. 3. Aurelium Piette de Actibus Humanis q. 1. Leonardum Vanroy q. 2. ac percipies nostrates singulos tradere, quod revera teneamur actiones omnes deliberatas in Deum ultimum finem referre, idque demonstrare pluribus argumentis, inter quæ præcipua sunt, quæ petuntur ea præcepto diligendi Deum super omnia, ex præcitatis Paulinis testimoniis, atque ex lucubrationibus Magni Augustini adversus Julianum, ceterosque hæreticos Pelagianos. Qui hæc ignorat, præcipua Augustinianæ Theologiæ asserta penitus ignorat.

II. Nec putandum est, hujusmodi interpretationem esse commentum Bajanistarum: germana est enim, & perspicua Sanctissimi Protoparentis doctrina. Qui libro de Correptione & Gratia cap. 3. num. 5. ait, *Præcipit Apostolus dicens: Omnia vestra cum caritate fiant.* Et quidem Augustinianæ doctrinæ veluti elementa sunt, aliud esse *uti*, aliud *frui*: Frui nihil aliud esse, quam *alicui rei inhærere propter seipsam*: uti autem, *quod in usum venit, ad id quod est amandum, referre*, lib. 1. de Doctr. Christ. cap. 4. perversitatem esse *fruendis uti velle, atque utendis frui*, de Civit. Dei libro xi. cap. 25. Sine amore Creatoris *nullus quemquam bene uti creaturis*, libro iv. contra Julianum cap. 3. num. 33. In iis ergo operibus, quæ ad Deum non referuntur, non fruimur Deo, ac proinde perversitas aliqua, non plena rectitudo invenitur. Aliud Augustinianæ doctrinæ fundamentum est, solum Deum esse finem creaturæ rationalis, quoniam reperiri nequit bonum aliquod, in quo beata sit, *nisi Deus*, 1. Confess. cap. 1. & de Civit. Dei libro 12. cap. 1. cumque *finibus, non officiis* virtutes sint discernendæ, nequeunt illa opera virtutis laudem habere, quæ non fiunt propter quod fieri debent, nempe *propter Deum*; quoniam quæcumque serviunt carnalibus delectationibus, vel quibusque commodis, & emolumentis temporalibus, Deo non serviunt, in ultimum finem non ordinantur, nec propter hoc fiunt, *propter quod fieri debere vera sapientia præcipit*. Atque hoc principio inextus demonstrat sapientissimus Augustinus adversus Julianum libro iv. num. 21. opera, quæ non referuntur in Deum, licet officio videantur bona, ipso *non recto fine* esse prava. Tertium doctrinæ Augustinianæ, immo naturalis & divinæ legis principium est, finem illum ultimum, ad quem conditi fuimus, cum sit summum & incommutabile bonum, diligendum esse *toto corde, tota anima, tota mente*: id vero hac ratione diligitur, in quod *omnem cogitationem, omnem vitam, & omnem intellectum* conferimus, & quidquid aliud diligendum in animum venerit, *in illius dilectionem refertur*; ut inquit S. Pater in 1. de Doctr. Christiana cap. 22. num. 21. Si enim quod extra Deum diligitur, non diligitur propter Deum; jam dilectio non refertur in finem ultimum: si non refertur in finem ultimum, summum bonum non amatur toto corde, tota anima, ac tota mente; si hoc autem non contingit, non servetur primum, ac maximum

August. tom. I. pag. 752.

Tom. III. pag. 81. VII pag. 251. X. pag. 400.

Tom. VII pag. 160.

Tom. X. pag. 596.

Tom. III. pag. 22.

mum universæ legis mandatum. Hæc sunt doctrinæ S. Augustini principia Theologis omnibus notissima: ex quibus evidenter consequitur, non consilium, sed præceptum in verbis Apostolicis contineri.

III. Idem præceptum referendi deliberata opera in Deum agnoverunt cum Augustino alii Patres, ii etiam, qui data opera adversus Pelagianam hæresim non scripserunt. Magnus enim Basilius in Regulis fusius disputatis Interrog. v. ait: *Christianus si actiones suas omnes, sive majores, sive minores ad Dei voluntatem direxerit, is sine controversia, & egregie opus illud perfecit, & simul assiduam illius in animo sibi memoriam conservat, a quo id* JUSSUS EST *facere, utrumque illud dicere poterit: Providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi, ne commovear; item Pauli* PRÆCEPTO *illi satisfaciet, Sive manducatis, sive bibitis, sive quid aliud facitis, omnia ad gloriam Dei facite.* Similia S. Ambrosius lib. 2. in Lucam nu. 84.

Tom. 2. edit. Par. Monast. pag. 423.

Tom. 1. novæ edit. pag. 1309.

IV. Angelicus etiam Doctor Sanctus Thomas Aquinas, tametsi a pluribus in contrariam sententiam trahitur; attamen tum ab instituti nostri scriptoribus, tum a Vincentio Contensono clarissimæ Prædicatorum Familiæ, dicitur præceptum illud Apostolicum agnovisse. Et revera fulgidissimum illud Scholarum Lumen Thomas lectione VII. in caput x. Epistolæ 1. ad Corinth. inquit: *Habita quando liceat de idolothytis comedere, & quando non; hic ostendit quid in utroque debent intendere. Primo respectu Dei, quia debent quærere gloriam ejus: secundo quid respectu proximi, quia debent cavere ejus offensam. In prima, primo inducit actum multiplicem; secundo persuadet actuum intentionem debitam. Dicit ergo, Sive ergo manducatis, sive bibitis, quæ sunt opera necessitatis, vel aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite, & cum invocatione Creatoris ex intentione ut Deus laudetur & glorificetur.* Lectione item 2. in cap. 16. ejusdem Epistolæ ait Sanctus Thomas: *Omnia vestra in caritate fiant, idest, omnia debent referri ad finem caritatis, scilicet ut fiant propter Deum, & proximum.* Rursus in 2. sentent. dist. 40. art. 5. ad 7. hæc S. Thomas: *Ad septimum dicendum quod hoc quod dicitur,* Omnia in gloriam Dei facite, *potest intelligi dupliciter: vel affirmative, vel negative. Si negative, sic est sensus, Nihil contra Deum faciatis, & hoc modo præceptum est; & sic præceptum hoc præteritur vel per peccatum mortale quod contra Deum fit, vel per peccatum veniale, quod præter præceptum, vel præter Deum fit. Si autem intelligatur affirmative; hoc potest esse dupliciter, aut ita quod actualis relatio in Deum sit conjuncta actioni nostræ cuilibet, non quidem in actu, sed in virtute, secundum quod virtus primæ ordinationis manet in omnibus actionibus sequentibus, sicut & virtus finis ultimi manet in omnibus finibus ad ipsum ordinatis, & sic adhuc præceptum est, & contingit omissionem ejus esse venialem, aut mortalem, sicut dictum est. Vel ita, quod ordinatio actualis in Deum sit actu conjuncta cuilibet actioni nostræ; & sic est consilium.* Præterea in Quæstionibus disputatis de Caritate art. XI. ad 2. hæc S. Thomas: *Ad secundum dicendum, quod omnia actu referre in Deum non est possibile in hac vita, sicut non est possibile quod semper de Deo cogitetur, hoc enim pertinet ad perfectionem patriæ: sed quod omnia virtute referantur in Deum, hoc pertinet ad perfectionem caritatis, ad quam omnes tenentur. Ad cujus evidentiam considerandum est, quod sicut in causis efficientibus virtus primæ causæ manet in omnibus causis sequentibus, ita etiam intentio principalis finis virtute manet in omnibus finibus secundariis: unde quicumque actu intendit aliquem finem secundarium, virtute intendit finem principalem, sicut medicus dum colligit herbas actu, intendit conficere potionem, nihil fortassis de sanitate cogitans, virtualiter tamen intendit sanitatem, propter quam potionem dat. Sic igitur cum aliquis seipsum ordinat in Deum sicut in finem in omnibus, quæ propter seipsum facit, manet virtute intentio ultimi finis, qui Deus est: unde in omnibus mereri potest, si caritatem habeat. Hoc igitur modo Apostolus præcipit, quod omnia in Dei gloriam referantur.* In responsione autem ad proximam objectionem docet Theologorum decus, nequaquam sufficere, ut præceptum illud Apostolicum adimpleatur, relationem operum duntaxat *habitualem*, immediate subjiciens: *Ad tertium dicendum, quod aliud est habitualiter referre in Deum, & aliud virtualiter. Habitualiter enim refert in Deum & qui nihil agit, nec aliquid actualiter intendit, ut dormiens: sed virtualiter aliquid referre in Deum est agentis propter finem ordinantis in Deum; unde habitualiter referre in Deum non cadit sub præcepto: sed virtualiter referre omnia in Deum cadit sub præcepto caritatis, cum hoc nihil aliud sit, quam habere Deum ultimum finem.* Insuper Doctor Angelicus 2. 2. quæst. 83. art. 14. ubi quærit utrum oratio debeat esse diuturna, in quæstionis solutione ita loquitur: *Dicendum, quod de oratione dupliciter loqui possumus: uno modo secundum seipsam, alio modo secundum causam suam. Causa autem orationis est desiderium caritatis, ex quo procedere debet oratio, quod quidem in nobis debet esse continuum vel actu, vel virtute: manet enim virtus hujus desiderii in omnibus, quæ ex caritate facimus. Omnia autem debemus in gloriam Dei facere, ut dicitur 1. ad Corinth. 12. & secundum hoc oratio debet esse continua, &c.* Denique, ne loca omnia, quæ ex S. Thoma produci possunt, in medium proferam, Opusculo XVIII. quod est de perfectione vitæ spiritualis, cap. 5. hæc de præcepto caritatis litteris tradidit: *Alio vero modo ex toto corde, mente, anima & fortitudine Deum diligimus, si nihil nobis desit ad divinam dilectionem, quod actu, vel habitu in Deum non referamus; & hujus divinæ dilectionis perfectio datur homini in præcepta. Primo quidem, ut homo omnia in Deum referat, sicut in finem, sicut Apostolus dicit 1. Corinth. 16. Sive manducatis, sive bibitis, vel aliquid aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite. quod quidem impletur cum aliquis vitam suam ad Dei servitium ordinat, & per consequens omnia, quæ per seipsum agit, virtualiter ordinantur in Deum, nisi sint talia, quæ a Deo abducant, sicut sunt peccata: & sic homo diligit Deum ex toto corde. Secundo, ut intellectum suum homo Deo subjiciat ea credens, quæ divinitus traduntur, secundum illud Apostoli 2. Corinth. In captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi; & sic Deus diligitur ex tota mente. Tertia, ut quæcumque homo amat, in Deo amet, & universaliter omnem suam affectionem ad Dei dilectionem referat; unde dicebat Apostolus 2. Corinth. 5. Sive mente excedimus Deo, sive sobrii sumus vobis. Caritas enim Christi urget nos: & sic Deus ex tota anima diligitur. Quarta, ut omnia exteriora nostra verba, & opera ex divina caritate firmentur, secundum illud Apostoli, Omnia enim vestra in caritate fiant: & sic Deus ex tota fortitudine diligitur. Hic est ergo tertius perfectæ dilectionis divinæ modus, ad quem omnes ex necessitate præcepti obligantur.* Ex his verbis Angelici Præceptoris, quæ integra, & quoniam perspicua sunt, absque commentariis Interpretum proferenda esse existimavi, animadvertat prudens lector, num Augustinenses Theologi jure etiam Sanctum Thomam trahant in partes suas, & an explicare præmissa Paulina verba de præcepto referendi in Deum *virtualiter* omnia opera deliberata, idem sit ac defendere damnata dogmata Baji. Illud sane nemo unus negare poterit, universos Augustiniani Ordinis Doctores de patrocinio Magni Aquinatis in sententia de referendis in Deum operibus gloriari, & loca superius exscripta aut evidenter, aut saltem probabiliter eidem sententiæ præsidium & fulcrum addere. Quale autem judicium ferri nunc debeat de summa Anonymi libertate, qua ipsamet sententia laceratur atque proscinditur, universis, qui præjudiciis minime abripiuntur, immo his quoque, necnon assiduo & falso criminatori, dijudicandum, pronuntiandumque relinquo.

S. Thomas tom XVI. edit. Venetæ pag. 72.

Ibidem pag. 92.

To. 6. pag. 1332.

Tom. VIII. pag. 270.

Tom. XI pag. 198.

Tom. VIII. pag. 132.

V. Profecto qui in ea opinione persistit, cui Anonymus iste adhærens ait, repetit, ad ravim usque proclamat, Bajanos esse, Jansenianos, Quesnellianos, & si id parum videtur, pseudoaugustinenses, subdolos, ac temerarios Apostolicarum Constitutionum violatores & contemptores, eos omnes, qui in Deum opera, quæ cum deliberatione fiunt, non quidem continuo, ac semper repetito caritatis actu, sed eo præmisso, elicito illis congruisque temporibus, adeo, ut virtualiter perseveret, referenda esse definiunt; ea calumnia, qua nos afficit, non tantum impetit sodales nostros percelebres, inter quos eminent Belgæ omnes, duoque viri summi, ac purpura æque ac doctrina fulgentes Hieronymus Seripandus, & Henricus Norisius, verum etiam alios plures superius recensitos, & judicio quidem nostro, etiam Scholarum Lumen, beatissimum Thomam. Nulla autem ratione parcit venerando nomini piissimi, integerrimi, doctissimique viri Joannis S. R. E. Cardinalis Bonæ, qui Augustinianam doctrinam majori, quam quispiam nostratium fecerit, energia tradidit, explicavit, & veluti irrefragabile axioma inter principia, & documenta christianæ vitæ inferendam, ac proponendam existimavit. Etenim in libro, quem inscripsit, *Principia vitæ christianæ*, ediditque Romæ jam Vaticana purpura condecoratus, §. 29. primæ partis hæc docuit: *Sententia Apostoli est, omnia opera ad Deum, ejusque gloriam referenda esse, ut veræ virtutis rationem consequantur. Sive, inquit, manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite, 1. Cor. 10. 31. & alio loco: Omne quodcunque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini Jesu Christi, gratias agentes Deo, & Patri per ipsum, Colos. 3. 17. Quidquid enim boni a nobis fit, quod non fit propter Deum, etsi officium videatur bonum, deficiente tamen recto fine, malum est: finibus enim, non officiis virtutes a vitiis discernuntur. Est autem officium id, quod faciendum est. Quod si rebus creatis inhæremus, & ipsas propter se diligimus sine ulteriori relatione ad Deum, damnata cupiditas est, dicente Joanne Apostolo:* Nolite diligere mundum, neque

Bona pag. 80 edit. 1682.

que

que ea, quæ in mundo sunt, 1. *Joan.* 2. 23. *Ratio est, quia in hoc mundo tanquam peregrini sumus, & viatores, qui ad patriam pergimus: creaturis autem uti debemus tanquam vehiculis, quibus recto itinere eo feramur, quo tendimus. Deus vero diligendus est propter seipsum, quia summum bonum est, & finis ultimus, in quo sola requies, appetitus, securitas fruitionis, & tranquillissimum gaudium invenitur. Hunc finem si quis ignorat, recte quoque vivendi rationem ignorat. Cognito autem rerum omnium fine, jam scimus, quo dirigenda sint actiones nostræ, & quo omnium virtutum officia referri debeant. Hinc Theologi, licet unanimi consensu asserant, quasdam actiones humanas nec bonas ex se nec malas esse, quales sunt ambulare, comedere, dormire: docent tamen eum peccare, qui reipsa dormit, edit, ambulat, & hæc non refert ad ultimum finem, quia deficit a prima, & universali regula humanarum actionum, quæ est idem finis, ad quem quidquid agimus, dirigere oportet. Et hoc est quod Dominus dixit:* Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit. *Matth.* 6. 22. *Oculus iste intentio est, qua quisque peragit opus suum, quæ quidem intentio si non fuerit recta, totum opus tenebrosum erit. Non est autem recta operantis intentio, nisi quidquid agit, ad summum bonum refundat. Omne bonum desursum est, & quidquid ab illo deflectit, malum est.* Aurea sane verba, & Augustini mente, corde, & ore prolata: a quibus criminator si ostenderit nos vel latum unguem discessisse, gratias illi agemus plurimas, & quamlibenter errores, in quos prolapsos nos fuisse autumat, retractabimus: non enim sumus in erroribus pervicaces, sed in veritate inquirenda solliciti, atque, si forte lapsi fuimus, ad nos emendandos, corrigendosque parati.

VI. Quoniam de Joanne S. R. E. Cardinali Bona mentionem feci; prætermittendum non est, Propugnatorem Constitutionis *Unigenitus* ad elevandam piissimi ac doctissimi Scriptoris auctoritatem, in propositionem 53. Quesnellii cap. xi. num. 2. tria reponere: primum quod in Opere de Principiis Vitæ Christ. p. 1. §. 29. *relationis* nomine intelligi debeat non relatio *actualis*, sed *habitualis & implicita*, quam sufficere tradiderunt Patres & Theologi: deinde nulla veritatis specie asseri *unanimem Theologorum consensum*, si recentior ille intelligatur de præcepto referendi *actu continuo singula ad Deum opera*, ut statuerunt Bajus, Jansenius, & auctor Tyrocinii Theologici, idest, Macarius Havermans; quum ea sententia a Catholicis omnibus refutetur: demum *Recentioris illius pietatem fuisse aliquando a Novatoribus circumventam*, ut colligitur ea decreto, quo anno 1676. die 22. Junii ejus *Liber*, seu *epistola* typis edita, *approbans doctrinam Germani Philalethis Eupistini*, confixus est una cum pluribus Novatorienfium libris: quamvis Auctoris famæ Sacra Congregatio pepercerit, eamdem Epistolam non ipsi tribuens, sed eam referens veluti *ejus nomine editam*: quam moderationem Quesnellius non ferens inter ceteras adversus decretum illud contumelias hanc effutiit, quasi mala fide in dubium Sacra Congregatio revocasset, an Opusculum ejus esset, cujus nomine prodiit.

Jacob. Fourna p. 1. pag. 684.

VII. Verum hæc primum sententiam confirmant nostram; nam si Bajus, Jansenius, horumque discipuli statuerunt opere singula deliberata in Deum referenda esse *actu continuo caritatis*; multum a Bajo, & a Jansenio discrepant, qui docent sat esse, si referantur per caritatem *imperfectam, ac virtualem*. Deinde quod attinet ad Eminentissimum piissimumque Cardinalem Bonam, affirmo nullum in ejus scriptis extare verbum, quo exigatur ad singula opera *caritas actualis*, ideoque inanem fore suspicionem, si quis opinaretur virum præstantissimum de hujusmodi caritate fuisse loquutum, atque sententiæ a Catholicis reprobatæ adhæsisse. Nec præterea Cardinalis amplissimus jure reprehenditur, quod scripserit assentiri sibi Theologos consensu unanimi; quoniam verba illa, *Licet unanimi consensu asserant, quasdam actiones humanas nec bonas ex se, nec malas esse*, exprimunt consensionem Theologorum unanimem in admittendis operibus, *quoad objectum & secundum speciem*, ut Scholastici inquiunt, *indifferentibus*; in quo utique Theologi universi consentiunt; quamquam & in sententia de referendis in Deum operibus, non pauci, sed quamplurimi ex Orthodoxis una conspirent. Aperte insuper falsum est, quod doctissimus Cardinalis relationem aliam tradiderit præter illam, quæ est ex caritate saltem virtuali: quod ex illius verbis apertissimum esse puto. Enimvero relatio, qua non inhærentes rebus creatis ipsas diligimus ulteriori ordinatione in Deum, & qua omnia virtutum officia diriguntur ad ipsum Deum, quatenus diligendus est propter seipsum, quia summum bonum est, (de qua relatione constat in *Principiis vitæ Christianæ* §. 29. sermonem institui) ast illa relatio per caritatem, quæ a nobis defenditur, non autem *habitualis & implicita*, prout hæc explicatur ab adversariis. Quod postremo ait Pontificiæ Constitutionis defensor, *pietatem* Cardinalis eximii *a Novatoribus circumventam*, nimia libertate ac falsitate dictum est, nullaque ratione evinci potest ea condemnatione, quam subiit *Liber*, *seu Epistola sub nomine Eminentissimi Domini S. R. E. Cardinalis Bona approbans doctrinam Germani Philalethis Eupistini*. Sciendum quippe est, revera extare librum ita omnino, nulloque vocabulo excepto, inscriptum, in quo auctor demonstrare nititur quod Cardinalis Bona commendans & approbans opus Germani Philalethis approbaverit simul hæresim Jansenianam ab Innocentio X. & Alex. VII. damnatam: ideoque in parvo eo libro Epistolæ piissimi Cardinalis præmittuntur septem paragraphi ad evincendam Philalethis cum Jansenio concordiam, præsertim in deneganda libertate, & asserenda impossibilitate divinorum præceptorum. Recte itaque ac provide illiusmodi Opusculum proscriptum fuit; & hæc proscriptio non demonstrat pietatem Cardinalis omnium memoria dignissimi fuisse *circumventam a Novatoribus*; sed ostendit potius eumdem Cardinalem in approbatione operum Philalethis, quibus titulus, *Triumphus Thomistarum*, minime approbasse Jansenianam hæresim, ut contendit memorati Opusculi auctor. In nullam ergo Joannis Cardinalis Bona reprehensionem, sed in defensionem laudemque cedit ejusdem Opusculi condemnatio. Neque illud certum est, in *Triumpho Thomistarum* comprehendi hæresim Jansenianam, quum idem Opus immune evaserit a censura; ac inverisimile sit Sacram Congregationem in illud minime animadversuram fuisse, si in eo Jansenii deprehendisset errores. Verum etiamsi Epistola, de qua sermo est, prohibita diceretur ob præfixum illum titulum, *Approbans doctrinam Germani Philalethis*, non e Cardinali Bona, sed ab ipso Philalethe Epistolæ additum, propterea quod Sacra Congregatio noluerit Philalethis scripta in maximo haberi pretio, & censeri approbata a piissimo doctissimoque Purpurato; non hinc tamen deduceretur censuræ subjectam esse sententiam de operibus deliberatis in Deum referendis; primum quia de hac sententia in laudata Epistola nec minimum extat verbum: deinde quia eadem sententia traditur in Opere non censura perstricto, sed summopere commendato, divisim quoque & sæpe procuso, & ad communem utilitatem in Italicum idioma translato: demum quia non tantum Cardinalis Bona, sed alii complures in hac dissertatione laudati, & Orthodoxi eidem sententiæ adhæserunt. Atque ex dictis etiam eruitur perperam Quesnellium, ut narrat Auctor Causæ Quesnellianæ cap. 13. in Sacram Congregationem debacchari, quod in damnatorum librorum indice ita recensuerit Epistolam, de qua loquimur, *Epistola sub nomine Eminentissimi Domini Joannis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Bona approbans doctrinam Germani Philalethis Eupistini*, quia revera extat liber cum hoc titulo censura dignissimus: quamquam si etiam Epistola ad Philalethem dicatur proscripta, sive propter productam rationem, sive propter aliquam aliam; laudanda summopere foret, non arguenda Sacræ Congregationis moderatio; ut recte adversus Quesnellium ait Propugnator Constitutionis *Unigenitus*, jure Novatores, sed immerito eximium Cardinalem exagitant. At in viam, a qua deducti fuimus, redeundum.

VIII. Sententiam de operibus omnibus deliberatis in Deum caritate saltem *virtuali* referendis comprobarunt insuper & commendarunt Galliarum Antistites, non ii tantum qui *Apologiam Casuistarum* perstrinxere censuris, verumetiam centum illi Episcopi, qui latentem in Quesnellii assertionibus pravitatem acerrime sunt insectati. Archiepiscopus enim Burgensis Aquitaniæ Primas in sua *Censura* edita die sexta Februarii anno 1659. invehitur in illius *Apologiæ* auctores, eo quod scripserint pag. 165. prælaudatam sententiam erroneam esse, atque inter Janseniana dogmata rejiciendam. „ Mais si ils n'ont que les erreurs de S. Cyran, & de Jansenius à nous debiter, qui tiennent pour maxime que les Chrestiens doivent en toutes leurs actions aimer Dieu, & qu'il n'y a point d'action vertueuse s'elle n'est commandée par la charité, nous n'approuvons point ces erreurs. „ In quam Apologistarum assertionem ita Burgensis Antistes: „ Leur doctrine n'est pas celle de Dieu; tant s'en faut elle y est tout opposée. Cette loy divine ordonne d'aimer Dieu de tout son cœur; Jesus-Christ le presche; S. Paul écrit que nous devons toûjours marcher dans l'amour: *Ambulate in dilectione*; que toutes nos actions soient faites dans la vuë de Dieu; & que nous rapportions mesme ces actions animales du boire & du manger a cette derniere fin: *Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite*; en fin que tout soit fait dans la charité: *Omnia vestra in caritate fiant*; parceque sans la charité on ne

Censure de l'Apologie des Casuistes par M. L'Archevesque de Bourges Anne de Levy de Ventadour.

1. ad Corinth. 10.

peut

peut plaire à Dieu, & que c'est cette divine vertu, qui comme la forme de toutes vertus rend les hommes vertueux, aussi bien qu'elle les fait saints & parfaits, selon la doctrine de l'Apostre dans un chapitre entier de son Epitre aux Corinthiens. Et selon la doctrine de l'Apologie nous ne sommes pas tenus d'agir par cette vertu. & c'est même une erreur de la croire,,.

1 ad Corinth 13.

Censura in eamdem *Apologiam Casuistarum* edita a Vicariis Generalibus Archiepiscopi Parisiensis, Joanne Baptista de Contes, & Alexandro de Hodencq, n. 30. hæc habet: Cette doctrine (quæ continetur in Apolog. pag. 165.) autant qu'elle condamne d'erreur l'opinion qui soutient que les Chrestiens doivent en toutes leurs actions aimer Dieu, & qu'il n'y a point d'actions vertueuse, *si elle n'est commandée par la charité, est temeraire, & injurieuse à plusieurs Peres de l'Eglise.*

Censure par Messieurs Les Vicaires Generaux de Mons. l'Eminentissime Card. de Paris du 23. Aoust 1658.

Archiepiscopus quoque Senonensis in suo Mandato die 3. Septembris anno 1658. Censura v. in præcitata Apologistarum verba, *Hæc propositio* (inquit) *quatenus erroris accusat sanctissimam doctrinam, qua Christianis omnibus præceptum asseritur, ut actus omnes suos ad Dei honorem actu scilicet vel virtute referant, temeraria & falsa est, Patribus, S. Thomæ, & clarissimis Theologiæ Doctoribus injuriosa, qui in hæc Sancti Pauli verbis,* Omnia vestra in caritate fiant, *& in illis item,* Sive manducatis, sive bibitis, sive quid aliud agitis, omnia in Dei gloriam facite, *verum præceptum semper agnoverunt, quod violari sine aliquo peccato vel mortali, vel veniali non potest.*

Ordonnance de Monseigneur l'Archevesque de Sens Louis Henry de Gondrin.

In Epistola item Pastorali adversus præcitatam Casuistarum *Apologiam*, die 12. Novembris anno 1658. Nicolaus Præsul Bellovacensis hæc scripsit: *Apologie des Casuistes pag.* 165. „ L'amour de Dieu, qui est le grand commandement de la Loy, n'est plus qu'un conseil de bien-seance selon les principes ruineux qu'il s'efforce d'establir; & il condamne comme des errants les sentimens orthodoxes de ceux qui soutiennent après S. Paul & S. Thomas, que les Chrestiens sont obligez d'avoir pour fin la gloire de Dieu dans toutes leurs actions, & de les luy rapporter ou actuellement, ou par une intention virtuelle: „ Episcopus itidem Ebroicensis in sua Censura die 15. Januarii 1659. ait: „ Nous avons jugé que ce livre de l'Apologie pour les Casuistes détruit les devoirs de l'homme envers Dieu, faisant passer pour une erreur qu'il soit obligé d'aimer Dieu en toutes ses actions. „ Similia leguntur in Censura Illustrissimi Episcopi Vinciensis inserta Diœcesanæ Synodo anni 1659. atque in *Ordinationibus*, uti vulgo appellantur, aliorum doctissimorum Gallicanæ Ecclesiæ Pastorum.

Lettre Pastorale de Monseigneur l'Evesque & Comte de Beauvais Vidame de Geberoy &c. & Censure par M. Gilles Evesque d'Evreux.

Nec tantum, ut dixi, illi Galliarum Antistites, qui censuris perstrinxerunt *Apologiam Casuistarum*, ab Apostolica etiam Sede proscriptam ac reprobatam, sententiam propugnantium relationem operum in Deum per virtualem caritatem, appellant sanctissimam, ab Apostolo traditam, ac Patribus Theologisque præstantissimis probatissimam, temeritatis & audaciæ eos arguentes, qui eamdem orthodoxam piissimamque sententiam tanquam erroneam & Jansenianam carpunt & vellicant; sed & centum Episcopi in *Explicationibus* celeberrimæ Constitutionis *Unigenitus*, quas non semel in his Apologeticis disquisitionibus laudavimus, eamdem sententiam amplectuntur, eique adversantes similiter notant, dum articulo 4. inquiunt: „ L'obligation de rapporter à Dieu toutes ses actions, renfermée dans le premier precepte, fait partie du culte, que nous devons au souverain Estre, & de la gloire, que nous sommes obligez de lui rendre. La doctrine qui enseigne cette obligation a de trop grands fondemens dans l'Ecriture (*a*) & la tradition (*b*) pour souffrir que des Auteurs temeraires osent la combattre, &c. „ Jure itaque meritoque Augustinenses Theologi asserunt suam de referendis in Deum operibus omnibus deliberatis sententiam nullatenus cum quinquagesima tertia, aliisve Quesnellianis propositionibus convenire, quando præter tot, ac tantos Theologos eidem sententiæ adhærentes, Clerus Gallicanus data opera Quesnellianos errores refellens, illam ab his immunem, ac sartam tectam, necnon firmissimis fundamentis innixam, ac talem, quæ temere & inconsiderate a quibusdam Auctoribus oppugnatur, tam splendido testimonio declaravit. Quare recte sapienterque Aurelius Pietta de Actibus Hum. qu. 1. §. 6. *Sententiam hanc* (ait) *in Bulla Unigenitus mansisse illibatissimam censuit Clerus Gallicanus, imo quantum pro ea stet colligi potest ex illis Elucidationibus, quas circa illam Constitutionem dedit anno* 1720. demonstratque vir eximius quanti declarationes illæ Cleri Gallicani sint faciendæ, cum examini & discussioni omnium Episcoporum Galliæ subjectæ fuerint, ac tandem approbatæ & signatæ ab Episcopis plusquam centum, ut constat ex Epistola Episcopi Suessionensis ad Episcopum Boloniensem, Constitutionis *Unigenitus*, & memoratarum Explicationum hostem atque osorem.

Explications sur la Bulle Unigenitus. A Paris de l'Imprimerie Royale 1720.

(a) ad Cor. cap. 10. 31. Ibid. cap. 16. 14. Ibid. ad Colos. cap. 3 17.

(b) S. Basil. Reg. fus. disput. interrog. 5. in Reg. brev. interr. 195. & 196. Lib. 1. de Bapt. cap. 2. tom. 2 p. 650. S. August. de corrept. & grat. cap. 3. Id. Enchir. cap. 121. S. Thom. 2. 2. qu. 100. art. 10. ad 2. & in Cap. Id. 2. 2. qu. 69. art 1.

Aurel. Pietta p. 2. pag. 42.

IX. Nostra demum sententia de referendis *virtualiter* in Deum operibus deliberatis non solum defenditur a Theologis laudatis §. 2. & 3. a Galliarum Episcopis nuper commemoratis, & fatente Jacobo Fontana a quibusdam Lovaniensibus, verum etiam fere ab universa Lovanii Theologica Facultate; quæ anno 1677. ab Apostolica Sede humillima supplicatione postulavit, ut ad examen ac trutinam revocaretur doctrina, quæ in his articulis de virtutibus Theologicis continetur. 1. *Quod tametsi aliqui Scholastici accipiant caritatem pro sola Dei dilectione, qua est nostra cum eo per peccatorum remissionem amicitia, tamen S. Augustinus, & alii Patres eam sumere solitam pro quavis supremi Boni casta propter se dilectione.* 2. *Quod omne opus, ut plene bonum sit, & ne venialiter quidem in eo delinquatur, debeat ex tali caritate procedere, ac per ipsam referri in Dominum Deum.* 3. *Istam tamen relationem non debere fieri per caritatem perfectam: sed sufficere eam fieri per imperfectam; nec opus esse relatione ex caritate actuali, sive ex caritate super quam fiat actualis reflexio, quia hæc continua reflexio est in hac vita impossibilis, sed sufficere, quod opera nostra per caritatem virtualem in Deum referantur.* His apud Sanctam Romanam Inquisitionem discussis, sacrum illud amplissimumque Tribunal mandavit sapientissimo viro Laurentio Brancato de Laurea, tunc ejusdem Inquisitionis Consultori, ac postea S. R. E. Cardinali, ut a Lovaniensibus Deputatis planiorem exigeret explicationem, eisque significaret prænunciatam in secundo articulo doctrinam a censura non fore immunem; *si ad opera moralia ita requireret relationem in Deum per caritatem virtualem, ut hac relatione prætermissa nullum apud nostrum esset moraliter bonum: at vero si admittuntur opera moraliter bona, etiam in Deum non relata, haud censurandam fore.* Sacræ Facultatis Deputati scripto Sacræ Inquisitioni exhibito sententiam suam declararunt. Hujus scripti, quod vidimus, ac perlegimus, synopsis est: Hæc vocabula *opus moraliter bonum* apud Augustinum aliosque Patres non inveniri: id quod Scholasticis *opus moraliter bonum* dicitur, a Patribus appellari *opus officio bonum*, seu, *bonum & rectum officium*: opera, *officio bona*: tametsi non referantur in Deum per caritatem virtualem, certissime esse admittenda; Augustinum adversus Julianum disputantem affirmare eleemosynam etiam a Gentili distributam esse opus *officio bonum*, non autem peccatum, propterea quod *ex naturali compassione oriatur*: in libro itidem *de Patientia* asserere, patientiam ipsam, aliaque christianæ pietatis officia, etsi fiant a schismaticis, vel ab hæreticis, non proinde *peccata esse & culpanda*: ceterum constantar ac perspicue eumdem Augustinum docere, quod virtutes a vitiis non *officiis*, sed *finibus* discernantur, ac proinde opera, quæ in Deum per caritatem imperfectam virtualiter non referuntur, etsi *officio sint bona*, esse tamen destituta *rectitudine finis*, & licet non ipsis operibus, aliquid tamen operantibus deesse, cujus defectu non fiunt sicut oportet, nec sunt bona undique, idest, tam *ex parte operis*, quam *ex parte operantis*: Sanctum Augustinum in capite 121. Enchiridii, & in plurimis aliis locis id tradidisse, nec dissentire alios Latinos Græcosque Patres. His vero fuse & docte explicatis, ita Lovanienses concludunt: *Ex his apparet legitimus sensus nostri hujus Lovaniensis articuli*, Omne opus, ut plene bonum sit, & ne venialiter quidem in eo peccetur, debet ex tali caritate procedere ac per ipsam referri in Dominum Deum, *hoc est, ut bonum sit tam ex parte operis, quam ex parte operantis. Utriusque enim rectitudo est necessaria ad plenitudinem bonitatis, sive ut operans nullum incurrat peccatum, nequidem veniale.* Huic Lovaniensium declarationi acquievit supremus Sanctæ Inquisitionis Senatus, & prædictus articulus absque ulla censura dimissus fuit. Id etiam narrat in *Confutatione discussionis Theologicæ P. D. Augustini Michel* Petrus Lambertus Le-Drou, addens discrimina inter hanc Lovaniensium sententiam, & inter dogma Bajanum, quæ discrimina ex hac nostra & ex priori dissertatione sunt manifesta, ac ulterius affirmans se eorum, quæ narrata sunt, testem fuisse ocularem.

Le Drou confut. discuss. cap 17. pag. 431.

X. Ipsemet Auctor Operis inscripti, *Constitutio Unigenitus Theologice propugnata*, quamquam sententiæ de referendis operibus deliberatis in Deum per caritatem virtualem plurimum adversatur, eamque *difficilem*, & *duram* appellat, eo quod ipsi videatur illuc inferri, *quod opera in finem ultimum non relata sint peccata, id quod negant cum S. Thoma Doctores omnes Catholici, atque in Bajo, & Quesnello damnatum est*: non audet tamen sententiam Lovaniensium paullo supra explicatam hæreticam pronuntiare, sed illam esse mediam fatetur inter suam, quam putat esse Doctoris Angelici, atque inter oppositam Quesnellianam. In propositionem itaque Quesnellii 1. 1. cap. x. num. 3. ita loquitur: *Quod attinet ad obligationem referendi omnia in Deum ex caritate, non una Scholasticorum sententia est. Prima tutissima S. Thomæ, quam superius* expli-

Jacobus Fontana P. 2. pagina 983.

explicui: altera ei opposita Quesnelli exigens dilectionem perpetuam, cujus omissione qualibet actio virtutum moralium, etiam fidei & spei, sit peccatum: tertia aliquorum Lovaniensium inter utramque media, requirens relationem perpetuam omnium actionum, non quidem caritatis actibus semper elicitis, sed virtute manentibus, quorum instinctu omnia fieri debeant opera deliberata, & cujus relationis defectu homo peccet continuo, etsi in virtutibus moralibus, etiam duabus primis Theologicis, se exerceat. Hujus sententiæ authores duplici discrimine se existimant a damnatis Quesnelli erroribus segregari: primo quod hic nusquam meminerit relationis solummodo virtualis, sed actualem semper exigere videatur: secundo quod Quesnellus non solum relationis omissionem arguat peccati, sed ea vitiari statuat actum ipsum misericordiæ, castitatis, & quemlibet alium virtutis moralis, fidei quoque & spei; se autem actuum illorum agnoscere bonitatem, solam autem de peccato arguere omissionem debitæ relationis. His vero si vir præclarus adjecisset sententiam hanc non esse quorumdam Lovaniensium duntaxat, sed omnium Augustinensium, aliorumque multorum, & insuper doctissimorum Galliarum Antistitum, & judicio complurium, etiam Doctoris Angelici, totius vero Lovaniensis nomine Romæ expositam, nullaque censura perstrictam; ac demum si animadvertisset ex eadem sententia nullatenus consequi traditam a Bajo, & a Quesnellio doctrinam, quod nempe in se vitiata sint & corrupta opera in Deum non relata: si, inquam, præclarus vir hæc addidisset ac prænotasset; profecto illa quoque *difficultas*, & illa *durities*, quæ ipsius obversabantur menti, penitus evanuissent.

§. VI.

Explicatur uberius Augustiniana sententia, hujusque a Bajana discrimen.

JAm vero Augustinianæ sententiæ, quam nobiscum amplectuntur, propugnantque viri doctissimi ac præstantissimi, synopsim quamdam atque imaginem exhibebimus, non quod necessum sit, & obscure a nobis expositam existimemus, sed quod ad hanc dissertationem propius accedat. necnon cum tali adversario congrediamur, cui eadem sæpe insulsissima nugacitate opponenti eadem quoque sunt rursus imperturbato animo objicienda.

To. 2. pag. 596. I. Primum itaque in Augustiniana Theologia virtutes *non officiis*, sed *finibus* discernuntur. *Noveris*, inquit S. Pater contra Julianum lib. IV. cap. 3. n. 21. *Noveris non officiis, sed finibus a vitiis discernendas esse virtutes. Officium est autem quod faciendum est: finis vero propter quod faciendum est. Cum itaque facit homo aliquid, ubi peccare non videtur, si non propter hoc facit, propter quod facere debet, peccare convincitur. Quæ tu non attendens fines ab officiis separasti, & virtutes veras officia sine finibus appellandas esse dixisti.* Officia a finibus distinguenda esse Augustinus perspicuo exemplo demonstrat: nam abstinere ab alieno, si officium cogites, potest videri esse justitiæ; at si hac ne plus pecuniæ litibus pereat, non est justitiæ, sed avaritiæ. Item bonum est, si subveniatur homini periclitanti, præsertim innocenti; sed ille qui hoc facit, si amando gloriam hominum magis quam Dei facit, non bene bonum facit.

II. Quoniam vero finis ultimus creaturæ rationalis est Deus, non voluptas, non temporale commodum, non hominum gloria, sive laudum ambitio: si quis officium aliquod exerceret propter voluptatem adipiscendam, seu tenendam, aut propter temporale aliquod emolumentum, vel ob gloriæ, humanarumque laudum cupiditatem; profecto ob finis perversitatem a vera virtute alienissimus foret, siquidem non intentione ultimi finis, ac summi Boni, sed amore bonorum commutabilium creaturis fruens, & Deo utens, capessendis virtutibus daret operam. Quod si nullo hujusmodi fine ageret, nullique rei actus virtutum ancillarentur, otiosa & inanis res foret, non virtus; atque recti finis carentia vitium potius, quam virtus appellaretur. *Absit autem*, ait eo loci Augustinus, *ut virtutes veræ cuiquam serviant, nisi illi, vel propter illum, cui dicimus, Deus virtutum converte nos. Proinde virtutes, quæ carnalibus delectationibus, vel quibusdam commodis & emolumentis temporalibus serviunt, veræ prorsus esse non possunt. Quæ autem nulli rei servire volunt, nec ipsæ veræ sunt. Veræ quippe virtutes Deo serviunt in hominibus, a quo donantur hominibus, Deo serviunt in Angelis, a quo donantur & Angelis. Quidquid autem boni fit ab homine, & non propter hoc fit, propter quod fieri debere vera sapientia præcipit, etsi officio videatur bonum, ipso non recto fine peccatum est.*

III. Hinc in Augustiniana Schola non dantur virtutes steriles, & infructuosæ; quia non est virtus quicquid non recto fine peragitur, nec peragitur recto fine quicquid non fit propter Deum. Ad hoc autem, ut aliquid fiat propter Deum, opus est amore Dei, sine quo nemo bene utitur creaturis. Idcirco Juliano laudanti virtutes infidelium, quas steriles fatebatur, nec sufficere ad consequendum Regnum cælorum ultro libenterque concedebat; respondet Augustinus præcitato cap. 3. num. 22. non esse veras virtutes illas a Pelagianis in infidelibus celebratas. *Fieri non potest*, ait S. Pater, *ut steriliter boni simus: sed boni non sumus quidquid steriliter sumus. Arbor enim bona bonos fructus facit. Absit autem, ut Deus bonus, a quo securis paratur arboribus non facientibus fructum bonum, excidat, & in ignem mittat arbores bonas. Nullo modo igitur homines sunt steriliter boni: sed qui boni non sunt, possunt esse alii minus, alii magis mali.* Et numero 32. *Deus istas arbores non potest diligere, & si tales permanserint, disponit excidere: qui sine fide impossibile est placere Deo. Sed ita his immoraris, quasi istas arbores non jam tu ipse steriles pronuntiaveris. Quomodo igitur obsecro non aut jocaris in his disputationibus, aut deliras, qui sterilium fructus arborum laudas? Qui utique aut nulli sunt, aut si mali sunt, laudandi non sunt: aut si fructus boni sunt, profecto steriles arbores non sunt, immo & bonæ sunt, quarum fructus boni sunt, & debent Deo placere, cui bonæ arbores non possunt nisi placere, falsumque erit quod scriptum est, sine fide impossibile est placere.*

IV. Disputans itaque Augustinus cum Juliano de virtutibus infidelium, nequaquam differebat, an hujusmodi virtutes ad salutem, regnumque sempiternum possent perducere, sed an virtutes illæ absque fide steriles, & infructuosæ, veræ virtutes sint, an vitia similia virtutibus. Id recte observavit Norisius in Vindiciis cap. 3. §. 4. & brevi etiam, sed perspicua ratione demonstravit. Enimvero Pelagiani asserebant per solam gratiam sanctificantem homines fieri filios Dei adoptivos, & acquirere jus ad gloriam. Manifestum hoc est ex libello fidei, quem Cælestius Romæ edidit: de quo Augustinus in libro de Peccato Originali cap. v. num. 5. necnon ex verbis Juliani apud eumdem Sanctum Patrem lib. v. Operis imperfecti num. 9. Adeo itaque Pelagiani vires arbitrii extollebant, ut dicerent hominem solius naturæ viribus posse peccata vitare, & virtutes acquirere. At adversus illos divinæ gratiæ propugnator gloriosissimus Augustinus firmissime docuit, non talis esse roboris post Adæ prævaricationem liberum voluntatis arbitrium, sed *neminem liberum esse ad agendum bonum sine adjutorio Dei*; & licet ipsum liberum arbitrium non sit extinctum, & destitutum etiam fide, & gratia supernaturali exerceat aliquando *officia* virtutum, puta honorem parentibus, eleemosynam pauperibus, majoribus obedientiam impendat, servetque temperantiam, continentiam, sobrietatem; nihilominus hujusmodi *officia* vel non fiunt propter Deum, & a recto fine deflectunt, vel fiunt ob voluptatem & corporis oblectamentum, & fine pravo vitiantur: vel propter solam virtutis honestatem, & inflantur vento ambitionis; ideoque ut veræ virtutes sint, nimirum, nec deflectentes a recto fine, neque a pravo fine corruptæ; præter vim illam fractam, tenuissimamque libertatis humanæ, exigunt supernæ veritatis illustrationem, & inspirationem amoris, *sine quo nemo bene utitur creaturis.*

To. 5. pag. 948.

Aug. tom. x. pag. 659.

Ibid. p. 994. 1096.

Hanc Norisii doctrinam impugnat, & demonstrat veram Ripalda de Ente supernaturali lib. 1. disput. 20. sect. 1. num. 17. & Decr. tom. 2. pag. 160. quem vide infra cap. 2. §. 6. num. 2.

Ibid. p. 601.

V. Augustiniana itaque sententia nullas veras virtutes admittit absque omni prorsus fide, & absque divinæ gratiæ auxilio: hujusque sententiæ fulcimenta sunt, quæ de viribus arbitrii post Adæ lapsum diximus paullo supra, & quæ adjecta fuerant de fide, per quam rectus finis operandi dignoscitur. Accedit quod Pelagiani, ut adstruerent initium salutis esse ex nobis, ajebant citra omnem fidem, omnemque gratiam homines honesta plura & recta opera efficere, quibus Deus ad conferendas gratias uberiores moveatur: contra illos autem gratiæ hostes docuit Augustinus lib. I. de Nuptiis & Concupisc. cap. 3. num. 4. nec pudicitiam conjugalem, nec opus aliud, quod non fiat *propter Deum verum*, redolere virtutem. Ex hoc loco Julianus ansam arripuit scribendi adversus Augustinum, haberi pudicitiam conjugalem, ceterasque virtutes absque ulla gratia, ut constat ex libro IV. S. Patris adversus eumdem Julianum cap. 1. cui & respondet cap. 3. ejusdem libri locupletissime, *neminem recte vivere, nisi ex fide per Jesum Christum*; falli Pelagianos veri similitudine eorum vitiorum, quæ finitima videntur, & propinqua virtutibus; in Fabriciis, Regulis, Fabiis, Scipionibus, Camillis, ceterisque talibus non fuisse veram justitiam, *quia non actibus, sed finibus pensantur officia*: aliaque plura, quæ ibidem leguntur. Hinc vero apparet Augustinum ad agendum de Virtutibus a Juliano provocatum fuisse; atque ubi Pelagianus iste virtutes infidelium laudabat, ut hinc inferret hominem bene incipere sine gratia & divinitus adjuvari tantummodo ad capessendam perfectionem; Augustinum contra demonstrasse virtutes illas, quæ humanæ voluntati, non divino muneri tribuuntur, esse vitia virtutibus simillima; ideoque non solum ad perfi-

Tom 10. pag. 481.

Ibi pag. 585. & 590. 5900.

clen-

ciendam & consummandam, verum etiam ad incipiendam virtutem requiri divinæ gratiæ adjutorium.

VI. Sequitur ex his Augustinianæ Theologiæ principiis, virtutes infidelium, si tamen sint undique bonæ, & finis rectitudine non carentes, ab aliqua fide, non utique expressa & perfecta, sed inchoata; plumque credulitatis affectum excitante, atque a gratiæ irradiatione fuisse profectas: quod S. Pater non uno in loco demonstrat. Enimvero de Polemone, quem Xenocrates de fruge temperantiæ disputando, non solum ebriosum, verum etiam tunc ebrium, ad mores alios repente converti, scribit S. P. Epistola 130. nunc 144. num. 2. *Quamquam ergo ille, sicut prudenter & veraciter intellexistis, non Deo fuerit adquisitus, sed tantum a dominatu luxuriæ liberatus: tamen ne id ipsum quidem, quod melius in eo factum est, humano operi tribuerim, sed divino.* Inquit de Gratia Christi cap. 24. num. 25. & libro 1. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 29. num. 38., Deum cor regis Assyrii transtulisse occultissima & efficacissima potestate *ab indignatione ad lenitatem, hoc est a voluntate lædendi ad voluntatem favendi, secundum illud Apostoli, Deus operatur in vobis & velle:* & de Cornelio Centurione in libro de Prædestinat. Sanctor. cap. 7. num. 12. *Solet enim dici, Ideo credere meruit, quia vir bonus erat & antequam crederet; quod de Cornelio dici potest, cujus accepta sunt eleemosynæ, & exauditæ orationes, antequam credidisset in Christum: nec tamen sine aliqua fide donabat, & orabat. Nam quomodo invocabat, in quem non crediderat?* Nonnulla itaque bona opera in infidelibus inveniuntur; sed hæc divino muneri, non humanæ tantum voluntati sunt tribuenda.

Tom. 2. pag. 468.

To. x. pag. 241. pag. 428. pag. 798.

VII. Quare si quis omni prorsus fide, & omni gratia destitutus sit, quantumvis bene agere videatur, in quolibet opere deflectet a recto tramite: unde Prosper in sententiis num. 106. *Omnis infidelium vita peccatum est, & nihil est bonum sine summo bono; ubi enim deest agnitio æternæ & incommutabilis veritatis, falsa virtus est etiam in optimis moribus.* Principio enim virtutes infidelium vanitati, & gloriæ cupiditati deserviunt: quod S. Pater egregie, & erudite demonstrat lib. v. de Civit. Dei cap. 12. ubi productis exemplis Marci Catonis, Caji Cæsaris, aliorumque Romanorum, qui rebus præclare gestis dederunt operam ut virtus, nomenque suum enitesceret, *Laudis aviditas,* inquit, *& cupiditas gloriæ multa illa miranda fecit, laudabilia scilicet, atque gloriosa secundum hominum existimationem.* Hunc virtutis finem, gloriam nempe, honorem, & imperium præstituisse sibi Romanos, commonstrat eo in loco sapientissimus Augustinus pluribus ex Sallustio, Plutarcho, & Virgilio collectis sententiis, necnon ex Æmilius, quas Romani *conjunctissimas constituerunt, virtutes & honoris, pro Diis habentes quæ dantur a Deo.* Virtutes itaque eorum, qui inter Gentiles ceteris visi sunt antecellere, nequaquam virtutes veræ fuerunt. *Neque enim* (inquit S. Pater num. 4.) *est vera virtus, nisi quæ ad eum finem tendit, ubi est bonum hominis, quo melius non est.* Prodigium autem foret, si hujus inania gloriæ cupidine homo sibi relictus non tangeretur, quum potissimum creaturæ spiritualis ipsa delectaretur, & homo etiam innocens, & in bona voluntate e Deo conditus, ex eo, quod illi dictum est, *Eritis sicut Dii*, miserrime inflatus, ab illo, cui debebat inhærere, perversæ celsitudinis appetitu recesserit. Vide S. Patrem.

Append. tom. x Op. Aug. pag. 230.

Tom. vii. pag. 127.

Ib. pag. 128.

Lib. 4. contra Jul. cap. 3. num. 18.

VIII. Nemo utique has virtutes, quarum finis est inanis gloria, dixerit omni prorsus vitio carere; tametsi hanc unam virtutis mercedem agnoverint inter Ethnicos sapientissimi, teste Tullio pro Archia Poeta, ubi ait: *Nullam virtus aliam mercedem laborum periculorumque desiderat, præter hanc laudis, & gloriam.* Multo minus inter virtutes connumerari debent, quæ voluptatis causa exercentur: nam virtutes *voluptatis ancillas* Epicurus induxit; & cum virtus vera Deo servire debeat; virtutes, quæ carnalibus delectationibus serviunt, veræ prorsus esse non possunt. Hinc S. Pater prælaudato Opere de Civit. Dei lib. v. cap. 20. affirmat, nihil ignominiosius & deformius esse ea pictura, quam solent quidam philosophi ad ingenerandum pudorem iis, qui virtutes quidem probant, sed eas voluptatis corporalis fine metiuntur, verbis in quadam tabula exhibere, *ubi voluptas in sella regali, quasi delicata quædam regina consideret, eique virtutes famulæ subjiciuntur, observantes ejus nutum, ut faciant quæ illa imperaverit.* quam turpissimum sit, *virtutes cum tota sua gloria dignitate tanquam imperiosæ cuidam & inhonestæ muliercula servire voluptati.* Hæc S. Pater, subjiciens nec satis debiti decoris esse picturam, si etiam talis fingatur, ubi virtutes humanæ gloriæ serviant. *Licet enim ipsa gloria delicata mulier non sit, inflata tamen est, & multum inanitatis habet.* Virtutes itaque infidelium sive voluptati, sive humanæ gloriæ servientes, vitia fuerunt.

Ibid. p. 137.

IX. Illæ etiam virtutes, quæ ad seipsas referuntur, nimirum appetuntur atque exercentur propter ipsarum decorem atque honestatem, quoniam in iis Deo animus & ratio ipsa non servit, tales non sunt, quibus corpori, vitiisque recte imperatur. Quare de iisdem virtutibus lib. 19. de Civit. Dei cap. 25. ita sapientissimus Præceptor atque Institutor: *Licet a quibusdam tunc veræ & honestæ putentur esse virtutes, cum ad seipsas referuntur, nec propter aliud expetuntur; etiam tunc inflatæ & superbæ sunt, & ideo non virtutes, sed vitia judicanda sunt.* Eadem repetit S. Pater sermone 156. sive 13. de Verbis Apostoli, num. 7. ubi tam de Epicureis, qui ajunt, *Beatus, cujus est in fructu voluptas carnis ejus*, quam de Stoicis dicentibus, *Immo beatus, cujus est in fructu virtus animæ ejus*, interpretatur verba Psalmistæ 39. 5. *Non respexit in vanitates, & insanias falsas.* Verbo dicam: Augustinus veras virtutes non agnoscit, nisi quæ Deo serviunt, quæ propter Deum exercentur, quæ ad Deum referuntur.

Eadem tom. 7. pag. 5...

Tom. v. pag. 7...

X. Harum autem virtutum, quæ Deo non serviunt, ideoque non sunt bonæ spectato fine ultimo, ad quem sunt referendæ, quædam sunt ad finem pravum directæ, quæ nempe serviunt gloriæ hominum, cupiditati, & voluptatibus carnis, & hæc sunt vitia proprie dicta, nempe opere perversa intentione, & iniquo animo patrata; & hæ virtutes sunt, quas Augustinus appellat *cupiditatis & voluptatis ancillas*: aliæ, quæ in sua productione malæ non sunt, nec a pravo fine derivant, sed objectum quoque honestum tendunt, cujusmodi sunt exhibere honorem parentibus, pauperibus eleemosynam elargiri; & hæc, nisi in Deum virtualiter referantur, vitia ab Augustino dicuntur, non *positive*, quasi a cupiditate corrumpantur; sed *negative*, atque, ut ipse Augustinus loquitur, *non recto fine*; cujus recti finis omissio non inficit *intrinsecus* officium & opus, sed accusat duntaxat operantem, qui *non bene* bonum opus exercet, idest, non operatur utendo creaturis, easque propter Deum diligendo.

Tom. x. p. 5...

XI. Apparet ex dictis maximum discrimen inter eos, qui hanc defæcatissimam Augustini doctrinam defendunt, & inter Bajum, & Quesnellium, aliosque, qui ajunt infidelem in quolibet opere peccare, impium servire in omnibus operibus dominanti cupiditati, & quidquid fit sine fidei lumine, & sine caritate, esse præsumptionem, esse vanitatem, esse peccatum. Dogmatistæ enim illi merito ab Apostolica Sede damnati, statuentes, ut vidimus dissert. 1. duo tantum actionum humanarum principia, *caritatem habitualem, & cupiditatem item habitualem*, & nullam gratiam agnoscentes ante fidem perfectam, & Spiritum Sanctum inhabitantem, coacti sunt asserere, quidquid in infidelibus adinvenitur esse inquinamentum, atque peccatum, & quidquid est in homine dominanti cupiditati subjecto, esse iniquitatem, & opus a noxio mundi amore corruptum. Quamquam vero hanc esse Dogmatistarum mentem plurimis argumentis demonstraverim; afferam tamen hoc in loco apertissimum testimonium summorum virorum, cui anonymus accusator, velit, nolit, tenetur assurgere, Cardinalium nempe, Archiepiscoporum, & Episcoporum Galliæ, qui in Pastorali Instructione edita post acceptationem Constitutionis *Unigenitus*, hæc de propositionibus Quesnellianis tradiderunt: *Elles donnent à entendre, qu'il n'y a point de veritable charité, que la charité habituelle ou dominante. Les dispositions qui preparent la voie à la charité, loin de pouvoir être rapportées à la charité, sont de vrais pechez; parceque sans la charité, & sous le regne de la cupidité, toutes nos actions sont corrompues, venant de la cupidité, qui regne dans le cœur des que la charité n'y domine pas*; & centum pariter Episcopi Galliæ an. 1720. in Quesnellio item, ac in Bajo damnatum hoc dogma testati sunt, *qu'il n'y a point d'autres principes de nos actions, que la charité habituelle, & la cupidité habituelle.* Vide dissert. 1. cap. 1. §. 4.

Dans ... de l'A... ... pag. 37.

Art. 4. de l'Instr. ... Theolog.

XII. Duplici itaque ex capite nos a Bajano dogmate discrepamus: quod nempe ad opus moraliter bonum non requirimus *caritatem habitualem*, neque *fidem perfectam*; & quod plura etiam sine fide imperfecta, & sine gratia actuali in infidelibus opera fatemur, quæ licet non sint *intrinsecus* peccata, neque e noxia cupiditate oriantur, quia tamen non fiunt propter Deum, *non bene* fiunt: quamquam hoc postremum perraro, & fere nunquam contingat, ut in praxi sine gratiæ adjutorio fiat aliquod opus honestum, & bonum ratione officii, & finis proximi, atque in tali opere non sit humanæ gloriæ, & cupiditatis rubigo, ut diximus præcedenti num. 7., cum tentationes, quibus homo continuo a propria concupiscentia exagitatur, & præsertim cupiditas gloriæ, qua mens humane perniciose sibi placet, ac typho, & morbo inflationis extollitur, non possint sola naturæ viribus superari: quod etiam Bellarminus docet libro v. de

Bellarm. tom. ... pag. 3...

Grat.

Grat. & liber. arbitrio cap. 7. Atque hinc est, quod Augustinus acerrime oppugnare studuit Julianum, qui de Gentili, qui non vivit ex fide, *si nudum operuerit, periclitantem liberaverit, ægri vulnera foverit, divitias honestæ amicitiæ impenderit, ad testimonium falsum nec tormentis potuerit impelli* (cum nollet, cum illa facit, peccare) profecto dicturus erat, *Et bona facit, & bene*.

August. lib. 4. contr. Jul. cap. 3. n. 30. pag. 600.

XIII. Ceterum ex eo quod bonum honestum in Deum ultimum finem non referatur, neque eliciatur, aut imperetur a caritate, minime sequitur, ut commentus est Bajus, *intrinsecus* vitiatum esse, & originem suam ducere ab amore mundi, sive a noxia cupiditate; sed tantum quod destitutum sit recto ordine relationis, ut dixi dissert. 1. cap. 2. §. 1. atque in aliis locis compluribus. Solus enim debitæ relationis defectus in operantem, non in opus redundat: quod Nostrates non una ratione demonstrant. Inquiunt alii, Præceptum diligendi Deum habere diversum a præceptis ceteris objectum; quando autem præcepta *disparata* sunt, & objectum habent diversum, potest unum *quoad substantiam* sine alio servari, ita, ut recte se quisque gerat in observatione unius, male autem in alterius transgressione. Ita urgente simul præcepto audiendi sacrum, & servandi jejunium in die Festo jam Quadragesimam occurrente, si quis sacrum audiat, frangatque jejunium, unum bonum opus exercet, aliud omittit; nec tamen ex unius omissione alterum *intrinsecus* inficitur & vitiatur: & urgente simul præcepto eliciendi actus fidei, spei, & caritatis in extremo vitæ periculo, si eliciatur actus fidei, vel spei, actus vero caritatis prætermittatur; peccat quidem homo actum caritatis omittens, at non proinde actus fidei & spei peccata sunt, nec omissione actus caritatis *intrinsecus* labefactantur. Ad hunc modum, inquiunt, præceptum referendi omnia opera in Deum habet pro objecto Dei gloriam, & præceptum honorandi parentes, vel largiendi eleemosynam, spectant officia pietatis & amoris, proximis impendenda. Etsi autem hujusmodi præcepta simul urgeant, & honor parentum, aut sublevatio pauperum in Deum sint referenda; nihilotamen minus qui parentibus honorem exhibet, vel opem fert miseris, id vero non exequitur propter Deum, non peccat, sed vere parentes honorat, vere misericordiam exercet; ut officia hæc *in se bona* non facit *bene*, quia ea non facit propter ultimum finem, cui misericordia, pietas, & reliquæ omnes virtutes deservire debent. Alii ex nostratibus ajunt, hoc discriminis intercedere inter finem pravum, & inter defectum relationis in Deum, E. G. inter cupiditatem, qua eleemosynam aliquis elargitur, & inter omissionem debitæ ordinationis ejusdem eleemosynæ; quod pravus ille finis movet operantem, atque, ut Schola loquitur, *influit in opus*, ideoque ab ipso fine idem opus *intrinsecus* corrumpitur, & inficitur; at omissio debitæ relationis non influit in opus, neque operantem ad agendum movet & allicit; ideoque hac omissione opus *intrinsecus* minime maculatur. Sedulo itaque juxta hanc doctrinam animadvertendum est, an cupiditas, & amor qui hæret in creatura sit finis operis, & an sit concomitans tantum, atque in opus non influens; aliud est enim habere cupiditatem, aliud ex cupiditate operari: ex cupiditate operatur, qui eleemosynam ob inanem gloriam largitur; habet cupiditatem, sed non operatur ex cupiditate, qui ad eleemosynam largiendam movetur ex commiserationis affectu, & creaturæ adhærens hanc eleemosynam in Deum non refert; quoniam hæc cupiditas, qua creaturæ adhæret, non est causa efficiens, aut finalis ipsius eleemosynæ. Potest hæc sententia confirmari ex doctrina Bellarmini scribentis de Grat. & liber. arbitrio libro v. cap. 9. num. 4. edit. novissimæ pag. 315. *Non potest opus inquinari a malitia causæ, nisi quando a malitia procedit. Nam si ex bono naturæ quis operetur, opus erit simpliciter bonum. Atque hoc modo eleemosyna hominis impudici bona esse poterit, si fiat misericordiæ causa, non impudicitiæ. Per accidens enim opus illud est hominis impudici, per se autem misericordis*. In primo itaque casu, non in secundo, opus ex officio bonum *intrinsecus* a cupiditate vitiatur. Demum nostratium aliqui dicunt, rationem habere duplicem respectum, unum ad bona temporalia, alterum ad sempiterna, sive, ut inquiunt, rationem aliam *inferiorem* esse, aliam *superiorem*; ac virtutes, quæ in ultimum finem non referuntur, quoniam versantur circa temporalia, quæ ex genere suo bona sunt, modo a pravo fine non vitientur, esse officia bona atque honesta *secundum rationem inferiorem*: at si *ratio superior* attendatur, a qua præscribitur modus operandi propter finem ultimum, etiamsi officia illarum virtutum versentur circa objectum honestum, tamen *non bona* fiunt, quia non fiunt propter Deum; qui ut est primum principium virtutum omnium, ita debet esse finis ultimus earumdem. Omissio autem relationis in Deum, cum non sit objectum illorum officiorum, nec sit eorumdem finis, ideoque nec intendatur ab operante, nec operantem moveat, & incitet ad agendum, non vitiat *intrinsecus* opus; quod ab objecto, atque a fine habet ut bonum sit, aut perversum. Hæc autem omnia evidenter demonstrant, neminem Augustiniensium, etsi omnes doceant opera deliberata referenda esse in Deum finem ultimum, asserere quod nisi ita referantur, *intrinsecus* mala sint, peccata, & noxiæ cupiditatis vitio corrupta; & consequenter neminem ex nostratibus sentire cum Bajo.

XIV. Quum multum Bajanistæ errent recensentes inter peccata opera honesta atque officia virtutum; magis, ac turpius falluntur, dum asserunt culpabilem esse cupiditatem quemcunque actum fidei, timoris, ac spei, quotiescunque non est caritati conjunctus. Nam etiam servilis timor utilis est, bonus est, & a gratia supernaturali derivans, atque ad justificationem impetrandam disponit; ut definit Tridentina Synodus, & nos etiam non uno in loco tradidimus; quod pariter de fide, & spe firmissime profitemur. Non inde tamen falsum putamus, quod nos docuit Institutor sapientissimus Augustinus in Enchiridio ad Laurentium cap. 121. in Psalmum 77. de Spirit. & lit. cap. 31. ad Bonifacium lib. 3. cap. 4. atque in aliis locis innumeris: in quibus ait, ea quæ fiunt timore pœnæ, non amore justitiæ, nondum fieri quemadmodum fieri oportet, ac sine ullo amore timentem, intus in ipsa voluntate reum esse, quam Augustinianam doctrinam, non ego tantum & Fulgentius Bellelli tradidimus, sed etiam Christianus Lupus, Franciscus Farvacquez, aliique commemorati a Norisio in Confutatione Germanitatis at. ac Norisius ipse eo loci, & in Vindiciis cap. 3. §. 6. immo & S. Thomas 1. 2. q. 107. art. 1. ad 2. & 2. 2. q. 19. art. 9. cujus verba profert, & accurate expendit doctissimus Cardinalis.

Vide Norisium tom. 1. p. 1010. & 1036. & sequentibus.

XV. Facillimum autem ex dictis percipitur, quo sensu timor ipse sit bonus, sit perutilis, sic ad justificationem disponens, & quo sensu quod fit ex timore bonum sit, nec tamen bene fiat. In timore enim servili est *servilitas*, qua impius adhuc animo & voluntate creaturis adhæret, & est ipse timor, sive formido pœnarum. Sane si *servilitas* ipsa sit causa timoris, ut in iis accidit, qui timent, ne a noxiis cupiditatibus distrahantur, sicut adultera timet ne veniat sponsus, a quo illicitos amplexus cogatur dimittere, & lupus timet canem latrantem, ne prædam quam rapuit cogatur deserere; manifestum est, noxium, & a cupiditate vitiatum esse hunc timorem, quem Schola *serviliter servilem* appellitat. Quando autem *servilitas* non est causa timendi, sed adhuc in eo qui timet *servilitas* ipsa permanet, quia nondum amat justitiam, & adhuc illicitis oblectationibus adhærescit; ut in iis evenit, qui fide præeunte, ac Spiritu Sancto movente gehennam timent, sed nondum excitantur flammulis caritatis: utilis timor est, sanctus est, & caritati viam sternit, quoniam *ducit ad amorem justitiæ, pellit consuetudinem malorum operum, caritati locum servat, & dum homines per timorem continent se a peccato, fit consuetudo justitiæ, & incipit, quod durum erat, amari*. Et tamen in casu qui timet adhuc malus est, *non quia timet, sed quia justitiam non amat*, ut inquit Norisius ad præcitatam Germanitatem undecimam, immo S. Thomas 1. 2. q. 20. art. 4. ad 1. necnon Eminentissimus Bellarminus lib. 2. de Pœnit. cap. 18. cujus verba produxi dissert. 1. cap. 2. prope finem. Qui ergo ita timet, & malus est, quia non habet caritatem, ideoque timet timore servili, non filiali, habet timorem bonum ac perutilem, & tamen non bene timet; quoniam defectu caritatis non ordinat talem amorem in Deum, atque plus timet pœnam, quam culpam; sed hujusmodi defectus caritatis non reddit ipsum timorem malum, quoniam defectus caritatis non est objectum, neque causa efficiens timoris, ideoque ipsum non inficit, neque *intrinsecus* maculat, adeo, ut cum *servilitate*, quæ mala est, consistat timor, qui *secundum substantiam* est bonus. Hæc est doctrina Sancti Thomæ citato art. 4. de qua plura scripsi libro 34. cap. 5. Eodem modo ibi de fide, & spe ratiocinatus sum; quorum actus sunt boni, ac supernaturales, etiam in impio, qui caret actu, & habitu caritatis; propterea quod licet non habere caritatem malum sit, id tamen neque est objectum, neque finis, neque causa efficiens actus fidei, vel spei: ideoque actus timoris, actus fidei, actus spei, etsi in Deum referri debeant tanquam in finem ultimum, nihilominus si non referuntur, actus boni sunt, neque defectu hujus relationis *intrinsecus* maculantur. Hæc omnia Augustiniani Theologi explicant unico verbo, docentes in actibus virtutum, quæ non referuntur in finem ultimum, adinveniri vitium *operantis*, non *operis*.

Vide Augustinum in Ps. 53. tom. 4. pag. 998. in Psalm. 118. pag. 1307. & in Psal. 127. pag. 1440. Epist. ad Honoratum, capit. 18. nu. 45. tom. 2. pag. 438. Tractatu 41. in Joannem n. 10. 2. p. tom. 2 pag. 575. In præcitatum Psalmum 127. nu. 7. tom. 4. pag. 1435 In Ps. 150. n. 15. ibi pag. 1691. Serm. 156. nu. 14. tom. 5. pag. 736.

Noris tom. 1. pag. 1406.

S. Thomas tom. 11. pag. 46. De Th. discipl. tom. 7. pag. 552. & seq.

XVI. At Quesnellius, & Bajanistæ reliqui, timoris, fidei, spei, aliarumque virtutum actus debent, suis principiis inhærentes inter peccata, & opera *intrinsecus* vitiata connumerare, connumerantque reipsa. Cum enim in Bajano systemate cupiditas, quæ in corde peccatorum regnat, opera eorum cuncta corrumpat, & quæ a dominante caritate non proveniunt, principium habeant dominantem cupiditatem, prout constat ex prima dissertationa, ex propositione Baji 38. & 45. Quesnelliana, atque ex judicio doctissimorum Præsulum Galliarum, de quibus non semel, & hoc etiam §. num. 11. mentionem feci; consequens est, in ipso Bajanistarum systemate actus omnes, qui a dominante caritate minime efficiuntur, esse *intrinsecus* mala, & quod Lutheranam olet hæresim, atque in Tridentina Synodo proscriptum est, peccatorem, dum credendo, timendo, sperando ad justificationem disponitur, magis, magisque coinquinari. Hinc Quesnellius a propositione sexagesima ad septuagesimam usque timorem Domini adeo depressit, ut veritus non sit affirmare, quod pœnitentia solo supplicii timore animata violenta sit, atque ad desperationem ducat, ulterius pronuntians, ipsum timorem peccatis addicere, homines coram Deo reos facere, & sub jugo legis, quasi Judæi forent, constituere, eosque ad opus impellere tanquam mancipia, & ad instar bestiarum; Deum repræsentare ut dominum durum, imperiosum, injustum, intractabilem: peccari denique, sive faciendo malum, sive illud nonnisi ob timorem evitando. Arbitror autem tam nefaria, & horrenda nec ab impurissimo hæreticorum ore hactenus erupisse: atque certo certius non eruperunt horridiora. Nunc vero Quesnellii sensum fuisse, quod sine caritate actus timoris, ceterarumque virtutum corrumpantur a cupiditate; præter doctrinæ ejus principia, præter damnatarum thesium syntaxim, & præter Gallicanorum Præsulum explicationem, judicia quoque aliorum evincunt, qui de Æquitate Constitutionis *Unigenitus* pertractarunt.

Prima Instit. Ep. Suess. pag. 71. edit. Lov.

Joannes Joseph Languet Episcopus Suessionensis in Institutione Pastorali ait in præcitatis Quesnellii thesibus latere hæresim Lutheranam: Auctor Opusculi Gallice inscripti, *Vente des 101. Propositions*, explicata Quesnellii circa timorem sententia, *Cette crainte* (inquit) *& cette hypocrisie étant un nouveau peché, puisque c'est un fruit de la cupidité, n'augmente-t-elle pas le nombre de ses pechez?*

Vente, &c. pag. 10.

Auctor alterius Opusculi, *Les cent & une Propositions qualifiées en détail*, ait Quesnellium asserere, *que s'abstenir de pecher par la crainte des chatimens, c'est un nouveau peché*; contendere, *que la crainte servile est une affection criminelle qui éloigne de Dieu contre la décision du Concile de Trente*: audere etiam proferre, *qu'agir par la crainte, c'est agir en bête*.

Les Cent & une pag. 92 & 93.

Eadem habentur in Italica earumdem propositionum Explicatione typis Mediolanensibus in lucem edita. Haud secus Cardinalis De Bissy demonstrans inter Quesnellium, & Lutherum omnimodam cohærentiam, cum uterque propugnet hæreticum dogma a Tridentina Synodo expresse damnatum, *Que la crainte des peines rend les pecheurs pires devant Dieu*.

Opuscule 3. vol. gr. pag. 69.

Card. de Bissy Trait. Theolog. pag. 104.

Denique hoc idem, (neque enim opus est de re notissima plura dicere) docuerunt Episcopi Galliarum, asserentes Quesnellianam de timore doctrinam opponi Tridentino Concilio, quod sess. xiv. cap. 4. definivit timorem esse donum Dei, ad justificationem disponere, nec reddere hominem hypocritam, & magis peccatorem, cum qua definitione, „ Ne s'accordent pas les propositions censurées on y lit sur la crainte en general, & par consequent sur la crainte surnaturelle de l'Enfer, qu'elle porte au desespoir, qu'elle laisse le cœur livré au peché, & coupable devant Dieu, qu'elle appartient a la loi ancienne, qu'elle rend l'homme esclave, qu'elle n'exclud pas la volonté actuelle du peché, lors même qu'elle empêche de commettre exterieurement le crime, qu'au contraire on peche, ou en faisant le mal, ou en ne l'évitant que par la crainte; qu'elle ne nous represente Dieu, que comme un maître dur, imperieux, injuste, intraitable. Propositions, que les fideles ne peuvent entendre sans indignation. „ Manifestum est itaque Augustinenses, eosque omnes, qui docent omnia opera in Deum referenda esse, sed negant ea omnia, quæ hac relatione carent, vitiari a cupiditate, & intrinsecus esse mala, atque agnoscunt actus virtutum bonos ac perutiles etiam a caritate sejunctos, toto cælo a Bajanis erroribus dissidere: id, quod ex hisce dissertationibus, immo ea illo tantum paragrapho satis perspicuum esse arbitramur.

Deliberations de l'Assemblée tenue en l'Année 1713. & 1714. pag. 59.

XVII. Unum duntaxat addendum esse videtur, nostrates nempe, ceterosque omnes propugnantes sententiam hac lucubratiuncula expositam *de referendis in Deum operibus deliberatis*, nequaquam asserere quod ejusmodi relationis omissio sit semper peccatum mortale. Quamvis enim idem sit prætermittere in aliquo deliberato opere hanc relationem, ac in tali opere non diligere summum & incommutabile bonum, sed rebus creatis inhærere: non ideo tamen quisquis hæret in aliquo opere creaturis, cessat semper diligere Deum *simpliciter & absolute*, neque semper ita adhæret commutabilibus bonis, ut tali adhæsione caritatem *habitualem*, & sanctificantem gratiam deperdat. Id vero comprobatur experimento justorum, qui non semel *venialiter* peccant, nec tamen venialiter peccando decidunt penitus a caritate, sed in ea *habitualiter* perseverant. Neque robusta, & ad solvendum difficilis censeri debet argumentatio, quam adversariorum nostrorum aliqui urgere solent, opponentes quod si teneamur ex vi primi præcepti omnia, quæcunque facimus, in Deum referre, hujus relationis omissio futura sit transgressio ejusdem primi ac maximi mandati, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c.*; ideoque mortiferum gravissimumque peccatum. Etenim eadem omnino argumentatione Calvinus in Antidoto Concilii Tridentini sess. 6. cap. 12. aliique hæretici passim utuntur, demonstraturi, ut in cassum conantur, nullum dari *veniale* peccatum. Respondent autem iisdem hæreticis cum Roberto Cardinali Bellarmino universi Theologi, non ita frangi *veniali* peccato divinum illud & singulare præceptum, *ut aliquid Dei amori anteponatur, vel adæquetur*, & consequenter homines justos, etsi quotidie in *venialia* labantur, adhuc tamen diligere Deum super omnia, quatenus ei nullum commutabile bonum præferunt, vel adæquant, quemadmodum faciunt qui admittunt mortalia crimina. Pari itaque ratione affirmamus in omissione debitæ relationis patrari *veniale* peccatum; quoniam non ita per hanc solam omissionem violatur præceptum caritatis, ut Deus toto corde & animo diligendus in comparatione creaturarum nobis vilescat, aut æqualiter æstimetur. Legantur quæ scripsi Volum. 4. pag. 233. docens posse nos transgredi primum legis mandatum & levi culpa, & mortifera: levi quidem, si ab amore Dei penitus non divellamur, neque finem amoris nostri ita constituamus in re creata, ut hanc summo Bono præferamus, vel pari habeamus in pretio. mortifera vero, si cupiditate perversa & defixa adeo bonis commutabilibus adhæreamus, ut illa præponamus Bono incommutabili, vel huic amorem subtrahamus vehementiorem. Habes, quam pollicebar, sententiæ nostræ uberiorem expositionem.

Bellarm. de Amiss. grat. lib. 1. cap. 12. pag. 46. tom. 4.

COROLLARIUM I.

Ex his, quæ præcedentibus paragraphis producta fuerunt, & locupletissimis insignium Theologorum testimoniis comprobata, infertur legitima & manifesta consecutione,

1. Bajum errasse circa distinctionem duplicis amoris, quod existimaverit Deum non esse suapte natura finem supernaturalem creaturæ rationalis; quasi prorsus idem sit, esse naturæ conditorem, & largitorem gratiæ, nullumque agnoverit amorem naturalem a caritate distinctum, qui non sit noxia, & vitiosa cupiditas:

2. Errasse item circa infidelium opera, & virtutes philosophorum, quoniam eadem opera, easque virtutes a noxia cupiditate corrumpi crediderit, nullum bonum opus agnoscens, quod a fide perfecta, & a caritate dominante non oriatur:

3. Pariter errasse circa vires liberi arbitrii post Adæ lapsum, eo quod commentus fuerit idem liberum arbitrium ad nullum opus valere absque gratia sanctificante; & quæ fiunt absque ulla gratia, oriri, atque *intrinsecus* vitiari dixerit a dominante cupiditate:

4. Item errasse accipiendo Apostolicam sententiam ad Rom. 14. *Omne quod non est ex fide, peccatum est*, de fide perfecta, & non de pio affectu divinitus inspirato, ac præterea asserendo id, quod ex nulla fide supernaturali derivat, originem habere a dominante cupiditate, a qua intime vitietur & corrumpatur;

5. Demum errasse circa sensum alterius Paulinæ sententiæ, 1. Corinth. 10. *Sive ergo manducatis, sive bibitis, &c.* quod putaverit ea, quæ in Deum non referuntur per caritatem, esse *intrinsecus* vitia & peccata, utpote ex cupiditate, sive ex prohibito mundi amore profecta.

COROLLARIUM II.

Hinc vero consectarium alterum perspicua illatione deducitur, inique scilicet Augustinianos Theologos traduci tanquam Bajanismi propugnatores,

1. Primum, si affirmantes Deum non posse diligi super omnia, etiam ut auctor naturæ est, absque gratia, fateantur Deum esse finem naturæ rationalis supernaturalem quoad assecutionem, & munera quæ nobis Deus contulit tanquam conditor naturæ, diversi generis esse a donis supernaturalibus, quæ

nobis

nobis confert tanquam largitor gratiæ, ac præterea amorem, qui non est caritas, a culpabili cupiditate distinguant.

2. Secundo, si docendo infideles nonnisi cum speciali gratiæ adjutorio facere opera deliberata, quæ sint bona spectatis omnibus circumstantiis, ultro concedant complura bona opera ab iisdem infidelibus fieri absque caritate dominante, & absque fide perfecta.

3. Tertio, si impugnando liberum arbitrium non posse vitare peccata, & superare tentationes absque gratia actuali, asserant posse bene ac supernaturaliter operari sine gratia sanctificante; ac negent opera moralia, quæ fiunt absque supernaturali adjutorio, omnia, ac semper a dominante cupiditate corrumpi.

4. Quarto, si interpretando illa Apostoli verba, *Omne, quod non est ex fide, peccatum est*, de fide initiali, & de gratiæ inspiratione, negent esse peccata quæcunque non sunt ex gratia sanctificante, & ex fide Christiana; neque itaque *intrinsecus* a noxia cupiditate vitiari quidquid absque fide superna patratur.

5. Postremo, si accipiendo alteram Paulinam sententiam, *Sive ergo manducatis, sive bibitis, &c.* de præcepto referendi omnia opera deliberata in Deum finem ultimum, tradant non reddi ex solo hujus relationis defectu opera *intrinsece* mala, neque eam ob rem a cupiditate, sive a prohibito mundi amore labefactari.

§. VII.

Adnotationes in ea, quæ Anonymus profert exponendo sensum propositionum Baji, de quibus in hac Velitatione disseritur.

Baj. Redux pag. 94. I. PRæmissa Anonymus distinctione duplicis amoris, quorum uno diligitur Deus ut auctor naturæ, altero amatur ut largitor supernaturalium donorum, ait non satis esse, ut amor ille dicatur *naturalis*, quod *Deus præcise diligatur ut est auctor naturæ*, sed ulterius requiri *ut sic diligatur per solas naturæ vires*; cum Deus etiam *ut auctor naturæ diligi possit amore supernaturali*: ideoque dum quæritur, *an detur aliquis amor Dei naturalis sensum esse, an Deus per solas naturæ vires diligi possit ut auctor naturæ*. Fatetur deinde inter Theologos controverti *an in statu naturæ lapsæ possit Deus diligi per solas naturæ vires*, & nonnullos esse Theologos, inter quos Estius, Silvius, & alii, qui *probabilius dicent Deum* in hoc statu *absque auxilio gratiæ non posse diligi super omnia, ut auctorem naturæ*, sed posse tamen diligi *aliquo modo*; ab hac autem quæstione, quia hæc agitatur in Scholis, in Opere contra Bajum & Bajanistas suscepto, *consulto abstinendum* esse arbitratur. Baji itaque, & Bajanistarum errorem in hoc tantum situm esse pronuntiat, quod asserant *hominem in quocunque statu consideretur, non posse per solas naturæ vires ullo modo diligere Deum*; qui error oritur ex illo principio, quod *non datur medium inter cupiditatem, & caritatem*, ex quo sequitur dilectioni naturali nullum dari locum. Longe ab hac sententia distare concedit sententiam illorum Theologorum, qui asserant hominem ratione infirmitatis per peccatum contractæ *non posse per sola naturalia ullo modo diligere Deum, etiam ut auctorem naturæ*, eo quod Bajus id affirmet de homine *in quocunque statu consideretur*. Hunc autem Baji errorem contineri proposit. 34. & proposit. 36. quæ leguntur quoad sensum *in Opusculo de caritate* cap. 4. & cap. 5. Demum ait contendere *Novatores*, duas illas propositiones, non *ratione doctrinæ*, *sed tantum ratione acrioris censuræ* fuisse proscriptas. Verum cum doctrina in illis enuntiata damnata sit prout constat ex præcedentibus; duæ illæ propositiones non solum *ob acriorem notam*, verum etiam *ob substantiam dogmatis* proscriptæ fuerunt. Hæc Anonymus de duplici amore.

Pos. Sa. 5. At non germanum sensum articulorum Baji, sed germanas gerras proponit accusator, homo, ut Persius ad Stoicum quemdam ait, *in tenui farragine mendax*. Falsissimum est enim, sensum in propositionibus 34. & 36. damnatum in eo situm esse, quod Bajus existimaverit *Deum non posse diligi per solas naturæ vires, in quocunque statu homo consideretur*; ideoque admittendum esse amorem Dei ut auctoris naturæ *absque actualis gratiæ adjutorio*. Permulti enim Theologi, inter quos Vasquez disp. 195. negant distinctionem *duplicis amoris* hinc petendam esse, quod detur amor naturalis elicitus *solius liberi arbitrii viribus*, præter amorem supernaturalem exortum a gratia: docent alii Deum etiam ut auctorem naturæ non posse in hoc infirmitatis statu diligi propter se absque gratiæ actualis auxilio, ut asserit Bellarminus lib. vi. de Grat. & lib. arb. cap. 7. propugnant alii cum Soto lib. 1. de nat. & Grat. cap. 4. nec in statu *puræ naturæ* potuisse *ex puris naturalibus perfici totum naturæ bonum*, ideoque nec Deum diligi super omnia (saltem permanenter) sine gratia; & insuper ad diligendum Deum *ut auctorem naturæ* in quocunque statu necessariam esse gratiam supernaturalem, defendit universa Schola Ægidiana. Quisnam, obsecro, est Anonymus ille, vel minervæ adeo rudis, ut hæc ignoret, vel auctoritatis adeo formidandæ, ut viros summos, integramque Scholam Catholicorum, quam Romani Pontifices immunem volunt, accuset, damnetque Bajanismi? Falsissimum item est, Bajum in ea fuisse sententia, quod in nullo statu *possit homo absque supernaturali gratia diligere Deum, tanquam auctorem naturæ*; cum Bajus in statu naturæ integræ nullam gratiam supernaturalem admiserit, nec tamen libero arbitrio facultatem diligendi Deum denegaverit, ut ostendi præcedenti dissertatione. Falsissimum præterea est, sententiam, quæ sustinet Deum *ut auctorem naturæ* non posse diligi sine gratia, consequi ex principio Baji nullum admittentis medium *inter cupiditatem & caritatem*; siquidem stante illa eadem sententia datur *inter caritatem habitualem, & cupiditatem habitualem* amor naturalis beatitudinis: datur amor Dei *ut auctoris naturæ* proveniens a gratia actuali non justificante; & datur amor naturalis & honestus, etiam sine gratia, non quidem bonus secundum omnem rationem, sed tamen non corruptus a noxia cupiditate. Falsissimum est etiam, longe distare ab erroribus Baji sententiam Eminentissimi Bellarmini, aliorumque Catholicorum, qui negant in hoc infirmitatis statu posse Deum diligi, tanquam auctorem naturæ, sine gratia, si sensus Baji sit, quem contendit imperitus iste adversarius: neque enim in statu naturæ per peccatum corruptæ verum est principium illud Bajanum, quod *inter cupiditatem & caritatem* nullum sit medium; sed hoc principium falsum est *in quocunque hominis statu*; & consequenter si ex falsitate hujus principii inferatur quod Deus diligi possit *per solas naturæ vires* tanquam auctor naturæ; pari ratione inferri debet, quod Bellarminus, aliique Theologi, qui negant Deum *per solas naturæ vires* posse diligi in hoc statu tanquam auctorem naturæ, admittant quod in hoc statu nullum detur medium *inter cupiditatem & caritatem*: quod cum contumeliosum & improbum sit, neque ab ullo, nisi forte ab hoc Anonymo Scriptore dici possit, manifestissima res est, sensum Baji non esse illum, quem idem Anonymus comminiscitur. Falsissimum insuper est, quod *Novatores* appellari debeant, qui ajunt propositiones 34. & 36. damnatas fuisse propter acriorem censuram, quandoquidem Novator non est Gabriel Vasquez, qui hoc asserit 1. 2. disput. 190. cap. 18. & disput. 195. cap. 5. quem inofficiosissimus criminator cæco impetu ferit, & incaute proscindit. Falsissimum est denique, ex substantia dogmatis, quod in iisdem propositionibus damnari censent alii Theologi, aperte consequi, Deum tanquam auctorem naturæ posse diligi *sine gratia actuali*; quum dogma illud damnatum sit, nullum dari amorem bonum atque honestum, *qui non sanctificet*, & nullum amorem naturalem elicitum absque gratia, *qui non sit adscribendus vitiosæ cupiditati*, ut loquuntur Turrianus cap. 5. *de erroribus Baji*, Suarez lib. 1. de Grat. cap. 4. & Ripalda lib. 2. de statu nat. lapsæ dissert. 13. Nil dixi, quod manifestum non sit ex 1. §. hujus capitis; sed cetera prosequamur.

II. Explicaturus deinde Anonymus sensum Bajanæ propositionis 25. & proximæ 26. præmittit analysim Opusculi *de virtutibus impiorum*: in quo Bajus asserit in virtutibus *officia e finibus esse distinguenda*: & rejecta sententia S. Thomæ, approbantis virtutes, *quæ referuntur ad bonum aliquod particulare, quod ad bonum universale sit referibile*, 2. 2. qu. 23. art. 7. inquit Bajus *a peccato non vindicari, & esse vitia virtutes imitantia quæcunque non referuntur in Deum*: ideoque omnia infidelium opera, quoniam propter Deum fieri non possunt, *esse peccata, omnesque virtutes Ethnicorum philosophorum esse vitia*. Eumdem errorem Bajus expressius docuit in eodem Opusculo cap. 5. ubi asserit, quod *quidquid non est ex fide per dilectionem operante, peccatum est*: idemque confirmat in adnotat. ad Censuram Sorbonæ prop. 7. *Hinc vero manifestum est*, inquit Anonymus, *eos e Bajo non recedere, qui fatentur opera quædam infidelium esse bona ex objecto, & fine proximo, sed addunt esse peccata ex defectu ordinationis in Deum; quoniam nec Bajus negavit eadem opera ex objecto & fine proximo bona esse*. Nec effugiunt, addit Anonymus, latam a S. Pio V. damnationem, qui nomine *infidelium* intelligunt eos, *qui non habent fidem explicitam in Christum Redemptorem*, & ajunt *peccata esse opera illorum, qui Deum creatorem minime agnoscunt*; quoniam *Bajus sententiam suam probare nititur ex quo infideles non referunt opera in finem ultimum, non autem ex quo fide in Christum sint destituti*. Pari ratione a Bajo non recedunt, nec damnationem effugiunt *qui admittunt in infidelibus actiones quasdam immunes e peccato*, Bajani Redux pag. 99.

nes nempe, quibus disponuntur ad fidem, propterea quod etiam Bajus in Apologia propositionis 35. *Omne, quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est*, docuerit propositionem illam esse rejiciendam, *quatenus peccatoris nomine illum quoque comprehendit, qui a Deo juvatur ut credat, & de præteritis doleat*. A Pontificia demum censura, judicio Anonymi, non sunt immunes, *qui fatentur quidem omnia infidelium opera non esse peccata, sed simul docent infideles peccare defectu rectæ intentionis*; quoniam *opus, cui deest recta intentio, peccatum est*, & defectus debitæ intentionis *afficit ipsum opus*, atque illud corrumpit. Quamobrem ad hoc effugium Novatoribus præcludendum, Alexander VIII. Pontifex Maximus damnavit propositionem 8. ex 31. *Necesse est infidelem in omni opere peccare*. Hæc adversarius.

Quo autem loco hæc habenda sint, constat ex 2. & 6. §. hujus dissertationis: ad hoc enim, ut universa infidelium opera non sint peccata, sat est, quod peccata non sint opera indeliberata, neque illa, quæ cum gratia auxiliatrice efficiuntur, & quod insuper ea, quæ honesta sunt, & quantum ad officium attinet laudabilia, non fiant ex illa noxia cupiditate, a qua juxta Bajum cuncta peccatorum opera corrumpuntur. Neque enim Bajanistæ dicendi sunt tot, tantique viri clarissimi, qui opera, quæ in Deum non referuntur, & Deo virtutum non serviunt, duce ac præceptore Augustino, *non recto fine* patrari docuerunt; quos inter Vaticana purpura, ac doctrina præfulgent Seripandus, Bona, Norisius: quorum si non pervolutatis voluminibus adversarius *Bajanismum* conflavit, parum instructus projecit certaminis hujus aleam: si vero volumina illa perlegit, aut cæcus omnino fuit nostram ibidem sententiam expressissime traditam non discernens; aut nimium audax, iisdem summis viris ore nostro loquentibus notam dicamque Bajani erroris impingens. Verum ne sibi confidentissimus homo putet se magni aliquid protulisse, quod subterfugiis studeam nunc declinare; quidquid cavus ille follis spirat, penitus exsufflabo. Ergo quod Bajus dixerit *officia esse a finibus distinguenda*, nullam promeretur censuram; nam hæc verba, *Noverit non officiis, sed finibus discernendas esse virtutes*, Augustini sunt lib. IV. cap. 3. Julianum redarguentis: & quisquis id negat, non Baji insectator est, sed sectator Pelagianorum. Ac debuerat saltem animadversor ostendere quo sensu Augustinus, & quo Bajus interdum eadem pronuntiaverint, ne de se ingereret suspicionem, se ex illorum numero esse, qui in Bajo & in Jansenio Augustinum damnatum esse temere audacterque vociterant: cumque in nostra scripta Augustinianis verbis scelestissima tamquam bacchator insiliat; ostendendum ei erat quomodo Augustinus sit intelligendus, & nos in illius lectione decepti simus, non autem Augustini & Baji verba fraudulenta commixtione proponere. At nondum in Opere suscepto ad Theologiam eorum, qui Augustini nomine gloriantur, perantiquis accusationibus impetendam, unum S. Patris testimonium ex illis innumeris, quibus sententia nostra munitur, immo nec illius augustissimum nomen hactenus proferre dignatus est. Quod ergo virtutes, quæ non referuntur in Deum, sint *vitia virtutes imitantia*, Augustinus asserit, Bajus asserit. Quod, nisi fiant propter quod fieri debent, *non recto fine* sint facta, & quia Deo non deserviunt, sint *extrinsecus* mala, sensus est Augustini: quod nisi fiant propter Deum, fiant *ex motivo cupiditatis*, & *intrinsecus* sint peccata, sensus est Baji. De mente autem Sancti Thomæ plura dixi §. 5. num. 4. & nonnulla repetam, ubi adversarius de illius sententia pertractabit.

Jam vero quod attinet ad Apostoli verba, *Omne quod non est ex fide, peccatum est*, illa non Bajus solus de *fide Christiana* interpretatus fuit, verum etiam Augustinus, Prosper, Fulgentius, Remigius, & Lugdunensis Ecclesia, summique Theologi, quos §. 4. commemoravi. Quare hic etiam oportet Patrum sensum a Bajano secernere. Si dicas, *Quod non est ex fide, peccatum esse, quoniam quidquid non refertur in Deum, caret rectitudine finis ultimi, nec bonum est undique*; sensus est Patrum. Si vero dixeris, *Quod non est ex fide, peccatum est, quia quidquid non fit ex fide, quæ per dilectionem operatur, fit ex motivo cupiditatis, a qua intrinsecus maculatur*; sensus est Baji. Ipsemet adversarius scripserat pag. 29. *peccatorem*, ideoque infidelem, in sensu Baji *semper agere ex motivo cupiditatis, ac proinde semper peccare*, id demonstrans ex propos. 35. & 40. & pag. 105. *Juxta Bajum, & Bajanistas* (inquit) *opus, cui deest recta intentio, nempe caritas, habet pro fine vitiosam cupiditatem*. Satis errorem hunc Bajus expressit in Opusculo *de Virtutibus* Op. Bon. 1. parte pag. 46. *impiorum* cap. 5. dicens: *Virtutes impiorum vitia sunt, & damnant*. Profecto si damnant, *intrinsecus* mala sunt.

Effugiunt itaque censuram in Bajum latam, qui docent cum Cardinali Norisio dari in infidelibus opera bona ex fine proximo, non bona ex fine ultimo, nec tamen corrupta *in sui productione* e noxia cupiditate. Effugiunt eamdem censuram, qui in infidelibus fide penitus destitutis agnoscunt opera quædam bona *ex objecto*, & non bona ex defectu debitæ relationis: quamquam Bajanistarum plurimi, & præsertim Quesnellius, non distinguant fidem *explicitam* in Christum a fide *inchoata & imperfecta*, prout observarunt Episcopi Galliarum in *Instruct. Pastorali* an. 1714. pag. 44. Nec diffiteor ego, Michaelem Bajum P. 1. pag. 96. *in Apolog. propositionis* 35. asserere peccatorem non servire cupiditati quando *juvatur a Deo ut credat, & de patratis sceleribus doleat*: sed, præterquamquod potuit Bajus aliquid veri enuntiare, præsertim ubi Vaticanum fulmen vitare curavit, ac potuit etiam aliquando sibimet adversari, ut revera hæc Apologiæ verba propositioni 40. contraria sunt; quis ignorat, Bajum *peccatorem* appellasse etiam illum, qui operatur per Spiritum Sanctum moventem, & qui justificatus jam est, cum in tali peccatore admiserit *veram justificationem separatam a remissione peccatorum*, & simul negasse illum esse *peccatorem*, quia *quamvis nondum obtinuerit remissionem peccatorum, operatur tamen ex motivo caritatis*? Vide Bajan. Red. pag. 19. Profecto id etiam adversarius noster animadvertit. Ideoque minime sequitur, Negat Bajus esse peccatorem, *qui a Deo juvatur ut credat, & de patratis sceleribus doleat*; ergo affirmat dari quædam opera bona *ante gratiam sanctificantem*.

Illud vero quod Anonymus addit, defectum *debitæ relationis* afficere ipsum opus, & illud corrumpere, abunde refutatum est §. 6. num. 13. unde etiam apparet jure meritoque damnatam fuisse ab Alexandro VIII. octavam illam propositionem, *Necesse est infidelem in omni opere peccare*; quæ falsa est, quia infideles non peccant in actibus indeliberatis: falsa est, quia infideles non peccant in operibus, quæ deliberate faciunt cum gratia actuali: falsa est, quia non peccant faciendo opera honesta, licet hæc spectata circumstantia ultimi finis non sint laudabilia, falsa est denique, quia infideles si peccant, non adacti necessitate, sed libere peccant.

III. Progreditur deinde Anonymus ad investigandum germanum sensum propositionis 28. ac more suo, inconsiderato scilicet & audaci, *Novatores* appellat, Bajan. Redin. pag. 103. qui eamdem propositionem ita exponunt, quasi liberum arbitrium nonnisi ad peccandum valeat *sine gratia sanctificante*. *Enimvero*, inquit, *gratiæ vocabulum tam pro habituali, quam pro actuali usurpatur, sed in hac propositione de actuali tantum fit sermo: ac sensus Baji eruitur ex cap. 8. de virtutibus impiorum, unde damnata propositio desumpta est*; nam eo loci ait Bajus, vocem esse Pelagianorum, *potestatem voluntatis aliquando ad non peccandum valere: & Pelagiani de voluntate sine actuali gratia id asserebant*. Probat autem Bajus *impotentiam illam voluntatis ex* oratione Dominica, *Ne nos inferas in tentationem*: qua peti *auxilium gratiæ actualis* is tantum, qui omnino desipiat, negare potest. Docuit præterea Bajus *in Apologia prop.* 35. *non omnia impiorum opera esse peccata, bona quædam agnoscens absque remissione peccatorum*. Opponitur præterea contortæ illi explicationi *Expositio Sacræ Facultatis Lovaniensis*. Ad hæc Jansenius lib. 4. de statu nat. lapsæ cap. 27. *admittit in peccatore bona opera ante justificationem*, & nihilominus eodem lib. cap. 18. dogmatizat *periisse post lapsum primi hominis libertatem, non solum ad agendum bonum, sed etiam ad vitandum peccatum. Igitur de libero arbitrio sine gratia actuali Jansenius id asserit*: cujus librum Urbanus VIII. damnando, *eo quod innovat errores a* S. Pio V. *damnatos in Bajo, supponit idem esse Jansenii, & Baji systema*. Quare etiam Bajus docuit *liberum arbitrium gratia justificante destitutum valere ad non peccandum, & non valere nisi ad peccandum sine gratia actuali*.

Nititur præterea Anonymus demonstrare quod non effugiant damnationem Baji *Novatores* illi, qui *ajunt hominem sine gratia appetere beatitudinem*: atque id primum ostendit, quia nemo non videt *quam absurda sit hæc expositio; nam motus indeliberati* (qualis est appetitus innatus beatitudinis) *non sunt fructus liberi arbitrii*: deinde quia *etsi Bajus motus concupiscentiæ culpabiles* dixit; nihilominus propositione 72. *fatetur motus indeliberatos concupiscentiæ non imputari ad peccatum*. Ulterius cavillari eos inquit, *qui sine gratia admittunt officia virtutum, in quibus peccatur defectu debiti finis ultimi; nam si liberum arbitrium sine gratia peccat defectu ultimi finis, jam non valet nisi ad peccandum*.

Sistat paullulum, quæso, antequam ulterius progrediatur fluens hæc præceptionum illuvio. Enimvero quod Anonymus *Novatores* appellet eos, qui censent Bajum in propositione 28. locutum fuisse de libero arbitrio *sine gratia sanctificante*, contumelia est maxima, qua afficit Norisium, Patrem Macedum, Vasquium, Tuerianum, aliosque innumeros a *me*

lau-

laudatos §. 3. hujus capitis, necnon dissert. 1. cap. 1. §. 2. immo *Novatores* quoque erunt centum illi Gallicanum antistites, qui testati sunt Bajum nullum aliud humanarum actionum agnovisse principium, *nisi cupiditatem, & caritatem habitualem*; de quibus dixi non uno in loco, & etiam §. præcedenti num. 11. Omnia ergo, quæ Anonymus noster profert, repetit, conglomerat, imposturis, & mendaciis infarta sunt. Quæ vero argumenta infert, movent simul risum & cachinnum, adeo sunt recocta, diluta, atque subrancida. Plura in præcedentibus, ac nuper præmissis ejus adnotationibus continentur. Primum argumentum est, quod *Gratiæ* vocabulum *tam actualem, quam habitualem* significat. Ingeniosissimum! At Bajus gratiæ Spiritus Sancti *moventis*, & gratiæ Spiritus Sancti *inhabitantis* sustulit distinctionem, ideoque perinde est, si Bajus *de gratia actuali*, sive Spiritus Sancti moventis, ac si *de gratia habituali*, seu Spiritus inhabitantis loquatur. Argumentum alterum est, quod Bajus potestatem recte operandi absque gratia tribuerit Pelagianis *actualem* gratiam negantibus. Acutissimum! sed Calvinus quoque, & Lutherus eadem sensere de Pelagianis; & nullum tamen in impio bonum opus admiserunt proveniens *a gratia actuali*. Proximum argumentum illud est, quod Bajus laudaverit orationem dominicam, qua ad tentationes vincendas petitur gratia auxiliatrix. Subtilissimum? Verum in sensu Baji sicuti nullum est principium bonorum nisi caritas *habitualis*, ita nequit esse gratia aliqua auxiliatrix, nisi gratia sanctificans. Subsequens argumentum est, quod in *Apologia* Bajus quædam bona opera agnovit *absque peccatorum remissione*. Præstantissimum! sed Bajus gratiam sanctificantem a remissione peccatorum secrevit. Positum postremo loco argumentum est illud, quod Sacra Facultas Lovaniensis contra Bajum asseruit liberum arbitrium *sine gratia Dei adjutorio* multa utiliter ad humanos usus, moresque excolendos protulisse. Pulcherrimum argumentum! at eadem Sacra Facultas Bajum redarguit, quoniam negat ante justificationem *inchoationes conceptionibus similes*, & duplicem justitiam duplicemque vivificationem eliminat. Postremum argumentum est, quod Baji & Jansenii est unum idemque systema; Jansenius vero bona opera agnovit *absque gratia sanctificante*. Invictissimum, peremptorium! at systema Quesnelli est idem cum systemate Baji & Jansenii; & nihilo tamen minus Quesnellus affirmavit prop. 28. primam gratiam, quam Deus concedit peccatori, *esse peccatorum remissionem*.

Vide diss. 1. cap. 1. § 2.

Placuit hæc argumenta, quoniam singula prolixius refutata sunt, compendiosa methodo, & quasi joco retundere. Sed quod Anonymus appellat pag. 110. *effugium novatorum*, & audaciæ adscribit eorum assertionem, qui dicunt Bajum damnatum esse in eo sensu, quod *liberum arbitrium non possit sine gratia appetere beatitudinem, & actus indeliberatos peragere*, si id affirmet adjectis quoque responsionibus aliis, de quibus §. 3. scilicet, quod non solum *sine gratia actuali* possimus appetere beatitudinem, verum etiam *sine gratia sanctificante*, quam solam agnovit Bajus, peragere opera *undique bona*; id non est joco, neque silentio præstereundum. Cardinalis enim Norisii est responsionis hujus additio in *Vindiciis* cap. 3. §. 4. in *Parallelo* propositionum Michaelis Baji, & suarum similium, necnon in Adnotationibus ad *Prodromum velitarem*, ut demonstravi dissert. 1. cap. 1. Ergone etiam Norisium, cujus Opera per aquam, & ignem probata de omnibus accusatoribus gloriosissimum triumphum egerunt, & quem Romanus Pontifex vocat *splendidissimum Ecclesiæ lumen*, damnat Anonymus audaciæ, & Novatoribus accenset? Licuerit id Brunoni Neusser, Risbrochio, ceterisque hujus furfuris, quando Norisiana Opera premebantur censorum manibus; sed nunc discussis, probatis, commendatisque, non licet privato homini scriptorem præstantissimum tam atroci stigmate inurere: immo quando licuit, nisi iis, quibus omnia licent, virum orthodoxum appellare *Novatorem*? At nullibi, inquis, Anonymus Norisium nominat. Verum est; sed quæ Norisius scribit, vocat *effugium Novatorum*, & nos quia Norisii responsa tradidimus, accusat *intoleranda, nec omnino ferenda audaciæ*! Vide *Bajanismi redivivi* pag. 271. Verum oportet, ut pro Norisio nostro hæc æquo animo patiamur; neque enim dedecus est, hac de causa, & cum viris hujus generis in vituperationem adduci. At cum responsio Norisii verissima sit, quoniam Bajus etiam indeliberatis concupiscentiæ motibus tribuit rationem peccati prop. 48. 49. 71. 72. 73. videndum quid adversarium impulerit, ut eamdem responsionem diceret *Novatorum effugium*. Ratio prima est, quia *motus indeliberati non sunt fœtus liberi arbitrii*. Audistisne absurditatem absurdiorem? Etsi enim motus indeliberati non sint fœtus liberi arbitrii in vera Catholicorum sententia, sunt tamen fœtus liberi arbitrii juxta pravum dogma Bajanistarum: nam Bajus ait propositione 63. *solam violentiam repugnare libertati hominis naturali*; propos. 64. *hominem peccare etiam damnabiliter in eo, quod necessario facit*; & propositionibus nuper citatis, indeliberatos motus concupiscentiæ esse *transgressionem præcepti, Non concupisces*. Saniori itaque judicio Gabriel Vasquez de propositione 28. Baji pertractans 1. 2. disput. 190. cap. 18. num. 185. primum ait, Augustinum ejusque discipulos longe distare a Bajo, quia cum dicunt liberum arbitrium sine adjutorio divinæ gratiæ nonnisi ad peccandum valere, loquuntur *de adjutorio Spiritus Sancti nondum habitantis, nec justificantis actu animam*, deinde inquit: *Adde etiam prædictum Michaelem ita putasse hominem peccare in omnibus affectibus & motibus suis, qui non essent virtutis, ut etiam in his, qui sine libertate fiunt, peccatum esse diceret. Nam propos. 62. dicit*, Sola violentia repugnat libertati hominis naturali; *& propositione 63. inquit*, Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod necessario facit: *in quo nec Augustinus, nec ejus discipuli peccatum agnoscunt*. Suarez item lib. 1. de Grat. cap. 24. num. 22. pag. 311. demonstrat in sententia Baji *motus primos concupiscentiæ esse peccata*. Responsiones ergo nostras ac Norisianas, quas appellat Anonymus *effugia Novatorum*, & damnat *audaciæ intolerandæ, nec omnino ferendæ*, auctoribus Vasquesio ac Suarez, sunt doctrina Augustini, ejusque discipulorum. Altera ratio Anonymi est, quod Bajus ait motus indeliberatos concupiscentiæ *non imputari in peccatum*. At quid inde? Quærimus an in sensu Baji peccata sint: non quærimus an imputentur. Esse *peccata* in sensu Baji constat ex propositione 48. constat ex Apologia pag. 107. constat ex Epistolis Gravii; constat ex Expositione Joannis Lensæi: & quidquid affirmo, jam demonstravi dissert. 1. cap. 1. Quod postremo loco Anonymus vocat *cavillationem*, speciem veri haberet aliquam, si defectus debitæ relationis *intrinsecus* inficeret quælibet opera, ut putat ipsemet auctor *Bajanismi* pag. 104. sed hoc falsum esse demonstratum est §. præcedenti. Interim hoc etiam in loco laudanda est adversarii nostri singularis modestia, qua vocat *cavillationem alteram Bajanistarum*, doctrinam, quam *Principiis Vitæ Christianæ* inseruit Eminentissimus Bona. Vide supra §. v. num. 5.

Vasq. in 1. 2. pagina 336.

Ad hæc adversarius inquit, errorem Baji innovatum fuisse a Quesnellio prop. 38. *Peccator non est liber, nisi ad malum, sine gratia Salvatoris*, ad quam reduci possunt quatuor proximæ; quod ego pariter fateor; sed hunc unum sensum in Bajo damnatum illum esse, quem §. 3. explicavi. Quesnellius enim nullam gratiam agnovit *ante peccatorum remissionem*, ut constat ex prop. 28. de qua paullo supra: non statuit nisi duo principia humanarum actionum, scilicet *cupiditatem habitualem, & caritatem habitualem*, affirmans hac non regnante necessum esse, ut *regnet cupiditas, omnesque actiones corrumpat*, prout constat ex prop. 45. atque ex judicio non semel laudato Antistitum Gallorum; & in iisdem propositionibus nunc ab Anonymo recensitis, aperte Quesnellius asserit, omnia, quæ fiunt absque gratia, esse intrinsecus peccata, impuritatem, indignitatem, ac præsumptionem illam, ad quam impie affirmat ducere ipsam naturalem cognitionem, cui deest gratia. Adde a Quesnellio illam gratiam deprædicari, *cui nemo potest resistere*. Hoc quoque sensu damnatam propositionem 28. Baji, ultro libenterque fatemur. Vide Reflexiones Antonii Rolliers in Proposit. 101. cap. 4. pag. 23.

Bajan. Rediv. pag. 11X

Præter hæc auctor Bajanismi redivivi circa propositionem 28. concludit discedere a doctrina Baji illos Theologos, *qui admittunt actus indifferentes in individuo*: illos etiam, *qui docent nullam actum immunem a peccato fieri sine gratia ordinis naturalis*, cum hæc non sit gratia *proprie dicta*; eos etiam, *qui admittunt ad non peccandum veram gratiam, sed quæ pertineat ad efficaciam actus, non ad sufficientiam voluntatis*. Quod si tria hæc conjungantur, *sicut conjunxit Vasquez*, magis ab errore damnato receditur.

Nemo nostrum Theologos hæc docentes Bajanistis adnumerat; nobisque sat est, si Bajanistæ non sint, qui illam propositionem explicant, sicut nos explicavimus, viris doctissimis præeuntibus. Ceterum, quoniam Vasquesium vir insigniter eruditus commemoravit; legat hunc præcitata disput. 190. cap. 18. num. 182. & 186. et percipiet juxta Augustinum, ejusque discipulos non dari opera indifferentia, sed aut bona, aut mala, ita ut bona sint ex gratia Dei, mala ex libero arbitrio; differre tamen sententiam Augustini, ejusque discipulorum a sententia Baji, quoniam Augustinus, & ejus discipuli, *cum dicunt liberum arbitrium sine adjutorio divinæ gratiæ nonnisi ad peccandum valere, loquuntur de adjutorio Spiritus Sancti nondum habitantis, nec justificantis actu animam, nec adhuc opera meritoria vitæ æternæ in anima efficientis; sed paullatim ad justificationem*

(nota,

(nota, an hæc gratia fit naturalis, an fupernaturalis) *ipfam animam moventis: at hic auctor loquitur de auxilio gratiæ Spiritus Sancti animam inhabitantis, & actu juftificantis per affectum caritatis: quocirca longe diverfa fententia ipfius fuit a fententia Auguftini*. Præterea Vafquez admittit quidam *opera in individuo indifferentia*, haud negans opinionem fuam Auguftino, S. Thomæ, horumque difcipulis adverfari, in 1. 2. difput. 52. cap. 1. & 6. fed præcitata difput. 190. cap. 12. num. 122. ad omne opus moraliter bonum requirit gratiam per Chriftum, quam ait effe *peculiarem gratiam cogitationis congruæ, cum qua Deus novit noftram voluntatem operaturam: hæc autem cogitatio* (inquit) *non folum neceffaria eft, quia voluntas fine cogitatione velle non poteft, fed etiam quia talem congruam neceffario confequitur affectus, & confenfus voluntatis; verum hæc neceffitas non tollit, nec impedit arbitrii libertatem, &c.* Quomodo ergo Vafquez tria illa conjunxit? quomodo gratiam non admifit neceffariam ad bonum morale, *ut voluntas velle poffit*? Ex his magis elucet, quanti faciendum fit in rebus Theologicis adverfarii noftri judicium.

Tom. 1. in 1. 2. pag. 931. & 836.

Tom. 1. in 1. 2. pag. 356. & 262.

Tom. 2. difput. 190. pag. 344.

IV. Pergit Anonymus Bajaniftarum errores circa *timorem, fidem, & fpem* infectari, quarum virtutum actus Bajum corrumpi autumant *a culpabili cupiditate*. Animadvertit Tridentinum Concilium feff. 6. cap. 8. & feff. 14. cap. 4. anathemate profcripfiffe fententiam Lutheri & Calvini, *qui affirmarunt timorem gehennæ peccatum effe, hominemque reddere hypocritam & magis peccatorem*. Alexandrum VIII. anno 1690. damnaffe propofit. 15. fententiam eorum, qui aufi funt affirmare eumdem timorem *non effe bonum motum, ac fupernaturalem*; eamdemque fententiam damnatam rurfus a Clemente XI. in fexagefima & feptem fequentibus propofitionibus Quefnellianis. Quantum ad fidem fpectat, prælaudatus Pontifex Maximus Alexander propof. 11. & 12. damnavit opinionem afferentium, deficere fidem *in magnis peccatoribus, in quibus deficit omnis amor*, itemque peccatum effe *quod non eft ex fide Chriftiana fupernaturali, quæ per dilectionem operatur*: innovavit eumdem errorem Janfenius lib. 1. de ftatu nat. lapfæ cap. 16. necnon Quefnellius in damnatis thefibus 51. 52. 57. quos omnes prædamnaverat feff. 6. cap. 6. Synodus Tridentina. Eft autem Lutheri, Baji, ac fectatorum fententia, *omnes actiones, quæ fiunt ex timore gehennæ, nifi timor ille oriatur ex motivo caritatis, effe peccaminofas*.

Bajan. Redux pag. 125.

Facta deinde partitione timoris (quam puto neminem ignorare) inquit adverfarius, inter Catholicos & Bajaniftas non difceptari, *an quando quis peccat ex motivo timoris, culpa illius imputari poffit timori, non timenti*: nam quod timor in fe confideratus fit omnis peccati expers, *nullum effe poteft dubium*: fed ea inter illos quæftio agitur, *an qui operatur ex motivo timoris, femper peccet, nifi habeat pro fine Deum caritate amatum. Affirmant Bajaniftæ, negant Orthodoxi*: quibus dum refpondent Bajaniftæ, *tunc culpam effe timentis, non timoris*, in illud vitium incurrunt, quod appellatur *petitio principii*.

Circa fidem denique, ac fpem non errant Novatores quod doceant fidem non dari *fine quadam mentis affectione*, & fpem *fine amore concupifcentiæ*; id enim omnes Orthodoxi fatentur: fed errant, *quia contendunt neque fidem, neque fpem effe fine amore Dei propter fe, five fine amore benevolentiæ*; uti docet Janfenius lib. v. de Grat. Chrifti cap. 6. 7. & 9. ubi ait *nullam fidem, nullamque fpem veram & Chriftianam dari abfque caritate*. Hæc Anonymus.

Fere omnia, quæ de fide, fpe, ac timore docuit Animadverfor, veriffima funt, fi unum excipias, in quo perpetua æquivocatione deceptus in tot dicteria adverfus Auguftinianam fententiam prorumpit. Non eft ergo, cur diutius in his ponderandis teratur tempus. Provoco tantummodo accufatorem, ut certis noftrorum librorum commonftratis locis, oftendat doceri a nobis quod timor fervilis peccatum fit, reddatque hominem hypocritam ac pejorem: doceri quod timor ille non fit bonus animi motus, ac fupernaturalis: doceri quod deficiente caritate fides, fpes, & aliæ virtutes deficiant, fimulque cum amore pereunte depereant: doceri quod *peccaminofæ* fint actiones quæ non fiunt ex caritate, atque fine illa caritate nec bonus timor, nec Chriftiana fides, nec timor utilis & fupernaturalis inveniatur. Cum enim hæc adverfarius non demonftraverit, fed ex cap. 2. §. 5. primæ differtationis evidentiffimum fit a nobis defendi oppofitum; perfpicuum alia arbitremur, quod hac in parte ipfiufmet judicio aut iniquus, aut ftupidus criminator appareat.

Illud vero, in quo cubare æquivocationem dixi, eft, a Bajaniftis commendari timorem, & adfcribi vitium *timenti*, quotiefcumque a benevolo amore timor ipfe non oritur, five quando timor non eft *initialis*, aut *filialis*. Nam fi fenfus fit effe vitium in timente, *quia timet*, atque ad timendum incitatur e culpabili cupiditate; dogma Bajanum, & damnatum effe profiteor. Si autem fenfus fit, effe vitium in timente, quia etfi habeat *timorem bonum*, non ex cupiditate ortum, fed Spiritu Sancto movente excitatum, tamen habeat *fervilitatem*, quæ mala eft, & nondum accedens ad caritatem, magifque timens pœnam, quam culpam, facit rem bonam *non bene*, qua in re defectus caritatis non inficit timorem, quia non eft finis, neque caufa efficiens timendi, ut explicavi §. proxime præcedenti num. 15. fi, inquam, hic fenfus fit, non eft dogma Bajaniftarum, fed Auguftinianum atque orthodoxum. In hac autem fententia qui adeffe putat *petitionem principii*, profecto quid fit petitio principii prorfus ignorat. Ceterum neque id verum eft, inter Catholicos & Bajaniftas nullum effe dubium, *an timor fervilis in fe confideratus fit omnis peccati expers*, ut affirmat anonymus. Nam fi timor ifte juxta Bajum oritur *a culpabili cupiditate*, fi non eft *bonus animi motus*, fi eft *peccaminofus*; quomodo in fe confideratus eft *omnis peccati expers*? Non ita ratiocinantur doctiffimi Galliarum Antiftites, qui Bajanum, & Quefnellianum dogma hoc effe pronuntiaverunt, *Qu' il n' y a que deux amours; la charité & la cupidité: toutes les actions ont leur fource dans l' un, ou dans l' autre de ces amours. Tandis qu' on eft fous le regne de la cupidité, c' eft-à dire avant la juftification & la reconciliation, toutes le actions font corrompues; il n' y a ni foi, ni efperance en Dieu; il n' y a ni Dieu, ni Religion, où il n' y a point de charité; il n' y a nulle bonne œuvre, tout, jufq' à la priere, eft peché, & hypocrifie: les actions chretiennes ne font point faites chretiennement, fi elles ne font faites par le motif de la charité*. In Opere item infcripto, *Les cent & une propofitions qualifiées en détail*, hæc leguntur pagina 57. *Le fiftême des Novateurs renferme trois erreurs principales touchant la charité. 1. Ils pretendent qu' il n' y a abfolument aucune bonne action, que celles qui viennent de la parfaite charité: 2. Que là où la parfaite charité ne domine pas, toutes les actions font des pechez. 3. Que la vraye foi, la vraye efperance, & toutes les autres vertus chretiennes, ne peuvent fubfifter fans la charité; ou plûtôt que toutes ces vertus ne font rien de diftinct de la parfaite charité; car dans le fiftême de ces Meffieurs, il n' eft pas queftion d' habitudes infufes; la feule delectation dominante y fait tout en bien, & en mal, en vertu & en vice*. Similia ceteri, qui de Baji, & Quefnelli fyftemate pertractarunt, ut conftat ex priori differtatione. Quæftio igitur inter Catholicos, & Bajaniftas agitanda, eft an præter caritatem dentur aliæ virtutes, an actus timoris, fidei, fpei, qui a caritate non procedunt, fint affectus cupiditatis, fint *intrinfecus* corrupti, fint *peccata*, non vero an vitium fit in eo, qui abfque caritate timet, credit, & fperat, quod tamen vitium actus timoris, fidei, & fpei nequaquam inficiat, ut iterum, iterumque monuimus.

Inftr. paft. delt an. 1714 pag. 30.

V. Agit tandem Anonymus de Verbis Apoftoli 1. ad Corinth. 10. *Sive manducatis, five bibitis, &c.* & ait nihil non moliri Bajaniftas, *ut ex hoc loco demonftrent peccata effe, quæ non fiunt ex motivo caritatis*. Quod, ut liquet ex dictis, fi anonymus hoc fenfu affirmet, quia *defectus debitæ relationis* juxta Bajum intrinfecus afficit opus, eo quod ea, quæ non fiunt ex caritate, oriantur ex cupiditate culpabili; verum pronunciat: fi affirmet hoc fenfu, quia *defectus relationis in finem ultimum* facit ut opus alias in fe bonum, non fit tale fpectatis omnibus circumftantiis; eos, qui id fentiunt, Bajaniftis accenfendo, magna falfitate, majori audacia, maxima contumelia illud afferit. Quorum enim & quantorum virorum fententia ea fit, apparet ex §. 5. & ex aliis locis hujufce differtationis. Fatetur deinceps, a nonnullis Theologis Apoftolica illa verba accipi *de præcepto*, ab aliis folummodo *de confilio*: a Bajaniftis tamen eos diffidere, qui licet præceptum fonare putant, admittunt tamen opera in individuo indifferentia. At Bajaniftæ non funt viri illi doctiffimi & celeberrimi, quorum nonnullos præcitato §. 5. laudavimus, Seripandus, Norifius, Bona, Macedo, alii, qui in verbis Apoftoli præceptum agnofcunt, & opera in individuo indifferentia minime admittunt. Ait præterea Anonymus, Bajaniftas non contendere, quod teneamur *actu* referre omnia opera in Deum, quia putant cum S. Thoma Opufc. de caritate art. 11. ad 2. id effe *in hac vita impoffibile*. Sed num hoc Bajaniftæ contendant, afferit quidem, fed non demonftrat Anonymus: ac videtur ex Baji principiis confequi oppofitum; fiquidem quæ non fiunt *ex caritate*, juxta Bajum *ex cupiditate* oriantur neceffum eft; quæ autem actu non referuntur in Deum, actu ex caritate non fiunt. S. Thomæ vero fententiam circa opera in finem ultimum *referibilia* rejici a Bajo, fcripfit pag. 100. Anonymus. Verum ea id Bajaniftæ contendant, vel non contendant, quod hoc

B. R. pag. 129.

in lo-

in loco scribit Anonymus, parum aut nihil mea refert.

Fatetur deinceps Bajanismi R. auctor S. Thomam asserere, quod omnia teneamur referre in Deum *virtute*, non *actu*, & producere exemplum medici, qui colligens herbas actu intendit potionem efficere, *virtualiter* tamen sanitatem intendit: id, quod S. Thomas docet de caritate art. 11. a me quoque laudatus §. 5. num. 4. Verumtamen animadvertit Anonymus, illius obligationis referendi *saltem virtute* omnia opera in Dei gloriam, duplicem esse interpretationem, Bajanistarum unam, alteram Catholicorum; contendere Bajanistas *relationem illam ita requiri, ut actiones singulæ, virtute in Deum non relatæ, sint peccata*; at Angelicum Doctorem tantum asserere, *ita opera nostra in gloriam Dei referenda esse, ut omissio ejusdem relationis certis duntaxat temporibus facienda & renovanda sit peccatum*: quæ duo sejunctis paragraphis aggreditur demonstranda.

Gratulor hoc in loco adversario, quod aliquantulum veritatem assequatur, eique gratias ago plurimas, propterea quod ait, juxta S. Thomam omnia opera in Deum *saltem virtualiter* esse referenda, ita, ut opera quæ in Deum non referuntur *non sint peccata*, sed omissio tamen illius relationis certis temporibus facienda *peccatum sit*. Hoc enim est, quod nos dicimus; hoc idem, quando affirmamus ea, quæ non referuntur *virtualiter* in Dei gloriam, esse bona opera, *non bene facta*: quando dicimus, tunc vitium adesse non operis, sed *operantis*: quando asserimus eadem opera in Deum non relata esse bona *ex officio* & ratione finis proximi, non esse bona spectata circumstantia finis ultimi; quando profitemur hujusmodi defectum relationis in ultimum finem non corrumpere *intrinsecus* opus. Quid ergo molitus est commentitia hac *Bajanismi* criminatione? Quid consecutus est, nisi universæ Theologorum Reipublicæ comprobare suam in criminando iniquitatem, suam in ponderandis aliorum operibus cæcitatem? Attamen aliquantulum aures præbeamus egregio disputatori illa duo, quæ nuperrime attigimus, demonstraturo.

Rei. ro. dir pag. 132. Itaque non teneri nos ad referendas omnes actiones in Dei gloriam, *saltem virtute*, ita ut singula quæ ita non referuntur, *peccata sint*, probat 1. auctoritate S. Thomæ, qui prima 2. q. 100. art. 10. inquit, *modum caritatis, secundum quod actus aliarum virtutum ordinantur ad caritatem, non cadere sub præcepto*.

Contens. tom. 3. pag. 215. Ad hæc ita respondeo: non desunt Theologi, etiam Ordinis Prædicatorum, inter quos Contensonus dissert. 2. de Gratia cap. 1. qui ex eodem articulo demonstrant omnia opera deliberata in Dei gloriam ita referenda esse *saltem virtute*, ut si ita non referantur, in se bona sint considerato fine proximo, sed mala sine spectato fine ultimo, eo quod operans unum præceptum implendo transgrediatur præceptum alterum diligendi Deum super omnia. Et revera Doctor Angelicus eodem articulo 10. in corp. inquit: *Qui honorat patrem, licet non habeat caritatem, non efficitur transgressor hujus præcepti*, Honora patrem, *etsi sit transgressor præcepti, quod est de actu caritatis, propter quam transgressionem meretur pœnam*. Quid manifestius, quam in honore parentum, si in Dei gloriam non referatur, esse rectitudinem operis, & observationem illius præcepti, *Honora patrem & matrem*, & esse simul vitium operantis, scilicet, transgressionem præcepti, *Diliges Dominum Deum tuum, &c.*? Rursus eodem articulo ad 2. ait S. Thomas: *Ad 2. dicendum, quod sub præcepto caritatis continetur, ut diligatur Deus ex toto corde, ad quod pertinet, ut omnia referantur in Deum: & ideo præceptum caritatis implere homo non potest, nisi etiam omnia referantur in Deum. Sic ergo qui honorat parentes, tenetur ex caritate honorare, non ex vi hujus præcepti, quod est, Honora parentes, sed ex vi hujus præcepti, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*. His item verbis quid proferri potest expressius? Quo ergo sensu ait S. Thomas, *modum caritatis non cadere sub præcepto*? Certe hoc sensu id Doctor Angelicus affirmat, quia præceptum non est, ut omnia referantur in Deum per *actum caritatis*, nam *modum* S. Thomas non appellat *caritatem virtute sua permanentem*, sed ipsum *caritatis actum*, qui utique non est ex præcepto innovandus, quotiescunque homo operatur; sed sufficit quod præcesserit, ac virtualiter perseveret, eo modo, quo perseverat in medico herbas colligente voluntas sanandi. Loqui autem S. Thomam *de actu caritatis*, aperte ejus verba commonstrant. ACTUS *caritatis*, inquit, *duplicitor considerari potest. Uno modo secundum quod est quidem* ACTUS *per se, & hoc modo cadit sub præcepto legis, quod de hoc specialiter datur, scilicet, Diliges Dominum Deum tuum, & diliges proximum tuum. Alio modo potest considerari* ACTUS *caritatis, secundum quod est modus actuum aliarum virtutum, hoc est secundum quod actus aliarum virtutum ordinantur ad caritatem, quæ est finis præcepti*, 1. *ad Timot.* 1. Exscripsit hoc testimonium Anonymus pag. 134. Quomodo fieri potest, ut vocabulum illud ACTUS, semel, iterumque repetitum irretitos, igneosque ejus oculos subterfugerit? Adde *modum caritatis*, juxta S. Thomam in 3. dist. 36. art. 6. ad 5. *plus importare, quam relationem operis in finem ultimum; importat enim quod actus ex habitu caritatis procedat*. Certe qui *actum caritatis* ad singula bona opera non requirunt, multo minus requirunt *habitum caritatis*.

At inquit Anonymus. S. Thomas præcit. quæst. 100. art. 10. ad 2. post verba superius recensita ait: *Cum ista sint duo præcepta affirmativa non obligantia semper, possunt pro diversis temporibus obligare, & ita potest contingere, quod aliquis implens præceptum de honoratione parentum non tunc transgrediatur præceptum de omissione modi caritatis*. S. Thomas to. 7. pag. 242. B. Red. pag. 134.

Responsio patet ex dictis: *modus caritatis*, qui semper non cadit sub præcepto, est *actus dilectionis*. Sed hoc appellat Anonymus *inane effugium*. Cur, obsecro? Quia ait, juxta S. Doctorem, cui omnes orthodoxi consentiunt, *nullum extat præceptum referendi semper actu omnes actiones nostras in Deum, cum hoc non sit possibile in hac vita. Quando ergo asserit S. Thomas ad præceptum caritatis pertinere, ut omnia referantur in Deum, loquitur de relatione virtuali, non de actuali. Vult ergo præceptum referendi, saltem virtute, omnes actiones nostras in Deum non obligare ad semper, ac consequenter non peccare homines in omnibus actionibus, quas non referunt ad Deum saltem virtute*. Ob Theologum præstantissimum! Maximam huic argumentationi vim inesse arbitratur. S. Thomas nullum ait adesse præceptum referendi *actu* deliberatas actiones in Deum. At idem S. Thomas docet referenda esse omnia in Deum *relatione virtuali*, idque pertinere ad præceptum caritatis. Ergo affirmans præceptum referendi, *saltem virtute*, omnia opera in Deum non obligare *ad semper*, loquitur de præcepto referendi opera in Deum relatione virtuali. At mihi videtur oppositum hac ratiocinatione concludi: nam si juxta S. Thomam tenemur referre actiones omnes in Dei gloriam *relatione virtuali*: igitur quando ait non extare præceptum semper referendi singulas actiones in Deum; *de relatione actuali*, non de virtuali, *ad quam tenemur*, erit accipiendus. Nam vero hæc, an præcedens ratiocinatio sit firmior, puerulis dijudicandum committo, qui imbuuntur primis dialecticæ rudimentis. Apertissimum deinde est, S. Thomam *modum caritatis* appellare *actum dilectionis*; ideoque dum ait non transgredi præceptum *de omissione modi caritatis*, non de *virtuali relatione* locutum esse, sed *de actuali*, cujus utique præceptum non semper obligat.

Compluria alia ex S. Thoma adversarius noster producit, quæ cum ejusdem sint generis, quambrevissime expediam. Principio ait, ea verba, *omnia in gloriam Dei facite*, juxta Doctorem Angelicum in 1. dist. 40. artic. 5. ad 7. continere præceptum *si negative* accipiantur, ut sensus sit, *Nihil contra Deum faciatis*; quamquam & ipse Anonymus præceptum agnoscit, quatenus certis quibusdam temporibus intentio sit renovanda; cujus vi actiones subsequentes in Dei gloriam referri censeantur, non quatenus hujus relationis defectu actiones illæ *sint peccata*. Repetit meridiana luce clarius esse, præceptum referendi, *saltem virtute*, actiones in Deum *esse affirmativum*; cumque affirmativum sit, obligare duntaxat certis quibusdam temporibus. Ad hæc Doctor Angelicus constanter docet, omnia infidelium opera *non esse peccata*. Videatur 1. 2. q. 10. artic. 4. in 2. sent. dist. 41. qu. 1. art. 2. ad 1. in 2. 2. qu. 10. art. 4. ad 2. in 3. dist. 41. qu. 1. art. 2. ad 2. in 2. dist. 4. qu. 1. art. 2. in Corpore, & ibidem ad 4. in Epistolam ad Rom. cap. 14. lect. 3. in 2. dist. 41. quæst. 1. art. 2. ad 1. aliisque in locis bene multis; quæ idem Anonymus diligenter, & accurate (non enim in iis, quæ commendationem promerentur, a nobis debita laude defraudabimus, tametsi ea, quæ in omnium Thomistarum Voluminibus scripta sunt, exscribere non multum operis, & acuminis postulet) diligenter, inquam, & accurate collegit; concludens juxta illibatam Sancti Thomæ doctrinam omnia, quæ in Deum actu, seu virtute non referuntur, non esse peccata. Bajan. Retiv. pag. 136.

Ego quidem omnia ea, quæ S. Thomas his, aliisque in locis docet, summa prosequor veneratione, atque fateor omnia infidelium opera *non esse peccata*, idest a cupiditate non oriri & corrumpi; pluraque bona ex objecto, ex fine proximo, necnon ex principiis naturæ indita ab eisdem infidelibus fieri profiteor; sed quod ea sint bona *undique*, quando nullam fidem, nullamque gratiam præsupponunt, & in finem ultimum non referuntur, nego; & nego id tradi ab Angelico Præceptore. In 2. enim sent. dist. 40. art. 5. ad 7. post verba ab Anonymo exscripta pag. 136.

sequun-

sequuntur hæc alia, ab ipsomet Anonymo producta pag. 156. *Si autem intelligatur affirmative, hoc potest esse dupliciter, aut ita quod actualis relatio in Deum sit conjuncta actioni nostræ cuilibet, non quidem in actu, sed in virtute, secundum quod virtus primæ ordinationis manet in omnibus actionibus sequentibus, sicut & virtus finis ultimi manet in omnibus finibus ad ipsum ordinatis, & sic adhuc præceptum est, &c.* Vide supra §. v. num. 4. Hoc itaque in loco agnoscit S. Thomas præceptum referendi actiones omnes in finem ultimum *relatione virtuali*. Præceptum autem referendi omnia in Deum est *affirmativum*, nec obligat *ad semper*; quoniam necessum non est, ut omnes, & singulæ actiones referantur in gloriam Dei *dilectione actuali*, sed sufficit ut intentio referendi omnes actiones in Deum ita frequenter iteretur, *ut censeatur moraliter perseverare, atque ita in omnes & singulas actiones nostras virtualiter influere*: quam sententiam Adversarius noster pag. 157. ait omnino recedere a Bajanismo, tametsi parum constans, sibique aperte repugnans pag. 138. scripserat de Novatoribus: *Contendunt enim relationem virtualem illam esse, qua actiones nostras refreimus in Deum virtute alicujus voluntatis præcedentis, quæ quamvis transierit, moraliter tamen perseverat.* Non opus

7. est, ut repetamus ea, quæ de præcepto affirmativo, & objectione illinc petita, a nobis, atque a nostratibus dicta fuere. Videatur Piette tom. 2. pag. 32. Fridericus Gavardi tom. 4. pag. 314. Joannes Libens qq. selectar. pag. 10. Reliqua paucis solvuntur. Enimvero S. Thomas 1. 2. qu. 10. art. 4. scribens de infidelibus, *Bona opera, ad quæ sufficit bonum naturæ, aliqualiter operari possunt*. Consulto ait, *Aliqualiter*; nam infideles efficere possunt opera, quæ bona sint secundum rationem inferiorem, & comparata ad finem proximum; non autem quæ, si gratia careant, sint bona secundum superiorem rationem, & respectu ultimi finis. Adde eo loci S. Thomam demonstrare, quod omnia infidelium opera non sint peccata exemplo Cornelii, cujus eleemosynæ Deo acceptæ erant; cum tamen Cornelius *non sine aliqua fide* donaret, ut alibi diximus cum Augustino de Prædest. SS. cap. 7. num. 12. Item in 2. sent. dist. 41. qu. 1. art. 2. ait S. Thomas, dari *absque fide* bona opera; sed inquit eadem opera esse bona respectu *alicujus boni connaturalis*, non respectu *finis ultimi supernaturalis*, addens eadem opera non esse mala, sed solum esse *deficientis bonitatis*: idque in iisdem locis ab Auctore *Bajanismi* productis pag. 140. Ulterius qui legent S. Thomam eodem art. 2. percipient, recte ab eo distingui actus bonos *ex proportione ad debitum objectum*, & actus bonos *ex debita commensuratione circumstantiarum*; actus autem bonos primi generis, non alterius, in infidelibus confiteri. Pari ratione 2. 2. qu. 23. art. 7. ad 1. ita loquitur Scholarum Angelus: *Sine caritate potest quidem esse aliquis actus bonus ex suo genere, non tamen perfecte bonus, quia deest debita ordinatio ad ultimum finem*; atque ad 2. *Cum finis se habeat in agibilibus, sicut principium in speculabilibus; sicut non potest esse simpliciter vera scientia, si desit recta æstimatio de primo, & indemonstrabili principio: ita non potest esse simpliciter vera justitia, aut vera castitas, si desit ordinatio debita ad finem, quæ est per caritatem, quantumcumque aliquis se recte circa alia habeat.* Ex quibus omnibus, præsertim si addantur ea, quæ ex S. Thoma §. 5. num. 4. præmisi, inferri contendo Doctorem Angelicum in ea fuisse sententia, quæ asserit opera moralium virtutum, quæ in Deum non referuntur, esse bona *aliqualiter*, non *simpliciter*: ex proportione *ad objectum*, non ex *commensuratione circumstantiarum*: ex suo *genere*, non perfecte, seu spectata debita ordinatione *ad finem ultimum*; quæ omnia iisdem S. Thomæ verbis expressa sententiam continent nostram §. 6. explanatam. Hæc tamen intra limites quæstionum Scholasticarum, non intra fidei dogmata comprehenduntur; quum de relatione operum in Deum, & de mente S. Thomæ diversi diversa sentiant: nec alio fine in his diutius morandum esse putavi, nisi ut Anonymus intelligeret, non proinde a se causam obtentum iri, si de unius S. Thomæ sensu nobiscum conflictaretur.

S. Thomas in 2. 1. p. 1. pag. 26. Aug. tom. 10. pag. 793.

S. Thomas tom. 8. pag. 134. 2. Tom. 12. par. 2. pag. 58. 2.

Bajan. Redev. pag. 147.

In postremo tandem primæ partis paragrapho Anonymus demonstrare nititur juxta mentem S. Thomæ nobis talem obligationem incumbere, ita omnia opera in gloriam Dei referendi, ut omissio illius relationis certis temporibus faciendæ & renovandæ *sit peccatum*. Id probat, quoniam S. Thomas q. de caritate art. 11. docet omnes teneri ad referenda omnia opera *virtute* in Deum, *quia intentio finis principalis virtute manet in finibus secundariis*, ut intentio sanitatis virtute perseverat in medico herbas colligente ad conficiendum medicamentum. Demonstrat deinde *aptitudinem*, quam habent opera ut referantur in Deum, constituere actum indifferentem *in specie*, nec esse illam *relationem virtualem*, quam exigit S. Thomas nullos actus admittens indifferentes *in individuo*, ideoque *aptitudinem* illam non sufficere ad implendum præceptum, quo omnes adstringimur, referendi *saltem virtute* omnia opera in Dei gloriam. Solvens præterea Anonymus loca quædam, quæ adversus sententiam suam militare videntur, in quibus Sanctus Thomas loquitur de *relatione habituali*; inquit hanc sufficere ad excludendum peccatum mortale, non ad implendum præceptum referendi actiones nostras in gloriam Dei: quæ itidem vera sunt, ubiquou probantur. Deinde ait unumquemque, cum primum rationis usum adeptus est, debere sese ordinare ad debitum finem, & elicere actum amoris Dei super omnia: hunc actum etiam ab infidelibus ita renovandum, ut *censeatur moraliter perdurare*; si id infideles omittant, hanc omissionem peccatum quidem esse, sed non vitiare singulos illorum actus: amorem, ad quem fideles tenentur, esse amorem caritatis, & supernaturalem: peccata non esse actiones illas, quæ in Dei gloriam non referuntur, si tamen sint *referibiles*: relationem virtualem necessariam esse, ut satisfiat præcepto referendi omnes actiones in Deum, sed immunes esse a peccato, quæ in Deum sunt *referibiles*, & nulla prava circumstantia vitiantur: non omnia, quæ non fiunt *ex motivo caritatis*, fieri *ex motivo cupiditatis* & esse peccata: peccata item non esse omnia opera infidelium, quæ *ex motivo caritatis* non fiunt; ac pariter peccata non esse actus fidei, timoris, & spei, necnon actus moraliter bonos, etsi non oriantur a caritate. Recte hæc omnia. Quærit tandem quando, & quoties teneamur elicere actus caritatis, quibus omnia referantur in Deum; ac quibusdam præmissis ait nonnullos Theologos asserere intentionem iterandam esse, *ut censeatur moraliter perdurare*, si tamen non iteretur, hoc peccato omissionis non vitiari alias actiones: existimare aliquos, quod illa intentio moraliter perseveret, *donec retractetur, aut contrario actu, aut peccato lethali*: at retractari non solum explicite per actum oppositum, verum etiam *implicite*, quando scilicet prioris intentionis nullum in mente operantis extat vestigium: frequenter actus caritatis repetendos esse, quoniam in nobis & extra nos multa occurrunt, quibus a Dei amore retrahimur, cujusmodi sunt concupiscentia, diabolus, mundus: præfiniri non posse quoties, & quando actus caritatis sint renovandi; sed idem esse de hac re quærere, ac si quæreretur, quanta requiratur lignorum copia ad ignem alendum, ut jugiter ardeat: enormiter proinde illos aberrasse, qui aut semel in vita, aut singulis quinquenniis, aut quando non habemus aliam viam, qua justificari possimus, nos teneri ad actum dilectionis Dei affirmaverunt: quorum laxitatem Innocentius Papa XI. anno 1679. die 2. Martii proposit. 5. 6. & 7. perstrinxit. Atque his etiam posthac utroque subscribimus.

Universorum nunc oculos, judiciumque compello, ipsumque Anonymum oro, atque obsecro, ut postremo hoc paragrapho scripta cum doctrina Augustiniensium, ejusdem quoque Fulgentii Bellelli, quem infamat tanquam omnium Bajanistarum deterrimum, conferat aliquantulum. Ait auctor *Bajanismi* pag. 147. *Constans est D. Thomæ doctrina, homines teneri omnes actus suos in Dei gloriam, vel actu, vel virtute referre. Quod eos semper referant actu, juxta mentem D. Thomæ, hoc non est in hac vita possibile: quod autem talis incumbat obligatio omnia scilicet opera ad Deum referendi saltem virtute, ita ut omissio illius relationis certis temporibus faciendæ & renovandæ sit peccatum, hoc expresse asserit S. Doctor*: & Fulgentius Bellelli ait de modo Rep. tom. 1. pag. 339. *Porro si actu explicito caritatis semper referre non est possibile, si habitualiter referre non satis est; & aliunde ut honeste vivamus, in Deum ultimum finem referendum est omne opus, quonam pacto id fiet? Respondet Doctor Angelicus sufficere, si referatur virtualiter.* Profert ibidem auctor *Bajanismi* in sententiæ suæ confirmationem quæ scribit S. Thomas q. *de caritate* art. 11. & profert ibidem Fulgentius Bellelli eadem Angelici Doctoris verba. Scribit auctor Bajanismi proxima pag. 148. requiri ad relationem virtualem, *ut intentio præcedens maneat virtute in ceteris operibus*: & scribit Fulgentius Bellelli proxima pag. 340. requiri ad relationem virtualem, *ut præcedens ordinatorius dilectionis actus, qui statis temporibus præcedere debuit, nisi retractetur, moraliter perseveret*. Repetit auctor Bajanismi pagina 150. & 151. non sufficere *relationem habitualem, ut impleatur præceptum referendi actiones nostras in Deum*: & repetit Fulgentius Bellelli pag. 339. & sequentibus, *Habitualis caritatis ordo, qui dicitur subjecti, præcepto referendi omnia in Deum implendo satis non est*. Advertit scriptor Bajanismi propter solam omissionem virtualem *omnes & singulas actiones non esse peccata*: & animadvertit Fulgentius Bellelli pag. 338. illam omissionem non facere, ut cuncta opera corrumpantur e *cupiditate*, *quia opus non inquinatur a malitia*

malitia causa, nisi ex illa procedat, Affirmat auctor Bajanismi pag. 159. non deesse Theologos qui existimant, *quod relatio actualis moraliter perduret, donec retractetur, aut contrario actu, aut peccato lethali*; quam sententiam ipse non solum probat, sed ulterius requirit, ut prioris intentionis aliquod extet in mente vestigium: & affirmat Fulgentius Bellelli pag. 241. *præcedentem actum*, quo omnia in Dei gloriam sunt referenda, *non retractari, nisi aut contrario actu, aut peccato lethali*; atque adversario benignior ait videri sibi *in rigorem* propensam opinionem illorum, qui actus caritatis *crebro iterandos* esse definiunt, magis, quam faciat Anonymus, recedens a Bajanistis, Demum Bajanismi auctor inquit pag. 160. enormiter errasse, *qui propositiones ab Innocentio Papa XI. damnatas ausi sunt in medium adducere*, exscriptis propositionibus 5. 6. & 7. & Fulgentius Bellelli pagina 336. scripserat: *Errarunt autem, qui hominem nulla unquam vitæ suæ tempore ad actum caritatis præcepto obligari dixerunt; aut semel tantum in vita; aut singulis solis rigorose quinquenniis; aut eo dumtaxat tempore, quo justificari tenetur: qui quidem errores ab Alexandro VII. num. 1. & Innocentio XI. num. 5. 6. & 7. proscripti, diligenter cavendi sunt.*

Habes, lector, cur scripta ab Anonymo in posteriori paragrapho non refutaverim; quia scilicet nostrarum sententiæ non adversantur, sed scriptis Fulgentii Bellelli similia sunt, ut ovum ovo, ut apes apibus, ut gutta guttæ, ut facies cujusdam viventis Episcopi faciei Episcopi Iprensis. At crederes Anonymum in hac de operum relatione in Deum Augustiniana, imo suamet sententia, nobis, eidemque Fulgentio Bellelli pepercisse? Falleris: in hoc quoque nos Bajanistas esse conqueritur; qua autem de causa, & an recte, vel inique, paullo post commonstrabo.

CAPUT II.

In libris, quos inscripsi, De Theologicis Disciplinis, *errores Baji circa distinctionem duplicis amoris, circa infidelium opera & Philosophorum virtutes, circa vires liberi arbitrii, operumque illorum, quæ in Deum non referuntur, rectitudinem atque honestatem, perspicue & expresse refutari adversus Anonymum demonstratur.*

MAnifestum arbitror ex quinque prioribus dissertationis hujus paragraphis, in quo situm sit dogma Bajanistarum circa ea omnia, quæ adversarius extremo & inani conatu Augustinianis Theologis, quorum sententias nos accurate, diligenterque perscrutatos fuisse jam constat, eadem mordacitate, atque eadem fallaciloquentia objectat. Etsi vero æquivocationes ejus singulas, certam ac miserrimam eruditionem, crassissimam eorum, quæ de Bajo a celeberrimis Theologis scripta sunt, ignorantiam, & supinam in qua versatur principiorum nostrorum inscitiam, detegere, patefacere, & fuse, deque subvertere non prætermisi; ne tamen me exhaustum, fractumque viribus, & nisi rationum pondere, gravissimo tamen, & intolerabili conviciorum onere oppressum esse sibimet persuadeat, prosequor ad finem usque certamen; ne auctor; qui, ut de Helvidio ajebat Hieronymus, *loquacitatem facundiam existimet, & maledicere omnibus bonæ conscientiæ signum arbitratur*, audeat quasi de sublimi loco in totum orbem ferre sententiam, affirmant me tandem superatum turpissimam fugam arripuisse, & quem veritate non potest, tentat rursus lacerare conviciis.

Hieron. contra libro adv. Helvidium tom. 4. p. 2. pag. 130.

§. I.

Baji errores enuntiati in propositione 35. & 36. a nobis aperte rejiciuntur.

NEgavit Bajus prop. 35. & 36. distinctionem duplicis amoris *ex parte objecti*, & nullum præter *caritatem* amorem admisit, qui non sit *cupiditate* intime infectus, nullumque honestum, & naturalem amorem, qui rationalem creaturam Spiritu Sancto *inhabitante*, & caritate *habituali* exornatam, & justam minime reddat.

I. Id ostendimus §. 1. capite primo. At ego lib. XVIII. cap. 4. cum mihi objecissem propositiones Baji Tom. 3. pag. 411. 34. & 36. hanc tradidi responsionem: *Respondetur hujusmodi propositiones rectissime fuisse proscriptas. Primo quia datur amor naturalis, quo animus fertur in beatitudinem, cujus desiderium corrupta per peccatum natura non potuit amittere: atque hic amor non est a gratiæ, quemadmodum nec liber ex libertate, quæ sufficiat ad meritum, ut Bajus, Quesnellus, & Jansenius commenti sunt, refutati de H. Calviniana cap. 2. sed est amor inditus a natura, indeliberatus, & necessarius. 2. Datur amor naturalis etiam deliberatus, quantum ad objectum, eoque revera diligitur Deus, ut est auctor naturæ, neque amor iste secundum substantiam malum est, sed bonus & recta rationi consentaneus, licet aliquando non habeat rectitudinem finis, si Deus non diligitur propter se, gratis & amore benevolo. Etiam datur amor Dei a auctoris naturæ, & bonus undequaque sine gratia Spiritus Sancti inhabitantis, quam duntaxat admisit Bajus, ut constat ex articulo 62. in quo rejicit tanquam commentitiam & odiosissimam distinctionem duplicis justitiæ*, alterius, quæ fit per Spiritum caritatis inhabitantem, & alterius, quæ fit per inspirationem Spiritus Sancti nondum cor inhabitantis, & in eo caritatem diffundentis. *Ex qua prava doctrina sequeretur quæcunque fiunt ab homine nondum justificato vere esse peccata; quod & Bajus asseruit art. 35. ut cap. 2. dictum est. Proscripsit ergo etiam articulos 34. & 36. hanc perniciosam hæreticamque doctrinam comprehendens, censoriam Ecclesiæ animadversionem.* Videat unusquisque, an propositiones illas duas propugnaverim, an rectissime damnatas dixerim juxta omnem pravum sensum, quem illis inesse tradunt Augustiniani omnes Theologi, necnon Vasquesius, Tarrianus, Ripalda, aliique cap. 1. §. 1. hujus dissertationis producti.

II. Eo loci non prætermitto responsionem alteram, scilicet, prædictos Baji articulos damnatos fuisse *propter nimis austere, severique judicii libertatem*, demonstrans, quod confirmavi præcipiteo §. 1., hanc esse Vasquesii, aliorumque doctissimorum virorum opinionem.

III. Paullo post fateor, *præcepta Decalogi* (quorum primum spectat ad Deum diligendum) *esse naturæ rationali proportionata, quantum spectat ad objecta & ad officia præceptorum, non autem quantum attinet ad modum & finem; idque ob ipsius naturæ corruptionem, cui appetitus laudis, & noxia cupiditas subrepit: hoc tamen pacto etiam esse proportionata, si vitium naturæ sanetur, & Dei imago, in quo naturaliter conditi fuimus, instauretur per gratiam, ut de Sp. & lit. cap. 21. docuit nos Augustinus.* Id vero nonne idem est, ac in natura nondum corrupta agnoscere potestatem diligendi Tom. 4. pag. 418. Deum ut auctorem naturæ absque gratia sanante, sive absque victrice delectatione?

IV. Quænam præterea verba produci poterant clariora sequentibus, quæ habentur proxima pag. 418. *Licet sit nobis connaturalis dilectio* (& ibi loqui me de amore Dei exorto ex naturali cognitione, qua percipimus Deum esse summum bonum) *non est tamen saltem naturæ connaturalis ordo debitus dilectionis, qui est uti rebus creatis, & incommutabili bono inhærere.* Addo ibidem responsionem alteram in sententia eorum, qui negant statum *puræ naturæ*, videlicet, *connaturalem* esse creaturæ rationali *inclinationem in summum bonum*, sed non posse ad hujus consecutionem pervenire absque gratia, producto exemplo animæ separatæ appetentis unitionem corporis: quæ sententia quantum distet a Bajana demonstravi dissert. 2.

V. Admitti denique a me *amorem naturalem*, atque honestum, qui etsi non oriatur *a caritate*, non tamen proficiscitur *a cupiditate culpabili*, manifeste indicant loca, de quibus vide dissert. 1. cap. 2. §. 1. 2. 3.

§. II.

Proscripsimus item Bajanum dogma enuntiatum proposit. 25. & 26.

EXistimavit Bajus omnia opera infidelium esse peccata, omnesque Ethnicorum philosophorum virtutes esse vitia, quatenus in ejus sententia quidquid non oritur a caritate dominante, oritur & corrumpitur a culpabili cupiditate.

I. Quid vero a me circa infidelium opera scriptum est? Lib. 18. cap. 2. solvens objectionem Bajanistarum, petitam ex illis verbis Matth. 7. *Non potest arbor mala fructus bonos facere*, respondeo: *Infidelis & impius, cui inest radix ralpe & pravæ cupiditatis interdum inspiratione divina virtuose operatur; quemadmo-* Tom. 3. pag. 190. *dum arbor similis ac sylvestris frondes, ac flores emittit, atque si ramusculus aliquis inseratur, etiam salutares fructus producit.*

II. Demonstraveram paullo supra auctoritate canonum, testimoniis Patrum, atque rationibus Theologicis hanc propositionem, *Multa fiunt ab infidelibus & impiis, quæ si operum honestatem inspicias, & officia* To. 3. pag. 182. *virtutum, habent debitas laudes, neque ratione operis appellari debent peccata.*

III. Similiter in eodem capite hæc inferui: *Honorare parentes, erogare stipem pauperi, & alia, quæ propter honestatem operam etiam a Gentilibus gratia destitutis perficiuntur, tametsi ad liberandum & beatificandam naturam mortalium non valeant, naturæ modo, & rectæ rationi sunt consentanea; & virtutes non quidem Christianæ & ad veram pietatem pertinentes, sed mora-* Ibid. pag. 185. *liter bonæ, non vitia, aut peccata sunt appellanda.* Quænam his lucidiora proferri poterant?

IV. Ne ulla oriatur suspicio, hujusmodi opera in sententia Augustinensium, qui negant esse bona *spectatis omnibus circumstantiis*, quando ad ultimum finem non referuntur, corrumpi ab inhærente cupiditate, eodem lib. cap. 3. scripsi: *Ad Bajum quod attinet, dictum supra ab eo nullam admissam fuisse gratiam nisi habitualem, & nullum in peccatore vel infidelis opus, quod* Ibid. pag. 398. *peccati macula intrinsece non vitietur: quam impiam hæreticamque doctrinam Catholici omnes repudiant.* Vide dissert. 1. cap. 1. §. 2.

V. Hæc itidem occurrunt eodem libro sequenti capita 4. *Infideles exhibere honorem parentibus, reddere suum unicuique, non pejerare, aliaque hujusmodi facere nulla vituperatione, sed laude in se digna, & merito Patres scripserunt, & nullus negat Catholicorum.*

§. III.

Refutantur a nobis errores prop. 28. & 29. Michaelis Baji.

LApsus est Bajus affirmans prop. 15. & 26. liberum arbitrium in hoc infirmitatis statu ad nullum opus, nisi ad peccandum, valere absque gratia sanctificante, & ulterius asserens omnia opera, quæ fiunt absque ulla gratia, omni, & *intrinsecus* vitiari a dominante cupiditate.

I. Jam vero constat ex præcedenti §. absque gratia plura opera bona a nobis admitti, quæ, etsi non sint bona spectato fine ultimo, bona sunt tamen *ex objecto, & fine proximo*, nec a cupiditate *intrinsecus* corrumpuntur. Quid ergo a nobis ulterius exigitur?

II. Expressa pertracto de propositiona 28. Baji, & 38. Quesnellii lib. 18. cap. 5. adversus utramque hæc statuens: *Liberum arbitrium sine gratia potest suam beatitudinem appetere naturali instinctu, quem non potuit admittere depravata natura: cui proinde post lapsum non solum tenebræ & malitia manent, sed etiam imago Dei non omnino detrita, idea honestatis, & lumen rationis, & in bonum universale congenita & antiqua propensio. Potest actus plures indeliberatos peragere, quos culpabiles Bajus & Quesnellus impie dixerunt. Potest exercere officia virtutum, & præcepta aliqua implere quoad substantiam, operatione secundum se laudabili & honesta, etsi extrinsece, & ex fine operantis non bona undequaque. Potest & rectissimo fiat vitare peccatum cum solo gratia actuali sine habitu fidei & remissione peccatorum, qualem gratiam a justificatione sejunctam Bajus* Tom. 3. pag. 411. *& Quesnellus apertissime oppugnarunt. Omni ergo jure istorum assertiones anathemate confixæ sunt: & quamquam aliquæ sensum catholicum habere queant, & videantur speciem veritatis præseferre; sunt in sensu ab auctoribus intento respective falsæ, & hereticæ.* An id sit propositionem Baji 28. defendere, an illam rejicere, judicet quisquis oculis non est captus, & cæca malevolentia non rapitur. Vide etiam, num hæc unica mea responsio complectatur quod de illa Bajana propositione scripserunt Vasquez, Turrianus, Pater Macedo, & Cardinalis Norisius; de quibus cap. 1. §. 3.

III. Huc spectant, quæ producta sunt paullo supra §. 1. num. 2.

§. IV.

De expositione Apostolici textus ad Rom. XIV. 23.

ALucinatus est Bajus exponens verba Apostoli ad Rom. 14. *Omne, quod non est ex fide, peccatum est*, de fide perfecta, & non de pio affectu divinitus inspirato, ac præterea existimans id, quod ex nulla supernaturali fide derivat, originem habere a cupiditate, atque ab ipsa corrumpi.

I. Verum audistine de infideli & impio, etiam qualibet supernaturali gratia destituto, me profitentem lib. 18. cap. 2. quod multa patrare queat, *quæ si operum honestatem inspicias, & officia virtutum, habent decus laudis, neque ratione operis appellari debent peccata?* Audistine diserte cap. 3. ejusdem libri asserentem plura fieri *absque fide, quæ peccati macula intrinsece non vitiantur?* Paullo supra hoc dictum est, ac satis, ut arbitror, repetitum.

II. At sigillatim de Apostolicis verbis sermonem institui in eodem cap. 2. libri duodevigesimi, & objectioni, quam illinc Novatores depromunt, ad hunc Tom. 3. pag. 389. modum respondeo: *Distinguo, & explico Apostolicam sententiam*, Omne quod non est ex fide, peccatum est, *scilicet opera quæ eliciuntur ab homine veri Dei cognitione privato, infideli voluntate ad cupiditatem & jactantiam referuntur, & philautiæ vitio, ut plurimum, corrumpuntur, concedo majorem; & hujus propositionis veritas thesi 2. demonstrata est.* Omne quod non est ex fide, peccatum est, *ita ut nullus gentilium, antequam Christo se devoveat, & habituali fide exornetur, possit recta voluntate operari, sive per gratiam actualem, sive, ut aliis Theologis placet, per lumen honestatis ingenitum, nego: & veritas hujus propositionis liquet ex thesi quarta. Distinguo etiam minorem: Infideles destituti sunt fide habituali, & cum gratia sanctificante conjuncta, quam solam veram gratiam esse Bajus, & Quesnellus existimarunt, concedo. Destituti sunt, dum recte, & cum divina acceptatione operantur, omni gratia fidei actuali, & ingenito rationis lumine, in quo idea honestatis veritatisque refulget, nego minorem. Etenim in infidelibus imaginem Dei non esse omnino detritam vidimus in 1. proposit. Adesse etiam illis quandoque cognitionem aliquam veri Dei gratia quoque inspiratam ostendimus de H. Semipel. cap. 4. præclaro testimonio Augustini scribentis de Cornelio cap. 7. de Præ.dest. SS.* Nec tamen sine aliqua fide donabat, & orabat.

II. Præter hanc responsionem, qua Paulinam sententiam applicavi de fide *supernaturali* cum Augustino, aliisque Patribus, ac Theologis, de quibus cap. 1. §. 4. non rejicio aliam Scholasticorum expositionem, sed immediate subjicio: *Resp. 2. in sensu omne quod non est ex fide peccatum est, quatenus sine fide impossibile est placere Deo, neque operibus sine gratia factis, qualia fuerunt antiquorum Romanorum, potest inesse vera ratio virtutis, per quam ad æternum Dei regnum perduci possimus.*

§. V.

De verbis Apostoli ad Corinth. x. 31.

ETiam circa alteram sententiam Apostoli 1. Corinth. 10. *Sive ergo manducatis, &c.* turpissime Bajus erravit, quod asseruerit ea, quæ in Deum non referantur per caritatem, esse peccata, & a cupiditate corrumpi.

I. At ego, quamvis de præcepto referendi omnia opera deliberata in Dei gloriam in libris ante hac editis *problematice* pertractaverim, in hisce vero dissertationibus *absolute* steterim pro nostratium sententia; nullibi tamen affirmavi ea omnia, quæ in Deum non referuntur per caritatem & amorem benevolum, esse peccata, & a cupiditate corrumpi: quin lib. 18. cap. 3. de Augustinensibus præceptum illud propugnantibus scripsi: *Actus morales bonos utique asserere, comparate ad objectum officiumque virtutis, non autem ratione finis, ad quem sunt referendi: sive ut loquitur Mag. Gavardi quæst. 2. de Grat. art. 4. bonos secundum rationem inferiorem, non secundum rationem superiorem, ita, ut nisi referantur in Deum, secundum substantiam sint recti, sed attenta finis circumstantia fiant male facti.* Tom. 3. pag. 398.

II. Hanc vero finis circumstantiam non efficere, ut omissio relationis in Deum reddat opus morale *intrinsece* malum, quadratis & cubitalibus literis affirmavi eodem cap. 3. pag. 401. scribens, *Opus non ordinatum ad præcua finem, non esse intrinsece, positive, & quantum ad substantiam attinet vitiatum, & a radice mala cupiditatis erumpens, ut falso opinatus est Bajus.*

III. Idem affirmavi lib. 21. cap. 4. hæc adversus Bajum pronuntians: *Multa opera deliberata recte fiunt absque caritate habituali, & sine gratia Spiritus Sancti* Tom. 3. pag. 311. *inhabitantis; multa etiam spectato officio, & secundum operis substantiam recta fiunt, neque a noxia cupiditate proficiscuntur, etsi virtutis laudem ex alia capite minime promereantur, ut explicatum est præcedenti volumine pag. 390. & 415., in quo nempe recto ordine relationis sint destituta.*

IV. Et quoniam Anonymus aut incredibili malevolentia, aut maxima cæcitate affectus ubique repetit a me inter vitia, peccata, & noxiæ cupiditatis effecta connumerari timorem, fidem, & spem, quæ non sint *ex motivo amoris benevoli*, & in Dei gloriam caritate non referantur; memoria repetenda sunt quæ scripsi dissert. 1. cap. 2. §. 1. ubi de Augustiniana Schola hæc ex libro 23. cap. 10. pronuntiavi: *Non requirit ad* Tom. 4. pag. 489. *cujuslibet virtutis actum explicitum illum amorem, qui tendit in Deum ut summum bonum, constituitque virtutem peculiarem, cæterisque præstantiorem, quæ speciali quadam ratione dicitur caritas.*

V. Quantum vero ad timorem attinat, de illo ad hunc modum loquor lib. 21. cap. 4. *Timor, qui virtus est, oritur ex consideratione incorrupta justitiæ, ac supremi imperii illius Dei, qui potest animam & corpus perdere in gehennam; quæ consideratio non est absque implicito amore justitiæ, & reverentia divinæ majestatis, licet non sit cum actu explicito caritatis.* Eodem tom. 4. pag. 310. & pag. 312. Lib. 23. cap. 12. *Potest timor esse ordinatus & rectus, quia potest formidare gehennam ob sui amorem, qui non sit vitiosa cupiditas, nec summum bonum sibi ipsi præponat.* Vide dissert. 1. loco citato.

VI. De Fide itidem, aliisque virtutibus ita præ-

citam

citato cap. 4. libri 21. a me scriptum est: *Fieri non potest, ut sine aliquo affectu aut credamus, aut speremus, aut timeamus, cum semper primus voluntatis motus sit amor. Quare plures dantur virtutum supernaturalium habitus absque caritate, sed nulla virtus suos actus absque vitio penitus exerit, nisi rectus aliquis amor voluntatem moveat, ac trahat.*
To. 4. p. 108.
At necesse non est, ut talis amor, quo duce virtutibus bene utimur, sit habitualis, justificans, & tam vehemens, ut secum trahat remissionem peccatorum; alioqui nunquam peccator posset credere, aut sperare, aut timore concuti salutari. Sufficit, si fuerit actualis aliqua, sed tenens ordinem, idest, non directa ad fruendum bonis commutabilibus cupiditas boni. Vides quomodo ad actum fidei exigam duntaxat *rectam boni cupiditatem*, sive piam affectionem, quam fatente auctore Bajanismi pag. 127. necessariam esse ad fidem *docent Orthodoxi*? Immo lib. 23. capit. 1. assero quod fides, *ab ordine amoris sejuncta, sit virtus intellectualis inclinans animum ad assensum supernaturalium veritatum*:
Eodem tom. 4. pag. 409. & pagin. 489.
capite 10. ejusdem libri fateor non requiri ad actum fidei, vel alterius virtutis, *explicitum illum amorem, qui tendit in Deum, ut summum bonum*, ut dictum est paullo supra; & ibidem demonstro ex Apostolo, ex Augustino, ex Tridentina Synodo, ex proposit. 12. ex damnatis ab Alex. VIII. atque ex 52. Quesnelliana, *fidem separari a caritate*, addita etiam
Ibidem pagina 486.
ratione; *nam fides & caritas diversum habent objectum, atque illa tendit in Deum, ut verax est; hæc in Deum, ut summum bonum.* Adde, quæ habentur lib. 34.
To. 7. pag. 334.
cap. 5. ubi de fide, & spe, utique ab omni benevola caritate separatis, assero quod *nihil habeant vitii; sed veram virtutem redolent, propterea quod sunt principium credendi & sperandi, avellantque ex corde hominum infidelitatem, atque desperationem, cui opponuntur.* Quisnam ergo probus & verax scriptitare potuit, a me inter vitia, & peccata rejici actus fidei, aliarumque virtutum, si ab amore benevolo separentur?

VII. Qua demum fronte, ut phrasi ab Adversario quamfrequenter usurpata, ideoque optima & castigatissima utar, potuit asserere me circa spem consentire Bajanistis, qui contendunt *neque spem esse posse sine amore Dei propter se, ac proinde sine amore benevolentiæ*, ut ipse Anonymus inquit, citata pag. 127.? Certe testimonia hactenus producta demonstrant evidentissime oppositum. Agnosco enim in iis spem Christianam cum solo amore concupiscentiæ: agnosco eamdem
To. 4. pag. 309. & pag. 322.
spem lib. 21. cap. 4. scribens: *Ut actus spei non sit a virtute divulsus, sufficit si procedat a recta impulsu voluntatis in bonum. nemo quippe sperare potest, nisi amet bona illa, quæ sperat*: agnosco in fine ejusdem capitis hæc subjiciens, *Qui intuitu cælestis beatitudinis operatur, tenet amoris ordinem, quoniam æternam vitam diligere directum est*: agnosco de spe singillatim pertractans lib. 23. cap. 11. ubi inter cetera hæc assero. *Spes a fide, & a caritate distinguitur; etiamsi ad actum spei requiratur amor aliquis inchoatus, quo Deus diligitur, ut inquit Estius in 3. dist. 26. §. 2. quatenus ab intellectu proponitur, ut summum ac beatificum nostrum bonum, licet semper non adsit amor caritatis, quo voluntas affecta cetera omnia summo bono postponat.* Postquam in his, aliisque locis bene multis, tam expresse, tam perspicue, tam luculenter testatus sum absque amore, quo diligitur Deus *propter se*, dari actus spei, ceterarumque virtutum, bonos, perutiles, & supernaturales; inveniri inter homines potuit, qui assereret, in vulgus spargeret, litteris consignaret, in publicam lucem emitteret, atque apud Summum Ecclesiæ Pastorem nos eo nomine tamquam Bajanistas deferret, accusaret, damnatos denuntiaret, quod peccatis accenseamus, & culpabili cupiditati adscribamus actus omnes moralium virtutum, quæ in Deum *benevolo amore* non referuntur, necnon fidem, spem, timorem, si non procedant ex illa caritate, qua Summum Bonum diligitur propter se? Quomodo fieri potuit, ut homo ratione præditus nos Bajanistas appellaret, ac doctrinam nostram exitiosam, responsiones nostras Novatorum effugia, nos ipsos insigniter falsos, & a Sectariis nullatenus discrepantes assereret? At quoniam verissimum est, quod ait in libro de animi tranquillitate
Plut. pag. edit. Rogerii Parisien. 468.
Plutarchus, *Maledicta, ira, invidia, malevolentia, obtrectationes cum malignitate conjuncta, pestes sunt eorum, quibus insunt, stolidos autem turbant, atque exasperant*; quod reliquum est, tranquilliori animo prosequamur.

CONCLUSIO.

Baji dogmata ad duplicem Dei amorem, ad opera infidelium, virtutesque philosophorum, ad vires arbitrii supernaturali gratia destituti, atque ad relationem humanarum actionum in finem ultimum pertinentia, nequaquam adstruuntur & propugnantur in libris, quorum inscriptio est *De Theologicis Disciplinis*, sed in iisdem libris apertissime refelluntur, & oppugnantur.

DEMONSTRATUR.

Quantum enim attinet ad distinctionem duplicis amoris, in eo deceptus est Bajus, quod dona supernaturalia, & propriam veramque gratiam denegans naturæ rationali primitus institutæ, ac existimans potuisse illam Deo ultimo fini adhærere viribus solius arbitrii, asseruit idem esse naturam a Deo condi, & exornari superadditis gratiarum donis; ac præterea nullum adstruens medium inter *caritatem*, quæ justificet, atque inter *cupiditatem*, quæ opera omnia corrumpat, commentus est amorem naturalem, qui non sit amor illius caritatis, oriri *ex cupiditate culpabili*. In ceteris itidem assertionibus miserrime lapsus est, quod omnia opera infidelium, cum sint destituta laudabili caritate, a noxia *cupiditate* derivare, & corrumpi crediderit: libero arbitrio illa caritate exspoliato peccandi tantummodo, ac serviendi noxiæ *cupiditati* concesserit facultatem; cunctaque opera, quæ ex motivo benevolæ caritatis non fiunt, *ex motivo cupiditatis*, qua inficiantur & maculentur, fieri docuerit. Hæc propositio constat ex capite primo hujus dissertationis.

At enim in libris, quorum titulus est *De Theologicis Disciplinis*, non tantum gratiarum munera a naturæ proprietatibus secernuntur, & comparate ad effectum discrimen ponitur inter Deum auctorem naturæ, & Deum supernaturalium donorum largitorem; verum etiam admittitur amor Dei naturalis *secundum substantiam* bonus, & rectæ rationi consentaneus; atque in infidelibus agnoscuntur opera bona complura, quæ etsi bona non sunt *undique*, tamen non debent *peccata* appellari, nec *intrinsecus* a cupiditate vitiantur. Affirmatur pariter in iisdem libris plura a libero arbitrio fieri absque gratia, quæ *ex objecto & fine proximo* sunt laudabilia atque honesta, nec *intrinsecus* a cupiditate inquinantur; ac tandem multa hujus generis, scilicet *secundum substantiam operis*, & ex objecto, & fine proximo honesta, bona, laudabilia asseruntur & commendantur, ex numero quoque illorum operum, quæ in Deum finem ultimum *virtualiter* non referuntur. Atque hæc demonstrationis pars ex productis in hoc secundo capite locis, lippis quoque ac tonsoribus obvia est.

In libris ergo *de Theologicis Disciplinis* dogmata Baji, quæ pertinent ad duplicem Dei amorem, ad opera infidelium, ad vires arbitrii gratia exspoliati, necnon ad *virtualem* relationem humanarum actionum in finem ultimum, oppugnantur, & refelluntur.

§. VI.

Ad ea, quæ Adversarius opponit, perspicua, & expedita responsio.

I. IN fermento adhuc jacens Anonymus, & habens acrem bilem in naso clamitat Bajanistam me
Bajan. Redev. pag. 99.
esse, quoniam libro 18. cap. 4. fateor, *Sententiam, quæ rejicit omnem amorem Dei naturalem omnimode cohærere cum illa, quæ statum puræ naturæ contendit esse impossibilem, unde manifeste sequitur, quod ii, qui docent impossibilitatem status puræ naturæ, denegare cogantur omnem naturalem Dei amorem*: productisque quibusdam verbis, quæ mea esse fateor, infert hanc illationem: *Iste Theologus amplexus est doctrinam de impossibilitate status puræ naturæ; ergo rejicit quoque naturalem Dei amorem super omnia.*

Nullum aliud momentum adinvenit, quo evinceret me consentire Bajanistis præter istud frigidissimum, atque ineptissimum? At ego eodem cap. 4. scripsi:
De Theolog. Discipl. tom. 2. pag. 416.
Datur amor naturalis etiam deliberatus, quatenus ad objectum, quoque revera diligitur Deus ut est auctor naturæ, neque amor iste secundum substantiam malus est, sed bonus & rectæ rationi consentaneus. Quomodo ergo eo in capite rejicio cum Bajanistis *omnem amorem Dei naturalem*? Præterea supponit adversarius admittendum esse adversus Bajum amorem naturalem, quo diligatur Deus tamquam auctor naturæ *absque divina gratiæ adjutorio*, ita ut ille amor sit *naturalis & quoad objectum, & quoad principium*; id vero apertissime refutatum est cap. 2. §. 1. & 6. Rursus ignorat, universam Scholam Ægidianam defendere, *quod in nullo hominum statu possit diligi Deus super omnia, etiam ut auctor naturæ est*, & nihilominus admittere amorem Dei *naturalem*, quatenus Deus amari potest propter bonitatem, quam impertitus est creaturis, non autem *super omnia*, & propter bonitatem suam, qua creaturas singulas antecellit. Insuper fallitur Bajanistis accensens eos omnes, *qui statum puræ naturæ negant esse possibilem*, rejiciuntque omnem amorem Dei *super omnia, qui ex solius naturæ viribus* oriatur. Tandem mentitur (a quo tamen mendacio illum

in præsentiarum absolvo) affirmans me in libris antea exaratis amplexatum fuisse *doctrinam de impossibilitate status puræ naturæ*. Tam levi ergo conjectura, qua nihil ineptius proferri poterat, ausus est tanta asseverantia me Bajanis annumerare, ut criminationem suam his verbis absolverit, *Evidens est igitur, F. Berti renovare errorem Baji in propositionibus 34. & 36. damnatum?* Quod vero mendacissimum, & impudentissimum est; conviciator fatetur me, dum propugno necessitatem gratiæ ad diligendum Deum, loqui *de amore Dei super omnia*, & nihilominus ait me a Bajanistis nequaquam recedere, quia *censent Bajanistæ, ut sæpius dictum est, nullum esse medium inter caritatem & cupiditatem, inter opera quæ fiunt ex motivo cupiditatis, suntque peccata, & illa quæ fiunt ex motivo caritatis, & sine divinæ gratiæ adjutorio, in quocunque statu homo consideretur, fieri non possunt*. Quid enim ad me de Bajanistis, quando expressissime in locis productis dissert. 1. cap. 2. §. 2. 3. 4. & 5. atque hac ipsa dissertatione, hoc ipso cap. §. 5. inter caritatem & cupiditatem admitto plures actus honestos, qui licet non fiant *ex motivo caritatis*, non tamen oriuntur *a culpabili cupiditate*, neque sunt *peccata*? Memoria, quæso, loca illa repetantur, videatque ipsemet conviciator, an evidens sit me renovare errorem Baji in propositionibus 34. & 36. damnatum, an potius evidens sit se esse aut stupidissimum, aut mendacissimum, aut iniquissimum. At persequamur cetera accusationum capita; & experiamur, num digna patellis opercula præ manibus habeamus.

Bajan. Redux pag. 258.

II. Nititur Anonymus demonstrare, me Bajanistis consentire circa opera infidelium, atque id negotii aggreditur ab extremitate paginæ 254. usque ad medietatem pag. 261. Ac primum, postquam ait quæstionem hanc fuisse definitam a S. Pio V. a quo damnata est propositio Bajana, *Omnia opera infidelium sunt peccata*, ita de me loquitur: *Quid ad hæc F. Berti? Ad propositam quæstionem sudat ille satis, nec quod in mente habet, audet reponere. Ea tamen, quæ respondet, nullatenus sunt cum Summi Pontificis definitione cohærent.*

Bajan. Redux pag. 254.

Sudavi equidem satis, atque de operibus infidelium disserens lib. 18. cap. 2. statui multa ab infidelibus fieri, quæ bona sunt *quoad officium*, nec debent appellari *peccata*. statui, *ut plurimum* tamen, virtutes infidelium ad inanem gloriam, seu ad voluptatem referri. statui virtutes illas absque Christi gratia comparatas nil prodesse ad cælestem beatitudinem: & demum statui ad virtutes undique rectas necessariam non esse fidem perfectam, & gratiam sanctificantem: quæ omnia adversarius a me præstari fatetur paullo infra. Sane hæc quatuor asserta continent quidquid de operibus infidelium, & de sensu Bajani articuli 25. scripserat in *Vindiciis* Norisius, quod propugnavit in *Cortona* Pater Macedo, quod docent singuli Augustinensium, idque demonstravi cap. 1. §. 2. hujus velitationis. Sed nec scripta a Norisio, neque a Patre Macedo, nec a nostratium ullo, ideoque nec a nobis *cum Summi Pontificis definitione cohærent*, omnesque sudavimus satis. At magis sudandum erit sub oppositionum gravissimo pondere, jamque cum Marone cogimur dicere:

Nova hæc procedit.

Creber anhelitus artus
Avidaque ora quatit, sudor fluit undique rivis.

Virg. Æn. v.

Pergit enim qui nos sudore madentes premit, & redigit in angustias: *Homo lapsus*, inquit, *juxta F. Berti lib. 18. cap. 3. magis se delectat seipso, quam Summo Bono, si non ei sancta delectatio inspiretur, quoniam sine hujus delectationis dono prævalet carnis concupiscentia, cujus desideriis non obedire absque gratia Salvatoris non possumus. Illa autem gratia Salvatoris, cum nihil sit aliud in illius doctrina, quam inspiratio caritatis, deest infidelibus; non enim possunt Deum quem non norunt diligere, nec ad eum diligendum excitari. Ergo si F. Berti systemati adhæreamus, necessario inferendum erit omnia infidelium opera esse peccata.*

Teneris unguibus, & absque ullo sudore nodus iste dissolvitur. Verba a me producta, in quibus affirmo non posse hominem *absque gratia Salvatoris non obedire desideriis concupiscentiæ*, sunt Augustini lib. de Nat. & Grat. cap. 62. num. 72. quem locum etiam citavi. Alterum scrupulum de Gratiæ definitione, sive inspiratione caritatis, exemi non semel, ac præsertim cap. 2. §. 6. primæ dissertationis: ubi demonstravi gratiam esse *caritatem* ampliori significatione acceptam, sive bonam cupiditatem, & bonam voluntatem; quam aliquando infidelibus inspirari, affirmo & demonstro in eadem dissert. *de operibus infidelium* cap. 2. seu tom. 3. pag. 388. auctoritate Augustini, exemplo Polemonis, & Cornelii, aliisque momentis. In mea ergo sententia infideles interdum recte operantur cum gratia Salvatoris; licet non operentur *cum explicita caritate*. Cap. 3. affirmo opus in finem ultimum non relatum non esse bonum undique; at nego *vitiosum esse, & intrinsece malum*. Verba non repetam, quoniam producta sunt paullo supra §. 2. Quoniam vero Anonymus, ut acutior sit, syllogizat, dialectica methodo respondeamus: Nego minorem, nego consequentiam.

Rursus me aggreditur adversarius, & me *quæstionem eludere* affirmat; quoniam licet expressis verbis non asseram *errorem a S. Pio V. reprobatum, non tamen nego omnia infidelium opera esse peccata*, quod propositiones meas in medium adducendo nititur evincere, *quæ*, inquit, *nihil enuntiant, quod sit falsum, vel saltem censura dignum; sed quæ quæstioni propositæ non faciunt satis*.

Bajan. Redux pag. 259.

Lepidissima supra quam dici possit ratiocinatio! Contendit demonstrare a me non denegari, quod omnia infidelium opera sint peccata, adducendo quatuor propositiones, *quæ nihil enuntiant, quod sit falsum, vel saltem censura dignum*. Audiamus nihilosecius argutatoris hujus argutationes argutissimas.

Prima igitur illius propositio (inquit) *sic habet: Multa fiunt etiam ab infidelibus & impiis, quæ si operum honestatem inspicias, & officia virtutum, habent decus laudis, neque ratione operis appellantur peccata. Veritas hujus propositionis per se patet: de ea nullum est dubium apud Orthodoxos, immo eam libenter admittit Bajus; nempe quia Bajus de virt. impiorum cap. 2. agnoscit in infidelibus multa opera ex officio bona.*

Bella belle! Si nego officia virtutum appellari *peccata*, & scribo: *Neque ratione operis appellari debent peccata*; ita enim habet mea propositio: quomodo a me non negatur *omnia infidelium opera esse peccata*? Quoniam, ait Anonymus, Bajus quoque *officia virtutum* commendat. Ita est, sed ulterius Bajus affirmat hujusmodi officia virtutum, nisi referantur in Deum, fieri *motivo cupiditatis*, & esse *intrinsecus mala*: id, quod *Bajenismi* auctor testatur pag. 29. 64. 65. 102. 103. 105. 131. 155. & abunde constat ex dictis. Videndum ergo, an in præcitata propositione doceam officia illa virtutum in infidelibus semper *a cupiditate* corrumpi. Igitur propositionem illam demonstro ex Tridentina Synodo, ex damnatis articulis Wiclefi, & Baji, ex Basilii, Prosperi, & Augustini testimoniis, ex Theologica ratione, quod nullus ob morales virtutes puniri debeat, imo Gentilibus virtutes morales exercentibus Deus temporalia bona contulerit, ex retributione a Deo reddita Regi Nabuchodonosor, & obstetricibus Ægyptiis, ex definitione virtutis tradita a Philosophis & ab Augustino approbata, his verbis pag. 385. propositionis argumenta concludens: *Igitur honorare parentes, erogare stipem pauperi, & alia quæ propter honestatem operum rerum a Gentilibus gratia destitutis perficiuntur, tametsi ad liberandam & beatificandam naturam mortalium non valeant, naturæ modo, & rectæ rationi sunt consentanea; & virtutes non quidem Christianæ, & ad veram pietatem pertinentes, sed moraliter bonæ, non vitia, aut peccata, sunt appellandæ.* Id, quæso, est quæstionem concludere, & non negare *omnia infidelium opera esse peccata*? Alias propositiones prætereo: nam de 2. inquit, *Verissima quoque est hæc propositio*; tametsi vocem, *ut plurimum*, et *fraudulenter* a me adjectam esse pronuntiat; de qua fraude paullo post me convincendum esse pollicetur: de tertia propositione ait, *Hæc propositio pertinet ad fidem*. De quarta hæc subjicit: *Hic videtur confiteri Theologus noster infideles patrare aliquando quædam opera bona, cum auxilio divinæ gratiæ*. Triplici ei nomine gratias rependo; quod rursus *Theologum* dixerit, quod *suum* appellaverit, quod aliqua in parte me non errasse confessus fuerit.

Tom 3. p. 382.

Attendamus nunc, qua ratione demonstret me in 2. propositione, *Virtutes infidelium ut plurimum sunt germen inutile & marcescens*, adjecisse voculas illas, *ut plurimum*, fraudulenter, idest, revera in corde existimando *omnia infidelium opera esse peccata*. Primum ait me nomine *infidelium* omnes illos complecti, *qui Christum ignorantes Deum tamen verum cognoscunt, atque ex motivo caritatis operantur*, non autem eos solum, qui Deum non norunt. Quare? Quoniam cum mihi objecissem argumentum illud, *Apostolus ait*, Omne, quod non est ex fide, peccatum est: *Infideles fide destituti sunt: Ergo quidquid infideles operentur, peccatum est*: huic syllogismo respondeo, distinguendo, & explicando Apostoli textum, & negando ita intelligendum esse, *ut nullus Gentilium, antequam Christo se devoveat, & habituali fide exornetur, possit recta voluntate operari*.

In Augustiniana Theologia non damnari infideles qui Deum ignorant invincibiliter.

Hactenus non meam fraudem detexit, sed se fraudulentissimum esse demonstravit. Lege integram responsionem meam, non mutilatam, ut ab Anonymo affertur, eamque intuere sive lib. 18. cap. 2. ab ipso citato, sive paulo supra §. 4. atque perspicies loqui me in primo distinctionis membro *de homine veri Dei cognitione privato*, & de hoc asserere, quod ejus opera *ut plurimum* ad cupiditatem & jactantiam referantur: in altero autem membro loqui de fide in Christum, & asserere ante ipsam fidem habitualem, & etiam explici-

Non intelligo nomine acceptationis mentionem de condendo, ad quod requiro gratiam habitualem, lib. 15. cap. 4. sed mentionem duntaxat de congruo. Vide de Th. Dogm. tom. 3. pag. 250.

explicitam, fieri bona opera ab infidelibus, & *cum divina acceptatione*, sed hæc non fieri *absque gratia actuali*. Quid in his rodendum est? quid fraudis latitat? Prosequitur adversarius: *In alio loco*, inquit, *ea solummodo infidelium opera confitetur esse bona, quæ ante fidem explicitam in Christum referuntur in Deum fide cognitum*, citatis verbis meis lib. 15. cap. 4. ad penult. object.

Verum a libro 18. ad librum 15. retrogrado saltu pertransiens de calcaria in carbonariam dilabitur. Eo enim loci disputans da necessitate gratiæ præveniëntis adversus hæresim Semipelagianorum, non instituo sermonem de operibus *moraliter* bonis, sed de iis, quæ conducunt ad pietatem veramque justitiam, atque in verbis ab adversario exscriptis explico, *Quomodo Cornelius, & infideles alii, antequam converterentur ad Christum, aliquod bonum opus facere potuerint virtute gratiæ, cum primus gratiæ effectus sit ipsa fides*. Ad hujusmodi opera, quibus pervenitur ad fidem, quis, nisi hæreticus Semipelagianus, negat necessarium esse actualis gratiæ adjutorium?

B R pag. 258. Sunt quædam alia, quæ mihi adversarius opponit circa infidelium opera. Primum est, quod ego agnoscens in quibusdam infidelibus opera bona, orationem instituam *de infidelibus cum auxilio gratiæ operantibus*, ideoque de iis, *quibus inspiratur caritas*, cum in nostro systemate gratia nihil aliud sit, *quam inspiratio caritatis. In iis ergo, qui Deum ignorant, & quibus nulla caritas inspirari potest, nulla a me opera admittuntur a peccato immunia*: & consequenter in loco superius laudato vocem *ut plurimum* fraudulenter adjeci. Alterum, quod doceam non requiri in infidelibus *fidem habitualem, nec gratiam remissionis peccatorum*; sed de industria prætereum quæstionem illam, *an ad non peccandum necessaria sit fides, & gratia actualis, sive an omnia opera illorum, quibus deest fides actualis*, sint peccata; atque his præmissis concludit: *Et jure merito a sententia sua clare declaranda consulto abstinuit; nam si partem affirmativam amplexus fuisset, in censuras a S. Pio V. adversus Bajanismum latas haud dubie incurrisset: si autem partem negantem tueri elegisset, sibi ipsi & suis principiis contrarius existeret. Maluit itaque alium de hac quæstione retinere silentium, quam semetipsum ultro in inevitabile conjicere præcipitium*.

Hæc duo, pace adversarii dictum sit, nugæ sunt nugacissimæ. Et ad primum quod attinet, non semel illam caliginem, quæ ipsius obversabatur oculis, dum Augustinianam gratiæ definitionem accepit *de caritate proprie dicta*, dissipavi. atque infidelibus aliquando gratiam adesse disertissime tradidi in locis citatis §. 1. 2. & 3. necnon propositione 4. lib. 18. cap. 2. & lib. 15. cap. 4., in quibus assero infideles bona opera aliquando patrasse *cum superna illustratione*, & in illis aliquando *ante fidem explicitam in Christum* inspirari *fidem in Deum, & sanctam cogitationem*, quæ sufficit ad facienda opera, quæ bona sint tum *quoad substantiam*, tum comperate *ad finem ultimum*; & quod mirum est, ipsemet adversarius pag. 257. & paucis ante illam argutiunculam lineis, testimonia eadem exscripserat. Certissimum est itaque admitti a me in infidelibus aliqua bona opera, etiam conducentia ad veram pietatem, & aliquam inspirationem gratiæ, & sanctam illustrationem; licet frequentissime operentur ob inanem gloriam atque cupiditatem; ideoque particula, *ut plurimum*, non fuit a me *fraudulenter* apposita, sed potius calumnia ab Anonymo *fraudulentissime* fabricatur. In altero autem Anonymus est Parthis mendacior; siquidem in eodem cap. 2. lib. 18. ubi pertracto de operibus infidelium, in singulis argumentis propositionis primæ demonstro etiam *a Gentilibus gratia destitutis* fieri opera rectæ rationi consentanea, & quæ nec vitia, nec peccata sunt appellanda, ut constat ex dictis, & apertius ex tom. 3. pag. 383. 384. & 385. atque id unum nego, esse bona *spectatis omnibus circumstantiis* illa opera, quæ non referuntur ad finem ultimum, etsi omissio hujus relationis eadem opera non corrumpat, nec intrinsecus vitiet; quod tam sæpe repetitum est, ut unusquisque sensum nostrum perceperit, & ipse fortassis Anonymus, quamvis aures habeat hebetes & perforatas. Ceterum quidquid ego de operibus infidelium conscripsi, nil est aliud, quam amplior explicatio eorum, quæ docuit cap. 3. §. 4. *Vindiciarum* Eminentissimus Norisius, ut constat ex dictis cap. 1. §. 2. hujus dissertationis: cum Norisio autem Bajum damno, censuras Ecclesiæ revereor, pro Augustiniana Schola decerto, nec in præcipitium ope illius gratiæ, pro qua ineo certamen, ruiturus sum unquam. Utinam præcipitium evitet, qui mendaciunculis adspergit, & conviciis incrustat quidquid adversus Scriptores catholicos consignat litteris, & qui immemor saluberrimi moniti, *Labia insipientis præcipitabunt eum*, famam nostram lingua & calamo laceravit. Quoniam vero Norisii nupertime mentionem feci, & laudavi caput 3. §. 4. Vindiciarum, poterit unusquisque illum perlegere, & judicium ferre, an in propositionibus Baji damnatum illum sensum Norisius agnoverit, quem ego pariter profligavi; an de operibus infidelium eadem omnino cum Norisio ego scripserim; an Fulgentium Bellelli, virum alioqui doctissimum, vel Norisium mihi proposuerim ad imitandum; & cum Norisio legi poterunt Theologi primo capite §. 2. laudati; ita enim fiet, ut quisque apertissime videat, Scriptorem hunc ineptissimum non Fulgentio Bellelli, non mihi, sed Cardinali amplissimo, & universæ Augustinianæ familiæ diem indixisse. At de operibus infidelium satis, superque.

III. Circa Baji propositionem 28. *absurda, & miseranda* a me proferri censet Anonymus, quoniam lib. 18. cap. 3. hanc propositionem enuntiavi: *Non possumus aut peccatum vitare, aut tentationem aliquam sine gratia vincere undequaque, idest, æquo moderamine, ita ut motus sensuum compescantur, & frænetur appetitus rebellis*. In demonstratione autem hujus propositionis scripsi: *Aut vitatur peccatum Dei amore, aut fine honesto, aut perverso & vitioso. Si hoc dixeris, clavum clavo, peccatum peccato pellis. Honestus finis sine gratia, saltem in praxi, non datur. Item nec Dei amor, ut in superioribus demonstravi. Ergo sine gratia abstinere prorsus a peccato, & tentationes superare non possumus*. Hinc infert juxta sententiam meam *peccati illum esse reum, qui misericordia pulsus, aut naturali pietate commotus eleemosynam porrigit indigenti, aut parentes honorat, quia scilicet finis, quem sibi proponit, sine gratia saltem in praxi non datur. Necesse est ergo, ut finis ille a gratia totam suam honestatem accipiat, alioquin finis perversus esset ac vitiosus; & tunc homo non posset nisi clavum clavo, peccatum peccato pellere. Quam hæc miseranda sint penes alios sit judicium*. Hæc disputator acutissimus. Bajan. Red. pag. 248.

At primum demonstravi cap. 1. §. 3. juxta Vasquesium, Turrianum, Franciscum Macedo, & Cardinalem Norisium, in propositione Baji 28. agi *de gratia Spiritus Sancti inhabitantis*, & differre a Bajo Augustini discipulos, qui propugnant *sine adjutorio gratiæ actualis* liberum arbitrium nonnisi ad peccandum valere. Cum autem ego in toto lib. 18. disputationem instituam *de gratia actuali*, an hæc doctrina sit absurda & miseranda, *penes alios sit judicium*. Deinde in illa propositione consulto posui particulam *undequaque*, commonstrans me pertractare de opere non tantum in se considerato, verum etiam *spectatis omnibus circumstantiis*, ideoque ibidem pag. 421. explicans sententiam meam, & damnans Bajanum articulum, de quo est quæstio, affirmo liberum arbitrium non tantum *sine gratia sanctificante posse* vitare peccatum sine rectissimo, verum etiam *sine gratia actuali* posse beatitudinem appetere, actus indeliberatos peragere, *exercere officia virtutum, & præcepta aliqua implere quoad substantiam, operatione secundum se laudabili & honesta, nisi extrinseco & ex fine operantis non bona undequaque*, unde an sequatur eleemosynam datam indigenti ex naturali pietate, & cultum parentibus exhibitum esse peccata, *penes alios sit judicium*. Præterea eo loci affirmavi etiam Bellarminum libro v. de Gratia & libero arbitrio cap. 7. & Franciscum Toletum apud Vasquesium in 1. 2. disput. 190. cap. 18. num. 174. in ea fuisse sententia, *quod nulla tentatio etiam minima superari possit absque gratia*: num vero ita res se habeat, *penes alios sit judicium*. Denique dissert. 1. cap. 2. §. 6. num. 1. demonstravi me accepisse a Norisio quidquid scripsi de operibus *in praxi* spectatis, nimirum, quod etsi liberum arbitrium *absque gratia* plura facere possit, quæ ex idea honestatis oriuntur, & *in sua productione* honesta sunt; tamen quia spiritualis creatura plurimum afficitur delectatione sui ipsius, & in hoc statu, in quo corpus aggravat animam, magis in sui amorem nos trahunt sensibilia, quam intelligibilia, ne qui operatur, in philautiam, aut in cupiditatem deflectat, indiget supernæ gratiæ adjutorio; an vero hæc sit doctrina Norisii in Vindiciis cap. 3. §. 4. immo Augustini lib. 4. contra Julianum cap. 1 num. 28. *penes alios sit judicium*.

Quoniam vero nihil aliud habet Anonymus, quod mihi circa Baji articulum 28. objiciat, me duplicis mendacii reum esse pronuntiat; unius, quia scripsi a Bajanistis etiam *actus indeliberatos* censeri *culpabiles*, alterius vero quoniam affirmavi Bajum *de gratia habituali* fuisse locutum; atque illorum mendaciorum accusatione præmissa, me præditum ulterius appellat *intolerabili, nec omnino ferenda audacia*, eo quod latam in Bajum censuram vitari dixerim ab iis Theologis, *qui docent actus indeliberatos non esse peccata, & ab infidelibus & peccatoribus fieri complura, quæ carent omni vitio & peccato, cum sola gratia actuali, & absque gratia sanctificante*. Quæ a me non solum scripta fuisse profiteor, verum etiam in præsentiarum repetuntur, & confirmantur. Enim vero responsiones meas verissimas esse, notamque mihi impactam audaciæ esse im-

se iniquissimam contumeliam, ostendi differt. 1. cap. 1. §. 7. & rursus dissertatione hac tertia, capite item 1. §. 7. Ac præterea perspicuum est, & a me evidentissime demonstratum scripsisse Theologos plurimos ac præstantissimos, quod Bajus nullum bonorum operum principium agnoverit, *præter gratiam sanctificantem, sive caritatem habitualem*. Quamobrem, si Anonymo fides habenda sit, mendax quoque est Gabriel Vasquez, mendax Torrianus, mendax Suaresius, mendax Jacobus Fontana, mendax Parec Macedo, mendax Norisius, mendaces ventum Episcopi Galliarum. At æquo animo ferendum est, si probos viros Cretensis Cretenses appellat, & Cinicus momus

Vide diss. 1. cap. 1. §. 2. & 3.

Projicit ampullas, & sesquipedalia verba.

Horat. Epist. 3. ad Pis. *Rod. pag. 178.*

IV. Me præterea adversarius accusat, quod circa timorem, fidem, atque spem idem prorsus sentiam cum Bajanistis: rationes vero, quibus insimolatio hæc superstruitur, sunt istæ. Prima, quia libri 20. cap. 2. ubi nego dari opus indifferens in individuo, hæc habeo: *Nisi adsit caritas, per quam referantur in Deum, in praxi operans non operabitur propter æquitatem, cujus habet ideam ingenitam, sed aut sibi placens, aut fruens bonis commutabilibus, & ideo opus erit pravum, atque perversum*. Quæ propositio, ait Anonymus, *cum sit universalis, complectitur actus timoris, fidei, & spei, sicut ceteros actus humanos; qui omnes, ut sint immunes a peccato, debent juxta illum* (me scilicet) *pec caritatem referri in Deum*.

Agnosco verba mea tom. 4. pag. 195. sed ibidem loquor de opere, quod sit bonum *undequaque*, idest, non solum ex objecto & fine proximo, verum etiam interna circumstantia ultimi finis: eademque pagina repeto in mea, omniumque Augustinensium sententia, *opus ex motivo honestatis patratum* (multo magis opera, quæ ex gratia derivant, cujusmodi sunt timor, fides, & spes) *in se, & officio ipso spectato bonum esse, & rationi consentaneum, sed defectum esse in fine operantis, qui illud ad debitum finem non refert*. Eadem pagina remitto lectorem ad caput 3. libri 18. in quo semel, iterumque repeto, *opus non ordinatum ad pravum finem non esse intrinsece, positive, & quantum ad substantiam attinet vitiatum, & a radice malæ cupiditatis erumpens, ut falso opinatus est Bajus*; & concludo sententiam meam non tanto rigore esse retinendam, *ut vitiosum sit opus, quod non refertur in Deum*. Deberet ergo ad hæc Anonymus obmutescere, licet impersuasibilior sit graculo.

To. 3. pag. 401. & 403.

Objicit tamen ulterius: *Gratia, juxta definitionem, quam ipse alibi tradit, est inspiratio dilectionis, nec a caritate actuali distinguitur. Igitur si actus fidei, spei, ac timoris, ut sint immunes a peccato, debent procedere ex gratia, debent procedere ex inspiratione caritatis*. Resp. satis, superque cavillationem illam a me fuisse refutatam, tametsi aliqua mox repetam.

Ait, ut præcedentem oppositionem confirmet, alteram utique definitionem gratiæ a me traditam fuisse lib. 14. cap. 7. idest, *Gratia est actus intellectus & voluntatis, sive mentis illustratio, & inspiratio caritatis*, sed animadvertit in mea sententia, *solam mentis illustrationem, si sit a caritate sejuncta, non sufficere ad vitandum peccatum*. Verum rectissime a me dictum puto, gratiam non consistere *in sola mentis illustratione*; nam gratiam istam a Pelagianis quoque fuisse admissam ostendi lib. 14. cap. 5. sive tom. 3. pag. 127. de Semipelagianis autem nullum dubium oriri potest, ut demonstrat eruditissimus Petavius lib. de Hæres. Pel. & Semipelag. cap. 9. ubi certis, ac firmissimis S. Prosperi testimoniis allatis, num. 3. inquit: *Cum Semipelagiani gratiam omnem, quæ in sola intelligentia nostra collustratione, & cognitione sita est, prorsus esse necessariam agnoscerent: Prosper vero contendat non eam sufficere, quæ in sola doctrina & agendi notitia versetur; nec eo prædita voluntas hominis ad conatum boni operis idonea sit, eo quod originali peccato fracta & enervata propriis subsidiis opus habeat: inde profecto consequi, neque Semipelagianos ullam agnovisse gratiam, præter illustrationem mentis, & cognitionem, tum aliam, quæ voluntatem informaret ipsam, desiderasse Prosperum; quique posteriorem hanc abnegaret, inter Semipelagianos sententia illius adscriptum. Non video quid huic argumentationi possit opponi. An enim inficiari poterit quispiam, Semipelagianos illustrationem, & inspirationem illam cognitionis ademisse?* Hæc Petavius. Quid ergo istud rei est? Cur me vellicat accusator, quod gratiam non constituerim *in sola mentis illustratione*? Numquid bilem ei movet, quod Semipelagianis non adhæream? At præstat illius argumentationem præcipuam porrectis auribus audire.

Petavius tom. 3. edit. Paris. pag. 636.

Errorem suum (inquit pag. 279.) *denuo confirmat F. Berti, dum solvere tentat primam objectionem, quam sibi proponit lib. 14. cap. 8.* (idest, ubi illam definitionem trado, *Gratia est inspiratio sanctæ dilectionis*) *sic autem se habet hæc objectio: Aliud datur principium bonorum operum longe diversum a sancta delectatione, & caritate, idest timor Domini, quem donum esse Spiritus Sancti, & nos continere a malo, demonstrat Sacra Scriptura, definit Tridentina Synodus, &c. Huic objectioni respondet, concedendo timorem distingui ab amore, sed pertinacius adhuc asserit timorem procedere a caritate*: verbisque meis citatis, quæ extant tom. 3. pag. 157. *Ubique*, inquit, *idem principium, ubique eadem consectaria a Bajano principio manantia*. Et quoniam eo loci assero, quod timor præcedat caritatem, me convincere nititur antilogiæ subjiciens: *Nonne hæc sibi invicem adversantur? Quo enim pacto Fratrem Berti cum seipso conciliabimus? Secum sane certare videtur. Modo vult ut timor caritatem præcedat; modo e contra declarat quod caritas timorem præcedat*. Parum est me contradictionis arguere; addit me *in verbis ludere*, quoniam cum gratia sit *inspiratio sanctæ dilectionis*, neque a caritate in sententia mea distinguatur, *falsum evidenter est, quod unquam timor præcedat caritatem*.

Videamne cujus ponderis sit hæc argumentatio, & num ego, num ipse verbis ludat. Bajus quando ait *principium omnium bonorum operum esse caritatem*, caritatis nomine intelligit amorem benevolum, sive dilectionem Dei propter se, ut certum est, atque in omni fere pagine scribit ipsemet *Bajanismi Redivivi* Auctor. Ego autem *caritatis* nomen in illa gratiæ definitione accepi pro qualibet *bona voluntate divinitus inspirata*. Id apertissime commonstravi differt. 1. cap. 2. §. 6. Idem evidentissime constat ex hac dissertatione, ex hoc eodem capite §. 6. atque ex pluribus testimoniis, quæ ex libris meis collecta sunt, in quibus affirmo cubitalibus litteris caritatem, quæ timorem præcedit, esse *bonam voluntatem, sive cupiditatem boni*, non *caritatem explicitam*, non *dilectionem Dei propter se*, non illum amorem, *qui tendit in Deum, ut summum bonum, & qui constituit virtutem peculiarem, ceterisque præstantiorem, quæ peculiari titulo caritas appellatur*. Hoc idem luculentissime traditur in illa responsione, quam Scriptor iste Dithyrambicis minus sapiens dissecuit, & in qua affirmo *inspirationem caritatis*, quæ omne opus bonum præcedit, esse illam, *quæ inspirat bonæ voluntatis fervorem*: addo in timore non adinveniri, si timor tantum servilis sit, illam caritatem *in qua singularis species virtutis comprehenditur*: affirmo amorem, sine quo timor sanctus non excitatur, esse illum, qui *Deum respicit ut justum & rectum*. Vide tom. 3. pag. 157. Basilium Poncium eo loci laudaram, ipsumque adversarium pag. 280.

Hæc cum ita sint, annon pistillo obtusior, & stultior Corœbo a quovis esse diceretur, qui me *verbis ludere*, & mihi ipsi adversari pronuntiat? Non est contradictio, non est verborum lusio, vir bone, quod caritas in quantum est *bona voluntas* præcedat timorem, & caritas in quantum est *amor Dei propter se* timorem subsequatur: non est contradictio quod amor justitiæ, *qui respicit Deum ut justum & rectum*, timorem antecedat; & amor benevolus, *in quo singularis virtus comprehenditur*, per timorem, sicut per setam linum, introducatur. In Centurione *aliqua fides* eleemosynas præcessit; non enim sine aliqua fide donabat: subsecuta est autem eleemosynas *fides in Christum*, qua ab Apostolo Petro imbutus est. Nec arbitror contradictionis, lusionisque verborum arguendum illum fore, qui diceret, *Aliqua fides* præcessit, & *fides in Christum* subsecuta est eleemosynas Centurionis. Ita ego de caritate. Aliqua *caritas* præcedit timorem; & caritas *explicita* timorem subsequitur. Evanuerunt itaque magna ille Fratris Berti contradictio, & illa verborum lusio. Nec aliud superest, nisi ut adversarium in foribus urceum frangentem inspiciamus.

Bajan. Rediv. pag. 280.

Itaque postremo loco sententiam meam in iis, quæ pertinent ad relationem operum in Dei gloriam, inter Baji dogmata rejicit, & posteaquam in Fulgentium Bellelli plura evomuit, *Bellelius*, inquit, *doctrina Bertiniana perfecte quoque congruit in expositione textus Apostolici*, Omnia in gloriam Dei facite. *Quamvis enim duas hujus textus F. Berti afferat expositiones, Bajanam unam, Orthodoxam alteram, recenseatque momenta, quibus innituntur tam Orthodoxi, quam Bajanistæ, ac denique quamdam videatur amplecti mediam viam, a Bajana tamen expositione non recedit*.

Movet autem principio mihi risum, quod doctrinam meam a meo agnomine vocat *Bertinianam*; nam *Bertiniana* etymologia tam inepte est, ac si pugnam, qua sexto Kalendas Aprilis, sive die 27. Martii a Cæsare Augusto debellatus fuit Antonius, vel ab Augusto *Augustinianam*, vel a Martio *Martinianam*, vel ab Antonio *Antoninianam* appellares. Quamquam haud mirum, hominem fortassis Gallum, cujus auribus personare non semel debuit, dum ea commemorantur, quæ pertinent ad Monasterium Sithiense S. Bertini in Galliis celeberrimum, vox illa *Bertiniana*, hanc etymologiam, sive, ut inquit Tullius, notationem exprompsisse. A notha vero notatione procedens ad expositionem verborum Apostoli, facile ostendam, qua ratione adversarius de stemmate egrediatur. Expositio

Cic. Top. [illegible]

illa

illa duplex in loco, quem Anonymus laudat, idest, lib. 21. cap. 2. sive tom. 4. pag. 193. nil est aliud, quam explanatio & confirmatio duplicis Catholicorum sententiæ, quarum una est eorum, qui censent omnia opera deliberata referenda esse in Deum finem ultimum; altera vero illorum, qui id negant esse præcepti. Primam sententiam, quantumvis obganniat obtrectator, esse Bajanistarum falsum est penitus; quandoquidem Augustinianam esse, catholicam, atque ab eximiis Theologis quamplurimis comprobari, immo in illam quoque veluti naribus trahi ipsummet adversarium, in primo hujus dissertationis capite manifestissimum feci. Sententia autem altera ea est, quam Anonymus Catholicam vocat, eamque nos plurimorum esse, solisque momentis suffultam in eodem capite secundo affirmavimus. Inquit autem Anonymus, me eo loci *valde ponderare Novatorum argumenta, quibus probare* contendo *omnia opera nostra, quæ ad Deum non referuntur actu, aut virtute, esse peccata*, neglectis momentis aliis, quæ textus Apostolici, *Sive manducatis, &c.* veram confirmant expositionem. Verum nemo calumniosius mendaciis, verborumque tendiculis opusculum aliquod studuit conglomerare. Calumnia enim est maxima non quibusvis Theologis, nostrique generis scriptoribus, minimis scilicet ac proletariis, sed celeberrimis ac præstantissimis, atque hos inter Purpuratis Patribus, Bonæ, Norisio, Seripando illata improbe & audacter, affirmare, & ne incaute dictum videatur, repetere in singulis fere pagellis, quod prior sententia sit expositio ac placitum *Novatorum*. Mendacium præterea est, & quidem magnum, impudens, bullatum, quod in momentis a me ponderatis vel unum inveniatur, quo aut contendatur, aut enuntietur, *omnia opera, quæ in Deum non referuntur actu vel virtute, esse peccata*; quum potius eo quoque in loco repetatur, quod sæpenumero dictum est, auctores primæ sententiæ admittere opera honesta, quæ in Deum non referuntur, quoad substantiam, in se, & officio ac fine proximo attento, bona & consentanea rationi, animadvertentes defectum reperiri tantummodo *in fine operantis, qui eadem opera ad debitum finem non refert*. Immo si dixissem alicubi, opera, quæ in Deum non referuntur, *esse peccata*, lato tamen modo, ex parte solius operantis, atque, ut ait Augustinus, *non recto fine*, non proinde, ac statim Bajanista dicendus essem, quemadmodum Bajanista dicendus non est Eminentissimus Bona id scribens in Principiis Vitæ Christ. §. 29. quandoquidem apertissimum est, locisque innumeris declaratum, agi a me, & a nostratibus omnibus de operibus, quibus neque in se, neque in aliqua circumstantia insit quidquam vitii, non de iis, quæ fiunt *ex cupiditate*, atque ex ea corrumpuntur, cujus generis esse quæcunque non procedunt ex caritate Bajus existimavit.

Tom. 4. pag. 195.

Redit adversarius pag. 289. ad cap. 3. libri 18. in quo de operibus moraliter bonis in utramque partem disputavi: at eo item loci non semel animadverti, non ex eo, quod opus non referatur in Dei gloriam, vitiari *quoad substantiam*, nec proinde erumpere *a radice cupiditatis*, ut dixi paullo supra, & liquido constat ex eodem capite 3. sive Tomo IV. pag. 401. & 403. Perfricata igitur fronte scriptor Anonymus ex illa mea disputatione hanc intulit consecutionem, *Ergo F. Berti intelligit textum Apostoli*, Sive manducatis, sive bibitis, &c. *sicut & illud intelligunt Bajanistæ, nimirum ita ut omnes & singulæ actiones nostræ, quæ ad Deum explicite non referuntur actu vel virtute, sint peccata*. Nil autem moror quod accusator rursus repetit, gratiam a me definiri *inspirationem caritatis*, atque a me scribi, quod *nisi adsit caritas, in praxi operans non operabitur propter æquitatem*; nam semel, iterum, ac tertio hujusmodi cavillulos eradicavi.

Bajan. Red. pag. 290.

Quoniam vero in tertio capite præcitato scripseram unicuique hominum inditam & ingenitam esse ideam, rationem, seu regulam honestatis, & hanc, *cum sit una, summa, & incommutabilis*, esse Deum ipsum, oculatissimus animadversor me corrigendum esse putavit, propterea quod confundam *legem naturalem prout est in Deo dictante ac jubente, cum lege naturali prout est in nobis, seu in creaturis ratione præditis*. Ceterum in hoc pariter voluit Anonymus in lucem prodere, & universis patefacere, quam jejunus sit, & inscius versantium in Scholis opinionum. Nam quod idea anticipata atque ingenita, & æquitatis regula, utpote una, certa, & immutabilis, sit ipse Deus, non utique ut in se existens, sed quatenus menti rationalium creaturarum affulgens, nec sententia nova est, neque obscura, neque nata ex nostro ingeniolo, sed percelebris, notissima, & non spernendis argumentationibus communita. Atque non eo tantum in capite, verumetiam libro 1. cap. 1. egomet de illa sententia disserui. Quamobrem in hoc quoque, quod extra præsentem controversiam digrediens contingere voluit adversarius ad eruditionem suam ostentandam, nostramque imperitiam redarguendam, magis, magisque significavit eruditionem suam tenuissimam ac minimam. Et tamen is est, qui post tot captiunculas, post tot antilogias, post tot convicia & maledicta, ita Opusculum inscriptum *Bajanismus redivivus*, verissime tamen inscribendum THECEL, absolvit: *Bajanismum in Theologicis disciplinis Fratris Berti, non minus quam in scriptis F. Bellelli redivivum, susceperamus demonstrandum. Propositum autem nostrum jam nos assecutos esse confidimus*. Contra ego propositam spem habeo, me omnes machinationes ejus subvertisse, argutiunculas singulas refutasse, cunctaque objectamenta penitus contrivisse; cujus rei judices appello Theologos universos. Quod si adhuc animo confidentissimi hujus hominis præconcepta insideat opinio, me Bajanistarum erroribus implicitum esse ac fuisse, neque ingenio tali præditum esse, ut secum inire valeam literarium certamen, inepte quoque, & frigide illatam mihi *Bajanismi* calumniam hisce tribus dissertationibus propulsasse; oro illum, atque obtestor, ne arrogantiæ meæ tribuat, si huic vindiciarum mearum capiti finem impono verbis Hieronymi, *Tibi soli licet* [illegible], *de cunctis ferre sententiam, & quasi censoria virgula, alios ejicere de bibliothecis, alios recipere; & cum tibi placuerit, me vel Catholicum vel hæreticum pronunciare; nobis non licet perversa respuere, & damnare quod sæpe damnavimus? Lege Opuscula mea, & liquido pervidebis, me nunquam ulcujus auctoritate deterritum acquievisse hæreticæ pravitati. Non parum est scire quid nescias. Prudentis hominis est nosse mensuram suam, nec zelo diaboli concitatum, imperitiæ suæ cunctum orbem testem facere. Scilicet & gloriari cupis, & in patria tua jactitas, me non potuisse respondere eloquentiæ tuæ, & acumen in te Chrysippi formidasse. Christiana verecundia teneor, & cellulæ meæ latebras nolo mordaci sermone reserare. Alioqui proferrem* [illegible], *parvulorum quoque voce cantatum. Sed hæc aliis, aut loquenda, aut ridenda dimitto*.

Dan. 5. 27.

Epist. 56. alias 75. tom. 4. p. 2. pag. 577.

CAPUT III.

In Scriptis præstantissimi Theologi Fulgentii Bellelli nihil inveniri, quod Bajanis erroribus primo hujus dissertationis capite recensitis ulla ratione cohæreat, productis viri doctissimi verbis evincitur ac demonstratur.

Absoluta eorum omnium, quæ pertinent ad libros meos de Bajanismo iniquissime insimulatos, Apologetica discussione, certandum est rursus pro Viro Clarissimo Fulgentio Bellelli: cui, tametsi illum ut Patrem ac Præsidem veneratus sum, & nunc quoque veneror, me nihilominus fecit adversarius socium atque commilitonem, afficiens meipsum in tanto conviciorum cumulo, honore quammaximo; utpote qui magis me cohonestari arbitror societate & contubernio doctissimi illius viri, quam Anonymus, qui sparsis per orbem libellis eumdem appellat *temerarium, spurium, dignum totius posteritatis oblivione, Baji & Jansenii discipulum, mendacem, fraudulentum, inhærentem Novatorum vestigiis, dolis, artis, effugiorumque plenissimum*, cohonestari & augeri possit titulis ac muneribus splendidissimis. Quid enim decoris, quid laudis, quid præsidii, quid ponderis Catholico auctori, quisquis ille sit, afferre unquam potuit stylus ille contumeliis, probrisque tumescens? At sacrosancto societatis vinculo conjunctis nil congruum magis atque decorum, quam sese mutuo opera, consilio, tutela, bonorumque omnium participatione juvare. Dum igitur nititur Accusator abjecta illa ac turpi scribendi methodo famam, & auctoritatem suam augere; curam ego, atque solicitudinem meam in Socii defensionem impendere non desistam, ratus me hac ratione melius consulturum societati, quam ille consuluerit proprio, quicunque sit, characteri. Quamvis autem Fulgentius Bellelli fruens, ut pie credimus, tranquilla pace inter superos, nulla prorsus commovetur indignatione, ac forte videns hominem luctantem cum larvis subridet, & repetit decantatum illud ac festivissimum,

Nunc telis petis ore meum post fata cadaver,
Audet vel lepus exanimi insultare leoni;

ut quisque tamen agnoscat fidem, amorem, ac benevolentiam, qua ego demortuos quoque socios complector; vitilitigatorem cum Protogene bella gerentem, non charta dentata, sed calamo, atque atramento temperato acturum adorior.

§. I.

§. I.

Fulgentius Bellelli rejecit pravum sensum prop. 35. & 36.

DEnegavit Bajus distinctionem duplicis amoris, non existimans Deum esse *finem supernaturalem* creaturæ rationalis, quoad assecutionem, *suapte natura*, nullumque *amorem naturalem* distinctum a caritate agnoscens, qui amor non sit infectus *cupiditate*, atque ad omnem honestum rectumque amorem exigens gratiam *inhabitantis Spiritus Sancti*.

I. Fulgentius autem Bellelli, ubicunque asseruit necessariam gratiam ad diligendum Deum, tanquam auctorem naturæ, locutus est duntaxat de amore Dei *propter se*, & *super omnia*, & de gratia Spiritus Sancti moventis, non Spiritus Sancti inhabitantis. Videatur libro 3. de Statu creat. ration. cap. 6. ubi ait, *Deus ut naturæ auctor diligi nulla ratione potest, tanquam in alium finem referendus*. Quo in loco affert etiam comparationem visionis Dei ut auctoris naturæ, atque ut auctoris gratiarum, ab aliis Augustinensibus usurpatam, ut vidimus cap. 1. sect. 1. num. 4. Hortatur etiam lectorem, ut adeat Bartholomæum Riccium in Propositiones ab Innocentio XI. damnatas disp. 20. in qua vir doctus, nunquam de Bajanismo suspectus pag. 222. inquit: *In statu naturæ lapsæ & puræ, in quo adsunt eadem vires naturales, non esse possibilem illum amorem* (Dei ut auctoris naturæ) *nisi ex auxilio Dei, nam in eo statu amor sensibilium prepondera amori spiritualium: sed neque in natura integra, vel in Angelis, in quibus non est caro, est ille possibilis naturaliter, saltem ut sit efficax; quia includit voluntatem postponendi pro semper omnia bona creata bono divino*; id, quod Riccius compluribus, invictisque argumentis ad paginam usque 251. demonstrat.

Bellelli de statu creat. ration. pag. 371. 379. 380.

II. Agit Fulgentius Bellelli de amore Dei, ut auctor naturæ est, etiam de modo Rep. lib. 2. cap. 11. atque ibi pariter profitetur se pertractare de amore Dei *super omnia*, scribens, *Deum neque ut natura auctorem sine superna gratia super omnia diligi posse probavimus; quoniam dilectio illa talis est, qua creatura supra semetipsam impulsu dilectionis attollitur, ita nimirum, ut Deum diligat semetipsa contempta*, laudato ibidem Eminentissimo Bellarmino, cujus verba & nos præmisimus cit. §. 1. num. 6.

De modo Rep. tom. 1. pag. 72.

III. De ipsomet amore verba faciens lib. v. cap. 36. testatur loqui se de amore, *quo pervenitur ad Deum*, & de amore, *qui est Dei cultus, nec qualiscunque, sed præcipuus*, adhibens verba Augustini contra Julianum lib. 5. cap. 3. num. 9. & de Civit. Dei lib. 10. cap. 1. & 4. & producens iterum verba Bellarmini, atque idem afferens, quod Gregorius Ariminensis, Norisius, Contensonus, Casalius, Alvarez, Lemosius: quorum scripta commonstratis locis commemorat.

Eodem tom pag. 418. & 419.

IV. Ceterum illustris Theologus gratiam requirens ad amorem Dei, ut auctoris naturæ, *propter se*, ac *super omnia*, minime negat dari *amorem Dei inchoatum* ante justificationem, & absque *caritate prædominante*, necnon absque ulla gratia *amorem beatitudinis*, atque amorem *honestum*, qui non sit *explicita caritas*: ac multo minus asserit *pravam cupiditatem*, si caritas absit, *omnes hominis actiones, omnemque amorem naturalem corrumpere*; sed expressissimis verbis, quæ, ne repetantur, legi possunt dissert. 1. cap. 3. §. 1. 2. 3. tradit oppositum.

§. II.

Refutavit P. Bellelli Bajanum sensum propositionum 25. & 26.

AFfirmavit Bajus omnia opera infidelium esse peccata, & Philosophorum virtutes esse vitia, propterea quod existimavit omne opus, quod non oritur a cupiditate prædominante, originem habere suam, & labefieri a culpabili cupiditate.

I. Contra Fulgentius Bellelli docuit, infideles absque gratia sanctificante, cum auxilio tamen gratiæ actualis, plura opera, non solum bona, sed etiam supernaturalia facere, hæc scribens de modo Reparat. lib. v. cap. 21. *Hæretica propositio est, enuncians infidelem peccare in omni opere. Siquidem dum piis infideles operibus ad veram fidem suscipiendam, sive orando, sive eleemosynas largiendo, sive pœnitendo, sive consimilibus se præparant, non eos peccare, sed bene operari, Fides rectissima docet.*

De modo Rep pag. 363.

II. Addit vir doctissimus, articulum Baji 25. non tantum fuisse proscriptum, quoniam infideles aliquando faciunt pietatis opera gratia Dei auxiliante, verum etiam quia non semper peccant, nec semper dominanti cupiditati deserviunt, Baji etiam in vellicandis Catholicorum sententiis arrogantiam perstringens. *Eximde*, inquit, *manifestissime liquet*, *nec* omnia opera infidelium esse peccata; *nec* necesse esse, *ut infideles in omni opere peccent, quoniam interdum pietatis quædam opera, divina gratia suffulti, bene faciunt. Atque hinc etiam clarum fit, quam enormiter Bajus erraverit, qui eo falso nixus principio*, Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est, *ut fert articulus ejus 35. a S. Pio V. una cum aliis proscriptus, omnia infidelium opera peccata, & Paganorum virtutes vitia esse pronuntiavit. Nec quidquam boni, quod peccatum non sit, libero peccatoris arbitrio concessit. Elato proinde supercilio Catholicorum Doctorum sententiam, dicentium, in infidelibus reperiri aliquando quædam bona opera, ad Pelagianismum rejecit, ajens in articulo 25.* Et ad Pelagianismum rejicienda est illa sententia: *aliorum scilicet Doctorum*. Quæ verba paucis complectuntur, quæ de 25. & 26. articulo Baji tradiderunt Theologi præstantissimi; de quibus cap. 1. §. 2.

Ibid. pag. 364.

III. Insuper opera indeliberata absque fide, & absque gratia patrata, esse a peccato immunia disertissime Theologus noster affirmat eodem libro v. cap. 22. ubi ait: *Errat ergo Bajus enormiter, dum indeliberatas actiones, quæ absque libero voluntatis humanæ consensu, sola impellente concupiscentia fiunt, esse vere ait, & proprie peccata, transgressiones scilicet legis, præcepto*, Non concupisces, *prohibitas*.

Ibid. pag. 367.

IV. Pariter in infidelibus bonos esse pronuntiat motus illos voluntatis, qui non a gratia, sed a naturali inclinatione proveniunt, ita scribens eodem in capite. *Appetere enim, propellente in id natura, felicitatem, quemadmodum & corporis incolumitatem, vel integritatem, aut mortem fugere, similesque naturæ motus, bonos esse quis ambiget?*

Eodem cap. 22. sup. pag. 366.

V. De operibus vero, quæ ab infidelibus cum deliberatione, & absque ulla gratia fiunt, apertissime affirmat, non esse quidem bona adæquate, & juxta præceptum veræ sapientiæ *ordinata in debitum finem*; et non proinde esse peccata, his verbis damnans Bajanum articulum 25. *Non itaque absolute cum Bajo vitia dicenda sunt; sed officia virtutum bona, quæ tamen perfectionem veræ virtutis non attigerint*. Huc spectant testimonia proximis §§. proferenda.

In eodem Volum. cap. 19. ejusdem libri v. pag. 359.

§. III.

Augustinianus Theologus errorem propositionum 28. & 29. vitavit.

ERror in his Baji propositionibus damnatus est, liberum arbitrium ad nullum opus, nisi ad peccandum valere absque gratia sanctificante, omniaque opera, quæ ex caritate non fiunt, ortum ducere a culpabili cupiditate.

I. Recedit vero a damnato errore Augustinensis Theologus, dum refutans propositionem 38. Quesnellianam ait: *Bajus vero enormiter erravit, quia Lutherana labe infectus nullum opus bonum admisit, nisi quod a gratia sanctificante procederet. Non proinde dixit:* Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est. *Quam quidem doctrinam hæreticam esse liquido constat: siquidem decrevit Tridentina Synodus sess. 6. & 14. dispositiones, seu opera, quæ ex Spiritus Sancti impulsu justificationem in peccatoribus antecedunt, supernaturales, bonas, ac pias esse: quæque peccata dicere, sub anathematis pœna vetavit.*

In prop. Quesnel. pag. 119.

II. Paullo infra §. 2. affirmavit, juxta S. P. Augustini sententiam, non ad quodcunque, & cujusvis generis bonum supernam gratiam requiri; sed tantummodo ad illud, quod pertinet ad pietatem, veramque justitiam: *Cum S. Antistes* (inquit) *adversus Pelagianos Christi gratiam propugnavit; non indefinite ad bonum cujuscunque generis, sed ad bonum salutare duntaxat eam necessitatem asseruit; idque ei caussa etiam fuit, ut diceret: Illud esse arbitrium laudabiliter, hoc est pie, utiliter, vereque apud Deum merendo liberum, quod per gratiam Liberatoris adjutum, a contraria fuerit concupiscentia liberatum.*

Bellelli ibid. pag. 119. Et Aug. lib. 1. Op. Imp. num. 90. tom 10. p. 1. pag. 321.

III. Expressius vero in Quesnellianam propositionem 39. sese explicat, priorem paragraphum his verbis absolvens: *Dum enim homo sine præveniente gratia, bonum aliquod interdum ex officio, quod ad salutem non pertinet, operatur, nec errat, nec se præcipitat, nec se vulnerat; tametsi nihil eo agat, quod ad salutem conducat.* Citat quæ scripserat I. P. lib. v. cap. 21. de quibus præced. §. num. 1. & 2.

Ibid. pag. 119.

IV. Neque opera quædam sine gratiæ auxilio peracta, ad capessendam salutem inutilia tantummodo celebris Theologus appellavit; sed ulterius in Quesnellianam propositionem 40. esse moraliter bona absque ulla ambiguitate declaravit his verbis: *Ea etiam S. Augustini mens esse videtur, ut quamvis rarissima quædam, quæque vix inveniantur, quæ debitam promereantur laudem, plura tamen naturæ viribus, sine gratiæ auxilio, officia moraliter bona agere homines possint; sterilia quidem, nec meritoria salutis, seu, ut ait S.*

In prop. Quesnel. pag. 120.

Anti-

Antistes de Sp. & lit. cap. 28. Ad salutem æternam nihil prosunt impio aliqua bona opera, sine quibus difficillime vita cujuslibet pessimi hominis invenitur. *Si difficillime invenitur; rarissime quidem, at invenietur tandem in pessimis quoque morale aliquod bonum, quod suis viribus agere possit homo.* Non opus est post tam expressa, testimonia alia producere.

§. IV.

A Bajana interpretatione textus Apostoli ad Rom. 14. 33. Fulgentius Bellelli recessit.

BAjus itidem erravit exponens verba Apostoli ad Roman. 14. *Omne, quod non est ex fide, peccatum est*, de fide perfecta, & non de pio affectu divinitus inspirato; ac præterea affirmans ea, quæ ex fide supernaturali non procedunt, nasci, & corrumpi *a noxia cupiditate*.

Pi. pag. 190.

I. Secus vero Augustinianæ mentis indagator sapientissimus; nam libro v. de modo Reparat. cap. 29. compluribus Augustini textibus in medium productis, *Quapropter*, ait, *eam fuisse liquet S. Doctoris mentem, quod Gentiles philosophi, qui gratia Fidei penitus destituti fuerunt, non haburerint nisi officia bona, sed juxta præceptum veræ sapientiæ, seu rectæ rationis, in debitum finem non ordinata.*

II. De textu Apostoli pertractans cap. 33. ejusdem libri, in operibus, quæ fide non diriguntur in Deum, agnoscit quidem vitium aliquod & peccatum, sed non iisdem operibus intrinsecum; operanti solum, eo quod ultimi finis non teneat ordinem, inhærens: *Verba Apostoli*, inquit, Omne, quod non est ex fide, peccatum est, *generaliter, & ut plurimum intelligenda esse de vera Christi Fide, quæ in rectum, at verum ultimum finem æternæ incommutabilis vitæ, qua Deus est, opera nostra dirigit. Quapropter infidelis deliberate agens, & in talem finem, prout debet, non referens peccat.* Quæ verba priusquam Bajanismi damnentur, operæ pretium est perlegere Augustinum lib. 4. contra Julianum cap. 3. num. 24. atque ea, quæ præmisimus cap. 1. hujus differt. §. 4.

Bellelli ibid. pag. 408. & Aug. lib. 4. contra Jul. cap. 3. n. 24. pag. 597.

III. Enimvero Theologus præstantissimus proximo cap. 34. perspicue declarat officia moralium virtutum, quæ non sunt ex fide, in se bona esse, non mala, & inordinatam voluntatem, cujus causa reus est qui operatur, vitium esse operantis, non operis. *Si gentilis* (en ejus verba) *qui ex fide non vivit, nudum operuerit, periclitantem liberaverit, ægri vulnera foverit, divitias honestæ amicitiæ impenderit, ad testimonium falsum nec tormentis poterit impelli, bona quidem facit; at non bene, sed male facit, quia non bona, sed mala efficit voluntate. Non igitur propter officium, sed propter actualem inordinatam voluntatem, arbor mala est.* Nec aliter Augustinus prælaudato cap. 3. nu. 30.

Bellelli ib. pag. 411. & Aug. ib. lo. pag. 600.

IV. Similiter paullo infra: *Quæ vero ex officio esse videntur bona, at non ex intentione fidei bona procedunt, ut Julianus censebat, utica ea sine Salvatoris adjutoria per naturæ vires fieri posse Augustinus fatebatur: sunt enim illa bona officio, bona quidem, sed apud homines, qui civilia opera intuentur ac probant; sed fine inspecto sunt mala: bona quidem sunt, sed male facta apud Deum.* Atque ita Augustinus num. 33.

Bellelli pag. 414. Augustinus pag. 602.

V. Verumtamen malam voluntatem, & debitæ intentionis omissionem, eum non sit causa bonorum illorum operum, quæ in infidelibus *bona sunt ex officio*, at non sunt bona *defectu ordinationis in finem ultimum*, non corrumpere officia diserte, & perspicue docet Fulgentius Bellelli eodem lib. 5. cap. 12. ubi ait, *non inquinari opus ea malitia causa, nisi ex illa procedat*, laudans Cardinalem Bellarminum id asserentem * de Justif. lib. 5. cap. 9. & se explicans exemplo eleemosynæ, quæ bona est, etiamsi fiat ab impudico, modo *non impudicitia, sed misericordiæ causa fiat*: quod nos fusius explicavimus cap. 5. §. 6. num. 53.

Bellelli eodem tom. 1. de modo Reparat. pag. 338. * Poenae de Grat. & lib. arbitrio cap. 9.

§. V.

Bajo Pater Bellelli adversatur in sententia de operibus deliberatis in Deum referendis.

POstremo Bajus circa verba Apostoli 1. ad Corinth. 10. *Sive ergo manducatis, &c.* enormiter lapsus est, affirmans omnia illa opera, quæ in Deum non referuntur per *caritatem*, & amorem benevolentiæ, esse peccata, *& a culpabili cupiditate corrumpi.*

I. At Augustinianus Theologus, ut demonstravi in fine 2. capitis, propugnavit tantummodo preceptum referendi omnia opera deliberata in Dei gloriam *relatione virtuali*, cujus omissio non facit, ut eadem opera a noxia *cupiditate* proficiscantur, vel ut *intrinsecus* mala sint; prout constat ex paragraphis præcedentibus, & luculentius ex differt. 1. cap. 3. §. 2. & 5. ubi plura perecelebris viri attuli testimonia, quorum unum est illud in 45. Quesnellii propositionem: *Inde autem nullo conficitur jure, quod præsi cupiditas, caritate absente auxiliatrice, omnes hominis actiones corrumpat, quoniam deficiente victrici gratia, potest cum affectu bene aliqualiter operari, &c.*

In Propos. Quesn. pag. 159.

II. Porro quod etiam ad opera *undequaque bona* sufficiat virtualis in Deum relatio, scribit pius Auctor frequentissime de modo Reparat. lib. v. ubi inter cetera hæc habet: *Si præceptum actualis dilectionis non urgeat, uti certissimum est non semper urgere; si bonum & pium est quod fit, & pia insuper fiat voluntate, virtualiter & implicite in Deum refertur, virtute præterita intentionis bonæ, perinde ac si dilectio actualis adesset.*

De modo Rep. p. 1. pag. 300.

III. Relatione etiam virtuali, quæ fit ex *caritate*, sive amore benevolentiæ, ab operante prætermissa non vitiari *intrinsece*, neque a *cupiditate* corrumpi officia moralium virtutum, sed tantum non esse bona *undequaque*, satis constat ex verbis repetitis num. 3. ex aliis permultis primæ differtationis, necnon ex nuper productis hoc ipso in capite §. 2. & 4.

IV. Virtutes quoque supernaturales, & actus bonos ac perutiles fidei, timoris ac spei, etiam absque explicita *caritate*, per quam in Deum referantur, non uno in loco illustris Theologus commendavit: ac de Fide inquit in propositionem Quesnellianam 5. *Operatur fides per spem, dum nos in consequenda justificationis per Christi mortem fiduciam erigit; operatur per timorem, quia fide sempiternorum præcedente, divinæ justitiæ timore concutimur; operatur per orationem, quia fides impetrat quod lex imperat; operatur per caritatem, quia Christum Salvatorem diligimus, quem credimus omnis esse justitiæ fontem; operatur denique per semetipsam, quia mysteriis a Deo nobis revelatis præbet assensum.* Vide etiam in prop. 52. pag. 173. & in prop. 54. pag. 185.

In propos. 51. Quesnel. pag. 167.

V. De timore item inquit de modo Reparationis, etiam servilem *secundum substantiam bonum esse*, productis verbis S. Thomæ 2. 2. qu. 19. artic. 4. ad 3. Repetit inordinationem, qua magis timetur pœna, quam culpa, *timentis malum esse, non timoris*. Amplectitur, laudatque sententiam Cardinalis Bellarmini lib. 2. de Pœnit. cap. 18. scribentis: *Qui serviliter timet malus est, quia plus timet pœnam, quam culpam, sed timor ipse non est malus.* Addit de illo, qui cum timore gehennæ conjungit voluntatem peccandi: *Hoc autem modo qui timet, non timoris vitio, sed suo, legis honestatem, justumque ordinem minime diligit*: & in propositionem 61. Quesnellii, *Aliud est*, inquit, *gehennæ timorem, quantum est ex sese, fugam interni mali non incutere; aliud vero quod suo timente vitia timorem effectu vacuum reddat, intimoque ad peccatum retente affecta, solam manum cohibeat. Primum falsum est, quia timor gehennæ, quantum sua interest, suo nempe inspecto officio, & substantia, id omne fugiendum dictat, quod gehennæ pœnam meretur. Secundum interdum accidit: at tunc non vitium timoris est, sed timentis.* Vide diss. 1. cap. 3. §. 5. alia verba, quæ timorem a benevola caritate sejunctum, bonum, utilem, atque supernaturalem esse declarant.

Lib. v. cap. 2. pag. 310. Ibid. cap. 4. pag. 335. cap. 8. pag. 337. cap. 6. pag. 322.

In propos. 61. Quesn. pag. 213.

VI. Item de Spe amori tantum concupiscentiæ conjuncta scribit Theologus Orthodoxus de modo Reparat. lib. v. cap. 36. *Speras autem, qui in intentione æternæ mercedis obtinendæ malum fugit, & bonum facit: ergo intentia ejus recta est.* Et rursus: *Neque enim qui sperat æternam gloriam, sperando peccat.* Atque in propositionem Quesnellianam 57. *Spes ad effectum consecutionis præmii sine caritate minime quidem est profutura; sed tamen est vera spes, & ad amissam caritatem recuperandam congrua impetratione peccatorum disponit, ex Trid. sess. 6. cap. 6.*

De modo Rep. p. 1. pag. 422.

In propos. 57. Quesn. pag. 192.

VII. Demum de virtutibus universim scribit Augustinianus Theologus in propositionem Quesnellianam 53. *Cum homo credit, sperat, timet, se humiliat, peccata detestatur, & plorat, vel simile quid Christianæ agit virtutis, actiones quidem Christianas facit, non tantum quia a caritate in Deum & Christum cunctæ ordinantur; sed etiam quia a sua qualibet Christiana procedit virtute.* Caritas enim major dicta est esse, non sola. *Si ergo non sola Christianorum virtus dicta est; non ergo sola actiones Christianas facit.* Satis, ut arbitror, manifestum est, a Fulgentio Bellelli absque caritate, qua referantur in Deum, commendari, gratiæ adscribi, & non inter peccata, & inter noxiæ cupiditatis effectus recenseri actus fidei, timoris, spei, cæterarumque virtutum. Subjicienda est igitur

In prop. Quesnel. 53. pag. 177.

CONCLUSIO.

In Scriptis Fulgentii Bellelli errores omnes Baji, de quibus superius instituta est disputatio, non asseruntur aut comprobantur, sed perspicue evi-

denterque damnantur, refelluntur, ac profligantur.

D E M O N S T R A T U R.

Recensiti Baiani errores in eo siti sunt, quod Michael Bajus rationalibus creaturis in prima earum conditione spectatis collatam denegans gratiam adoptionis, justitiamque, per quam ad beatitudinem capessendam pervenirent, constituens in solo ordine naturali, atque dona supernaturalia a medio tollens, consequenter dixerit Deum esse *finem naturalem*, ad quem naturali amore, ac viribus propriis possent ipsae creaturae rationales pertingere, ideoque rem esse prorsus eamdem, quod Deus sit auctor naturae rationalis, & quod sit gratiarum largitor; quod amore *naturali* Deus super omnia diligatur, & quod habeatur caritas, & gratia adoptionis perducens ad regnum; absque tali autem caritate regnet sola cupiditas, quae omnem amorem, omnemque humanam actionem corrumpat. Hinc vero eo usque progressus est, ut omnia, & singula opera infidelium, qui illa *caritate*, & fide, quae per dilectionem operatur, sunt destituti, oriri a *cupiditate*, atque hanc *intrinsece* vitiari, & consequenter vera esse peccata existimaverit: libero arbitrio eodem gratia, eodemque *caritate* exspoliato, serviendi tantummodo noxiae illi, omniaque opera corrumpenti *cupiditati* vim potestatemque tribuerit; omnesque actiones, quae ab ipsa *caritate* non oriuntur, neque in Deum ordinantur, pravae *cupiditatis* effectus, mala, vitia, peccata enormiter appellaverit. Haec propositio quoad omnes partes constat ex primo capite hujus tertiae dissertationis.

In Scriptis autem Augustiniani Theologi luculentissime proprietates naturae a donis supernaturalibus distinguuntur; Deus *naturae auctor*, quoad connotata, & ea distinctione, quam in ipso Deo Schola nostra propugnat, secernitur a Deo *auctore gratiarum*: amor, *quo pervenitur ad Deum*, adscribitur gratiae; & nullibi damnatur, nullibi *cupiditati* attribuitur amor Creatoris, qui non sit propter se, & super omnia; ac etiam sine tali amore agnoscuntur opera bona complura, quae a *cupiditate* nequaquam gignuntur. Negatur praeterea in iisdem Scriptis *infideles peccare in omnibus operibus*: negatur liberum arbitrium non posse recte agere, & se ad justificationem disponere *absque gratia sanctificante*; negatur servire in omnibus operibus *dominanti cupiditati*. negatur omnia, quae fiunt *absque gratia praeveniente*, licet sterilia sint & ad salutem non conducant, a *cupiditate* vitiari, atque inter peccata esse connumeranda: negatur denique opera illa, quae non referuntur in Deum *virtualiter*, fieri ex *culpabili cupiditate*, atque ab illa corrumpi. Haec propositio quoad singulas partes ex dictis in hoc tertio capite est evidens, & perspicua.

Luculentissime itaque in Scriptis Fulgentii Bellelli omnes errores Baji, de quibus institutimus disputationem, vitantur, damnantur, & refutantur.

§. VI.

Anonymi adversus praeclarum Theologum Fulgentium Bellelli objectiones reliquae colliguntur, atque exsufflantur.

NIl prorsus reliquum est in toto illo modesti, sapientis, ac temperati Auctoris, qui larvatum *Bajanismum Reviviscentem* in lucem edens proprio nomine penitus occultato delitescere studuit, castigatissimo, cedroque dignissimo Opusculo, quod hac, & praecedentibus dissertationibus elisum non sit, fractum, ac dissolutum. Quoniam tamen nonnulli ex iis, qui Litterati videri volunt, cum vix Theologicum curriculum compendiariis unius Scholae exscriptis rudimentis peregerint, de quaestionibus difficillimas, nec fortasse perceptis, audent sententiam proferre: aut a natura ingenioque ita comparati sunt, ut illos doctiores, & veraciores existiment, qui dicteriis aliorum famam proscindunt, & venenatissimo utuntur stylo; ideo ad illorum os obtundendum, quisquilias ceteras, & argutiunculas adversarii, consueta methodo servata, proponam ac refutabo.

Baian. Rediv. pag. 232. Ergo Anonymus contendit a Fulgentio Bellelli propugnari doctrinam Baji in propositionibus 34. & 36. enuntiatam, quoniam Augustinensis Theologus *nullum medium admittit inter cupiditatem & amorem Dei supernaturalem*. & quoniam lib. 3. de statu creat. rat. inquit propositiones illas fuisse proscriptas *ob liberam privati Doctoris in alienas sententias criminando acerbitatem*. Hinc infert accusator, non alia ratione illum *violatae Pianae constitutionis crimen a se propulsare*, quam afferendo propositiones illas damnatas non esse *quantum ad doctrinam auctoris in iis contentam, sed solummodo ratione duritiei styli, quo arguitur in eis sententia contradictoria*.

Verum constat ex dictis, quam haec objectio inepta sit, atque inanis; namque ab Augustiniano Theologo actiones complures admitti, quae neque a cupiditate, neque a caritate derivent, demonstratum est cap. 2. primae dissertationis, & confirmatur iis omnibus testimoniis, quae hoc eodem capite ex illius Voluminibus exscripsimus. Propositiones autem 34. & 36. Baji damnatas fuisse *ob nimis austeri, & severi judicii libertatem*, scripserat antea doctissimus Vasquez, de quo cap. 1. §. 2. ac mira res est, quod eadem responsio sit in uno vera assertio, in alio autem piaculum inexpiabile. Scio accusatorem reponere, quod etsi nonnulli Theologi affirment quasdam Baji propositiones fuisse proscriptas *solum propter acerbitatem censurae*; quae tamen praenuntiatae continent doctrinam, quae traditur in damnata propositione 38. necnon in propositionibus aliis, quae spectant ad statum *purae naturae*: nec licitum fuisse F. Bellelli *Pianae Constitutioni refragari* contra probabiliorem, ac tutiorem sententiam illorum Theologorum, qui asserunt illas propositiones damnatas fuisse *quantum ad doctrinam*. Ac severa sic proscriptas omnes propositiones Bajanas adversarius demonstrat, eo quod in Bulla S. Pii omnes damnentur *in rigore, & proprio verborum sensu ab Auctoribus intento*, neque tantum damnentur tanquam *oppositae caritati, & paci fidelium*, verum etiam tanquam *digna censura aliqua Theologica*. Ceterum & haec nugae sunt, ac gerrae ejusdem omnino generis. Nam primo Vasquesius scribens propositiones aliquas fuisse proscriptas, non quantum *ad materiam propositionum*, sed quantum *ad severi judicii libertatem*, singulatim & expresse pertractat de propositionibus 34. & 36. In Constitutione autem S. Pii damnatas quidem legimus omnes Baji propositiones, *respective tanquam haereticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, & in pias aures offensionem immittentes*: at inquit idem Vasquez in 1. 2. disp. 190. cap. 18. num. 176. Tr. pro 130 131 *Ex qua damnatione non satis apparet qualis unicuique propositioni censura sigillatim conveniat, nec praedictis propositionibus omnes illas notas, & censuras simul, sed singulatim convenire, hoc est singulas singulis tribuendas, ex praedictis verbis aperte constat*. Similia, ut alibi diximus, Norisius, in Vindiciis tom. 1. pag. 322. Quum ergo in propositionibus 34. & 36. styli acrimonia, judiciique acerbitas potissimum eniteant; quare affirmare non possumus cum Vasquesio illas non fuisse proscriptas, *quantum attinet ad materiam propositionum?* Praeterea accusator splendidissime mentitur scribens Fulgentium Bellelli sentire, quod propositiones praenuntiatae non sint proscriptae *quantum ad doctrinam auctoris*; proscriptas enim ait propter privati Doctoris in criminando alienas sententias acerbitatem: de sensu autem Baji eo loci nec *my*, nec *gry*. Immo cum sententia Baji juxta Anonymum ea sit, quae continetur in prop. 38. & 27. Fulgentius Bellelli, qui recedit a doctrina Baji enuntiata in propos. 38. & 27. prout demonstravi t. & 2. dissertatione, recedat quoque necessum est a Baji doctrina enuntiata in propositionibus 34. & 36. Postremo quum doctrina Baji, quae continetur in propositione 38. sit falsissima in quocumque hominum statu; si sensus Baji damnatus in propositionibus 34. & 36. foret, quod *per solas vires naturae* non possit Deus tanquam auctor naturae diligi super omnia, ita ut qui docent non posse Deum tanquam auctorem naturae diligi super omnia per *solas naturae vires*, consequenter defenderent doctrinam damnatam in 38. articulo Baji. si, inquam, id esset, sequeretur sensum damnatum illarum propositionum defendi ab omnibus Thomistis, ab Estio, a Bellarmino, aliisque propugnantibus Deum tanquam auctorem naturae in hoc statu infirmitatis diligi non posse super omnia *per solas vires naturae*, atque ab iisdem Theologis, de quibus cap. 2. §. 1., propugnari doctrinam damnatam in Baji articulo 38. Lusit itaque operam, dum ea commentitio Bajano sensu, & ratiocinationibus ineptissimis ac frigidissimis Anonymus in praestantissimum virum insilit, eique objicit damnationem 34. & 36. propositionis.

II. Nec melioris ingenii exhibuit specimen opponens Fulgentio Bellelli errorem, doctrinamque Bajani articuli 25. quanquam verbosior fuerit, & in garriendo, probrisque urgendis concitatior. Ad haec autem capita revocantur, quae recoquit ac repastinat. Reprehendit primum eximium Theologum, quod dixerit Bajum enormiter peccatis adnumerasse *indeliberatas infidelium actiones*; *quae cum non sint actus humani, dici non possunt opera infidelium*; sed huic priori cavillulo satis superque responsum fuit dissert. 1. cap. 1, §. 7. num. 4. & 5. & hac ipsa dissert. 3. cap. item primo §. 7. n. 3. ubi etiam ostendimus eamdem responsionem fuisse adhibitam a P. Macedo, & a Cardinali Norisio, demonstrantes ulterius quomodo juxta Bajum opera quo- Baian. Rediv. pag. 235

ea quoque indeliberata fint *actus humani*; quamquam in alia propositione 25. *Omnia opera infidelium sunt peccata*, non opera duntaxat *deliberata*, sed *omnia* ac singula peccatis accenseantur. Atque hinc magis magisque se prodit imperitia adversarii, qui ait Fulgentium Bellelli *crasse*, ac *supine* errasse, dum responsionem illam adhibuit, atque id *de industria* ab eo factum, *ut scilicet deliberata infidelium opera omnia vera esse peccata, ut Bajus docuit, & ipse si posset, impune doceret*, quando, ut ostendimus, P. Bellelli in infidelibus opera quoque *deliberata* agnovit, quæ peccata non sunt, sed vel bona undique, & secundum omnem rationem, si fiant auxilio gratiæ prævenientis; vel bona tantum *ex officio, & fine proximo*, si fiant absque gratia actuali.

Hoc idem confirmatur ex verbis eruditi Theologi, quibus multum *fraudis* inesse inquit adversarius. Verba illa hæc sunt: *Siquidem dum pii infideles operibus ad veram fidem suscipiendam, sive orando, sive eleemosynas largiendo, sive pœnitendo, sive consimilibus se præparant, non eos peccare, sed bene operari fides rectissima docet*, de modo Rep. lib. v. cap. 21. At appello legentium oculos. Annon his verbis Fulgentius Bellelli admittit in Infidelibus bona opera *deliberata*, & etiam ad fidem disponentia, facta tamen cum prævenientis gratiæ adjutorio, quæ est altera responsio Norisii, & P. Macedi, ut ex cap. 1. §. 2. evidentissime constat? At inquit adversarius: *Fraus hic latitat; quoniam F. Bellelli eo loci docet ea tantum opera infidelium a peccato esse immunia, quibus adulti disponuntur ad fidem.* Respondeo juxta Theologum nostrum commemorata opera esse immunia a peccato, & *ad fidem suscipiendam* disponere, ideoque esse bona secundum omnem rationem, supernaturalia, & ad salutem spectantia; sed etiam absque gratia, absque ulla fide dari in infidelibus opera quædam bona *quoad substantiam*, sive *ex officio*, quæ licet non sint bona, *spectata circumstantia ultimi finis*, non tamen sunt peccata, neque in sui productione fœtent cupiditatis: atque id etiam constat ex §. 2. 3. 4. & 5. hujus capitis.

Inquit Anonymus: At *dolosa, & futilis* est adjectio illius particulæ *ex officio*, quam propositioni 25. *vellet addi F. Bellelli*, cum aliena sit a mente Baji, *qui opera infidelium ex officio bona esse fatetur*. Verum & hic scrupulus evulsus & eradicatus est præcedenti capite §. 6. num. 2. ubi diximus juxta Bajum opera moralium virtutum dici bona *ex officio*, sed corrupta *ex cupiditate*: hoc autem negat P. Bellelli lib. v. de modo Reparat. cap. 12. pag. 338. & in propositionem Quesnellianam 45. pag. 139. Quod vero virtutes, quæ Deo virtutum non serviunt, sint *ex officio* quidem bonæ, sed recto fine destitutæ, non futilis nec dolosa assertio est, sed doctrina Augustini lib. iv. contra Julianum cap. 3. propugnata a Norisio in *Vindiciis* cap. 3. § 4. ab omnibus Augustinensibus, atque a viris aliis doctissimis tradita, ut primo capite demonstravi: & consequenter dolosa potius dicenda est, & futilis cantilena, quam adinstar ranunculi adversarius repetit quamfrequenter.

Addit Anonymus: F. Bellelli *de modo Reparat.* lib. v. cap. 20. scribit, *Gentiles philosophos, qui gratia fidei penitus destituti fuerunt, non habuisse nisi officia bona, sed juxta præceptum veræ sapientiæ, seu recta rationis ad debitum finem non ordinata, quin potius vitio philautiæ, aut superbiæ corrupta. Quid, quæso, istud est? Nonne in verbis ludit F. Bellelli? Veras infidelium virtutes reprobat, quas S. Thomas 2. 2. qu. 23. art. 7. docet esse veras virtutes, non quidem veras simpliciter, sed tamen veras. Deinde quomodo virtutum officia dici non poterunt vitia, si sint vitio philautiæ, atque superbia corrupta?*

Optime, Bellissime! Tonat, corruscat, & miscet omnem Græciam. Verumtamen verba P. Bellelli lib. v. cap. 20. pag. 394. non aliud sonant, quam hæc Augustini lib. iv. contra Julianum cap. 3. num. 21. *Quidquid autem boni fit ab homine, & non propter hoc fit, propter quod fieri debere vera sapientia præcipit, etsi officio videatur bonum, ipso non recto fine peccatum est.* S. Patris Augustini mentem fuisse, quod in infidelibus non fuerint veræ virtutes, *quia easdem humanæ laudi ac gloriæ subjiciebant, qua ratione in vitia vertebantur, utpote quæ superbiæ inservirent*, testatur, demonstratque Norisius in *Vindiciis* cap. 3. §. 4. Idem doctissimus Cardinalis eodem capite scribit: *Etenim cum adeo facilis, immo cum irreparabilis sit casus ab ea sta virtutis in philautiam, divina gratia fuit, quoties infideles nulla ex opere bono superbia intumuere.* Quid ergo illud ais? Ludit ne verbis Augustinus? Ludit ne verbis Norisius? Quomodo est opus bonum, *quod non recto fine peccatum est?* Quomodo est opus bonum, *quod inservit superbiæ?* Dici tamen nequit Norisium esse discipulum Baji, quoniam ibidem a Bajanismo se purgat, demonstratque eamdem doctrinam diserte tradi a Ripalda inter Jesuitas celeberrimo, qui disput.

Noris tom. 1. pag. [illegible] ibid. pag. [illegible]

20. sect. 6. num. 25. ait: *Recte dicitur voluntatem in hoc ordine providentiæ destitutam auxilio gratiæ, suisque viribus relictam, solum posse superbiam & peccatum.* In *Parallelo* quoque demonstrat eamdem esse sententiam Patris Macedi in *Collationibus*, & in *Cortina*. Quid ergo, hi etiam Bajanistæ? Neque hi, neque Norisius, neque P. Bellelli. Ac responsio ex dictis apertissima est. Enimvero non sequitur ex verbis, quæ Anonymus objicit, vitio philautiæ, & superbiæ corrumpi opera, quæ fiunt ab infidelibus cum gratiæ divinæ adjutorio: immo non sequitur, quod omnia infidelium opera facta absque gratia *in sui productione* sint peccata, & quod a noxia cupiditate oriantur; sed sequitur duntaxat, operantem, nisi gratia adjuvetur, amare opus suum, & in se gloriari, atque ita in ejus animo jactantiam ac superbiam erumpere; ita ut jactantia ipsa ac superbia non sit causa & finis ejusdem operis, sed vitium aliquod consequens ex malitia operantis, qui opus illud in debitum finem non refert. Atque hæc est expressa sententia Norisii, ac nostra non semel exposita, atque explanata. S. vero Thomas citata quæst. 23. art. 7. docet *veram virtutem simpliciter esse illam, quæ ordinatur ad principale bonum hominis, sicut etiam Philosophus in 8. Ethic. dicit, quod virtus est dispositio perfecti ad optimum: & sic nulla vera virtus potest esse sine caritate.* Ibidem sine caritate agnoscit veras virtutes, *si accipiatur virtus secundum quod est in ordine ad aliquem finem particularem, puta conservationem civitatis, vel aliquid hujusmodi.* Hoc idem est, quod nos dicimus, hoc idem prorsus: virtutes absque caritate *si comparentur ad objectum & finem proximum*, bonæ sunt, veræ virtutes sunt; *si comparentur ad finem hominis ultimum*, bonæ non sunt, veræ virtutes non sunt.

Tom. 2. pag. 1303.

S. Thomas to. 11. p. 2. pag. 55.

Præterea accusator leviora quædam alia (si tamen dictis levius aliquid ac futilius potest excogitari) ad evincendum in Fulgentio Bellelli errorem Baji circa infidelium opera, recoquit: quæ cum supra singillatim sint refutata, sat est illa legentium oculis subjicere. Ait ergo a sodali nostro lib. v. cap. 33., exponi sententiam Apostoli, *Omne quod non est ex fide, peccatum est*, de vera Christi fide, quæ in rectum, & verum ultimum finem opera nostra dirigat. At demonstravi cap. 1. §. 4. illam expositionem esse Augustini, Prosperi, Fulgentii, Leonis Magni, Remigii, atque ab omni errore vindicatam fuisse cap. 4. Vindic. §. 5. a Cardinali Norisio. Adde eo loci Patrem Bellelli eadem scribere, quæ S. Pater Augustinus libro iv. contra Julianum cap. 3. nu. 24. & ulterius fateri posse in verbis Apostoli *accipi fidem pro conscientia*. Rursus objicit adversarius, ab eximio Theologo eodem lib. v. cap. 34. scribi: *Nudum operiri, officio per se inspecto, in quantum est nudum operire, bonum esse, sed inspecto fine inquantum non est ex fide, esse peccatum.* Verum verba his opposita, *Si gentilis nudum operuerit, numquid quia non est ex fide, peccatum est?* sunt Juliani; atque ad ea Augustinus respondet eodem cap. 3. num. 30. *Prorsus inquantum non est ex fide, peccatum est; non quia per seipsum factum, quod est nudum operire, peccatum est; sed de tali opere non in Domino gloriari solus impius negat esse peccatum.* Pelagiani itaque sunt, aut saltem impii, qui præcitata Theologi nostri verba carpunt, & rodunt. Ad hæc adversarius opponit, *Fratrem Bellelli* eodem libro cap. 32. scribere, quod voluntas *in praxi, & in individuo* non possit esse media & indifferens, ac proinde si careat omni gratiæ adjutorio, labatur in philautiam, & incidat in pravum, atque inordinatum amorem; & cap. 35. asserere virtutes infidelium, in quibus deficiente fide *ex Jesu Christi auxilio*, deest quoque amor Dei, quo perveniatur ad Deum, *non esse veras virtutes*, quæ singula sunt Bajani systematis capita; ideoque manifestum est, in *Fratre Bellelli reviviscere Bajanismum*. Hæc adversarius; quæ utrum manifeste demonstrent Patris Bellelli Bajanismum, an manifeste evincant conviciatoris ineptissimam loquacitatem, arbitror rem esse perspicuam. Dixi enim, & sæpe dixi, & dico iterum, vitium quod *in praxi*, atque *in individuo* reperitur in singulis operibus moralium virtutum, quæ fiunt absque gratia, & non referuntur in Deum, non esse iisdem operibus *intrinsecum*, quasi a cupiditate derivent, & ab ea corrumpantur; sed esse vitium *operantis*, qui eadem opera non referens ad finem ultimum, facit bonum *non bene*: ac dixi, & sæpe dixi, ac dico iterum, virtutes hujusce generis esse *veras virtutes* si comparentur ad finem proximum, non esse *veras virtutes* si comparentur ad ultimum finem; atque hanc esse sententiam Patris Bellelli demonstravi supra §. 4. & 5. Adde ea, quæ illustris Theologus habet cap. 32. ac 35. nuper laudatis, & quæ adversarius damnat Bajanismi, esse eadem omnino verba Augustini lib. 4. contra Julianum cap. 3. num. 33. Obtestor humanitatem lectoris, ut utrumque legat; pudet enim me, dirutius hæc blateramina, & hirundinum musca gemi-

Bellelli de modo Rep. to. 2. pag. 408. Augustinus to. 10. pag. 597. Bellelli tom. 1. pag 416

August. tom. 10. pag. 600.

Bellelli tom. 1. cit. pag. 402. & 416. Aug. tom. 10. pag. 602.

geminare, atque cum homine, qui cicada vocalior, & cornice loquacior est, cornicari.

Tandem adversarius in eodem argumento persistens subjicit *analysim* capitis tertii lib. IV. contra Julianum, præmittens, *frustra Fratrem Bellelli ad Augustini auctoritatem confugere, de quo etiam Bajus gloriabatur, & ex eodem fonte Jansenius totum suum beatissimum systema venditabat*. (Bajan. Rediv. pag. 247.) Hujus synopsis scopus est demonstrare, quod Augustinus cum Juliano disputans egerit de virtutibus, *quibus recte vivimus, & quibus meremur vitam æternam*. Sed in ea synopsi exornanda oleum operamque perdidit, nostramque controversiam minime attigit. Quod enim Augustinus cum Juliano disputaverit de virtutibus, quibus recte vivimus, & quæ pertinent ad pietatem veramque justitiam, verissimum est, idemque traditur a Fulgentio Bellelli luculentissimis testimoniis, quorum nonnulla produxi supra §. 3. sed controversia nostra hæc est, an virtutes, quæ Deo non serviunt, quæ *steriles* sunt, quæ non referuntur in Deum, quæ ad salutem non pertinent, sint *veræ virtutes*; an recto fine destitutæ, & spectata circumstantia finis ultimi sint vitia virtutibus simillima. Hoc nos contendimus: hoc Augustinus docuit scribens eodem cap. 3. num. 22. *Fieri non potest, ut steriliter boni simus: sed boni non sumus, quidquid steriliter sumus. Nullo modo homines sunt steriliter boni: sed qui boni non sunt, possunt esse alii minus, alii magis mali*: hoc Norisius in Vindiciis a Bajani erroris labe immune esse demonstravit: hoc nos in libris antehac editis, & cap. 1. §. 6. hujus dissertationis tradidimus: hoc Fulgentius Bellelli in Augustiniana *Analysi*, quæ illa, quam per saltum adversarius conscripsit, doctior & accuratior est, lib. V. de modo Reparat. a pagina 395. usque ad pag. 406. diligentissime prælitit. Oportebat ergo, ut adversarius priusquam nos provocaret, melius Augustinianam, nostramque sententiam percipere studuisset. Si hanc nondum est assecutus, eam exponam verbis Joannis Martinez de Ripalda lib. 1. de Ente supernaturali disput. 20. sect. 6. num. 27. *Disputabant* (inquit) *Patres Ecclesiæ, quorum* (Ripalda tom. 1. pag. 260.) *certissime Augustinus dux fuit, adversus Pelagianos & Semipelagianos, qui actus naturales viribus solius naturæ elicitos tanti faciebant, ut eos in vitam æternam consequendam, & initiandam salutem conferentes profitebantur. Ergo inermiter dimicassent contra illos, si de subjecto disputationis Pelagianorum & Massiliensium non affirmarent, aut negarent aliquid eis contradicens. Ergo cum subjectum disputationis Pelagianorum & Massiliensium essent actus naturales solius arbitrii viribus eliciti; putandum est Ecclesiæ Patres negantes ante illos actus existere naturam destitutam gratia, & affirmantes ante gratiam solum existere peccatum, de illis quidem actibus, ac universim de omnibus moraliter bonis affirmasse, & negasse contradicentia adversariis, quos oppugnabant. Ergo credendum non est, omnino præterisse eos actus; a quo adeo asserentes solum peccatum præcedere auxilium gratiæ, non excludere præcedentes omnes actus virtutum moralium. Alias nulla esset argumentatio Patrum, cum possent adversarii opponere, præter peccatum antecedens gratiam, præcedere esse virtutum moralium actus, quos semper salutares fieri supponebant. Igitur cum Ecclesiæ Patres hanc suppositionem indemnem reliquerint, imo potius veram illam ponentes, contra hostes gratiæ solam contenderint ante gratiam nihil boni nobis inesse, persuadendum nobis est, semper credidisse ante hos actus præveniri arbitrium auxilio gratiæ, solosque naturæ conatus in peccatum Dei auxilio destitui*. Hæc sententia, cui subscribit Ripalda, & quæ nullum opus veræ virtutis, undique laudabilis, agnoscit absque gratia præveniente, est sententia illa eadem, quam Fulgentius Bellelli docet ab Augustino contra Julianum disputante fuisse traditam, & quam negamus cohærentiam habere cum Bajanis erroribus. De auctoritate autem Augustini jure meritoque gloriamur; nec illam Bajus, Jansenius, & Novatores alii duntaxat, sed etiam Pontifices Maximi, Concilia, Patres, universi Theologi summis laudibus prosequuntur; cum hoc tamen discrimine, quod Novatores illa abutuntur ad patrocinium erroris, eaque abutentes contaminant definitiones Ecclesiæ: nos contra ea utimur ad veritatis præsidium, atque ad Ecclesiæ definitiones, quibus illam quoque subjicimus, defendendas ac propugnandas. Cedit vero in majorem Augustini laudem, ut alibi diximus, quod etiam hæretici ac Novatores illum plurimi faciant, solum in eum obmurmurantibus Pelagianis; quemadmodum cedit in divinarum scripturarum ampliorem gloriam, quod illis etiam heterodoxi conantur imperitis nefaria dogmata suadere. Quapropter, debita proportione servata, quod Augustinus ajebat (Tom. 3. p. 2. pag. 168.) de auctoritate divinorum librorum, repetimus cavendum esse adversario circa Augustini doctrinam. *Ne id, quod imperitis videtur absurdum, vituperare audeat, & pertinacibus concertationibus efficiatur indocilis*. Lib. 1. de serm. Domini in Monte cap. 3. n. 10.

III. Majori brevitate expediam quæ Anonymus profert, ut Fulgentio Bellelli impingat errorem propositionis Bajanæ 28. *Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio nonnisi ad peccandum valet*. Inquit (Bajan. Rediv. pag. 242.) enim Fulgentium nostrum errorem illius propositionis adstruere, primum *quia in ejus sententia nullum est medium inter cupiditatem & caritatem, & quæcunque fiunt absque gratiæ adjutorio, fiunt ex motivo cupiditatis*. Secundo quia lib. 3. de statu creat. rat. cap. 3. inquit, *Sine gratia Deus neque ut auctor naturæ diligi potest*. Tertio quia *Bajanæ propositioni sensum attribuit suppositititium, illam exponens de gratia sanctificante*. Rursus quia etiam propositionem 38. Quesnellianam, *Peccator non est liber nisi ad malum, sine gratia Liberatoris*, eludit fictitium illi sensum affingens, idest propositionem illam restringens *vel ad gratiam habitualem, vel ad gratiam actualem efficacem*, quæ expositiones se mutuo evertunt, atque interimunt, cum gratia *sanctificans* non sit gratia *actualis*. Tandem, quia licet F. Bellelli in Propositionem Quesnellianam 38. §. 2. asserat, *quod liberum arbitrium facere possit aliquod bonum morale*, nihil autem possit *absque Mediatoris gratia*, eorum duntaxat, *quæ pertinent ad pietatem*; in his tamen verbis *latet sub angue venenum*, quia F. Bellelli nihil aliud vult, nisi *quod possint absque auxilio gratiæ fieri quædam opera ex officio & fine proximo moraliter bona, quæ tamen defectu ultimi finis sint peccaminosa*, ut inquit ibidem §. 1. *Quam vero turpes sint hujusmodi expositiones F. Bellelli nemo non videt*.

Ad hæc omnia non semel responsum dedimus. Ad primum enim diximus Bajanum assertum 38. Fulgentio Bellelli inique imputari, quod & demonstravimus cap. 3. primæ dissertationis. Ad alterum dictum est hoc §. num. 1. Theologum nostrum lib. 3. de statu creat. rat. cap. 3. sermonem instituisse de amore Dei *super omnia*, eoque in hac parte consentire Theologos præstantissimos, quos recensuimus cap. 1. Ad tertium repetimus sensum illum commentitium non esse; quoniam revera Bajum solam gratiam *sanctificantem* admisisse constat ex prima dissert. cap. 1. §. 2. & 3. ac præterea de gratia *sanctificante* articulum 28. acceperunt viri doctissimi Norisius, Macedo, Turrianus, Vasquesius, qui etiam testantur eamdem propositionem, si de gratia *actuali* enuntietur, esse Augustini, ejusque discipulorum: quod itidem constat ex hac dissertatione cap. 1. §. 3. Ad quartum quod attinet, pariter demonstratum est dissert. 1. cap. 1. §. 4. etiam judicio centum Episcoporum Galliarum, a Quesnellio nullum aliud principium humanarum actionum constitutum fuisse, præter *caritatem habitualem*, & *cupiditatem habitualem*. Ad ultimum quoque ex cap. 3. dissertationis primæ, atque ex hoc ipso, in quo versamur, evidentissime apparet Fulgentium Bellelli, ubicunque vitium agnoscit in operibus, quæ non referuntur in finem ultimum, accipiendum esse *de vitio operantis*, non *operis*: asserere absque ambiguitate verborum, quod non semper opera in Dei gloriam virtualiter non ordinata corrumpantur *a cupiditate*; nec aliud affirmare, quam id, quod ab Augustino traditum ac verissimum esse censent Seripandus, Norisius, Bona, Macedo, Augustiniani universi, aliique, de quibus cap. 1. 3. 4. & 5. necnon Ripalda, de quo paullo supra: ideoque mendacissime de scriptis Fulgentii Bellelli profertur pronunciatum illud, *Latet sub angue venenum*, quemadmodum veracissime de conviciatoribus divinum eloquium, *Venenum aspidum sub labiis eorum*. (Psalm. 139. 4.)

IV. Aggreditur deinde adversarius doctrinam P. Bellelli circa fidem, spem, ac timorem, eamdemque esse ac Bajanam primum infert ex verbis Augustiniani Theologi lib. 1. de statu creat. rationalis cap. 14. (Bajan. Rediv. pag. 252.) *Quo fit, ut nec ipsa actualis fides, & spes, ipseque timor, qui justificationem præcedit, tanquam Spiritus Sancti donum, esse queant sine aliqua actuali dilectione & caritate, quæ omnia in debitum finem dirigat*. Deinde, inquit, ex principio Bajano nullum admittente medium inter *caritatem* atque *cupiditatem F. Bellelli* argute colligit, neque fidem, neque spem esse sine caritate, scribens ibidem: *A fide ipsa, unde nostra justitia sumit initium, caritas individua semper est, quoniam fides per caritatem operatur*; eodemque lib. cap. 17. & lib. 3. cap. 4. apertissime repetit, timorem haberi non posse *absque fide & dilectione*. Præterea de *modo Reparat.* lib. 5. cap. 36. ait propositionem 27. damnatam ab Alexandro VIII. *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides*, intelligendam esse de iis, *qui caritate justificante destituti sunt*, demonstrant quam *desperata sit ejus causa, quæ ad tam ineptas confugere cogitur cavillationes*. Propositionem quoque 15. damnatam ab eodem Summo Pontifice, *At-*

eo, Attritio, qua gehennæ, & pœnarum metu concipitur, sine dilectione benevolentiæ Dei propter se, non est bonus motus, & supernaturalis; ita eludit, ut attritio bona sit ac supernaturalis, etiamsi perfecta, & casta dilectione remissiva peccati sit destituta, requirens tamen, ut eadem attritio bona & supernaturalis fit, ut sit cum quibusdam incepta caritatis flammulis, aut fomitibus. Expressius de modo Reparat. lib. v. cap. 8. consentit Bajo, affirmans in praxi, & in individuo supernaturalem gehennæ timorem, qui certe rectus, ordinatusque est, ab inchoato, & virtuali saltem amore justitiæ subolescere. Hæc Anonymus ad paginam usque 275.

Hæc omnia, quæ si P. Bellelli nil aliud assereret, viderentur aliquid habere momenti; si animadvertatur, quod fraudulenter tacetur, quid eximius Theologus caritatis & dilectionis nomine intelligat, nec quadrante digna sunt; commonstrantque Anonymi indolem argutulam, promptulam, facetulam. Tria ergo ad memoriam revocanda sunt, alibi jam comprobata: quibus spectatis illæ Bajanismi larvæ in nihilum occidunt, atque evanescunt. Primum est, Patrem Bellelli, dum ait absque caritate, & dilectione nullum dari actum virtutis, neque spem, neque timorem, neque fidem, nomine caritatis ac dilectionis intellexisse bonam voluntatem, amorem justitiæ, piam animæ affectionem, & gratiam auxiliatricem, quæ a S. Patre Augustino dicitur inspiratio sanctæ dilectionis; non vero intellexisse caritatem explicitam, amorem benevolentiæ, ac dilectionem Dei super omnia; sed expresse, perspicue, & apertissime, absque tali dilectione, & caritate proprie dicta, agnovisse actus fidei, spei, atque timoris, bonos, utiles, ac supernaturales, atque disponentes ad justificationem. Ita illustris Theologus scribit de modo Rep. lib. v. cap. 2. pag. 331. cap. 35. pag. 421. in propositionem 53. Quesnelli pag. 177. in propositionem 54. pag. 185. & in propos. 61. pag. 215. & 218. Secundo Patrem Bellelli, ubicunque exigit amorem benevolentiæ ad fidem, spem, & timorem, ut sint actus virtutum undequaque recti & ordinati, sermonem instituere de actibus virtutum, qui non tantum tales sint comparate ad objectum ac finem proximum, verum etiam comparate ad finem ultimum; atque accurate etiam animadvertisse, actus virtutum, qui virtualiter non referuntur in Dei gloriam, secundum substantiam suam bonos esse, neque a cupiditate corrumpi, etsi vitium aliquod sit in operante, qui non refert eosdem actus in debitum finem: quod vir spectabilis scripsit de modo Rep. lib. v. cap. 12. pag. 338. cap. 2. pag. 310. in prop. Quesnelli 51. pag. 167. in prop. 53. pag. 177. & in prop. 61. pag. 213. Tertio Theologus noster, ubi asserit fidem, spem, ac timorem non esse absque amore benevolentiæ, loquitur de fide, spe, ac timore, quatenus proxime ad justificationem disponunt; quod de fide affirmat in propositionem 51. Quesnelli pag. 168. de spe in propositionem 57. pag. 195. ac de timore de modo Rep. lib. v. pag. 333. & in Epistola Apologetica pag. 36. Hæc tria, quæ animadvertenda dixi, a me demonstrata fuere dissert. 1. cap. 3. §. 5. & §. 6. num. 1. necnon hoc eodem capite §. 5.

Itaque Fulgentius Bellelli lib. 1. de statu creat. rationis cap. 14. loquitur de fide, spe, ac timore, quotum supernaturales actus undequaque sunt recti, atque in finem ultimum referuntur, tametsi nec eo loci commemorat amorem benevolentiæ, sed tantummodo aliquam actualem dilectionem, seu gratiam prævenientem, quæ est caritas quidem actualis, sed late accepta, & quæ nec a fide ceterisque virtutibus divulsa est. De caritate pariter late accepta loquitur P. Bellelli in eodem Opere lib. 3. cap. 4. ubi cum Augustino gratiæ adjutorium appellat amorem justitiæ, cordis ardorem, & dilectionem boni. Agens autem lib. v. cap. 36. de modo Rep. de propositionibus damnatis ab Alex. VIII. diserte scribit: Qui peccatum odit mere ob ejus turpitudinem & fœditatem, non peccat; sed ad peccati remissionem per illud odium, detestationemque disponitur. Addit: Neque ad quodlibet opus, ut sit bene factum, præsens actus expressæ dilectionis exigitur. Subjicit: Sperat autem, qui ex intentione æternæ mercedis obtinendæ malum fugit, & bonum facit; ergo ejus intentio recta est. Prosequitur: Dum peccator caritate justificante destitutus sperat, & ex motivo spei bonum facit, recte operatur, & Deo placet. Scribit: Timor servilis, qui a Deo præcipitur, & ex fide suppliciorum divinæ justitiæ excitatur, eo quod ad gratiam, & remissionem peccatorum utiliter viam præparet, supernaturalis omnino est. Ait, Non enim nisi bonus potest esse motus conceptus ex metu, quem Christus præcipit. Affirmat attritionem, quæ non ex dilectionis motivo, sed ex pœnarum metu descendit, esse donum Dei, & Spiritus Sancti moventis impulsum. Monet, quod illa Augustiniana acceptio dilectionis pro sancta delectatione auxiliatrice, quam plerique recentiores tuentur, generalior est, & quod quoscumque actus supernaturalis transcendat, quamvis non sit dilectio illa expressa, & inchoata, qua Deus diligitur, ut summum bonum, & quæ requiritur, ut dolor attritionis in Sacramento sufficienter disponat. Hæc omnia, quæ tam evidenter commonstrant a Patre Bellelli summopere commendari fidem, spem, ac timorem, quamquam non procedant ab illa caritate, qua Deus diligitur, ut summum Bonum, habentur eodem cap. ex quo adversarius infert desperatam esse illius causam, ad ineptas confugere cavillationes, atque in ejus doctrina non esse a peccato immunem attritionem illam, quæ non concipitur ex motivo dilectionis Dei propter se. Potestne adinveniri homo, qui splendidius mentiatur, qui linguam felle & aceto acerbiori linguam habeat, qui nugacius emungat sibi cerebrum? Omitto quæ scripsi dissert. 1. cap. 3. §. 5. ubi hæc eadem objecta refutavi.

Ad hæc adversarius opponit: F. Bellelli libro v. de modo Reparat., in quo dissolvendæ quæstioni de timore & amore Dei operam impendit, nonnulla vera cum falsis admiscet, quæ ne confundantur permagni interest. Docet enim amorem mundanum, necnon timorem serviliter servilem esse malum, non quidem secundum substantiam, sed secundum servilitatem; in quo Catholici omnes conveniunt. At discrepat Theologus ille ab Orthodoxis, quod timorem servilem confundat cum timore initiali, ac velit, quod timor ille servilis, ut sit ordinatus, oriatur ex amore justitiæ. Orthodoxi autem docent non peccare illum, qui ex solo timore servile non autem ex amore justitiæ, abstinet a peccato, modo non habeat simul conjunctam voluntatem peccandi, si peccare posset impune. Atque ita docet Sylvius in 2. 2. qu. 19. art. 2. quem citat libro v. cap. 1. laudat F. Bellelli. At hic nullum agnoscit timorem inculpatum nisi sit initialis, & nisi adjunctum habeat aliquem Dei amorem, scilicet amorem justitiæ. Aperta sunt illius verba: „ Timor, inquit, dividendus est in servilem, & filialem. Servilis autem iterum est partiendus in serviliter servilem, seu in quantum servilem, qui inordinatus semper est, & servilem initialem, qui ordinatus est, & de utroque participat. Servilis enim dicitur, quia pœnas respicit, & inchoate etiam filialis dicitur, quia initium delectationis habet, qua timens gratia excitantis dulcedine jam incipit amare justitiam. „ Igitur F. Bellelli ut ea, quæ fiunt ex motivo timoris, inculpate fiant, requiris amorem justitiæ, qui in ejus sententia nihil est aliud, quam caritas. Accedit, quod errorem suum suadere nititur præcepto Apostoli, Omnia in gloriam Dei facite: de quo disserit eodem libro v. a cap. 12. ad 20. ubi veritatem, & mendacium ita confundit, ut vix prima fronte secerni possint. Sed ea articulo sequenti se offerent dissecienda. Hæc adversarius.

Minime in hac objectione fabricanda accusator perdidisset operam, si animadvertisset a nobis vitium operi inhærens a vitio operantis secerni, & admitti opera in se, & quoad substantiam attinet, bona ac perutilia, necnon ad gratiam disponentia; quamquam operator, quia non amat, & caritatem non habet, sit malus. Quæ cum in scriptis Augustinensium adversarius, scholarum aliarum principiis assuetus, debita diligentia non advertisset, factum est, ut ipse verax simul & mendax in Operibus viri doctissimi veritatem mendacio conjunctam esse putaret. Ceterum æquivocationes ejus, unde ruit in judicium præceps atque præposterum, studui ego non uno in loco detegere, præsertim dissert. 1. cap. 1. & 2. §. 6. num. 4. atque in hac tertia cap. 1. §. 6. num. 15. & §. 7. num. 4. Nunc vero, ut quisque veritatem percipiat, addo in eodem libro v. Theologum nostrum commendare plurimum, ac supernaturalem appellare timorem illum servilem, qui excitatur ex metu gehennæ, & nondum per inchoatum amorem benevolentiæ accedit ad initialem. Ac primum perspicua sunt ea verba, quæ exscripta fuerunt paullo supra ex cap. 36. ejusdem libri, & quæ §. 6. fuerunt præmissa. Deinde de timore servile, incusso ex consideratione gehennæ, & absque delectatione justitiæ inquit cap. 2. pag. 310. Ejus officium bonum est, & bona substantia ejus; bonum est enim pœnas timere; & pag. 311. cum S. Thoma, Timor servilis secundum suam substantiam bonus est, servilitas ejus mala est. Cap. 3. eadem pagina 311. Hunc timorem non esse peccatum, nec peccatores pejores facere definit S. Tridentina synodus sess. 6. can. 8. Cap. 4. pag. 315. Si timens tamquam in principale malum in pœnas feratur, inordinatus quidem erit; sed hæc inordinatio timentis malum erit, non timoris. Cap. 5. pag. 317. cum Bellarmino, Qui serviliter timet, malus est, quia pluris facit pœnam, quam culpam, sed timor ipse non est malus; & ne plura colligam, cap. 36. pag. 424. Timor tamen servilis, qui a Deo præcipitur, & ex fide suppliciorum divinæ justitiæ excitatur, eo quod ad gratiam & remissionem peccatorum utiliter viam præparet, supernaturalis omnino est. Quid ergo? In illis verbis, Servilis autem iterum est partiendus in

Servi-

Bellelli de fine creat. vid. pag. 85. & 360. 361. 362.

De modo Rep. pag. 421. 422. 424. 426. 427.

P. R. pag. 274.

serviliter servilem, qui inordinatus semper est, & servilem initialem, qui ordinatus est, quæ verba deprompta sunt ex cap. 4. pag. 316. non ait P. Bellelli timorem servilem, qui non oritur ex amore justitiæ, malum esse, & nullum timorem esse *inculpatum*, nisi sit *initialis*, ut pag. 277. comminiscitur adversarius: sed ait timorem illum non esse *ordinatum*, quoniam inordinatio est plus timere pœnam, quam culpam, ac plus timet pœnam, quam culpam, qui non amat justitiam, ut inquit etiam Eminentissimus Bellarminus lib. 2. de Pœnit. cap. 18. ut diximus dissert. 1. cap. 2. prope finem, Norisius ibidem laudatus, necnon S. Thomas, de quo idem Norisius adversus Germanitatem c. 1. tom. 1. pag. 1439. *inordinationem* autem illam, quæ oritur ex defectu caritatis, & qua *serviliter* timens pluris facit pœnam, quam culpam, non esse *vitium timoris*, bene sapienterque affirmarunt eo loci Norisius, ac Bellarminus: idemque asseruit eodem in loco, scilicet cap. 4. libri 5. accuratissimus P. Bellelli his verbis, quæ haud immerito quæror ab adversario prætermissa fuisse, *Sed hæc inordinatio timentis malum erit, non timoris*. Hæc autem verba iis, quæ adversarius objicit, adeo sunt proxima, ut ejus oculos, quantumvis lippientes, effugere non potuerint. Atque hinc constat, quomodo timor servilis, ut *ordinatus* fiat, debet reddi *initialis*, quoniam debet conjungi cum amore justitiæ, ita ut qui timet, pluris faciat culpam, quam pœnam; quamvis secundum substantiam, qua bonus est, non importet *nisi timorem pœnæ*, ut docet S. Thomas 2. 2. qu. 19. art. 4. ad 3. Constat etiam timorem servilem, ut servilem, scilicet in quantum pluris facit pœnam, quam culpam, esse inordinatum, & malum *non secundum substantiam suam, sed secundum servilitatem*: atque id est, quod ex Sylvio profert Augustinianus Theologus citato libro v. cap. 2. pag. 311. Pereunt ergo facta distinctione timoris, ac timentis cavillationes adversarii; quemadmodum distincto vitio operantis a substantia operum, corruunt quæ opponit antea opera moralium virtutum, quæ in Deum finem ultimum non referuntur: de quibus etsi pertractatum a me est satis superque; nolumus tamen postremos adversarii clamores obturatis auribus prætereire.

S. Thom. 2. 2. qu. 19. art. 4. ad 3. [margin: S. Thom. ... 2. pag. 44.]

Sylv. to. 5. pag. edit. Antuerp. 103.

Bajan. Rediv. pag. 281. Postquam præmisit, quod extrema parte capitis primi revocatum est ad examen, Patrem Bellelli nactum iisdem telis pugnare, eodemque textu Apostoli abuti, ut probare nitatur, omnia opera, *quæ non fiunt ex motivo caritatis, esse peccata*, & postquam fassus est virtualem relationem operum in Deum a pluribus Theologis propugnari, non ita tamen ut peccent in omnibus actionibus suis *defectu ultimi finis* omnes illi, qui easdem in Deum non referunt *saltem virtute*, inquit *Fratrem Bellelli velle, quod homines semper agere teneantur ex motivo caritatis, & consequenter omnes actiones, quæ non fiunt ex motivo caritatis, esse defectu debiti finis peccaminosas*. Id vero probat primo, *quia, ut sæpius dictum est, nullum Frater Bellelli agnoscit medium inter cupiditatem, & caritatem, ideoque contendit necessum esse, ea quæ non fiunt ex naturali, aut saltem virtuali caritatis motivo, vera esse peccata*. Secundo quia *malefidus* Doctoris Hipponensis *Interpres*, cum S. Doctor scribat hominem inculpata operari *ex amore justitiæ*, lib. 3. *de statu creat. rat.* cap. 5. *vult per dilectionem justitiæ caritatem omnino significari, hinc inferens nullius virtutis amorem rectum esse, nisi Deum habeat principium, finem, archetypum, fontem*. Tertio *de modo Rep.* lib. 5. cap. 11. *distinguit F. Bellelli dilectionem justitiæ in implicitam, atque explicitam, & conceptis verbis capite* 12. *illam dilectionem implicitam ait esse caritatem virtualem, concludens*: „ *Implicita, & virtualis relatio fundamentum habet in præterito actu dilectionis, & in præsenti volitione proximi boni, pii, & honesti, quæ ex præterita intentione moraliter durante descendit*. „ *Igitur F. Bellelli errorem suum nullatenus mitigat, dum ait sufficere caritatem implicitam, ut actiones nostræ sint immunes a peccato, cum per caritatem implicitam intelligat caritatem virtualem*, ideoque ex illo Apostoli textu, *Omnia in gloriam Dei facite*, semper intentum velit *omnes & singulas actiones, quæ non fiunt ex motivo caritatis, fieri ex motivo cupiditatis, & esse peccaminosas, saltem defectu debiti finis*. Hæc postremo conatu adversarius.

Confusissime, & anguistissime omnia. At quum Fulgentius Bellelli non erret adstruens præceptum referendi omnia opera deliberata in Deum, saltem virtute, propterea quod agnoscunt idem præceptum Theologi plurimi, ac præstantissimi; evidentissimum est nullo pacto illum errare, & per summam, execrandamque calumniam Bajanistis adnumerari. Apertissima quippe negat Theologus sapientissimus, omnia opera, quæ non referuntur in Deum, corrumpi *a cupiditate*, docens opus *non inquinari a malitia causæ, nisi ab ipsa procedat*, de modo Reparat. tom. 1. pag. 338. quod & repetit in Proposit. Quesnellianam 45. pag. 139. ut non semel animadvertimus. Hoc ergo unum P. Bellelli contendit, opera, quibus deest relatio in finem debitum, bona esse, *non bene* facta; vitium tamen, atque *inordinationem*, quæ in iis reperitur, si honesta sint, *operantis* vitium esse, *non operis*. In quo innumeros habens sibi consentientes, ut diximus primo capite, frustra, & inique in ipsum tanta calumnia conflatur. Sed videamus, an jure ab homine Punicæ fidei dicatur vir probus atque honestissimus Augustini *malefidus interpres*. Primum accusatoris argumentum omnino frivolum est, & commentitium; siquidem falsissimum est Fulgentium Bellelli scripsisse, quod inter *cupiditatem* & *caritatem* nullum sit medium, ita, ut quæ non oriuntur *a caritate*, fiant, & corrumpantur *a cupiditate culpabili*; cum disertissime tradat oppositum, prout ostendimus dissert. 1. cap. 3. §. 6. num. 2. atque in hoc ipso capite §. 4. & 5. In secundo adversarius aut mentitur, aut fallitur, aut potius simul falsus & mendax est: nam P. Bellelli lib. v. de modo Reparat. cap. 11. pag. 331. ait *dilectionem Dei implicitam esse illam, qua diligitur res, quæ Deo conformata justa est, & quæ in amore rei cujuscumque justæ continetur*; affirmatque hanc *dilectionem implicitam dici caritatem lata significatione*, quo sensu *caritas* ab Augustino appellatur *cupiditas boni*. Caritatem vero *explicitam* paullo infra, idest, pagina 333. illam esse declarat, *qua Deus diligitur gratis, & propter se*. Atque id vir eximius aliis quoque in locis affirmat, ac præsertim in propositionem Quesnellianam 58. pag. 194. ubi *delectationem auxiliatricem* distinguit ab amore benevolentiæ, atque a *caritate*, etiam *inchoata & imperfecta*. Itaque nego juxta Patrem Bellelli *dilectionem implicitam* justitiæ esse *caritatem virtualem*, si nomine *caritatis* intelligatur amor benevolentiæ, quo Deus diligitur *gratis, & propter se*; tametsi amor ille benevolentiæ præexistens, ac virtute perseverans necessarius sit, ut opera deliberata sint bona *undique*, nimirum tam quoad *substantiam*, quam comparata *ad finem ultimum*. Ad tertium dicimus, bene ac sapienter Fulgentium Bellelli tradidisse, quod *virtualis relatio* sita sit in præterito actu dilectionis moraliter perseverante: at negamus virum sapientissimum affirmasse, quod omnes & singulæ actiones, quæ non referuntur saltem virtute in Deum, oriantur a cupiditate, & *intrinsecus* sint peccata, sive quod omissio debitæ relationis *substantiam* earumdem actionum corrumpat; quum accuratissime distinxerit rectitudinem operum a vitio operantis: quæ duo adversarius permiscens ad rimosa dolia portavit aquam.

Hæc cum ita sint, extra omnem controversiam positum est, Fulgentium Bellelli neque in sensu Baji docuisse *omnia opera, quæ non fiunt ex motivo caritatis, fieri ex motivo cupiditatis*: neque in sensu Baji affirmasse *impossibilem esse statum puræ naturæ*: neque in sensu Baji negasse *amorem Dei naturalem*: neque in sensu Baji tradidisse *omnia opera infidelium esse peccata*: neque in sensu Baji asseruisse *liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio nonnisi ad peccandum valere*; neque in sensu Baji dixisse *actus fidei, spei, atque timoris, nisi fiant ex motivo caritatis, fieri ex motivo cupiditatis, ac proinde esse peccaminosos*. Nihilominus scriptor confidentissimus gloriatur se in scriptis F. Bellelli quemadmodum & in meis, *Bajanismum Redivivum* demonstrasse. Nunc autem sua interest, ut demonstrationes suas non esse cavillationes, *Bajanismum redivivum* non esse suæ mentis phantasma, insimulationes non esse maledicta, atque responsiones has meas esse mendacia, esse exitiosam fraudem, esse Bajanistarum effugia, non cavillulis, non argutiunculis, non contumeliis, sed argumentationibus Christiano Theologo dignis evincat. Ceterum cum me, confratrem meum, & nobiscum Augustinianos omnes scriptores, quorum doctrinam sectati sumus, acutissimo ac venenatissimo calamo vulneraverit; nemo siquidem, nec hæreticum aliquem pestilentissimum, hactenus tam impudenti stylo aggressus fuit, ut adversarium suum & *discipulum Novatorum, & mendacem, & fraudulentum, & dolosum, & temerarium, & oblivione dignum, & Constitutionum Apostolicarum contemptorem* appellaverit in singulis fere pagellis: cumque ego quoniam homo sum, & licet omnium scriptorum minimus, Catholicorum tamen dogmatum propugnator, aliquando paxillum paxillo, & verba acuta acutis depellere studuerim, quod & musca splenem habeat, & formicæ insit sua bilis; ac præterea inique lacessitus justa rependerim, atque palam & nominatim aggressus, nomini tamen aggressoris ubique pepercerim: memor tandem officii mei, ut Augustini doctrinam, ita mansuetudinem atque humilitatem amplector, & his verbis accusatorem meum interpello, quibus Doctor maximus alloquebatur Hieronymum: *Obsecro te ergo per mansuetudinem Christi, ut, si læsi te, dimittas mihi, nec me vicissim lædendo malum pro malo reddas*.

[right margin: Bajan. Rediv. pag. 281.]

[right margin: Epist. 73. olim 15. num. 9. to. 2. pag. 164.]